PROVERBELE ROMÂNILOR

CAPITOLU VII

(Urmare.)

MÂNCARE. — BĚUTURĂ

MÓRE

8879 * △ **A'ĭ scì (cunósce) mórea.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 119.

A cunósce cine e, felul sĕŭ de a fi, cât póte.

«De géba te maĭ sclifosescĭ, Ióne, rĕspunse mama cu ne-păsare; la mine nu se trec acestea... Pare-mi-se că *scĭĭ tu mórea mea*». — I. CREANGĂ.

8880 * △ **A mâncà mórea cuĭ-va.**

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 8. — FR. DAMÉ, III, p. 58.

A gustà mórea cuĭ-va.

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 257.

Acelaş înţeles ca la No. 8879.

«Poftéscă dacă vrea *să guste mórea luĭ Harţă-Rĕzĕşul*». — V. ALECSANDRI.

«Mămuca are la céfă un ochĭu ne-adormit cu care vede tot ce facem, şĭ-apoĭ tu nu scĭĭ cine'ĭ mămuca, *n'aĭ mâncat* nicĭ odată *mórea eĭ*». — I. CREANGĂ.

MURĂ

Vedĭ *Gură,* Cap. II, c. *Mură.*

8881 *A prinde mura.

A se folosì, a se pricopsì pe neaşteptate, fără muncă şi fără ostenélă.

MURĂTURĂ

Vedĭ *Mĭere, Mură, Sărătură.*

MURSĂ

8882 * △Iĭ ca mursa.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică fórte dulce.

MUŞCĂTURĂ

Vedĭ *Îmbucătură, Vorbă.*

8883 *Mâşcătură mare s'mâcĭ, şi sbor mare s'nu grescĭ [1]).

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Îmbucătură.*

Acelaş înţeles ca la No. 6319.

8884 *Cari alagă după cumata mare, chére ş-mâşcătura çi are. [2])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Cel care alérgă după folóse prea marĭ, perde şi ce are.

MUŞTAR

8885 * □A veni cuĭ-va muştarul la nas.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 364.

Vedĭ No. 2184.

A se supĕrà.

La moutarde lui est montée au nez.

Prov. Franc.

---

[1]) Muşcătură mare să mănâncĭ, şi vorbă mare să nu grăescĭ.

[2]) Cine alérgă după bucata mare, perde şi muşcătura ce are.

NE-MÂNCAT

Vedĭ *Bĕt, a Mânca.*

8886 **Cine se culcă ne-mâncat se scólă fără vreme.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 176; III, p. 81. — HINŢESCU, p. 121. — FR. DAMÉ, I, p. 314

Acelaş înţeles ca la No. 8466.

8887 * △ **Cine se culcă ne-mâncat codri viséză.**

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Flămând.*

Acelaş înţeles ca la No. 8886.

Qui s'en va coucher sans souper,
Ne cesse la nuit se démener.

Prov. Franc.

Chi va a lettu senza cena,
Tutta note si dimena.[1]

Prov. Tosc.

Quien se echa sin cena, toda la noche debanea.[2]

Prov. Span.

Wie zonder eten gaat te bed,
Dien woordt het slapen ligt belet.[3]

Prov Oland.

NE-MESTECAT

Vedĭ *a Inghiţi.*

NE-SĂRAT

8888 * △ **Cine o face ne-sărată,**
Nu o maĭ face altă dată.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Luceni, j. Dîmboviţa.*

Omul odată greşesce, pe urmă se învaţă minte.

---

[1]) Cine merge în pat fără cină, tótă nóptea se svîrcolesce.
[2]) Cine se culcă fără cină, tótă nóptea nu dórme.
[3]) Cine se culcă ne-mâncat, acela nu póte dormì.

NUCĂ

Vedĭ *Cap. II, c. Nucă.*

8889 * △**Nuca nu crapă până nu daĭ cu cĭocanu.**

V. Forescu, c. *Folticenĭ, J. Sucĭava.*

Nimic nu se dobândesce fără muncă.

Il faut casser la noix pour en avoir l'amande.
Prov. Franc.

Qui e nuce nucleum esse vult, frangit nucam. 1)
Prov. Lat. (Plaut.).

*Wer den Kern essen will, muss die Nuss knacken.*2)
Prov. Germ.

*He that will eat the kernel, must crack the nut.*3)
Prov. Engl.

8890 * △**Nu dà nucĭ**
Pe blucĭ.

Avram Corcea, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

A nu dà lucrurĭ bune, folositóre, pe lucrurĭ rele, netrebnice.

OBRICARIŢĂ

8891 **A'ĭ tăià din obricariţă.**

A. Pann, I, p. 168.—Hinţescu, p. 126. — S. I. Grossmann, *Dicţ. Germ.*, p. 150.

A'l înfrînà.

«S'a găsit cine *să'ĭ taĭe din obricariţă*». — A. Pann.

OĬÉGĂ

8892 * △**E betégă**
De oĭégă.

C. Flămànd, *stud. c. Borgo-Susenĭ, comit. Bistriţa-Năsĕud, Transilvania.*

Vedĭ *Căncĕŭ.*

Când e omul bét.

1) Cine vré să mănânce miezul nuceĭ, sparge nuca.
2) Cine vré să mănânce mĭezul nuceĭ, trebue să spargă nuca.
3) Idem.

O L

8893 **Atât merge olul la apă, până se sparge.**

KÁROLY ÁCS, p. 80.

* △ *Olul atâta merge la fântână până se sparge.*

V. SALA, *înv. c. Valea Sohodol, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Olul umblă la fântână, până sĕ sparge.*

IULIU GROFȘOREANU, *înv., com. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

* △ *Atâta umblă olul la fântână, până sĕ sparge.*

D. POPOVICĬU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *Cană, Tigvă, Ulcior.*

Cine cade în aceleașĭ greșelĭ, cine se tot expune uneĭ primejdiĭ, la urmă o pățesce ne-apĕrat.

Tante volte al pozzo va la secchia, ch'ella vi lascia il manico o le orecchia.[1]

Prov. Ital.

Addig jár akorsó a kutra, még eltörik.[2]

Prov. Ung.

Dotud plawa tekwice, až se nezatopí.[3]

Prov. Cech.

Дотле иде крчаг на буарь, докь се не разбіе.[4]

Prov. Sîrb.

Ó L Ă

Veḑĭ *Bĕtrân, Capac, Chișleag, Fĭertură, Flecar, Hîrb, a Insetà, Lingură, Mustață, Cap. XII, c. Ólă, Ólar, Prietin, Sănătate, Smântână, Tórtă.*

8894 **Óla și țucalul tot dintr'un lut amîndouĕ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 206.

Veḑĭ *Vas.*

[1]) De atâtea orĭ óla merge la fântână, până ce'șĭ pĭerde mănușa saŭ urechĭa.
[2]) Atâta merge óla la fântână (isvor) până se sparge.
[3]) Idem.
[4]) Idem.

Şi cel bun şi cel rěŭ dintr'o mumă amîndoĭ.

8895 * △ **Óla făr' de mănuşe,[1]**
Ajunge după uşe.

A. PANN, III, p. 34.—HINŢESCU, p. 129.—*Român Glumeț*, I, p. 58. —DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Pentru caliciĭ şi ómeniĭ bětrânĭ carĭ nu maĭ pot munci.

8896 * △ **Óla dogită în zadar o maĭ legĭ.**

ORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 8.

Sě ḑice pentru cele dě tot slabe când vrem să le cârpim (GOLESCU).

8897 **Nivită óră, nu crépă óla.[2]**

PER PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 171.

Fie-care lucru, la vremea luĭ se întîmplă.

Omnia tempus habent.[3]
Prov. Lat.

Alles hat seine Zeit.[4]
Prov. Germ.

8898 * △ **Când se lovesc doue óle se sparg amîndoue.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Sě ḑice de doĭ ómenĭ uşureĭ carĭ întreprind ce-va, ca o proorocire că vor sfîrşì rěŭ.

8899 * △ **Se laudă óla că va sparge căldarea.**

A. PANN. I, p. 162. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, Argeş.*

Se laudă óla c'a să spargă căldarea.
HINŢESCU, p. 129.

---

1) A. Pann scrie din greşélă: *ca óla de mănuşe.*
2) Ne sosită (fiind) vremea, nu crapă óla.
3) Tóte îşĭ aŭ vremea lor.
4) Totu îşĭ are vremea sa.

Când unul slab se légă de altul maĭ puternic, care 'l va rĕpune.

8900 **Óla şi cu căldarea nu póte să se lovéscă; căcĭ de s'ar lovì, ïară óla se va strică.**

Acsinti Uricarul, *Letop.*, II, p. 123.

Acelaş înţeles ca la No. 8899.

«Osebit şi de acésta, a se pune în price, ceĭ maĭ marĭ cu ceĭ maĭ micĭ, este nebunie. Cu cel de potrivă, de se apucă nescine în price, şi încă nu se póte să nu se păgubéscă amîndoĭ; precum şi când se luptă doĭ ce sunt într'o vîrtute, de şi se întîmplă de biruesce unul pre altul, déră încă şi cel ce aŭ biruit, suflă tare de ostenélă şi slăbesce fórte; cu cât maĭ vîrtos când se apucă nescine în price cu cel maĭ mare şi maĭ putincios de cât dînsul... Asemine este şi pîra boerilor cu Domniĭ. De câte orĭ aŭ mers boĭeriĭ să pîréscă Domnul mazil la Pórtă, nicĭ odată n'aŭ putut isprăvì maĭ nemica, că Domniĭ orĭcum ar fi, aŭ prietenĭ ómenĭ marĭ, şi se pun pentru dînşiĭ, şi nu le pot strică nemica cu pîra.» — Acsinti Uricarul.

ÓLA DE ARAMĂ ŞI ÓLA DE LUT

O ḑi óla de aramă
Pe-o vecină de lut chémă,
Ca să facă ambe'un drum.
Insă acèsta aŭ ḑis: nu pot,
Las maĭ bine să m'afum,
De cât să mĕ stric de tot.

*

Dar tu în cóste chear ţistósă,
Nu ca mine ticălósă,
Pas ferice, orĭ unde-ĭ vre.
La tot felĭul de 'ntîmplare,
Ḑis'aŭ óla cea maĭ tare,
Protectóre mi'ĭ avé.

*

Dac'un lucru colţuros,
Repede saŭ pré vîrtos,
Ar umblà ca să te sfarme,
Ver măcar ca să te darme;
Eŭ la mijloc voĭ intrà,
Şi de daŭnă te'oĭ scăpà.

*

In asemene parolă
Dată de-o lucită ólă,
Bĭata ólă se încrede.
Lasă vatra şi purcede.

*

Merg aĭ noştri călĕtorĭ,
Tărăindu-se cu spor;
Dar compania merge slut.
Alta' aramă'ĭ şi alta 'ĭ lut.

*

Vrênd eĭ pest'un hor să trécă,
Intre sine se tot frécă,
Ş'înc'o mie urme nu's,
Ce'n a lor voĭaj s'aŭ dus,
Când arama în móle pele
Aşa fórte un ghĭont aŭ dat,
Că 'n mănunte hărburele
Gemênd óla, s'aŭ stricat!

*

Cu acel maĭ tare fórte
Nu umblà, ci cu maĭ móle,
De nu vreĭ acesteĭ óle
S'aĭbĭ în urmă trista sórte!

G. ASACHI, *Fab.* p. 35.

Vedĭ LA FONTAINE, *Fabule,* cartea V, fab. 2.

Ce însoţire póte fi între óla şi căldarea? Daca se lovesce unul de altul, óla se va frânge.

Ecclesiast. XIII, 2. 3.

C'est la lutte du pot de terre contre le pot de fer.

Prov. Franc.

8901 **Dĕparte óla dĕ căldare ca nu cum-va, lovindu-se, să sĕ spargă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 117.

Adică cel maĭ slab dĕ cel maĭ tare, ca să nu se vateme (GOLESCU).

Să nu ne întovărăşim de cât cu ceĭ de o sémă cu noĭ.

In piesa luĭ Plaut, *Aulularia,* actul II, scena 2, Megador, cetăţén cu dare de mână, cere de nevastă pe fata luĭ Euclion. Acesta 'ĭ rĕspunde: «Megador, uĭte gândul «ce 'mĭ vine. Eştĭ bogat şi eŭ sărac. Veĭ fi boul şi eŭ «măgarul fabuleĭ. Devenit ruda (tovarăşul) ta, ne-putên-«du-mĭ duce sarcina de o potrivă cu rangul D-tale, voiŭ «fi măgar cât va ţine mlaştina.»

8902 *Ajunge un cĭomag la un car de óle.

A. PANN, Edit. 1889, p. 166; III, p. 133. — HINȚESCU, p. 34. — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Ajunge o măcĭucă la un car cu óle.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Ajunge o măcĭucă (bună) la un car de óle.*

D-na E. B. MAWR, p. 2. — *Semin. Bucur.* Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — DOBRE MARINESCU. *înv. c. Pîrvu-Roșu, j. Argeș.* — GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.* — C. MANOLESCU, *stud. c. Cosmescĭ, j. Vasluĭu.*

* △ *Ajunge o bâtă (bună) la un car de óle.*

C. VARRON p. 15. — ILIE HOCĬOTĂŬ, *stud. c. Seliște, com. Sibiĭŭ, Transilvania.*

* △ *Ajunge o bótă bună la un car de óle.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștĭu, Banat.*

* △ *E de ajuns o bâtă la un car de óle.*

Z. SIMULESCU, *c. Mihelenĭ, com. Zarand, Ungaria.*

* △ *Destul e o măcĭucă la un car de óle.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 191; *Pov.* p. 258 — HELIADE RĂDULESCU, vol. XVII. — HINȚESCU, p. 96. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — C. C. BUNGEȚIANU. *elev, c. Cosovĕț, j. Mehedințĭ.*

* △ *Destul (ajunge) o măciucă la un car de óle.*

LAURIAN & MAXIM I, p. 470; II, p. 210 & 492. — IÓN VÂLCOF, *stud. c. Craiova, j. Dolj.* — I. PUŞCARIU, *c. P. Mĕrulu̮ĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*

E destulă o măciucă pentr'un car de óle.

BARONZI, p. 53.

△ * *E destulă o bâtă la un car de óle.*

MOLDOVAN, *c. Farăŭ, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.*

La un car de óle o măciucă 'ĭ prea destul.

IANOV, *Conv. Liter.*, XIII, p. 71.

* △ *La un car de óle destulă 'ĭ o măciucă.*

Abecedar Ilustrat p. 25. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △ *La un car de óle e destul o lovitură de măciucă.*

V. FORESCU, *c. Fołticenĭ, j. Suciava.*

Destul un ciomag la un car de óle.

I. G. VALENTINIANU, p. 19.

△ *Iĭ destul o bâtă bună la un car de óle.*

I. MIHĂILESCU, *Şezăt.*, I, p. 219.

* △ *Destul o bâtă la un car de óle.*

IULIU GROFŞOREANU, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Ca să arate prisosul de a maĭ vorbì cine-va, despre ce-va.

Pentru un om simţitor ajunge ce-va, ca să înţelégă.

Sapienti sat. [1])

Prov.

A bon entendeur demi-mot.

Prov. Franc.

A buon intenditor poche parole. [2])

Prov. Ital.

A bon entendedor poucas palavras. [3])

Prov. Portug.

Den Gelehrten ist gut predigen. [4])

Prov. Germ.

Word to the Wise is sufficient for them. [5])

Prov. Engl.

8903 ✻ △ Va maĭ veni óla la spuză.

P. Ispirescu, Leg. I, 1872, p. 172. — Hinţescu, p. 129. — Dobre Marinescu, *înv. com. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Vedĭ *Căuş.*

Va venì vremea când cine-va să se róge de altul, şi atuncĭ va fi ars, ruşinat.

Es is noch nicht aller Tage Abend. [6])

Prov. Germ.

---

[1]) Pentru cel care scie (cu minte) e destul.
[2]) Celuĭ care bine aude puţine cuvinte.
[3]) Celuĭ care bine aude puţine cuvinte.
[4]) E bine să predicĭ (spuĭ) celuĭ sciutor.
[5]) Un cuvînt este destul pentru cel sciutor (cu minte).
[6]) Nu este încă sfîrşitul dileĭ.

8904 * △ **Óla la foc şi epurile în pădure.**

IULIU GROFŞOREANU. *dasc. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Cap. III, c. Pesce, Urs, Vulpe.*

Acelaş înţeles ca la No. 2585.

8905 * △ **Umblă cu curu frângênd óle.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când cine-va vré să strice o ólă, şi 'ĭ e témă să nu 'l audă cine-va, atuncĭ el o pune sub dînsul şi se lasă binişor pe ea; ólă sĕ strică dar nu plesnesce tare. Cu chipul acesta póte strică multe óle, dar şi când se întîmplă să 'l audă cine-va, măcar cât de puţin, atuncĭ ruşinea luĭ nu e próstă, pentru că, ómeniĭ cum se cade nu strică ólele cu curu (în taĭnă) ci cu bĕţul (în auḑul tutulor).

Acéstă ḑicere ţintesce, după cum se vede, pe ómeniĭ mişeĭ carĭ nu îndrăznesc să atace, pre cine-va în faţă, ci caută să 'l surpe, slujindu-se de mijlóce scîrbóse, pe din faţă arĕtându-se prietin.

8906 **Óla s'a spart în capul meŭ.**

IORD. GOLESCU, Mss. II, p. 8.

Adică mie mĭ-a găsit vină, pĕ mine m'a bătut în pilda altuĭa ne-fiind vinovat (GOLESCU).

8907 **In óla acoperită nu cade gunóĭe.**

IORD. GOLESCU, Mss. II, p. 15.

* △ *Óla acoperită nu dă gunóĭu în ea.*

A. PANN, Edit. 1889, p. 173.— G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Óla fiind acoperită, nu cade gunóĭe într'însa.

HINŢESCU, p. 128.

Óla acoperită, nu cade gunóie într'însa.

BARONZI, 60.

* *In óla acoperită nu cade spuză (cenușe).*

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *In óla acoperită nu daŭ nicĭ odată gunóe.*

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

* △ *Óla astupată, nu dă gunóe în ea.*

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △ *In óla acoperită nu dă gunoĭu.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △ *In óla acoperită nu dă gunóe.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* *In óla acoperită nu daŭ gunóĭele.*

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* *Óla acoperită pulbere nu acață*[1]*.*

D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonia.*— META COSTANDIN, *c. Moloviste, Macedonia.*

1⁰ Ne arată că lucru păstrat, pururea curat și nevătămat (GOLESCU).
2⁰ Omul nu e bine să 'șĭ dé, pe față, tóte ale luĭ.

8908 **In óla acoperită nimenea nu scie ce fíerbe.**

A. PANN, II, p. 81.

[1]) Óla acoperită pulbere (praf) nu prinde.

In óla acoperită niminea nu scie ce ferbe.

HINȚESCU, p. 129.

Pentru ceĭ ascunșĭ, tăcuțĭ saŭ fațarnicĭ.

8909 * △ Să 'țĭ astupĭ ólele de el.

IULIU GROFȘOREANU, *înv. com. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

1° Despre omul care vorbesce orĭ suduĭe mult.
2° Despre omul urîcĭos orĭ urît.

8910 Cu óla de diminéță,
Sě tămâe 'n tótă vĭéța. [1]

A. PANN I, p. 110.—HINȚESCU, p. 129.

Vedĭ *a se Tămâĭa.*

Pentru cel bĕutor.

8911 *Sĕ amestecă unde nu 'ĭ ferbe óla.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 57.

Se amesteca în treburile altuĭa.

8912 * △ Nu pune mâna unde nu 'țĭ ferbe óla.

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭĭ, j. Dorohoĭ.*—N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamornița, j. Dorohoĭ.*— E. I. PATRICĬU, *înv. com. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*—V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*— G. MADAN, *c. Trusenĭ, țin. Chișĕneŭ, Basarabia.*— C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Nu 'țĭ băgà mâna unde nu 'țĭ fĭerbe óla.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 110. —E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

---

[1]) Hințescu, din greșélă scrie: *le tămâe.*

Nu băgà mâna unde nu 'ţĭ fierbe óla.

C. NEGRUZZI, I, p. 247.

Adică nu te amestecà unde n'aĭ trébă (GOLESCU).

Dinna scald your month wi'ither folks kail. [1]

Prov. Scot.

8913 ⁂ △ **Nu te amestecà unde nu 'ţĭ ferbe (fĭerbe) óla.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* —V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 347, & 1231.—S. I GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 35. — FR. DAMÉ, I, p. 69. — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

⁂ △ *Nu te amesticà unde nu 'ţĭ fierbe óla.*

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Nu te améstică, ĭu nu'ţi harbi óla. [2]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 160.

N'are să se amestece nime unde nu 'ĭ ferbe óla.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 965.

Acelaş înţeles ca la No. 8912.

Tua quod nihil refert, percontari desinas. [3]

Prov. Lat.

Quitter brûler ce qui ne cuit pas pour soi.

Patois de Bray.

Was dich nicht breunt, sollst du nicht löschen. [4]

Prov. German.

---

[1]) Nu vĕ ardeţĭ gura la zéma altora.
[2]) Nu te amestecà, unde nu 'ţĭ ferbe óla.
[3]) Să nu te maĭ ocupĭ de ceea ce nu te privesce.
[4]) Ce nu te arde nu trebue să stingĭ.

8914 * △Nu 'ţĭ băgà limba unde nu 'ţĭ ferbe óla.

V. SALA, înv. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.

Acelaş înţeles ca la No. 8913.

Don't scald your lips in an other man's pottage [1]).

Prov. Engl.

8915 * △Nu 'ţĭ băgà nasul, unde nu 'ţĭ ferbe óla.

IULIU GROFŞOREANU, înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria. — V. A. URECHĬA, Conv. Liter., XXI, p. 1108.—FR. DAMÉ, I, p. 112.—HINŢESCU, p. 118. — ION DARIE, Gazeta Transilvanieĭ, 1898.

Acelaş înţeles ca la No 8914.

No te entremetas en lo que no te atañe hacer. [2])

Prov. Span.

Do not poke your neb into other folk's porridge. [3])

Prov. Nord-Engl.

Er stecht seine Nase in Alles. [4])

Prov. Germ.

8916 * △Nu 'ţĭ băgà botul unde nu 'ţĭ ferbe óla.

T. BĂLĂŞEL, înv. c. Stefănesci, j. Vâlcea.

Acelaş înţeles ca la No. 8915.

8917 Unde nu 'ţĭ fĭerbe óla, să nu 'ţĭ bagĭ códa.

IORD. GOLESCU, Mss. II, p. 102.

---

[1]) Nu 'ţĭ arde buzele cu supa altuia.
[2]) Nu te amestecà unde nu te privesce.
[3]) Nu băgà nasu în supa altora.
[4]) Işĭ bagă nasu în tóte.

Adică să nu ne amestecăm unde n'avem trébă, unde nu e slobod (GOLESCU).

Ne, sutor, ultra crepidam. [1])

Prov. Lat.

Que chacun se mêle de son métier.

Prov. Franc.

Schuster bleib bei deinem Leisten [2]).

Prov. Germ.

Shoemaker stick to your last. [3])

Prov. Engl.

8918 ✻ △ **Unde nu 'ţĭ fĭerbe óla, nu 'ţĭ băgà lingura.**

B. PANN, *Edit.* 1889, p, 6; I, p. 24.—D-na E. B. MAWR. p. 22 & 73.—I. IONESCU, II, p. 157.—AVRAM CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

✻ △ *Unde nu 'ţĭ fĭerbe óla, nu băgà lingura.*

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 170. — HINŢESCU p. 129. — EM. POPESCU, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*

Nu 'ţĭ băgà lingura, unde nu 'ţĭ ferbe óla.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 164; II, p. 492. — HINŢESCU, p. 8. — GALLIN-NĂDEJDE, *Cart. Cit.*

Nu 'ţĭ amestecà lingura unde nu 'ţĭ ferbe óla.

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p 1052. — BARONZI, p. 59.

---

[1]) Cismarule, nu maĭ sus de cât cizma.
[2]) Cĭobotarul stă la calapodul sĕŭ
[3]) Cĭobotarul lucréză la calapodul luĭ.

Nu pune lingura unde nu 'ţĭ fíerbe óla.

S. I. Grossmann, p. 35.

Nu se cade să 'ţĭ bagĭ lingura unde nu 'ţĭ ferbe óla.

Laurian & Maxim, I, p. 303.

* △ *Nu 'ţĭ băgà lingura, unde nu 'ţĭ fíerbe óla.*

V. Palade, *com. Câmpenĭ, c. Turda-Arieş, Transilvania.*

* *Nu bagă lingura, ĭu nu 'ţĭ hérbe óla.*

I. Coyan, *prof. c. Turia, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 8917.

'Εν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τίθεαται. [1])

Prov. Elin.

In alieno choro pedem ponere. [2])

Prov. Lat.

Il ne faut pas mettre la faucille dans la moisson d'autrui.

Prov. Franc.

Steck deinen Löffel nicht in andrer Leute Töpfe. [3])

Prov. Germ.

To put our sickle into another man 's corn. [4])

Prov. Engl.

Den som gjerne vil røre i Andres Potter, svier tidt sin egen Grod. [5])

Prov. Danez.

---

1) A intrà în hora străină.
2) Idem.
3) Nu 'ţĭ băgà lingura în ólele altora.
4) A pune secerea nóstră în grâul altuĭa.
5) Cine bucuros mestecă în óla altora, îşĭ arde adese-orĭ serbuşca sa.

8919 * △ Tot douĕ óle 'mĭ fĭerb (ferb): una sécă ş'alta gólă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 155; III, p. 125. — AL. MARTINIAN, *j. Ilfov.* — V. SALA, *înv. c. Ghighişenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Tot douĕ óle 'mĭ ferb: una sécă ş'una gólă.

HINŢESCU, p. 129.

Pentru cel căruĭa tot rĕŭ îĭ merge.

8920 * △ Óla împrumutată nu o veḑĭ curată (nicĭ odată).

V. SALA, *dasc. c. Dumbrăvanĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Ce umblă prin mânĭ multe se strică saŭ se prăpădesce.

8921 * △ Nicĭ o bucată pricopsită nu sunt, dar nicĭ fi-te ce ólă nu mĕ încape.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dâmboviţa.*

Nu sunt póte un lucru mare, dar nicĭ atât de puţin pe cât mĕ credeţĭ.

8922 * △ Maşir, de la óla cu ştir.

Elev Scóla. Norm. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Maşir, de la óla cu ştir,*
Că n'aĭ băgat nicĭ un fir.

Sc. Norm. Buc. Cl. VI prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Când suntem depărtaţĭ de la vre-un bine saŭ vre-un folos óre-care.

8923 * △ Iĭ ferbe óla.

Adică îĭ merge bine; are folóse.

8924 * △ **Nu'ĭ ferbe óla.**

Iĭ merge rĕŭ; nu are nicĭ un folos.

8925 * △ **Iĭ ferbe óla fără foc.**

D-NA SEVASTOS, p. 230. — C. TEODOESRCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭ.*

Vedĭ *Noroc.*

E om norocos, îĭ merg treburile bine.

8926 * **D'aĭa nu'mĭ fĭerbe mie óla în vatră.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Sunt sărac, nu'mĭ merg treburile bine.

8927 * **Óla nu se umple cu vorbe.**

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 123.

Vedĭ *Vorbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6385 şi 6386.

8928 * △ **Faptele, faptele,**
Nu óla cu laptele.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.* — P. GÀRBOVICEANU, *prof. c. Ràtescĭ, j. Argeş.*

* △ *Faptele,*
Nu óla cu laptele.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Omul se judecă după faptele luĭ.

Snóva cu călugărul căruia a dat un om, un vas cu lapte, să'l aĭbă pentru Pascĭ, şi el l'a deşertat în putina cu borş, a putat da nascere ḑicereĭ de maĭ sus.

8929 * △ Mĕ fĭerbe în ólă sécă,
Ḑi, nópte nu va să tacă.

A. Pann, II, p. 158.

Mĕ ferbe în ólă sécă,
Şi nóptea nu va să tacă.

Hinţescu, p. 59.

* *A'l fĭerbe în ólă sécă.*

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Apă.*

Pentru ceĭ care nu 'ţĭ daŭ pace, carĭ tot te supĕră, şi maĭ ales pentru muĭerea rea şi cicălitóre.

8930 * △ Par'că 'ĭ fĭert în ólă.

S. Mihăilescu, *Sezăt.*, II, p. 47. — Fr. Damé, II, p. 23. — M. Canian, *j. Iaşĭ.*

Veḑĭ *Fiert.*

1⁰ E slab şi fără sânge în obraz.
2⁰ Desnădĕjduit în urma uneĭ ne-isbânde.

8931 * △ A fĭerbe toţĭ într'o ólă.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A fi cu toţiĭ amestecaţĭ într'o afacere, băgaţĭ într'o încurcătură.

8932 * △ Par'că aĭ s'o ferbĭ în ólă.

G. Madan, *c. Truşenĭ, ţinut. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

Acelaş înţeles ca la No. 8930.

8933 * △ Să n'am parte
De óle sparte.

Hinţescu, p. 117. — Baronzi, p. 86 — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

1⁰ Adică de un lucru rĕŭ, ce nu'mĭ convine.
2⁰ Jurămînt glumeţ pentru a afirmà un lucru care póte nu e tocmaĭ adevĕrat.

8934 * △ **Fie-care trage foc la óla luĭ.**

V. Sala, *înv. c. Meraŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Tot omul trage foc la óla luĭ.*

Juliu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

A trage focul la óla sa.

Káróli Ács, p. 80.

Tot omul face foc la óla luĭ.

Hinţescu, p. 129.

* △ *Fie-care trage jar la óla luĭ.*

S. Mihăilescu, *Sezăt.*, I, p. 219. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Fie-care îşĭ trage jaraticul sub óla luĭ.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Turtă.*

Omul maĭ mult îngrijesce de el de cât de altul.

«Nu e (dînsul) omul care să 'şĭ căpĕtuiéscă rudeniile, *n'are óră la care să tragă focul*». — *mitrop.* Miron Românul, *Trib. popor. I No. 198, p. 1043.*

Tirar l'acqua al suo mulino.

Prov. Ital.

Für sein Säckel sorgen.

Prov. Germ.

Malmára hajtani a vizet.

Prov. Magy.

Na mlýn mu hnati wodu.

Prov. Cech.

Воду на свой млинъ навраћати.

Prov. Sîrb.

8935 * △ **Par'că 'ĭ o ólă în par.**

G. P. Sarviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Pentru ceĭ carĭ umblă cu pălărie înaltă (joben) în cap. Se maĭ ḑice: *par'că 'ĭ un câne cu óla în cap.*

8936 * **Tricu di óră, cacâ te tu ólă** [1]).

G. Zuca, *stud. c. Fieri, Albania.* — I. Coyan, *prof. c. Abela, Epir.*

Daca a trecut vremea prielnică, nu te maĭ încercà să facĭ tréba.

8937 * △ **A mâncat din ólă.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 230. — *Sezătórea*, III, p. 148.

Veḑĭ *Fată, Nucă.*

Şi-a perdut fetia.
Românul crede că în tot-dé-una plouĕ la nunta feteĭ care nu a fost cinstită.

«Să nu mănâncĭ din ólă că 'ţĭ plouĕ la nuntă.» — *Şezătóre.*

Elle a vu le loup.

Prov. Franc.

8938 * △ **A plăti ólele sparte de alţiĭ.**

G. P. Sălviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭ.*

A plătì greşelile altora.

---

[1]) Trecu césul, cacă-te în ólă.

Payer les pots cassés.

Prov. Franc.

8939 * △ **A se ferì ca de óla mălaĭuluĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 241. — G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.* M. Canian *public. j. Iaşĭ.*

A se ferì mult de óre-ce

«Să ferì, *ca de óla mălaĭuluĭ,* să nu dé în clapcă.» — P. Ispirescu

8940 * △ **A suflà în fundul óleĭ.**

A. Pann, I, p. 111. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 234. — S. I. Grossmann, p. 98. — G. Poboran *inst. j. Olt.*

A se uità în fundul óleĭ.

S. I. Grosmann, *Dicţ. Germ.* p. 98.

Vedĭ *Mustaţă.*

A bé până la îmbĕtare, a fi bét.

8941 * △ **A prinde ca din ólă.**

T. Speranţiă, II, p. 126, III, p. 21. — Gane, *Conv. Liter.*, VIII, p. 452. — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Vedĭ *Strachină.*

Lesne, fără nicĭ o greutate.

«Acolo l'ar puté prinde *ca din ólă.*»

8942 * △ **Iĭ trage cu óla**
Ca să trécă bóla.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Pentru cel bĕutor.

8943 * △ **A fi bolnav de ólă.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Adică de prea multă bĕutură, de beţie.

8944 ✻ △I'a dat óla în foc.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Ca să arate pe unul că s'a supĕrat din te miri-ce.

8945 ✻ △Până a strigat la óle.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Vedĭ *a Bate.*

Adică l'a bătut fórte tare încât sbierà de se părea că strigă cine-va: óle! óle! óle!

«L'a bătut *până a strigat la óle.*»

8946 ✻ △Sună a ólă.

Gav. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

E bolnav rĕŭ, cam pe ducă.

Cela sonne le fêlé.

Prov. Franc.

8947 ✻ △S'a făcut óle şi urcióre.

I. Creangă, *Conv. Liter.*, IX, p. 340; *Pov.*, p. 23. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

✻ *A fi óle şi ulcióre.*

I. Creangă, *Pov.* p. 136. — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

A murit şi a putreḑit fórte de mult, de s'a făcut curat pămînt.

«D'apoĭ nu sciţĭ că mătuşa 'ĭ mórtă de când lupiĭ albĭ, şi s'a *făcut óle şi urcióre,* sĕrmana». — I. Creangă *Pov.*, p. 23.

OLEĬU

8948 ❊ △ **A eşì d'asupra, ca oleĭul.**

G. I. MUNTEANU, p. 122.

Vedĭ *Oleiŭ*, *Unt-de-lemn*.

1⁰ A se desvinovăţi de o învinuire ce i se aruncă.
2⁰ A învinge.

8949 ❊ △ **A pune oleŭ pe foc.**

IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Gaz*.

1⁰ A aţîţa mânia unuĭ om deja supĕrat.
2⁰ Léc care strică maĭ rĕŭ.

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις [1])
Prov. Elin.

Oleo incendium restinguere. [2])
Prov. Lat.

Jeter de l'huile sur le feu.
Prov. Franc.

No bisogna butar oyo sul fogo. [3])
Prov. Triest.

Öl in's Feuer giessen. [4])
Prov. Germ.

To add fuel to the fire. [5])
Prov. Engl.

---

[1]) Cu oleĭu stingĭ incendiul.
[2]) A stinge incendiul cu oleĭu.
[3]) Nu trebue aruncat oleĭu peste foc.
[4]) A aruncà oleĭu în foc.
[5]) A adaogà material de foc peste foc.

OS

Vedĭ *Carne, Tare, Topor.*

8950 ❊ △ Cine póte, óse (ósĕ) róde.

Avram Corcea, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*—Iulĭu Grofșoreanu, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

❊ △ *Cine póte, óse róde; cine nu, nicĭ carne móle.*

Laurian & Maxim, I, p. 456; II, p. 327 & 552. — V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss* — T. Speranția, II, p. 105. — I. Creangă, *Pov.*, p. 248; *Conv. Liter.*, XI, p. 188.— A. Pann, *Edit.* 1889, p. 50; I, p. 129. — Iord Golescu, *Mss.* II, p. 81. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — Hințescu, p. 138. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 154; *Leg.* I, 1872, p. 169. — *Albina.* II, p. 44. — I. G. Valentineanu. p. 7 & 45. — Gav. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*—D-ra Ec. Șișman, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — V. Forescu, *c. Folticenĭ, j Suciava.* — A. Hovașiu, *c. Acilĭu, comit. Sibiĭu, Transilvania.* — C. Troteanu, *stud. c. Stăncescĭ, j. Botoșanĭ.* — I. Lungu, *Sebeșul-Mare, Ungaria.* — C. C. Bungețianu, *stud. c. Cosovĕț, j. Mehedinți.*

❊ △ *Cine póte, óse róde; cine nu, nicĭ carne macră.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

❊ △ *Cine póte, óse róde; cine nu, pere de fóme.*

I. Berbece, *c. Bran, comit. Făgăraș, Transilvania.*

1⁰ Arată puterea celor prea puternicĭ, ce fac orĭ-ce vor (Golescu).
2⁰ Se maĭ dice și pentru ceĭ bogațĭ.

8951 * △ **Osul gol, nicĭ câĭniĭ îl mănâncă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 10.

* △ *Osul gol, nicĭ câĭnele nu'l róde.*

A. PANN, Edit. 1889, p. 104; II, p. 126. — HINŢESCU, p. 138. — V. SALA, *înv. c. Vaşcoŭ Băresci, comit. Bihor, Ungaria.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Osu gol, nicĭ câniĭ nu'l rod.*

G. MADAN, *stud. c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1° Adică slujba sécă la nimenĭ place (GOLESCU).
2° Pe omul sărac nu'l ĭubesce nimenĭ, precum nicĭ pe fetele fără zestre.

8952 **Óse sĕcĭ, fără mĕduvă, nicĭ câĭniĭ le ĭeà în gură.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 8.

Sĕ dice pentru fetele cele sărace ce nimenĭ le ĭeà fără zestre, cum şî pentru slujbele cele fără nicĭ un folos (GOLESCU).

8953 * □ **Celor târdiŭ veniţĭ rĕmân ósele.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 552.

Cine vine prea târdiŭ la masă, acela róde ósele.

REINSBERG-DÜRINGSFELD, II, p. 209.

Pentru ceĭ carĭ vin prea târdiŭ.

Tarde venientibus ossa.[1])

Prov. Lat.

---

[1]) Celor veniţĭ ósele.

Chi giunghie troppu tardi, rode l'osso.[1]

Prov. Cors.

Wer zu spät kommt, sitzt hinter der Thür.[2]

Prov. Germ.

Sein kúgv fær skitio gràs.[3]

Prov. Isl.

8954 *A dà (avé) un os de ros.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 552

* △ *Os de ros.*

AVRAM CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Vedĭ *Ciolan, Ponos, Tare.*

Vre-o slujbă, saŭ afacere, din care 'șĭ câștigă viéța saŭ trage folóse.

«Ișĭ vinde némul pentru un *os de ros*».

El pórtă ponosul
Ș'altul *róde osul.*

A. PANN, I, p. 82.

Donner un os à ronger

Prov. Franc.

8955 *Pentru os.

GR. JIPESCU, *Rĕur, Oraș.*, p. 78.

Pentru a trage vre-un folos personal.

«O spunem, odată pentru tot-dé-una, că, dacă luptăm, n'o facem *pentru os.*» — GR. JPIESCU.

A SE OSPĔTÀ

8956 *S'a ospĕtat pân' a crĕpat[4])

A. PANN, III, p. 69. — HINȚESCU, p. 138. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

---

1) Cine ajunge prea târḑiŭ, róde osu.
2) Cine vine prea târḑiŭ, remâne după ușă.
3) Vaca întârḑiată primesce ĭérbă murdară.
4) Hințescu scrie: *L'a ospĕtat...*

Pentru cel lacom la mâncare.

OSPĔTĂRIE

Vedĭ *Cârcĭumă.*

OȚET

Vedĭ *Agurídă, Incet, Muscă, Oŭ.*

8957 **Oțetul tare vasul sĕŭ îșĭ strică.**

A. PANN, *Edit.* 1899, p. 100.

Oțetul tare vasul sĕŭ ș'îl (îl) strică.

A. PANN, III, p. 15.—HINȚESCU, p. 138.

* *Oțetul tare vasul și 'l strică.*

ILIE TRIFU, *stud. j. Ilfov.*

* △ *Oțetul tare vasul sĕŭ strică.*

V. SALA, *înv. c. Ședistel, comit. Bihor, Ungaria.*

Oțetul tare vasul luĭ strică.

P. ISPIRESCU, Leg. I, 1872, p. 169.

* △ *Oțetul tare vasul luĭ (îl) strîcă.*

A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — V. FORESCU, *c. Vatra-Dorneĭ, j. Sucĭava.*

* △ *Oțetul tare vasul sĕŭ îșĭ sparge.*

I. IONESCU, II, p. 157. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭŭ.*

* △ *Oțetul tare vasul sĕŭ și'l sparge.*

BARONZI, p. 60.—D-ra EC. ȘIȘMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Oțetul tare vasu 'șĭ sparge.

G. T. MUNTEANU, p. 31

△ *Oțetul tare îșĭ sparge singur vasul.*

AL. MIHĂILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.*

Pusca ţea raoa vaslu a l-eĭ ș-aspardzi.[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 173.

* *Pusca aţea arauа vaslu a li-eĭ ș-aspardge.*[2])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Pusca aţea acra vaslu a lĭ-eĭ și-asparge.[3])

ANDREI AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 54.

* *Pusca arauă vaslu-lĭ ș-aspardze.*[4])

I. COYAN, *prof. c. Băésă, Epir.*

1⁰ Omul prea ĭute îșĭ sdruncină sănătatea.
2⁰ Omul rĕŭ, gâlcevitor, invidĭos îșĭ aduce rĕŭ singur.

8958 **Cine sĕ oțĕțesce, să bé oțet să 'ĭ trécă.**

A. PANN, III, p. 13.—HINȚESCU, p. 138.

Pentru cel ĭute și mânios, arĕtându-se, în bătae de joc, că puțin ne pasă de supĕrarea luĭ.

8959 **Maĭ dulce oțetul fără plată dĕ cât mĭerea cu plată.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 43.

Sĕ ḑîce pentru ceĭ ce n'aŭ cu ce cumpĕrà, cum și pentru ceĭ sgârciți (GOLESCU).

---

1) Oțetul cel rĕŭ vasul eĭ îșĭ sparge.
2) Oțetul cel rĕŭ vasul eĭ îșĭ sparge.
3) Oțetul cel tare (acru) vasul eĭ îșĭ sparge.
4) Oțetul rĕŭ vasul eĭ îșĭ sparge.

8960 Maĭ dulce e oţetul dăruit de cât mĭerea cumpĕrată.

BARONZI, p. 53.—HINŢESCU, p. 138.

Pusca dată dóră cama dulçe este di ñĭérea cumpĕrată.[1])

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 90.

* *Pusca hârzită e cama bună de bună de cât ñérea cumpĕrată.*[2])

D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonĭa.* — META COSTANDIN, *com. Molovişte, Macedonĭa.*

Pusca di dhóră, ma dulçi-ĭ ž-di ñarĭ[3])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 155.

* *Pusca de hare, dulçe ca ñĭare.*[4])

V DIAMANDI, *c. Armincĭŭ, Macedonĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 8959.

8961 * △ Nu maĭ bé mâţa oţet!

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Nu maĭ papă pisica oţet.*

D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

* △ *Pisica nu maĭ mănâncă oţet.*

N. MATEESCU, *înv. c. Mocliţa, j. Putna.*

---

[1]) Oţetul dat în dar maĭ dulce este de cât mĭerea cumpĕrată.
[2]) Oţetul dăruit e mult maĭ bun de cât mĭerea cumpĕrată.
[3]) Oţetul de dar, maĭ dulce 'ĭ de cât mĭerea.
[4]) Oţetul de dar, dulce e ca mĭerea.

* △ *Nu maĭ mănâncă mâța oțet!*
Odată a mâncat
Și 'ĭ s'a plecat.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Nu mě maĭ înșelĭ tu, nu maĭ e pomana aĭa. Se dice când omul, din causa releĭ sale purtărĭ, nu maĭ are trecere la o persónă.

8962 *A běut pisica oțet!

Eniu Bălteanu, *Lumina*, I. p. 87. — G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Când cine-va este înșelat.

8963 * △ Iĭ face oțet în urechĭ.

Gh. Albu, *stud. c. Schinenĭ, j. Tutova.*

Se dice unuĭ tîněr care, prea de timpuriŭ, umblă să 'ĭ bată capul uneĭ fete.

8964 Oțetul, cu încetul sě face oțet.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 11.

Vedĭ *Incet.*

Adică trebuĭe să avem îndelungă răbdare ca să dobândim óre-ce (Golescu).

8965 *Ca oțetul.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.*, p. 10.

Adică acru.

8966 Ca oțetul la rană.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.*, p. 21.

Adică ustură rěŭ.

O Ŭ

Vedĭ *Minciună, Cap. III. c. Oŭ, Cap. I, c. Pasce, Terciŭ.*

8967 **Cine mănâncă oŭ şi nu sĕ pică?**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, pag 80.

* △ *Cine mănâncă oŭ şi nu se picură?*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Ne arată că orĭ-ce fapte sĕ vede, pentru că ne pătéză (GOLESCU).

8968 * △ **O mâncat treĭ dintr'un oŭ.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiŭ.*

Când la o masă mâncările aŭ fost cam pe sponciŭ. Ḑicere maĭ energică de cât cea de la No 2232.

8969 * **Tut oulu tu pită?!** [1]).

E COYAN, *prof. c. Samarina, Epir.*

O sócră, fórte sgârcită, a întrebat pe noră-sa daca avea de gând ca să pună tot oul într'o plăcintă

Acéstă ḑicere iea în bătae de joc pre toţĭ aceia carĭ sunt din cale afară economĭ.

8970 * △ **Doue oue tarĭ nu se sparg.**

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Când doĭ ómenĭ sunt de o potrivă de putemicĭ.

8971 * △ **Par'că tot oue cópte mănâncă.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiŭ.*

Pentru omul slab, galben de gras.

---

[1]) Tot oul în plăcintă?

8972 *△**Maĭ cuminte oul de cât găina.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.* — C. Possa, *stud. c. Humulescĭ, j. Némțu.*

*△*A ajuns oul maĭ cuminte ca găina.*

A. Gorovei, *publ. c. Folticenĭ, j. Suciava.*

*△*A ajuns oul maĭ cuminte de cât găina.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

*△*E maĭ mare oul ca găina.*

Iuliŭ Grofșorénu, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

*△*Sĕ face oul maĭ mare de cât găina.*

G. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

*△*Maĭ învĕțat oul de cât găina.*

V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Cap. III. c, Oŭ.*

Când tinerii sĕ cred maĭ înțelepțĭ de cât bĕtrânii, copiiĭ de cât părinții. Vezĭ No. 2229.

L'uovo ne vual saper più della gallina [1]).

Prov. Ital.

Aun no ha salido del cascaron
Y ya tiene presuncion [2]).

Prov. Span.

[1]) Oul vré să scie maĭ mult de cât găina.
[2]) Nu a sărit încă din găóce și deja se crede.

Das Ei will klüger sein, als die Henne [1]).

Prov. Germ.

Aegget vil lære Honen [2]).

Prov. Dancz.

Wajec učí slepku [3]).

Prov. Cech.

Csirke oktatja a tyúkot [4]).

Prov. Magy.

Плли кокошку [5]).

Prov. Sîrb.

8973 * △ **Oul din sat e maĭ bun ca cel de-acasă.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Crângu. j. Tutova.*

Vedĭ *Găină.*

Acelaş înţeles ca la No. 1847.

8974 * **Canda eşi di tu ou** [6]).

D. DAN, *stud. c. Nevésca, Macedonia.*—XENOF. CAPSALE, *c. Pîrlepe, Macedonia.*

Vedĭ *No. 2237.*

Despre omul fórte curat pe dînsul.

Propre comme un sou neuf.

Prov. Franc.

8975 * △ **Umblă cu el ca cu oul.**

IULIŬ GROFŞORÉNU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *No. 2238.*

---

1) Oul vré să fie maĭ deştept de cât găina.
2) Oul vré să înveţe găina.
3) Oul învaţă găina.
4) Oul maĭ învĕţat de cât găina.
5) Idem.
6) Ca şi când a eşit din oŭ.

Căutând să nu'ĭ aducă nicĭ o supĕrare.

8976 * △ Umblă uşor ca oul.

C. Teodorescu, înv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.

Nu stă în loc.

8977 * Ca când vaĭ frângă óule.[1]

G. Zuca, stud. c. Fieri, Albania.

Umblă încet şi cu sfiélă.

8978 * △ A face pre cine-va cu ouĕ şi cu oţet.

I. Ionescu, Cart. Cit., III, p. 230. — E. I. Patriciu, înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭ.

A spĕlà pre cine-va cu ouĕ şi cu oţet.

Laurian & Maxim, II, p. 1230.— G. I. Munteanu, p. 72.

A mustrà, a certà rĕŭ pre cine-va, a'l batjocorî sdravăn, făcêndu'l de rîsul celor-l-alţĭ.

Petele de oŭ şi oţet cu mare greutate se spală de pe haine. Prin asemĕnarea, omul batjocorît rĕŭ, rĕmâne de rîsul lumeĭ, orĭ-ce ar încercà să facă, şi *nu'l spală nicĭ Dunărea.*

Laver la tête à quelqu'un.

Prov. Franc.

8979 * A nu fi nicĭ de zama ouĕlor.

I. Creangă, Amint., p. 92. — E. I. Patriciŭ, înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭ.

* *A nu fi nicĭ de zama ouluĭ.*

Gr. Alexandrescu, magistr. j. Putna.

---

[1]) Ca când ar strica ouĕ.

Despre omul pe care nu poţĭ pune nicĭ un temeiŭ; care nu e bun de nimic.

«Şi când colo, zărghitul de Trăsnea, dormeà pe lat, cu gramatica sub nas şi habar n'aveà de frig. Sărace, sărace! *nu ieştĭ nicĭ de zama ouĕlor:* de cât aşa, maĭ bine te făceà mă-ta un mânz şi te mânca lupiĭ». — I. CREANGĂ.

8980 □ **De la oŭ până la mĕr.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 560.

Adică de la început până la sfîrşit.

La Romanĭ, primul serviciŭ, la masă, se începeà cu ouĕ şi la finele meseĭ se daŭ mere. Din acest obiceiŭ s'a născut la eĭ ḑicerea: *ab ovo usque ad mala* care ni s'a transmis, până astă-ḑĭ, fără cea maĭ mică schimbare.

La Românĭ, s'a păstrat datina ca însurăţeiĭ, după cununie, să mănânce maĭ întâiŭ dintr'un oŭ şi apoĭ din cele-l-alte bucate.

8981 ⁂ △ **A curà óuĕ cuĭ-va.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A cinsti, a băgà în sémă pre cine-va de frică saŭ din causa respectuluĭ ce inspiră.

«Baba asta erà grozav de înţepată. Ea *nu curà óuĕ nimuluĭ* în lume, ea nu scie ce e frica». — BĂLĂŞEL.

«Când te crede mic, jos, *nu'ţĭ prea cură ouĕ* roşiĭ». — JIPESCU, *Opinc. p. 131.*

Vechiul obiceiŭ de a se trimite, la Pascĭ, ouĕ roşiĭ spre cinste, celor maĭ marĭ de cât noĭ, a dat nascere ḑiceriĭ întrebuinţată de Jipescu.

PAHAR

Veḑĭ *Bir, Câne, Măria-Ta, Mórte, Orînduială, Pĕcătos, a Sorbi, Vin.*

8982 ⁂ △ **In fundul paharuluĭ**
Sănătatea omuluĭ.

S. FL. MARIAN, *Nasc.* p. 240.

Ḑic ceĭ bĕutorĭ.

8983 * △ **Păharĕle cine le cinstesce,
Cu nimica sĕ găsesce.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Omul, căruĭ îĭ place bĕutură, nu'şĭ maĭ vede de trebur ĭ, se lenevesce şi cade în sărăcie.

8984 **Vaĭ de cel ce spală paharul pĕ din afară, ĭar pĕ din lăuntru plin dĕ spurcăciune.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 18.

Adică dĕ ceĭ ce sĕ împodobesc pĕ din afară, ĭar pĕ din lăuntru pliuĭ dĕ nelegĭuirĭ (GOLESCU).

8985 * △ **Curăţă, maĭ întâiŭ partea din láuntru a paharuluĭ şi a bliduluĭ, ca să fie şi cea din afară curată.**

C. TROTEANU, *stud. c. Stâncescĭ, j. Botoşanĭ.* — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 136.

Pentru ceĭ făţarnicĭ. Ingrijesce întâiŭ de suflet, şi în urmă numaĭ de trupul tĕŭ.
Veḑĭ evanghelia *Sântuluĭ Mateiŭ*, XXIII, 26.

8986 **Din păhar
Beaĭ şi dulce şi amar.**

HINŢESCU, p. 139.

Pentru bĕutură ca şi pentru orĭ-ce lucru care, pe lângă plăcerĭ, ne póte aduce şi necazurĭ.

8987 * △ **Păhăruţu 'ĭ cât un cuĭu,
Când îl puĭ la gură nu'ĭ.**

S. MIHĂILESCU, *Şezăt.*, I, p. 218. — E. I. PATRICIU, *înv. com. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Ḑice omul căruĭ 'ĭ place să bé bine.

Un beţiv, şi maĭ de frunte, din ţinutul Chişĕnĕuluĭ, în Basarabia, ḑice la rîndul sĕŭ:

Arḑĕ-ţĭ focu mănuţa
Cel de a făcut stecluţa.
Ce-aĭ făcut'o mititică
Şi nu 'mĭ este de nimică.

G. Madan, *Poes. Pop.* p. 66.

8988 *Scafa ṽine avîrliga.[1]

Ilie Ghicu, *prof. c. Abela & Băésa, Epir.*

* *Scafa de-avîrliga ṽine.*[2]

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Arată ne-statornicia şi schimbarea lucrurilor omenescĭ. Lumea este o rótă; aḑĭ unul, mâne altul se folosesce de bunătăţile eĭ.

8989 *A dà paharul peste cap.

A bé bine. Se maĭ ḑice, cu acelaş înţeles: *a bé de duşca.*

8990 * △S'a uĭtat cam lacom în fundul paharuluĭ.

S. Fl. Marian, *Nasc.* p. 307.

A bĕut cam mult şi s'a îmbĕtat.

8991 * △A suflat în fundul paharuluĭ.

Fr. Damé, IV, p. 124. — G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Ólă.*

Acelaş înţeles ca la No. 8991.

8992 Cine e voĭnic la pahar
E voĭnic şi la par.

G. Coşbuc, *publ.*

---

[1]) Paharul vine împrejur.
[2]) Idem.

Omul bĕutor e bun şi la luptă, căcĭ vinul îţĭ dă putere.

8993 **Pahar fără fund, la masă nu sĕ pune.** [1]

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 51.

Sĕ ḑice pentru cele ne-potrivite cu trebuinţa lor (GOLESCU).

8994 **Paharul fără fund nicĭ cum póte stà.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Ascm.*, p. 171.

Adică stăpân fără slugă, boĭerĭ fără mojicĭ, etc.

8995 ***Trécă de la mine acest pahar!**

FR. DAMÉ, IV, p. 181.

Să fim scutiţĭ de o ne-plăcere.

Părintele meŭ, de este cu putinţă, *trécă de la mine acest pahar.*

S-tu MATEIŬ, 26. 39, Cap. 20. 22.

Seigneur, éloignez de moi ce calice.

Prov. Franc.

8996 *** △Am golit (bĕut) şi acest pahar.**

Şezătóre, Poes. Pop. II, p. 222.

**Amar pahar a maĭ bĕut şi el.*

Am răbdat şi acest neajuns.

N'am gândit în vremea mea.
Că aist pahar l'oiŭ bee.

Poes. Pop.

Avaler le calice jusqu'à la lie.

Prov. Franc.

---

[1]) In manuscrisul luĭ Golescu s'a scris, din eróre, *par* în loc de *pahar*.

Er hat schwer gelitten. [1])

Prov. Germ.

8997 ⁂ **Curat ca un pahar.**

FR. DAMÉ, III, p. 173.

⁂ *Pahar.*

Vedĭ *Oŭ.*

Se dice pentru ce-va fórte curat.

«Odăile eraŭ *pahare*».

Propre comme un sou neuf.

Prov. Franc.

PAHARĂ

8998 ⁂ △ **A te întrece în pahară**
Poţĭ să fiĭ şi de ocară.

V. SALA, *dasc. com. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Să nu beĭ mult căcĭ îţĭ perdĭ cinstea.

PÂĬNE

Vedĭ *Pâne.*

PALANCĂ

8999 ⁂ △ **A fi palancă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cleĭu, Cuc, Turtă, Lemn.*

Adică bét mort.

Palanca este un fel de turtă din făină de porumb. Când e crudă, nu se ţine fir de fir: se risipesce aşa de mult, că nicĭ nu o poţĭ scóte întrégă din vatră.

---

[1]) A suferit multe.

PÂNE

Vedĭ *Brânză, Câne, Dinte, Dumnedeŭ, Fiŭ, Flămând, Fóme, Gură, Jupân, Lup, Mămăligă, Sărac, Ţéră, Tîrgovĕţ, a Trăĭ, Vatră, Viéţă, Vorbă, Zăpadă.*

9000 * △ **Pâĭnea nu vine singură la tine.**

Gr. Poĭenaru, *inv. c. Rassa, J. Jalomiţa.*

Cu muncă sĕ dobândesce pânea de tóte ḑilele.

9001 * △ **Dacă nu e colac, e bună şi pâĭnea.**

G. Bica, *comit. Făgăraş, Transilvania.*

In lipsa unuĭ lucru bun, ne mulţumim şi cu altul maĭ prost.

9002 **Şi un nebun mănâncă nouĕ pâĭnĭ, dar e maĭ nebun cine 'ĭ le dă.**

A. Pann, Edit. 1889, p. 50; I, p. 129.

Nu e vinovat cel ce mănâncă şépte pâĭnĭ, ci cel ce 'ĭ dă.

Dim. Ţichindeal, *Fabule.*

Nu e nebun cel ce mănâncă şépte pânĭ, ci cel ce i le dă.

Hinţescu, p. 119.

* △ *Nu'ĭ nebun cine mănâncă şépte pâĭnĭ, îĭ nebun cine le dă.*

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Nu e prost cel ce mâncă şépte pânĭ, ci cel ce i le dă.*

Iuliŭ Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ a *Mâncà*, *Pită*.

1⁰ Sĕ ḑice pentru cel prea slobod la mână.
2⁰ Cel prea lesne încreḑĕtor care, în urmă, e înşelat.

Les sots font les banquets, et les sages s'en gaudissent.

Prov. Franc.

I matti fanno la festa, ed i savy se la godono[1].

Prov. Ital.

Los locos hazen los vanquetes y los sabios los comen.[2]

Prov. Span.

Narren bauen Häuser und kluge Leute bewohnen sie.[3]

Prov. Germ.

Fools make feasts and wise men eat them[4].

Prov. Engl.

9003 ⁘ △ **Eŭ umblu cu pâne după el, şi dînsul dă cu cĭomagul în mine.**

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 167. — Hinţescu, p. 140.

Eŭ âmblu cu pânea după el, şi dînsul dă cu cĭomagul în mine.

Hinţescu, p. 3.

Eŭ umblu cu pâĭnea după el, şi el cu cĭomagul după mine.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 380.

---

[1]) Nebuniĭ fac petrecerile, şi cuminţiĭ se bucură de ele.
[2]) Nebuniĭ fac mesele, şi ceĭ cuminte le mănâncă.
[3]) Nebuniĭ clădesc casele, şi ómeniĭ cuminţĭ le locuesc.
[4]) Nebuniĭ fac petrecerile (mesele) şi ómeniĭ cuminţĭ le mănâncă.

Când facĭ bine unuĭa şi el caută să lovéscă în tine.

9004 **Iĭ daĭ pâne şi el te blestemă.**

I. G. Valentineanu. p. 32.

Acelaş înţeles ca la No. 9003.

9005 * **Eŭ 'ţĭ daŭ pâne, şi tini aruçĭ cu chetre[1]).**

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.* — D. Dan, *stud. c. Nevesca, Macedonĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 9004.

9006 * △ **Cine îţĭ svîrle o pétră, svîrle'ĭ o pâne.**

V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suceava.*

Nu prigoni pe nimenĭ, nicĭ chiar pe cel care caută să-ţĭ facă rĕŭ.

9007 **Il blestemă pâĭnea care o mănâncă.**

A. Pann, Edit. 1889, p. 45; II, p. 48.

Il blăstemă pânea care o mănâncă.

Hinţescu, p. 16.

Pentru cel leneş.

9008 * △ **Nu mănâncă pânea de gébă.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — Gr. Alexandrescu, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Se dice de omul vrednic.

9009 **Pâĭne cu sare**
E gata mâncare.

A. Pann, Edit. 1889, p. 49; I, p. 129.

---

1) Eŭ îţĭ daŭ pâne şi tu aruncĭ cu pĭetre.

✻ △ *Pâne cu sare*
E gata mâncare.

Hințescu, p. 140. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — A. Gorovei, *magistr., c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Pâĭne și cu sare, mâncare gata.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 175.

1° Pentru cel care trăesce în lipsă.
2° Pentru cel care se mulțumesce cu puțin.

«*Cu pâne și cu apă* nimenĭ nu este sărac, și orĭ și cine póte pretinde la fericirea desăvîrșită de care se bucură Jupiter». — *Seneca, Epistol. 25.*

Tuzlan ecmec hazîr emec[1]).

Prov. Turc.

9010 ✻ **Pânea tăĭată nu se maĭ lipesce.**

Maior P. Budișteanu, *j. Ilfov*

Prietenia stricată nu se maĭ drege, etc.
Rușiĭ dic, de asemenea: *bucățica de pâne tăĭată nu se maĭ lipesce.*

9011 ✻ △ **Și pânea și cuțitu în mâna luĭ.**

D-na Efrosina C. Miclescu, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

✻ △ *Pânea la el, cuțitul la el.*

G. I. Ionescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

✻ △ *Are și cuțitu și pânea în mână.*

I. Creangă, *Pov.* p. 248. — C. C. Miclescu, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu,* Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

---

[1]) Pâne cu sare gata mâncare.

A fi pânea şi cuţitul pe mâna cuĭ-va.

S. Fl. Marian, *Tradiţ. pop.* p. 28.

* *A ţine păĭnea şi cutitu.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

* *S'n pânea ş' cuţîtlu tu mâna luĭ éste.*[1])

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.* — Xenofonte Capsale, *c. Pîrlepe, Macedonia.*

Vedĭ *Pită.*

Totul stă în mâna luĭ, face ce vrea; e mare şi tare, stăpân pe situaţie.

«Ş'apoĭ acel unul *are atuncĭ în mână şi pânea şi cuţitul*, şi taĭe de unde vré, şi cât îĭ place; tu te uĭţi şi n'aĭ ce'ĭ face». — I. Creangă.

Qui tient la poêle par la queue, il la tourne par où il lui plaist.

Prov. Franc.

Chi ha la coltella e il pane, taglia le fette come ghi pare[1]).

Prov. Cors.

Die bij de vlesch zit, zegnet zich zelven.[2])

Prov. Oland.

Wer's Kreuz hat, der segnet sich.[3])

Prov. Germ.

9012 * Cu pânea şi cuţitul móre flămând.

G. Coşbuc, *public.*

Pentru cel care nu scie să se foloséscă de cea ce 'ĭ stă în mână.

[1]) Şi pânea şi cuţitul în mâna luĭ este.
[2]) Cine are cuţitul şi pânea, taĭe feliile cum vrea (i se pare).
[3]) Cine stă cu sticla se blagoslovesce singur.
[4]) Cine are crucea se blagoslovesce singur.

9013 Cine ține pâinea în sînul altuĭa, de multe orĭ rabdă de fóme.

A. PANN, II, p. 46. — S. I. GROSSMANN, *Dict. germ.* p. 37.

Cine ține pânea în sînul altuĭa, adese-orĭ rabdă de fóme.

HINȚESCU, p. 176.

* *Cine ține pâinea în sînul altuĭa, de multe orĭ flămând rĕmâne.*

A. PANN, *Archiv.* p. 12. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Vedĭ *Lup.*

Ne învață să nu așteptăm de la mâna altuĭa

Qui s'attend à l'écuelle d'autrui a souvent mauvais dîner.

Prov. Franc.

Qien à mano agena espera, mal yanta y peor cena [1]

Prov. Span.

Chi per l'altrui man s'imbocca, rare volte si satolla [2].

Prov. Ital.

Die op eens anders schotel wacht, eet dikwijls kwalijk [3].

Prov. Oland.

9014 * △ Baba bĕtrână nu se teme de pânea móle.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.*

Vedĭ *Babă.*

Omul deprins cu greutățile le biruesce lesne, dar maĭ ales când e lucru ușor.

---

[1]) Cine așteptă de la mână străină, rĕŭ mănâncă la prânz și la cină.
[2]) Cine se nutresce cu mâna altuia, rare orĭ se satură.
[3]) Cine așteptă de la blidul altuĭa, adese orĭ mănâncă rĕŭ.

9015 *La maţ di câne, sărmă di pâne cafţĭ? [1])

Ilie Ghica, *prof. c. Perivoli, Epir.*

La sărac cauţĭ avuţie?

9016 * △ De ruşine,
Mănâncĭ o pâne.

C. Teodorescu, *înv, c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Uniĭ ómeniĭ, în faţa altora se fac ruşinoşĭ, spunênd că nu le place a mâncà saŭ a bé mult, şi pe din dos béŭ cât şépte şi mănâncă cât ḑece.

9017 * △ Fie-care pentru sine
Croitor de pâne.

I. Creangă, *Conv.* XI, p. 173, *Prov.* p. 187.— P. Alexandrescu; *stud. c. Mircesci, j. Vasluiŭ.*

Fie-care pentru dînsul croitor de pâĭne.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 382.

* *Fie-care este croitor de pâne pentru sine.*

P. Ispirescu. *Leg.* I, 1872, p. 180.—Hinţescu, p. 40.— A. Gorovei, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Fie-care pentru sine tăetor de pâne.*

P. Gârboviceanu, *prof. j. Mehedinţĭ.*

După cum e omul de harnic şi de priceput aşa îşĭ croesce vĭéţa: *cum şi-ĭ aşterne aşa vei dormì.*

Quisquis faber fortuna.[2])

Prov. Lat.

---

[1]) La maţ de câne, fărămiturĭ de pâne cauţĭ?
[2]) Fie-care işĭ făuresce (singur) sórta.

Jeder ist seines Glückes Schmidt.[1]

Prov. Germ.

Every man is the founder of his own fortune.[2]

Prov. Engl.

Hwar smijder sielff sin egen Lycka.[3]

Prov. Sved.

9018 * **Lia-ĭ pânea, s'agârşiască caşlu.**[4]

I. Coyan, *prof. c. Abela, Epir.*

Avênd pânea copilul plânge ca să i se dé brânză. Dacă 'ĭ ieĭ pânea, nu se va maĭ gândi la brânză şi va cere pânea.

Se aplică celor carĭ vrênd să dobândéscă óre-ce, pierde şi ce aveaŭ.

9019 **Dĕ veĭ să mănâncĭ pâĭne, nu 'ţĭ bate joc dĕ tărîţe.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 116.

Adică dĕ veĭ să te îmbogăţescĭ, nu 'ţĭ bate joc dĕ ţĕranĭ, că dĕ la eĭ mănâncĭ şî te 'mbracĭ (Golescu).

9020 * **Iu m'caşĭ pâne, s-nu calçĭ.**[5]

I. Coyan, *prof. c. Turia, Epir.*

* *Pane çe m'caşĭ, s-nu calçĭ.*[6]

I. Coyan, *prof. c. Samarina, Epir.*

Unde aĭ vĕdut un bine, rĕŭ să nu facĭ.

---

[1]) Fie-care este făuritorul sórteĭ luĭ.
[2]) Fie-care este făcĕtorul proprieĭ sale sórte.
[3]) Fie-care îşĭ făuresce singur fericirea sa.
[4]) Iea 'ĭ pânea, ca să uĭte brânza.
[5]) Unde mâncaşĭ pâne să nu calcĭ.
[6]) Pânea ce mâncaşĭ, să nu calcĭ.

9021 **De la cincĭ pâinĭ mĭeḑul, şi de la nouĕ colacĭ cója.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 73; III, p. 100.

De la cincĭ pânĭ meḑul şi de la nouĕ colacĭ cója.

Hințescu, p. 102.

Pentru cel lacom la mâncare.

9022 **Pânea cât de próspĕtă, vinu cât de vechĭu şi nevésta cât de tînĕră.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 843.

Vedĭ, *Vin.*

Se ḑice maĭ ales pentru femeĭ.

9023 **Gândesce că numaĭ el mănâncă pâine, şi alţiĭ pae.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 84.

⁂ △ *Gândesce că numaĭ el mâncă pâne, alţiĭ mâncă paĭe.*

V. Sala, *dasc. com. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Gândesce, 'n mintea 'ĭ adâncă,
Numaĭ el pâine mănâncă;
Şi alţiĭ mănâncă pae,
Ca vitele, din copac.

A. Pann, I, p. 10.

Gândesce, 'n mintea 'ĭ adâncă,
Numaĭ el pâne mănâncă;
Şi alţiĭ mănâncă paĭe,
Ca vitele, din copaĭe.

Hințescu, p. 38.

Se ḑice de omul mojic saŭ copilăros.

9024 * △ Pânea e 'n gând
La omul flămând.

V. SALA, *dasc. c. Păcălescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Flămând.*

Acelaş înţeles ca la No. 8467.

9025 Pâine la fóme udată
E cea maĭ dulce bucată.

A. PANN, *Nastrat.-Hogea*, p. 5.

Vedĭ *Fóme.*

Când 'ţĭ este fóme, orĭ-ce mâncare ţi se pare bună.

9026 * Véde chétrile şi-lĭ şi par cîrvealĭ di pâne. [1])

G. ZUCA, *stud. c. Elbasan, Albania.*

Pentru cel flămând.

9027 * Vaĭ de acela ce are pâine, şi n'are dinţĭ să o mănânce.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Când aĭ ce-va la care însă nu te poţĭ folosi.

Tel a du pain lorsqu'il n'a plus de dents.

Prov. Franc.

Chi ha denti, non ha pane, e chi ha pane, non ha denti. [2])

Prov. Ital.

Dá Deos nozes a quem não tem dentes. [3])

Prov. Port.

[1]) Vede petrele şi i se pare (că sunt) codrurĭ de pâne.
[2]) Çine are dinţĭ, nu are pâne, şi cine are pâne, nu are dinţĭ.
[3]) Dă Dumnedeŭ nucĭ aceluĭ care nu are de loc dinţĭ.

9028 **Tată! noĭ n'avem pâne nicĭ o cójă
Şi câinii umblă cu covrigĭ în códă.**

A. Pann, I, p. 135. — Hinţescu, p. 140.

Vedĭ *Câne, a Mâncà.*

Când uniĭ nu aŭ ce mâncà pe când alţiĭ se rĕsfaţă în belşug şi bunătăţĭ.
A se vedé, la cuvîntul *a Mâncà,* snóva care a dat nascere dicereĭ de faţă.

9029 **Maĭ multă pâĭne mănâncĭ cu mĭere dĕ cât cu oţet.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 43.

Vedĭ *Muscă.*

Adică cu vorbe dulcĭ dĕ cât cu aspre (Golescu).

9030 * △ **Maĭ bună e o bucată de pâĭne gólă, în pace, de cât o mie de dulceţurĭ cu cértă.**

Semin. Buc. Cl. VII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Un codru de pâne cu bună vrére façe ma multu ca ună mésă amirăréscă cu 'nrĕire [1])

Andreĭ al Bagav, *Cart. Aleg.*, p. 75.

* *Ma ghine pâne ş-sare cu arine, di cât pâne ş-ñére cu 'ñgrîne.* [2])

I. Coyan, *prof. c. Turia, Epir.*

Ma bună pâne gólă cu arîdére, de cât gela multe cu încŏtşare. [3])

D-r Weigand, *Die Arom.*, II, p. 278.

Vedĭ *Legumă, Sare, Unt.*

---

[1]) Un codru de pâne cu bună înţelegere, face maĭ mult de cât o masă împĕrătéscă cu supĕrare.
[2]) Maĭ bine pâne şi sare cu înţelegere, de cât pâne şi mĭere cu neînţelegere.
[3]) Maĭ bine pâne gólă cu mulţumire, de cât bucate multe cu cértă.

Pentru pace şi dragoste între soţĭ.

Maĭ bună este o bucată de pâne sécă în pace, de cât o casă plină de cărnurĭ pregătite cu cértă.

Prov. Solom. 17. 1.

Mieux vaut en paix un œuf,
Qu'en guerre un bœuf.

Prov. Franc.

Più vale un pan con amore,
Che un cappone con dolore. [1])

Prov. Toscan.

Besser wenig mit Liebe, als viel mit Fäusten. [2])

Prov. Germ.

Bedre een ko med Ro, end syv med Uro. [3])

Prov. Danez.

9031 ***Pâine şi sare**
Şi să te uiţĭ la sóre.

S. I. GROSSMAN, *Dicţ. germ.* p. 62.

Vezĭ *Mămăligă, Sare, Unt.*

Acelaş înţeles ca la No. 9030.

Maĭ bine pâne cu bucurie şi pace, de cât casă cu multe bunătăţĭ plină şi de cât ne-direpte jertfe cu vrajbă.

Parem. Salom. Biblia 1688, Cap. 17, § 1.

9032 ***Pâni ş'sare ş'vrére bună.** [4])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 9031.

---

[1]) Maĭ mult preţuesce o pâne cu dragoste, de cât un clapon cu durere.
[2]) Maĭ bine puţin cu dragoste, de cât mult cu bătae (cu pumniĭ).
[3]) Maĭ bine o bucătărie cu pace, de cât şépte cu ne-pace.
[4]) Pâne şi sare, şi bună înţelegere.

9033 **Pâĭnea ce ĭeĭ din gura altuĭa, cam sărată sĕ pare.**

IORD. GOLESCU, *Mss* II, p. 59.

Adică când dĕspoĭ pĕ altul, cam cu greŭ sĕ pare. (GOLESCU).

9034 * △**N'a vĕḑut nimenea gunoiŭ de pâne.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Adică grâul, porumbul, vinul, etc., nu rĕmân nicĭ o-dată ne-întrebuinţatĭ.

9035 **Pâĭnea, la spînzurătóre, nicĭ un folos maĭ are.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59.

Adică ajutorul, când nu sĕ face la vreme (GOLESCU).

9036 ***Toţĭ pâne mâcă, nu érbă.**[1]

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Tot omul trebuĕ să trăiéscă, are drept la hrana luĭ de tóte ḑilele.

9037 ***Va s'lŭ acaţă pânea di ocl̄i.**[2]

D. A. MILESCU, *stud c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Iĭ vin folósele fără să le caute.

9038 ***Pe cât póte,**
Pâinea 'şĭ scóte.

A. PANN, I, p. 171.—HINŢESCU, p. 140.

Adică îşĭ câştigă vĭéţa.

---

[1]) Toţĭ pâne mănâncă, nu iarbă.
[2]) O să'l prindă pânea de ochĭ.

9039 * Pânea nu vine singură la tine, ci tu trebue s'o cauţĭ.

D-ra Ec. Şişman, înv. c. *Adam* j. *Tutova*.

Câştigul nu merge fără muncă. Veḑĭ No. 9000.

9040 *Pâĭnea uscată sgârie la gât.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 59.

Adică slujba cea sécă (Golescu).

9041 * △Pânea uscată satură casa.

V. Sala, *înv. c. Lelescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Muĭerea harnică la tóte dă rînd.

9042 * △Pânea cóptă,
Bunĭ óspeţĭ aştéptă.

D-ra Ecat. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova*.

La lucrul gata mulţĭ se îndésă.

Pain tendre et bois vert
Mettent la maison au désert.

Prov. Franc.

9043 △Caută pâne maĭ bună de cât de grâŭ.

S. Mihăilescu, *Sezăt.*, II, p. 47.

Veḑĭ *Grâŭ, Pită.*

Nu se mulţumesce cu binele ce 'l are.

9044 *Pânea şi u mâcă, nică caşul. [1])

D. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Veḑĭ *Mălaĭu, Traĭu.*

---

[1]) Pânea şi o mănâncă, încă (şi) caşul.

1° Puţin rĕmâne ca să sărăcéscă cu totul.
2° Nu maĭ are mult de trăit.

Il a perdu le goût du pain.

Prov. Franc.

9045 **Când pâre-ĭ èn clostru, toţĭ vor muncà.** [1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 11.

Unde e belşug, toţĭ vor să se foloséscă.

9046 **Pâre de casa stufaē,** [2]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Lucrul de casă e tot-dé-una maĭ bun.

9047 **Pâra de coptórica are şapte coje.** [3]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I. p. 14.

Inversul ḑicereĭ de la No 9046.

9048 ***Incă pânea n'am mâncat.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Când ne rugăm să ni se facă o îndatorire, şi ni sĕ cere, în schimb, o rĕsplată prea mare.

SNÓVĂ

Un om, ne-mâncat de mult, cere altuia să'ĭ dé o pâne. Acesta primesce, însă îĭ cere, în schimb, să'l lase ca să'ĭ taie o mână. Nu mĕ las, rĕspunde cel flămând, să sciŭ bine că nu mănânc: *încă pânea n'am mâncat.*

---

[1] Când pâne 'ĭ în monastire, toţĭ vor să mănânce.
[2] Pânea de casă satură.
[3] Pânea de la cuptor are śépte cojĭ.

9049 *Cine nu vré să facă pâine, tótă ḑiua cerne.

GR. POÏENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Veḑĭ *a Frămînta.*

Acelaş înţeles ca la No 3949.

9050 *A'ĭ eşi înainte cu pâne şi cu sare.

A'l primì cu o deosebită cinste.

Aller au-devant de quelqu'un avec la croix et la bannière.

Prov. Franc.

9051 * △ A mâncà pânea şi sarea cuĭ-va.

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 58. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 1057.— G. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

△ *Pâne, sare,*
I-am mâncat.

G. DEM. TEODORESCU, *Poesiĭ Pop.*, p. 547.

A mâncà pâne şi sare la cine-va.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 132.

Veḑĭ *Sare.*

1⁰ A fi primit în casa cuĭ-va.

«Adu-ţĭ aminte de *pânea şi sarea ce aĭ mâncat la cine-va,* vre odată.» — D. ŢICHINDEAL.

2⁰ A se folosi de bine-facerile cuĭ-va.

«Dumneḑeŭ i-aŭ osîndit, căcĭ s'aŭ viclenit de către stăpânul lor. Impĕratul, a căruĭa *aŭ mâncat pânea şi sarea*, şi aŭ vrut să se închine la Şveḑul, la fratele luĭ Mohamet; ce Dumneḑeŭ nu le-aŭ ajutat». — NIC. COSTIN.

Pactum salis. [1])

Prov. Latin.

[1]) Adică o alianţă inviolabilă. — «Num ignoratis quod, Dominus Deus Israël, dederit regnum David super Israël sempiternum, ipsi et filiis ejus in *pactum salis.*»

Celuy louer devons.
De qui le pain mangeons.

Prov. Franc.

Aquel loar devemos,
Cuyo pan comemos.[1]

Prov. Span.

Wess Brot ich esse, des Lied ich singe.[2]

Prov. Germ.

Let every man praise the bridge he goes over.[3]

Prov. Engl.

9052 * △ **A mâncà pâne şi sare cu cine-va.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab*, p. 153. — LAUIAN & MAXIM, II, p. 1057. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 333. — *Şezătóre*, I, p. 61.

1⁰ A trăì la un loc, într'o casă cu cine-va.

«Mě, bărbate, de nu ţĭ-eĭ luà copiiĭ să 'ĭ ducĭ unde-va în pustietate, ca să 'ĭ prăpădescĭ, eŭ *pâne cu sare* de pe un taler *cu tine numaĭ mănânc.*» —P. ISPIRESCU.

2⁰ A avé legăturĭ strînse de prietenie şi îndatorire unul către altul.

9053 * △ **Pâne cu sare.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 49 & 105; I, p. 129. — HINŢESCU, p. 140. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 175. — S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 62.

Arată o mâncare próstă şi, prin urmare, sărăcie.

9054 * **A mâncà pânea de gébă.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A nu fi de nicĭ o trébă, leneş.

---

[1]) Acela trebue să lăudăm, a căruĭ pâne o mâncăm.
[2]) Laud cântecul aceluĭ a căruĭ pâne o mâncăm.
[3]) Lasă pe fie-care să laude podul pe care se află.

Il ne vaut pas le pain qu'il mange.

Prov. Franc.

9055 * △ **A mâncà pânea cuĭ-va.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 575.

1⁰ A fi omul cuĭ-va, a fi în serviciul luĭ.
2⁰ A fi óspele cuĭ-va.

Celuy louer devons,
De qui le pain mangeons.

Prov. Franc.

Aquel loar devemos
Cuyo pan comemos. [1]

Prov. Span.

9056 * △ **A fi (pune) în pâne.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 575. — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 113. — FR. DAMÉ, III, p. 173. — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Vodă.*

A fi saŭ a pune în slujbă.

Mettre le pain à la main.

Prov. Franc.

9057 * **A 'ĭ luà pânea de la gură.**

FR. DAMÉ, III, p. 173. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

* △ *A 'ĭ luà pânea din mână.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A 'şĭ perde pânea.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I. p. 46.

[1]) Pre acela trebue să lăudăm, a căruĭ pâne o mâncăm.

Adică mijlócele de traĭu, slujba din care se hrănesce.

«Iși perdù și acéstă pâne».

9058 *A nu scì cum se face pânea.

Cât de greŭ își câștigă omul hrana de tóte dilele.

9059 *Nu mănânc eŭ ast-fel de pâne.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1152.

Nu mĕ bucur la ast-fel de folóse. Se dice când ni se cere să facem lucrurĭ ne-cinstite saŭ ne-delicate.

«Audĭ? să vînd eŭ pe stăpâna mea care m'o crescut? Atuncĭ s'a-gĭungă parpalecu... Măcar s'am dee fesu luĭ plin de galbenĭ, *nu mănânc eŭ ast-fel de pâne.*» — ALEXANDRI.

Je ne me chauffe pas de ce bois là.

Prov. Franc.

9060 *Bun ca pâĭnea a bună.

A. PANN, III, p. 20.

Este bun ca pâĭnea a bună.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 378. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *E ca pânea cea bună.*

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 152 & 175. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

△ *Om bun ca pânea cea de grâŭ.*

S. MIHĂILESCU, *Șezăt.* II, p. 218.

* △ *Omul bun e ca pânea cea de grâŭ.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Trăesc împreună
Ca păînea a bună.

A. PANN, II, p. 135. — HINŢESCU, p. 191.

Bărbat bun peste mĕsură
Ca pânea e bun.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 109; II, p. 97.

Vedĭ *a Trăĭ, Vorbă.*

Pentru omul bun şi blând.

Il est bon comme le bon pain.

Prov. Franc.

Esse bon ch'el pan.[1])

Prov. Piem.

Hij is zoo goed als rijn en brood.[2])

Prov. Oland.

9061 **Bună, ca pânea cea bună,**
Iĭ este vorba din gură.

HINŢESCU, p. 140.

Când cine-va vorbesce blând şi cum se cade.

9062 * △**Bun ca pânea caldă.**

EN. BĂLTEANU, *Lumin.*, I. p. 87. — *Elev. Semin. Centr. Buc. Cl. VIII. prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam. j. Tutova.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi pâne caldă.

D-na SOF. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 127.

---

[1]) A fi bun ca pânea.
[2]) E aşa de bun ca vinul şi pânea.

* △ *A fi o pâne caldă.*

Gav. Onişor, *prof. Junimea*, No. 16.

Acelaş înţeles ca la No. 9060.

«Aşa ţi'ĭ a ḑice! Cu tine *îĭ pâne caldă*, dar pe mine m'ar sorbi într'o lingură de apă» — Nădejde.

9063 * △ **Se caută (vinde) ca pânea caldă.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când un lucru are multă căutare.

SNÓVĂ

Ci-că unul, vrênd să păcăléscă pe un brutar, intră repede în prăvălie şi întrebă: «Mĕ rog, aveţĭ pâne rece? — Este, este, rĕspunse grăbit brutarul. — A! A! A! aţĭ făcut fórte rĕŭ de nu aţĭ vîndut'o când erà caldă.»

9064 * △ **A fi pâne şi caş.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Prietin bun, ne-despărţit.

Etre à pain et à pot.

Prov. Franc.

Sono pane e cacio. [1])

Prov. Ital.

La maza y la mona. [2])

Prov. Span.

Ä Topp un ä Leffel sein. [3])

Prov. German. (Harz).

[1]) Sunt pâne şi brânză (caş).
[2]) Bucata de lemn şi maĭmuţa.
[3]) O ólă şi o lingură a sa.

9065 ***S'a eftenit pânea.**

Nu maĭ e chilipiru care a fost.

9066 *** △ Par'că'ĭ o pâne ne-dospită.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Pentru un om anost.

A PĂPÀ

Vedĭ *Lapte*.

9067 ***A păpat mĭaŭ.**

A păţit'o, a fost bătut.

9068 ***Papă tot.**

Fr. Damé, III, p. 182.

Se dice despre omul mâncăcĭos, găman.

PAPARĂ

Vedĭ *Brânză, a se Frige*.

9069 **Cine a mâncat papară,**
Scie dulce'ĭ orĭ amară.

A. Pann, II, p. 14.

Cine a mâncat păpară,
Scie dulce'ĭ orĭ amară.

Hinţescu, p. 140.

Tot păţitu'ĭ priceput.

9070 *** △ A mâncà papară.**

A. de Cihac, *Dict. Etym.* II, p. 243. — P. Ispirescu, *Snóve*, p. 1. — I. Ionescu, III, p. 166. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 230.—Gav. Onişor, *Junimea*, No. 16.—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, j. *Covurluiŭ*. — T. Speranţia, p. 418.

A mâncà păpară.

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 692; *Conv. Liter.*, VII, p. 366. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 190; *Pov.*, p. 254; *Amint.*, p. 3.

1⁰ A fi bătut.

«Ba încă aĭ dat peste nisce ómenĭ aĭ luĭ Dumnedeŭ, dar să fi fost cu alţiĭ, heĭ! heĭ! *mâncaĭ păpară* până acuma.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 254.

2⁰ A fi păgubit de ce-va, a fi înşelat

9071 **A'l face papară.**

A. PANN, III, p. 56.

A'l bate, a'l pisăgì cum trebue.

Réduire en chair à pâté.

Prov. Franc.

9072 **Papară.**

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 107.

Invingere, măcel.

«Alţiĭ dic că aŭ perit maĭ mulţĭ, îndoit şi întreit: ce, dacă nu s'aŭ numĕrat, adevărul nu se scie. Iară dintr'acea *papară* aŭ perit mulţĭ, că în loc 'ĭ aŭ depărtat pre Turcĭ.» — NIC. COSTIN.

9073 ***A găti o papară cuĭ-va.**

LAZĂR ŞEINEANU, *Semas.*, p. 361. G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A'ĭ ferbe papară.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 422.

A i se gătì papară.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 137.

Vedĭ *Plăcintă*.

A căutà să facă cuĭ-va vre-un rĕŭ, a'ĭ întinde o cursă şi, precum dice Francesul: *lui préparar un plat de sa façon.*

«El mirosì cam *ce papară i se gătesce*, şi viclenia luĭ întrecù pe a zmeilor.» — P. Ispirescu, *Leg.*

«Aştéptă tu că *'ţĭ vom ferbe papara*; te voiŭ opărì eŭ cu zéma care o voiŭ ferbe eŭ pentru tine,» — D. Ţichindeal.

PARĂ

Vedĭ *Cap. II, c. Pară, Pită, Tăndălică.*

9074 * △A alege ca în pere pădureţe.

P. Ilieş, *c. Baia-de-Criş, Transilvania.* — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Adică tot lucru prost.

9075 * △Şi para cea maĭ frumósă póte să nu fie bună.

Iuliu Grofşoreanu, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Să nu judecăm după faţă.

9076 * △Para, pară căştigă.

P. Gârboviceanu, *prof c. Dégu, j. Argeş.*

Dupĕ cum daĭ, aşa primescĭ.

9077 Pică-pară.

Baronzi, p. 96.

Vedĭ *No. 980.*

Se ȡice despre omul leneş.

«E un *pică-pară*».

PĂSAT

Vedĭ *a se Frige.*

9078 Şî cu păsat la masă, omul sĕ înveselesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 97.

Adică cu pomană cât dĕ mică şî cu masă cât dĕ próstă, omul sĕ înveselesce (Golescu).

9079 **Femeĭa care a cercat odată păsatu, nu sĕ dă în lăturĭ măcar s'o picĭ cu céră.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 41.

Se ḑice pentru dragoste.

9080 * △ **Se învîrte ca mâţa pe lângă blidul cu pisat.**

Iuliu Grofşoreanu, *dasc. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △ *Umbli ca mâţa 'n juru păsatuluĭ.*

Ilie Hociotăŭ, *c Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Nu spune adevĕrul ci 'l tot înconjură.
In comitatele Bihor şi Arad, se ḑice *pisat*, ĭar în părţile Ardelene, ca de pildă la Vidra, Câmpenĭ, etc. se ḑice *pasat*, *păsat*.

Tourner autour du pot.

Prov. Franc.

9081 * △ **'I-a căḑut lapte în pasat.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ. j. Covurluĭu.* — M. Canian, *public.*, *j. Iaşĭ.*

* △ *'I-a căḑut laptele în pasat.*

G. P. Salviŭ, *înv. com. Smulţi, j. Covurluĭu.*

A 'ĭ curge laptele în pasat.

G. I. Munteanu, p. 73. — V. Alexandri, *Teatru*, p. 181 & 1035.

A 'ĭ curge lapte în pasat.

V. Alexandri, *Teatru*, p. 83.

A i se întîmplà o norocire pe ne-aşteptate; a câştigà un lucru fără nicĭ o trudă; a dà norocul peste el; a'ĭ merge bine.

«Bine ţĭ-a *curs laptele în pasat.*» — ALEXANDRI.

Il a bien plû dans son escuelle.

Prov. Franc.

9082 S'a vĕrsat laptele 'n pâsatul nostru.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 63.

* *S'a vĕrsat laptele în păsatul nostru.*

HINŢESCU, p. 87. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Sĕ ḑice când, ceea ce păgubim, tot spre folosul nostru vine, tot la aĭ noştri merge (GOLESCU).

9083 *'I-a picat mĭerea 'n pasat.

I. PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 9081.

9084 * △ A vĕrsat laptele în pasatul altuĭa.

V. RÂMBU, *stud. c. Brănescĭ, j. Dâmboviţa.*

Ne a făcut un bine, ne a dat apa la móră.

9085 * △ Par'că i s'a vĕrsat laptele în păsat.

Semin. Buc. Clasa VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Adică e vesel.

9086 * △ E lapte cu păsat.

GAV. ONIŞOR, *prof. com. Murgenĭ, j. Tutova.*

Lucru bun şi plăcut, folos mare.

9087 * △ A 'ĭ cădé păsat în guşă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Mură.*

A câştigà óre-ce de-a gata, fără muncă şi cam pe neaşteptate.

PASCĂ

9088 * △Am mâncat maĭ multe pascĭ (ca tine).

N. Machidon, *elev, Sc. Norm. Bêrlad, c. Nicorescĭ, j. Tecucĭu.* — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Ascultă ce-ţĭ spun, căcĭ eŭ sunt maĭ bĕtrân de cât tine, am petrecut maĭ multe Pascĭ şi, prin urmare, sciŭ maĭ mult de cât tine.

PASERE

Veḑĭ *Cap. III, c. Pasere.*

9089 * △Păserile fripte nu se găsesc în parii gardului.

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Daca vreĭ să dobândescĭ ce 'ĭ bun, trebue să muncescĭ, să alergĭ.

9090 * △Socoţĭ că 'ĭ găsì păserĭ fripte în par.

Gr. Alexandrescu, *magistr., c. Focşanĭ, j. Putna.*

Adică folóse marĭ.

PASTRAMĂ

9091 *A 'l face pastramă.

A 'l bate, a 'l pisà în bătăĭ.

PASTRAMAGIŬ

9092 *Pastramagiŭ.

Aurel Candrea, *Revista Nouĕ,* VII, p. 307.

Pentru omul mojic.

PĂSTRAV

9093 * △ Doar n'am mâncat păstrăvĭ.

Ilie Hociotăŭ, *stud. c. Sclişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Vedĭ *Burete, Ciupercă, a Mâncà.*

Doar n'am înnebunit ca să fac cutare lucru.

PĂTRUNJEL

9094 Se amestecă ca pătrănjelul în tóte bucatele.

Hinţescu, p. 3.

* △ *Se amestecă ca petrinjelul în tóte bucatele.*

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Cimbru, Mărar.*

Acelaş înţeles ca la No. 8782.

Pidrisin d'ogne minestre [1].

Prov. Ital. (Bari).

Er ist die Petersilie in allen Suppen [2].

Prov. Germ.

He will have an oar in every mans boat [3].

Prov. Engl.

9095 * Nu te amestecà ca pătrunjelul în tóte bucatele.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 173.

Vedĭ *Mărar.*

Acelaş înţeles ca la No. 9094, sub formă de povaţă.

---

[1]) Pătrunjel în orĭ-ce cĭorbă.
[2]) E pătrunjel în orĭ-ce supă.
[3]) Vré să aĭbă o rótă din fie-care bucată de lemn.

PECĬE

9096 Să cumpere carne merge,
Şi pecea vaciĭ alege.

A. PANN, I, p. 82.

Să cumpere carne merge,
Şi pecĭa vaciĭ alege.

HINŢESCU, p. 155.

Se ḑice pentru cel prost.

PELTEA

Veḑĭ *Beltea.*

9097 *Peltea.

MURGULESCU, *public. j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 8138.

PERJĂ

Veḑĭ *Cap. II, c. Perjă.*

9098 *A fi bun cu perje.

Veḑĭ No. 994, *Varză.*

Adică bun de nimica, nemernic, prost.

PESCE

Veḑĭ *Cap. III, c. Pesce, Stână, Vĕrşĕf.*

9099 *Cuĭ nu'ĭ ar plăcé cu doĭ pescĭ în ólă şi cu códele afară?

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

* △ *Cine n'ar vré doĭ pescĭ în ólă şi cu códele pe din afară?*

AL. MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Arată belşug; un bine, un folos însemnat.

9100 * △ Cu doi pescĭ în ólă şi cu códele afară nu sĕ póte.

Semin. Buc. Cl. VII prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Prea vreĭ multe.

9101 * △ Pescĭ în ólă şi cu códele afară.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. j. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 9099.

9102 * △ Pescele, fără bĕutură de vin, e otravă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Pescele fără bĕutură îĭ otravă.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Vedĭ *Pesce.*

Acelaş înţeles ca la No. 2290.

9103 * Nu mâçĭ pescĭ, până nu 'ţĭ se udă curlu [1]).

I. COYAN, *prof. c. Băésa, Epir.*

Fără muncă şi ostenélă nu poţĭ dobândi nimic.

9104 * Care nu 'şĭ udă cicĭórele (cĭórele) nu acaţă pescĭ [2]).

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 9103.

9105 * △ Asta e altă mâncare de pesce.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vezĭ *Gâscă.*

---

[1]) Nu mănâncĭ pescĭ, până nu ţi se udă curul.
[2]) Care nu'şĭ udă piciórele nu prinde pescĭ.

Nu se potrivesce, e cu totul alt ce-va.

9106 ***Pescĭ tu vragu nu se-află.**[1]

I. Coyan, *prof. c. Turia, Epir.*

Fie-care lucru trebue căutat acolo unde se póte găsì.

9107 * △**Pst! că prind pescĭ.**

C. Flămênd, *elev. semin. comit. Bistrița-Năsĕud, Transilvania.*

Pentru a se impune tăcere.

9108 * △**Ar prinde pesce şi 'ĭ cu ochĭ.**

A. Goroveĭ, *c. Fălticenĭ j. Suciava.*

Vreĭ să înşelĭ pe cine-va şi nu poțĭ.

9109 * △**Nu 'ĭ a rĕmas pescii pe uscat.**

V. Forescu, *c. Dorna, j. Suciava.*

A sciut să se foloséscă, să 'şĭ facă treburile.

PICĂTURĂ

Vedĭ *Vin.*

9110 **Picătura cea maĭ de pre urmă vasul înnécă.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 170.

O ultimă strîmbătate ne scóte din răbdare.

La dernière goutte fait déborder le vase.

Prov. Franc.

---

[1]) Pescĭ pe câmp (agru) nu se află.

PICUŞ

9111 *A nu'ĭ cădé nicĭ un picuş.

Gr. Alexandrescu, *magistr.*, c. *Focşanĭ*, j. *Putna*.

Adică nicĭ un folos.

PĬEMN

9112 Când puĭ pĭemn maĭ mult, se face mămăliga maĭ mare.

A. de Cihac, II, p. 234. — A. Pann, III, p. 28.

După darea şi folosul. Cu cât daĭ maĭ mult, cu atâta îţĭ merg treburile maĭ bine, maĭ ales când e vorbă de judecăţĭ.

9113 In casa 'ĭ pĭemn nu găsescĭ
Un şórece să orbescĭ.

A. Pann, III, p. 91.

Atât de sărac este.

9114 A rĕmâne în casă fără pĭemn.

A Pann, I, p. 155.

A sărăcì cu totul, a nu maĭ avé nicĭ ce mâncà.

PIFTIE

Vedĭ *a se Frige*.

9115 *A face piftie pre cine-va.

G. Poboran, *inst.* c. *Slatina*, j. *Olt*.—Fr. Damé, III, p. 215.

Adică a'l bate.

9116 *Piftie.

Ca piftia.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 381.

Móle, fără tărie. Se ḑice pentru lucrurĭ ca şi pentru ómenĭ.

Ar fi dorit să mérgă până la sfîrşitul pămîntuluĭ să vadă cerul din apropiere, saŭ măcar până vor dà de locurile acelea unde pămîntul este *ca piftia»* — ISPIRESCU.

PILAF

Vedĭ *Piper.*

PÎLNIE

Vedĭ *Gură.*

PIPER

Vedĭ *Cap. II, c. Piper, Sare, Scump.*

9117 **Şî piperul este negru, dar ĕl pun Domniĭ la masă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 98.

* △ *Şi piperu e negru, dar mănâncă Vodă cu el la masă.*

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Sĕ ḑice pentru cele ócheşe dar cu nurĭ, şî pentru cele próste dar cinstite (GOLESCU).

Le poyvre est noir et chascun en veut avoir.

Prov. Franc.

9118 **Piperul e negru ş'îl pun d'asupra pilafuluĭ.**

A. PANN, II, p. 129.—HINŢESCU, p. 145.

Acelaş înţeles ca la No. 9117.

9119 ***Ti aflaşĭ ca piper piste pilafe[1]).**

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*—D. DAN, *stud. c. Nevésca, Macedonia.*

---

[1]) Te-aĭ aflat ca piperu peste pilaf.

Ca chiper piste pilcafe.

Gazeta Maced. I, p. 5.

Te aĭ amestecat şi tu unde nu trebuia.

9120 Cine are piper mult, bagă şi în terciŭ.

A. PANN, Edit. 1889, p. 58; III, p. 71. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş — Semin. Centr. cl. VI, prin* P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Care are piper, bagă şi în terciŭ.

HINŢESCU, p. 145.

Care are piper, pune şi în terciŭ.

G. I. MUNTEANU, p. 150.

* △ *Cine are piperĭ, pune şi în mămăligă.*

G. I. TOMESCU, *înv. c. Brosceni, j. Mehedinţĭ.*

* △ *Când aĭ piper mult, puĭ şi în chiseliţă.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Cine are piper mult, pune şi în ĭaurt.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 174; *Rev. Ist.*, II, p. 150.

* △ *Cine are piper mult, aruncă şi în mămăligă (zéma mămăligeĭ).*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

* △ *Cine are piper mult, pune şi în chiseliţă.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 150.—H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*—G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Unde'ĭ mult chiperĭu se pune şi în chisĕliţă.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Cine are piper mult, îl bagă şi'n chisĕliţă.

AL. LAMBRIOR, *prof. j. Iaşĭ.*

* △ *Cine are piper mult, pune şi în borş.*

G. POBORAN, *inst. c Slatina, j. Argeş.*

* △ *Cine are chiper, pune şi în geandră.*

FĔTU, *stud. c. Onescĭ, j. Bacăŭ.*

Cine are piper mult, pune şî în curcut.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.

Cine are piper mult, îl bagă în tóte bucatele.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 85.

Carĭ ari multu piper, bagă ş-tu uscati.[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres*, p. 169.

Vedĭ *Sare.*

Adică ceĭ bogaţĭ, ĕşĭ aruncă baniĭ şî unde nu sĕ cuvine (GOLESCU).

Intr'un mod maĭ general: cine are pré mult, îşĭ bate joc de ce are.

Ο πολὺ ἔχων πέπορι, τίθησι καὶ λαχάνοις.[2])

Prov. Elin.

Cui multum est piperis, etiam oleribus immiscet.[3])

Prov. Lat.

---

[1]) Cine are mult piper, bagă şi în urzicĭ.
[2]) Cine are mult piper, pune şi în zarzavat.
[3]) Acelaş înţeles ca la 1).

Wer Pfeffer genug hat, der pfeffert auch seinen Brei [1].

Prov. Germ.

Wie pepers te veel heeft, die pepert zijne boonen [2].

Prov. Oland.

Lou qui a pebé s'en met aus caulets [3].

Prov. Bearn.

Chi ha assai peraru, ne mettu ancu in le foglie [4].

Prov. Cors.

Acel care are piper mult, îl pune şi în varză.

Prov. Turc.

Cine are prea mult piper, presare cu el şi cărbunii săi.

Prov. Grec.

9121 Nu bagă piper tu mâcari csénă [5].

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 152.

* *Nu arucă piper tu m'care csénă.* [6]

G. ZUCA, *stud. c. Abela, Epir; Cavaia, Albania.*

* *Nu arucă piper tu mighirie csénă.* [7]

I. COYAN, *prof. c. Samarina, Epir.*

Nu te amestecă unde nu te privesce.

---

[1] Cine are piper mult, acela pune piper şi în terciu.
[2] Cine mult piper are, îşi piperéză şi terciu.
[3] Cine are piper, pune şi pe varză.
[4] Cine are piper destul, îl pune încă şi pe varză.
[5] Nu băgà piper în mâncare străină.
[6] Nu aruncà piper în mâncare străină.
[7] Nu aruncà piper în mâncare străină.

Tua quod nihil refert, percontari desinas [1]).

Prov. Lat.

Was dich nicht brennt, sollst du nicht löschen [2]).

Prov. Germ.

9122 * △ Iĭ dulce ca chiperĭu.

V. IFRIM, *stud. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

In bătae de joc, despre ceĭ ĭuţĭ şi mânioşĭ.

9123 * △ Iĭ ca chiperĭu în bucate.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Covurluĭŭ.*

Acelaş înţelės ca la No. 9122.

9124 * △ Iĭ stă ca piperu 'n nas.

D. POPA, *inst. c. Sinaia, j. Prahova.*

Vedĭ *Sare.*

A nu 'ĭ fi drag, a nu 'ĭ fi plăcut.

9125 * Iu mighirie, ş-ea piper [3]).

I. COYAN, *prof. c. Băĉsa, Epir.*

Arată pe acela care se amestecă în tóte; nepoftit şi fără rost în vorba altora.

PÎRJÓLĂ

9126 * △ I-o şters pîrjóla de pe foc.

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Suĉiava.* — I. TEODORESCU, *înv. c. Cotârgaş-Broscenĭ, j. Suĉiava.*

Vedĭ *Popuşoĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 1071.

---

[1]) Inceteazǎ de a te amestecà, în ceea-ce nu te privesce.

[2]) Ce nu te arde nu trebue să stingĭ.

[3]) Unde e mâncare, şi ea piper.

PÎRLITURĂ

9127 **Ĕl dă pîn pîrlitură.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15 & 132. — BARONZI, p. 40.

Adică ĕl chinuĭesce, ca pĕ porc când ĕl pîrlesce (GOLESCU).

PITĂ

Vedĭ *Cotoĭu, Ḑi, Noră, Oŭ, Pâne, Plăcintă, Vodă.*

9128 **Nu e nebun cel ce mănâncă noaĕ pite late, ci cel ce i le dă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 50.

* △ *Nu strică cine mănâncă maĭ multe pite, ci cine îĭ dă.*

I. G. VALENTINIANU, p. 10 & 35.

* △ *Nu strică cine mănâncă şépte pite, ci acela care i le dă.*

Scóla Norm. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* *Nu e vinovat cine mănâncă şepte pite, dar e vinovat cine i le dă.*

D-na PROFIRA SION, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

* *Nu 'ĭ vinovat cine mănâncă douĕ pite, e vinovat cel care i le dă.*

Nu e nebun cel ce mănâncă şépte pite, ci cela ce i le dă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 175.

* *Nu e nebun cine mănâncă şépte pite, ci 'ĭ nebun cine 'ĭ dă.*

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Nu e nebun cel ce mâncă şépte pite, ci e nebun cel ce le dă.*

I. Roman, c. *Vima-Mică, comit. Solnoc-Dobâca, Ungarïa.*

* △ *Nu 'ĭ bolund care mâncă şépte pite, numaĭ care îĭ dă.*

V. Sala, *dasc.* c. *Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungarïa.*

* △ *Nu 'ĭ prost care mănâncă şapte piţĭ, ci care le dă.*

Avr. Corcea, *paroh,* c. *Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Malaĭu, Pâne.*

1⁰ Adică cel pré slobod la mână (Golescu).
2⁰ Cel pré lesne încredĕtor care, în urmă, e înşelat.

Les sots font les banquets et les sages s'en gaudissent.

Prov. Franc.

I matti fanno la festa. ed i savi se la godono.[1])

Prov. Ital.

Los locos hazen los vanquetes, y los sabios los comen.[2])

Prov. Span.

Narren bauen Häuser und kluge Leute bewohnen sie.[3])

Prov. Germ.

Fools make feasts and wise man eat then.[4])

Prov. Engl.

---

[1]) Nebuniĭ fac petrecerile, şi cuminţiĭ se bucură de ele.
[2]) Nebuniĭ fac mesele, şi ceĭ cuminţĭ le mănâncă.
[3]) Nebuniĭ clădesc casele, şi ómeniĭ cuminţĭ le locuesc.
[4]) Nebuniĭ fac petrecerile (mese) şi ómeniĭ cuminţĭ le mănâncă.

9129 * △ La el îĭ pita, la el îĭ cuţitu.

AVR. CORCEA, *paroh*, *c. Costeĭu*, *Banat*.

Vedĭ *Pâne*.

Acelaş înţeles ca la No. 9011.

9130 * △ Umblă după pită maĭ bună de cât de grâŭ.

P. ILIEŞ, *ing. c. Baia-de-Criş*, *Transilvania*.

Vedĭ *Grâŭ*, *Pâne*.

Nu se mulţumesce cu binele ce'l are.

9131 * △ Mâncă mere, mâncă pere,
Locul piteĭ tot nu pĭere.

V. SALA, *dasc. c. Cărpinet*, *comit. Bihor*, *Ungaria*.

* △ *Mâncă mere, mâncă pere,*
Locul pitiĭ tot nu pere.

IULIU GROFŞOREANU, *c. Galşa*, *comit. Arad*, *Ungaria*.

Asemenea şi omul, încotro se abate şi petrece tótă ḑioa, séră tot trebue să vină la coliba luĭ.

9132 * △ In pămîntul negru sĕ face pita albă.

IULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa*, *comit. Arad*, *Ungaria*.

Vedĭ *Cap. II. c. Loc.*

Acelaş înţeles ca la No. 827.

9133 * △ Lasă-mĕ, lasă-te-ciŭ;
Staĭ pită, mâncà-te-oĭu.

IULIU GROFŞOREANU, *dasc c. Galşa*, *comit. Arad*.

Pentru omul ne-isteţ şi leneş.

9134 *△In locul piteĭ, malaĭu.

V. Sala, *înv. c. Gurani, comit. Bihor, Ungaria*

Adică decădere, sărăcie.

9135 *△A mâncat pită din nouĕ cuptóre

Iuliu Grofșoreanu, *dasc. c. Galșa, comit. Arad.*

Om umblat, care a vĕḑut și scie multe.

Il a mangé de plus d'un pain.

Prov. Franc.

9136 *△Șépte pite și-un pitoĭu,
Șĭ-un cățel de usturoĭu.

S. Fl. Marian, *Ornit.*, I, p. 215. — I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.*

Veḑĭ *Pâne.*

Pentru omul lacom la mâncare.

9137 *Când pită ș-cu culac, cându vérḑă hértă. [1])

I. Coyan, *c. Turia, Epir.*

Pentru ceĭ ne-prevĕḑĕtorĭ carĭ, când aŭ, cheltuesc tot, fără a cruța ce-va, ca să aibă în ḑilele de strîmtorare.
Prin *pită* Româniĭ ințeleg plăcintă. *Colacul* e o pâne frămîntată cu îngrijire și cóptă pe tipsie. Peste colac se fac deosebite figurĭ cu furculița; și se înfig, pe când nu e încă copt, stafide, migdale, etc. Colacul se duce și la nuntă și la îmmormîntare, căcĭ, și la una și la alta se fac mese comune. Când e pentru nuntă, colacul, pe lângă gătelele de maĭ sus, maĭ pórtă câte o mare bucată de carne, numită *armu* (but) friptă saŭ crudă, saŭ maĭ multe bucățĭ de brânză bună. Colacul ast-fel pregătit pentru nuntă se numesce *câniscu* (plural, *câniscurĭ).* Câniscurile așa preparate — căcĭ la nuntă, de obiceiŭ se fac douĕ — se ĭeaŭ pe cap, de către o fată saŭ de o nevéstă, și se duc la nuntă unde se *grescu* de către fărtat, etc. Colacul ce

[1]) Când plăcintă și cu colac, când erburĭ (verdețurĭ) fierte.

se duce la masa întinsă, în casa mortuluĭ, după îmmormântare se numesce *pâlârie* şi este simplu pe de asupra, adică fără carne, fără caş, fără stafide şi migdale, şi numaĭ înflorit cu furculiţa precum s'a arĕtat maĭ sus. *Pâlâriele* nu se ţin pe cap ca *câniscurile*, ci se ĭeaŭ la subsióră de către femeile cele maĭ în vîrstă din familie, singurele carĭ aŭ dreptul să mérgă, după mort, la biserică, şi la masă ce se întinde în urmă în casa mortuluĭ.

9138 *Din pită çe nu mâçĭ, ce azore aĭ că s'arde ? [1])

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Ce te îngrijescĭ de lucru care nu te privesce?

9139 *Pita nu s'façe bună maş cu farină ş-untu mult. [2])

META CONSTANTIN, *c. Molovişte, Macedonia.*—D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Maĭ este şi meşteşugul de a o face.

9140 *△Pită de om.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu. Banat.*

Adică om bun.

Bon comme le bon pain.

Prov. Franc.

9141 Câlcă tu pită. [3])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.* p. 163.

**A! açĭa câlcaşĭ tu pită! [4])*

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

---

1) Plăcinta pe care nu o mănâncĭ, ce 'ţĭ pasă că sĕ arde?
2) Plăcintă nu se face bună numaĭ cu făină şi unt mult.
3) Calcă în plăcintă.
4) Ah! călcaşĭ în plăcintă!

*Câlcaşĭ pri pită![1])

G. Zuca, c. Samarina, Epir.

1⁰ Nu o nemeresce; spune o nerodie.
2⁰ Face risipă. — (Papahagi).

9142 ***Feçeşĭ guvă tu pită.**[2])

D. Dan, stud. c. Molovişte, Macedonia. — Xenof. Capsale, com. Pîrlepe, Macedonia.

Vedĭ *Cap. II*, c. *Apă*, *Baltă*.

Nu aĭ făcut nicĭ o trébă, nu aĭ nemerit'o.

9143 * △**A luà pita cuĭ-va.**

Avr. Corcea, paroh, c. Coşteiŭ, Banat.

A'l gonì din slujbă, a 'l face să 'şĭ pĭérdă mijlócele de traĭu.

9144 ***A 'ĭ luà pita din gură.**

Avr. Corcea, paroh, c. Coşteĭu, Banat.

Vedĭ *Pâne*.

Acelaş înţeles ca la No. 9143.

PLĂCINTĂ

Vedĭ *Dracu*, *a se Lăudà*, *Necaz*, *Nevoe*, *Sfântu Gheorghe*.

9145 **Bună 'ĭ plăcinta, dar dacă nu 'ĭ, e bună şi pita.**

I. T. Mera, Conv. Liter., XVI.

Vedĭ *Mămăligă*.

Acelaş înţeles ca la No. 8643.

---

[1]) Călcaşĭ pe plăcintă!
[2]) Făcuşĭ gaură în plăcintă.

'Αγαθὸ καὶ μάζα μετ' ἄρτον [1]).

Prov. Elin.

Bona etiam offa post panem. [2])

Prov. Lat.

9146 *Nu se fac plăcinte cu beşină de fată mare.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Beşină, Fată, Gogóşă, Ouĕ, Cap. V, c. Vînt.*

1⁰ Cu nimica ce poţĭ face? Cu minciunĭ, cu laude multe nu 'ţĭ poţĭ atinge scopul.

2⁰ O trébă nu se face uşor, dupĕ cum sĕ crede.

9147 * △ Cu gogoşĭ nu se fac plăcinte!

C TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9146.

9148 * △ E lesne a ḑice: plăcinte!

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — E. I. PATRICĬŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *E uşor a ḑice: plăcinte!*

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, j. Dorohoĭ.*

* *E uşor a ḑice: plăcinte! dar greŭ sĕ fac.*

△ *Uşor ĭĭ a ḑice: plăcinte! da mult ĭĭ până se fac.*

S. MIHĂILESCU, *Şezăt.*, I, p. 219.

* *Uşor e a ḑice: plăcintă! dar e mult până a se face.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

[1]) Bună 'ĭ şi pita după (ce nu maĭ e) pâne.
[2]) Bună 'ĭ şi bucata de cocă după pâne.

* △ *E lesne a dice: plăcintă! dar îĭ mult până se face.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Lesne 'ĭ a dice: plăcintă! da anevoe se face.*

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

* △ *Lesne 'ĭ a dice: plăcintă! dar e greŭ a o face.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Lesne e a dice: plăcinte! dar se fac greŭ.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Ca să arăte că o trébă nu se face, așa ușor, precum se crede.

SNÓVĂ

Un țigan luând pe cumĕtru-sĕŭ, pe la el pe-a-casă, ca să 'ĭ vadă și bîrlogul luĭ, poruncì țiganceĭ să facă o plăcintă să ospĕteze pe cumĕtru «cum scie el». Dar ciòra 'ĭ rĕspunse că n'are cu ce. «Da ce n'aĭ fa? apă n'aĭ? saŭ n'aĭ? saŭ doar n'aĭ? saŭ sare n'aĭ? saŭ ce n'aĭ? fa?!» întrebă repede țiganul. — SALVIŬ.

9149 * △ **De plăcinte rîde gura, de vărzare și maĭ tare.**

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 10. — C. N. TROTEANU, *stud. c. Stănescĭ, j. Botoșanĭ.*

Când se așédă, pe masă, mâncărĭ plăcute și, maĭ ales pentru ceĭ lacomĭ la mâncare.

9150 **Cine socotesce câte foĭ intră 'n plăcintă, nicĭ odată mănâncă plăcintă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 82.

* △ *Daca-o socotì cine-va câte foĭ intră în plăcintă, nicĭ odată nu mănâncă.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77. — HINȚESCU, p. 146. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* *Cine numĕră foile, nu (maĭ) mănâncă plăcintă (plăcinte).*

HINȚESCU, p. 61. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 153. *Leg.* I, 1872, p. 167. — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Cine numĕră foile, din plăcintă nu o mănâncă nicĭ odată.

BARONZI, p. 54.

* △ *Dacă socoțĭ plăcinta din câte păturĭ îĭ, n'o maĭ mănâncĭ.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Daca veĭ socotì câte foĭ intră în plăcintă, nicĭ odată nu veĭ mâncà.

B. P. HĂȘDĔU, *ziar Traĭan* No. 63, p. 256.

Dacă vom socotì noĭ,
Cât intră 'n plăcintă foĭ,
Nicĭ odată nu mâncăm.

A. PANN, II, p. 81.

Daca vom socotì noĭ,
Câte intră 'n plăcintă foĭ,
Nicĭ odată nu n'îndurăm
Ca să maĭ mâncăm.

HINȚESCU, p. 177.

Şi şidérii s-misurĭ péturli, puté nu mânçĭ pită [1]).

PER. PAPAHAGI, *Zuvcit. Iahres.*, p. 174.

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ leneşĭ, şî pentru ceĭ fricoşĭ, şî pentru ceĭ scumpĭ, arĕtând că, nicĭ odată la nimic sporesc (GOLESCU).

2⁰ Omul nu ar maĭ face nimic când ar socoti munca grea, orĭ cheltuelile marĭ ce trebuie să le întîmpine la o întreprindere.

Turcii ḑic de asemenea: *Daca veĭ socotì câte foĭ intră în baclava, nicĭ odată nu veĭ mâncà.*

Qui prend garde à chaque voyage ne fait jamais voyage.

Prov. Franc.

Chi la guarda in ogni penna, non fa mai letto [2]).

Prov. Ital.

Quem não se aventura, não anda a cavallo, nem em mula [3]).

Prov. Span.

Wer immerfort rechnet, was es kostet, isst nie 'nen guten Kohl [4]).

Prov. Germ.

He that counts a'costs will ne'er put plough i'the grund [5]).

Prov. Scoț.

9151 *△ **Nu numĕrà foile la plăcinte.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

1⁰ Nu maĭ perde vreme şi apucă te de trébă.
2⁰ Tacĭ şi mănâncă.

---

1) Dacă şeḑĭ şi numerĭ foile (păturile), nicĭ o dată nu mănâncĭ plăcintă.
2) Cine se uită la fie-care pană, nu-şĭ maĭ face patu.
3) Cine nu îndrăznesce, nu merge nicĭ pe cal, nicĭ pe catîr.
4) Acela care într'una socotesce cât costă, nu mănâncă nicĭ odată o varză bună.
5) Cine face tóte socotelile, n'o să pună nicĭ odată plugul în pămînt.

9152 * △ Nevéstă fă plăcinte! — Indată, bărbăţele. Daca ar fi făină şi brânză, cum nu's ouĕ şi unt, sunt gata numaĭ de cât.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

Acelaşînţeles ca la No. 8229. A se vedé snóva de la No. 9148.

9153 * △ La plăcinte
In nainte,
Şi la rĕsboĭu
In napoĭ.

A. PANN, III, p. 51. — HINŢESCU p. 146. — I. CREANGA, *Pov.*, p. 189. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1334. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava* — N. IORDAN, *stud. c. Tecucel, j. Tecucĭu.* — *Semin. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *La plăcinte,*
Inainte,
La rĕsboĭu
Inapoĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss* II, p. 39. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j Putna.* — D-na ELENA SEVASTOS, p. 52. — AVR. CORCEA, *paroh. c. Coşteĭu, Banat.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

* △ *Inainte*
La plăcinte,
Inapoĭ
La rĕsboĭu.

ZENO POPOVICIŬ, *comit. Sibiu, Transilvania.*

Vezĭ *Pomană, Rĕsboĭu.*

1[0] Sĕ ḑice pentru ceĭ fricoşĭ, ce fug dĕ primejdiĭ, şî în urma lor, alérgă să mănânce d'a gata cele maĭ bune slujbe (GOLESCU).

2° Despre omul care umblă cu şiretenïe, când e vorbă de muncă.
3° Pentru omul mâncăcios.

9154 *La plăcinte mulţĭ s'adună.

Adică la folóse.

9155 Nu se mâncă în tóte ḑilele plăcinte.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 676.

Nu sunt în tóte ḑilele petrecerĭ saŭ câştigurĭ marĭ.

9156 Se vinde (cautǎ) ca plăcinta caldă.

Veḑĭ *Pâne*.

Cela s'enlève comme du pain chaud.

Prov. Franc.

9157 *A găsi (aştéptà) plăcinta gata.

Veḑĭ *Mură*, *Pară*.

Pentru ceĭ leneşĭ carĭ vor să aibă totul de-a gata şi fără nicĭ o ostenélă.

9158 *△A'l aşteptà cu plăcinte calde.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică cu marĭ pregătirĭ şi, prin urmare, cu o deosebită plăcere.

9159 *A'ĭ pregăti o plăcintă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 138. — *Columna Traĭan* 1876, No. 28.— L. ŞĂINENU, *Semas.*, p. 361.

Veḑĭ *Papară*.

A'ĭ întinde o cursă, a'l pune într'o mare primejdïe.

«Unde venïà, măre vericule, asupra luĭ năbădăĭósa de scorpie, şi tot sugeà vĕzduhul, ca să tragă într'însul şi pe bïetul Gheorghe. Acesta cum vĕḑu *ce plăcintă i se pregătesce,* înfipse sabia în pămînt, se propti într'însa, şi rĕmase ne clintit.» — ISPIRESCU.

Préparer à quelqu'un un plat de sa façon.

Prov. Franc.

9160 * **A se pune (trânti) ca o plăcintă ţigănéscă.**

Maĭor P. BUDIŞTÉNU, *j. Ilfov.*

A se tolănì.

9161 **Alivanta-plăcinta.**

V. ALEXANDRI, *Op.* I, p. 997.

Alivanta.

V. ALEXANDRI, *Op.* I. p. 601 & 920.

A cădé jos; se ḑice pentru ómenĭ.

«A căḑut *alivanta-plăcinta*»

A PLĂMĂDI

9162 * △ **Cine nu vre să plămădéscă, cerne tótă ḑiua.**

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Cine nu vra (vré) să plămădéscă, cerne tótă ḑiua.*

Abecedar Ilustrat, p. 25.—*Scol. Norm. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Nu vré să plămădéscă şi tótă ḑioa cerne.

C. NEGRUZZI, I, p. 251.

Veḑĭ *a Frămîntà, Muĭere.*

Acelaş înţeles ca la No. 8503.

PLOSCĂ

Veḑĭ *Minciună.*

9163 **Când e plosca la mijloc,**
Mare, mic, e cu noroc.

A. PANN, I, p. 112. — HINŢESCU, p. 148.

Pentru beţivĭ.

9164 **Şî dĕ plosca nu ne place, dar vinul din ea mare chef ne face.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 99.

Sĕ ḑice în pofida muĭerilor celor bĕtrâne, ce hrănesc pĕ ceĭ tinerĭ pĕ lângă ele (GOLESCU).

9165 **Nu căutà la ploscă, ci ce e în ploscă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 109.

Adică să nu cercetăm pĕ om după faţă, ci după destoĭnicia luĭ (GOLESCU).

9166 **Nu dĕ ce lemn e plosca, ci ce e în ploscă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 110.

Adică nu căutà pĕ om după ném, ci după darurile luĭ (GOLESCU).

9167 **Plosca nu sĕ caută pĕ din afară.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 60.

Adică omul (GOLESCU).

9168 **Cine are ploscă bé şi mănâncă; cine n'are ploscă, şéde şi se uĭtă.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 150.

Veḑĭ *Cap. X, c. a Avé, a Bé.*

Pentru bogat şi sărac.

9169 ***Umblă cu plosca la nas.**

FR. DAMÉ, III, p. 233.

Iĭ place să tot sugă.

9170 ***Suflă tu ploscă [1]).**

P. VULCAN, *public. Macedonia.*

Veḑĭ *Olă.*

---

1) Suflă în ploscă.

Acelaş înţeles ca la No. 9169.

9171 * △ **Spĕlătură de ploscă.**

Baronzi, p. 44. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 173. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Adică vin orĭ rachiŭ.

9172 **Te pórtă ca plosca** [1].

Românul glumeţ, I, p. 22.

Adică în tóte părţile.

POCAL

9173 * △ **Pocalele multe de'ţĭ plac,**
Te face om sărac.

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Bĕutura sărăcesce pe om.

9174 * △ **Pocalele des ardicate,**
Te face fără bucate.

V. Sala, *dasc. com. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 9173.

POFTĂ

9175 **Dĕschide-te poftă, să 'ţĭ daŭ bureţĭ să mănâncĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 94.

Sĕ dice când avem próste bucate, şî când ni sĕ dă slujbă próstă (Golescu).

---

[1]) Din greşală s'a tipărit *cu* în loc de *ca*.

POGACE

Vedĭ *Gură*, *Ochĭu*.

In Moldova, în ḑile de popă, când omul nu prea are de ce se prinde, ca să păzéscă legea, se ie mămăligă móle, se face o turtă, şi ferindu-se focul de pe vatră, se pune turta acolo, acoperindu-se cu spuză, în care sunt şi cărbunĭ potolițĭ, lăsându-se până se usucă bine. Turta acésta se numesce *pogace* şi *pogăcĭ*. Pogăcile se mănâncă cu cójă, cu sare, cu usturoĭu, şi cu orĭ-ce soĭu de udătură. Ele se pot mânca şi góle, numaĭ cu sare. Merg bine pe gât şi cu móre de curechĭ, orĭ cu borş. Pogăcile se pun în traistă când muncitorul plécă la drum lung, orĭ la pădure, ca să nu se chinuĭéscă cu făcutul mămăligeĭ. — Veḑĭ *Şezăt.*, V, p. 51.

In Bucovina şi în Transilvania se numesce *pogace*, pânea de grâŭ întinsă în mĭere care este îndatinat a se dà mirilor de gustare, după actul cununieĭ.

In Țéra-Româ
néscă brutariĭ adună rĕmăşițele tăĭete a simiților, a covrigilor, a lipiilor şi a brănzóelor, le îmóe, şi amestecul făcut îl coc din noŭ, şi 'l vînd sub numele de *pogace*. Forma 'ĭ-e de turtă, ca a azimelor, şi fața aprópe cafenie. Pentru ca să 'ĭ maĭ potoléscă gustul de pâne aprópe crudă, brutariĭ presară pogacele cu puțin zahăr.

9176 E pace de pogace.

S. Fl. Marian, *Ornit.*, II, p. 29.

E de prisos, nu se face, poțĭ să te stergĭ pe buze de el.

«Acéstă o repețesc, ele de nouĕ orĭ în nouĕ nopțĭ de Marțĭ, tot la douĕ-spre-ḑece orĭ, aşa ca nimenĭ să nu le vadă, căcĭ alt-cum *e pace de pogace.*» — S. Fl. Marian.

PÓMĂ

9177 * △ Póte să fie strugur, dar nu 'ĭ pómă.

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Infățisarea póte să o aĭbă, însă nu 'ĭ bun.

PÓMĂ

Vedĭ *Cap. II, c. Pómă.*

9178 *A fi pómă rea.

Om stricat, rĕŭ nărăvit.

9179 *A fi pómă bună.

**Pómă.*

Acelaş înţeles ca la No. 9178 sub o formă ironică.

«*Ce maĭ pómă* e şi băiatul acesta!»

PORC

Vedĭ *Cap. III, c. Porc.*

9180 * △Nu 'ĭ pasere ca porcu şi flóre ca curechĭu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Este o dicĕtóre glumétă a Românuluĭ, din Banat, a căruĭ mâncare de predilecţie este carnea de porc cu varză acră.

PORUMB

Vedĭ *Cap. III, c. Porumb.*

9181 * △Aştepţĭ porumbĭ fripţĭ?

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobroveţ, j. Vasluĭu.*

* △*Aştéptă să 'ĭ sbóre porumbĭ fripţĭ în gură.*

FERCHILĂ, *student, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.*

Aştéptă un folos de-a gata şi fără muncă.

POTÇĬU

Vedĭ *Ulcĭor.*

A PRĂJÌ

9182 * △ A prăji cu mucĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A nu avé unturā saŭ unt pentru prăjit.

PRÂNZ

Vedĭ *Bogat, Gustare.*

9183 * △ Rînza mare face prânzul mic.

IULIU GROFŞOREANU, *dasc. c. Vascoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — ILIE HOCIOTĂU, *stud. teol. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

* △ *Inima mare, mic prânz face.*

AVRAM CORCEA, *paroh, c. Costeĭu, Banat.*

Cel rînzos, rĕutăcios, grabnic la mânie indispune la mâncare şi chiar înpedică facerea prânzuluĭ.

In părţile Ungarieĭ locuite de Românĭ se crede că omul rĕŭ are inimă mare.

9184 * △ A fi cam după prânz.

A. PANN, III, p. 9.—FR. DAMÉ, III, p. 259. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

* *A fi cam după dou ĕ-spre-ḑece.*

Vedĭ *Masă.*

A fi ameţit de bĕutură, a avé sĕmînţă de vorbă.

A PRÂNZÌ

Veḑĭ *a Găti*, *Minciună*, *a se Spălà*.

PRAZ

Veḑĭ *Bulgar*.

9185 ***A mâncà praz.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A spune ne-adevĕrurĭ.

9186 ***Nicĭ prajĭ nu maĭ mănânc.**

Dna EUG. ZANNE, *j. Ilfov.*

*△ *Nu maĭ mănânc, de-ar fi şi praz.*

G. BĂNULESCU, *înv. c. Urlaţiĭ şi Bezdeadu, j. Dîmboviţa.*

Se ḑice, în rîs, arĕtându-se că eştĭ sătul; că orĭ-ce lucru, cât de bun, 'ţĭ s'ar dà, nu'l aĭ maĭ putea mâncà.

Românul crede că, pentru Sêrb, leguma cea maĭ bună la masa luĭ este prazul. Ast-fel, când se scólă de la masă sătul, celor care 'l îndémnă să maĭ mănânce, Sêrbul le rĕspunde: «*Nu maĭ mănânc măcar de-ar fi şi praz.*»

A PREGUSTÀ

9187 *△ **Nicĭ cât să te pregustĭ.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică fórte puţin.

PREPELIŢĂ

Veḑĭ *Cap. III, c. Prepeliţă.*

9188 *△ **Şi prepeliţă carne dulce, dar gréţă ne aduce când tot din ea vom gustà!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 98.

Sĕ dice când ni sĕ plécă tot cu un gust (GOLESCU). Vedĭ La Fontaine, Contes, *Le pâté d'anguilles.*

PRUNĂ

Vedĭ *Cap. II, c. Prune.*

9189 *Zémă de prune.

1⁰ Pentru un lucru de nimic.
2⁰ Saŭ o bĕutură fără gust.

9190 *Nu e nicĭ de zéma prunelor.

Vedĭ *Perjă.*

Nu e bun de nimic, e un nemernic.

PUIU

Vedĭ *a Mâncà, Cap. III, c. Puiu.*

9191 * △ Ar mâncà carne de puĭu.

IULIU GROFȘOREANU, *c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Când un bĕtrân ĭubesce pe tinere.

RAC

Vedĭ *Cap. III, c. Rac.*

9192 A mâncà numaĭ racĭ croitorescĭ cu ochiĭ la céfă.

BARONZI, p. 86.

RĂCHIE

9193 * △ Baba 'nvie
De răchie,
Moşu móre
De jîgóre.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Dicere despre bĕtrâniĭ ceĭ bĕutorĭ de rachiŭ.

RACHIŬ

Vedĭ *Vin*, *Vorbă*.

LEGENDĂ

Marele Vasile erà maĭ mare peste apă, ĭar Satana făcuse crîşmele şi rachiul. Naĭba şĭ-a făcut mĕsurĭ că tot are el rachiul, n'ar fi bine să aĭbă şi apa tot în socotéla luĭ? Căcĭ de, scii D-ta că *de ce aĭ de ce aĭ maĭ avé*. Aşa şi el.

Şi ca să ajungă la bun capĕt, şĭ-a pus de gând să celuĭéscă pe Marele Vasile.

— Vasile, ḑice Iuda, haĭ mâne cum s'o crĕpà de ḑiuă şi ne-om întîlni la cutare fântână şi ne-om cinsti, tu cu bĕutură de-a ta şi eŭ cu de-a mea.

— Haaĭ.

Naĭba, şiret, de nu maĭ aveà marginĭ, s'a sculat de diminéţă şi s'a dus la locul unde pusese eĭ pont de cu séră, şi aşteptà cu'n ulcĭor plin de holircă (rachiŭ), ca să vie Vasile să 'l celuĭéscă. Cum vede pe Marele Vasile, şi tórnă într'o ólă rachiŭ şi întinde Mareluĭ Vasile, el întâiŭ ca să 'l pótă păcălì.

Un pic, cât aĭ rupe un pĕr, de n'a fost celuit. Numaĭ Dumneḑeŭ 'ĭ-a dat în gând să facă semnul Sfânteĭ Crucĭ cu treĭ degete şi să blagoslovéscă. Când a vĕḑut Cornutul, aşa a sărit el, de treĭ mile de loc în sus, şi a răcnit cât 'ĭ-a luat gura: «A tĕŭ fie şi rachiŭ şi tot, că maĭ m'aĭ gătit».

Vedĭ SBIERA, *Pov. poporale*, p. 304—306 «*De unde vine rachiul*».

9194 A face rachiŭ pisiceĭ.

BARONZI, p. 150.

A plânge.

RAHAT

9195 *A mâncà rahat.

Vedĭ *a Mânca*, *Mâncare*.

Acelaş înţeles ca la No. 4993.

9196 *Rahat cu apă rece.

Acelaş înţeles ca la No. 4966.

RÂNTAŞ

9197 * △Cuĭ nu 'ĭ place, facă-şĭ cu rântaş.

HOLERGA, *teolog.*, *c. Magară, comitatul Tîrnava-Mare, Transilvania.*

Pentru cel care nu sĕ mulţumesce cu ce i se dă.

RASOL

9198 * △Rasol.

C. C. MICLESCU, *c. Miclescĭ, j. Vasluĭu.*

Lucru făcut repede şi, prin urmare, rĕŭ.

A RASOLÌ

9199 *A rasolì.

A face ceva repede şi prost.

RIDICHE

Veḑĭ *Cap. II, c. Ridiche.*

9200 Dintr'o ridiche patru felurĭ de mâncărĭ se face: rasă şi ne-rasă, cute şi feliĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 49; I, p. 129. — HINŢESCU, p. 161.

Pentru cel sărac saŭ sgârcit la mâncare.

A RÓDE

Veḑĭ *Sărăcie.*

9201 * △A avé de ros.

A. PANN, III, p. 105. — BARONZI, p. 24. — HINŢESCU, p. 101.

Veḑĭ *Ciolan, Os.*

1⁰ A fi bogat.
2⁰ A fi în slujbă.

9202 *A nu avé nimica de ros.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 189. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Cĭolan, Os.*

1⁰ A fi sărac, lipsit de tóte.
2⁰ A nu fi în slujbă.

A SĂRÀ

9203 **Cum veĭ sărà bucatele tale, aşa le veĭ şî mâncà.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30.

*△ *Cum veĭ (va) sărà, aşa veĭ (va) mâncà.*

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 426. — *Tribuna Popor.*, *Arad*, II. No. 186. —HOLERGA, *stud. c. Magară, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.*

*△ *Cum îţĭ veĭ sarà, aşa veĭ mâncà.*

MOLDOVAN, *c. Farăŭ, comit. Alba-Inferióră, Transilvania.*

*△ *Cum îţĭ sarĭ, aşa mănâncĭ.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* *Cum ţi-ĭ sarà, aşa 'ĭ mâncà.*

A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

*△ *Cum ş'a sărà, aşa a mâncà.*

AL. VASILIŬ, *înv. c. Tătărescĭ, j. Suciava.*

*△ *Cum sărezĭ, aşa mâncĭ.*

IUL. GROFŞOERANU, *înv, c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Cine pe cum sărézǎ, aşa va mâncà.

KÁROLY ÁCS, p. 78.

* *Cum va s-însarì mâcarea, aşi va s-mâçĭ* [1])

D. A. MILESCU *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.* — XENOF. CAPSALE, *c. Pîrlepe, Macedonia.*

Vedĭ *a Gătì.*

1⁰ Adică după ale tale fapte veĭ luà şî rĕsplătire (GOLESCU).
2⁰ Cum veĭ lucrà, aşa te veĭ folosì.

On récolte ce que l'on a semé.

Prov. Franc.

Chi l'ha conciata, se la mangi [2])

Prov. Ital.

Wie man 's einbrockt, muss man's essen [3])

Prov. Germ.

A ki mint vet, ugy arat.

Prov. Ung.

Iako kdo seje, tak žne.

Prov. Cech.

Тко како сее, тако и жнѣ.

Prov. Sêrb.

9204 ***Să te săr ca să nu te 'mpuţĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

Vedĭ *Vorbă.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ fără gust la vorbă (GOLESCU).
2⁰ Te voiŭ bate.

---

[1]) Cum veĭ sărà mâncarea, aşa veĭ mâncà.
[2]) Cine o gătesce, o mănâncă.
[3]) Cum lucrez berea, aşa trebue să o bĕŭ.

9205 * △'L săr dĕ nu sĕ-împute până 'ĭ lumea.

IULIU GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Il bat rĕŭ.

SĂRAT

9206 * △Par'că n'o mâncat sărat.

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

1⁰ E adormit, bleg, fără vlagă.
2⁰ Se dice, maĭ ales, pentru cel care, are ocasie, și nu se uĭtă la fete.

9207 *E prea sărat

Adică prea scump, și cum dice Francesul: *c'est salé.*

9208 *Sărat și piperat.

Om rĕŭ.

9209 *A fi sărat.

Vedĭ *Scăldătóre.*

1⁰ Adică plăcut la vorbă, deștept.
2⁰ Plin de grație, de farmec, de gust.

9210 *A fi ne-sărat.

A. PANN, I, p. 21.

Vedĭ *Vorbă.*

1⁰ Prost.
2⁰ Lipsit de grație, de farmec, de gust.

Vorbe bune dar *ne-sărate.*

SĂRĂTURĂ

9211 *Sărătură, sărătură,
Pân'ajungĭ la murătură.

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Cine vrea să trăĭéscă bine, sărăcesce.

SARE

Vedĭ *Drag*, *Glumă*, *Mălaiŭ*, *Mămăligă*, *Ochiŭ*, *Pâne*, *Unt*.

9212 **Trebue să mănâncĭ un car cu sare cu cine-va ca să 'l poţĭ cunósce.**

I. G. Valentineanu, p. 36.

* *Trebue să mănâncĭ un car cu sare cu cine-va ca să 'l poţĭ cunósce bine.*

V. Forescu, *c. Fălticenĭ, j. Suciava.*

Cu greŭ poţĭ cunósce bine gândurile cele maĭ ascunse a unuĭ om.

Pour bien connaître un homme, il faut avoir mangé un minot de sel avec lui.

Prov. Franc.

9213 **Nu e meşteşug a gătì mâncare,**
Ci e meşteşug a o potrivì din sare.

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 6; I, p. 21. — Hinţescu, p. 104.

Pentru ceĭ carĭ nu vorbesc cum sĕ cuvine.

9214 **Sarea 'ĭ bună la hertură,**
Insă nu peste mĕsură.

A. Pann, I, p. 14.

* △ *Sarea 'ĭ bună la fertură.*
Insă nu peste mĕsură.

Hinţescu, p. 168. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — I. M. Rîureanu, *Dat. Cop.* p. 96. — *Semin. Buc. Cl. VIII*, *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

* *Sarea e bună, ĭar nu peste mĕsură.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.* c. *Focşanĭ, j. Putna.*

Trebue cumpănélă în tóte, şi maĭ ales la vorbă.

9215 * **Nu m̃i te fă sare tu mâcare, că méstecu m̃i ţi façĭ**[1]).

C. IONESCU, *prof.* c. *Nevésta, Macédonia.*

Nu te amestecà unde nu te privesce.

9216 * △ **Sarea nu e bună în tóte bucatele.**

V. SALA, *înv.* c. *Sebişu, comit. Bihor, Ungaria.*

Pentru cele ne-potrivite. Şi chĭar cele bune nu se potrivesc la tóte.

9217 * △ **Maĭ bine să mănânc sare**
Şi să mĕ uĭt la sóre,
De cât unt
Şi să mĕ uĭt la pămînt.

M. ALBU, c. *Ivescĭ, j. Tutova.*

Maĭ bine să întingĭ în sare
Şi să cauţĭ în sóre,
De cât să întingĭ în unt
Şi să cauţĭ în pămînt.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1215.

Maĭ bine să întingĭ în sare
Şi te uiţĭ în sóre,
De cât să întingĭ în unt
Şi să cauţĭ în pămînt.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1057.

Vedĭ *Mămăligă, Pâne, Unt.*

Pentru dragoste şi învoire între soţĭ.

---

1) Nu mi te fă sare în mâncare, căcĭ méstecu mi te facĭ.

9218 * △ **Cine are sare multă pune şi în chisĕliţă.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Piper.*

Că să arate pe bogatul când cheltuesce pe nimicurĭ.

9219 * △ **Sare, până nu cere, să nu daĭ cuĭ-va.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 113.

Adică sfat, că sĕ 'nţelege că'l cunoscĭ ne-sărat, adică fără minte (GOLESCU).

9220 **Puţintică sare pururea în tivgă să păstrezĭ curată.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 111.

Adică minte în cap (GOLESCU).

9221 * △ **Numaĭ la sare să nu mĕ puĭ.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

La o muncă pré grea.

9222 **Nicĭ sare cu pâine gustă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 49.

Sĕ dice pentru ceĭ fórte scumpĭ şî sgârciţĭ (GOLESCU).

9223 * **Nu arucă sare tu mighirie csênă** [1]).

ILIE GHICU, *prof. c. Abela & Perivoli, Epir.*

* *Tu csênă mcare nu arucă sare* [2]).

ILIE GHICU, *prof. c. Băésa, Epir.*

---

[1]) Nu aruncà sare în bucatele străine.
[2]) In mâncarea străină, nu aruncà sare.

** Nu arucă sarea tu mâcarea csénă* [1]).

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Samarina, Epir.*

** Nu-arucă sare tu mighirie csénă* [2]).

I. COYAN, *prof. c. Turia, Epir.*

Vedĭ *Piper.*

Nŭ te amestecà în treburile altuĭa.

9224 * △ **Când e sare nu e făină, când e făină nu e sare, şi când le împreună pe tóte, ese apa în vatra focului.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

* △ *Când sare e, mălaĭu nu e; când mălaĭu e, sare nu e.*

I. GRIGORESCU, *stud. j. Ilfov.* — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Când are sare şi crăcane, n'are mălaĭu şi tuciu; când are mălaĭu, n'are gătéje şi sare.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 89.

Vedĭ *Mălaĭu.*

1⁰ Când scăpăm de o belea ne înhaţă alta.
2⁰ Despre omul scăpĕtat căruia îĭ tot lipsesce câte ce-va.

9225 **Sari pristi pipér.** [3])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 174.

Vedĭ *Foc.*

A întărîtà pe omul mânios.

---

[1]) Nu aruncà sare în mâncarea străină.
[2]) Nu aruncà sare în bucatele străine.
[3]) Sare peste piper.

Jeter de l'huile sur le feu.

Prov. Franc.

Öl in's Feuer giessen.[1])

Prov. Germ.

9226 **A 'l face cu sare şi cu piper.**

FR. DAMÉ, III, p. 217.

Vedĭ *Oŭ.*

A'l mustrà rĕŭ, a'l batjocori făcêndu'l de rîsul lumeĭ.

9227 ***A nu avé (nicĭ) sare de mămăligă.**

A fi sărac lipit.

9228 ***A pune sare 'n bucate.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A fi plăcut la vorbă.

9229 ***A 'ĭ pune (aruncà) sare 'n ochĭ.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1057. — FR. DAMÉ, IV, p. 17.

A face rĕŭ cuĭ-va.

9230 *** △ A 'ĭ stà ca sarea 'n ochĭ şi piperu 'n nas.**

D. POPA, *inst. c. Sinaia, j. Prahova.*

Vedĭ *Drag.*

A nu 'ĭ fi drag.

9231 ***A mâncà sare în casa cuĭ-va.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1057.

Vedĭ *Pâne.*

Acelaş înţeles ca la No. 9051.

Cuĭ îĭ daĭ cóje şi sare
Ala te róde maĭ tare;
Cuĭ îĭ daĭ *sare şi pâne,*
Ala te-apasă maĭ bine.

Poes. Pop. din Abrud.

[1]) A turna oleŭ peste foc.

9232 *△ **A se mestecà, în tóte, ca sarea în bucate.**

Semin. Buc. Cl. VII prin P. GÀRBOVICEANU, *prof.*

* *A se amestecà, ca sarea în bucate.*

FR. DAMÉ, IV, p. 17.

Când unul se amestecă în tóte, şi maĭ ales unde nu 'l privesce.

9233 *△ **A fi ca sarea în bucate.**

Scóla Norm. Buc. Cl. VIII, prin P. GÀRBOVICEANU, *prof.* — D. POPA, *inst. c. Sinaia, j. Prahova.*

Ca sarea la bucate.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 11.

1⁰ A fi plăcut.
2⁰ A fi cumpĕtat.

9234 *△ **Mĕ duc cu sare domnéscă.**

I. CURCUBETĂ, *c. Vlădenĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Când unul se mândresce

9235 **Sare.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1057.

1⁰ Simbol al înţelepcĭuneĭ.

«Voĭ sunteţĭ *sarea* lumeĭ».

2⁰ Graţie, farmec, gust, agerime.

«Om *cu sare; vorbe cu sare;* nu găsescĭ *fir cu sare* în tot ce spune».

SĂTUL

Vedĭ *Crăcĭun, Masă, Óre.*

9236 * **Ce folosesce, celuĭ sătul, o masă plină de bucate.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Vedĭ *Orb.*

Acelaş înţeles ca la No. 5626.

9237 * △Sătulul la flămând nu crede.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66. — HINŢESCU, p. 170. — I. G. MUNTEANU, p. 151. — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănesci-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*— V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △*Sătul la flămând nu crede.*

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 59; III, p. 73 & 120; *Fab.*, II, p. 92. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 179. — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △*Sătulul nu crede la cel flămând.*

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 118.—GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*—I. IONESCU, *Cart. Cit.*, II, p. 133.

* △*Sătul nu crede nicĭ odată la flămând.*

I. DUMITRESCU, *înv. c. Gânciora, j. Dolj.*

* △*Sătulul nu crede pe cel flămând.*

H. D. ENESCU, *c. Zamostea, j. Dorohoi.* - V. FORESCU, *c. Fălticeni, j. Suciava.*

* △*Sătulul nu crede flămânduluĭ.*

BARONZI, p. 61.—HINŢESCU, p 170. —I. G. VALENTINÉNU, p. 42.— A. GOROVEĬŬ, *c. Folticenĭ, j. Suceava.* — GR. POĬENARU, *înv. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

* △*Sătulul nu crede celuĭ flămând.*

G. NEGRUZZI, I. p. 248.— E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, c. Covurluiu.*—C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova. c. Vasluiu.*—*Scol. Norm. Buc. Cl. VII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Cel sătul nu crede celuĭ flamând.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 963. —K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubĭenĭĭ, j. Dorohoiŭ.*

* △ *Cel sătul nu crede pe cel flamând.*

G. MADAN, *c. Trùşenĭ, ţin. Chişĕneŭ, Basarabia.*

Omul sătul nu crede celuĭ flamând.

I. G. VALENTINEANU, p. 29.

△ *Bogatul nu crede nicĭ odată celuĭ sărac, nicĭ sătulul celuĭ flămând.*

Şezătóre, I, p. 262.

Sătlu (săturatlu) nu pistipsésci adjunlu [1]).

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 175.

* *Sătul agĭun nu pistipsésce* [2]).

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

* *Sătullu nu pistipsésce agĭunlu* [3]).

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

* *Sătullu nu créde agĭunlu* [4]).

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Adică cel bogat nu crede celuĭ sărac (GOLESCU). Cel ce are de tóte nu crede nevoĭa săracululuĭ.

Qui a la panse pleine, il lui semble que les autres sont rassasiés.

Prov. Franc.

Il satollo non crede al digiuno [5]).

Prov. Ital.

---

[1]) Sătulul nu crede pe cel flămând.
[2]) Sătul pe flămând nu crede.
[3]) Sătulul nu crede flămânduluĭ.
[4]) Sătulul nu crede flămânduluĭ.
[5]) Sătulul nu crede pe cel nemâncat.

Lu saturu nun cridi a lu diunu [1].
Prov. Sard.

El harto del ayuno no tiene cuidado ninguno [2].
Prov. Span.

Der Satte glaubt dem Hungrigen nicht [3].
Prov. Germ.

Den Mœte veed ei, hvad den Hungrige lider [4].
Prov. Danez.

Little knows the fat sow, what the lean one means.
Prov. Engl.

Χορτάτος δεν πιςτεβι το νιςτικό [5].
Prov. Grec.

9238 * △ **Al sătul gândesce că nu maĭ flămânḑesce.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu.*

Cel în bine nu se gândesce la rĕŭ. Se ḑice când cine-va a ajuns într'o stare, pre care ĭarăşĭ o póte uşor perde, şi nu ajută la nevoĭ, pe semeniĭ luĭ.

9239 * △ **Gura 'ĭ pórtă lăcată,**
Sătul nu 'ĭ nicĭ odată.

V. SALA. *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor.*

Pentru cel vecĭnic flămând.

9240 * △ **Şi sătul şi cu punga plină nu sĕ póte.**

D. GHEORGHIŬ, *stud. c. Tecucĭ, j. Tecuciŭ.*

Vedĭ *Slănină.*

Trebue să daĭ ca să dobândescĭ. Se ḑice celuĭ care vré să 'şĭ facă interesele şi să nu 'l coste.

---

[1] Sătulul nu crede pe cel nemâncat.
[2] Sătulul nu se îngrijesce cât de puţin de cel flămând.
[3] Sătulul nu crede flămânduluĭ.
[4] Sătulul nu crede ce suferă flămândul.
[5] Scrófa cea grasă nu scie cum îĭ este celeĭ slabe.

9241 Crăciunul e al sătuluĭ.

Drapelul (ziar) Dec.

A se adaogà acéstă variantă, la No. 78.

9242 * △ Sătul ca de mere acre.

V. ALEXANDRI, *Teatr*
& 407. — GAV. ONIŞOR
Dobrovĕţ, j. Vasluiu.

Vedĭ *No. 884.*

Când ţĭ-e silă de un lucru.

9243 □ Sătul ca şórecele în biserică.

D-na E. B. MAWR, p.

Adică libnit de fóme.

Gueux comme un rat d'église.

Prov. Franc.

As poor as a church mouse[1]).

Prov. Engl.

So arm, wie eine Kirchen-Maus[2]).

Prov. Germ.

Povero come un topo di chiesa[3]).

Prov. Ital.

9244 * △ E un ne-sătul.

IULIŬ GROFŞOREANU, *da*
Galşa, comit. Arad, Unga

E un mâncăcios.

9245 * △ A plecat sătul de-a-casă.

GAV. ONIŞOR, *prof. com*
genĭ, j. Tutova.

Când unul nu primesce ceea ce i se oferă.

---

1) Aşa de sărac ca un şórece de biserică.
2) Aşa de sărac ca un şórece de biserică.
3) Sărac ca un şórece de biserică.

A SĂTURÀ

Vedĭ *Adĭ, Bogat.*

A SE SĂTURÀ

Vedĭ *Câne, Furnică, Măr, Vorbă, Sfânt.*

9246 * △ **S'a săturat ca ţiganul cu frunza.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* *A făcut ca ţiganul care s'a săturat întâiŭ cu frunza, şi, în urmă, a mâncat póma.*

Alfr. Juvara, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

Pentru cel prost.
Varianta a doua arată snóva care a dat nascere acesteĭ diicerĭ.

9247 **Daca nu te saturĭ mâncând, dar lingênd nicĭ odată.**

A. Pann, I, p. 137.

Dacă nu te saturĭ mâncând,
Dar nicĭ odată lingênd.

Hinţescu, p. 170.

* △ *Dacă nu se satură mâncând, dar lingênd...*

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.* — I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △ *Cine nu se satură mâncând, nu se satură lingênd.*

Ilie Hocïotă, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Când unul s'a lăsat de o trébă maĭ mare şi maĭ bună, ca să se apuce de alta maĭ mică şi maĭ próstă.

9248 **Numaĭ din miros nu te saturĭ.**

Când se gătesce alăturĭ, numaĭ din miros te saturĭ.

A. Pann, *Nastr.*, p. 7.

SNÓVĂ

Nastratin-Hogea, într'o séră, la feréstră cum ședeà
Și lungea nasul aĭurea p'alțiĭ fără a 'ĭ vedeà,
Trecênd unul din prietenĭ: ce miroșĭ? l'a întrebat.
Vecinul meŭ, el rĕspunse, gătesce scumpe mâncărĭ,
Și d'al lor miros mĕ satur, trăgêndu'l mereŭ prin nărĭ.

SCHIMBEA

9249 * △ **A mâncat schimbéua.**

Gav. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

S'a pîrlit într'o afacere.

SCOBITÓRE

Vedĭ *Flămând*

SCOĬCĂ

9250 * **Cel puțin să nu te ardă zamă de scoĭcĭ.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedințĭ.*

Vedĭ *a se Arde, a se Frige.*

Acelaș înțeles ca la No. 4847.

SCROB

9251 * △ **In dorul scrobuluĭ lingĭ códa tigăeĭ.**

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — D-ra Ec. Șișman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Vedĭ *Fragă.*

Acelaș înțeles ca la No. 711.

SERBUŞCĂ

Vedĭ *Sat.*

ŞERVET

Vedĭ *Mâncare.*

SETE

Vedĭ *Fóme.*

9252 **Când casa ta are sete, nu vĕrsà apa pĕ drumurĭ.**

LORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 105.

Vedĭ *No. 8579.*

Adică să îngrijîm întâiŭ dĕ aĭ caseĭ, când în lipsă sĕ află (GOLESCU).

9253 **Când mĭ-e sete să'mĭ daĭ àpă,**
Ĭar nu fĭerea după ce'mĭ crapă.

A. PANN, III, p. 140.

Vedĭ *Fóme.*

Acelaş înţeles ca la No. 8481.

9254 * △**Ţine de urît şi de sete.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Pentru ceĭ bĕutorĭ.

9255 ***Sete de balaur.**

FR. DAMÉ, IV, p. 54.

Arată o sete mare.

9256 ***Ca fript de sete.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 13.

Cu mare rîvnă.

«In vatra opinciĭ staŭ acoperite cu spuza uĭtăriĭ şi-a năpustiriĭ portu şi datinile şi ghicitorile şi credinţele şi basmele şi eresurile, şi tot felul de numirĭ românescĭ, şi voinicia şi mărirea vécurilor nóstre trecute, şi urmele amarurilor unde vor căutà *ca fripţĭ de sete* fiiĭ, nepoţiĭ noştri, tóte cele spre desăvîrşirea şi împlinirea némuluĭ românesc. — JIPESCU.

9257 *△A dà cu sete.

P. Ispirescu. *Leg.* I, 1872, p. 178. *Leg.* p. 304; *Rev. Ist.*, III, p. 155. — Hinţescu, p. 175.

Adică cu putere.

«Când intră pe uşă aşteptaĭu până să'mĭ vie bine, şi unde *dédeĭu odată cu sete,* în cât dintr'o lovitură îĭ tăĭaĭu câte treĭ capetele.» — Ispirescu.

SETOS

Vedĭ *Flămând.*

9258 *Setosul bé apă din orĭ-ce lac.

A. Pann, II, p. 21.—Hinţescu, p. 175. — S. I. Grossmann, *Dict.* p. 153. — Gr. Alexandrescu, *magistr.*, c. *Focşanĭ*, j. *Putna.*

Când unul e pré dorit de un lucru se mulţumesce cu orĭ-ce.

Il n'a pas soif qui de eau ne boit.

Prov. Communs XV Siècle.

A ogni gran sete ogn 'acqua é buona. [1])

Prov. Ital.

Chi a sete, beie a ogni funtana. [2])

Prov. Cors.

Durst ist der beste Kellner. [3])

Prov. Germ.

Torsten er inkje vand um Vatnet. [4])

Prov. Norv.

S E U

Vedĭ *Rărunchĭu, Cap. III, c. Seŭ.*

[1]) Orĭ-căreĭ sete mare, orĭ-ce apă e bună.
[2]) Cuĭ 'ĭ e sete bé din orĭ-ce fântână.
[3]) Setea este cel maĭ bun chelner.
[4]) Setea nu dispreţuesce nicĭ o apă.

9259 **După ce e carnea grasă maĭ pune şi seŭ.**

A. Pann, *Ediţ.* 1889, p. 58; III, p 71. — Hinţescu p. 27. — P Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 164.

1⁰ Cine are pré mult îşĭ bate joc şi de ce are.
2⁰ Se dă tot celuĭ care are.

Ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν. [1]

Prov. Elin.

Soli lumen inferre. [2]

Prov. Latin.

On ne doit pas à gras pourceau le cul oindre.

Prov. Franc.

Aggiugne bianchezza alla neve. [3]

Prov. Ital.

Der fetten Sau schmiert man nicht den Balg. [4]

Prov. Germ.

To grease a fat sow on the arse. [5]

Prov. Engl.

9260 * △ **A pune sĕŭ în carne grasă.**

S. I. Grossman, *Dicţ. Germ.*, p. 192. — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna* — G. Pobόran, *inst. j. Olt.*

* △ *Tórnă sĕŭ în carne grasă.*

E. I. Patriciŭ & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

---

[1]) A dà lumină sóreluĭ.
[2]) A adăogà lumină sóreluĭ.
[3]) Ajunge albéţa zăpeḍeĭ.
[4]) Scrófeĭ grase nu se unge pĭelea.
[5]) A unge curu scrófeĭ grase.

* △ *Bagă sĕŭ în carne grasă.*

GAV. ONIŞOR, *prof.* *c.* *Bĕrlad, j. Tutova.*

Dă tot celuĭ care are. Arată că ceea ce daĭ unuĭa 'ĭ e de prisos.

9261 * △ **Nu pune sĕŭ în carne grasă.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭ.*

* △ *Nu vîrî sĕŭ în carne grasă.*

A. GOROVEĬ, & LUPESCU, *înv. c. Brosceniĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 9260 sub formă de povaţă.

9262 * △ **Las să férbă în sĕul luĭ.**

IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Adică după voĭea luĭ să lucreze, orĭ să judece după placul luĭ.

SFĂRĂMITURĂ

Vedĭ *Masă.*

SFECLĂ

9263 * **L'o isbit cu sfecla în nas.**

A. GOROVEĬ, *public. c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Are nasul roşu de pré multă bĕutură.

9264 * **A se face ca (cum îĭ) sfecla.**

Adică a se înroşi la faţă.

ŞITAR

Vedĭ *Vacă.*

A SLĂÌ

9265 * △ **Le slăesce cum sĕ cade.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.* — D-na L. LINDE, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Adică minte bine.

SLĂNINĂ

Vedĭ *Dumnedeŭ, Mâţă, Ochĭu, Pisică, Zară.*

9266 **Nu póte fi cine-va (şi) cu slănină 'n pod, şi cu varza grasă 'n ólă.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 1872, p. 167. — HINŢESCU, p. 176.

* △ *Vreĭ să fiĭ şi cu slănină 'n pod şi cu curechĭul uns.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △ *Cu curechĭul uns şi cu slănina 'n pod, nu se póte.*

D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* *Şi cu varza grasă, şi cu slănina 'n pod nu se póte.*

PETRESCU, *ing. c. Curtea de Argeş, j. Argeş.*

* *Şi cu varza grasă şi cu untura 'n pod, nu se póte.*

* △ *Vaĭ să fiĭ şi cu varza unsă şi cu slănina 'n pod.*

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* *Varza unsă şi slănina întrégă.*

Al. Martinian, *j. Ilfov.*

* △ *Şi cu slănina 'n pod şi cu varza unsă.*

V. Forescu, *c. Mălinĭ, j. Suciava.*

* △ *Ar vré să fie şi cu curechĭul uns şi cu slănina 'n pod.*

S. Mihăilescu, *Şezăt.*, II, p. 72. — Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Nu poţĭ fi şi cu varza unsă şi cu slănina 'n pod.*

V. Forescu, *com. Dorna, j. Suciava.*

* △ *Cu slănina 'n pod şi cu curechĭu uns, nu să póte.*

I. D. Drăgan, *stud. c. Coşula-Miletin, j. Botoşanĭ.*

* *A fi cu slănina 'n pod şi cu varza unsă, nu se póte.*

* *Şi slănina 'ntrégă, şi varza unsă, nu se póte.*

Vedĭ *Bătĕtură, Clisă, Seŭ.*

Celuĭ care ar vré două lucrurĭ de odată, să 'şĭ facă interesele şi să nu 'l coste.

Vendre son cochon et garder le lard.

Prov. Franc.

9267 * △ **Şi cu porcul gras în bătĕtură şi cu slănina 'n pod nu se póte.**

C. C. Bungeţĭanu, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Bătĕtură.*

Acelaş înţeles ca la No. 6580.

9268 * △ **Nu 'ĭ fi şi cu slănina în pod şi cu botul uns.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 9267.

9269 * △ **Pentru şorlic a pĭerdut slănina.**

ILIE HOCIOTĂ, *stud. c. Sclişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Pentru a dobândì un lucru prost a scăpat altul maĭ bun.

9270 * △ **Porcu 'ĭ gras, slănina 'ĭ grasă,**
Singură sĕ bagă 'n casă,
Cu cuţitul la spinare
Ca să 'şĭ taĭe fiesce care.
Care n'a avea destul
Să 'şĭ maĭ taĭe şi din cur.

C. FLĂMÊND, *stud. com. Borgo-Suscnĭ, comitatul Bistriţa-Năsĕud, Transilvania.*

Când se pune slănina pe masă, ca să 'şĭ taĭe fie-care pe pofta inimeĭ.

SMÂNTÂNĂ

Vedĭ *Brânză, Cotoĭu, Cap. VII, c. Lapte, Mâţă.*

9271 * △ **Se învîrtesce ca mâţa împrejurul óleĭ cu smântână.**

D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Lapte.*

Când cine-va tot dă tîrcóle unuĭ lucru care 'ĭ place, se tot învîrtesce împrejurul uneĭ fete, etc.

Tourner autour du pot.

Prov. Franc.

Er geht drum herum, wie die Katze um den heissen Brei.[1])

Prov. Germ.

At gaae som Katten om den hede Velling.[2])

Prov. Danez.

9272 * △ Ca mâţa la óla cu smântână.

M. Lupescu, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.* — I. Teodorescu, *înv. c. Cotîrgaş, j. Sucĭava.*

Vedĭ *No. 2158.*

1° Se scie furişà.
2° Când unul, făcênd o faptă rea, a fost surprins şi bătut.

9273 A se înfruptà în óla cu smântână.

V. A. Urechiă, *Conv. Liter.*, XXI, p. 1106.

Vedĭ *Chişleag, Mâţă.*

Acelaş înţeles ca la No. 8356.

9274 *Smântâna.

Fr. Damé, IV, p. 75.

Ce e maĭ bun, flórea. Francesul ḑice cu acelaş înţeles: *la crême.*

SMOCHINĂ

Vedĭ *Cap. II, c. Smochină.*

9275 * △ S' indulçi móşa cu hiţĭli [3]),

I. Coyan, *prof. c. Periroli, Epir.*

Când unul s'a gândit mult înainte de a se apucà de o trébă şi, după ce a încercat'o, 'ĭ-a cunoscut folósele şi plăcerea.

---

[1]) Merge împrejurul unuĭ lucru, ca pisica împrejurul tercĭului cald.
[2]) A merge ca pisica împrejurul tercĭuluĭ cald.
[3]) Se îndulcì baba la smochine.

ŞOFEĬU

9276 * △In tot şofeĭŭ vreĭ să fie cauc.

AVR. CORCEA, *paroh., c. Coşteĭu, Banat.*

Pentru cel pretenţios şi leneş.

Şofeĭŭ, se numesce în Banat, un vas pentru ţinut apa de bĕut.

ŞOFRAN

Vedĭ *Cioban, Mocan, Mocofan, Cap. II, c. Şofran, Ţĕran, Ţigan.*

9277 * △Şofran nu poţĭ găsì în orĭ-ce băcănie.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 96.

Adică lucrurĭ deosebite la ceĭ proştĭ (GOLESCU).

9278 * △Ca şofranul.

IULIU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Pentru lucrurile cele rarĭ şi prin urmare scumpe.

9279 * △Şofranul nu'ĭ păsulă.

V. SALA, *dasc. c. Galşa, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Ac.*

Când unul nu cunósce preţul saŭ întrebuinţarea unuĭ lucru.

9280 * △A mâncat şofranul.

FR. DAMÉ, IV, p. 81.

A greşit, a făcut o nerozie. Vedĭ No. 1156.

SOMON

9281 * △Somon.

FR. DAMÉ, IV, p. 83.

A fi gros de cap, a pricepe greŭ.

A SORBÌ

Vedĭ *Ochiŭ, Zémă.*

9282 *Cine sorbeà
Orbeà
De bun ce erà

GR. POÏENARU, *inv. j. Buzĕŭ.*

Despre o mâncare saŭ o bĕutură próstă.

9283 *S'o sorbĭ într'un pahar cu apă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 352.

S'o sorbĭ cu lingura.

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 5.

A sorbì pre cine-va (într'un pahar) într'o lingură de apă.

B. P. HĂȘDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1272.

Să o sorbĭ într'o lingură de apă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 35. — ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.*, p. 86.— S. FL. MARIAN, *Tradiț. pop.*, p. 217. — D-na SOF. NĂDEJDE, *Nuv.* p. 127.

* △ *Când ar puteà să 'l sórbă într'o lingură de apă.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluiŭ.*

*△ *A'l sorbì ca dintr'o lingură.*

GAVR. ONIŞOR, *prof.* c. *Dobrovef*, j. *Vasluiu*.

S'o sorbĭ într'o bărdacă.

P. ISPIRESCU *Leg.* p. 341.

Veḑĭ *a Bé, a Mâncà.*

1⁰ In semn de bucurie.

«De bucurie, *l'ar sorbi într'o lingură de apă.* — I. SBIERA, *Pov.* p. 86.

2⁰ Arată dragostea ce o are cine-va pentru altul.

«Ĭĭ veneà flacăuluĭ, de drag, *să o sórbă într'o lingură de apă.*» — ISPIRESCU, *Leg.* p. 35.

3⁰ Când nu ĭubim pre cine-va.

«Il pizmuesc şi, numaĭ dacă ar puteà, *l'ar sorbi într'o lingură de apă.*» — S. FL. MARIAN, *Trad.* p. 217.

Aşa ţi'ĭ a ḑice! Cu tine îĭ pâne caldă, dar pe mine *m'ar sorbì într'o lingură de apă.*» — S. NADEJDE, *Nuv.* p. 127.

4⁰ Arată o mare frumuseţe.

«La gura fântâneĭ o fată frumósă de *s'o sorbĭ într'o bărdacă* şi gingaş îmbrăcată, plângeà cu lacrămile cât pumnul.» — ISPIRESCU, *Leg.* p. 341.

ŞORIC

Veḑĭ *Slănină.*

SPANAC

9284 *Spanac.

LAZĂR ŞAINEANU, *Dict.* p. 761.

Lucru de nimic, fără nicĭ un preţ.

SPIRT

9285 *△ Tórnă spirt să stingă focul.

Semin. Buc. cl. VIII prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ, *Foc, Gaz, Oloĭu, Unt-de-lemn.*

Acelaş înţeles ca la No. 684.

9286 *△A fi spirt.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 164. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

*△*A fi ĭute ca spirtul.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

1⁰ Se dice despre omul ĭute şi deştept.

«*E spirt*, nu alt-ce-va.»

2⁰ Pentru omul harnic. — *J. Vasluĭu.*

STAFIDĂ

Vedĭ *Scump, Cap. II, c. Stafidă.*

9287 *Stafidă.

Pentru omul slab, uscat şi sbîrcit la pĭele.

STAMNĂ

Vedĭ *Ulcĭor.*

STICLĂ

Vedĭ *a Inseta.*

9288 Curăţă-ţĭ maĭ 'nainte sticla de în lăuntru şi blidul dupâ acéĭa de în nafară.

B. P. HĂSDĔŬ, *Etim. Magn.*, p. 425. — *Biblia 1648, Mateiu, XXIII*, p. 26.

Vedĭ *Pahar.*

Acelaş înţeles ca la No. 8985.

9289 *△A mângâĭà sticla.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Clondir.*

Adică a bé bine.

STRACHINĂ

Veḍĭ *Brânză*.

9290 *△ **Tóte străchinile nu sunt pentru cĭorbă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 29; II, p. 4.

Tóte strachinele nu sunt pentru cĭorbă.

Hinţescu, p. 189.

Nu toţĭ sunt destoĭnicĭ să înveţe să producă, să le fie munca rodnică şi folositóre.

9291 *△ **A călcà în strachină.**

Gav. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — Fr. Damé, I, p. 180; IV, p. 110.

* *Tot prin străchinĭ calcă.*

Mircea, *inginer, j. Ilfov.*

*△ *Umblă, par'că calcă în străchinĭ.*

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu* — M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.* — *Semin. Buc. cl. VIII, prin.* P. Gârboviceanu *prof.*

* *Ca când calcă 'n străchinĭ.*

Gr. Alexândrescu, *magistr. j. Putna.*

Te uĭţĭ la dînsul, şi par'că
Tot prin străchinĭ góle calcă.

A. Pann, I, p. 102. — Hinţescu, p. 45.

Veḍĭ *Farfurie*.

1[0] Despre ceĭ greoĭ la mişcărĭ şi chĭar ologĭ. — *J. Suciava & Ilfov.*

«Te uĭţĭ la dînsul, şi par'că *tot prin străchinĭ góle calcă.*»

2⁰ Despre ceĭ bețĭ a căror mers e șovăitor — *J. Covurluĭu.*
3⁰ Despre ceĭ proștĭ. — *J. Ilfov.*
4⁰ Pentru ceĭ mândrĭ, carĭ calcă de sus. — *J. Covurluĭu & Suciava.*

Mettre les pieds dans le plat.

Prov. Franc.

9292 ⁂ **A fi un calcă 'n străchinĭ.**

M. CANIAN, *public. j. Iașĭ.*

Adică stângacĭu, prost, mototlénc.

9293 ⁂ **A călcà în străchinĭ verdĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 724 & 1279.

A avé o purtare rea.

«Nu țĭ-e rușine să te porțĭ cu Adela ca un tîrîe-brîŭ! da ce 'ĭ lipsesce copileĭ de *te aĭ apucat a călcà în străchinĭ verdĭ?* Găsesce 'ĭ un cusur, măcar cât de mic.» — V. ALEXANDRI, *Giner. luĭ Hagi-Petcu.*

9294 ⁂ **Umblă după străchinĭ verdĭ**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., c. Focșanĭ, j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 9293.

9295 △ **A'l luà ca din strachină.**

IULIU VULCĂNESCU, *Revist. Copiil.* II, 12, p. 279.

Vedĭ *Olă.*

Adică ușor, fără nicĭ o grĕutate.

9296 ⁂ △ **A mâncà dintr'o strachină.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Taler.*

1⁰ A trăì împreună, a fi fórte prietenĭ.
2⁰ A fi de o tépă.

9297 *△ Par'că am mâncat dintr'o strachină cu el.

C. TEODORESCU, *inv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.*

Se ḑice despre ceĭ obraznicĭ.

On dirait que nous avons gardé les pourceaux ensemble.

Prov. Franc.

9298 *△ A vedé alb în strachină.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedeşcĭ, j. Tutova.*

*△ *Nu maĭ veḑĭ alb în strachină.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiŭ.*

* *Incă nu vĕḑuse alb în strachină.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Căpestere.*

Adică a vedé sfîrşit bun, a prinde znagă.

STRUGUR

Veḑĭ *Pómă.*

SUGACĬU

9299 *A fi sugacĭu.

GR. JIPESCU, *Rĕsv. Oraş.*, p. 112.

Adică bĕutor, beţiv.

A SUGE

Veḑĭ *Bute, Cep.*

9300 Suge, leĭcă,
Să 'ţĭ facĭ scurteĭcă.

BARONZI, p. 85. — HINŢESCU, p. 88.

Pentru ceĭ bĕutorĭ.

9301 *A suge.

A bé bine, a avé darul beţieĭ.

SUPĂ

Vedĭ *Sóră*.

TACÂM

9302 *Ce maĭ tacâm.

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov*.

Prost tacâm.

LAZAR ŞĂINEANU, *Dict.* p. 792. — FR. DAMÉ, IV, p. 136.

Vedĭ *Cherestea*.

Adică om de nimic.

«Ce maĭ *tacâm* îmĭ eştĭ.

TALER

Vedĭ *Frumuseţe, a Jucà*.

9303 * △A fi taler cu doue feţe.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 88; III, p. 63. — HINŢESCU, p. 184. — BARONZI, p. 42. — I. IONESCU, *Cart. Cit.* III, p. 174 — LAURIAN & MAXIM, I, p. 1213. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 177. — G. I. MUNTEANU, p. 72. — FR. DAMÉ, II, p. 14; VI, p. 140 — I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov*.

Taler cu doĕ feţe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 68. — A. PANN, *Fab.*, I, p. 81.

* △*E ca talgerul cu doue feţe.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

* △*Talger cu doue feţe.*

V. SALA, *înv. c. Lehecenĭ, comit. Bihor, Ungaria*.—E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.* — GR. ALEXANDRESCU, *c. Focşanĭ, j. Putna*.

Arată năravul făţarnicului, ce sĕ schimbă când p'o faţă, când pĕ alta (GOLESCU); pe din faţă te laudă şi către alţiĭ te hulesce.

SNÓVĂ

Óre care meşteraş
A trimis un băeţaş
Cu un *taler* rudăresc,
Cu două feţe, prostesc,
Ca să ĭeà de la băcan
Icre roşiĭ de un ban.
Iĭ maĭ dete şi alţiĭ doĭ
Să iea icre negre moĭ.
Băiatul cam prosticel
Cerênd icre de un fel,
Le-a pus pe taler aci,
Şi altele poruncì.
Băcanul dacă 'ĭ a dat,
Unde să puĭ? l'a întrebat;
El talerul întorcênd
Şi icrele rĕsturnând:
Punele aci, a ḑis,
Ş'a mers d'unde l'a trimis.
Acolo când s'arătat
Stăpânul sĕŭ l'a 'ntrebat:
Cel-l-alte unde sunt?
Or nu 'nţelegĭ de cuvînt?
Copilu ĭar întorcênd,
Şi: ĭacătele, ḑicênd,
Căḑură ş'acele jos,
Nimica fiind din dos.
Stăpânul s'aŭ necăjit,
Indată l'a pălmuit,
Ḑicênd: Veḑĭ minte să ţiĭ,
Şi păzesce *să nu fiĭ*
Cu două feţe şi tu,
C'ast taler ce te bătu.

A. PANN, III, p. 64.

9304 *A mâncà dintr'un taler cu cine-va.

Veḑĭ *Strachină*.

A trăì împreună cu cine-va.

«Dacă nu eştĭ de trébă *nu maĭ mănânc dintr'un taler cu tine.*»

9305 *A cere (umblà) cu talerul.

FR. DAMÉ, IV, p. 140.

Veḑĭ *Tas*.

1⁰ A fi sărac.
2⁰ A cerşì.

9306 *Linge-taler.

BARORZI, p. 96.

**Linge-talerĭ.*

DIM. BOLINTINEANU, *Ielile*, p. 75.—G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *Linge-taere (sic).*

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Blid.*

A fi om care trăesce de la alţiĭ şi dintr'aceĭa pre carĭ îĭ numesce Francesul: *un pique-assiette.*

TALGER

Vedĭ *Taler.*

TALMEŞ-BALMEŞ

Vedĭ *Balamiş-Balamuş.*

9307 * △ Talmeş-balmeş.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *No. 8096.*

1⁰ Bucate próste, date ca bune.
2⁰ Amestecătură, nimic.

Talmeş-Balmeş este un fel de mâncare făcută din smântană, făină, ouĕ, unt, etc. numită şi *balmoş*, *balamiş-balmoş* saŭ *balamiş-balamuş.*

Francesul numesce *talmouse,* un fel de prăjitură făcută cu smântănă, brânză şi ouĕ.

9308 *Talmeş-balmeş, de la cumĕtra.

D-ra DIDINA ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.* — D-na EC. Z. *c. Bêrlad, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 8906.
Urmĕtórea snóvă ne dă origina ḑiceriĭ.

HALUMIŞ-BALUMIŞ DE LA CUMĔTRA

Nu maĭ erà în sat altă femee ca cumĕtra Zamfira, care să scie să facă *halumiş-balumiş* maĭ bun şi maĭ gustos; de aceĭa 'ĭ-a rĕmas numele şi până aḑĭ: *Halumiş-balumiş de la cumĕtra!*

Veni într'o ḑi un fin, ţigan de neam, la cumĕtra Zamfira, şi mâncă la dînsa o strachină de halumiş-balumiş; când mîntui de mâncat, începu a'şĭ linge buzele şi degetele, şi întrebă pe nânaşi-sa că ce fel de mâncare e asta?

Cumĕtra îĭ spuse numele, şi cum se face; ĭar ţiganul pornesce ĭute spre casa luĭ, ca să înveţe pe nevastă-sa să facă şi ea aşa bune bucate.

Trecênd pe o punte, ţiganu îşĭ zări mutra în apa liniştită; părêndui-se că frumos ca dînsul nu maĭ este altul pe faţa pământuluĭ, se răzĕmă de parmaclîcul punţeĭ şi rĕmase încremenit o bucată de vreme. Când se trezi de vuetul unor care ce veneau pe malul apeĭ, îşĭ aduse aminte de mâncare... dar numele eĭ nu'ĭ venea pe limbă nicĭ în ruptu capuluĭ.

Eĭ, cum se póte asta! Cum să mĕ duc eŭ acasă la nevastă dac'am prăpădit numele ista... pentru care alergam aşa de ĭute...

Şi începù a se scărpinà sub căcĭulă şi a scâncì pe punte, şi a'şĭ dà cu pumnul în cap, de se cutremurà şi puntea cu el.

Când îl zăriră ómeniĭ ceĭ cu carele că se sbigue aşa, se apropĭeră de dînsul şi începură să 'l întrebe:

— Da ce aĭ păţit, mĕ cĭaurică, de te văicărezĭ aşa?

— Ce să păţesc rumânico! am prapadit mare lucru!

— Aĭ prăpădit!... ce aĭ prăpădit?!

— Am prapadit ceva... bun şi scump... ca un boţ de aur!

— Boţ de aur?..

— Maĭ boţ de aur nicĭ că se maĭ póte!

Toţĭ cărăuşiĭ când auḑiră de «boţ de aur» se aruncară în pîrău şi începură să rascolésca tótă apa şi glodul, că doar or găsì boţul cel de aur; dar pace şi tufă! n'aŭ maĭ găsit nimica.

Sătuĭ de atâta trudă, de la o vreme cărăuşiĭ ḑic ţiganuluĭ:

— Da bine bre omule, unde dracu l'iĭ fi prăpădit tu boţul tĕu, că noĭ n'am maĭ dat de nimica cât am căutat! — Uĭte, de atâta frămîntătură s'o făcut glodul şi apa *halumiş-balumiş!*

— Asta-ĭ fraţico ce-am prapadit-o! asta-ĭ!..

— Care asta, mě ţigane?
— *Halumiş-balumiş, halumiş-balumiş!*
Ş'o rupse ţiganul de gónă spre casa luĭ, strigând cât ce puteà ne-contenit:
— *Halumiş-balumiş! balumiş-halumiş! halumiş-balumiş!*
Iar Romîniĭ rěmaseră incremeniţĭ pe punte, c'aŭ fost păcăliţĭ, aşa de al naĭbeĭ, de o baragladină clonţată.

9309 *Talmeş-balmeş
De la cumětru Ianoş.

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzěŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 9308.

9310 *A'l face talmeş-balmeş.

Adică a'l bate rěŭ. Francesul numesce *talmouse,* o lovitură dată cu pumnul, saŭ cu palma mâneĭ peste obraz.

TĂRÎŢE

Vedĭ *Apă, Cal, Făină, Găină, Pâne.*

9311 * △ Cine se amestecă în tărîţe îl mănâncă porciĭ.

D-na E. B. Mawr, p. 103. — Gr. Poĭenaru, *c. Rassa, j. Ialomiţa.* — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — I. Dimitrescu, *înv. c. Gânciova, j. Dolj.* — B. Constantinescu, *Cart. Cit.* II, p. 203. — B. P. Hăşděŭ, I, p. 1052. — Rensberg-Dŭringsfeld, II, p. 59.

* △ *Cine s'amestecă în tărîţe, porciĭ'l mănâncă.*

Baronzi, p. 50. — Hinţescu, p. 184. — V. Forescu, *c. Mălinĭ, j. Sucĭava.*

Cine în tărîţe sě amestecă, porciĭ ěl mănâncă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 81.

* △ *Cine se amestică în tărîţe îl mănâncă porciĭ.*

Em. Popescu, *înv. c. Cîocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.* — Călin Iordache, *stud. j. Argeş.* — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

In tărîţe cine se amesteca încă
Să sciĭ că porciĭ 'l mănâncă.

A. Pann, *Archir.*, p. 10.

* △ *Daca te amestecĭ în tărîţĕ te mănâncă porciĭ.*

I. G. Valentineanu, p. 10 şi 28. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Cine s'amestecă cu tărîţele, îl mănâncă porciĭ.

Baronzi, p. 70.

* △ *Cine sĕ mestecă 'n tăriţă, îl mănâncă porciĭ.*

C. Negruzzi, I, p. 248. — Avr. Corcea, *paroh, c. Coştcĭu, Banat.*

Cine se mestecă între tăriţe, îl mâncă porciĭ.

Károly Ács, p. 82.

* △ *Cine se bagă 'n tărîţe, 'l mănâncă porciĭ.*

En. Bălteanu, *Lum.* I. p. 87. — C. Daniilescu, *c. Scundu, j. Vâlcea.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

* *Cu târţîle va ti améstiçĭ, găl̃inle va ti chipură.*[1])

N. St. *c. Nijopole, Macedonia.*

[1]) Cu tărîţele te veĭ amestecà, găinele te vor cĭupì.

Care se-améstecă tu târţe, sigur că va 'l mâcă porçilĭ. 1)

ANDREIU AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 75.

Carĭ sĕ-améstică tu târţĕ, porçilĭ îl mâcă. 2)

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres*, p. 173.

* *Carĭ se-améstică cu trâţile, 'l mâcă porçli.* 3)

G. ZUCA, *stud.* c. *Berat, Albania.*

* *Cari s'méstică tu târţĕ, gălinle va'l mâcă.* 4)

I. IONESCU, *prof.* c. *Nevésta, Macedonia.*

* *Ama ti amestiçĭ tu târţĕ, gălinele va ti scîlsĭéscă.* 5)

ILIE GHICU, *prof.* c. *Turia, Epir.*

Veḑĭ *Lăturĭ.*

Adică cine petrece cu ceĭ proştĭ, sĕ ne-cinstesce dĕ către aceĭa (GOLESCU).

Omul cu minte e acel care îşĭ vede de trébă, şi care nu se amestecă în lucrurĭ carĭ nu sunt pentru el.

Furfure se miscens porcorum dentibus estur. 6)

Prov. Lat.

Chi si mette tra la semola, gli asini se lo mangiano. 7)

Prov. Tosc.

1) Care se amestecă în tărîţe, sigur că'l vor mâncà porciĭ.
2) Care se amestecă în tărîţe, porciĭ îl mănâncă.
3) Care se amestecă cu tărîţele, îl mănâncă porciĭ.
4) Care se amestecă în tărîţe, găinele îl vor mâncà.
5) Daca te amesteci în tărîţe, găînele te vor cĭugulì.
6) Amestecându-se în tărîţe e mâncat de dinţiĭ porcilor.
7) Cine se amestecă în tărîţe, îl mănâncă măgariĭ.

Quem com farellos se mistura, porcos o comem.[1]

Prov. Port.

Wer sich mischt unter die Kleie, den fressen die Säue.[2]

Prov. Germ.

Den der blander sig med Klid, bliver ædt af Svinene.[3]

Prov. Danez.

A ki korpa közé keveredik, megeszik a disznók.

Prov. Magy.

Kdo se mezy otruby zamíchá, sožeru ho swine.

Prov. Cech.

Тко се съ посђама меша, крмчьı га поэду.

Prov. Sêrb.

9312 * △ Nu te amestecà în tărîţe că te mănâncă porciĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 176. — G. Madan, *stud. c. Truşenĭ, ţin. Chişeneŭ, Basarabia.* — A Gorovеĭ, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — D. Popoviciŭ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.* — C. C. Bungeţianu, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

* △ *Nu te amestecà în tărîţe că te mâncă porciĭ.*

Iuliu Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Nu t'amestecà cu porciĭ în tărîţe, dacă veĭ să nu te mănânce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 110.

[1] Cine se amestecă în tărîţe, porciĭ îl mănâncă.
[2] Cine se amestecă în tărîţe îl mănâncă scrófele.
[3] Cine se amestecă în tărîţe, îl mănâncă porciĭ.

* △ *Nu te băgà în tărîțe, că te mănâncă porciĭ.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 84; III, p. 48.—HINȚESCU, p. 184.—B. P. HĂȘDEŬ, I, p. 2318.—ION STĂNESCU, *stud. j. Argeș.*

* *Nu te-améstecă tu tărțĕ, că te măcă porçli.*[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Samarina, Epir.*

* *Nu ti améstică tu târțé, că ti chipră gălinle.*[2])

D. A. MILESCU, *Gazet. Maced.* I, 3.

Adică cu ceĭ proștĭ, ca să nu te ne-cinstéscă (GOLESCU). Acelaș înțeles ca la No. 9311 sub formă de povață.

9313 * △ Eftin la făină și scump la tărîțe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 7.—S. MIHĂILESCU, *Sezăt.* II, p. 47.—*Abecedar Ilustr.*, p. 26. — FR. DAMÉ, IV, p. 147. — E. I. PATRICIU. *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭ.*—V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Scump la tărîță (și) eftin (ĭeften) la făină.*

A. PANN, *Edit.*, *1889*, p. 63.—D-na E. B. MAWR, p. 67. — A. DONICĬ, *Fab.* p. 11. — I. G. VALENTINEANU, p. 26 — HINȚESCU, p. 173 & 184. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 116. — C. NEGRUZZI, I, p. 248. — FR. DAMÉ, II, p. 9. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.* — P. ISPIRESCU, *Leg.* I. 1872, p. 167. —G. MADAN, *stud. c. Trușenĭ, țin. Chișĕneŭ, Basarabia.*— GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiŭ.* — C. C. BUNGEȚIANU, *stud. c. Cosovĕț, j. Mehedinți.*

---

1) Nu te amestecà în tărîțe, că te mănâncă porciĭ.
2) Nu: amestecà în tărîțe, că te cĭugulesc găinele.

* △ *Scump la tărîţĕ şi ĭeftin la faină.*

Ilie Hociotău, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

* △ *Scump la tărîţe şi eftin la mălaiŭ.*

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △ *Scump la tărîţe şi lesne la fărină.*

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Scumbu la târţĕ ş-eftin la fărină. [1]

Per.-Papahagi, *Zweit. Jahres*, p. 174.

Sĕ dice pentru ceĭ ce, la cele scumpe, cheltuesc, ĭar la cele dĕ nimic, mult sĕ scumpesc (Golescu).

Arată ne-chibzuinţa omuluĭ care nu scie a preţuì lucrurile.

Gâter une chandelle pour trouver une épingle.

Prov. Franc.

Apanhador de cinza, derramador de farinha. [2]

Prov. Port.

Strettu in lu brennu, e largu in la ferina. [3]

Prov. Cors.

Penny-wise, pound-foolish. [4]

Prov. Engl.

Er sammelt die Asche und verstreut das Mehl. [5]

Prov. Germ.

---

[1]) Scump la tărîţe şi eftin la făină.
[2]) Econom cu tărîţa şi cheltuitor cu făina.
[3]) Econom cu tăriţa şi galantom cu făina.
[4]) Gologan-înţelept, livra-sterling-nebună.
[5]) Adună cenuşa şi risipesce făina.

9314 *Scump la tărîţe şi eftin la grâŭ.

GR. ALEXANDRESCU, c. Focşanĭ, j. Putna.

Acelaş înţeles ca la No. 9313.

9315 Nu fi ĭeftin la tărîţe şi scump la făină.

HINŢESCU, p. 184.

Nu fi scump la tăriţe şi eftin la făină.

B. CONSTANTINESCU, *Cart. Cit.* II, p. 48.

S-nu hiĭ eftin la fărină, şi s-te scumpescĭ la tărîţe.[1]

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.* p. 56.

Acelaş înţeles ca la No. 9313 sub formă de povaţă.

9316 * △Şepte ape în chisĕliţă şi o mână de tăriţă.

P. ILIEŞ, *inq. c. Baia-de-Criş, Transilvania.*

* △*Treĭ ape 'n chisĕliţă şi o mână de tăriţă.*

IULĬU GROFŞOREANU, *învĕţ. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △*Treĭ brâncĭ de tăriţe într'o ólă de chisĕliţă.*

IULĬU GROFŞOREANU, *învĕţ. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *No. 409.*

Acelaş înţeles ca la No. 8353.

9317 * △Ce maĭ atâta vorbă pentru un căuş de tăriţĕ.

I. CHIRIAC, *elev, sc. inst. j. Ilfov.*

Vorbă multă pentru un lucru de nimic.

---

[1]) Să nu fiĭ eftin la făină, şi să te scumpescĭ la tărîţe.

9318 * △ S'a turburat tărîţele într'însul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 63.
FR. DAMÉ, IV, p 147.

* *Fierb tărîţele într'însul.*

Veḑĭ *No. 3898.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ fórte furioşĭ la mânia lor (GOLESCU).

9319 * △ S'a ĭuţit tărîţa în borş.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 9318.

9320 Târţĭ în părţĭ.[1])

DR. WEIGAND, *Die Arom.*, II, p. 278.

Lucru de nimic.

9321 *A'l face tărîţĕ.

Şezătóre, I, p. 68.

A îmbucătăţì, a nimicì, a omorî pre cine-va.

«Câniĭ auḑind de a-casă glasul stăpânuluĭ lor, veniră într'o gónă şi apucând pe zmĕŭ de cap, de picĭóre, de mânĭ, de spinare, *îl făcură tărîţĕ*».—GOROVEĬ.

Réduire en bouillie, en chair à pâté.

Prov. Franc.

9322 Ca hărţul din tărîţe.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 59.

Cu mare băgare de sémă.

---

[1]) Tărîţe în bucăţĭ.

«*Ca hărţul din tărîţe* şi ca mâţa în bădăŭ nu trebue fraţilor căutat, ĭaste preotul cu barbă; fie cu barbă, orĭ fără barbă, aceia să fie la noĭ tot una; ci trebue căutat are preotul nostru în cap din destul învĕţătură ca să póte el cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ a'l semĕnà în inimele ómenilor».—ŢICHINDEAL.

ŢELINĂ

9323 *△L'o maĭ săturà ţĕlina.

ÁVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Pentru ceĭ lacomĭ, arĕtându-se că 'ĭ va săturà pămîntul după ce vor fi aşeḑaţĭ în grópă.

Manger les pissenlits par la racine.

Prov. Franc.

TERCĬU

Veḑĭ *a se Frige, Piper.*

9324 Dacă aducĭ întâiŭ tercĭul,
Pe urmă aducĭ de surdă
Óspeteluĭ ouĕ şi urdă!

A. PANN, II, p. 148.

Dacă aducĭ întăĭu tercĭul,
Pe urmă aducĭ de surda
Óspeteluĭ caş şi urdă.

HINŢESCU, p. 185.

Când un lucru nu se face la vreme.

9325 *△Am avut noroc cu tercĭul, că mâncam mămăliga gólă.

I. PUŞCARĬU, *c. Poiana-Mĕrului, comit. Făgăraş, Transilvania.*

In bătae de joc, despre o masă próstă.

9326 * △ **A căḑut cu nasu în terciu.**

V. Darĭu, *Gazet. Transilv.*, 1898.

A păţit'o, 'şĭ a perdut omenia.

9327 * **A se face terciu.**

A se amestecà cu totul fărămîndu-se în micĭ părticele. Se ḑice maĭ ales pentru mâncărĭ.

A SE TERCĬUÌ

9328 * **A se tercĭui.**

Acelaş înţeles ca la No. 9327.

TIGAĬE

Veḑĭ *Ochĭu, Pesce, Scrob.*

9329 **Din tigaĭe pĕ foc.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 89.

Adică dintr'un rĕŭ la maĭ rĕŭ. (Golescu).

Tomber de la poële en la braise.

Prov. Franc.

TIGVĂ

Veḑĭ *Tivgă.*

TINGIRE

Veḑĭ *a Linge, Muĭere.*

9330 * △ **'Şĭ-a găsit tingirea capacul.**

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 169. — Baronzi, p. 54. — Al. Dumitrescu, p. 130. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.* — D-ra Ec. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Işĭ găsesce tingirea capacul.

A. PANN, II, p. 135.—HINŢESCU, p. 187.

Şĭ-a aflat tingirea capacul.

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 117.

* △ *Şĭ-a găsit tingirea capacul, tivga dopul şi lelea bărbatul.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭu.*

* *Şĭ-a găsit tingirea capacu şi lelea bărbatu.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Şĭ-a găsit vîrful fundul şî ş'a găsit tingirea capacul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

* *S'arucuti tingirelu şi află câpachea.*[1])

N. ST. c. *Nijopole, Macedonia.* — C. IONESCU, *prof. c. Nevesca, Macedonia.*

* *Se-arucutu câpachea di s'află tengirli*[2])

I. COYAN, *prof. c. Turia, Epir.*

* *Se rucuti tengere şĭ-află câpachea.*[3])

ILIE GHIŢU, *prof. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *Capac, Hîrb.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ potrivesc la năravurĭ, şî maĭ ales la căsătoriĭ, când o muĭere rea dă piste un bărbat maĭ rĕŭ (GOLESCU).

2⁰ Maĭ rar: şĭ-a aflat pre cine-va care să 'l învețe minte şi să 'l pună la locul luĭ.

---

1) Se rostogolì tingirea şi aflì capacul.
2) Se rostogolì capacul de 'şĭ află tingirea.
3) Se rostogolì tingirea şi află capacul.

Il n'est si méchant pot qui ne trouve son couvercle.

Prov. Franc.

Non vi è pentola si brutta che non si trovi il suo coperchio.[1])

Prov. Ital.

Kein Topf so schief, er findet seinen Deckel.[2])

Prov. Germ.

Er is geen pot zoo scheef, of er past een dekseltje op.[3])

Prov. Oland.

Tengeré incarlandi, cabaghi ni buldu.

Prov. Turc.

Bacăr incarlamás, capaa bulmuşu.[4])

Prov. Turc.

9331 După tingire şî capacul.[5])

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 91.

Cum e tingirea şi capacul.

A. PANN, II, p. 151. — HINŢESCU, p. 187.

1⁰ Adică după om şî cinstea, arată asemĕnarea (GOLESCU).
2⁰ Pentru ceî potriviţî, cu un înţeles defavorabil.

9332 Tingire spoită.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

Adică muîere sulemenită (GOLESCU).

---

[1]) Nu e ólă aşa de rea în cât să nu 'şî găséscă capacul.
[2]) Nu e ólă aşa de strîmbă, care să nu 'şî găsescă capacul.
[3]) Nu e ólă aşa de strîmbă, ca să nu se potrivéscă un capac pe dînsa.
[4]) Tingirea s'a rostogolit, capac şî-a găsit.
[5]) Din greşală, în manuscris, cuvîntul *tingire* este înlocuit prin *tămâîe*.

ŢÎR

9333 *Ţîr.

Se ḑice pentru omul slab la trup.

TITVĂ

Veḑĭ *Tivgă*.

9334 **Are minte în titvă.**

HINŢESCU, p. 107.

Adică e deştept.

TIVDĂ

Veḑĭ *Tivgă*.

9335 *△**Stă ca tivda peste gard.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiu.*

Despre femeile rele.

TIVGĂ

Veḑĭ *Cană, Cap. II, c. Tivgă.*

9336 *△**Tivga nu merge dĕ (de) multe orĭ la apă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 68. — DIM. STĂNCESCU, *Basme*, p. 83. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — *Semin. Buc. Cl. VI*, *prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — FR. DAMÉ, IV, p. 167.

Tivga nu merge de multe orĭ la apă, că orĭ sĕ sparge orĭ crapă.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 10; I. p. 51. — S. I. GROSSMAN, *Dict, Germ.* p. 185.

Tivga merge la apă pâna se sparge.

BARONZI, p. 52 & 69.

⁂ △ *Tivga nu duce de multe orĭ la apă şi sĕ sparge.*

K. A. Zamfirescu-Diàcon, *înv. c. Stiubieniĭ, j. Dorohoĭ* — Ion Niţescu, *înv. c. Viespescĭ, j. Olt.* — Dumitrescu, *înv. c. Beciŭ, j. Olt.*

⁂ △ *Tivga nu merge de multe orĭ la apă, căcĭ i se rupe gâtul.*

Em. Popescu, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.*

⁂ △ *Tivga nu duce de multe orĭ la apă.*

Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

⁂ △ *Tivga nu merge de multe orĭ la apă.*

Al. Mihăilescu, *înv. c. Broscenĭ, j. Prahova.*

Tivga nu merge de multe orĭ la apă;
Orĭ i se rup băerile şi scapă,
Orĭ se lovesce de ce-va şi crapă.

A. Pann, *Archir*, p. 9.

Iĭ merge tigva până la nouĕ-decĭ şi nouĕ de orĭ la apă, da la o suta óră se 'nfundă.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 127.

Vedĭ *Cană, Urcĭor.*

1⁰ Adică cele slabe curînd sĕ strică (Golescu).
2⁰ Cine umblă cu înşelătoriĭ şi minciunĭ, într'un cuvînt cel cu apucăturile rele, trebue să o pată în cele din urmă.
3⁰ Pentru cel care se tot expune la aceleaşĭ primejdiĭ căcĭ, precum dice Biblia: *cine ĭubesce primejdia de dînsa va perì.*

Tant va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se brise.

Prov. Franc.

Tanto va l'orcio per l'acqua, che egli (e') si rompe. [1]

Prov. Tosc.

Cantaro que vai muitas vezes à fonte, ou deixa a aza ou a fronte. [2]

Prov. Span.

Der Krug geht so lange zu Wasser, bis er zerbricht. [3]

Prov. Germ.

A pitcher, that goes often to the well, is broken at last. [4]

Prov. Engl.

Krukken gaaer saa længe til Kilde, til hun faaer Knæk. [5]

Prov. Danez.

9337 ⁂ △ Şi-a găsit tivga dopul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 46; I, p. 157. — Hinţescu, p. 11. — Fr. Damé, IV, p. 167. — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

⁂ △ *Şi-a găsit hîrbul capacul, tivga dopul şi lelea bărbatul.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9330.

Couvercle digne du chaudron.

Prov. Franc.

[1] Atâta merge ulcĭorul la apă, că sĕ frânge (rupe).
[2] Vasul care merge de multe orĭ la fântână, îşĭ strică mănuşa saŭ gura.
[3] Atâta merge ulcĭorul la apă, până sĕ frânge.
[4] O cană care merge de multe orĭ la fântână, se sparge la urmă.
[5] Ulciorul se duce aşa de mult la fântână, până când se stirbesce.

Non hay olla tan fea que no halle su cobertera. [1])

Prov. Span.

9338 *Tivga cu aşternutu şi ulcĭoru cu primenelele.

ANICA ARSENÉSCA, c. *Bucurescĭ*, j. *Ilfov*.

Pentru o femee fără rost, lipsită de orĭ-ce orînduială.

9339 * S'a umplut tivga.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, j. *Covurluiŭ*.

Arată desbinarea între două persóne.

9340 *Tivgă-gólă.

BARONZI, p. 95.

Adică om prost.

A TOCÀ

9341 Mult tocat,
Puţin mâncat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 45. —BARONZI, p. 49.—HINŢESCU, p. 188.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce mult muncesc, dar puţin li sĕ plătesce (GOLESCU).

9342 * △ A tocà frunze.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, j. *Olt*.

A spune verḑĭ şi uscate.

---

[1]) Nu e óla aşa de rea care să nu'şĭ găséscă capacu.

TÓRTĂ

Vedĭ *Prietin.*

9343 * △După ce olaru a făcut óla, unde vra îĭ pune tórta.

N. JUVARA, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

Vedĭ *Mănuşă, Olar.*

Acelaş înţeles ca la No. 8781.

Κόφτ 'ό Βλάχος το τσαρούχι κε όπου θέλ'ἄς βγῆ ή μύτη.[1])

Prov. Grec.

9344 *La tórtă.

Gaz. Pop. I, p. 104; II, No. 272.—G. COŞBUC, *Fóie p. toţĭ*, 1898, p. 311.

Adică mult, fórte mare.

«A bé — a înjurà — *la tórtă*»
«Concurenţa a ajuns *la tórtă*»
«Ne face oposiţie *la tórtă*».

TORTEŢ

9345 A'ĭ tăià torteţul.

FR. DAMÉ, IV, p. 171.

Acelaş înţeles ca la No. 576.

Lui couper l'herbe sous le pied.

Prov. Franc.

TRÉZ

Vedĭ *Bét.*

TREZIE

Vedĭ *Beţie.*

---

[1]) Tae Românul opinca, orĭ unde ar voi să 'ĭ facă vîrfu (nasu)

TUCĬU

Vedĭ *Malaĭu*.

ŢUĬCĂ

Vedĭ *Vin*.

TURTA

Vedĭ *Brânză*.

9346 * △Turta cóptă
Norocu 'şĭ aştéptă.

G. I. PATRICĬU, *înv.* c. *Smulţi*, *j. Covurluiŭ*.

Despre fata îmbĕtrânită, când găsesce noroc în căsătorie.

9347 * △Il dóre la burtă
Şi mănâncă o turtă.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* c. *Ştefănescĭ*, *j. Vâlcea*.

Bé şi mănâncă, pe când alţiĭ rabdă. Uniĭ aŭ pré mult şi alţiĭ maĭ nimica.

9348 *Fieş-care ĕşĭ trage spuza pĕ turta sa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 72. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*.

* △*Fie-care trage spuză (spuza) pe turta luĭ.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 3; I, p. 7.—HINŢESCU, p. 191. — I. G. VALENTINEANU, p. 17.—HEL. RĂDULESCU, *Tand.*, p. 18 & 119. — S. I. GROSSMAN, *Dicţ. Germ.*, p. 224. —P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872 p. 179.; *Rev. Ist.* III, p. 382.— I. POPESCU, *înv* c. *Dobrenĭ*, *j. Ilfov*.—ANDREĬ MARINESCU, *înv.* c. *Humele*, *j. Argeş*.

* △ *Fie-care îşĭ trage foc pe turta luĭ.*

T. BĂLĂŞEI, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △ *Fie-care îşĭ trage cenuşa sub turta luĭ.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △ *Işĭ trage spuză pe turta luĭ.*

S. MIHĂILESCU, *Sezăt.*, II, p. 219.—P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Vârcĭorova, j. Mehedinţĭ.*

* △ *Işĭ trage spuza pe turtă.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluiŭ.*

A trage spuza pe turta sa.

LAURIAN & MAXIM, II. p. 1245. — FR. DAMÉ, IV, p. 97 & 174.

* △ *Trage focu pe turta luĭ.*

AVRAM CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

A trage focul pe turta cuĭ-va.

LAURIAN & MAXIM, *Glosar* p. 338.

* △ *A trage cenuşa pe turta luĭ.*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 930. —C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.* — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stîubienĭ, j. Dorohoiu.*

Vedĭ *Ólă.*

Adică fieş-care îngrijasce numaĭ d'ale sale (GOLESCU).

«A! ţi-aĭ bătut joc de mine? a! puşchiule, m'aĭ făcut să cred că 's clironom? aĭ cercat să mĕ stricĭ cu Florica, pentru ca *să tragĭ cenuşă pe turta ta?*» — ALEXANDRI, *Florin şi Florica.*

Qilibet ad propriam tortellam confovet ignem. [1]

Prov. Lat.

Chacun tire l'eau à son moulin.

Prov. Franc.

Ognuno corre a smorzare il fuoco a casa sua. [2]

Prov. Ombria.

Jeder scharrt auf seinen Kuchen. [3]

Prov Germ.

Every miller draws the water to his own mill. [4]

Prov. Engl.

Her rager Ild til sin egen Kage. [5]

Prov. Danez.

Dat vil krar kara Eld under si Gryta. [6]

Prov. Norv.

9349 *Stătù pe loc,
Ca turta în foc.

Se ḑice, în glumă, pentru cel care stă ne-mişcat.

9350 * △ A mâncat turta dar a rĕmas cărpĕtorul.

Scol. Norm., cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Drac.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ caĭ tăgăduesce óre-ce când semnele îĭ vĕdesc.

[1]) Fie-care trage focul la turta sa.
[2]) Fie-care alérgă să aprindă focul din casa sa.
[3]) Fie-care trage la turta luĭ.
[4]) Fie-care morar trage apa la móra luĭ.
[5]) Fie-care îngrijesce focul pe turta luĭ.
[6]) Fie-care vré focul sub óla luĭ.

9351 *A'ĭ luà turta de pe spuză.[1])

A. PANN, I, p. 167. — HINȚESCU, p. 193.

Vedĭ *Păpușoĭu.*

A luà cuĭ-va cea ce doreà să aĭbă, ce pregăteà pentru dînsul și, prin urmare, a'l păcălì, a'l prostì.

9352 *A'ĭ mâncà turta 'n cap.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A'șĭ rîde de el cum vré.

9353 *A'ĭ cóce turta.

A. PANN, III, p. 137. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 303. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *a Cóce, Plăcintă.*

A'ĭ întinde o cursă, a'ĭ pune gând rĕŭ.

«*Îțĭ coc eŭ turta*, nu te las în pace. — A. PANN.

Pasămi-te, frațiĭ meĭ *îmĭ coceà turta.*

« — Frate, îmĭ ḑiseră eĭ, după ce călĕtorirăm cât-va, am obosit de atâta drum. Căldura este mare. Aĭde icĭ la un eleșteŭ, pe care îl scim noĭ, să bem câte nițică apă, să ne rĕcorim. Am ascultat și am mers. Bĕu cel mare, bĕu și cel mijlociu, éră când erà să béŭ și eŭ, cum eram pus pe brâncĭ, pe marginea eleșteuluĭ, ca să ajung cu gura la apă, cum făcuseră și eĭ, mĕ treḑiĭ cu o usturime grozavă la amîndouĕ picĭórele. Când să mĕ întorc să vĕd ce este pricina, nu mĕ maĭ putuĭ sculà în picióre. Mi le tăiară frațiĭ meĭ și 'șĭ cătaŭ de drum, fără a maĭ ascultà la rugăciunile și vaetele mele.»

9354 *A'ĭ frânge turta.

A'l bate.

9355 *A fi turtă.

*△ *A se face turtă.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

---

[1]) In A. Pann se citesce: *după* în loc de: *de pe.*

* △ *A fi bét turtă.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A se coclì turtă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 181.

Vedĭ *Cleĭu, Lemn, Pălancă.*

A fi bét mort.

«Se îmbĕtă boerul *de se coclise turtă.*» — P. ISPIRESCU.

9356 *A'l face turtă.

Acelaş înţeles ca la No. 9354.

UDĂTURĂ

9357 Maĭ daţĭ cu udătura
Că mi s'a uscat gura.

A. PANN. I, p. 111. — HINŢESCU, p. 193.

Pentru omul bĕutor.

9358 * △ Uniĭ cu ura
Şi alţiĭ cu udătura.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Uniĭ béŭ mult şi lumea nu le zice beţivĭ, pe când alţiĭ nicĭ nu duc vinul la gură şi tot le ese nume rĕŭ. Vorba Românuluĭ: *unul trage folosul şi altul rĕmâne cu ponosul.*

ULCEA

9359 Nebun este acela care vré să scie ce sĕ fiarbe în ulcéoa fies-ce căruĭa.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 178.

Vedĭ *Ólă.*

Pentru cel care se amestecă în treburile altora, care vré să afle gândurile fie-căruĭa.

9360 * △ E scos din ulcea.

G. POBOBAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică e bét.

ULCĬOR

Vedĭ *Olă, Negustorie, Urcĭor.*

9361 * △ Ulcĭorul nu merge de multe orĭ la apă.

C. NEGRUZZI, I, p. 251. — D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.* — D-na E. SEVASTOS, p. 131. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭ, j. Dorohoĭ.* — E. I. PATRICĬŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — *Abecedar ilustrat,* p. 29. — *Sezăt.,* III, p. 129. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Ulcĭoru nu merge de multe orĭ la fântână.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Nu merge ulcĭorul des la apă.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suceava.*

Ulcĭorul merge la fântână numaĭ până când i se rupe (frânge) tórta.

S. FL. MARIAN, *Tradit. pop.* p. 4 & 19.

* △ *Ulcĭorul atâta merge la fântână până se sparge.*

V. SALA, *înv. c. Vaşcoŭ-Bĕrescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

S-duçi, s-duçi poțlu ntrĕ-apă, până çe nă óră crépă. [1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 173.

* *Poțilu di multe orĭ s-duçe 'ntrĕ apă, ma 'nă óră s' frândzĕ.* [2])

I. COYAN, *prof. c. Samarina, Epir.*

* *Stamna multe orĭ s'duçe 'ntr'apă, ma nă óră va s'frangă.* [3])

N. ST. *c. Nijopole, Macedonia.*

* *Stamna di multe orĭ s-duçe la șoputu, ma nă' óră va s'frângă.* [4])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

* *Di multe orĭ s'duçe stamna într'apă, maș nă óră s-frândze.* [5])

ILIE GHICU, *prof. com. Turia, Epir.*

Vedĭ *Cană, Ol, Tigvă, Urcĭor.*

Aceleaș înțelesurĭ ca la No. 8282 și 9336.

Tant va la cruche à la fontainette
Qu'elle y laisse la manche ou l'oreillette.

GABR. MEUNIER, *Trés. XVI-e Siècle.*

Παι τυ λαινι σ-τυ νιρό κι τσάκισι μνα φυρά.

Prov. Grec.

[1]) Se duce, se duce, cana la apă, până ce o dată se crapă.
[2]) Cana de multe orĭ se duce la apă, dar o dată se frânge.
[3]) Ulcĭorul de multe orĭ se duce la apă, dar o dată se frânge.
[4]) Ulcĭorul de multe orĭ se duce la șipot (isvor), dar odată o să se frângă.
[5]) De multe orĭ se duce ulcĭorul la apă, numaĭ odată se frânge.

9362 * △ Se uìtă ca cânele 'n ulcïor.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vaslui*.

Adică se uĭtă chĭorîş.

ULEĬU

9363 * A eşi d'asupra ca uleĭul.

I. IONESCU, *Cart. Cit.*, III, p. 108. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt*.

Vedĭ *Oleĭu, Unt-de-lemn*.

Acelaş înţeles ca la No. 8948.

UNSÓRE

Vedĭ *Porc*.

U N T

Vedĭ *Apă, Pită, Zară*.

9364 △ De cât oĭu întinge 'n unt
Şi m'oĭu uĭtà în pămînt,
Maĭ bine oĭu întinge 'n sare
Şi mĕ voĭu uĭtà la sóre.

S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 31.

Maĭ bine să întingĭ în sare
Şi să cauţĭ în sóre,
De cât să întingĭ în unt
Şi să cauţĭ în pămînt.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1215.

* △ *Maĭ bine se întingĭ în sare*
Şi se cauţĭ la sóre,
De cât se întingĭ în unt
Şi se cauţĭ în pămînt.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*.

Maĭ bine să întingĭ în sare
Şi să te uĭţĭ la ea ca la sóre,
De cât să întingĭ în unt
Şi se cauţĭ în pămînt.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1057.

Vedĭ, *Mămăligă, Pâne, Sare.*

Arată deosebirea între traĭul bun şi rĕŭ.

9365 * △ **Bate apa să ĭésă unt.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Bate apa să alégă unt.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Bate apa să se facă unt.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

Vedĭ *Apă, Piuă.*

Când unul se muncesce zadarnic să facă ce-va.
A se adăogà aceste variante la No. 363.

9366 * △ **Ce maĭ baţĭ apa, că unt nu se maĭ face.**

G. MADAN, *stud c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

A se apropià de varianta a treĭa de la No. 363.

9367 * △ **Bate vîntul,**
Curge untul.

G. P SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu* — DIM ZANNE, *com. Bolintinu din-Vale, j. Ilfov.*

Dicere de origină ţigănéscă, saŭ cel puţin venită dintr'o snóvă privitóre la ţiganĭ.
Arată ideea greşită ce 'şĭ face cine-va de un lucru.

9368 ⁂ △ Cine umblă udişor
Mănâncă untişor.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Bărbătescĭ, j. Argeş.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 2148.
2⁰ Cel ce 'şĭ dă ostenélă, în viéţă are tóte cu îndestulare.

9369 ⁂ △ A scóte cuĭ-va untu.

P. ILIEŞ, *c. Baia-de-Criş, comit. Hunedióra. Transilvania.* — C. MĂRĂCINĂ, *c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

A'l necăjì, a'l pisà, a'l bate.

9370 ⁂ △ De 'ĭ merge untu.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică îl bate rĕŭ.

«Ţi'l fac eŭ *de 'ĭ merge untu*».

9371 ⁂ A merge din unt în unt.

M. CANIAN, *public., j. Iaşĭ.*

Adică din bine în bine.

9372 ⁂ △ A fi cum îĭ untu.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică plăcut, gras şi bun.

UNT-DE-LEMN

Vedĭ *Adevĕr, Candelă, Foc.*

9373 Untul-de-lemn, ce pĕcat!
Că 'n ólă próstă s'a vĕrsat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 12.

Sĕ dice când ceea ce socotim că pĭerdem, ĭarăşĭ la noĭ ne vine (GOLESCU).

Unt-de-lemn este unul din puţinele cuvinte, în care vorba *lemn* a păstrat vechĭul înţeles de arbore ca şi *lignum* în limba poetică a luĭ Virgiliu.

9374 ⁂. A eşi d'asupra ca unt-de-lemnul.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 78. — HINŢESCU, p. 50. — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

A fi d'asupra, ca unt-de-lemnul.

A. PANN, I, p. 55.

A eşi d'asupra ca untul-de-lemn.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 356.

A fi zăitin pre apă.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 266.

Vedĭ *Dreptate.*

1⁰ A fi în stare a se împotrivì învinovăţirilor ce i se aduc de alţiĭ.

«Împĕratul nu scià cum s'o mângâe, cunoscêndu'ĭ ne-vinovăţia. Lăudă şi pe soţul eĭ pentru buna sa purtare de grije, şi cu toţiĭ împreună se întórseră la scaunul împĕrăţieĭ, dând mărire luĭ Dumnedeŭ că nevinovăţia *a eşit d'asupra ca untul-de-lemn*». P. ISPIRESCU.

2⁰ A învinge, a fi maĭ mare.

Numaĭ a luĭ vorbă în sémă să se ţie,
El *ca unt-de-lemnul d'asupra să fie.*

A. PANN.

L'euli el sta dessoravia de l'acqua. [1])

Prov. Milan.

Fett will allzeit oben schwimmen. [2])

Prov. Germ.

---

[1]) Oleĭul el stă de asupra apeĭ.
[2]) Grăsimea vré tot-dé-una să plutéscă pe d'asupra.

The Feedhe wil gerne oppe wære. [1])

Prov. Danez.

9375 *Tute li façe ş'éră untu-de-lemnu piste apă. [2])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Pentru cel rĕŭ şi vinovat, care tot el trece de bun şi cinstit.

Si ha bellu che mischià l'ogliu cull'acqua, l'ogliu vene sempre sopra. [3])

Prov. Cors.

UNTURĂ

Vedĭ *Bale, Muc.*

9376 *△Bizuesce untura pe câne.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bĕrescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Incredĭ un lucru celuĭ maĭ mare risipitor al aceluĭ lucru. Vedĭ No. 2214.

9377 Nu încrede untura pe mâţă.

KÁROLY ÁCS, p. 80.

Acelaş înţeles ca la No 9376 sub forma de povaţă.

Non raccomandare il lardo alla gatta. [4])

Prov. Ital.

Man sol den Bock nicht zum Gärtner machen. [5])

Prov. Germ.

---

[1]) Grăsimea vré bucuros să fie d'asupra.
[2]) Tóte le face, şi ĭarăşĭ unt-de-lemn peste apă.
[3]) Poţĭ să amesticĭ cât vreĭ uleĭul vine tot-dé-una de asupra.
[4]) A nu încredinţa slănina pisiceĭ.
[5]) Nu trebue să puĭ pe berbec, grădinar.

Ne bizd macskára a hájat.

Prov. Magy.

Nesiver na psa slaninu.

Prov. Cech.

Не оставля й мачку, да рыбу чува.

Prov. Sérb.

URCĬOR

Vedĭ *Ză*ră.

9378 * △ **Urcĭorul nu merge de multe orĭ la apă.**

Al. Dumitrescu, p. 125. — N. Gh. Ionescu, *înv*, c. *Mamornița*, *j. Dorohoĭ*. — *Sem. Buc. Cl. II*, *prin* P. Gârboviceanu, *prof*.

* △ *Urcĭorul nu duce de (maĭ) multe orĭ la apă.*

I. G. Valentineanu, p. 20. — Marin Rădulesu, *stud. c. Slatina*, *j. Olt*.

Urcĭoru merge la fântână până se sparge.

D-na E. B. Mawr, p. 66.

* △ *Urcĭorul nu merge de multe orĭ la apă, căcĭ orĭ se sparge orĭ se crapă.*

Al. Odobescu & Slavicĭ, *Cart. cit.*— *Semin. Buc. Cl. VIII*, *prin* P. Gârboviceanu, *prof*.

Urcĭorul merge de multe orĭ la apă dar, în cele din urmă, se sparge

Hințescu, p. 196.—P. Ispirescu, *Leg*. I, 1872, p. 172.

* △ *Urcĭorul nu merge de multe orĭ la puț.*

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ*, *j. Ilfov*.

Vedĭ *Cană, Ol, Tivgă, Ulcĭor.*

Acelaş înţeles ca la No. 9361.

Tout va pot a l'eve que brise.

Roman du Renart, XIII-e Siècle.

Tanto va l'orcio per l'acqua che egli (é) si rompe. [1])

Prov. Tosc.

Ollula tam fertur ad aquam quod fracta refertur. [2])

Prov. Jósă-Latin.

Der Krug geht so lange zu Wasser, bis er zerbricht. [3])

Prov. Germ.

9379 Urcĭor fără mânuşă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 14.

Sĕ ḑice pentru cel pĕ care n'aĭ dĕ unde 'l prinde (GOLESCU).

URDĂ

Veḑĭ *Surd, Tercĭu, Usturoĭu.*

9380 * △ Maĭ încet cu urda, în Turda.

V. SALA, *Dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Urda, n'o duce la Turda.*

D-ra SILVIA LAZĂR, *c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Nu dà cu urda, 'n Turda.*

IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

1⁰ Despre un om care are o femee próstă, şi nu o duce în lumea cea bună căcĭ o va rîde. — *Comit. Bihor.*

---

[1]) Atât ulcĭorul merge la apă încât se sparge.
[2]) Ulcica atât e dusă la apă până ce e readusă spartă.
[3]) Atâta se duce ulcĭoru la apă, până se rupe.

2° Să nu ducĭ un lucru unde deja se află pré mult. — *Comit. Bihor.*
3° Se ḑice despre omul pripit. — *Comit. Arad.*

9381 * △ **S'alege urda din zĕr.**

AVR. CORCEA, *paroh. c. Coşteĭu, Banat.*

Veḑĭ *Brânză, Neghină.*

S'alege binele din rĕŭ, se va găsì cel vinovat şi cel ne-vinovat.

URZICĂ

9382 * △ **A prăji urzicile cu zama mămăligeĭ.**

I. ANTONESCU, *stud. c. Vălcele, j. Argeş.*

Adică mâncare próstă şi, prin urmare, a fi sărac.

USTUROĬU

Veḑĭ *Alĭu, Bărbat, Cur, Pită.*

9383 * △ **Par'că a păzit usturoĭul.**

GAVR, ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Adică nu a dormit tótă nóptea, a făcut nóptea mare. Este un obiceĭu poporan ca, în spre Sfântu Andreĭu, fetele şi flăcăiĭ să se adune şi să petrécă împreună, fetele aducênd de ale mâncăriĭ, iar flăcăiĭ lăutarĭ şi de bĕut. Pe strachina fie-căruĭa se pune câte o căpĕţină de usturoĭu; ĭar o babă bĕtrână e orînduită să păzéscă usturoĭul ca să nu'l fure strigoĭu. Căpĕţinele acestea, de usturoĭu, le ţin de léc peste an, şi cu căţeiĭ din ele ung uşĭoriĭ, pragul, uşile grajdurilor şi poeţile cu vite de pe la case, ca să fugă strigoiĭ.

9384 * △ **Nicĭ usturoĭu a mâncat, nicĭ gura ĕĭ pute.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 48.
V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*
— GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Nicĭ usturoĭu n'a mâncat, nicĭ gura nu'ĭ miróse.*

BARONZI, p. 59. — P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 41. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

* △ *Nicĭ usturoĭu (aĭu) n'a mâncat, nicĭ gura nu'ĭ pute.*

HINȚESCU, p. 198. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 177. — E. I. PATRICIU, *înv.* c. *Smulțĭ*, j. *Covurluĭu*. — G. POBORAN, *inst.* j. *Olt*.

Ca și când usturoĭu nu mâncase, și gurile nu le miroséŭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 372.

* △ *Nicĭ usturoĭu a mâncat, nicĭ gura 'ĭ-a mirosit.*

V. FORESCU, c. *Dorna*, j. *Suciava*.

* *Nicĭ usturoĭu n'o mâncat și nicĭ gura nu'ĭ pute.*

GAV. ONIȘOR, *prof.* c. *Bêrlad*, j. *Tutova*.

Nicĭ usturoĭu am mâncat, nicĭ gura 'mĭ pute la cur.

A. PANN, III, p. 108.

* △ *N'am mâncat usturoĭu, nu'mĭ mirósĕ gura.*

G. BĂNULESCU, *înv.* c. *Pietroșița*, j. *Dâmbovița*.

Vedĭ *Mĭere*.

Sĕ dice pentru ceĭ ce n'aŭ nicĭ o rușine dĕ faptele lor cele ne-trebnice (GOLESCU).

«Nu se póte spune bucuria ce avură când se vĕdură cu atâta căcălĕŭ de banĭ. Venirá a-casă și dormiră, *ca și când nicĭ usturoĭu nu mâncase și gurile nu le miroséŭ*. A doua di mare vîlvă se făcu în oraș când se află că s'a spart visteria împĕratuluĭ». — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 372.

9385 **A mâncà usturoĭu, şi gura a nu 'ĭ puţi nu se póte.**

A. PANN, 1889, p. 10; I, p. 51.

Alĭ mâçĭ, gura va 'ţĭ ambutĕ[1]).

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 149.

Orĭ-ce faptă rea, când şi când trebue să se descopere.

9386 * △ **Până nu mănâncĭ usturoĭu nu'ţĭ miróse gura.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 9385.

9387 **Cine mănâncă usturoĭu îĭ pute gura.**

IDEM, *Calend. Rom.*, 1892.

Acelaş înţeles ca la No. 9386.

9388 **A mâncat urdă cu usturoĭu, şi cere să'ĭ miróse gura a lapte.**

A. PANN, II, p. 80.—HINŢESCU, p. 196.—FR. DAMÉ, IV, p. 200.

Veḑĭ *Leurdă.*

Când cel rĕŭ vré să trécă de om de trébă.

9389 * △ **Cine nu mănâncă usturoĭu, nu'ĭ miróse gura.**

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭ, j. Dorohoĭ.*

* △ *Cine nu mănâncă usturoĭu, nu'ĭ pute gura.*

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Suceava.*

* △ *Cine nu a mâncat usturoĭu, nu'ĭ mirósĕ gura.*

N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamorniţa, j. Dorohoĭ.*

---

[1]) Usturoĭu mănâncĭ, gura îţĭ va mirosì.

Pentru omul de trébă; nu a furat, înşelat, minţit, etc., nu are grijă de nimic.

9390 Îĭ pute gura a usturoĭu.

FR. DAMÉ, IV, p. 205.

Adică minte.

VARZĂ

Vedĭ *Capră, Fată, Mĭere, Slănină, Cap. II, c. Varză, a Venì.*

9391 *△In plasă
După zamă de varză.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ care cerşesce prin sat cea ce'ĭ trebue.

9392 *Numaĭ gâsca altuĭa să o ferbĭ în varza ta.

GR. POENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Despre ne-recunoscinţa omenéscă. Să nu facĭ bine nimĕruĭ de cât numaĭ în schimbul unuĭ folos óre-care căcĭ, în tot casul, omul nu e recunoscător.

9393 *Maĭ bine varză acră cu 'nvoĭélă,
De cât zahar dulce cu cârtélă.

A. PANN, II, p. 92.—HINŢESCU, p. 199.—I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Vedĭ *Legumă, Pâne, Unt, Sare.*

Acelaş înţeles ca la No. 9031.

9394 *A fi murat în varză acră.

M. CANIAN, *public., j. Iaşĭ.*

Adică bătut.

9395 *Bun de făcut cu varză.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Perjă.*

Despre omul prost.

9396 * △Spală-varză.

BARONZI, p. 96. — LAZĂR ŞEĬNEANU, *Dict.* p. 761. — C. POBORAN, *inst. j. Slatina.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Linte.*

1⁰ Adică palavragiŭ.
2⁰ Om fără nicĭ o socotélă.

«Par'că eştĭ *un spală-varză*».

9397 *A'l face varză.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A'l bate mĕr, ţépăn.

9398 *A o face varză.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A nu face nicĭ o ispravă, a greşì un lucru; a eşì un lucru rĕŭ, cum nu se aşteptà, a o feştelì.

VARZARE

Vedĭ *Plăcintă.*

9399 * △Numaĭ cu apă şi cu sare nu se face varzare.

C. POSSA, *stud. c. Humulescĭ, j. Némţu.*

Cu nimic ce poţĭ face?

VAS

Vedĭ *a Linge, Oţet, Pântece, Picătură, Cap. VII & X, c. Vas.*

9400 * △Multe vase sunt pe din afară smălţuite şi pe din năuntru mânjite.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Pentru ceĭ carĭ sunt maĭ réĭ de cât se arată.

9401 * △Vasul curat spune în ce mânĭ a picat.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bă-rescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Arată hărnicia omuluĭ.

9402 Tot dintr'un lut sĕ scóte şî vasul dĕ unt-de-lemn, şî ţucalul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

Vedĭ *Ólă.*

Adică şî cel bun şî cel réŭ dintr'o mumă amîndoĭ (GOLESCU).

9403 Vasul gol cântă a fóme.

HINŢESCU, p. 199.

Arată lipsa.

9404 * △Gol cântă vasul.

V. SALA, *înv. com. Criscĭor & Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Nu 'ĭ minte în cap.

9405 Vasuluĭ gol toţĭ îĭ daŭ cu picĭorul.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 162; III, p. 131. — HINŢESCU, p. 199.

Adică omuluĭ sărac.

9406 * △Vasul plin sĕ cércă des.

V. SALA, *înv. c. Pocola, comit. Bihor, Ungaria.*

Omul bogat de toţĭ e căutat.

9407 In vas spurcat orĭ-ce 'ĭ pune, ca vasul sĕ spurcă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15.

Adică la ceĭ ne-legĭuiţĭ şî cuvintele sfinte sĕ spurcă (GOLESCU).

De mauvais vesseau ne sortira jà bon boire.

Prov. Gallic. XV-e Siècle.

9408 Vasu spurcat şi puturos, mirosurĭ nu priimesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 18.

Adică ceĭ proştĭ şî mojicĭ nu înţeleg dĕ cuvintele cinstite (GOLESCU).

9409 Tot vasul miróse a ce coprinde (cuprinde).

BARONZI, p. 49. — HINŢESCU, p. 108.

Tot vasul spre aceĭa miróse, spre ce să bagă într'însul maĭ nainte.

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 223.

Vedĭ *Butie.*

Se cunósce în tot-déuna, după óre-ce semne, origina omuluĭ care s'a ridicat maĭ de jos.

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu.

Horaţiu.

La caque sent toujours le hareng.

Oudin, prov.

La botta dà semper del so odor. [1])

Prov. Parm.

[1]) Butia dă în tot-déuna din mirosul sĕŭ.

Cada cuba cheira ao vinho que tem. [1])

Prov. Port.

Was zuerst ins Fass commt, danach schmeckt es immer. [2])

Prov. Germ.

De ton riekt altijd naar den haring. [3])

Prov. Oland.

9410 **Cu vasul dĕ unt-dĕ-lemn, la unt-dĕ-lemn, şî numaĭ tu te poţĭ slujì.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 28.

Adică cu fie-care, la aceea ce s'a deprins, la aceea te poţĭ slujì cu el (GOLESCU).

9411 **Cu vas găurit apă nu veĭ scóte.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 28.

Sĕ ḑice pentru cele piste putinţă, şî că cu un nevoïaş nimic nu facĭ (GOLESCU).

9412 * △ **In vasu mare intră şi mult şi puţintel.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Maĭ bine să prisoséscă decât să fie lipsă.

En grant huitille [4]) *ce qu'on veut,*
En petit, met-on ce qu'on peut.

Prov. Mss. XIII-e Siècle.

9413 **Vasul vechĭu maĭ mult ţine.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 18.

Sĕ ḑice spre mângâĭerea celor bĕtrânĭ (GOLESCU).

---

[1]) Fie-care vas mirósc vinul ce ţine.
[2]) Ce vine întâiŭ în butoiŭ, are gust în tot-déuna.
[3]) Butóĭele mirósc în tot-déuna scumbria de mare (heringul).
[4]) Hintille = baril, tonneau, vase.

Malum vas non frangitur. [1]

Prov. Lat.

Καϰὸν ἄγγιος οὐ ϰλᾶται.

Prov. Elin.

Pot fêlé dure longtemps.

Prov. Franc.

Dura più una pentola fessa che una nuova. [2]

Prov. Tosc.

Ghebroken potten duren het langst. [3]

Prov. Oland.

9414 A remâne ca un odorog de vas.

A. PANN, II, p. 98.

Când suntem părăsițĭ de tótă lumea.

Te-aŭ părăsit toțĭ și aĭ rĕmas,
Ca un odorog de vas.

A. PANN.

9415 * △Tórnă ca 'ntr'un vas spart.

FR. DAMÉ, IV, p. 212. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. com. Focșanĭ, j. Putna.*

Pentru bețivul de frunte.

Il boit comme un trou.

Prov. Franc.

---

[1]) Vasul rĕŭ nu se strică.
[2]) O ólă veche ține maĭ mult de cât una nouĕ
[3]) Óla spartă ține maĭ mult.

VÂTÂLAH

9416 *Di chéle di porcu, vâtâlah nu's façe. [1]

I. Coyan, *prof. c. Pericoli, Epir.*

Veḑĭ *Caş.*

Acelaş înţeles ca la No. 2364.

V I N

Veḑĭ *Arminden, a Bé, Butie, Câne, Cap. XII, c. Domn, Femeĭe, Laudă, Misidiŭ, Muĭere, Nevéstă, Pancĭova, Pesce, Tinereţe, Viţă, Valea-Lungă.*

A se vedé la cuvîntul *Viţă*, No. 1244, în Gaster, *Chrestomatia*, II, p. 97 şi A. Pann, *Povestea Vorbeĭ*, I, pag. 119 şi urmĕtórele, o legendă despre póme.

9417 * △Vinul să bé la vrană.

D-na M. Berea, *c. Urlaţi, j. Fălciu.*

Căcĭ acolo îĭ simţĭ gustul şi te poţĭ îndestulà.

9418 Tótă lumea bé vinul, dar nu'şĭ bé mintea.

A. Pann, I, p. 127.—Hinţescu, p. 94.

Veḑĭ *a Bé.*

Ne povăţuesce să bem potrivit ci nu până la îmbĕtare. Veḑĭ No. 8118.

9419 * △Să beĭ vinul, dar să nu te bé!

Gav. Onişor, *com. Ivescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 9418.

---

[1]) Din pele de porc, burduf nu se face.

9420 * △Cuĭu cu cuĭù se scóte afară,
Vin cu bere de-a amară.

I. Puşcariŭ, *c. P. Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Inlocuescĭ un dar cu altul.

9421 * △Tórnă vin în douĕ óle,
Că nicĭ capul nu mĕ dóre.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Pentru beţivul de frunte.

9422 * △Vinu 'ĭ bun, rachiu 'mĭ place,
Şi parale nu pot face.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Cel iubitor de bĕutură, remâne sărac.

9423 * △Vinul nu se face apă.

Zoe Mihăilescu, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Vedĭ *Sânge.*

Omul maĭ mult ţine cu ruda sa de cât cu străin.

9424 * △Cine nu póte purtà vinul la tinereţe, va purtà apa la bĕtrâneţe.

Iul. Vulcănescu, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Cine bé prea mult la tinereţe sărăcesce.

9425 * △Bun îĭ vinu, nu 'ĭ ca apa,
Nicĭ friptura nu 'ĭ ca cépa.

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭŭ.*

* △ *Nicĭ friptura nu'ĭ ca cépa,*
Dar nicĭ vinu nu'ĭ ca apa.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

* △ *Iĭ maĭ bun vinul de cât apa,*
Și friptura de cât cépa.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Dic bețiviĭ și gămaniĭ.

9426 **Picĭórele nu'l maĭ țin**
Și tot strigă: ado vin!

A. PANN, I, p. 112.

Picĭórele nu'l maĭ țin
Și tot strigă: adă vin!

HINȚESCU, p. 114.

Acelaș înțeles ca la No. 9421.

9427 * △ **Cu vinul și cu somnul**
Uĭtă grijile omul.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 52; I, p. 114. — HINȚESCU, p. 202. — *Semin. Centr. Cl. VIII prin* P. GÀRBOVICEANU, *prof.*

Dice cel bĕutor.

9428 * △ **Să bé omul vin până va ține leul de ureche, nu până 'ĭ va scóte cĭorele ochiĭ.**

I. TACU, *înv. c. Brănésca, j. Covurluĭu.*

Adică să bé ca să se întărésca iar nu până la înbĕtare.

9429 □ **Nu e vin fără drojdie.**

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

Vedĭ *Mĭere.*

Adică bine fără rĕŭ, plăcere fără supĕrare, etc.

Chaque vin a sa lie.

Prov. Franc.

9430 La apă cu mĕsură, la vin fără mĕsură.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Sĕ ḑice pentru ceĭ beţivĭ (GOLESCU).

9431 *Are vin çe pórtă apă, are vin çe nu pórtă. [1]

D. A. MILESCU, c. *Gopeşĭ, Macedonia.* — D. DAN, c. *Nevésca, Macedonia.*

Sunt ómenĭ carĭ te pricep îndată, iar alţiĭ nicĭ de cum, adică deşteptĭ şi proştĭ.

9432 △Vinu 'ĭ dulce.
Dar te-aduce.

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* 382. — P. TEODORESCU, *inv. c. Miroslava, Tecucĭ.*

Adică te culcă la pămînt; să ne ferim de dînsul.

9433 Din picătură se face vinul.

I. G. VALENTINEANU, p. 32.

Din micĭ economiĭ se adun averile cele marĭ.

9434 Vinul noŭ nu sĕ ţine în foĭ vechĭ.

HINŢESCU, p. 201. — G. MUNTEANU, p. 31.

Pentru ceĭ tinerĭ saŭ pentru copiĭ.

---

[1]) Este vin ce primesce apă; este vin ce nu primesce.

9435 S'a jurat pe vin să nu maĭ bé rachiŭ.

BARONZI, p. 85. — HINȚESCU, p. 201.

Pentru cel bĕutor.

9436 *△A jurat pe apă că nu bé vin.

GAV. ONIȘOR, *prof. com. Simila, j. Tutova.*

1⁰ Acelaș înțeles ca la No. 9435.
2⁰ La o vorbă mincinósă.

9437 *△A jurat că nu bé vin.

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluiu.*

Acelaș înțeles ca la No. 9436.

9438 Vinul îțĭ ese în nas.

Românul glumeț, I, p. 8.

Pentru bețivul cu nasul înroșit de pré multă bĕutură.

9439 Ișĭ înnótă gura în vin până dă dintr'însul.

A. PANN, I, p. 127. — HINȚESCU, p. 72.

Acelaș înțeles ca la No. 9430.

9440 Erĭ vinu 'l bătù la spete,
Ș-adĭ ĭar merge să se 'mbete.

A. PANN, I, p. 110. — HINȚESCU, p. 202.

Pentru cel care nu se lasă de darul bețieĭ, orĭ câte i s'ar întîmplà.

9441 *△Vinul e toĭagul bĕtrânețelor și nebunia tinerețelor.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 52; I, p. 114. — HINȚESCU, p. 202. — V. SALA, *înv. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Dă putere bătrânilor istoviţĭ, aprinde însă peste mĕsură mintea celor tinerĭ.

Vinum, senem etiam nolentem, saltare compellit. [1]

Prov. Lat.

Οἶνος ἄνωγε γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. [2]

Prov. Elin.

9442 **Vinul, cârja bĕtrâneţelor.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 277.

Acelaş înţeles ca la No. 9141.

9443 * △**Vinul e sprijinul bĕtrâneţelor.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9442.

9444 * □**Vinul e laptele bĕtrâneţelor.**

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

Acelaş înţeles ca la No. 9443.

Vinum lac senum. [3]

Prov. Lat.

Le vin et le lait des vieillards.

Matinées Sénonaises.

Il vino è la poppà dé vecchi. [4]

Prov. Ital.

[1]) Vinul, pe bĕtrân chiar dacă nu vrea, îl silesce să sară.
[2]) Vinurile, pe bĕtrân chiar care nu vrea, îl silesce să jóce.
[3]) Vinul (e) laptele bĕtrânilor.
[4]) Vinul e laptele bĕtrânilor.

9445 *△**Vinul nu 'l beŭ boiĭ.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vinul e pentru noĭ,
Nu e pentru boĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 52; I, p. 114.

Vinul e pentru noĭ,
Şi nu e pentru boĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 238

Dic ceĭ béutorí.

Le vin n'est pas pour les bêtes.

Prov. Franc.

9446 *△**Vinul îl beĭ de bun**
Şi el te face nebun.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 52. — V. SALA, *înv. c. Vaşcoŭ Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Cât ĭĭ de bun
Te face nebun.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 238.

Să'l bem cu cumpĕtare.

Sapientia vino obumbratur. [1])

Plaut.

Vinum dementat sapientes. [2])

Prov. Lat.

Le boire entre et la raison sort.

Prov. Franc.

---

[1]) Mintea este învĕluită (micşorată) prin vin.
[2]) Vinul face pre ceĭ cu minte nebun.

Dove entre il bere, se n'esce il sapere.[1]

Prov. Ital.

Do entra beber, sale saber.[2]

Prov. Span.

Ist der Trunk im Manne, so ist der Verstand in der Kanne[3].

Prov. Germ.

Whem the wine goes in, the wit goes out[4].

Prov. Engl.

9447 * △Fie omul cât de bun,
Vinul îl face nebun.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.*

* △*Omul d'ar fi cât de bun,*
Vinul îl face ne-bun.

√ A. PANN, I, p. 110. — HINŢESCU, p. 123. — I. M. RÎURÉNU, *Dat. Cop.*, p. 96. — I. G. VALENTINEANU, p. 31. — N. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Vinul pě cel bun.
Lesne l'arată nebun.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, 278.

Acelaş înţeles ca la No. 9446.

9448 Unde intră vinul ruşinea ese d'acolo.

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

Şi precum ḑice Ovidiu.

Nox et amor, vinumque nihil moderabile suadent,
Illa pudore vacat, Liber Amorque metu.

---

[1]) Când intră bĕutura, ese mintea.
[2]) Când intră bĕutura, ese mintea.
[3]) E beţia în om, atuncĭ e mintea în ólă.
[4]) Când intră beţia, mintea ese.

9449 *Vinul face pe săracĭ bogaţĭ, pe cĭungĭ cu mânĭ, pe ologĭ cu picĭóre şi pe orbĭ cu ochĭ.

A. PANN, I, 113. — HINŢESCU, p. 202. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Omul care s'a îmbătat uĭtă tóte necazurile vieţiĭ.

POVESTEA VORBIĬ

Cĭungul, ologul, orbul şi golanul ce'l purtà,
La o cârcĭumă 'mpreună bêud până a se 'mbĕtà,
Orbul ridică paharul, faţa vinuluĭ privind,
U, ĭu! ce flóre frumósă! ḑise tare chiuind.
Cĭungul necăjit de vorba'ĭ: Eĭ, ḑise, mĕ 'nebunesc!
De unde veḑĭ flóre tu, mĕ? Or vreĭ să te pălmuesc!
Ci nu stà, ḑice ologul, ĭea'l cu mâĭnile de pĕr,
Să ţi'l calc eŭ subt picĭóre, să 'l pisez, să ţi'l las mĕr.
Iar golanul ce stà faţă, vĕḑênd că se necăjesc,
Daţĭ, mĕ! ḑise către dînşiĭ, că ce-o fi eŭ împlinesc.

9450 * △Vinul alege pe om.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Vasluĭu.*

Omul la beţie lépĕdă masca şi se arată cum este.

9451 Vinul e dat să'l bé voĭnicii, ĭar nu toţĭ nevoĭaşĭ.

A. PANN, I, p. 127. — HINŢESCU, p. 202.

Acelaş înţeles ca la No. 8992.

Le vin est la boisson des braves.

Prov. Franc.

9452 Cine bé vin îşi bé punga, şi mintea, ba şi sănătatea.

A. PANN, I, p. 111. — HINŢESCU, p. 201.

Cine bé vin, îşĭ bé punga şi mintea.

D-na E. B. MAWR, p. 92.

Arată ne-norocitele urmărĭ ale beţieĭ.

Vin ne espargne bourse.

Prov. Gallic. Mss. XV-eSiècle.

When wine is in, Wit is out [1]).

Prov. Engl.

9453 *Cine bé vin mult îşĭ bé şi minţile.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 9452.

9454 *Vin şi rachiŭ cuĭ place,
N'are cu ce să se 'mbrace.

D-na Z. JUVARA, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

* △ *Vinul, ţuica cuĭ îĭ place,*
N'are cu ce să se 'mbrace.

A. PANN. *Edit.* 1889, p. 55; I. p. 117. — HINŢESCU, p. 202.— H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 9452.

9455 * △ Vin, vinarsul cuĭ îĭ place,
Om de trébă nu sĕ face.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 9447. In comitatul Bihor se pronunţă, *hin, hinars,* etc.

---

[1]) Când vinul e înăuntru, Mintea e afară.

9456 ***Toţĭ bé ṽin ma nu'ş bé mintea.**

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Tot omul bé vin, însă nu până la îmbĕtare.

9457 **Vinul cât de vechĭu şi femeĭa cât de tînĕră.**

Lumea Ilustr. An. II, p. 695.

**Să fie pânea cât de caldă, vinul cât de vechĭu şi nevésta cât de tînĕră.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

Arată deosebitele însuşirĭ ce se cer, după lucrurĭ.

9458 **Vinul bun nu sĕ 'ncércă, ci piste cap sĕ dă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

Adică lucru bun sĕ priimesce fără nicĭ o încercare (GOLESCU).

9459 **Vinul bun dĕ sine sĕ laudă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 20.

Adică orĭ-ce lucru bun (GOLESCU).

A bon vin pas d'enseigne.

Prov. Franc.

Al buon vino non bisogna frasca. [1])

Prov. Ital.

Gute Waare lobt sich selbst. [2])

Prov. Germ.

---

[1]) Vinul bun nu are trebuinţă de firmă.
[2]) Marfa bună se laudă singură.

9460 Vinul bun trece şi pe ascuns.

KÁROLY ÁCS, p. 82.

Acelaş înţeles ca la No. 9459.

Není dobrému wìnu potrebna wìcha.

Prov. Cech.

Добаръ еспапъ лако кчица наѣе.

Prov. Sèrb.

Nem kell a jó bornak czégér.

Prov. Magy.

9461 Vinul pritocit cu mult maĭ bun.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ schimbă dintr'o slujbă într-alta, arĕtând că sunt maĭ destoĭnicĭ (GOLESCU).

9462 Vinul cu apa când s'amestecă, puterea ş-o pĭerde.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

Adică cel tare cu cel slab (GOLESCU).

9463 In butilce mice, vinul cel maĭ bun.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 17.

Adică şî ceĭ maĭ micĭ sunt destoĭnicĭ (GOLESCU).

Dans les petites boîtes les bons onguents.

Prov. Franc.

9464 Se duce ca vinul stricat din bute în bute.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 110.

Pentru ceĭ ne-statornicĭ în obiceĭurile, în prieteniile lor, etc. şi carĭ le schimbă luând altele maĭ rele.

9465 **Aburul vinuluĭ în cap învĕluindu-se, gândurile acoperite şi cuvintele ne-gândite la ivală scóte.**

DEM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 184.

Vinul desvelesce gândurile cele maĭ ascunse ale omuluĭ.

Τόν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλια.[1]

Prov. Elin.

Vinum caret claro.[2]

Prov. Lat.

9466 **Cât să daĭ ocol**
Tot te dă de gol.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 52; I, p. 114. — HINŢESCU, p. 128.

Pentru vin, daca 'l beĭ peste mĕsură. Acelaş înţeles ca la No. 9465.

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια.[3]

Prov. Elin.

In vino veritas.[4]

Prov. Lat.

El vino anda sin calças.[5]

Prov. Span.

El vin fa dir la verità.[6]

Prov. Venit.

Quoan lou by entre, lou secret que sort.[7]

Prov. Bearn.

---

1) Vinul nu are zăvor.
2) Vinul nu are zăvor.
3) In vin adevĕrul.
4) In vin (e) adevĕrul.
5) Vinul umblă fără nădragĭ.
6) Vinul face să spuĭ adevĕrul.
7) Când vinul intră, taĭna ese.

De wijn in het lijf, het hart in den mond. [1])

Prov. Oland.

9467 * △Vinul fără lăută
Ca o gură mută.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Ascm.* p. 39.

Românuluĭ îĭ place să bé pe când lăutarul îĭ ḑice la ureche.

9468 Ca cânele 'n car
Ca vinu 'n pahar.

V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.*

Veḑĭ *No. 1549.*

Adică rĕŭ, căcĭ locul vinuluĭ e în pântece ci nu în pahar.

9469 * △Cât cĭóra 'n par
Şi vinu 'n pahar.

GR. POIENARU, *inv. c. Rassa, j. Ialomiţa.*—ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Buşteni, j. Prahova.*

Adică puţin.

9470 A bee vin de unde cântă bróscă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 392.

Adică apă.

9471 * △Vin călcat de brósce.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9470.

9472 * △A vĕrsà vinul mărtanuluĭ.

AL. VOINESCU, *stud. j. Gorj.*

---

[1]) Vinul în trup, inima în gură.

Adică a plânge. Se ȩice maĭ ales copiilor micĭ când plâng.

9473 * △A cercà vinu pe-o urechĭe.

M. Canianu, *public. j. Iaşĭ.*

Nu scie pe unde să bé vinul. E prost saŭ se face.

9474 * △Tórnă vin peste pelin.

Gr. Alexandrescu, *magistr.* . *Tutova.*

Pentru cel beţiv.

VINARS

Veȩĭ *Vin.*

9475 * △Te spune nasul
Că 'ţĭ place vinarsul.

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Când unele semne îţĭ daŭ năravurile pe faţă. Se ȩice maĭ ales pentru beţivĭ, când le este nasul roşu.

VÎNAT

Veȩĭ *Cap. IX, c. Vînat.*

VIŢEL

Veȩĭ *Cap. III, c. Viţel.*

9476 Viţelul cel gras s'a jungheat.

Mitrop. Antim Ivirénul, *Didahiile,* p. 149.

A se bucura, a dà o masă mare de bucurie că s'a întors cine-va, că s'a pocăit unul care greşise.

Alusie la parabola din Evanghelie, unde se ȩice că părintele de familie, a înjunghiat un viţel gras, pentru a sĕrbătorì întórcerea fiuluĭ risipitor la căminul părin-

tesc. O parabolă similară se găsesce în cărţile sfinte din Indiĭ.

Tuer le veau gras.

Prov. Franc.

ZAHAR

Vedĭ *Amar*, *Varză*.

9477 * △ Nicĭ zahar nu'ĭ maĭ trebue.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Despre cel care a făcut o faptă rea şi a fost prins saŭ chĭar bătut. Arată, în deobşte, batjocura ce a primit cine-va de la altul.

9478 * L'a spĕlat cu zahăr în gură.

Maĭor P. Budişteanu, *j. Ilfov.*

E om plăcut la vorbă.

9479 * S'nu ĭi s'acaţă zaharea [1]).

G. Zuca, *c. Culoña, Albania.*

Să nu isbutéscă.

Să crede că babele, când se pornesc la locul unde trebue să facă farmece, îndată ce es din casă, iaŭ zahar pisat în mâna, şi făcênd óre-ce semne, îl aruncă peste casa lor. Acésta o fac cu gândul că vor îndulcì spiritele rele, spre a le venì întru ajutor.

9480 * △ A fi (om) de zahar.

S. Mihăilescu, *Şezăt.* I. p. 218. —E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ Adică om bun.
2⁰ Arată frumuseţea omuluĭ.

---

[1]) Să nu i se acaţe (prinde) zaharul.

9481 *Par'că erà făcută de zahar.

P. Ispirescu, *Leg.*—Fr. Damé, IV, p. 239.—B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 2623.

Adică frumósă codĭ.

Jolie à croquer.

Prov. Franc.

ZAHARICALE

Vedĭ *Lup.*

ZAMĂ

Vedĭ *Zémă.*

ZARĂ

9482 * △ S'a suit zara d'asupra slăninei.

Ilie Hoцĭotăŭ, *stud. c. Sclişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Adică cel maĭ slab, prost, sărac, etc. de asupra celuĭ maĭ puternic, deştept, saŭ bogat.

9483 Pentru un urcĭor de zară
Pune pisica în fĭară.

Hinţescu, p. 196.

Când se pedepsesce óre-cine pentru o mică greşélă.

9484 * △ Untul mie, zara ţie,
Boloboţĭ ca mazĕrea,
Şi la spor ca sariea.

G. Georgescu, *înv. c. Gocşiu, j. Iaşĭ.*

Spre mângâĭerea copiilor ce aştéptă zarea.

ZÉMA

Vedĭ *a se Arde, Bucătărésă, Bucate, a se Frige, Găină, Prună, Rac.*

9485 * △ **Vaĭ când te arde o zamă acră!**

G. Otoĭu, *teolog., c. Acilĭu, comit. Sibĭu, Transilvania.*

Vedĭ *a se Arde, a se Frige.*

Acelaş înţeles ca la No. 4847.

9486 **Sĕ plânge dĕ zémă grasă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 66.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu cunosc binele ce aŭ (Golescu).

9487 * **— Mâcă, 'nvéstă, zamă.** [1]
— Bune sunt ş' fil̃iile.

I. Coyan, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Când nu ni se dă un lucru pe plac.

Nevésta a înţeles când sócra a poftit'o la zémă, că nu de vre-un bine 'ĭ-a spus ast-fel. Ea sĕ preface că e próstă şi nu înţelege gândul bĕtrâneĭ, arĕtând că ar mâncà bucuros şi carne nu numaĭ zémă.

9488 * △ **Zamă lungă.**
Să ajungă.

Hinţescu, p. 210 — V. Sala, *înv. c. Holod, com. Bihor, Ungaria.*

* △ *Zamă lungă*
Să s'ajungă.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — D. Popoviciu, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Cĭorbă.*

Când se ferbe puţină carne pentru ómenĭ mulţĭ, şi astfel nu s'ajunge de cât lungind zéma.

1° Acelaş înţeles ca la No. 8374.

2° Pentru cel care înşiră vorbe multe fără nicĭ un rost, ca să trécă vremea.

[1] — Mănâncă, nevéstă, zémă.
— Bune sunt şi bucăţile (de carne).

9489 *△Spune o zamă lungă.

AVR. CORCEU, *paroh, c. Coşteiu, Banat.*

Adică verdĭ şi uscate.

9490 *△Sórbe zamă, înghite la mămăligă gólă.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Se dice, în glumă, când nu aĭ bucate, la masă.
2⁰ Acéstă dicală se maĭ întrebuinţéză, şi ca rĕspuns glumeţ, când te întrébă cine-va «cum te chémă? al cuĭ eştĭ?».

9491 *Sórbe-zémă.

BARONZI, p. 96.

Om prost, găgăuţă.

ZER

Vedĭ *Brânză, Urdă.*

ZÎMNĂ

9492 *Zîmnă maĭ cóptă
Maĭ bunĭ óspeţĭ aştéptă.

D-ra AL. JUV. *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Vedĭ *Azimă.*

Acelaş înţeles ca la No. 8095.

ZUPA

9492 b Carle saēra sa zupa hrane, damaraca v'o aflà. [1])

DR. MIKLOSICH, I, p. 11.

Cine economisesce, găsesce la nevoe.

Chi se salva la sira la zupa, la miteîna la meto in bucca.

Prov. Rov.

---

[1]) Cine séra îşĭ păstrează supa, diminéţa o va aflà.

CAPITOLU VIII

DESPRE VIÉȚA SOCĬALA

VECIN. — CERCETARE. — TOVĂRĂȘIE

ADIO

9493 * △**Adio, și un praj verde!**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Adică du-te, că nu te doresc.

A SE ADUNA

Vedĭ *Albină, a se Asemĕnà, a Tunà.*

9494 * △**Cu cine te adunĭ te asemenĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 172. — HINȚESCU, p. 2. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Vedĭ *Cap. XII, c. a se Asemĕnà, a Trăi.*

Acéstă dicere este cunoscută din vremurile cele maĭ depărtate. O întîlnim :

în Omer:

μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει
Ως ἀεί τε ὅμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τε ὅμοῖον

Odis. Cânt. XVII, v. 218.

în prima epistolă a luĭ Aristenetes, în *Sicyoniana* luĭ Menandru, în maĭ multe scrierĭ ale luĭ Platone:

ὁ γάρ παλαιος λόγος οὐ 'έχει, ὡς ὅμοιον ομοίῳ ἀεὶ πελάζει.— *Agathon în Convivio.*
φίλον μείν που καλοῦμειν, ὅμοιον ὁμοίῳ καὶ ἀρετείν, καὶ ἴσον ἴνῳ. — *De Legibus.*

In Aristol:

Ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται.—*Moral. L. 8.*—
Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον.—*Moral. L. 9.*
Τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἄλληλοις ἐστὶν ἅπαντα τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπιτοπολὺ, οἷον ἀνθρωπος ἀνθρωπῳ καὶ ἵππος ἑππῳ, καὶ νέος νέῳ.... — *Retorica, L. 2.*

In Cicerone:
Pares autem cum paribus, ut est in vetere preverbio, facilime congregantur. — *De Senectute.*
In a patra scrisóre a luĭ Pliniu-cel-Tînĕr, care citéză ḑicerea după Euripid.

Cel ce umblă împreună cu ceĭ învĕţaţĭ, învĕţat va fi; ĭară cel ce merge cu ceĭ fără de minte, cunósce-se-va.

Prov. Solom. Bibl. 1688, p. 40.

Oderunt hilarem tristes, tristesque jocosi.

Horaţiu.

Un poet persan din al XIII secol arată în modul urmĕtor fericita înrîurire ce o are asupra unuĭ om, societatea cea bună.

APOLOG

Mĕ plimbam; vĕd la picerele mele o fóĭe pe jumĕtate uscată, care lăsà un miros fórte plăcut. O ridic, şi o miros cu o vie plăcere: «Tu care miroşĭ atât de frumos, îĭ spuseĭ, nu cum-va eştĭ flórea trandafi-

ruluĭ? — Nu, rĕspunse fóiea, nu sunt flórea trandafiruluĭ, dar am trăit cât-va timp pe lângă dînsa; de acı vine mirosul plăcut pe care 'l respândesc».

9495 **Spune'mĭ cu cine te adunĭ, să 'ţĭ spun ce fel de om eştĭ.**

C. NEGRUZZI, 1, p. 248. — TIKTIN, *Dicţ.* p. 25.

* △ *Spune-mĭ cu cine te adunĭ, ca să'ţĭ spun cine eştĭ.*

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — D-na E. B. MAWR. p. 5. — E. I. PATRICĬU. *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluiu.* — A. PANN, 1889, p. 55. — I. G. VALENTINEANU, p. 28.—*Semin. Centr. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* *Spune-mĭ cu cine te adunĭ, ca să'ţĭ spuĭ cine eştĭ.*

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 167.

Spune-mĭ cu cine te eĭ, ca s'îţĭ spun cine eştĭ.

C. ŞISMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Vedĭ *a se Insoţì, a se Intîlnì, a Trăì.*

Maĭ ales pentru ceĭ carĭ se însoţesc cu ceĭ rĕĭ.

Dis moi qui tu hantes, je te dirai qui tu es.

Prov. Franc.

Sag' mir mit wem Du umgehest, ich sage Dir wer Du bist. [1])

Prov. Germ.

Man is known by the company he keeps. [2])

Prov. Engl.

[1]) Spune'mĭ cu cine umbli, eŭ îţĭ spun ţie cine eştĭ.
[2]) Omul e cunoscut prin societatea în care petrece.

Dimmi con chi vai, e te dirò chi sei. [1])

Prov. Ital.

Legea luĭ Manu poruncesce ast-fel credincioşilor sĕĭ:

«Brâhmanul să nu stea, măcar sub umbra unuĭ copac, nicĭ împreună cu ómenĭ degradaţĭ, nicĭ cu Tchândâlaşĭ, [2]) nicĭ cu Puccasaşĭ, [3]) nicĭ cu nebunĭ, nicĭ cu ómenĭ mândri de bogăţiile lor, nicĭ cu ómenĭ de cea maĭ disprețuită specie, nicĭ cu Antyâvasâyîşĭ.[4])»—Cap. IV, §, 79.

PLUGARUL ŞI BARZA

Un plugar aşezase în lanurile sale curse de prins cocorĭ carĭ mâncaŭ seminţele semănate. O barză fu prinsă împreună cu cocoriĭ. «Plugare, dise dînsa, nu sunt un cocor. Nu stric semănăturile. Sunt, şi penele mele o arată în deajuns, sunt o barză, cea maĭ de trébă pasere. Ingrijesc de bĕtrânul meŭ părinte, şi 'l hrănesc. — Barză, rĕspunse plugarul, nu'ţĭ cunosc obiceĭurile, nicĭ traĭul pre care 'l ducĭ. Sciŭ numaĭ, că te aflaĭ printre păserile carĭ făcéŭ stricăcĭunĭ în lanurile mele. Prinsă cu ele, cu ele veĭ muri».—BABRIUS.

9496 ***S'eadunară ca draçĩli tu pisă.** [1])

G. ZUCA, c. *Culona, Albania.*

Pentru o adunare de ómenĭ rĕĭ.

ADUNARE

9497 **Când la adunare multă**
Spuĭ ce-va şi nu te-ascultă,
Dă-le pace tutulora
Şi îţĭ dĭ că eştĭ la móră.

A. PANN, III, p. 9.

Când la adunare multă
Spuĭ ce-va şi nu te-ascultă,
Dă-le pace tuturor
Şi le dĭ că eştĭ la móră.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, p. 376.

Vedĭ *Móră.*

[1]) Spune'mĭ cu cine te ducĭ, şi 'ţĭ voiŭ spune cine eştĭ.
[2]) Om de nimic, născut dintr'un Soûdra şi o Brâhmanî.
[3]) Om ne-curat, născut dintr'un Nichâda şi o sclavă.
[4]) Om disprețuit născut dintr'un Tchândâla şi o Nichâdî.
[5]) S'adunară ca dracii în smólă (adică: în ĭad).

Când suntem într'o adunare gălăgiósă, unde vorba ta nu are nicĭ o trecere.

9498 **L'adunare cine tace**
El la niminea nu place.

A. PANN, III, p. 8.

L'adunare cine tace
El la nimenea nu place.

HINŢESCU, p. 2.

Vedĭ *a Tăcé.*

Acelaş înţeles ca la No. 6065.

9499 **Cine are adunare**
Cu ceĭ fără ruşinare
E tot într'o defăĭmare.

A. PANN, III, p. 33. — HINŢESCU, p. 2.

Dacă te însoţescĭ cu ceĭ rĕĭ, va crede lumea că eştĭ şi tu ca dînşiĭ.

Noscitur ex sociis. [1])

Prov. Lat.

Dis-moi qui tu hantes et je te dirai qui tu es.

Prov. Franc.

9500 * △ **Adunările cele rele, strică deprinderele cele bune.**

D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Arată próstele urmărĭ ale însoţireĭ cu ceĭ rĕĭ.

---

[1]) E cunoscut (judecat) după tovarăşiĭ luĭ.

A SE AMESTECÀ

9501 * **Cu carĭ va s-ti méstiçi, ahtare va s'hiĭ.** [1]

C. Ionescu, *înv. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *a se Adunà, a se Însoţì.*

Şi precum ḑice Ţichindeal: «*cu ce feliŭ de ómenĭ se amestecă cine-va, saŭ e însuşĭ aşa ce-va, saŭ mereŭ-mereŭ aşa va fi.*» *Fab.* p. 390.

9502 * **Spune-mĭ cu carĭ ti méstiçĭ, s-ţî spun çi ésti.**

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *a se Adunà.*

Acelaş înţeles ca la No. 9495.

BERE

9503 **Dat în bere.**

Fr. Damé, I, p. 131.

Vedĭ *Horă.*

Bun de însurat, saŭ de măritat. Ḑicere din Transilvania.

BONJURIST

9504 * **Bonjurist.**

Om cu ideĭ înaintate. Pe la 1830 se dà, la noĭ, acest nume tinerilor carĭ, întorcêndu-se din strĕinătate, unde studiase, cu ideĭ cu totul altele de cât acele carĭ aveaŭ trecere în ţéră, înlocuiéŭ, adeseorĭ, în vorbire românescul *bună-ḑiua* prin franţuzescul *bonjour.*

După portul lor, aceştĭ tinerĭ se maĭ numéŭ şi *pantalonarĭ.*

---

[1]) Ca aceĭ cu carĭ te amesteci, aşa veĭ fi.

BUNĂ-DIMINÉŢA

9505 * △ **După buna-diminéţă şi mulţemita.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △ *După buna-diminéţă şi mulţumita.*

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

* △ *Cum îmĭ daĭ bună diminéţa, aşa îţĭ mulţumesc.*

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos, j. Argeş.*

Vedĭ *Bună-Diua.*

Cum se va purtà cine-va cu tine, tot ast-fel te veĭ purtà şi tu cu dînsul.

9506 **Tu 'ĭ daĭ bună-diminéţă**
Şi el de pĕr te-înhaţă.

A. PANN, III, p. 23. — HINŢESCU, p. 46.

Pentru ómeniĭ ceĭ cârcotaşĭ, şi tot gata de ceártă şi de bătaĭe.

9507 **Iĭ dăm bună-diminéţă,**
El nu vra să ne maĭ vadă!

EN. KOGĂLNICEANU, *Letop. Mold.* III, p. 272.

Pentru ceĭ mândriĭ. Cronicarul aplică dicerea parveniţilor, adică cĭocoilor.

De pe-acum începe lume
A nu căutà la nume.
Pe care n'aveam prepus,
Acum s'aŭ 'nălţat maĭ sus.
Iĭ dăm bună-diminéţă
El nu vra să ne maĭ vadă!
Aste nu's nimica frate
Or să vie rele fórte;
C'o să mergem la bărbĭerie
Să ne radă pe datorie.

EN. KOGĂLNICEANU.

9508 * △ Eŭ îĭ ḑic bună-diminéţă,
El îmĭ rĕspunde cu gréţă.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 9507.

9509 * △— Bună-diminéţă şi un rachiŭ.
— Mulţămim şi un gologan.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Ast-fel sĕ rĕspunde celuĭ care 'ţĭ cere ce-va, spre a'ĭ arĕtà că cererea luĭ nu se ieà în sémă degéba, adică fără o deosebită plată.

9510 * △Dă bună-diminéţă gâscelor.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ. j. Covurluĭu.*

Adică e prost.

9511 * △Trénca-flénca, bună-diminéţa.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

Când cine-va spune nimicurĭ.

9512 * △Cacalisaura, bună-diminéţa.

* △ *Cacalisaura.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

Când vorbesce cine-va lucrurĭ fără înţeles.

BUNĂ-ḐIUA

Vedĭ *Căcĭulă, Ḑi.*

9513 * △Bună-ḑioa tótă ḑioa.

GR. ALEXADNRESCU, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

* △ *Tótă-ḑiua bună-ḑiua.*

P. Gârboviceanu, *prof. c. Domnescĭ, j. Muscel.* — G. Bănulescu, *înv. c. Pĭetroşiţa j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *Cap. I, c. Ḑi.*

Pe lîngă înţelesul dat la No. 109, se maĭ ḑice şi pentru ceĭ leneşĭ, saŭ înceţĭ la vre-o trébă.

9514 * △ **După bună-ḑiua şi mulţemită.**

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stĭubienií, j. Dolj.*

Cum e bună-ḑiua, aşa e şi mulţămita.

Hinţescu, p. 20.

* △ *Cum îĭ bună-ḑîua, aşa 'ĭ mulţămu.*

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Veḑĭ *Bună-diminéţa.*

Acelaş înţeles ca la No 9505.

A CERCETA

9515 **Rărişor să cercetezĭ,**
Şi maĭ puţintel să şeḑĭ.

A. Pann, III, p. 4.—Hinţescu, p. 31.

Regulă de purtare. Să nu supĕrăm ómeniĭ cu cercetărĭ pré lungĭ şi pré dese.

CERCETARE

9516 **Cercetările maĭ bune sunt cele maĭ rarĭ.**

A. Pann. 1889, p. 176. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 148.

Veḑĭ *Intîlnire.*

Acelaş înţeles ca la No 9515.

Pune rar piciorul tĕŭ în casa amiculuĭ tĕŭ, ca să nu se desguste de tine şi să te uréscă.

Prov. Solom. XXV, 17.

Trop se bese, bisita, hé lamistat escarta. [1]

Prov. Gascon.

O casa de tu hermano
No irás cada serano. [2]

Prov. Span.

Gute Freunde muss man nicht zu viel überlaufen. [3]

Prov. Elveţ.

Man skal varlig Veunehuus søge. [4]

Prov. Danez.

Betstir eru vinir, ió sjaldan finnast[5]*).*

Prov. Isl. (fœr)

CLIC

9517 *Sparge clicu.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Isprăvesce cérta, gălăgia, taĭfasul.
Clic saŭ *clică* e o cétă de lume gălăgĭósă şi rea.

A CUNÓSCE

9518 **Fie-care unde cunósce acolo trage.**

A. Pann, 1889, p. 161; III, p. 130.

---

1) A se vedé, a se cerceta pré des, depărtéză prietenia.
2) La casa frateluĭ tĕŭ n'o să te ducĭ în fie-care séră.
3) Prietenii bunĭ nu trebue mult să'ĭ cercetezĭ.
4) Casa prietenuluĭ trebue cercetată cu discreţie.
5) Aceia sunt ceĭ maĭ bunĭ prietenĭ, carĭ se cercetéză rar.

Fie-care trage acolo unde cunósce.

HINŢESCU, p. 191.

Scuza celor cari ne cam supĕră cu cercetările lor.

ḐIUĂ-BUNĂ

Vedĭ *Babă*.

DOĬ

Vedĭ *Cap. X, c. Doĭ.*

9519 * △**Unde's doĭ puterea cresce,**
Şi duşmanul nu sporesce.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.* — I. G. VALENTINEANU, p. 35. — FR. DAMÉ III, p. 303.

Când sunt doĭ puterea cresce.

D-na E. B. MAWR, p. 91.

Vedĭ *Unire*.

Gr. Jipescu ilustréză acéstă ḑicere prin urmĕtórea anecdotă.

Or fi patru-ḑecĭ de anĭ, fără doĭ, de când un boier mare ţinu vorbire poporuluĭ, amestecat cu ţĕrănimea, despre unire. Era în toĭu unireĭ fraţilor românĭ de dincóce, cu ăĭ de dincolo de Focşaniĭ. Boieru maĭ le spuse câte 'n lume şi 'n sóre de bine, despre unire; şi ca să prubuluĭéscă lor cât e de bună şi de scump lucru unirea, ḑise luĭ Ghiorghie Sgaibă să ridice d'acolea un bolovan cât tóte ḑilele de mare. Ăla cercă, dar nu'l putù nicĭ clătina singurel. Dacă vĕḑù şi vĕḑù boĭeru aşa, îndemnă şi pe Ion Mâzgă să pue mână. Se opintiră amîndoĭ, dar pace, sănătate. Piétra nu sĕ plecà. Maĭ porunci boieru şi altor doĭ, (îmĭ umblă prin gură), că nu ţiŭ acu minte cum îĭ numĭă, şi câte şi patru făcură rostu.

«Eacătăĭ, le ḑise voĭos boieru, cu pilda asta încercaiŭ să vĕ arĕt ródele uniriĭ!» Dar un ţĕran maĭ isteţ care ascultà Tóder Fîşneţu 'l chemà (Dumneḑeu să 'l ierte de n'o fi trăind), că par'că'l vĕḑ, dete rĕspuns boĭeruluĭ stând cu mânile băgate 'n brîŭ, cu ochiĭ ţintă la el, şi dând din cap. «E cocóne Mihăĭeas! tóte bune, măre să trăiţĭ. Sfânt e ce aĭ vorbit dumnéta. Da greu, jugu, tot pe capu meŭ şi al opincarilor îl lăsaţĭ şi d'o fi unire. Că nu te auḑiĭ puind şi p'un orăşan să 'mpingă la rótă; ci, pe rînd, tot pe d'an de noĭ ne poftişĭ să ardicăm la a stâncă de pétră.»

Maĭ bine doĭ de cât unul.

Ecclesiast, IV, p. 9.

Trois frères, trois châteaux.

Prov. Franc.

Trè fratelli, trè castelli. [1])

Prov. Ital.

Tres irmãos, tres fortalezas. [2])

Prov. Portug.

Drie broeders, drie Kasteelen. [3])

Prov. Oland.

Union is strenght. [4])

Prov. Engl.

Olan kumun nigen oyon neiletchebesu, kutchun mekus bugesu ber yeke kerek butugem. [5])

Prov. Mongol.

9520 **Doĭ pĕ unul lesne 'l face ca nicĭ unul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 90.

Arată puterea celor mulţĭ (GOLESCU).

9521 ***Unde sunt doĭ, cu el treĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 45; I, p. 155. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 214.

Unde sunt doĭ, cu el sĕ face (fac) treĭ.

A. PANN, III, p. 5.—HINŢESCU, p. 54.

Vedĭ *Treĭ.*

Pentru cel care se ţine scaĭu de noĭ, care tot rĕsare unde nu'l semenĭ.

1) Treĭ fraţĭ, treĭ castre.
2) Treĭ fraţĭ, treĭ castre.
3) Treĭ fraţĭ, treĭ castre.
4) Unirea este putere.
5) Daca maĭ mulţĭ ómenĭ întrunesc o aceeaşĭ voinţă, eĭ împlinesc lucrurĭ marĭ cu tóte că sunt slabĭ.

E U

9522 *Eŭ şi cu mine.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.—N. FILIMON, *Ciocoĭ*, p. 168.

1⁰ Eŭ singur am fost acolo.
2⁰ Eŭ singur am făcut cutare lucru.

Moi seul et c'est assez.

Prov. Franc.

9523 * △Cum tu mie şi eŭ ţie.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Dégu, j. Argeş.*

Cum te-aĭ purtat tu cu mine, tot ast-feliŭ mĕ voiŭ purtà şi eŭ cu tine.

GOST

9524 * △Goştuluĭ ne-chemat îĭ locu după uşă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △*Goştuluĭ ne-chemat îĭ locul după uşă.*

IULIU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vezĭ *Ne-poftit.*

Adecă cel ne-poftit la un ospĕţ e ne-băgat în sémă.

Assideat valvoe non invitatus honeste. [1])

Prov. Lat.

Hoste qui de soy mesme est convié.
Est bien tost saoul et contenté.

Prov. Franc.

[1]) Să stea la uşă cel ne-poftit cu cinste.

Ungebetene Gäste setzt man hinter die Thür. [1]

Prov. Germ.

Ongenoode gasten zet men achter de deur. [2]

Prov. Oland.

9525 * △ **Goştĭ fără traistă.**

AVR. CORCEA, *paroh, c, Coşteĭu, Banat.*

Adică óspe ne-chemat, ne-poftit.

Românul când merge în goştĭe duce traistă cu colac, la némurĭ şi prietenĭ bunĭ. Cel care nu duce traistă, acela nu ţine socotélă de bunele obiceiurĭ, şi ast-fel călcându-le nu'ĭ bine vĕzut, deci remâne ne-poftit.

GOŞTIE

9526 **Tata merge goştĭe, óre ce 'mĭ va aduce în straiţă saŭ taşcă.**

Dreptatea (ziar), Sept. 1896, Banat.

Când se aştéptă vre-un bine de la un demers óre-care.

A SE INCÂRDUÌ

9527 * **Încârduit cu terchea-berchea,**
Treĭ treĭ perechea.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 45; I, p. 156.

Încărduit cu terchea-berchea (terca-berca),
Treĭ leĭ părechea (perechĭa).

HINŢESCU, p. 78 & 185.

D'ăĭa terchea-berchea
Treĭ leĭ perechĭa.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 273.

---

[1] Oaspeţĭ ne-poftiţĭ se pun după uşă.
[2] Oaspeţĭ ne-poftiţĭ se pun după uşă.

D'alde terchea-berchea
Treĭ leĭ pĕrechĭa.

Zilot Românul, *Cronica*, p. 67

Adică 'cu ómenĭ de nimic, de strînsură şi maĭ mult rĕĭ.

«Drept aceea greşală avem fraţilor, că ĭaste între eĭ Căplesciĭ şi Buzesciĭ, şi ceĭ-lanţĭ din némurĭ slăvite pămîntene, şi după ném şi după slujbe, strigă cu marĭ dovedĭ şi aŭ dreptate. Iar uniĭ din noĭ, *d'alde terchea-berchea treĭ leĭ pĕrechĭa*, adunătură de la patru părţĭ ale lumeĭ, precum singurĭ scim, şi pre uniĭ şi vorba ne adeveréză, orĭ nu ar fi maĭ bine să tăcem?» — Zilot.

A SE ÎNCHINÀ

9528 * △ **Cum ţi sĕ închină aşa 'ĭ mulţemesce.**

Andreĭŭ Tóder Vasiliŭ, *c. Şedistel, com. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Bună-diua.*

Acelaş înţeles ca la No. 9514.

A SE ÎNSOŢÌ

9529 **Spune 'mĭ cu cine te-însoţescĭ,**
Ca să 'ţĭ spuĭu cine eştĭ.

A. Pann, I, p. 117. — Hinţescu, p. 80.

* △ *Spunĕ 'mĭ cu cine te-însoţĕsçĭ,*
Ca să 'ţĭ spun eŭ cine eştĭ.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. Antonescu, *stud. c. Vălcele, j. Argeş.* — *Semin. Cent. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.* — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Spune-mĭ cu cine te-însoţescĭ,*
Ca să ţĭ spun că cine eştĭ.

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Spune 'mĭ cu cine te-însoțescĭ,
Ca să 'țĭ arĕt cine eștĭ.

A. PANN, *Archir.* p. 10.

* *Spune 'mĭ cu cine te-însoțescĭ,*
Să îțĭ spun cine eștĭ.

V. FORESCU, c. *Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Spune 'mĭ cu cine te-însoțescĭ,*
Ca să 'țĭ spun că ce om eștĭ.

V. SALA, *dasc.* c. *Vașcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Spune 'mĭ cu cine te-însoțescĭ,*
Și 'țĭ voĭu spune cine eștĭ.

D-ra EC. ȘIȘMAN, *înv.* c. *Adam, j. Tutova.*

Vedĭ *a se Adunà, a se Întîlnì.*

Acelaș înțeles ca la No. 9495.
Eschyle, pune următórele cuvinte în gura luĭ Eteocle:

«Sórtă! Sórtă! trebuia óre să întovărășescĭ pre acest om drept cu ceĭ maĭ mișeĭ dintre ómenĭ! In orĭ-ce afacere, nimica nu e maĭ rĕŭ de cât societatea celor rĕĭ. Fructul acesteĭ însoțirĭ este amar; este un lan de nenorocirĭ, unde nu se seceră de cât mórtea. Plecațĭ pe mare, ómenĭ aĭ luĭ D-zeŭ, cu matrozĭ ne-credincioșĭ, cu o cétă de criminalĭ, și vețĭ perì împreună cu acest ném urît de ḑeĭ. Dacă un om drept trăesce în mijlocul unuĭ popor ne-primitor, care nu dă nemuritorilor cinstea ce li se cuvine; învăluit, cu tótă nevinovăția luĭ, lovit ca dînșiĭ de varga ceruluĭ, va perì.» — *Ceĭ Șépte contra Tebeĭ.*

9530 Vréĭ să țĭ spun eŭ care 'mĭ estĭ?
Spune-mĭ cu caré te 'nsoțescĭ.

ANDREIŬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.* p. 75.

Acelaș înțeles ca la No. 9529.

9531 * △ Asemenea cu asemenea lesne se însoțesce.

E. I. PATRICIŬ, *înv.* c. *Smulți, j. Covurluĭu.*

Se ḑice maĭ ales pentru ceĭ rĕĭ.

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον.[1]).

Prov. Elin.

Simile simili gaudet.[2])

Prov. Lat.

Ogni simile ama il suo simile.[3])

9532 **Rĕŭ cu rĕŭ, bun cu bun se însoţesc.**

KÁROLY ÁCS, p. 82.

Acelaş înţeles ca la No. 9531.

. . . . , καὶ δυσπραξίᾳ
Ληφθεὶς ἐπῳδὸς ἐστι τῷ πειρωμένῳ.

Plutarh.

Furem fur cognovit, et lupum lupus.

Prov. Lat.

Gleicheit mach Freundlichkeit.

Prov. Germ.

Pes psowi jest prítel.
Prov. Cech.

Ebnek eb a barátja.
Prov. Magy.

Пасъ псу братъ.
Prov. Sêrb.

9533 * △ **Cu mine nu te însoţì,**
Că ast-fel nu 'ĭ păgubì.

D-ra SILVIA LAZAR, c. *Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Tovărăşie.*

[1]) Asemene se bucură cu asemenele sĕŭ.
[2]) Asemenea se bucură cu asemenele sĕŭ.
[3]) Fie-care asemenea iubesce pe asemenele sĕŭ

Căcĭ rare-orĭ găsescĭ tovarăşĭ cinstit.

Qui a compagnon a maistre.

Prov. Franc.

9534 **Nu te însoţi cu cine nu eştĭ din destul a te smulge de pĕr.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 3.

Veḑĭ *Cap. IV, c. Mare.*

Adică cum maĭ ḑice ŢICHINDEAL, Fab. p. 24: *să nu ne însoţim cu cel maĭ puternic de cât noĭ.*

ÎNSOŢIRE

9535 **Vaĭ de acea însoţire**
Unde nu este unire!

A. PANN, II, p. 157.— HINŢESCU, p. 80.

Căcĭ o asemenea tovărăşie nu póte da róde bune, unul trăgênd aisa şi altul cea.

A SE ÎNTÎLNI

Veḑĭ *a se Iubì.*

9536 * △ **Spune'mĭ cu cine te întîlnescĭ,**
Ca să'ţĭ spun cine eştĭ.

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Veḑĭ *a se Adunà, a se Insoţì.*

Acelaş înţeles ca la No. 9529.

ÎNTÎLNIRE

9537 * △ **Rara întîlnire**
E maĭ cu ĭubire.

A. PANN, III, p. 3.—HINŢESCU, p. 159.—V. SALA, *dasc. c. Cusiişu, comit. Bihor, Ungaria.* — E. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Veḑi *Cercetare, Vedere.*

Acelaş înţeles ca la No 9516.

POVESTEA VORBEÏ

Sócra unuia intrând
Pe uşă, zîmbì dicênd:
«Bună dioa, fĕtul meŭ!
«Da vedî cum te ïubesc eŭ,
«Că tot des te cercetez!»
Résπunse el: «Ved şi cred,
«Dar de veï, în felul meŭ,
«Ca să te ïubesc şi eŭ,
Maï rar să mĕ cercetezî,
«Că pré mult mĕ 'ndatorezî.

A SE INTOVĂRĂŞÌ

9538 **S'a întovărăşit rîïosul
Cu chelul şi păduchïosul.**

A. Pann, II, p. 74. — Hinţescu, p. 161.

Când se face o tovărăşie între nevoïeşî, şi maï ales pentru negustorie.

LUME

Vedî *Lăutar*, *a se Pïeptenà*, *Ţînţar*.

9539 **Lume 'n culme, véc şoldiŭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 41.

Adică lumea sĕ clatină ca cele pĕ culme, ïar vécul stă plecat la o parte, când şî când să cadă (Golescu).

9540 * △**Lumea asta nu 'ï a mea,
Ceïa-l-altă nicï aşa.**

Ion Medeşi, c. *Cluj.*, *Transilvanïa.*

Aicï nu sunt fericit, ne-fericit voïu fi şi pe cea-l-altă lume.

Diun ia bugiun, bizim iarân sizin, sora cimoenim ia cim bilir cimin.[1])

Prov. Turc.

9541 * △ Aşa'ĭ lumea din bucăţĭ.

TEODORESCU—CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

Arată deosebirea din fire.

9542 * △ Aşa'ĭ lumea, din bucăţĭ;
Vede unul, face toţĭ.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Se ĭéŭ ómeniĭ unul după altul, fără să 'şĭ dé séma pentru ce.

Ce sont des moutons de Panurge.

Prov. Franc.

9543 * △ Lumea 'ĭ făcută din bucăţĭ; vede unul, cere toţĭ.

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.* — GR. JIPESCU, *Lumina*, I, p. 262.

* *Lumea este din bucăţĭ;*
Vede unu cere toţĭ.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 9542 & 9544.

9544 * △ Lumea este din bucăţĭ;
Cere unul, daĭ la toţĭ.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

---

[1]) Lumea astăzĭ a nóstră, mâine a vóstră, pe urmă a nimĕnuĭ saŭ cine scie a cuĭ.

* △ *Ața'ĭ lumea din bucățĭ;*
Cere unu, dă la toțĭ.

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focșanĭ, j. Putna.*—TEODORESCU CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

Arată ușurătatea unor femeĭ.

9545 Césta lume facut ĭe cu scálele: uri mergu én jos, uri én șus.[1])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 7.

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

Uniĭ se scobor, alțiĭ se înalță; lumea este într'o vecĭnică schimbare.

9546 Lumea e ca un puț cu doue cĭuturĭ; când se urcă cea plină se cobóră cea deșértă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1350

Acelaș înțeles ca la No. 9545.

9547 □ Lumea este ca o rótă; cine póte învîrtesce.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraș,* p. 56.

Adică cel maĭ dibacĭŭ, cel maĭ viclén, cel maĭ lipsit de orĭ-ce scrupule stăpânesce lumea.

Dĭun ia ciarcu. fâlâtâr așcoliurm cèrirne. [2])

Prov. Turc.

9548 Lumea nóstră 'ntrégă éste ca-ună scólă tră-nvĕțare. [3])

ANDREĬU AL BAGAV, *Cart. Aleg.* p. 99.

---

[1]) Acéstă lume e făcută cu scărĭ: uniĭ merg în jos, uniĭ în sus.
[2]) Lumea e o rótă, vrednic e cine o învîrtesce.
[3]) Lumea nóstră întrégă este ca o scólă pentru învĕțătură.

Tótă lumea este scólă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 29; II, p. 5.—HINŢESCU, p. 94.

Intîmplările lumiĭ ne învaţă multe, şi precum se maĭ dice: *vremea învaţă pe cel ce n'a avut dascăl.*

9549 * △ Lume, lume,
Cum ţĭ-aş pune nume!

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Pentru a se arĕtà rĕutatea lumeĭ.

9550 * △ Dĭ'ĭ lume şi te mântue.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 223; *Conv. Lit.*, XI, p. 182.

* △ *Dĭ'ĭ lume şi tacĭ.*

G. P. SALVĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Dĭ'ĭ lume şi pace bună.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 160.

Când vedĭ relele din lume, nu căutà să le îndreptezĭ, căcĭ singur ce poţĭ face. Lasă şi tu lumea să mérgă cum a mers de când e.

9551 * Lume, lume,
Zémă de prune.

Maior P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Lumea este o nimica tótă; sfaturile şi părerile eĭ sunt deşerte, să nu ţinem nicĭ o sémă de ele.

9552 * △ Lume, lume, şi vĭéţa brăcinarĭu de aţă.

ILIE HOCĬOTĂ, *elev. Semin. c. Sĕlişte, comit. Sibiĭu, Transilvania.*

Acelaş înţeles ca la No. 9551.

9553 *Aşa e lumea (asta)!

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233.—HINŢESCU, p. 93.

Acelaş înţeles ca la No. 9550.

9554 *△A fi ca nimenĭ de pe lume.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ.*, *j. Vâlcea.*

Alminterea de cât ceĭ-l-alţĭ ómenĭ, cĭudat în ideile şi apucăturile sale.

9555 Aţîea, am̃ia, ş-lumea tută. [1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Spune taĭna la toţĭ.

9556 *△Lumea nu 'ĭ cât se vede prin feréstră.

V. ĬFRIM, *elev Sc. Norm. c. Corodescĭ, j. Fălciŭ.*

Pentru cel care nu a eşit din satu luĭ, şi prin urmare nu cunósce lumea.

9557 *△Ce o fi pe o lume, o fi şi pe mine.

G. P. SALVĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Arată ne-păsarea. Ce se va întîmplà celor-l-alţĭ, mi se va întîmplà şi mie.

9558 Par'că tótă lumea îĭ strică.

LAZĂR ŞAĬNEANU, *Semas.* — N. POPESCU, *Calend.* 1882, p. 34.

Stă trist, supĕrat, trudit rĕŭ.

9559 △S'aŭ dus fie-care în lumea luĭ.

Sezătóre, III, p. 132.

Adică fie-care într'o parte.

---

[1]) Ţie, şi mie, şi lumeĭ tóte.

9560 * △Vîntură-lume.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Om cu care umblă din loc în loc, prefirând multă lume.
2⁰ Derbedeŭ, ştrengar.

9561 * △Par'că tótă lumea e a luĭ.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Om mulţumit, fericit la culme.

Le roi n'est pas son cousin.

Prov. Franc.

9562 * △Iĭ pare lumea vînĕtă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 9558.

9563 * △Când ţi'ĭ lumea maĭ amară.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Arată culmea necazuluĭ. Când este supĕrat rĕŭ, vine unul şi te maĭ necăjesce.

9564 * △Când ţi'ĭ lumea maĭ dragă.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 6299.

9565 Ce avem cu lumea? Lumea ca lumea şi noĭ ca noĭ.

A. PANN, II, p. 20.—HINŢESCU, p. 94.

Facă lumea ce o vré, şi noĭ ce ne place.

9566 **Ce o face lumea să facem şi noĭ.**

A. Pann, II, p. 20.

Ce o face alţiĭ, vom face şi noĭ.

9567 ***Să ne luăm după lume.**

Hinţescu, p. 93.

Acelaş înţeles ca la No. 9566.

9568 ***Că doar nu pĭere lumea.**

N. Gane, *Conv. Liter.*, IX, p. 54. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 454.

Indemn ca să facă óre-ce, arĕtându'ĭ că nu i se cere ce-va pré greŭ de făcut.

9569 ***Lumea şi un om.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Adică tótă lumea scie un lucru dar maĭ ales cutare om.

9570 *△**A fi lumea de pe lume.**

T. Bălăşel, *înv.* c. *Smulţĭ*, j. *Vâlcea*.

Adică o mulţime ne-numĕrată.

«*Lume de pe lume* petreceaŭ pe fata împĕratuluĭ.»

9571 *△**A fi lume albă.**

T. Bălăşel, *înv.* c. *Stefănescĭ*, j. *Vâlcea*.

Adică fericire.

9572 *△**A se duce în lumea albă.**

G. Poboran, *inst.* j. *Olt*.

Departe, să nu 'ĭ afle urmele, să nu scie nimenĭ de dînsul, şi unde va fi maĭ bine de cât în acéstă lume ticălósă şi plină de necazurĭ.

9573 *A eşì la lume.

Pentru acel, băiat saŭ fată, care acum începe a se prinde în horă.

9574 * △ De când e (iĭ) lumea.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 93. — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 957.

A MERGE

9575 * △ Spune 'mĭ cu cine mergĭ
Şi 'ţĭ voiŭ spune ce plătescĭ.

V. SALA, *dasc. c. Poenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Ḑi'mĭ cu cire maēri, şi voĭ spure cire ĭeştĭ.

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 16.

Veḑĭ *a se Adunà, a se Însoţì.*

Acelaş înţeles ca la No. 9529.

MIJLOC

9576 * △ A'l băgà la mijloc.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 141.

A se adunà împrejuru luĭ, a'l îmbrăţişà, a'l ĭubì.

«Lumea *nu 'l bagă la mijloc,* toţĭ îl ocolesc.» GR. JIPESCU.

MULT

9577 * △ Ceĭ mulţĭ n'aştéptă pe ceĭ puţinĭ.

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.* — C. IORDĂCHESCU, *elev, c. Cristescĭ, j. Botoşanĭ.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

Când unul vine în întârḑiere la o masă, la o petrecere.

MULȚUMITĂ

9578 * △Mulțumită sacă
Nimĕruĭ nu 'ĭ dragă.

S. Teodorescu, *c. Brosceni, j. Suciava.*

Oglindesce vechĭul obiceĭu al plocónelor.

MUSAFIR

Vedĭ *Stăpân.*

9579 * △Dumnedeŭ face casa, dracu aduce musafirii.

Gav. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Arată ne-plăcerile pe carĭ ni le aduc adese-orĭ musafiriĭ.

9580 * Par'că eștĭ musafir.

D-na C. Z. *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Se dice celor carĭ nu 'șĭ îndeplinesc slujba cum trebue.

«Trecĭ prin odăĭ *par'că eștĭ musafir*».

NADĂ

Vedĭ *Plug.*

9581 * △E bună pânza lungă, dar nada lungă nu.

Idem, Calend. Rom. 1892.

Adică tovărășia lungă. Joc de cuvinte între ambele înțelesurĭ ale cuvîntuluĭ: *nadă.*

9582 * △Nu ți 'ĭ de o dată, da ți 'ĭ de nadă.

Gav. Onișor, *prof. c. Bérlad, j. Tutova.*

* △ *Nu 'ĭ de o dată, da 'ĭ de nadă.*

X*** *sc. înv. c. Nănescĭ, j. Bacăŭ.*

* △ *Nu 'ĭ e de o dată, ci ĭĭ e de nadă.*

E. I. PATRICIŬ & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

Pentru ceĭ de carĭ nu maĭ poţĭ scăpà. Se cam apropie de înţelesul diceriĭ de la No. 2732.

NE-CHEMAT

9583 * △ **Ne-chematul (la masă) n'are loc.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 719. — PÂRVU, *stud. c. Ivescĭ, j. Tutova.*

Nu ti du néclimat ĭuvá, tra s-nu ti scótă afoară.[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 170.

Vedĭ *Ne-poftit.*

Pentru cel obraznic care se duce ne-chemat la masă streină.

Qu va ey noueços senso estre envida, s'en tourna senso aver dina.[2]

Prov. Prov.

Ungebetene Gäste setzt man hinter den Feuerheerd.[3]

Prov. Germ.

An unbidden guest knoweth not where to sit.[4]

Prov. Engl.

---

[1]) Nu te dù unde-va ne-chemat, ca să nu te scótă afară.
[2]) Cine merge la nuntă fără a fi poftit, se întórce fără ca să fi mâncat.
[3]) Óspeţiĭ ne-poftiţĭ sĕ pun după cuptor.
[4]) Un óspe ne-poftit nu scie unde să sté.

NE-POFTIT

Vedĭ *Vorbă.*

9584 **Cel ne-poftit, locul luĭ după uşă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 77.

* *Ne-poftitul are scaun după uşă.*

D-ra ALEXANDRINA ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Sĕ dice pentru ceĭ obraznicĭ, ce merg la mese streine ne-poftiţĭ (GOLESCU).

Cane no'mmittato à nozze,
Non ce vaa ca coglie zotte. [1])

Prov. Neapol.

Ungebetene Gäste setzt man hinter die Thür. [2])

Prov. Germ.

Ýzt vió dyr skal óboöinn sitja. [3])

Prov. Isl.

9585 * △ **Ne-poftitul n'are scaun.**

I. G. VALENTINEANU, p. 35.—I. PUSCARIU, *c. Poĭana-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*— GR. POĬENARU, *j. Buzĕŭ.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — *Sem. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Ne-poftitul scaun n'are.*

A. PANN, *Edit;* 1889, p. 6 & 141, I, p. 24; III, p 105.—HINŢESCU, p. 121. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 171; *Leg.* p. 32. — FR. DAMÉ, III. p. 119.—V. SALA, *dasc. c. Zăvoenĭ, comit Bihor, Ungarĭa* — A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

---

[1]) Câne ne-poftit la nuntă, nu te du că veĭ aduna loviturĭ.
[2]) Óspeţiĭ ne-poftiţĭ sĕ pun după uşă.
[3]) După uşă trebue să sté cel ne-poftit.

* △ *Ne-poftitul nu are loc.*

K. A. ZAMFIRESCU — DIACON, *înv. c. Stîubîenii, j. Dorohoĭ.*

Vedĭ *Masă, Ne-chemat, Ospe.*

Pentru cel care sĕ duce unde-va ne-chemat, saŭ se amestecă în vorbă ne-poftit.

«Eram şi eŭ p'acolo şi căscam gura pe dinafară pe la tóte sĕrbările, căcĭ nicĭ pomenélă nu erà să fiŭ şi eŭ poftit, şi apoĭ se scie că, *ne-poftitul scaun n'are.*» ISPIRESCU.

Deviat a sede non invitatus in œde. [1])

Prov. Jósa-Lat.

A boda, nem bautizado nao vás sem ser convidado. [2])

Prov. Portug.

9586 * △ **Ne-poftitul n'are loc la masă.**

Scol. Norm. Inv. Buc. prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No 9585.

Hoste qui de soy mesme est convié,
Est bien tost saoul et contenté.

Prov. Franc.

Chi và alla festa e non è invitato, se no torna svergognato. [3])

Prov. Ital.

NE-UNIRE

9587 **Ne-unire în ţéră**
O face să péră.

AL. ODOBESCU—SLAVICĬ, *Cart. Cit.*

Acelaş înţeles ca la No 9519.

---

[1]) Cel ne-poftit în casă îĭ lipsesce scaun.
[2]) La nuntă, saŭ la botez nu te dù fără a fi poftit.
[3]) Cine merge la petrecere şi nu e poftit, se întórce ruşinat.

NÓPTE-BUNĂ

9588 * △ **Nópte-bună, că tata'ĭ la Iaşĭ.**

X***, *stud. c. Schĭopenĭ, j. Fălciŭ.*

O fată, îĭ dă a înţelege unuĭ tînĕr, după care îĭ ard călcăele, că o va găsì singură a-casă.

ORTĂCESC

9589 * △ **Lucru ortăcesc, lucru ţigănesc.**

Avr. Corcea, *paroh, c. Costeĭu, Banat.*

Lucrul făcut în asociaţie e în tot-dé-una rĕŭ făcut.

ÓSPE

Vedĭ *Casă.*

Legile cele maĭ vechĭ prevĕd datoriile celuĭ în casa căruia se presintă un óspe, trimisul de Dumnedeŭ.

In *Mânava-Dharma-Sâstra*, redactat, după tóte probabilităţile, cel puţin în al treĭ-spre-decelea secol înainte de Hristos, putem citi urmĕtórele:

«Când un óspe se presintă, stăpânul caseĭ, cu formele prescrise, să'ĭ arĕte un scaun, apă pentru spălatul picerelor, şi mâncare gătită cât va fi putut maĭ bine.» — *Cartea III, § 99.*

«Un stăpân de casă nu trebue, séra, să refuse de a găzdui pe acela pe care apunerea sóreluĭ îl aduce, căcĭ nu are vreme să ajungă la dînsul; óspele, fie că a venit la vreme saŭ pré târdiu, nu trebue să sté în casă fără ca să 'i se dé de mâncare.» — *Cart IV, § 105.*

«Capul familieĭ nu va mâncà nimicà fără a dà şi óspeluĭ sĕŭ: a cinsti pre óspe, este mijlocul cel maĭ sigur de a dobândi averĭ, glorie, viéţă lungă şi raĭul.» — *Carte IV, § 106.*

9590 * △ **Cu vasul gol nu poftì óspeţĭ.**

V. Sala, *înv. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Óspele, ca şi obrazul subţire, se ţine cu cheltuĭélă.

9591 **Óspele ne-chĭemat n'are scaun.**

Reinsberg-Düringsfeld, II, p. 278.

Vedĭ *Ne-poftit.*

Acelaş înţeles ca la No. 9585.

9592 * △ **După treĭ ḑile óspeţiĭ se pun la rîşniţă.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vorbă bĕtrânéscă. Insémnă că maĭ mult de treĭ ḑile să nu şeḑĭ ca musafir la cine-va. Dacă eştĭ nevoit să staĭ maĭ mult de treĭ ḑile, apoĭ să nu şeḑĭ chiar de géba, ci să te apucĭ să facĭ câtă puţină trébă la casa aceea.

Conform acestuĭ vechĭu obiceĭu al ţĕriĭ, óspele este ţinut în arhondărie, la monăstire, treĭ ḑile, fără nicĭ o plată pentru locuinţa şi mâncarea ce i se dă.

Acest numĕr de treĭ ḑile se întîlnesce şi în obiceĭurile străinilor, privitóre la óspeţĭ, precum dovedesc următórele ḑicerĭ :

Post tres sæpe dies vilescit piscit et hospes. [1]

Prov. Lat.

L'hôte et le poisson
En trois jours sont poison.

Prov. Franc.

Dreitägiger Gast
Ist eine Last. [2]

Prov. Germ.

Trågen gåst går trøg vård. [3]

Prov. Svedez.

9593 **Óspĕtul nu mănâncă ce gândesce, ci mănâncă ce găsesce.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 147; III, p. 119.—Hinţescu, p. 138.

---

[1]) După treĭ ḑile pescele şi óspele perd din valórea lor (se strică).
[2]) Un óspe care stă treĭ ḑile este o greutate.
[3]) Un óspe care te ţine face o gazdă greóĭe.

* △ *Óspele nu mănâncă ce gândesce, ce mănâncă ce găsesce.*

V. Sala, *dasc. c. Sedişte, comit. Bihor, Ungaria.*

Óspele nu mâcă çe va să-mintuéscă, ma çe va s-află. [1]

Andreĭ al Bagav, *Cart. Aleg.*, p. 91.

Ôspili çe-află, nu çe mintuésci, mâcă. [2]

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 172.

Să ne mulţumim cu ce găsim, şi să nu ne aşteptăm la lucrurĭ marĭ.

Musafir umdunu iemes bulduunu ier. [3]

Prov. Turc.

Musafir ier bulduunu
Iemes onun umduunu. [4]

Prov. Turc.

PETRECANĬE

9594 * △ A'ĭ face de petrecanĭe.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*—Fr. Damé, III, 208.

1⁰ A'ĭ dà de lucru, încurcându'l într'o afacere.
2⁰ A'l bate ; a'l gonì.
3⁰ Rare-orĭ ; a'l omorî.

---

[1]) Óspele nu mănâncă ce va gândi, dar ce va aflà.
[2]) Óspele ce află, nu ce gândesce, mănâncă.
[3]) Óspele nu mănâncă ce gândesce, ci mănâncă ce găsesce.
[4]) Un musafir la masă nu mănâncă ce gândesce, ci mănâncă ce găsesce.

POFTIT

9595 A nu se dà poftit.

Ion al lui Sbiera, *Pov.*, p. 20.

A nu aşteptà pré multă îmbiere saŭ poftire.

«Când aŭ fost Pepelea în dreptul lor, au stat căruţa, şi nuntaşiĭ l'aŭ cinstit pe bietul Pepelea. El *nu s'aŭ pré dat poftit*, ci a subt cam binişor dintr'o ploscă».—Sbiera.

PRIVEGHERE

Veḑĭ *Casă*.

A SCIE

9596 Insă pe unde 'l scie
Nu'ĭ dă meşiĭ să maĭ vie.

A. Pann, III, p. 22.

Pentru ceĭ rĕĭ, saŭ carĭ pizmuesc, urăsc şi vrăjmăşesc pe tótă lumea.

SFAT

9597 * △ S'aŭ adunat la sfat,
Ca porciĭ la căcat.

R. Suciu, *dasc. c. Orlat, Transilvania, apud Hăşdĕŭ, Etym. Magn.* p. 395.—I. Bănescu, *prof. c. Roman, j. Roman*.

Veḑĭ *Muscă*.

Se ḑice despre adunările celor rĕĭ, carĭ tot la rele alerg.

SINGUR

9598 * △ Vaĭ dĕ cel ce merge sîngur! că, când va alunecà, n'are cine 'l ridicà.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 18.

Adică dĕ ceĭ ne-însuraţĭ, că la bólă n'are cine 'ĭ căutà, cum şî dĕ ceĭ fără nicĭ un prieten, ca la necazurĭ n'are cine le ajutà (Golescu).

9599 * △ **Când eştĭ cu el, ca când eştĭ şi singur.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiŭ.*

* △ *Orĭ (ţîr) cu el, orĭ (ţîr) fără el !*

V. SALA, *dasc. c. Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

* *Orĭ cu el, orĭ fără el tot atâta.*

Pentru cel ce nu e de nicĭ un ajutor, pe care nu poţĭ pune temeĭu.

9600 * △ **Per cu tine, per fără tine.**

V. SALA, *dascăl, c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 9601.

9601 * △ **Când eştĭ cu mine, ca când eştĭ şi singur.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică nu aĭ nădejde. Se dice, în glumă, după ce maĭ întâiŭ unul a asigurat că va face tot ce'ĭ stă în putinţă, şi va isbutì.

S O Ţ

9602 **Omul din soţii luĭ se cunósce.**

KÁROLY ÁCS, p. 82.

Vedĭ *a se Insoţì.*

Acelaş înţeles ca la No. 9575.

Chi tocca il vischio vi resta impaniato.

Prov. Ital.

Wer Pech angreift, besudelt sich damit.

Prov. Germ.

A ki sántávál jár, sántítani tanul.

Prov. Magy.

Kdo s kulhawým chodí, kulhati se učí

Prov. Cech.

Тко са ромъимъ ходи, учисе рамати.

Prov. Sérb.

A SE STRÎNGE

9603 **S'a strîns rînced lângă muced.**

A. Pann, *Archir*, p. 10.

Vine rînced lângă muced.

A. Pann, II, p. 135. — Hinţescu, p. 162.

Când se adună ceĭ de o potrivă, şi maĭ ales când, într'o căsătorie ambiĭ soţĭ sunt rĕĭ.

TOVARĂŞ

Vedĭ *Drac.*

9604 **Tovarăş numaĭ la câştig,**
La pagubă pune cârlig.

A. Pann, II, p. 80. — Hinţescu, p. 190.

Pentru ceĭ carĭ primesc tovărăşia când sunt folóse, dar când te vĕd în pagubă, îţĭ daŭ cu picĭorul, şi precum ḑice poetul:

Donec eris felix multos numerabis amicos
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

9605 **Cine are tovarăş nerod**
Ajunge din pod în glod.

A. Pann, II, p. 75. — Hinţescu, p. 189.

Vedĭ *No. 1580.*

Tovărăşia cu cel nerod te duce la peire.

La mauvaise compagnie perd l'homme.

Prov. Franc.

9606 **Mulţĭ tovarăşĭ, tot-dé-una,**
Fac maĭ mult de cât o mână. [1])

A. PANN, II, p. 75. — HINŢESCU, p. 189.

Arată folósele unireĭ şi ale tovărăşieĭ.

TOVĂRĂŞIE

Vedĭ *Albină*.

9607 * △**Lucrul de tovărăşie**
Mirόse a sărăcie.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Omul bogat face singur, ce are de făcut, şi nu maĭ alérgă după tovarăşĭ.

9608 * △**Tovărăşia e bună numaĭ cu punga ta.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *a se Insoţì*.

Decĭ să nu te întovărăşescĭ cu nimenĭ, căcĭ te veĭ căi în tot-dé-una.

Qui a compagnon a maître.

Prov. Franc.

9609 **Cativa cumpagnia face resbì osu de cerbice.** [2])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 11.

Acelaş înţeles ca la No. 9605.

---

[1]) In *Povestea Vorbeĭ*, se citesce greşit *tovaroşĭ* şi *mulţĭ*, în loc de *tovarăş* şi *mult*.
[2]) Réua societate rupe όsele gâtuluĭ.

Mauvaise compagnie conduit à la potence.

Prov. Franc

9610 **Maĭ bire înseli nego cu cativa cumpagnia.**[1])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 12.

Să fugim de societatea celor rěĭ.

TREĬ

9611 **Unde ĭeraŭ treĭ, eŭ ĭeram al patrulea.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 64.

Vedĭ *Doĭ.*

Acelaş înţelès ca la No. 9521.

«D'apoĭ vara în ḑilele de sěrbătóre, cu fetele pe câmpie, pe colnice şi maĭ ales prin luncile şi dumbrăvile cu mândreţe, după cules răchiţica de făcut gălbenele, sovîrv de umplut florĭ, dumbravnic şi cină de pus p'intre straĭe, cine umblà? Povestea cântecululuĭ:

Fă-mě, Dómne, val de teĭu
Şi m'aruncă 'ntre-femeĭ.

Şi, scurtă vorbă, *unde ĭeraŭ trei, eŭ ĭeram al patrulea.*« — I. CREANGĂ»

UN

Vedĭ *Cap. X, c. Un.*

9612 **Unul ca nicĭ unul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11. *Ascm.*, p. 19.

Unul ca nicĭ unul, că dě la doĭ încep ceĭ mulţĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 207.

* *Un, vr'un.* [2])

G. ZUCA, *c. Covaĭa, Albania.*

Adică unul singur nu pré folosesce unde sě cere maĭ mulţĭ (GOLESCU).

---

[1]) Maĭ bine singur de cât cu rea societate.
[2]) Unul nicĭ unul.

9613 **Unu ca nicĭ unu, doĭ ca douĕ-ḑecĭ!**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Arată puterea ce ne dă tovărăşia. Un singur tovarăş înḑecesce puterea nóstră.

9614 ***Toţĭ ca unul.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 70.

Veḑĭ *No. 3274.*

Arată asemĕnarea ómenilor la urmărĭ ne-trebnice (Golescu).

9615 ***Tot unul ca unul.**

Adică leşĭ pe sprîncénă.

A SE UNI

9616 **De vreĭ să aĭ nume bun, nu te unì cu ceĭ rĕĭ.**

Idem, *Calend. Rom.* 1892.

Acelaş înţeles ca la No. 9609.

UNIRE

Veḑĭ *Cap. XIX, c. Unire.*

9617 *** △ In unire stă tăria.**

C. C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

In unire stă puterea.

Idem, *Calend. Rom.* 1892.

Acelaş înţeles ca la No. 9519.
Veḑĭ anecdota cu Ión Rótă, în *Amintirile* luĭ Creangă, p. 163 şi urmĕtórele.

Concordia res parvae crescunt; discordia res magnæ dilabuntur. [1])

Prov. Lat.

---

[1]) Prin înţelegere cele micĭ cresc; prin ne-înţelegere cele marĭ se dărăpănă.

L'union fait la force.

Prov. Franc.

L'union fa la forza. [1])

Prov. Venit.

Eintracht bringt Macht. [2])

Prov. Germ.

9618 **Unirea biruesce pĕ cel maĭ tare vrăjmaş.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 207.

Acelaş înţeles ca la No. 9617.

VECIN

Vedĭ *Casă, Găină, Grădină.*

9619 **Vecin pĕ vecin vede.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

Adică vecin cu vecin sĕ caută, sĕ ajută (GOLESCU).

9620 ***Vecine, s'a dus bărbatu meŭ la móră; nu sciŭ, să mĕ mărit saŭ să 'l maĭ aştept.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Bărbat, Vecină.*

Ḑice femeĭa care ar dori să se iubéscă cu vecinul eĭ.

9621 **Lucrul dit viçină tot-na 'ĭ cama bun.**[3])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Vedĭ *Găină.*

---

[1]) Unirea face tăria.
[2]) Unirea face puterea.
[3]) Lucrul vecinuluĭ tot-dé-una e maĭ bun.

Acelaș înțeles ca la No. 1847 b.

9622 * △ **Bună 'ĭ găina mea, tot maĭ bună pare a fi a vecinuluĭ.**

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Găină.*

A se adăogà, ca variantă la No. 1847 b.

9623 * △ **Găina vecinuluĭ nu pĭere.**

V. SALA, *dasc., c. Brădet, comit. Bihor, Ungaria.*

Se înțelege omul rĕŭ, vecinul rĕŭ.

9624 **Maĭ bun este vecinul și prietenul de aprópe, de cât fratele de departe.**

DIM. ȚÎCHINDEAL, *Fab.* p. 213.

* △ *Maĭ bun e un vecin de aprópe de cât un frate departe.*

ILIE HOCIOTĂ, *elev. Semin. c. Sĕliște, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

De cât pe un ajutor îndepărtat, maĭ mult temeiŭ poțĭ pune pe ajutorul apropiat al vecinuluĭ tĕŭ.

Maĭ bun este un vecin în apropiere, de cât un frate în depărtare. — Prov. Solomon, 27. 10; Cap. XVII, 17 & XVIII, 24.

Esiod, ca și înțeleptul Solomon, ține maĭ mult să aibă un bun vecin de cât o rudă:

«Dacă ițĭ vine o lucrare, saŭ o încurcătură ne-prevĕḑută, veciniĭ «alérgă fără brîŭ; rudele trebue ca maĭ întâiu să'șĭ sumețe rochĭa. «Un vecin rĕŭ e o nenorocire, un bun vecin e un bine neprețuit. «Fericit care dobândesce asemenea vecinĭ! Dacă țĕranul îșĭ prăpă«desce vitele, este din pricină că are vecinĭ rĕĭ.»

Melĭor vicinus juxta quam frater procul.

Prov. Lat.

9625 * △ **Când vraĭ să staĭ bine, să fie vecinul de aprópe.**

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 9624.

9626 ***Çe s-ti încaci cu veçinlu, încace cu cl̃iile.** [1]

D. A. MILESCU, *înv. c. Gopeşi Macedonia.*

Păzesce-ţĭ singur lucrurile, şi nu te legà de vecinul tĕŭ dacă ţi s'a furat ce-va.

9627 * △**Să cumperĭ vecinii întâiu şi apoĭ casa.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Délu-Mare, j. Tutova.*

Căcĭ după cum vecinii vor fi bunĭ saŭ rĕĭ veĭ duce un traĭu liniştit şi plăcut saŭ fórte amărît. De aceea Turcul dice: «*Inrîurirea unuĭ vecin rĕŭ se simte până la a séptea mahala*».

9628 **Vecin bun aĭ nemerit, mare bine aĭ dobândit.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 260.

Căcĭ eştĭ sigur că veĭ trăì în linişte.

Ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει, τὸν μάλιστα καλεῖν ἐπὶ δαῖτα, τοὶ γὰρ, εἴ τι σοι χρῆμα γένηται, ἄζωστοι ἔκιον.

Prov. Elin.

Qui a bon voisin
A bon matin.

Prov. Franc.

Chi ha buon vicino,
Ha buon mattino. [2]

Prov. Ital.

Wer gute Nachbarn hat, bekommt einen guten Morgen. [3]

Prov. Germ.

[1]) Ce să te certĭ cu vecinul, te cértă cu cheile.
[2]) Cine are bun vecin, are bună diminéţă
[3]) Cine are bun vecin, primesce o bună diminéţă.

A good neighbour, a good morrow.[1])

Prov. Engl.

9629 * △ **Atâta ţine pacea, până vre vecinul.**

V. SALA, *dasc. c. Dumbrăvenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Liniştea ta atîrnă de voinţa vecin'uluĭ tĕŭ.

Se ḑice că regele Gustav Adolf, întrebuinţà adese-orĭ acéstă ḑicere, care se află şi la Suedejĭ.

Man kann nicht länger Frieden haben, als der Nachbar will.[2])

Prov. Germ.

Nobody can live longer in peace, than his neighbour pleaseth.[3])

Prov. Engl.

Man njuter ey freden längre än grannen vill.[4])

Prov. Sved.

9630 **Cine are vecinĭ rĕĭ sĕ laudă singur.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 141; III, p. 106. — HINŢESCU, p. 199.

* △ *Cel ce are vecinĭ rĕĭ se laudă singur.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Căcĭ are merite marĭ dacă póte trăì în vecinătatea unor asemenea ómenĭ.

Wer sich selber lobt, muss üble Nachbarn haben.[5])

Prov. Germ.

---

[1]) Un bun vecin, o bună diminéţă.

[2]) Nu poţĭ să aĭ maĭ multă vreme pacea, de cât până când vré vecinul.

[3]) Nu poţĭ să trăĭescĭ maĭ mult in pace, de cât îĭ place vecinuluĭ.

[4]) Nu putem trăì în pace, de cât până vré vecinul.

[5]) Cine se laudă singur, trebue să aĭbă vecinĭ rĕĭ.

He hath ill neighbours, that's fain to praise himself.[1])

Prov. Engl.

Dan som heve laake Grannar, lyt skreppa sjølv.[2])

Prov. Norv.

9631 * △ **De vreĭ să sciĭ cum e óre-cine, nu întrebà departe, ci numaĭ caută cum trăesce cu vecinii sĕĭ.**

DIM. ŢÎCHINDEAL, *Fab.* p. 214.

In adevĕr cel care trăesce rĕŭ cu toţĭ vecinii luĭ nu póte fi om de trébă, şi vice-versa.

9632 * △ **Timpul trece, ĭar vecinul rĕŭ rĕmâne.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Timpul trece, cu adĭ cu mâĭne,
Iar vecinul rĕŭ tot rĕmâne.[3])

A. PANN, III, p. 19.—HINŢESCU p. 186.

E un rĕŭ de carĭ nu maĭ poţĭ scăpà.

Dio ti salvi da cattivo vicino
E da principiante di violino.[4])

Prov. Ital.

Böser Nachbar, täglich Unglück.[5])

Prov. Germ.

Ond Nabo er daglig Skærsild.[6])

Prov. Danez.

---

[1]) Acela are vecinii rĕĭ, care e nevoit să se laude singur.
[2]) Cine are rĕĭ vecinĭ, trebue să se laude singur.
[3]) Hinţescu scrie: *veninul*, în loc de: *vecinul.*
[4]) D-zeŭ să te păzéscă de vecin rĕŭ, şi de începĕtorul la vióră.
[5]) Rĕŭ vecin, nenorocire dilnică.
[6]) Rĕŭ vecin, e ĭad (purgatoriŭ) dilnic

VECINĂ

Veḍĭ *Bărbat.*

9633 *△**Vecina de lângă casă,**
Nicĭ odată nu te lasă.

I. Arbore, *ing. j. Buzĕŭ.* — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Te silescĭ să sarĭ gardurile la dînsa.

Non è più bell 'amor che la vicina,
La si vede da sera e da mattina. [1])

Prov. Ital.

'Οπ 'ἀγαπᾷ 'ς τὴ γειτονιὰ ἔχει περίσσια χάρη, οὔτε παπούτσια κατελᾷ, οὔτε τὸν ὕπνο χάνει. [2])

Prov. Grec.

A SE VEDÉ

Veḍĭ *Cap. V, c. a Vedé.*

9634 **Câţĭ merg maĭ des să se vaḍă**
Cinstea li se 'mpuţinéză.

A. Pann, III, p. 6.—Hinţescu, p. 103.

Veḍĭ *Cercetare, Vedere.*

Acelaş înţeles ca la No. 9537.

9635 *△**Rar sĕ vĕd şi nu sĕ pupă.**

V. Sala, *dasc. c. Sébişu, comit. Bihor, Ungaria.*

Se urĕsc de mórte.

---

[1]) Nu e maĭ frumósă dragoste de cât a vecineĭ, o veḍĭ séra şi diminéţa.
[2]) Tóte ḍicerile grecescĭ, vulgare sunt luate din însemnata colecţie de *Proverbele grecescĭ* moderne a D-luĭ N. G. Politis, profesor la Universitatea din Athena.

VEDERE

Vedĭ *Cap. V, c. Vedere.*

9636 **Maĭ rară vedere,**
Este maĭ cu mĭere.

A. PANN, III. p. 3 — HINŢESCU, p. 199.

Vedĭ *Intîlnire, a Vedé*

Acelaş înţeles ca la No 796.

9637 * △**Rara vedere,**
E maĭ cu plăcere.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭ.*

Vedĭ *Cercetare, întilnire.*

Acelaş înţeles ca la No 9636.

A VENI

Vedĭ *Cap. V, c. a Venì.*

9638 * △**Precum a venit aşa sĕ duce.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Cap. V, c. a Venì.*

Câştigul uşor, uşor se cheltuesce. Pentru ceĭ risipitorĭ de banĭ, orĭ de avere câştigată cu uşurinţă. A se adăogà, ca variantă, la No. 6274.

Ce qui vient de la flûte s'en va par le tambour.

Prov. Franc.

Wie gewonnen, so zerronnen. [1])

Prov. Germ.

---

[1]) Cum s'a câştigat, aşa s'a pĭerdut.

9639 * △ **Când vii par'că te ducĭ.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Când vine par'că se duce.*

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *a se Duce.*

1⁰ Ḑic femeile la bărbaţiĭ ceĭ urîţĭ. — *J. Vasluĭu.*
2⁰ Celuĭ ce are mersul urît. — *J. Mehedinţĭ.*

9640 * △ **Tot vine şi cel ce 'ntârḑie.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

Pentru cel ce vine după vreme la o adunare.

9641 * △ **Am fost şi am vĕḑut. Erà şi nu erà. A ḑis c'a venit dacă n'a venit. Se vede c'a venit, de n'a maĭ venit.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 199. — Vîlcof, *stud. Craiova, j. Dolj* — C. C. Bungeţeanu, *stud. c. Cosovăţ, j. Mehedinţĭ.*

Pentru omul care nu se ţine de cuvînt.
Urmĕtórea snóvă a dat nascere acesteĭ ḑicerĭ.

SNÓVĂ.

Un stăpân trimite sluga sa la un prieten al luĭ, să vadă dacă e acasă. Sluga se întórce cu rĕspunsul urmĕtor: *am fost şi am vĕḑut.* M'am dus acolo şi am vĕḑut sluga stăpânuluĭ. *Era şi nu era.* Era sluga, boierul nu era. *A ḑis c'a veni, dacă n'a venit.* Sluga prietenuluĭ stăpânuluĭ spune slugeĭ trimise, că dacă n'a venit, a ḑis c'a venì. Se *vede c'a venit. de n'a maĭ venit.* Sluga trimisă spune stăpânuluĭ sĕŭ: se vede c'a venit acasă, de n'a maĭ venit la D-vóstră.

9642 **Dĕ dragă, dragă să'mĭ fiĭ,**
Dar la noĭ maĭ rar să viĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 9

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu 'ĭ facem haz, nu ne cam plac (Golescu).

9643 * △ **De frate, frate să 'mĭ fiĭ,**
Dar la noĭ maĭ rar să viĭ.

A. PANN, III, p. 6. — HINŢESCU, p. 62. — HELIADE-RĂDULESCU, *Tand.* p. 15. — A. BÂRSAN, *elev. Semin c. Corbĭ, comit. Făgăraşuluĭ, Transilvania.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Când unul ne supĕră cu cercetărĭ pré dese.

9644 **Soră 'mĭ eştĭ, soră să 'mĭ fiĭ,**
Iar la noĭ maĭ rar să viĭ.

ION GHICA, *Scrisorĭ*, p. 339.

Acelaş înţeles ca la No. 9643. Se dice maĭ ales pentru femeĭ.

9645 * △ **De prieten, prieten să 'mĭ fiĭ,**
Dar la noĭ maĭ rar să viĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 9643.

9646 **De nu te cunosceam,**
La tine nu veneam.

HINŢESCU, p. 41.

Când cerem ce-va, pentru ca ruga nóstră să fie primită.

VIZITĂ

Vedĭ *Armenéscă.*

9647 **Vizitele cele maĭ plăcute**
Sunt cele maĭ rar făcute.

A. PANN, III, p. 3. — HINŢESCU, p. 203.

* △ *Vizitele cele maĭ plăcute*
Sunt cele maĭ rarĭ făcute.

V. SALA, *dasc. c. Holod, comit. Arad, Ungaria*

Veḑĭ *Cercetare, Intîlnire, Vedere.*

Acelaş înţeles ca la No. 9634.

9648 Vizita saŭ cercetarea unuĭa ne-pedepsit,
Este mare greutate 'n casa celuĭ procopsit.

A. PANN, III, p. 6.

Pe lângă altele, acéstă ḑicere arată supĕrarea cĭocoĭuluĭ care vede că'l cercetéză o rudă, rĕmase săracă şi neînvĕţată, care 'l dă de ruşine prin vorbele şi purtarea sa.

CAPITOLU IX

DESPRE VIÉŢA SOCĬALĂ

STĂRĬ SOCĬALE.—BOERIĬ.—TITLURĬ.—RĔSBOĬU.—JOCURĬ.—CÂNTECE.—PETRECERĬ.—ARME.

ALAĬU

Veḑĭ *Drum*.

ALĂUTĂ

Veḑĭ *Lăută*.

9649 Alăuta ḑice din strună :
Oh! ce frumuşică jună!
Iar toba ḑice: lasă, lasă,
C'a s'o vedem şi mirésă!

A. PANN, II, p. 111.—HINŢESCU, p. 86.

Pentru fetele tinere şi drăguţe.

ALCA

9650 *A bate alcaoa.

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 13.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 767.—FR. DAMÉ, I, p. 58.—L. ŞĂĬNEANU, *Arhiv. Ist.* III, p. 265.

A bate halcaoa.

FR. DAMÉ, II, p. 96.

A pĭerde timpul în deşert.

Alcaoa [1]) erà un exercițiŭ vechĭu militar la Românĭ, împrumutat din Orient, şi care stă în aruncarea suliţeĭ, ce trebuĭa să trécă printr'o verigă de fer. Din acéstă petrecere a rĕmas ḑicerea în popor.

In *Condica* luĭ Gheorgachi, al doilea logofĕt, citim la capitolul: *Obiceĭul ceremonieĭ ce se face la ḑioa învieriĭ Domnuluĭ Hristos,* pag. 321:

«A treĭa ḑi după Pascĭ, vin toţĭ egumeniĭ Grecĭ, de se închină Domnuluĭ cu Sfânta Inviere, aducĕnd şi plocóne câte un mĭel; şi tot într'acéstă ḑi, saŭ a patra ḑi, aŭ fost obiceĭu vechĭu, de *ĭeşĭa* Domnul afară, cu tot alaĭul de slujitorime, şi cu tótă boĭerimea marĭ şi micĭ, *la halca,* orĭ în şesul Bahluĭuluĭ, orĭ la Copoŭ, scoţĕndu-se toţĭ caiĭ Domnescĭ; şi şeḑĕnd Domnul la saĭvant şi boĭeriĭ pe scaune, pe cine din boĭerĭ rînduĭà Domnul, încălecà pe cal Domnesc, şi se slobozia cu suliţa asupra halcaleĭ, (care suliţe sunt aduse din ţéra Unguréscă; acolo se fac într'adins pentru acéstă trébă), cu ḑicĕturĭ de mehterhané, şi care luà halcaoa în repegĭunea caluluĭ, veneà de se închinà Domnuluĭ, şi'ĭ săruta mâna şi póla; şi celor maĭ marĭ boĭerĭ, li se dăruĭaŭ de către Domn câte o lastră saŭ canavaţă cu fir, şi un postav celor maĭ de gĭos postajĭ şi atlaze, éră celor maĭ miciĭ, postajĭ. Fiesce-căruĭa se dà darul Domnuluĭ după cinstea sa, petrecĕnd în acea ḑi şi cu alte chipurĭ de glume, pentru bucuria sĕrbătoriĭ.»

AMIRE

9651 **Dupǎ dzénǎ, andjúr ş-amirĕlu.** [2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 154.

Pentru cel care se arată grozav numaĭ în lipsa adversaruluĭ sĕŭ, dar tace ca pescele când acesta e de faţă.

ARC

9652 **Dupǎ arc şî sǎgétǎ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 91.

Veḑĭ *Turc.*

[1]) *Alca* saŭ *halca*, însémnă pe turcesce: verigă.
[2]) După dél, înjur şi pe împĕrat.

Arată asemĕnarea; adică după meşter şî lucrul luĭ, şî după om şî cinstea, şî cele-l-alte (GOLESCU).

9653 * □ **A avé multe córde la arc.**

IÓN GHICA, *Scrisórea* III.

A avé maĭ multe mijlóce pentru a isbutì într'o trébă, de a'şĭ atinge scopurile. Dicerea este strĕină şi se întrebuinţéză maĭ ales de literaţĭ.

Il a plusieurs cordes à son arc.

Prov. Franc.

ARGAT

Vedĭ *Bogat*.

9654 **Argat vrednic cine are**
Se cunósce pe mâncare.

A. PANN, II, p. 48.—HINŢESCU, p. 6.

Argatul vrednic se cunósce după mâncare.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233.

Cel voĭnic la muncă este voĭnic şi la mâncare; cu alte cuvinte cine muncesce bine, trebue să şi mănânce bine. Cu tóte acestea snóva de la No. 5424 ne arată că un om póte fi mâncăcios dar şi leneş.

Un bon valet dit à son maître :
Après servir convient repaître.

Prov. Franc.

9655 **De cât a bărbatuluĭ**
Maĭ bine a argatuluĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 720. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 1567.

Pentru femeile ne-credincĭóse bărbatuluĭ.
O doină din Bucovina dice:

Dacă n'aĭ bărbat
Eŭ ţi-oĭu fi argat,
Şi colea la zorĭ,
Merge-vom prin florĭ
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Tu'ĭ uĭtà de-oftat
Că nu aĭ bărbat
Şi eŭ că's argat.

Românul maĭ dice: *de cât slugă la vĕduvă, maĭ bine vizitiŭ la caĭ albĭ; căcĭ: vĕduva fără bărbat rĕŭ sĕ tăvălesce în pat*, vrênd să oglindéscă prin acéstă dicere, firea stricată şi ne-săţiósă a unor femeĭ carĭ, ca şi Mesalina luĭ Juvenal, pot fi *lasatæ* dar nicĭ odată *satiatæ*.

ARMĂ

9656 De la armă la sapă.

DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.* p. 95.

Dicere pre care Cantemir o aplică Husarilor din vechime, carĭ ca şi dorobanţiĭ cu schimb, şi călăraşiĭ de astă-dĭ, se ocupaŭ cu tot din adinsul de cultivarea pămîntuluĭ, şi făceaŭ serviciul militar numaĭ când eraŭ chemaţĭ pentru acésta.

9657 * △ A dà arme ca să le întrebuinţeze împotriva sa.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* *A dà cuĭ-va arme să le întrebuinţeze împotriva luĭ.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A dà argumente împotriva sa prin purtarea, prin actele saŭ prin cuvintele sale.

Fournir des armes contre soi.

Prov. Franc.

9658 ***Heba mĕ măĭ 'n bătae décă nu'mĭ daĭ arme.**

P. Pop. *avocat, c. Beĭuş, comit. Bihor, Ungaria.*

Când puĭ pe un om la o trébă fără să 'ĭ daĭ mijlócele de a o săvîrşi.

9659 ***Iu spindzură armalĭ, spindzură păliuţărhile (curcubetili [1]).**

I. Cuyan, *prof. c. Janina, Epir.*

Arată o casă decăzută. Dicerea batjocoresce pe mojiciĭ şi sdrenţeroşiĭ carĭ locuesc unde trăĭaŭ odinióră nisce ómenĭ cu mare vadă.

ARMAŞ

9660 **Doar nu'ĭ armaşul mare!**

A. Donicĭ, *Fab.* p. 9.

Adică nu mĭ-e frică de dînsul. Fricoşilor le par puternicĭ numaĭ ceĭ de carĭ se tem eĭ.

«Mare armaş maĭ mare preste ceĭ-lalţĭ armăşeĭ saŭ lictorĭ carĭ sunt cam şése-decĭ la numĕr. Datoria luĭ este a face să se execute sentenţa Domnuluĭ, când cine-va este judecat la mórte. Afară de aceea, are inspecţiune asupra carcerilor, precum şi asupra musiceĭ militare, ce se numesce tabulchana.» — D. Cantemir, *Descr. Moldov.*, p. 84.

ARTA-PARTA

Vedĭ *Harta-Parta.*

BABACĂ

Vedĭ *Chef, Traĭŭ.*

BABA ÓRBĂ

9661 ***Par'că ne jucăm de-a baba-órba.**

[1]) Unde spînzură armele, atîrnă (acum) opincile vechĭ (cucurbetele).

Când nu ne putem întîlni cu cine-va, nu putem pune mâna pe dînsul.

Vedĭ G. D. Teodorescu, *Cercetărĭ asupra proverbelor române*, p. 98.

BADEA

Vedĭ *Sat*.

9662 * △ **Daca badea ar avé cosiţe i s'ar dice lele.**

V. Forescu, *c. Panacĭ, j. Sucĭava*

Bărbatul nu trebue să se amestece în trebile femeescĭ, precum nicĭ femeĭa în ale bărbatuluĭ. Fie-care, bărbat saŭ femee, să-şĭ vadă de ale luĭ.

9663 * △ **De cât cu badea bădioĭu,**
Şĭ ocolu plin de oĭ;
Maĭ bine cu badea bădică,
Şi 'n ocol nimica.

M. Albu, *elev. Sc. Norm. Bĕrlad c. Ivescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Mămăligă*.

Acelaş înţeles ca la No. 8640.

BĂDIŢĂ

9664 * △ **Dragu-mi'ĭ bădiţă spân**
Că'ĭ şi tînĕr şi bĕtrân.
Dragu-mi'ĭ bădiţă nalt
Că sărută peste gard.
Dragu-mi 'ĭ bădiţă scurt
Că 'ĭ de carne, nu'ĭ de lut.

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Orĭ cum ar fi lucrul, dar maĭ ales orĭ-cum ar fi bădiţa tot îĭ place.

BAL

9665 * △ **Daca 'ĭ bal, bal să fie... strică oul tot.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Dacă 'ĭ bal, bal să fie... să stricăm oul tot.*

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* *Daca 'ĭ bal, bal să fie.*

Vedĭ *Jaf.*

Când te apucĭ de un lucru cu tótă rîvna. Dacă petrecĭ, petrecere să fie, şi nu te maĭ uĭţĭ la cheltuĭélă. Se ḑice într'un cuvînt, când nu maĭ e chibzuinţă, milă şi îndurare.

BAN

Vedĭ *a Adormi, Cataramă. Masă.*

9666 Cine n'ar vré să fie Ban?

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 80.

Adică toţĭ rîvnesc la maĭ marĭ lucrurĭ, la maĭ marĭ slujbe (Golescu).

9667 * △ A trăì ca Banu.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A trăì bine, ne-supĕrat, a trăì domnesce.

9668 * △ A fi fata Banuluĭ
Sora căpitanuluĭ.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice fetelor fudule şi de ném mare.

BĂRBAT

Vedĭ *Cap. IV, c. Bărbat, Cerşetóre, Lele.*

9669 Vaĭ de mine ce să fac,
Bărbat n'am şî copiĭ fac.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 17.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ prefac că făr' dĕ voĭea lor urméză cele rele (Golescu).

9670 **Bărbatul să aducă cu sacul,
Muĭerea să scóţă cu acul,
Tot sĕ isprăvesce.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 105; II, p. 123.—B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 373.—Hinţescu, 165.

* △ *Bărbatul aducă cu sacul,
Muĭerea să scótă cu acul,
Tot sĕ gată.*

V. Sala, *dasc. c. Poenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Să care bărbatul cu carul, şi femeĭa să împrăştie cu póla, că tot se isprăvesce.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

* *Bârbatlu s'pórtă cu saclu, mulĭera pi tu guva di ac, casa s'aspardze.* [1])

D. Dan, c. *Nevésta, Macedonia.* Meta Costandin, c. *Molovişte, Macedonia.*

* *Bârbatlu s'pórtă cu saclu, ş-mulĭarea să scótă cu aclu, casă nu s'adară.* [2])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 169.

* *Bârbatlu s'aducă cu căruţa, şi mĭearea si scótă cu aclu, vr'ûna óră nu si umple casa.* [3])

G. Zuca, *stud. c. Abela, Epir.*

[1]) Bărbatul să aducă cu sacul, muĭerea (să petrécă) prin urechĭa aculuĭ, casa se strică.
[2]) Bărbatul să aducă cu sacul, şi muĭerea să scótă cu acul, casa nu póte să resiste.
[3]) Bărbatul s'aducă cu căruţa, şi muĭerea să scótă cu acul, nicĭ odată nu sĕ umple casa.

* *Cu saclu s-pórtă bârbatlu 'n casă, cu midiçă di-ac si scótă mĭarea din casă, casa vaĭ hibă gólă.* [1])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Orĭ cât ar câştigà bărbatul, daca femeĭea e risipitóre, nu se alege nimic de casa lor.

O doĭnă din Transilvania ḑice:

Străduesce-te, bărbate,
Ş'adună multe bucate;
Că şi eŭ m'oĭŭ străduì
Până ce le-oĭŭ risipì.

Dr. IARNIK, p. 454.

Quantu l'omu porta cu la navi, la donna lu sfa cu la scorcia di la nucidda. [2])

Prov. Sicil.

Die Frau kann mit der Schürze mehr aus dem Hause tragen, als der Mann mit dem Erntewagen einführt. [3])

Prov. Germ.

Konen kan med Forklædet bære Mere ud af Huset, end Maden kan kjøre ind med en Høstvogn. [4])

Prov Danez.

9671 **Ticălos bărbatul meŭ;**
El muncesce şi eŭ beŭ.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 196.

* △ *Vaĭ de bărbăţelul meŭ;*
El muncesce şi eŭ béŭ.

C. C. BUNGEŢEANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

---

[1]) Cu sacul s'aducă bărbatul în casă, cu vîrful aculuĭ să scótă muĭerea din casa, casă va fi gólă.

[2]) Cât aduce omul cu corabia, femeĭa scóte afară cu o cójă de nucă.

[3]) Femeĭa pótă să ducă afară din casă maĭ mult cu şorţul, de cât póte bărbatul să aducă cu carul.

[4]) Maĭ mult póte femeĭa să ducă afară din casă cu şorţul, de cât omul aduce cu carul.

Pentru femeile leneşe şi rele.

9672 * △Dacă ţi 'ĭ bărbatul móle,
Du'l în tîrg şi'l dă pe óle.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Adam, j. Tutova.*

Pentru bărbatul fără vlagă.

9673 * △Vaĭ de casa unde bărbatul e muere.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Când bărbatul ascultă de femeĭe.
2⁰ Când ceĭ micĭ poruncesc celor marĭ.

9674 * △Bărbatul care e bărbat, îĭ cade căcĭula din cap, o ĭeà, o scutură, şi o pune ĭar la loc, şi merge înainte; dar femeĭa, nu e tot aşa când îĭ cade cârpa.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Căcĭulă.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 6642.
2⁰ Omul vrednic, orĭ ce rĕŭ i s'ar întîmplà nu'ĭ pasă; el face ce face şi merge înainte; celuĭ nevoĭaş nu i se întîmplă tot aşa.

9675 * △Pân' a nu murì bărbatul,
Ea a dat mâna cu altul.

A. PANN, II, p. 94.—GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Până nu'ĭ murì bărbatul
Ea a dat mâna cu altul.

HINŢESCU, p. 11.

Pentru femeile cele desfrînate.

9676 △Icĭ e ţernă, icĭ e glot,
Icĭ e bărbăţelu mort.

S. FL. MARIAN, *Ornit.* p. 205.

Icĭ e ţernă, icĭ e glot
Icĭ e bărbăţelul mort;
Icĭ e tocma unde joc
Dragostea mea cea cu foc.

A. PANN, *Moş Alb.*, II, p. 60.

Pentru vĕduvele care nu se prăpădesc după rĕposatul lor bărbat.

9677 * △ **Sărace bărbate, că aséră murişĭ şi nu te maĭ putuĭ uĭtà.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Ḑicere ironică despre vĕduve, rĕmase ne-păsătóre de mórtea soţilor lor.

9678 * △ **Mâncaţi, ómenĭ bunĭ!... că, ca mânĭ, îĭ anul de când mĭ-a murit bărbatul, şi poĭmâne doĭ... de când am luat altul.**

G. P. SALVĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Aşa ci-că ḑice o femee, când făcuse pomană pentru bărbatu-sĕŭ.

9679 * △ **Femeiĭ bărbatu îĭ zace,**
Şi ea face ce îĭ place.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Veḑĭ *Cumĕtră.*

Acelaş înţeles ca la No. 9675.

9680 * △ **Bărbatul meŭ zace mort în casă, şi mĕ făcuşĭ de rîseĭŭ.**

A. PANN, III, p. 7.

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 9679.
2⁰ Dacă rîde cine-va în afară de vreme.

9681 * △ **Care o fi, tot un bărbăţel mĭ-o fi.**

E. I. PATRICĬŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Cel mic când vré să arate că nu are témă de maĭ marele sĕŭ, orĭ care ar fi, orĭ care i s'ar schimbà.

9682 * △ **Pe bărbat mi'l ĭaŭ din Pascĭ în Pascĭ, ĭar pe ibovnic din sĕptĕmână în sĕptĕmână.**

A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Suclava.*

Arată deosebirea între dragostea pre care femeĭa o simte pentru unul saŭ pentru cel-alt.

Prima parte a fraseĭ se dice repede, cea de a doua rar de tot.

9683 * △ **Bine a fost cu bărbăţel,**
Şi 'n sat cu ibovnicel.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Este bine când şi al tĕŭ şi altul strĕin te ajută.

2⁰ Pentru femeile desfrînate şi, precum se maĭ dice în comitatul Bihoruluĭ: *draga mea şi mândra altuĭa.*

9684 * △ **Calul şi bărbatul să nu 'ĭ credĭ; când pare cà merg maĭ bine atuncea te trântesce.**

V. FORESCU, *c. Dorna, Bucovina.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cal.*

Nu te poţĭ încrede în nicĭ unul din eĭ. Calul îşĭ face nălucă şi te trântesce, cât de bine să 'l cunoscĭ. Bărbatul îşĭ înşélă nevasta cu cea d'întâĭa care 'ĭ dă prilej.

A se adăogà ca variantă la No. 1407.

9685 * △ **Bărbatul nu 'ĭ baĭŭ că 'ĭ puţintel,**
Să în fie mintea la el.

V. SALA, *dasc. c. Ţigănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Să nu te uĭţĭ la înfăţişarea, la statura bărbatuluĭ, ci la mintea luĭ.

9686 * △ **Nu 'ĭ bine să 'l învețĭ pe bărbat cu nărav.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Ghermănescĭ, j. Tutova.*

Adică să 'l ţiĭ de scurt.

9687 **Mě mir ce parte**
Aĭ avut bărbate,
Că toţĭ s'aŭ înnecat
Şi tu aĭ scăpat.

A. PANN, II, p. 92. — HINŢESCU, p. 109.

* *Ce noroc rěŭ aĭ avut bărbate, toţĭ s'aŭ înecat şi tu aĭ venit.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Pentru cele carĭ nu 'şĭ iubesc bărbaţiĭ.

9688 **Ce scie satul**
Nu scie bărbatul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 78.

* *Nu scie bărbatul*
Ce scie satul.

HINŢESCU, p. 11. — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu,* — FR. DAMÉ, IV, p. 105 — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — *Preot.* C. BUNGEŢIANU, *c. Coşověţ, j. Mehedinţĭ.*

Nu scie bărbatul
Pe cât scie satul.

A. PANN, I, p. 150.

* △ *Nu scie bărbatul*
Câte scie satul.

I. G. VALENTINEANU, p. 16. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △ *Ce scie satu*
Nu scie bărbatu.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1063. — HINŢESCU, p. 169. — AVRAM CORCEA, *paroh, com. Coşteĭu, Banat.* — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Câte scie satu*
Nu maĭ scie bărbatu.

S. MIHĂILESCU, *Şezăt.* I, p. 219. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Maĭ de grabă scie satu de cât bărbatu.*

G. MADAN, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

Scie satul şi nu scie bărbatul.

HINŢESCU, p. 169.

Adică maĭ multe află strĕiniĭ dĕ cât bărbatul dĕ ale muĭeriĭ, şî maĭ multe află norodul dĕ cât domnul (GOLESCU).
Se întrebuinţéză maĭ ales ca să arate pe femeea abătută; cel interesat este cel de pe urmă care află lucrurile sciute de o lume întrégă.
Al doilea înţeles dat de Golescu se întrebuinţéză ce-va maĭ rar.

9689 * △ **De ar sci bărbatul, câte scie satul, până 'ĭ lumea n'ar ţiné casă.**

IULIŬ GROFŞOREANU, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 9688.

9690 * △ **Sĕrmanul bărbatul prost,**
Bun odor la casă-a fost.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 333.

△ *Of! sărac bărbatu prost,*
Bun odor la casă-a fost!

S. Fl. Marian, *Inmorm.* p. 409.

Când bărbatul e n'aude, n'a vede.

9691 △ **De cât un bărbat urît,**
Maĭ bine un străin ĭubit.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 356.

Pentru cele carĭ se daŭ în dragoste cu străinii.

9692 * △ **E mila de la bărbat**
Ca frunza de plop uscat.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 270.

△ *Mila de la bărbat*
Ca parul de lemn uscat.

S. Fl. Marian, *Nunta,* p. 709.

△ *Mila de la bărbat*
Ca frunza de pĕr uscat!
Tocmaĭ când să mĕ umbresc,
Maĭ tare mĕ dogoresc.

Şezătórea, Poes. Pop. I, p. 79.

* △ *Mila de la bărbat*
Ca umbra 'ĭ de cĭung uscat;
Tu te ducĭ să te umbrescĭ
Şi maĭ tare te sorescĭ.

Şezătórea, Poes. Pop. I, p. 72.

△ *Mila de la bărbat*
Ca frunza de pĕr uscat;
Când daĭ să te umbrescì
Maĭ tare te dogorescĭ.

G. Madan, *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

Cântec, ajuns ḑicere de care se folosesc femeile împotriva bărbaţilor.

9693 *△ **Mila de la bărbat ca umbra de la gard.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 9692.

9694 *△ **Bărbatul temĕtor îşĭ învaţă nevésta curvă.**

A. PANN, 1889, p. 105; II, p. 134; *Archir.* p. 14. — HINŢESCU, p. 10. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 451. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Bărbatul temĕtor îşĭ învaţă nevésta cu nărav.

A. PANN, *Archir*, p. 14.

* *Bărbatul temĕtor îşĭ învaţă nevésta rĕŭ.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Stăpân.*

Când învinuescĭ pre cine-va pe ne-drept, îĭ daĭ gândurĭ pre carĭ nu le aveà.

9695 **Câtă grijă dĕ pĕcat,**
Atâta am dĕ bărbat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Sĕ ḑice pentru muĭerile ce nu 'şĭ ĭubesc bărbaţiĭ (GOLESCU).

9696 *△ **Ea póte ţese sub pat,**
C'are milă de bărbat.

GR. ALEXANDRESCU, *magistrat, c. Focşanĭ, j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 9695.

9697 Dă-mĭ, vecină, pĕ bărbatul tĕŭ, şî tu ţine pisălogul meŭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 93.

Se ḑice când va óre-cine să facă un schimb ce nu se potrivesce, ci maĭ ales cu paguba nóstră (GOLESCU).

9698 Vecină, dă-mĭ bărbatul tĕŭ; ce 'mĭ ţiĭ pisălogul meŭ?

A. PANN, II, p. 134.

Una gândesce şi alta vorbesce, gândindu-se la rele.

9699 Vecinică surióră,
Bărbatul meŭ e la móră;
Nu sciŭ, óre o să vie.
Or să-mĭ iéŭ altă soţie?

A. PANN, II, p. 134.

Veḑĭ *Vecin*, *Vecină*.

Pentru femeile carĭ se gândesc la rele. Veḑĭ No. 9620.

9700 * △ De focul bărbatuluĭ
Jócă 'n capul satuluĭ.

A. PANN, II, p. 94. – HINŢESCU, p. 11. —ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

* △ *De inima rea a bărbatuluĭ*
Jócă în capu satuluĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistrat, j. Putna.*

Pentru femeile desfrînate.

9701 Orĭ dă-mĭ bărbat, orĭ să plec
Să mĕ duc să mĕ înnec,
Unde-o fi lacul maĭ sec,
Că astă-ḑĭ să lasă sec.

A. PANN, II, p. 107.

Intrăm în postul mare și fata a rĕmas ne-măritată. Se ḑice pentru cele carĭ-șĭ caută bărbațĭ și nu pot găsi.

9702 **Nu crede, bărbate, ce veḑí cu ochiĭ, ci crede ce 'țĭ spuĭu eŭ.**

A. PANN, I, p. 162; II, p 118.

*△ *Nu crede, bărbate, ce veḑĭ cu ochiĭ, ci crede ce 'țĭ spun eŭ.*

HINȚESCU, p. 10 —GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Nu crede, bărbate, ce veḑĭ cu ochiĭ, crede ce 'țĭ spuĭu eŭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 104.

*△ *Nu crede, bărbate, ce veḑĭ cu ochiĭ, crede ce 'țĭ spun eŭ.*

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*—GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Nu crede, bărbățele, ce veḑĭ cu ochiĭ ci crede ce'țĭ vorbesc eŭ.

GR. JIPESCU, *Lumina*, I, p. 264.

Nu crede ceea ce veḑĭ, bărbate, ci ceea ce 'țĭ spuĭu eŭ, frate.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 50.

Nu crede ce veḑĭ cu ochiĭ, bărbate, crede ce 'țĭ spun eŭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 709.

*△ *Nu crede, bărbate, ce veḑĭ, numaĭ crede ce 'țĭ spun eŭ.*

V. SALA, *dasc. c. Buntescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Sĕ ḑice pentru bărbațiĭ ceĭ fermecațĭ (GOLESCU).

O snóvă, asemenea cu cea francesă de la No. 4183, a putut da nascere ḑicereĭ nóstre.

Fóie verde, lemn agud,
Mĕĭ bărbate, bărbătuţ,
Lasă-mĕ să'mĭ ţin drăguţ.
Drăguţ dacă mĭ-oĭŭ ţiné
Sfadă 'n casă n'am avé.
Nu mĕ laşĭ să-mĭ ţin drăguţ
Ia te-oĭu face să n'audĭ,
Să n'audĭ şi să nu vedĭ
Ce ţĭ-oiu spune eŭ să credĭ.

9703 △**Tacĭ, bărbate! crede ce 'ţĭ spun eŭ; nu crede ce 'ţĭ spun alţiĭ.**

S. Mihăilescu, *Şezăt.*, I, p. 219.

* △*Tacĭ, bărbate! crede ce 'ţĭ spun eŭ, şi nu crede ce îţĭ spune satul.*

V. Forescu, *c. Dorna, Bucovina.*

* △*Nu crede, bărbate, ce spun alţiĭ, ci crede ce 'ţĭ spun eŭ.*

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.* — *Tribuna Poporuluĭ (ziar),* II, No. 156, *Arad.*

Când unul vré să te chĭorésca de la ochĭ şi pentru bărbaţiĭ ceĭ fermecaţĭ.

9704 **Bărbatul éste arburlu, şi fiçĭorlu ugĭaclu a casĭleĭ.** [1]

M. Iutza, *c. Cruşova, Macedonia, apud, Hăşdĕŭ Etym. Magn.* p. 1482.

Vedĭ *Cap. IV, c. Bărbat.*

Acelaş înţeles ca la No. 2755.

Pravila de la Govora glăsuesce la rîndul eĭ: *mueriĭ ĭaste cap bărbatúl eĭ.*

9705 * △**Bărbaţiĭ nu maĭ atuncĭ sunt domnĭ când nu sunt muerile a-casă.**

Walner-Cosma, *c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.*

[1]) Bărbatul este stîlpul, şi fecĭorul hogĭacul (vatra) caseĭ.

In casă femeea poruncesce.

9706 * △ **Muerea 'n pat, bărbatul sub pat.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Pentru casele unde cântă găina ĭar nu cocoşul.
2⁰ Ceĭ proştĭ poruncesc şi ceĭ cu minte se supun.

9707 * △ **A ajuns bărbatul sluga muereĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Ceĭ cu minte sunt duşĭ de ceĭ proştĭ.

9708 * △ **Bărbatul multe ḑice, dar femeĭa la dos le duce.**

S. MIHĂILESCU, *Sezăt.* I, p. 220. —E. I. PATRICIU, *preot. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Bărbatul multe ḑice, fimeea la dos le duce.*

V. FORESCU, *c. Vatra-Dorneĭ, Bucovina.*

Biciŭesce îndĕrĕtnicia şi ne-ascultarea femeilor.

9709 * △ **Muerea multe spune,**
Bărbatu la dos le pune.

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Bărbatul nu 'şĭ pune minte cu gura flecară a muĭeriĭ.
2⁰ Nu trebue să te ĭeĭ după tóte vorbele pre carĭ le auḑĭ.

9710 * △ **Muerea multe face,**
Bărbatu vede şi tace.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Să tacĭ, să nu te amestecĭ în tóte câte le vedĭ.

9711 ***Pe femeĭe nu trebue să o cunóscă bărbatul de cât de la brîŭ în jos.**

Bărbatul nu trebue să scie nicĭ ce simte, nicĭ ce gândesce nevésta luĭ. Sfat pre care femeile bĕtrâne îl daŭ celor tinere.

9712 * △ **Bărbatul gândeam păpuşe**
Şi el nu 'ncape pe uşe.

A. PANN, II, p. 108. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Când un lucru nu ese tocmaĭ cum credeam, şi maĭ ales pentru măritiş care aduce femeieĭ maĭ ales muncă multă, necazurĭ şi supunere către bărbat.

9713 * △ **Bărbatul să fie ca dracul numaĭ bărbat să fie.**

GAVR. ONIŞOR, *prof., c. Crângu, j. Tutova.*

Vedĭ *Bărbat.*

Acelaş înţeles ca la No. 2742.

9714 **Nu 'mĭ cobì, bărbate.**

I. G. VALENTINEANU, p. 20.

Amenințare din partea femeieĭ de a se rĕsbunà cum scie dînsa.

9715 ***Calcă credinţa bărbatuluĭ.**

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 86 ; *Rev. Ist.* I, p. 455.

Pentru femeile ne-credinciόse.

9716 * △ **A pus bărbatul cârpă.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

1⁰ Femeĭa porruncesce în casă.
2⁰ S'aŭ întors vremurile, ceĭ marĭ aŭ plecat capul.

BĂTAE

Veḑĭ *Bătaĭe.*

BĂTAĬE

Veḑĭ *Armă, Ciucă, Cuvînt, Dumneḑeŭ, Mâncare, Tobă, Vitéz.*

CEA D'ÎNTÂĬ BÀTAE DIN LUME.

Dumneḑeŭ Sabaon aveà pe ceĭ doĭ-spreḑece Apostolĭ făcuţĭ de El, ĭar Hidache n'aveà nimic. Ḑice către Dumneḑeŭ: — Fârtate, ca să fie parte dréptă între noĭ, dă-mĭ mie şese şi tu să aĭ tot şese, şi să fim doĭ împĕraţĭ tot una de vrăjmaşĭ.

— Fă'ţĭ, dacă 'ţĭ trebuesce; eŭ cum mĭ-am făcut dacă mi-a trebuit, ḑice Dumneḑeŭ

Da Scaraoste: — Bine, să-mĭ fac, dar cum?

— Iacă cum, ḑice milostivul: pune un cĭubĕr cu apă, şi cu douĕ degete tot le moaĭe şi svîrle înapoĭ peste umĕrul stîng [1]).

Face el aşa, şi când a ţipat întăiaş dată apa înapoĭ, s'a şi întors să vadă ce ispravă a făcut. Când sĕ uĭtă el, ĭétă pe un drac la curu luĭ. Pe urmă unde şĭ-a suflicat el mânicele, mĕĭ tătucă, şi unde n'a început a brehnì [2]), şi-a svîrli, într'un restimp, treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ, şi şi-a durat la dracĭ, cât frunza şi ĭérba pe-un hotar *cu treĭ maĭ mult.*

Se duce pe urmă la Dumneḑeŭ:

— Ia, acum suntem doĭ împĕraţĭ; haĭ ne-am bate amîndoĭ. Oştile s'ar bate şi noĭ om privi de-o parte.

— Haĭ! ḑice Dumneḑeŭ; ĭar pe din dos spune luĭ Ilie: «să 'ĭ fulgerĭ şi să 'ĭ trăsnescĭ, de praf şi pulbere să nu s'alégă din eĭ».

Satanele luĭ Scaraoste aŭ vrut să se 'ncaere cu Apostoliĭ la bătae, dar unde aŭ avut chip, căcĭ Ilie când a 'nceput a tuna şi a trăsnì în eĭ, nu s'alegea nimicà din eĭ ca din colbul de pe drum.[3])

Da naĭba de spaima o băgase pe mânică rĕŭ, da rĕŭ de tot. Să dăduse în dosul luĭ Dumnezeŭ ca nu cum-va să 'l împusce şi pe el, şi tot diceà: «Valeŭ, Fîrtate, dar năprasnică óste maĭ aĭ!»

Când tuna Ilie, să cutremura cerul şi pămîntul, şi toţĭ dracĭ îĭ ucidea pe rudă pe sĕmînţă. Dumnezeŭ dacă-a vĕḑut aşa, numaĭ ce a ḑis: «Maĭ dintr'înşiĭ, Ilie, căcĭ nu de altă, dar n'om maĭ avé cu ce ne lua, n'om maĭ avea de cine rîde.

In acésta a fost cea d'întîĭ bătae din lume şi uricele [4]) creştinilor de atuncĭ înfrânge pe-a orĭ căreĭ latinĭ [5]).

Acum s'a făcut tunurile în lume, săbiile şi alte instrumente de bătălie. Naĭba le-a făcut, cu chip de a bate oştile luĭ Dumneḑeŭ, dar n'a eşit la bun sfîrşit, n'a scos'o la capĕt cu obraz curat, a feştelit bĕţul de amîndouĕ capetele.

---

[1]) A se asemĕnà cu mytul luĭ Deucalion.
[2]) Sunet ce samĕnă cu tusa, a animalelor maĭ ales.
[3]) A se asemĕna cu mytul Titanilor.
[4]) Putere isvorită maĭ ales din credinţă.
[5]) Naţie strĕină, spurcată.

9717 * △ **Bătaĭa e ('ĭ) din raĭu.**

C. NEGRUZZI, I, p. 251. — V. ALEXANDRI, p. 514. — FR. DAMÉ, III. p. 309. — G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Bătaĭa este (e) ruptă din raĭu.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 451. — L. ŞĂĬNEANU, *Semas.*, p. 330. — I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroenĭ, j. Dîmboviţa.*

Bătaĭa e din raĭu, tot-dé-una.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 20; I, p. 68. — HINŢESCU, p. 11.

* *Pârjina éste di tu paradis.* [1])

D. A. MILESCU, *înv. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Vedĭ *Cĭomag, Frică, Raĭu.*

Căcĭ învaţă mintea şi îndréptă pre ceĭ rĕĭ saŭ greşiţĭ. Vedĭ No. 6905.

A se asemĕnà cu dicerea: *'ĭ a tras o sfântă de bătaĭe.*

9718 * △ **Bătaĭa şi ocara nu se 'ntorce nicĭ odată.**

A. PANN, 1889, p. 7; I, p. 25. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 451. — *Semin. Centr. Buc. Clas. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Bătaĭa şi ocara nu se 'ntorc nicĭ odată.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof.*, *c. Mosna, j. Dolj.*

Şi bătaĭa şi ocara dată,
Nu se 'ntórce nicĭ odată.

A. PANN, *Archir*, p. 8.

---

[1]) Bătaia e din raĭu.

Fuştili ş-aruşnarea nu ĭes. [1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 159.

Cine a mâncat o bătaĭe, bătut rĕmâne orĭ-ce ar face.

9719 **Bătaĭa şi închisórea nu se maĭ întórce.**

GRIG, *Conv. Liter.*, XXII, p. 249.

Acelaş înţeles ca la No. 9718.

9720 ***După ce mănâncă bătae, duce scaunu la locul luĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

Pentru cel care nu ascultă de cât cu bătaĭa.

9721 *** △Omul, de nimic nu se teme ca de bătae.**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Bogdănescĭ, j. Suceava.*

Acelaş înţeles ca la No. 9720.

9722 **E rĕsfăţat înaintea bătăiĭ cu câte-va palme.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 20; I, p. 68. — HINŢESCU, p. 160.

A fost bătut.

9723 **A bate pe cine-va cu o sută de bătăĭ.**

BARONZI, p. 42.

A'l snopì în bătăĭ.

9724 ***O bătae soră cu mórtea.**

Adică sdravĕnă.

[1]) Bătăile, şi ruşinea nu ĭes.

9725 * △ **Bătae cocoşéscă.**

* △ *Se bat cocoşesce.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică bătaĭe tare şi înverşunată.

9726 * △ **A fi gazda bătăilor.**

MARGHĬÓLA HUĬBAN, *c. Avramescĭ, j. Tutova.*

A fi gazdă de bătăĭ.

T. SPERANŢIA, III, p. 28.

A fi bătut într'una.

9727 * △ **Bătae la cataramă.**

G. P. SALVĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Prietin, Slujbă.*

Adică straşnică.

BĂTĂLIE

9728 * △ **In urma bătălieĭ mulţĭ voĭnicĭ s'adună.**

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *In urma bătălieĭ mulţĭ vitejĭ se găsesc.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *In urma bătălieĭ mulţĭ vitejĭ se scólă.*

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △ *In urma bătălieĭ mulţĭ voĭnicĭ s'arată.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

După bătălie mulţĭ vitejĭ sĕ scólă.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 30.

* △ *După bătălie mulţĭ vitejĭ se arată.*

Semin. Centr. Buc. cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — BARONZI, p. 56.—HINŢESCU, p. 11. —P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 164.

* △ *După bătălie mulţĭ vitejĭ se află.*

G. MADAN, *înv. c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia.*

Vedĭ *Luptă, Rĕsboĭu, Zaveră.*

Când unul se laudă în urma trebeĭ.

Послѣ рати храбрыхъ много. [1])

Prov. Rus.

9729 **Plécă la bătălie fără puşcă.**

AL. DUMITRESCU, p. 131.

Vedĭ *Vînătóre.*

A se apucà de o trébă ne-pregătit, fără mijlócele de lipsă pentru a duce la un bun sfîrşit lucrarea începută.

Aller au bois sans hache (cognée).

Prov. Franc.

Aller aux mûres sans crochet.

BONAVENT. DES PERRIERS.

BĂTĂUŞ

9730 **Bătăuş nu's că toţĭ mĕ bat.**

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 200.

Vedĭ *Beţiv.*

[1]) După bătălie mulţĭ vitejĭ.

Acelaş înţeles ca la No. 8180.

A BATE

Vedĭ *Câne, a se Tămâĭà, Ţoĭ.*

9731 * △ **De te-or prinde, rĕŭ te-or bate;**
De'ĭ scăpà, bine'ĭ mâncà.

Gav. Onişor, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Aĭ grijă să nu te înţelégă că eştĭ duşmanul lor, că atuncĭ o să fie vaĭ de pĭelea ta.

9732 **Tini 'l baţĭ şi el si-ngraşi.** [1]

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 152.

Vreĭ să'ĭ facĭ rĕŭ şi nu isbutescĭ.

9733 * **I bate'l cum prinde, i nu'l crătia.** [2]

I. Coyan, *prof. c. Samarina, Epir.*

Vedĭ *Coconaş.*

1⁰ Nu'l întărîtà de géba.
2⁰ Când te apucĭ de o trébă, saŭ fă'o cum trebue saŭ lasă-te de dînsa.

9734 * △ **Cin' te-a bătut, Iordaşîm**
Tarmambile Cardaşîm?

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice, în batjocură, celuĭ care se plânge că a fost bătut de un altul.

---

[1]) Tu îl baţĭ şi el se 'ngraşă.
[2]) Saŭ bate'l cum trebue, saŭ nu'l atinge (de loc).

9735 * △ **Cine te-a bătut, Iordaşîm, şi n'a dat maĭ abitir?**

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 9734.

9736 * △ **Bate-o, bate-o, ş'o mustréză,**
Ş'o întrébă unde înseréză?

V. Ifrim, *elev Sc. Norm. Berl. c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Arată gelosia unuĭ flăcăŭ de o fată, pre care o bănuesce că ĭubesce pe alt cine-va. In timpul horeĭ, chiuind, o mustréză în cântece usturătóre.

9737 * △ **Toţĭ 'l bat, şi toţĭ 'l gonesc**
Cum ar fi de ném hoţesc.

V. Sala, *dasc. c. Poĭana, com. Bihor, Ungaria.*

Când unul e gonit din tóte părţile, şi cam fără vină.

9738 * △ **Unde 'l baţĭ şi unde 'l dóre.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucanĭ, j. Tutova.*

* △ *Unde'l baţĭ şi unde 'l ustură.*

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *No. 2480.*

Pentru ceĭ carĭ spun una ca să înţelégă alta, ocolind pe de departe, fără a atinge de a dreptul punctul dureros.

9739 * △ **Unde baţĭ şi unde crapă.**

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stĭubienĭĭ, j. Dorohoĭ.* — D-ra Ec. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Vedĭ *a Dà, Şea.*

Acelaş înţeles ca la No. 9738.

9740 **Unde baţĭ şi unde rĕspunde.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 956.

Acelaş înţeles ca la No. 9739.

9741 ***Unde baţĭ şi unde rĕsare.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 940.

Acelaş înţeles ca la No. 9740.

9742 *** △Cine-o cresce şi cine-o bate.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Mama vitregă 'ĭ face ḑile fripte feteĭ bărbatuluĭ, care are o copilă din altă căsătorie.
2⁰ Când unul îşĭ bate nevésta şi 'l vĕd alţiĭ.

9743 *** △Şi bătută şi .... şi cu viţéua perdută.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Pentru omul cu judecăţĭ care, ca păgubaş alérgă la judecător să 'l cumpere, şi tot îşĭ perde procesul. Veḑĭ No. 9744.

SNÓVĂ

O frumósă fată de ţigan erà dorită de un flăcăŭ român. Fata nu voĭa să se lase, nicĭ să mérgă cu el. Românul o pândesce, o prinde, o bate şi ... îşĭ face gustu. După ce scapă ciófra, fuge la cĭoroiĭ ceĭ bĕtrânĭ de le povestesce bine păţania, şi după multă sporovăĭélă se pornesc cu toţiĭ la zapcĭu, ca să le facă dreptate. Ba, ca dreptatea să fie şi maĭ bună, îĭ aduce plocon o viţea.

Când se înfăţişéză ţiganiĭ zapciul, care eşeà de la masă, tocmaĭ îşĭ sorbeà caféua. Incep pîrîşiĭ să povestéscă pricină ; întâĭu părinţiĭ, cum s'aŭ priceput maĭ bine, arată nenorocirea ce 'ĭ a lovit, cerênd dreptate. Zapciul, ca să maĭ rîdă puţin, pune şi pe fată să povestéscă şi dînsa păţania. După ce ţiganca îĭ spune amănunţit tóte cele petrecute, din fir până în aţă, încheĭe ḑicênd: «*m'a bătut, m'a .... şi a borît în mine cât ha céşcă a Mărieĭ-Tale*».

Zapciuluĭ venindu 'ĭ gréţă şi supĕrare de o aşa de próstă asemĕnare, gonesce pe ţiganĭ cu înjurăturĭ, ĭar flăcăuluĭ îĭ dă drumul. Ast-fel că bĭata cĭóră a rĕmas *şi bătută, şi f.... şi cu viţéua perdută.*

9744 * △Rĕmâĭ bătut, ocărît şi cu banii daţĭ.

A. PANN, *Ediţ.*, 1889, p. 79; III, p. 29. — V. SALA, *dasc. c. Ferice, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 9743. Ne învaţă să fugim de judecăţĭ, căcĭ *o învoélă strîmbă este maĭ bună de cât o judecată dréptă.*

POVESTEA VORBIĬ

Primăvara într'un nuc
Stând şi cucuind un cuc,
Doĭ proştĭ cum îl ascultà,
Porniră a se certà.
Pe unul 'l chemà Pălmuş
Şi pe cel-l-alt Ciomăguş.
Pălmuş privind la cuc, sus,
Şi vĕdêndu 'l spre el pus
Dise: «Orĭ vĕduşĭ tu mĕ,
Că cucu mie 'mĭ cântă?»
Cĭomăguş dise: «Minţĭ tu,
«Că cucu 'n nuc cum stătù
«La mine întâĭu sĕ uĭtă,
«Ş'apoĭ atuncea cântă.
«Dar nu vedĭ, Pălmuş a dis,
«Cu cĭocu 'n cotro e 'ntins?
«Dacă ţie ţ'ar cântà
«La tine s'ar şi uĭtà».
Cĭomăguş s' întărîtă
Şi bâta îşĭ arĕtă,
Dicêndu 'ĭ: «Nu 'mĭ tot vrăjì,
«Că de mĕ voĭu necăjì
«Cu asta 'n cap te pocnesc;
«Aĭ audit ce 'ţĭ vorbesc?
«Ţi-am spus că, când a cântat
«Întâĭu în ochĭ 'mĭ-a cătat.
«— Ce e? tu, să mĕ baţĭ dicĭ!
«Tu pĕ mine! na dar, plicĭ!
«— Ce daĭ tu în mine, mĕ!»
Şi ciomagu 'şĭ întremă.
«Na, poc! — mĕ! plicĭ, şap! — na puf
«Aolio! — staĭ — mĕ — uf!»
«Ho! ho! ce aveţĭ de gând
Strigă Bunea alergând;
Ş'apucând îĭ descâlcì,
Pe amîndoĭ ocărînd,
Judecându 'ĭ şi dicênd:
«Fire-ţĭ porcĭ-de-cânĭ să fiţĭ!
«V'aţĭ pornit să vĕ sluţiţĭ!»
Pălmuş aprins grozav, foc,
Merge la zapcíu pe loc,
Şi spuind cum s'a certat,
I-a dat banĭ şi l'a rugat

Ca, când îĭ va 'nfăţişà
Să ḑică ca el aşa,
Că cucul luĭ 'ĭ a cântat
Şi să certe pe cel-alt.
Cĭomăguş p'ascuns şi el,
Mergênd în acelaş fel
Pe zapcĭu unse pe bot,
Dând cât aveà 'n pungă tot.
Şi să ḑică l'a rugat
Că cucul luĭ 'ĭ a cântat.
Decĭ, când 'ĭ-a înfăţişat
Şi jalba le-a ascultat,
Zapciul puţin mişcând
Şi genunchiul ardicând
Sub saltea le-a arĕtat
Baniĭ ce 'l-a fost eĭ dat,
Ḑicênd: «şi un' ş' altul minţiţĭ.
«Şi ca nebunĭ vĕ sfădiţĭ;
«Că cucul, să sciţĭ curat,
«Numaĭ mie mĭ-a cântat,
«Şi voĭ, ḑic, vĕ împăcaţĭ
«Să n'aud că vĕ certaţĭ,
«C'apoĭ iéŭ gârbacĭul meŭ
»Şi vĕ împac cum scĭŭ eŭ».

A. PANN.

9745 **Ast lucru l'aş face îndată,**
Dar n'am cine să mĕ bată.

A. PANN, I, p. 107.

Pentru cel leneş.

9746 * △**N'are cine te bate,**
Pe burtă şi pe spate.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

**N'are cine să te bată.*

Când face cine-va vre-o greşală.

9747 ***L'a bătut de 'ĭ aŭ mers fulgiĭ.**

Acelaş înţeles ca la No. 1809.

9748 * △**Il bate până a strigà «la racĭ!»**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

Vedĭ *Ólă.*

Adică fórte tare.

9749 * △ **Il bate până 'ĭ-o puţi curu a usturoiu.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9748.

9750 * △ **L'a bătut vălălăŭ.**

IUR. VULCĂNESCU, *Sc. Inst. c. Peleşcĭ, j. Dolj.*

Acelaş înţeles ca la No. 9749.

9751 * △ **A'l bate de tocmélă.**

Şezătóre, I, p. 258.

Acelaş înţeles ca la No. 2750.

9752 * **A'l bate pe datorie.**

Adică fără vină, fără pricină, de géba.

A SE BATE

9753 * **Se bat ca orbeţiĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 208.

Acelaş înţeles ca la No. 5655.

9754 * △ **Se bat ca orbiĭ la tîrgurĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Griviţa, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 5655, la care se va adaogà ca variantă.

BEĬLIC

9755 * **Lucru de beĭlic.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 65.

A lucrà de beilic.

FR. DAMÉ, I, p. 129.—IONESCU GION, *Ist. Buc.* p. 393.

A lucra pentru Domnie, de gĭaba. Lucru greŭ şi fără folos. Veḑĭ *Istoria Bucurescilor*, p. 393.

Travailler pour le roi de Prusse.

Prov. Franc.

9756 Vită de beilic.

Adică supusă la tot felurĭ de muncĭ grele.

«Dar mite noĭ, sĕrmaniĭ, topor de uşe, *vite de beilic*, tobă de buşelĭ, creştinĭ de jumulit.»

BEĬU

9757 Cât un beĭu.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 224.

Adânc şi fără grijă.

«Şî apoĭ, pe la amiaḑă, veneà Cerbul de bea apă, apoĭ se culcà acolo pe loc şi dormeà *cât un beĭu*, până ce se sfinţea sórele.»

BEŞLEAGĂ

9758 * △ A fi beşleagă.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.* — FR. DAMÉ, I, p. 131.

1⁰ Se ḑice pentru omul care îşĭ face dreptate cu pumnul, care e cam pe o ureche.

2⁰ In bătae de joc, de ceĭ bĕtrânĭ.

In vechime *beşleaga*, saŭ *beş-li-agaş*, erà căpitanul beşliilor, un corp de cavalerie ales şi vestit. Primul înţeles se trage, ne-apĕrat, de la apucăturile deosebite ale acestor slujbaşĭ.

Inţelesul de al doilea, se explică de la sine.

«*Beşliĭ* sunt aceĭ Tătarĭ saŭ Turcĭ, pe carĭ 'ĭ ţine Domnul pentru a împiedecà oştile Turcescĭ de la răpirĭ şi de la împilărĭ ne-drepte, şi pentru a pedepsi pe Turcĭ când comit vre-o faptă ne cuviinciósă. Căcĭ Musulmaniĭ ţin, că e crimă capitală ca un infidel, precum dic eĭ la creştinĭ, să pedepséscă saŭ se bată pe un Mahomedan.» D. CANTEMIR, *Descr. Mold.*, p. 94.

BÎZOÏU

9759 *A'ĭ ţine bîzoïul.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Hangu, Ison.*

1⁰ A'ĭ bate în strună, a primi tot ce spune, şi bune şi rele.
2⁰ A face ca dînsul, a'l imità.

BOBÎRNAC

9760 *A dà bobîrnace cuĭ-va.

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 75.

**A 'ĭ dà un bobîrnac.*

Şezătóre, p. 73.

A dobândì bobîrnace.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 232.

A'l dojenì, a'l mustrà, a'ĭ tăià nasul.

«Grădinarul fu bun bucuros să'l priméscă, când îl vĕdù aşa curăţel, căcĭ *dobândise* până atuncĭ câte-va *bobîrnace* de la fetele împĕratuluĭ că băgà argaţĭ tot ce este maĭ urîcĭos şi maĭ scârbos în omenire.» P. ISPIRESCU.

BOCLUC

Vedĭ *Bucluc.*

BOER

Vedĭ *Fóme*, *Jivu*, *Salcĭe*, *Ţĕran*, *Uşă*.

A se vedé în *Descrierea Moldoveĭ* de Dim. Cantemir, Partea II, Cap. V: despre boĭeriĭ moldovenĭ şi despre rangurile lor, precum şi Cap. XV: Despre nobilimea din Moldova.

9761 Vaĭ de boĭerul ce se rógă mojiculuĭ.

I. NECULCE, *Letop. Mold.* II, p. 247.

Arată mândria cea próstă şi rĕutatea cĭocoilor adică parveniţilor.

«Pus'aŭ atunce pe mazilĭ, şi pe ţéră, baniĭ stéguluĭ, greĭ banĭ. Inceput'aŭ a prindere pe boiernaşiĭ luĭ Constantin Vodă, ceĭ ridicaţĭ din némurĭ próste, ce dicea Cantemir Vodă că i-a face némurĭ. Şi începură a'ĭ bateră şi a'ĭ închidere prin temniţe şi pe la Siimenĭ; şi'ĭ sărăciră, de rĕmaseră, precum le aŭ fost postrigul, mojicĭ. Eră uniĭ, dintr'acele bătăĭ, aŭ şi nebunit, de aŭ rĕmas nebunĭ, şi pe cale le-aŭ făcut; că, *vaĭ de boierul ce se rógă mojiculuĭ.*» — I. NECULCE.

Qui prie le vilain
Se fatigue en vain.

Prov. Fran.

9762 *Să te ferescĭ de boĭerul noŭ şi de cerşetorul vechĭu.

M. ARONOVICĬ, *tipogr. Iaşĭ.*

**Dumnedeŭ s'ti scapă di vecĭu dicugniar ş'di nicuchir noŭ.* [1]

ILIE GHICU, *prof. c. Băésă & Abela, Epir.*

**Dumnideŭ s'ti ascapă di noŭ ţinghin ş' di çirĕtor vecĭu.* [2]

G. ZUCA, *stud. c. Pernet, Albania.*

---

[1]) Dumnedeŭ să te feréscă (scape) de cerşetor vechĭu şi de boer (notabil) noŭ.

[2]) Dumnedeŭ să te feréscă (scape) de bogat noŭ şi de cerşetor vechĭu.

Pentru că boerul noŭ jupóie norodul ca să 'şĭ strîngă avere, şi cerşetorul vechĭu are meşteşug ca să te facă să'ĭ daĭ.

9763 * △După boer şi cinstea.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Arată cinstea ce se cuvine fie-căruĭ.

A tout seigneur, tout honneur.

Prov. Franc.

9764 * △Boeraş de moda nouă
Fură cloşca de pe ouĕ.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 1669.

9765 * △Boerul cât de sărac, tot îşĭ odihnesce bucatele după masă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Boerul, cât de mic, trebue să'şĭ facă tabĭetul după masă.

9766 * △Ia ascultă la boĭeru
Cum îĭ sdrăncăne cĭurelu.

C. C. BUNGEŢEANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

In batjocura celor carĭ se cred maĭ mult de cât sunt.

9767 * △O dat peste calu boeruluĭ.

I. G. SIMION, *c. Băsescĭ-Tămăşanĭ, j. Fălciŭ.* — ALFRED JUVARA, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Vezĭ *Vataf.*

Ş-a găsit beléua, a dat de necaz.

9768 * △ **Cum e boïerul şi sluga.**

C. C. BUNGEŢEANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Pentru cele carĭ se potrivesc; după muncă şi folosul, etc.

Tel seigneur, tel page et serviteur.

Prov. Franc.

9769 * △ **După cum e boerul aşa e şi odorul.**

ANDREÏ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

După cum pătimescĭ aşa aĭ să şi primescĭ.

9770 * △ **Ajung uniĭ boerĭ marĭ,**
Iar eŭ sunt fecĭor de popă
Ş'ajunseĭu să bat la tobă.

ST. TUŢESCU, *c. Catanele, j. Dolj.*

Aşa 'ĭ róta lumiĭ, pe uniĭ 'ĭ suie, şi pe alţiĭ 'ĭ coboră.

9771 **Eŭ boer, tu boer, cine'mĭ trage cizmele?**

Epoca (ziar), 7 Nov. 1896.

* △ *Daca vor fi toţĭ boerĭ, cine va maĭ trage cĭubotele.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Vedĭ *Mare.*

Când toţĭ vor să poruncéscă şi nimine să asculte.

9772 * △ **Nicĭ salcea pom, nicĭ boerul om.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Vedĭ *Salcia.*

Poporul a întors ast-fel, stăpânilor sĕĭ, dispreţul pre care aceştia i l'aŭ aruncat, când aŭ ḑis: *nicĭ salcĭa pom, nicĭ mojicul om*. A se vedé No. 1125.

9773 * △**Viţă de boer,**
Ném de cimpoer.

Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*

* △*A fi ném de boer, viţă de cimpoer.*

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Ném.*

Sĕ ḑice, în bătae de joc, unuĭ om din proştĭ, care se pretinde a fi de ném maĭ vestit.

Il est gentilhomme de droite ligne, son père était pêcheur.

Adages fr. XVI-e Siècle.

9774 * △**Boer cu boiĭ de funĭe.**

Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 9773, cel mândru fiind tot de odată şi sărac.

9775 * △**Boer gol.**

Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomiţa.*

Om mândru şi sărac.

9776 ***Dacă 'ĭ boĭer, tot boĭer.**

V. Alexandri, *Teatru*, p. 736.

Boerul e tot boer.

I. Codrescu, *Uricar*, XXII, p. 3.

1⁰ Omul de viţă maĭ alésă, tot se cunósce, în orĭ-ce împrejurare.

Neculae.—Mănâncă de un sfanț și face gură de un galben.. îl sciŭ ; strică pe tótă ḑiua ḑece scobitorĭ, și dă bacșiș un firfirig.
Friț —Der Teufel!
Barză.—Un firfirig! în tóte ḑilele!.. Crișu el!.. *Dacă 'ĭ boĭer, tot boĭer!* Mĕ duc să 'ĭ daŭ de scire ca să vie de grabă. *Agachĭ Flutur.*

2⁰ Boerul, orĭ cât ar face, trebue să 'șĭ dé în petec, adică să fure.

« . . . după o luptă crâncenă, Mavrogheni scăpă de votul de blam al Camereĭ, dar nu și de votul de blam al opinieĭ publice.
« . . . dar acum că v'ațĭ încredințat că *boerul e tot boer*, că năravul din fire n'are lecuire . . .» — *Uricar.*

9777 Boerul e tot boer, măcar d'ar fi încins cu teĭu.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 166; III, p. 134. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 452.—HINȚESCU, p. 16.

Boerul, încins și cu teĭu, tot boer este.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 130.

Boeru e tot boer, și încins cu funĭe de teĭu.

BARONZI, p. 54.

Pentru boerul scăpătat care, orĭ cum ar fi, tot se cunósce din ce ném este.

9778 Boeriĭ țin fumul de pe urma săraculuĭ.

BARONZI, p. 55. — HINȚESCU, p. 16.

Boeriĭ tot din munca săraculuĭ sĕ țin. Póte să fie o alusie la vechia dare a fumărituluĭ, atât de odiósă odinióră.

9779 *S'a schimbat boerul.

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 237. —*Adevĕrul (ziar)*, VIII, No. 2412.

* △ *S'a schimbat boerul,*
Nu e cum îl sciĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *c. Focşanĭ, j. Putna.*

Când un om nu maĭ e cum îl sciam noĭ că este.

Ispravnicul.—Haĭ, să cinstim cu toţiĭ împreună, ca să rĕmânem fără bănuială. Aduceţi vin de cârcuĭmă.
Corbu. — (în parte). *S'o schimbat boeru!* marĭ sunt minunile tale Dómne!

Craĭu-Noŭ.

9780 ***Boĭerul lumeĭ.**

FR. DAMÉ, I, p. 146.

Adică dracul.

9781 * △**S'aŭ adunat boerii cĭótcă.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Puĭescĭ, j. Tutova.*

Când găsescĭ maĭ mulţĭ adunaţĭ la un loc.

9782 * △**Asta o să intre în urechile boeruluĭ.**

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

O să se afle lucrul şi o să fie vaĭ de tine.

BOERESC

Vedĭ *Minciună.*

BOERIE

Vedĭ *Minciună.*

9783 **Boeria şi prostia cu mare cheltuĭală se ţin.**

Voinţa (ziar) No. 2935.

Vedĭ *Prostie.*

Acelaş înţeles ca la No. 4131 aplicat, în deosebĭ, la boerie.

9784 △**Eŭ chitĭam că 'ĭ boerie**
Şi numaĭ e sărăcĭe.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*

Când credĭ că daĭ de folóse şi vedĭ că, din potrivă, păgubescĭ.

9785 ***Boeria e pe rînd.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Se dice când cine-va a cădut curînd dintr'o demnitate, în care se credeà aşedat pe vĭéţă; căcĭ, precum spune Neculce: *Domnul face némurile, Domnul le stinge.*

9786 ***Boerie.**

Adică bólă luméscă. Se aude în tótă România şi în Ardél.

BOĬERIT

9787 ***Boĭerit.**

FR. DAMÉ, I, p. 146.

Impodobit cu bóle lumescĭ.

BORÉSĂ

Vedĭ *Fum.*

9788 * △**Borésă.**

Se aude în Transilvania cu urmĕtórele înţelesurĭ:
1⁰ Femeĭe, gospodină

Daca codru frunza 'şĭ lasă
Toţĭ voiniciĭ trag a-casă
La copiĭ şi la *borésă.*

2⁰ Femee cu moravurĭ uşóre.

BUCĬUM

9789 * △ **Din orĭ-ce lemn nu se face bucĭum.**

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Fluer.*

1⁰ Din orĭ-ce om nu poțĭ face ce-va maĭ ales.
2⁰ Trebue să sciĭ alege mijlócele și persónele pre carĭ vreĭ să le întrebuințezĭ.

Οὐ ἐκ παντος ξύλου ἑρμῆς ἄν γένοιτο.[1]

Prov. Elin.

Non ex quovis ligno fit Mercurius.[2]

Prov. Lat.

Tout bois n'est pas bon à faire flèche.

Prov. Franc.

Non de ogni linna si faghent sos Sanctos.[3]

Prov. Sard.

Nicht aus jedem Holz kann man Pfeifen schneiden.[4]

Prov. Germ.

A BUCĬUMÀ

9790 **A bucĭumà.**

L. ȘĂĬNEANU, *Dicț.* p. 113.

A spune în gura mare, la tótă lumea.

Trompeter une nouvelle.

Prov. Franc.

BUCLUC

9791 ***A dà de bucluc.**

A da de o grĕutate, de o încurcătură, a o pățì.

9792 ***A face (se ține de) buclucurĭ.**

[1]) Nu din orĭ-ce lemn se face Mercur.
[2]) Nu din orĭ-ce lemn se face Mercur.
[3]) Nu din orĭ-ce lemn se fac Sfințiĭ.
[4]) Nu din orĭ-ce lemn se taĭe fluere.

A face încurcăturĭ cuĭ-va, a greşi.

BULIBAŞA

9793 *△ **A stà ca bulibaşa.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce stă jos, la cujniţă, cu luléua în gură şi murdar; cu deosebire, ţiganilor maĭ bĕtrânĭ şi urîţĭ. In vechime *bulucbaşa* saŭ *bulubaşa* erà căpitanul păzitorilor domnescĭ. Cuvîntul *buluc* aveà înţelesul de batalion, trupă armată.

«Pregătise alte bulucurĭ slobode, când ar trebuì a dà ajutor bulucurilor celor ostenite.» — MIRON COSTIN.

Astă-ḑĭ titlul de *bulubaşa*, saŭ *bulibaşa*, se dă numaĭ căpitanuluĭ uneĭ şatre de ţiganĭ.

BUN

9794 **De când cu buniĭ ĕĭ putreḑĭ.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 29.

Veḑĭ *Moş*.

Acelaş înţeles ca la No. 3917.

BUNIC

9795 *△ **De când bunicu flăcăŭ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j. Vasluĭu.*

Adică fórte de demult.

BUNICĂ

Veḑĭ *Suflet*.

9796 *△ **De când bunica fată mare.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Bunic*.

Acelaş înţeles ca la No. 9795.

BUZDUGAN

Veḑĭ *Stîlpan*.

CADÂNĂ

9797 *A stà ca o cadână.

A stà fără a face nicĭ o trébă. Se ḑice femeilor leneşe.

CAĬMACAN

9798 Câĭmâcanlu ľia ş-alasă
Ma pâşelu 'ţi-vindi ş-casă.[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 163.

Arată lăcomia de banĭ a paşalelor.

CĂLĂRAŞ

Veḑĭ *Lăude*.

«In clasa a treĭa (a boĭerilor) sunt călăraşiĭ carĭ, pentru usufructul moşielor, ce sunt date lor de domn, trebue să 'ĭ urmeze la resbel tot-dé-una cu spesele lor» — D. CANTEMIR, *Descr. Mold.* p. 123. Veḑĭ Bălcescu, *Viéţa luĭ Mihaĭ-Vitézul.*

CĂLARE

Veḑĭ *Nan, Orb.*

9799 *A sĕ luptà călare
Nu privesce la fieş-care.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 4.

---

[1]) Caĭmacanul ĭeà şi lasă, dar paşa vinde şi casa.

Adică voïniciea la puţinĭ privesce (GOLESCU).
Numaĭ călăraşiĭ, adică boĭeriĭ de rangul al treilea, se luptaŭ călare pe când lĭudele formaŭ pedestrimea.

9800 **Măcar ceĭ călărĭ daca nu vom puté şi pedestrimea.**

Paloda (ziar), c. Bêrlad, j. Tutova.

Măcar boeriĭ, ceĭ marĭ, dacă nu va puté poporul de rînd.

9801 **Dĕ cel călare să nu 'ţĭ fie milă, când ĕĭ atîrnă picerele.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 94.

Să n'aĭ îndurare de omul călare, când vedĭ că 'ĭ (şĭ) atîrnă picĭórele la vale.

A. PANN, III, p. 92. — HINŢESCU, p. 135.

Adică ceĭ în putere, şî dĕ li sĕ întîmplă vre-o supĕrare, însă nu le este spre vătămare (GOLESCU).

9802 **Dacă n'aĭ să mergĭ călare,**
Nu umblà la 'mprumutare.

A. PANN. *Nastrat.-Hogea*, p. 8.

Mulţumesce-te cu ce aĭ, daca nu vreĭ să o paţĭ ca prietenul luĭ Nastratin Hogea:

Unul a venit odată şi îndrăsnind «ca un vecin»
A cerut să 'ĭ dé măgarul, pentru un cés, Nastratin.
El rĕspunse dicênd: «frate, bucuros ţi l'aş fi dat,
«Dar nu l'am a-casă astă-dĭ, altuĭ l'am împrumutat.
«Măgarul din grajd d'odată a răcnit într'acel cés.
«Spuĭ că nu 'ĭ, dice vecinul, şi na, iacă al sĕŭ glas,
Iar Nastratin 'ĭ rĕspunse: «ce tu nu credĭ ce 'ţĭ spun eŭ,
«Maĭ mult credĭ pe măgarul de cât chiar cuvîntul meŭ».

A. PANN.

9803 **Cel pĕ jos, cu cel călare, anevoïe sĕ învoïesc.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 77; *Asem.*, p. 197.

Adică cel mic cu cel mare, şî cel slab cu cel tare (Golescu).

9804 * **Cel călare nu crede celuĭ pe jos.**

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Adică bogatul nu crede omuluĭ sărac, cel mare celuĭ maĭ mic.

9805 * **Popa erà călare pe bălana şi întrebà de ìépă.**

N. Urechie, *ing. j. Prahova.*

Vedĭ *Nan.*

Pentru cel uĭtuc şi maĭ ales pentru cel prost.

9806 * **Cine umblă de timpuriŭ călare (pe cal), maĭ târḑiŭ umblă pe jos.**

I. Müller, *c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Cine nu iconomisesce, sărăcesce.

9807 * △ **Să fie călare şi să aĭbă o căpĕţînă de varză în mână.**

St. Tuţescu, *înv. c. Catancle, j. Dolj.*

Celuĭ becişnic de frig.

9808 * △ **Nicĭ calare, nicĭ pe jos.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bĕrescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Arată ne-hotărîrea.

CĂLĂREŢ

Vedĭ *Cal.*

9809 * △ **Calul trântesce şi pe călăreţul cel bun.**

V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Adică supuşiĭ pe stăpânul lor.

CALCAVURĂ

9810 * A mâncà calcavurĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 230.

A fi pălmuit.

A CÂNTÀ

Vedĭ *Cuc, a se Cununà, Drîng, Fluer, Strună, Surd, Vară.*

9811 * △ Tu cânţĭ ca cucu, eŭ urlu ca lupu.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Ţie'ţĭ-e bine, eştĭ vesel, dar mie mĭ-e rĕŭ.

9812 * Îĭ vine a cântà ca Rusuluĭ.

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Le-a venit a cântà ca Rusuluĭ din gura gîrliciuluĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 10.

Despre omul care a face óre-ce, în afară de vreme.

SNÓVĂ

Un Rus şi un Român s'aŭ întovărăşit să se ducă la furat vin. După ce aŭ stricat uşa pivniţeĭ, s'aŭ coborît într'însa, şi acolo aŭ găsit un butoĭu cu vin. Aŭ început a bé; şi Rusu, maĭ lacom, a bĕut maĭ mult şi s'a îmbĕtat, apoĭ a început a cântà şi a jucà. Românul îĭ dice: «Mĕĭ Rusule, tacĭ din gură că ne prinde stăpânul. — Ce să fac daca vine chintà! îĭ rĕspunde Rusul.

9813 * △ Orĭ veĭ cântà, orĭ nu veĭ cântà
Colac aḑĭ nu 'ĭ căpĕtà.

V. SALA, *dasc. c. Merag, comit. Bihor, Ungaria.*

Orĭ veĭ cere, orĭ veĭ tace, voĭea ta nu ţi se va împlinì.

9814 **Cine cântă nu jócă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 80.

Adică cel ce poruncesce nu lucréză, nu slujasce (GOLESCU).

9815 * △ **Moşul cântă, baba jócă.**

V. SALA, *dasc. c. Dudureasa, comit. Bihor, Ungaria.*

Când unul îşĭ bate muĭerea.

9816 * △ **Uniĭ cântă, alţiĭ jócă.**

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

1⁰ Uniĭ muncesc, alţiĭ petrec.
2⁰ Acelaş înţeles ca la No. 9815.

9817 **Cum îĭ cântà aşa jucà.**

ZILOT ROMÂNUL, *Cron.* p. 46.

Cum ĕĭ cânţĭ aşa jócă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 29. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160.

Precum singur cântă aşa singur gĭócă.

DIM. CANTEMIR, *Cron.* I, p. 102.

* △ *Cum îţĭ cânt (cântă) aşa trebue (trebuĭe) să jocĭ.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 166; III, p. 133.—HINŢESCU, p. 25.— E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Cum îţĭ cântă aşa jócă.*

A. DE CIHAC, I, p. 133. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Cum veĭ cântà aşa joc.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 393.

Cată să jocĭ cum îţĭ cântă.

I. G. VALENTINEANU, p. 36.

Cum le cântă ele, aşa joc eĭ.

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 33.

* △ *Cum îmĭ cântă aşa joc.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 393. & 979. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* *Jócă cum îţĭ cântă!*

* *Cum l̃i cântă aşi gĭócă.* 1)

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Armincĭu, Epir.*

* *Cum va s-ţî cântă aşi va s-gĭocĭ.* 2)

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Cum va-l̃ cântă, acşi vaĭ dzócă. 3)

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 164.

Veḑĭ *a Jucà.*

Arată supunerea cea mare, cum şî neghĭobia cea mare (GOLESCU).

«El tot acela erà sĕrmanul, dar ce folos! că 'şĭ dedese barba în mâna fiiu-sĕŭ, şi cum este vorba rumânéscă: *cum îĭ cântà aşa jucà.*» — *Zilot Românul.*

Il faut hurler avec les loups.

Prov. Franc.

---

1) Cum îĭ cântă aşa jócă.
2) Cum îţĭ va cântà, aşa veĭ jucà.
3) Cum îĭ va cântà, aşa va jucà.

9818 *Cântă 'ţĭ lele, cântecul.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 459.

Cântă 'ţĭ, mândro, cântecul.

Laurian & Maxim, I, p. 393.

*△ *Cântă 'ţĭ, mândro, cântecul*
Că mĭ-e drag ca sufletul.

Al. Odobescu, III, p. 203. — V. Alexandri, *Poes. Pop.*, p. 24.

Cântă 'ţĭ, lele cântecul,
Că mĭ-e drag ca sufletul:
Néga-Néga réoa
Sparge mahalaoa.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 108; II, p. 96.

1⁰ Spune ce 'ĭ vreà că tot ce sciŭ eŭ voiŭ face.
2⁰ Când cine-va arată ce a păţit, saŭ simţirile, cugetele şi faptele sale.

Pe cel dél, pe cel colnic
Trece-o pruncă ş'un voĭnic,
Puĭcuţă bălăĭóră,
Cu cosiţa bălăĭóră.
Voĭnicel tras prin inel,
Mult e mândru tinerel!
Şi-ĭ tot dice voĭnicul:
«*Cântă 'ţĭ, mândro, cântecul*
«*Că mĭ-e drag ca sufletul.*

Poes. Pop.

9819 Ce tot cânţĭ şi descânţĭ.

Laurian & Maxim, I, p. 393.

Când unul spune nimicurĭ, şi le tot spune până când i se urasce de ele, celuĭ care le aude.

9820 *△Tu ce'ĭ cânţĭ, el ce'ţĭ dĕscântă.

V. Sala, *dasc. c. Căcăcenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Tu ce'ĭ cânţĭ şi el ce îţĭ descântă!

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 26 ; I, p. 86. — HINŢESCU, p. 25.

Îĭ spuĭ una şi el face alta.

9821 **Ea ĕşĭ cântă, ea ĕşĭ descântă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 5.

Ea şĭ-a cântat, ea şĭ-a descântat.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 160 & 185.

* △ *El cântă, el descântă.*

P. ISPIRESCU. *Rev. Ist.*, III, p. 377. — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

El şĭ'o cântà, el şĭ'o descântà.

HINŢESCU, p. 25.

1⁰ Sĕ dice pentru cele ce, singure ele, ĕşĭ povestesc ale lor (GOLESCU).
2⁰ El o face, el o strică, şi maĭ ales pentru acel care, putênd să facă o trébă, greşind o strică.

9822 **Când nu vire de irima, nu se pote cânta!** [1])

DR. F. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 11.

Starea sufletéscă se oglindesce în înfăţişarea şi în actele nóstre, cu tóte că: *tel chante qui n'est pas joyeux.*

Cu'dal cor non ven, cantar nu se pol ben. [2])

Prov. Rov.

9823 * △ **A'ĭ cântà în cap.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

[1]) Când nu vine din inimă, nu se póte cântà.
[2]) Când nu vine din inimă, nu se póte cântà bine.

A fi cĭocnit, nebun.

9824 **Cântă ca de zorĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. *Asem.*, p. 74.

Adică dulce, plăcut.

9825 ***A cântà după cine-va.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 393.

A'l plânge.

9826 ***A cântà înaintea cuĭ-va saŭ cuĭ-va.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 393.

A se plânge saŭ a lăudà.

CÂNTĂREȚ

9827 **Coaț! Coaț! șî guĭ! guĭ! óre-ce glas va fi? cântărețul póte scì.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 26.

Sĕ ḑice pentru cântărețiĭ ceĭ proștĭ, luându'ĭ în bătaĭe dĕ joc (GOLESCU).

9828 **Cântărețul, când tușasce, ne-sciința luĭ ș-arată.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 33.

Cântărețul, când tușasce, ĕșĭ arată ne-sciința.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 73.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce la ne-sciință pricină caută, ca să nu sĕ arate că nu scie (GOLESCU), p. 33.

CÂNTEC

Veḑĭ *a Cântà, Pasĕre.*

9829 **După cântec şî jocul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 91. — FR. DAMÉ, II, p. 248.

Vedĭ *Arc, Fus, Turc, Grădinar.*

Adică după poruncă şî urmarea (GOLESCU).

9830 * △ **Ca povestea cânteculuĭ.**

GAV. ONIŞOR, *c. Slobozia, j. Tutova.*

Adică cum se dice, cum e vorba.

9831 * **Aşa merge cântecu.**

N. BOGDAN, *Pov.* p. 212.

Adică: aşa se potrivesce, aşa da.

9832 **A'şĭ cântà singur cântecul.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 393.

* *A'şĭ cântà cântecul.*

M. CANIAN, *publ. j. Iaşĭ.*

A spune singur ce a păţit saŭ ce ară să pată, ce e şi ce simte.

9833 **A cânta cuĭ-va un cântecel.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 393.

A'ĭ spune ce-va care'l aduce să facă ce vré spunĕtorul.

9834 **A scóte cuĭ-va cântec.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 397.

A spune, prin cântece, faptele cuĭ-va; se dice atât în bine cât şi în rĕŭ, şi cum dice francesul: *le chansonner.*

9835 * △ **A'şĭ schimbà cântecul.**

D. POPOVICĬU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad.*

A'şĭ schimbà purtarea faţă de cine-va.
«Am fost de omenie şi nu a înţeles. Daca'ĭ aşa apoĭ *schimb şi eŭ cântecul.*»

CAPCANĂ

9836 * △ **A dà (picà) în capcană.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A fi înşelat şi prins.

Tomber dans le piège.

Prov. Franc.

9837 * **L'a prins în capcană.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 178.—HINŢESCU, p. 153.

Vedĭ *Clapcă.*

L'a înşelat.

CĂPITAN

Vedĭ *Adĭ, Stég.*

9838 * △ **Orĭ Stan, orĭ căpitan.**

BARONZI, p. 60. — HINŢESCU, p. 180.—P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 167. — T. BĂLĂŞEL, *preot. j. Vâlcea.*—ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanale, j. Dolj.*—G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Orĭ Bran, orĭ căpitan.*

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *No. 36.*

1⁰ Orĭ te facĭ om în lume, orĭ nimic.
2⁰ Orĭ maĭ câştig ce-va, orĭ pĭerd tot.
3⁰ Să se alégă între doĭ rivalĭ, care pe care va dovedi. Inţeles fórte puţin obicinuit.

Βασιλεὺς ἢ ὄνο.[1])

Prov. Elin.

Rex aut asinus.[2])

Prov. Lat.

Roi ou rien.

Prov. Franc.

CÂRJALIU

9839 * △ **A fi cârjaliŭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatru.* — T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.* — FR. DAMÉ, I, p. 200.

1⁰ Om vitéz, fără témă şi ruşine care nu ţine socotélă de nimic.

2⁰ Tâlhar, răpitor.

Pe la finele secoluluĭ al XVIII-l-ea, Pasvantoglu adunase la Vidin, nisce cete de tâlharĭ turcĭ, pe carĭ le organisă milităresce, şi cu care năvăleà în Serbia, Bulgaria şi Oltenia, jefuind şi ardênd totul în calea lor. Aceste bande, numite *cârjaliĭ* şi *posvantliĭ* saŭ *pasvangiĭ,* aŭ fost nimicite abia pe la 1802.

9840 * △ **De când cu cârjaliiĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică de demult, din vechime.

CÂRJAN

9841 * △ **A fi cârjan.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi om voĭnic, spătos.

Cârjan trebue să fie o vorbă stricată de la cârjaliŭ.

---

1) Rege saŭ măgar.

2) Rege saŭ măgar.

CARNAVAL

9842 După pust vire korismă.[1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Vedĭ *Intuneric*, *Nor*, *Plóĭe*, *Vreme*.

Acelaş înţeles ca la No. 228.

CARTE

Vedĭ *Cap. X*, *c. Carte*.

9843 * △Cartea greşală aştéptă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi*, *j. Covurluĭu*.—C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova*, *j. Vasluĭu*.

Aşa rĕspunde protivnicul, la joc de cărţĭ, când cel-alt spune că a greşit, şi de aceea a fost bătut.

De unde sĕ vede că, la cărţĭ, greşéla nu are ertare şi, când unul greşesce, e în folosul celor-l-alţĭ jucătorĭ.

9844 A jucà cărţĭ marĭ.

BARONZI, p. 41.

A jucà pe banĭ mulţĭ şi, cum dice Francesul: *jouer gros jeu*.

9845 *A dà cărţile pe faţă.

A jucà pe faţă.

A'şĭ arătà pe faţă gândurile şi intenţiile.

Jouer cartes sur table.

CARTOFOR

9846 Junĭ cartoforĭ,
Bĕtrânĭ cerşetorĭ.

G. I. MUNTEANU, p. 60.

---

[1]) După carnaval vine post.

Junĭ cartoforĭ,
Bĕtrânĭ cerşitorĭ.

HINŢESCU, p. 86.

Arată urmele acestuĭ viciu.

A SE CĂSĂTORÌ

9847 **Dacă m'am căsătorit**
Nu m'am şi călugărit.

A. PANN, II, p. 94. — HINŢESCU, p. 29.

Pentru ceĭ, bărbaţĭ şi maĭ ales femeĭ, carĭ alérgă după petrecerĭ.

Cum să şéḍă în casă
La petrecerĭ să nu ĭésă,
Copilu 'n casă o légă,
Tocmaĭ când e lumea dragă,
Şi când inima îĭ cere
Să gustă orì-ce plăcere.
Că de sĕ căsătoresce
Nu să şi călugăresce ;
De la clupurĭ să lipséscă
Şa şéḍă să jinduĭéscă ;
Şi maĭ vîrtos pildă are.
Pe cutare şi cutare
Că nu e vre o neródă,
Şi vede cum e la modă.

A. PANN, II, p. 156.

9848 **In focul luĭ c'a murit**
In grab s'a căsătorit

A. PANN, II, p. 94.

Pentru cele carĭ nu pot trăì fără bărbat.

CĂSĂTORIE

9849 **Silita căsătorie**
E frigură de livie.

A. PANN, II, p. 152. — S. FL. MARIAN, p. 39.

Trebue că soțiĭ să se ĭeà din dragoste.

9850 **Căsătoriile sunt scrise în cer.**

D-na E. B. MAWR, p. 57.

Veĭ luà în căsătorie pe ursita saŭ ursitul tĕŭ.

Les mariages se font au ciel.

Prov. Franc.

Nozze, e magistrato,
Dal ciel e destinato. [1]

Prov Ital.

Marriages are made in Heaven. [2]

Prov. Engl.

Die Ehen werden im Himmel geschlossen. [3]

Prov. Germ.

CATANĂ

Vedĭ *Tobă.*

9851 *△**Cine nu'ĭ bun de catană**
Nicĭ a-casă nu'ĭ de sémă.

C. FLĂMÊND, *stud. Semin. comit. Bistrița-Năsĕud, Transilvania.*

Dicere demnă de un ținut grăniceresc.

9852 *△**Sĕ face prost să nu'l ĭeà catană.**

ION PUSCARIU, *c. Poĭana-Mĕrului, comit. Făgăraș, Transilvania.*

Pentru cel care se face prost fără a fi.

9853 *△**Îs catană bĕtrână.**

GAV. ONIȘOR, *c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

---

[1] Căsătoriile, și, sunt hotărîte din cer.
[2] Căsătoriile, sunt făcute în cer.
[3] Căsătoriile, sunt hotărîte în cer.

Nu mĕ póte înşelà: am vĕḑut şi sciŭ multe.

9854 △De cât catană 'n şirég,
Maĭ bine 'n codru pribég.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.* p. 294.

Arată frica ce o inspirà cătănia austriacă flăcăilor românĭ.

Munte munte, pétră sécă!
Lasă voĭnicil să trécă,
Să trécă la cĭobănie,
Să scape de cătănie.
. . . .
. . . .
. . . .
Mĭ-aŭ dat haĭne mohorîte
Cum îs mie maĭ urîte,
Şi mĭ-a tăĭat pletele
De mé rîde fetele.

Doïnă din Ardél.

9855 △De cât catană la rînd,
Maĭ bine 'n codru flămând.

V. ALDXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 294.

Acelaş înţeles ca la No. 9854. Intr'o doĭnă din Transilvania.

9856 △De cât la străinĭ catană,
Maĭ bine la oĭ cu pană.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 294.

Acelaş înţeles ca la No. 9855. Intr'o doĭnă din Transilvania.

9857 △Eŭ voios aş fi catană.
Dac' ar fi óste română.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 294.

Acéstă ḑicere arată pentru ce flăcăul român fugea de cătănia austriacă.

Eŭ voïos aş cătănì
La străinĭ de n'aş robì;
Eŭ voïos aş fi catană
Dac' ar fi óste română.
Dar de cât să fiŭ la Nemţĭ
Maĭ bine să mor în tremţĭ;
De cât să fiŭ la husarĭ
Maĭ bine 'n furcĭ de stejar.

Doină din Ardél.

CATUŞĬ

Vedĭ *Minte.*

CESAR

Vedĭ *Dumnedeŭ.*

CHEF

Vedĭ *Curcă*

9858 **Chef neniaco cu baniĭ babacheĭ!**

I. G. VALENTINEANU, p. 32.

Vedĭ *Traĭu.*

Când petrecem pe socotéla altuĭa.

A CHEMÀ

Vedĭ *Cap. X & XVII, c. a Chemà.*

9859 * △ **Nu'l întrébă cum îl chémă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Intră de odată în vorbă cu dînsul.

A CHĬORÎ

9860 **Cine chĭorĕsce, la semn nu nemeresce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 81.

Adică cine nu sĕ socotesce, pururea greşasce (GOLESCU).

9861 **Mĕ chĭorĕsce, par'că va să mĕ împusce.** [1]

A. Pann, II, p. 159. — Hinţescu, p. 33.

Când unul ne urĕsce.

9862 **Unde chĭorĕsce şi unde lovesce.**

A. Pann, I, p. 10. — Baronzi, p. 57. — Hinţescu, p. 33.

Vedĭ *a Dà.*

La vorbe ne-potrivite.

CHINDIA

9863 * △ **Chindia o jócă ómeniĭ când se 'mbată.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Sunt ómenĭ carĭ arare-orĭ jócà, în viéţa lor, fiind trejĭ. Ast-fel de ómenĭ, îndată ce se îmbată încep a jucà singurĭ ţiitura, chindia şi altele, fiind că aceste jocurĭ sunt uşóre, şi altele nu sciŭ.

CHITI

9864 * △ **Cine nu chitesce**
Nu nimeresce.

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova j. Vasluĭu.* — Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Cine nu se gândesce bine, când face ce-va nu isbutesce.

CHIX

9865 * **A face (dà) chix.**

A nu isbutì, a o scrîntì.

---

[1]) Hinţescu a sărit cuvîntul: va.

CIMPOĬU

Vedĭ *Ban*, *Copil*, *Lup*, *Urs*, *a Vedé*.

9866 **Cimpoĭele, până nu sufli într'însele, şî le umpli de vînt, ele nicĭ cum ĕţĭ cântă.**

ĬORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem*, 74.

Cimpoile cu vînt sĕ umple ca să ne pótă slujì.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 44.

Adică slujbaşu, până nu 'l ungĭ pe bot, nu 'ţĭ face trébă.

9867 * △**A'ĭ face pelea burduf de cimpoĭu.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Burduf*.

Adică a'l bate.

CIN

9868 * △**Fie-care cu al sĕŭ cin.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Pacioĭu, j. Muscel.*

Fie-care trebue să trăĭéscă cu semeniĭ luĭ.

CINĂ

Vedĭ *Vĕr*.

CĬOCOESC

Vedĭ *Mincĭună*.

CIOCOĬU

Vedĭ *Ban*, *Salcie*, *Slugă*.

Ura pe care cĭocoĭul o inspiră săténuluĭ se oglindesce într'o mulţime de poesiĭ poporane. Vom cità numaĭ urmĕtórele versurĭ din poesiile culese de V. Alexandri.

CĬOCOĬUL

Frunză verde baraboĭu,
Mĕ 'ntîlniĭ cu un cĭocoĭu:
«Bună cale, mĕĭ Române,
— Mulţămim, cĭocoĭu de câne.
— Mĕĭ, mojice, tu eştĭ bét.
— Latră cĭocoĭu gulerat.
Că eŭ astă-dĭ n'am mâncat.
— Mĕĭ, mojice, mojic rĕŭ,
Las, că mi te-oĭu drege eŭ
Când o venì birul greŭ.
— Aleleĭ! puĭu de cĭocoĭu!
De te-aş prinde la zăvoĭu,
Să 'ţĭ daŭ măciucĭ, să te moĭu,
De pele să te despoĭu.
Ca se 'mbrac cu pelea ta
Pistólele şi flinta,
Vîntul să nu le păléscă,
Ploĭ să nu le ruginéscă,
Ochiul să nu le zăréscă.

9869 **Cĭocoĭul este ca richita, de ce 'l taĭ, de ce rĕsare.**

C. NEGRUZZI, I, p. 248.

Cade şi iar se ridică.

9870 **Cĭocoĭul ca câĭnele dĕ multe uşĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Ascm.*, p. 201.

Acelaş înţeles ca la No. 1552, aplicat în deosebĭ cĭocoĭuluĭ.

9871 *△ **Nicĭ din salce cerc de bute, nicĭ din cĭocoĭu om de frunte.**

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Vedĭ *Boer*, *Mojic*.

Din cĭocoĭu nu facĭ boer, adică un aristocrat în adevĕratul înţeles al cuvîntuluĭ. De aceea Francezul dicea odinióră :

Kiconques fait dou serf signor
Lui et son règne en grant dolour met.

Roman du Renart, v. 2037.

9872 * △Cĭocoĭu gulerat.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 296. — V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 250. — D. BOLINTINEANU, *Ielele*, p. 75.—DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Cĭocoiĭ de sat sunt bogaţiĭ satelor. Bogaţilor de la oraş li se ḑice cĭocoĭ guleraţĭ.

Arată deosebirea de port la sate şi la oraş.

9873 * △Se plimbă ca un cĭocoĭu.

GR. POIENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Pentru un ţĕran, tot omul care nu lucréză cu mânele nu face nicĭ o trébă.

CIRIC

9874 Ciric d'icĭ, dăm d'icĭ.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coştcĭu, Banat.*

Se ḑice despre unul care nu sfîrşesce ce a început să vorbéscă orĭ să facă, ci începe altele.

Ḑicerea este luată de la un joc de copiĭ. Cuvîntul *ciric* nu are nicĭ un înţeles cunoscut.

In jocurile de copiĭ se întrebuinţéză adese-orĭ cuvinte fără nicĭ un înţeles, saŭ al căror înţeles s'a perdut de pildă:

Uniĭ miniĭ
Doĭ spiniĭ;
Strugu rugu
Piciorugu
Rĕstĕŭ
Cinsteŭ;
Simioc
Cimipoc;

Cimicalea
Berbecalea,
Danţuspechiĭ,
Danţuşpechiĭ
Curcubate
Bate
Pr'a cuĭ mână cade;
Curcubuş
Buş
Pr'a cuĭ mâna puş!

CLACĂ

Veḑĭ *Vorbă, a Vorbì.*

9875 * △ **M'a trimis mama la clacă; aşa să 'mĭ fie, aşa să 'mĭ facă.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Se ḑice de ómeniĭ fórte proştĭ carĭ se vîră într'o daraveră, fără să scie să se pórte, în cât ajung bătaĭa de joc a celor-l'alţĭ.

SNÓVĂ

Cică pe un flăcăŭ prost trimiţêndu'l mamă-sa la clacă cu de-a sila, l'aŭ rîs şi l'aŭ bătut toţĭ; iar el creḑênd că aşa 'ĭ la clacă, nu ḑiceà de cât: *«m'a trimis mama la clacă: aşa să-mĭ fie, aşa să'mĭ facă.»*

9876 * △ **A'şĭ bate gura de clacă.**

G. Poboran, *inst. j. Putna.*

1⁰ A vorbì fără a cugetà.
2⁰ A vorbì nimicurĭ de géba.
Veḑĭ în Le Roux de Lincy, II, p. 179, *Le livre des Quenouilles.*

9877 * △ **Lucru de clacă.**

Laurian & Maxim, *Glosar,* p. 174. — L. Şăineanu, p. 180.

1⁰ Fără plată.
2⁰ Lucru făcut fără tragere de inimă.
3⁰ Lucru prost, cu ne-îngrijire.

CLAPCĂ

9878 *A dà în clapcă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 128 & 241. — FR. DAMÉ, I, p. 257.

A'l prinde în clapcă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 178. — HINŢESCU, p. 153.

Vedĭ *Capcană.*

A fi prins, înşelat.

Să ferì «*să nu dé în clapcă.*»

Tomber dans le panneau.

Prov. Franc.

CLAVIR

9879 *A avé clavir la cap.

A fi cam ţîcnit.

COBZĂ

Vedí *Bogdănescĭ, Bogdescĭ, Gras, Pântece, Sănătos.*

9880 * △ A legà cobză pre cine-va.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 66; — *Rĕur. Oraş.*, p. 271.—P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 201; I, p. 66.—BARONZI, p. 206. — L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 186.—FR. DAMÉ, I, p. 266. — G. POBORAN, *inst.* c. *Slatina, j. Olt.*

A legà strîns.

«Premaru, cinstiţĭ ascultătorĭ, nicĭ una nicĭ alta, credêndu-mĕ cu pale, *mĕ légă* cot la cot şi mĕ ţine în lanţurĭ, treĭ sĕptămânĭ fără treĭ dile, *cobză*, de gât şi de picióre. Dĕ nu mĕ scotia nevasta, acolo 'mĭ putredia osciórele». JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*

9881 *A'ĭ cântà din cobză.

D-na P. LUZZATTO, c. *Iaşĭ, j. Iaşĭ.*

A'l face să spună şi ce nu ar vroi să se scie, tot ce are pe inimă.

«A vrut *să'mĭ cânte din cobză.*»

COCON

Vedĭ *Masă.*

A se vedé L. Şăineanu, *Semas.*, p. 449.

COCÓNĂ

Vedĭ *Cucónă.*

9882 * △La cap cocónă şi la cur coţofană.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Pentru ceĭ vicleni şi făţarnicĭ.

COCONAŞ

9883 Când baţĭ pĕ coconaş, orĭ bate'l cum sĕ cade, orĭ nu te maĭ încurcà.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 105.

Vedĭ *a Bate.*

1° Ne învaţă cum să înţeleptim pĕ sburdatecii coconĭ. (GOLESCU).
2° Să nu facem lucrul pe jumătate.

«Decĭ, ne-prieteniĭ luĭ Velicico, atuncĭ aŭ şi aflat vreme de aŭ ḑis luĭ Cantemir-Vodă: «De vreme că te aĭ grăbit de 'l-aĭ bătut, nu'l «lăsa viŭ; păzeşce de'l omóră, că de va scăpà viŭ, mâne poĭmâne el «ne va omorî pre toţĭ.» Şi el, încă îndată aŭ ascultat, şi l'aŭ scos nóptea de 'ĭ-aŭ tăĭat capul de naintea porţiĭ pentru binele ce aŭ făcut Velicĭco de aŭ dat scire luĭ Iordachi Visternicul de aŭ fugit în ţéra Ungurêscă când vrea să'l omóre Cantemir-Vodă. Acum 'ĭ-aŭ mulţumit şi Iordachi întru acest chip ca un Grec.» — I. NECULCE, II, p. 241.

Ἠ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν.

Prov. Elin.

Oportet testudinis carnes aut edere, aut non edere

Prov. Lat.

Traiter quelqu'un en enfant de bonne maison.
Le fouetter comme un page.

Prov. Franc.

COCONIŢĂ

9884 **Din somn la masă coconiţa nóstră.**

IORD. GORESCU, *Mss.* II, p. 89.

Arată lenea óre-căruĭa (GOLESCU).

CÓDĂ

Vedĭ *Cap. III, c. Códă.*

9885 ***A fi fruntea codiĭ.**

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 68.

Adică a fi în fruntea celor carĭ sunt la urmă.
Sĕ dice în batjocura acelor carĭ aŭ pretenţiĭ marĭ, şi carĭ la drept vorbind, nu sunt nimica.

9886 **Maĭ bine să fiĭ fruntea codiĭ decât códa frunţiĭ.**

C. NEGRUZZI, I, p. 247.

*△ *Maĭ bine fruntea codiĭ de cât códa frunţiĭ.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — AL. PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Vedĭ *No. 3382 b.*

Maĭ bine între ceĭ micĭ fruntaş, de cât între ceĭ marĭ codaş, şi cum dicea Cesar: *maĭ bine întâiul într'un sat de cât al doilea la Roma.*

9887 * △ **A fi fruntea codiĭ orĭ códa frunțiĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9886.

9888 * △ **Nicĭ códa frunţiĭ, nicĭ fruntea codiĭ.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Adică om de mijloc.

9889 * △ **Eŭ nu 's códa lemnelor că's fruntea surcelelor.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Dice, cu mândrie, un fruntaş între ceĭ micĭ, de pildă un moşnean (răzeş) cu avere.

CODAŞ

9890 △ **De cât codaş în oraş,**
Maĭ bine în satul tĕŭ fruntaş.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 12.

* △ *De cât codaş în oraş, maĭ bine fruntaş în sat.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

* △ *De cât codaş la oraş,*
Maĭ bine la sat fruntaş.

C. C. BUNGEȚĬANU, *stud. c. Cosovĕț, j. Mehedințĭ.*

Vedĭ *Slugă.*

Acelaş înţeles ca la No. 9886.

Din partea tateĭ, care ades îmĭ dicea, în bătaĭe de joc: «Logofete brânză 'n cuĭu, lapte acru 'n călimărĭ, chĭu şi vaĭ prin buzunarĭ». «puteam să rĕmân, cum era maĭ bine:» «Nic' a luĭ Ştefan a Petreĭ.» om de trébă şi gospodar în Humulescĭ. Vorba ceea: «*De cât codaş în oraş, maĭ bine în satul tĕŭ fruntaş.*» — I. CREANGĂ.

COMEDĬE

9891 ***Comedie pe pereţĭ.**

**Comedie pe perete.*

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Nimicurĭ, glume, bătae de joc.
Proĭecţiunile cu lanterna magică pe pereţĭ aŭ putut dà nascere acesteĭ ḑicerĭ.

CONDAC

Veḑĭ *Cap. X. c. Condac, Noroc.*

CÓRDĂ

9892 **A lăsà în córda de jos.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 930.

A lăsat'o în córda de jos.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 2. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 229. — FR. DAMÉ, II, p. 216.

A lăsa pre córda maĭ de jos.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 328.

Adică a început a cădé, a sĕ plecà şi sĕ ḑice pentru ceĭ ce după vreme îşĭ maĭ scad mândria lor (GOLESCU).
A lăsà din pretenţiile sale, a se muĭà, a se plecà, a se îmblânḑì, a se astîmpĕrà.

9893 **A muĭà córda.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 328.

Acelaş înţeles ca la No. 9892.

9894 **A ţiné în córda de sus.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 930.

Inversul ḑicereĭ de la No. 9892.

9895 **Córda la violină, când e maĭ întinsă, dă sunetul cel maĭ bun, dar atuncĭ se şi rupe.**

HINŢESCU, p. 39.

Să nu împingem prin urmare lucrurile la extrem; să fim cumpĕtaţĭ şi moderaţĭ.

Τόξον ὥς φασιν ἐπι τεινόμενον ῥήγνοται, ψυχὴ δέ ἀνιεμένη.

PLUTARH, *Respubl.*

Arcus tensus rumpitur.

Prov. Lat.

Trop tirer rompt la corde.

Prov. Franc.

9896 ***Nu întinde córda pré mult că se rupe.**

Dr. IOSEPH HALLER, I, p. 354 — REINSBERG-DÜRINGSFELD, I, p. 130.

Acelaş înţeles ca la No. 9895 sub formă de povaţă.

Nimium tendendo funem abrumpis. [1])

Prov. Lat.

L'arc tonsiours ou trop ne doibt être tendu car il romprait.

Prov. Franc.

L'arco si rompe, se sta troppo teso. [2])

Prov. Ital.

A Bow long bent, at last waxeth weak. [3])

Prov. Engl.

---

1) Intindĕnd pré mult funia (córda) se rupe
2) Arcul sĕ rupe, dacă stă pré întins.
3) Arcul pré întins, la sfîrşit împinge puţin.

Spann' den Bogen nicht zu strenge, soll er halten in die Länge. [1])

Prov. Germ.

9897 **Nu întinde córda până sĕ rupe.**

I. G. Valentineanu, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 9896.

Trop tirer rompt la corde.

Prov. Franc.

Non carrecà troppo l'arcabuscio, ca schiatta. [2])

Prov. Napol.

9898 *__A atinge córda simţitóre.__

Laurian & Maxim, I, p. 930.

1⁰ A'l măgulì, a'l lăudà, a'ĭ vorbì în plac.
2⁰ A'l lovì unde 'l dóre, a'ĭ amintì de ce-va care 'l supĕră şi care credeà că s'a uĭtat.

Toucher la corde sensible.

Prov. Franc.

9899 ***A'ĭ atinge córda subţire.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 9898.

9900 **A mişcà tótă córda.**

Laurian & Maxim, II, p. 304.

A face tot ce 'ĭ stă în putinţă, pentru a isbutì.

---

[1]) Nu întinde arcul pré tare, ca să ţie mult.
[2]) Nu încărcà pré mult flinta, că plesnesce.

Faire flèche de tout bois.

Prov. Franc.

9901 * △Lucră pe córda luĭ.

IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Nu are nimene să se amestece în afacerile luĭ.

9902 * △Córdă.

1⁰ Adică drept, fără a se abate.

«Drumul *córdă* că'şĭ ţineà.»

Poes. Pop.

2⁰ Adică fórte întins.

«Intins *córdă.*»

COŞ

Vedĭ *Cap. VI, c. Coş.*

9903 * △Să nu prindĭ pesce (pescĭ) înaintea coşuluĭ.

V. SALA, *c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Mréjă, Sac, Vîrşă.*

Să nu te laudĭ cu nimic până nu'l aĭ în mână.

COŢCĂ

Vedĭ *Cap. VI, c. Coţcă.*

9904 *Coţcă.

L. ŞĂÎNEANU, *Dicţ.*, p. 225. — FR. DAMÉ, I, p. 296. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 429.

Adică înşelătorie, poznă.

«A jucà cuĭ-va o *coţcă.*»

COŢCAR

9905 ***Coţcar.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 432.

Om care caută să înşele, să ródă de la altul.

COZ

Vedĭ *Frumos*.

9906 **Orĭ toţĭ cozii, orĭ nicĭ unul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 9.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vor orĭ tot să dobândéscă, orĭ nimic dĕ tot (GOLESCU).

Cuvîntul *coz*, este de origină turcéscă, şi însemnéză atalele de la jocul de cărţĭ.

Tout ou rien.

Prov. Franc.

9907 **Cu mâna plină dĕ cozĭ, cine nu scie să jóce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30.

Adică cu stare bună, cine nu scie să trăĭéscă? (GOLESCU).

CRAĬU

Sub numele de *craĭu*, în popor se înţelege şi *domn*. Sĕ crede că craĭul e pe sfertul împĕratuluĭ. Craĭul se póte face împĕrat dacă va face treĭ rĕsbóĭe şi va biruì în câte trele.

D. Şăĭneanu dă, în Semas. p. 380, urmĕtórea etymologie: *craĭu*, rege, din paleo-slavicul *Krali*, *rex*, care derivă, la rîndul sĕŭ, din germanul *Karl,* adică *Carolus Magnus,* Carol cel Mare, al căruĭ nume devenì tipic pentru a desemnà pe suveranĭ, întocmaĭ ca *Cesar*, de unde germanul *Kaiser* şi rusul *Czari* saŭ *Ţari*.

9908 * △Ce folos! tata 'ĭ craĭu
Şi de mine vaĭ!

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Domn.*

Sĕ dice de un rĕŭ care are părinţĭ bunĭ, saŭ se trage dintr'un ném maĭ ales.

9909 * △Doar n'o fi capul luĭ craiŭ.

A. PANN, II, p. 70. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 162. — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Nu e lucru mare.
2⁰ Ce atâta grabă. Se dice când te zoresce la o trébă.

9910 * △Treĭ craĭ de la Rĕsărit.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Se dice când treĭ ómenĭ însemnaţĭ călĕtoresc pe o cale.

9911 * △A fi craĭu.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice de omul vînturatic, ştrengar, care se ţine numaĭ de petrecerĭ, de nebuniĭ şi de cheltuelĭ fără folos.
De aci: *a fi bun de craĭlîcurĭ,* adică de nebuniĭ şi de chefurĭ urîcĭóse.

9912 *Craĭu de Curtea-Veche.

BARONZI, p. 44. — *Vatra,* I, No. 2. — *Albina,* II, No. 3. p. 85. — IONESCU-GION, *Istoria Buc.*, p. 125.

Adică ştrengar, hoţoman.

Focul de la 1718, un foc grozav arse o mulţime de case în Bucuresci printre carĭ şi *Curtea Domnéscă*, vechĭa reşedinţă a Brâncovanuluĭ. De atuncĭ acéstă clădire atât de lăudată de călĕtoriĭ streinĭ, carĭ trecéŭ prin ţéră, se derapănă din ce în ce maĭ mult.

Resboiul ruso-turc de la 1769 dede, precum arată D-l Ionescu, lovitura de graţie bĕtrâneĭ curţĭ Domnescĭ. Nimenĭ nu o maĭ locuì. Prin becĭurile de jos şi prin vechile odăĭ ale Seĭmenilor, prin pimniţe, şi chiar prin odăile de sus se strîngéŭ tóte lepădăturile Bucurescilor, şi toţĭ grecoteiĭ vîntură lume, carĭ se acĭoliseră acì, şi făcură din gloriósa clădire a vechilor Domnĭ, un fel de adevĕrată *Cour des miracles*. De atuncĭ s'a născut locuţiunea bucureşténă de *craĭ de curtea veche*.

Ceva maĭ mult, la 1770, după mazilirea luĭ Grigore Ghica, Muntenia se afla sub un guvern provisoriŭ. O ceată de mahalagiĭ bucureştenĭ în frunte cu grecul Melanos, s'aŭ rĕsculat şi 'şĭ-aŭ ales domn. Toţĭ ştrengariĭ din Bucureştĭ s'aŭ înfrăţit cu revoluţionariĭ şi aŭ început să jefuiască oraşul şi să colinde stradele aprinḑênd şi omorînd. Melanos avênd cucă de Domn în cap şi toate hainele domneştĭ — pe carĭ le furase — şi călare pe un măgar, mergea în frunte, mort de beat. Aşa a ţinut lucru treĭ zile şi treĭ nopţĭ. Negustoriĭ, vĕḑêndu-şĭ ameninţate vieţile şi averile de aceştĭ «craĭ», aŭ alergat la Cotrocenĭ la un Agă turc, care sta în mânăstire cu puţintică oaste. Aga intră în Bucureşcĭ, se luă după «craĭ», spânzură pe care unde-l prindea şi restabili ordinea. Această revoluţiune se numeşce «a apelpisiţilor de la Curtea veche».

Veḑĭ Ionescu-Gion, *Istoria Bucurescilor; Albina*, Anul II, şi Colecţia ziarul *Vatra*.

9913 ***Craĭu de Curtea-Arsă.**

Ionescu-Gion, *Istoria Buc.*, p. 128.

Acelaş înţeles ca la No. 9912.

La 1796 *craiĭ de curtea vechĭe* reapar sub numele de *craĭ de curtea arsă*, adică becĭurile Curţeĭ luĭ Mihaĭ-Vodă, în care se strîng toţĭ hoţiĭ şi toţĭ vagabonḑiĭ Bucurescilor. Aceştĭa eraŭ şi maĭ numeroşĭ de cât ceĭ de odinióră de la Curtea-Vechĭe.

Cântecul bucurescén ḑice cu potrivélă:

Pe la Curtea-Vechĭe
Te trăgéŭ câniĭ de-o ureche:
Pe la Curtea Nouă
Te trăgéŭ cânii d'amîndouĕ.

9914 * △ **A fi craĭu noŭ.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A fi luna nouă.

CUCÓNĂ

Vedĭ *Cocónă.*

9915 * **A păţit'o şi alte cucóne.**

GR. POIENARU, *ing. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Vedĭ *Calfă, Safta.*

Când unul a păţit óre-ce.

9916 **A sărì în códa cucóneĭ.**

BARONZI, p. 46

A se obrăsnicì.

CUMBĂRLICHE

9917 * **Psusì mula, s'duse cumbărlichea.** [1])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Fin.*

Pentru aceĭ carĭ ni se arată prieteni cât aŭ nevoe de noĭ, dar se înstrĕinéză de noĭ îndată ce dispare interesul.

Intre gĭambaşiĭ şi muşteriĭ lor se stabilesce un fel de cumĕtrie. Îşĭ ḑic unul altuĭa: *cumbare.*

Ne compère, ne ami, l'enfant est mort.

Prov. Franc.

---

[1]) Murì catîra, se duse cumĕtria.

Morta la vacca, disfatta la soccitta. [1]).

Prov. Tosc.

CUMETRĂ

Vedĭ *Sită.*

9918 **Cumetriĭ bărbatu 'ĭ zace**
Şi ea face ce îĭ place.

A. PANN, II, p. 94.—HINŢESCU, p. 10.

Vedĭ *Cap. IX, c. Bărbat.*

Pentru femeile cele rele.

9919 * △ **Haĭ, cumĕtră, cum o fi,**
Ca cumĕtrul nu-a maĭ scì.

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — S. MIHĂILESCU, *Şezăt.*, I, p. 219.

1⁰ Când un bărbat vroesce să se deà în dragoste cu una.
2⁰ Când îndemnăm pe altul la rele, arĕtându'ĭ că nimenĭ nu 'l va aflà.

9920 * △ **A avé ochĭ de cumĕtră pentru cine-va.**

MATEĬ POPESCU, *c. Clejanĭ, j. Vlaşca.*

* △ *Ochĭ de cumĕtră.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* —GR. JIPESCU, *Lumina*, I, p. 258.

Vedĭ *Cumĕtru.*

1⁰ A se uĭtà cu plăcere, cu prietenie, cu dragoste, la cine-va.
2⁰ A'l ĭubi.

---

[1]) Mórtă vaca, desfăcută tovărăşia.

3⁰ A fi înţeleşĭ, în taĭnă asupra uneĭ afacerĭ nu tocmaĭ cum se cade.

9921 * △ **N'are ochĭ de cumĕtră pentru cine-va.**

Popescu, *c. Rîmnicenĭ, j. Vlaşca.*—Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Cumĕtru.*

Adică nu ţine la cine-va, nu'l ĭubesce.

CUMĔTRIE

Vedĭ *Fin.*

9922 **A strică cumĕtria.**

Laurian & Maxim, I, p. 793.

A strică prietenia, a se certà.

CUMĔTRU

Vedĭ *Balamiş-Balamuş, Cumĕtră, Laudă, Talmeş-Balmeş.*

9923 * △ **Vara cu cumĕtru**
Pîrîe omĕtu.

Gh. Albu, *elev, Sc. Norm. Berl. c. Schinenĭ, j. Tutova.*

In nădejdea altuĭa nu facĭ nimica.

9924 * △ **Un cumĕtru şi un sóre**
Îs ca ş-o pétră de móră.

Gav. Onişor, *prof. c. Avramescĭ, j. Tutova.*

Ţine mult la cumĕtru, şi nicĭ odată nu'l va părăsì.

9925 * △ **Tóte se fac prin cumĕtru şi cumĕtră.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*—M. Canianu, *j. Iaşĭ.*

Adică prin mijlocitorĭ, şi maĭ ales cele rele.

9926 * △ **Sacul cumĕtruluĭ erà noŭ.**

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Fin.*

Vrênd să arate că, perdênd lucrul împrumutat, eştĭ nevoit să'l cumperĭ noŭ ca să'l înapoĭezĭ celuĭ în drept. Vedĭ Snóva la cuvîntul *Fin.*

9927 * △ **Nópte bună, cumetrele,**
Ferite-ar Sântul de rele.

Rom. Glumeţ. I, p. 38.

Când o femeĭe ĭubesce pe cine-va.

9928 * △ **A avé ochĭ de cumĕtru cu cine-va.**

G. P. Salvĭŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Cumĕtră.*

1⁰ A se uĭtà cu plăcere, cu prietenie, cu dragoste la cine-va.
2⁰ A 'l iubì.
3⁰ A fi înţeleşĭ în taĭnă asupra uneĭ afacerĭ, nu tocmaĭ cum sĕ cade.

9929 * **N'are ochĭ dĕ cumĕtru.**

Iod. Golescu, *Mss.* II, p. 46.

Vedĭ *Cumĕtră.*

1⁰ Nu ĭubesce pre óre-cine.
2⁰ Adică nu 'şĭ ĭubesce rudele (Golescu).

CUMNAT

Vedĭ *Domn.*

CUMNATĂ

9930 * △ **Unde sunt douĕ cumnate**
Rĕmân vase(le) ne-spălate.

A. Pann. *Ediţ.* 1889, p. 174. — V. Sala, *dasc. c. Petrilenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

△ *La casa cu treĭ cumnate*
Nicĭ vasele nu's spĕlate.

G. Dem. Teodorescu, *Poves. Pop.*, p. 256.

* *Iŭ sûnt douĕ cumnate, armân vasele ne-aspelate.*[1])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Iu sun dóuĕ cumnati, armân vasili ni-lati.[2])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 153.

Veḑĭ *Mósă.*

1⁰ Unde sunt maĭ mulţĭ, se lasă unul în nădejdea altuĭa, şi tréba rĕmâne ne-făcută.
2⁰ Unul trebue să poruncéscă.

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν.[3])

Prov. Elin.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit.[4])

Prov. Lat.

Trop de cuisiniers gâtent la sauce.

Prov. Franc.

Dove sono molti cuochi, la minestra sarà troppo salata.[5])

Prov. Ital.

Viele Köche verderben den Brei.[6])

Prov. Germ.

---

[1]) Unde sunt douĕ cumnate, rĕmân vasele ne-spĕlate.
[2]) Unde sunt douĕ cumnate, rĕmân vasele ne-spĕlate.
[3]) Mulţĭ generalĭ perdură Caria.
[4]) Mulţimea generalilor perdu Caria.
[5]) Unde sunt mulţĭ bucătarĭ, cĭorba va fi pré sărată.
[6]) Mulţĭ bucătarĭ strică cĭorba.

Too many cooks, spoil the broth.[1]

Prov. Engl.

Mange Kokke fordærve Suppen.[2]

Prov. Danez.

Mnoho kuchářů polivku přesolí.[3]

Prov. Cech.

9931 Unde doă cumnate,
Casele's ne-măturate.

A. Pann, II, p. 75.

Unde douĕ cumnate,
Casele's ne-măturate.

Hinţescu, p. 41.

✻ △ *Unde dóuĕ cumnate,*
Casele's ne-măturate.

Ilie Hocĭotă, *c. Selişte, comit. Sibiĭŭ, Transilvania.*

✻ △ *Casa cu douĕ cumnate*
Rĕmâne ne-măturată.

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 9930.

9932 ✻ Iu sunt douĕ cumnate, casa e aspartă.[4]

D. Dan, *stud. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 9931.

---

[1]) Pré mulţĭ bucătarĭ, strică fiertura.
[2]) Mulţĭ bucătarĭ strică supa.
[3]) Mulţĭ bucătarĭ strică zéma.
[4]) Unde sunt douĕ cumnate, casa e stricată.

9933 *Câte cumnate, ahăte manate di sare.[1])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca al No. 9932. Arată şi risipa.

CUMNĂŢIE

Vedĭ *Nevéstă.*

CUNUNĂ

Vedĭ *Cap. IX, c. Cununie, Femeie.*

9934 Chiline! s'furim că nu'ţĭ bag curuna strîmbu, s' nu-mĭ dzicĭ pi numĕ.[2])

S. FL. MARIAN, *Nunta,* p. 441.

Căderea cununeĭ de pe cap, la Românĭ cât şi la Aromânĭ, prevestesce nenorocire; când se pune strîmb pe cap, încă nu este semn bun, de unde acéstă ḑicală la Aromânĭ.

A SE CUNUNA

9935 Le cântă dĕ zorĭ pân' a nu sĕ cunună.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 40. & 59. *Asem.,* p. 45.

Vedĭ *No. 352.*

Sĕ ḑice când urăm óre-ce maĭ înaintea vremiĭ (GOLESCU), p. 40.

Sĕ ḑice pentru cele ce sĕ urméză înaintea vremiĭ (GOLESCU), p. 59.

CUNUNAT

9936 Până nu m'oĭu vedé cununată,
Nu mĕ ţiŭ că sunt măritată.

A. PANN, III, p. 117. — S. FL. MARIAN, *Nunta,* p. 270.

---

[1]) Câte cumnate, atâţia pumnĭ de sare.

[2]) Fine, de nu 'ţĭ pun cununa strîmb, să nu 'mĭ ḑicĭ pe nume.

Până nu m'oiu vedé cununată,
Nu mĕ sciŭ că sunt măritată.

HINŢESCU, p. 41.

Vedĭ *Măritată.*

Cum a dis o fată. Să nu te fălescĭ înainte de isbândă. Cât maĭ e ceva de făcut lucrul nu este isprăvit.

După spusa poporuluĭ, *logodna* saŭ *încredinţarea* e jumătate de cununie. Cu tóte acestea însă, nimene nu o privesce de obligatorie, pentru tótă vĭéţa, ca cununia. De aci s'a născut şi dicerea de maĭ sus.

Fille fiancée n'est prise ni laissée, car telle est fiancée qui n'épouse pas.

LOYSEL, *Inst. Coutum.*

9937 *△ **Nu mi's cununat cu el.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

**Nu sunt cununat cu. . .*

Rup relaţiile avute, mĕ despart uşor, de óre-ce legătura dintre noĭ sĕ póte repede şi uşor desface.

9938 *△ **Nu's cununat cu nime!**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Slobozia, j. Tutova.*

Sunt liber, nu atîrn de nimene.

CUNUNIE

Vedĭ *Cunună.*

9939 *△ **A'ĭ sărutà cununiile**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Al vedé pre cine-va cununat, la casa luĭ.

«*Să'ĭ săruţĭ cununiile*» urare, fórte des întrebuinţată, ca óre-cine să trăĭéscă şi să'şĭ vadă copiiĭ marĭ şi pe la casele lor.

CUNUNIE

9940 **Duminică cununie**
Şi Luni la Mitropolie.

A. PANN, II, p. 110.

Dumineca la cununie
Şi Luni la Mitropolie.

HINŢESCU, p. 51.

Pentru ceĭ carĭ nu pot face casă bună împreună. Cu tóte că poporul are credinţă că:

Cununa 'ĭ lucru mare
Nime n'o póte stricare,
Numaĭ unul Dumnedeŭ,
Şi când ĭértă soţul tĕŭ.

Poes. Pop. Bucovina.

CURSĂ

Vedĭ *Vulpe*.

9941 **Cine 'n cursă a cădut,**
Şî pĕ cursă n'a vĕdut?

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 81.

Adică cine s'a înşelat, şî pĕ înşĕlător nu l'a cunoscut? (GOLESCU).

9942 **Să întîmplă să cadă în cursă şi cine învaţă să te păzescĭ de cursă.**

A. PANN, 1889, p. 23.

Să întîmplă să cadă în cursă şi cine învaţă să te păzescĭ de dînsa.

A. PANN, I, p. 78.

Sunt mulţĭ carĭ daŭ sfaturĭ altora, şi nu se pot călăuzì singurĭ.

9943 Să întîmplă să cadă în cursă, şi acela care se păzesce de ea.

HINŢESCU, p. 21.

Vedĭ *Vulpe*.

Şi cel maĭ şiret se prinde.

9944 * A cădé în cursă.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 23; I, p. 78; II, p. 32. — HINŢESCU, p. 202.

* △ *L'a prins în cursă.*

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coştéiu*, *Banat*.

* △ *S'a prins în cursă*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, j. *Putna*.

Vedĭ *Capcană*.

Acelaş înţeles ca la No. 9837.

Tomber dans le panneau.

Etre pris au piège.

Prov. Franc.

CUSCRĂ

9945 * △ S'a suit la cuscra 'n pat.

ST. TUŢESCU, *înv.* c. *Catanele*, j. *Dolj*.

Se dice în mod ironic celor beţĭ.

CUSCRENĬE

9946 Cuscrenĭe grósă
Intr'a nóstră casă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 31.

Sĕ dice când sĕ îndrăgesc rudă cu rudă, însemnând marele ajutor al caseĭ (GOLESCU).

9947 * △ **Las cuscria la pustia;**
Haĭ cu neĭca la Rusia.

I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.*

Se dice de rude, când se contestă rudenĭa.

A DÀ

Vedĭ *a Răbdà, Sete.*

9948 * △ **Unde daĭ şi unde crapă!**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 26 & 159; I, p. 86; III, p. 128. — BARONZI, p. 49. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.* — I. BERBECE, *c. Bran, comit. Făgăraş, Transilvanĭa.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.* — D. GHEORGHIU, *j. Tecucĭu.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — GAVR. UNIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — C. TEODORESCU, *c. Lipova, j. Vasluĭu.* — CĂLIN VASILE, *stud. j. Argeş.*

* △ *Unde 'ĭ daĭ şi unde crépă!*

HINŢESCU, p. 43. — IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarĭa.*

Unde daĭ şi unde crapă!

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 174.

* △ *Unde dă şi unde crapă!*

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Unde o lovişĭ şi unde crépă!

HINŢESCU, p. 92.

* *Iu daĭ și ĭu crépă.* [1])

XENOF-CAPSALE, *stud. c. Pîr-lepe, Macedonĭa.*

Alĭurea daĭ, ș-alĭurea crépă! [2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 149.

Vedĭ *a Bate, a Plesnì.*

1⁰ Când unul vorbesce ne-potrivit, saŭ nu înțelege ce'ĭ spuĭ.

2⁰ Tu îĭ dicĭ una și el face alta.

3⁰ Pentru ceĭ ce țintesc la anumite scopurĭ în vorbire, dar ocolesc pe de departe, fără a ajunge d'a dreptul la obiect. — *Banat.*

4⁰ Când nu nimerescĭ.

SNÓVĂ

Un Român bătêndu-șĭ nevésta pe datorie, o lovesce de odată la cap. Bĭata femeĭe, de durere și de frică cade pe spate. Unul care erà de față, vĕdênd'o asa rĕsturnată cum erà, se întórce către bărbat și 'ĭ dice în glumă: *unde daĭ și unde crapă!*

«Au temps que les bêtes parlaient (il n'y a pas trois jours), un povre Lion par la forest de Bièvre se promenant, et disant ses menus suffrages, passa par dessous un arbre, auquel estoit monté un vilain charbonnier pour abatre du bois. Lequel voiant le Lion, lui jetta sa coignée, et le blessa énormément en une cuisse. Dont le lion clopant tant courut et tracassa par la forest pour trouver aide, qu'il rencontra un charpentier, lequel volontiers regarda sa playe, la sottoya le mieux qu'il pût et l'emplit de mousse, lui disant, qu'il esmouchast bien sa playe, que les mouches n'y fissent ordure, attendant qu'il iroit chercher de l'herbe au charpentier. Ainsi le Lion guery, se promenoit par la forest, à quelle heure une vieille sempiterneuse ebuschetoit, et amassoit du bois par ladite forest, laquelle voiant le Lion venir tomba de peur à la renverse, en telle façon que le vent lui renverse sa robe, cote et chemise jusques au dessus des épaules. Ce que voyant le Lion accourut de pitié, voir si elle s'estoit fait aucun mal, et considérant son, comment à nom? dit: O povre femme, qui t'a ainsi blessée? et ce disant apperçent un Renard, lequel il appela, disant: Compere Renard, hau, ça, ça, et pour cause.

Quand le Renard fut venu, il lui dit: Compere mon amy, l'on a blessé, cette bonne femme ici entre les jambes bien vilainement, et y a solution de continuité manifeste, regarde que la playe est grande depuis le cul jusques au nombril mesure quatre, mais bien cinq empans et demi; c'est un coup de coignée, je me doute que la ploye soit vieille, pourtant afin que les mouches n'y prennent, esmouche-la bien

[1]) Unde daĭ și unde crapă!

[2]) Aĭurea daĭ, și aĭurea crapă!

fort je t'en prie, et dedans et dehors, tu as bonne queuë et longue, esmouche mon ami, esmouche je t'en supplie, et cependant je vay querir de la mousse pour y mettre.»

RABELAIS, *Pantagruel*, L. II, Cap. XV.

9949 * △ **Unde daĭ şi unde rĕsare!**

I. G. VALENTINEANU, p. 22 & 36. — ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.* — C. C. BUNGEŢIANU, *stud. c. Coşovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *a Bate.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 9948.

9950 * △ **Daĭ, şi nu sciĭ unde crépă.**

D. POPOVICIŬ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 9949.

9951 * △ **Unde daĭ, şi unde tună!**

Semin. Centr. Buc., Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 9950.

9952 * △ **Unde daĭ şi unde pocnesce!**

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 9951.

9953 * **Dă în mine, şi 'l dóre pe el.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Se dice pentru cele ne-potrivite.

9954 * △ **Nu 'ĭ prost cine dă, numa cel ce rabdă.**

D. POPOVICIŬ, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *a Răbdà.*

Să nu răbdăm ca altul să ne asuprĕscă.

9955 **Dă 'ĭ să nu se nărăvĕscă,**
Nu 'l lăsà să se sfinţĕscă.

A. PANN, I, p. 61.

Dă 'ĭ să nu se nărăvĕscă,
Nu 'l lăsà să se sânţĕscă.

HINŢESCU, p. 117.

1⁰ Lovesce fără milă în cel rĕŭ, căcĭ doar numaĭ aşa îl veĭ puté îndreptà.
2⁰ Când unul îndĕmnă pe altul să dea cât de tare într'un al treilea.

9956 **Dă 'ĭ, maĭ bune! dă 'ĭ, dĕ 'l lasă! dă 'ĭ, şi pentru mine, că şi mie 'mĭ-a mâncat o ólă cu unt.**

A. PANN, II, p. 29.

Acelaş înţeles ca la No. 9955.

9957 **'I-a dat pân s'a săturat**
Ş'atuncĭ l'a făcut scăpat.

A. PANN, III, p. 24. — HINŢESCU, p. 170.

L'a bătut cum sĕ cade.

9958 ***△A'l dà de-a bou.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A'l asvîrlì cu uşurinţă peste cap.

DANŢ

Vedĭ *Ban, Leneş, Mirésă.*

9959 **Dacă aĭ intrat în danţ trebue să jocĭ.**

I. G. VALENTINEANU, p. 36.

* △ *Cine intră în danț, trebue să jóce.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △ *Am intrat în dans trebue să joc.*

VASILE VOINA, *preot, c. Brașov, Transilvania — Epoca (ziar)* 17 Sept. 1898.

Vedĭ *Horă, Joc.*

Te aĭ vîrît într'o afacere trebue să mergĭ înainte.

Quand' ano è in ballo, bisogna ballare.[1]

Prov. Tosc.

La que no baila, de la boda se salga.[2]

Prov. Span.

Die in het spel komt, moet spelen.[3]

Prov. Oland.

Vil du i Leg, da skal du Leg oppe holde.[4]

Prov. Danez.

Ojuna giren ojnajakdjak.[5]

Prov Turc.

9960 **Dacă în danț tu te-aĭ prins, ține-te dĕ danț.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 116.

Adică dacă te-aĭ apucat d'o trébă, ține-te dĕ ea (GOLESCU).

---

[1]) Când unul e în bal, trebue să jóce.
[2]) Cine nu scie să jóce, părăséscă nunta.
[3]) Cine vine in joc, trebue să jóce.
[4]) Vreĭ în joc, trebue să țiĭ jocul (de cărțĭ).
[5]) Cine intră joc, trebue să jóce.

9961 **Cine intră în danţ, trebui să sciĕ jucà.**

BERTOLDO *apud* GASTER, *Lit. Pop.* p. 211; *Crestom.*, II, p. 121.

Nu te apucà de o trebă dacă nu te pricepĭ.

9962 **Vreĭ să între toţĭ în danţ? Pune o muĭere să tragă danţul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 103.

Ne învaţă că muĭerile maĭ bine îndémnă pĕ orĭ-cine la orĭ-ce, şî că cu ele să ne slujim la cele maĭ anevoĭe (GOLESCU).

DELIŬ

Deliĭ aŭ fost odinióră la noĭ o cétă de călărime, gardă Domnéscă înfiinţată de Mihaĭu Vitézu. Veḑĭ BĂLCESCU, *Mihaĭ Vitézu,* p. 594.

Numele lor vine de la cuvîntul turcesc *deliŭ* care însemnéză: voĭnic, vitéz şi nebun.

9963 * △ **Îĭ un deliŭ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Deliŭ.*

GR. JIPESCU. *Opincar,* p. 140. — L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 254. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *Iĭ deliŭ,*
Iĭ odată viŭ.

C. TEODORESCU. *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

1⁰ Voĭnic, vitéz, odată om.
2⁰ Şiret. — *J. Olt.*

«Ne trebue o cloşcă să ne chĭeme, da va să 'ĭ cunóscem glasu. Numa aci, ochĭu ăsta, cât ne veḑĭ, suntem maĭ adunaţĭ şi stăpânĭ pĕ

capu-ne, împreunaţĭ cu geminiĭ Moldovenĭ d'acu v'o douĕ-ḑecĭ de anĭ (mĕ dase la şcólă pĕ mine), ce 'n colo 'n colo, dĕ la unirea luĭ Cuza, *deliŭ şi crişan!* Aĭ-l-alţĭ rumânaşĭ sunt ca cu gâtu pe tăĭetor . . . .» — GR. JIPESCU, *Opinc*. p. 140.

A DESCĂLECÀ

Veḑĭ *Sat*.

DIBLĂ

9964 **De tóte să te atingĭ, numaĭ de dibla omuluĭ să nu te atingĭ că se face foc.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 227.

Veḑĭ *Bubă*.

Să nu te atingĭ de ceea la ce crede omul că are talent.

Vestitul pictor Ingres primìà ca să se critice tablourile luĭ, dar nicĭ de cum talentul sĕŭ de violonist.

DIPLĂ

9965 * △ **Dragu mamiĭ sbanghĭu!**
Cum îĭ şade dipla 'n cuĭu,
Luleaua sub căpĕtâĭu!

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice, în bătaĭe de joc, ţiganilor, când îĭ auḑĭ că se vaĭtă de câte ce-va.

SNÓVĂ

O ţigancă aveà un dănciuc ce sciă să tragă din arcuş şi din lulea. Eĭ îĭ rĕsăreà sórele, când vedeà cĭoroĭul cu luleaua în gură şi cu dipla pe umĕr. Nu maĭ puteà de dragu luĭ!

Dar, veḑĭ dumné-ta, să vede că şi luĭ Dumneḑeŭ, 'ĭ a plăcut dăncĭucu, orĭ cine scie, póte l'o fi dăruit dracul̆uĭ, că bĭetul grăngŭraş dete ortu popiĭ.

Şi când şedeà umflat în bordeĭu, ţiganca, mumă-sa, tot aşa mi-l jeleà:

Dragu mamiĭ sbanghĭu!
Cum îĭ şade dipla în cuĭu
Luleaua sub căpătâĭu!

DOBĂ

Vedĭ *Carte, Spinare, Tobă*

9966 △Sus bat dobele, jos cad negurele.

Tribuna Poporuluĭ (ziar), No. 150, p. 731.

Sus e vorbă mare şi lată, s'aŭ avîntat la cele maĭ multe trepte, ĭar jos ţĕrănimea nicĭ nu se mişcă din amorţéla în care zace.

9967 * △Bate doba în sat.

ILIE HOCĬOTĂŬ, *stud. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

Vedĭ *Tobă.*

Povestesce la toţĭ o întîmplare.

DOĬNĂ

9968 △*Doĭnă scie, doĭnă cântă.

C. NEGRUZZI, I, p. 302. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Tot acelaş lucrul spune.

« — Sciĭ ce Domnule Scripicescu? îĭ dise el maĭ dăunădĭ, am venit...
— Să 'mĭ ceĭ chiria? Tot aceea şi ear aceea. *Doĭna scie, doĭna cântă.*
— Ba nu am venit să te rog de un lucru.»

C. NEGRUZZI.

C'est toujours la même chanson.

Prov. Franc.

DOMN

A se vedé în *Descrierea Moldoveĭ* de Dimitrie Cantemir urmĕtórele capitole din partea a doua: Cap. II, *despre alegerea Domnilor Moldavieĭ*; Cap. III, *despre datinele vechĭ şi nouĭ la punerea Domnilor Moldavieĭ;* Cap. IV, *despre confirmarea Domnilor;* Cap. V, *despre scóterea Dom-*

nilor din scaun; Cap. VIII, *despre ceremoniile curţeĭ domnescĭ;* Cap. X, *despre înmormîntarea Domnilor când mor în scaun,* etc.

9969 Voința Domnuluĭ iscălitură este.

N. MUSTE, *Letop.*, III, p. 33.

Cuvîntul Domnuluĭ trebue să fie sfânt. A se asemĕnà cu franțuzescul: *promettre c'est noble, et tenir c'est bourgeois.*

« *Voința Domnuluĭ iscălitura este,* şi acésta vecĭnică. Domnul precum la tóte este cinsteş, aşa la cuvînt ca maĭ cinsteş să fie, nu numaĭ către boĭerĭ, către toţĭ». — N. MUSTE.

9970 Domnul fără dreptate ca gardul fără proptea.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 213.

Dreptatea susține tronurile.
De aceea bietul Român, atât de pățit în acéstă privință, a cântat adese-orĭ suspinând din fundul inimeĭ:

Vaĭ ş'amar de bĭet Român
Când e Domnul rĕŭ stăpân.

9971 Domnul fără prietenĭ, ca ostaşul fără arme.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 213.

De aceea domniĭ fanarioțiĭ împănaŭ țéra cu rudele şi cu cĭocoiĭ lor.

9972 * Schimbarea Domnilor e bucuria nebunilor.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 174.

Schimbarea Domnilor este veselia numaĭ a nebunilor.

C. DIN GOLESCI, *Adunare de pilde.*

* △ *Schimbarea Domnilor*
Bucuria nebunilor.

A. PANN, II, p. 35.—G. I. MUNTEANU, p. 151. — HINȚESCU, p. 171.—P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 169. - K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭ, j. Dorohoĭ.* —H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — BARONZZI, p. 61. — CĂLIN IORDACHE. *stud. j. Argeș.*— *Semin. Cent. Buc. cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — V. FORESCU, *c. Mălinĭ, j. Suciava.*—A. GOROVEĬ, *c. Folticenĭ, j. Suciava.* — M. COGĂLNICEANU, *Divan ad-hoc, resp. luĭ A. Balș.*

Căcĭ sciĭ ce lașĭ, nu sciĭ ce ieĭ.

«Moldovenii, cum li 'ĭ firea de sunt gata la gâlcevit, ales la mazîlitul Domnilor, póte fi ca bogațiĭ fiind necăjițĭ și asuprițĭ de acel Domn, și fac și eĭ calabalîc cât pot; ce, de vom socotì la dreptate, că Domniĭ toțĭ sunt bunĭ, și ar face tuturor dreptate, numaĭ tot vina boĭerilor, carĭ sunt îndemnătorĭ și îmbunătorĭ spre atingerea unul altuĭa».—M. COSTIN, II, p. 48.

Afirmarea bĕtrânuluĭ cronicar e póte cam îndrăznéță. Niculae Muste, într'un mod maĭ general și cu maĭ multă dreptate, ḑice:

«Că ce vor să isprăvéscă pravilele unde domnesce lăcomia banilor? Turcul, după obiceĭul luĭ cel ne-stătător, aŭ luat banĭ de la Antioh-Vodă, fiind Domn mazil la Pórtă, și 'ĭ aŭ dat domnica, mazilind pe Mihaĭ-Vodă. *Nicĭ un lucru nu este maĭ de stingerea țĕrilor, de cât adesea schimbarea a Domnilor* dintre dînsele». — NIC. MUSTE, III, p. 31.

Adevĕrul aceste̮ĭ ḑicerĭ e probat de întréga istorie a regatul Polon cât și de aceea a țĕrilor românescĭ, maĭ ales sub regimul domnilor fanarioțĭ.

De altminterea de mult scie omul că schimbarea Domnuluĭ nu are nicĭ o înrîurire în bine asupra sórteĭ luĭ, adică maĭ ales pentru ceĭ marĭ, căcĭ în ce privesce poporul tot aceeașĭ sórtă îl aștéptă, orĭ-cine ar domnì.

ASINUS EGREGIE CORDATUS

In principatu commutando sæpius
Nil præter Domini nomen mutant pauperes.

Id esse verum parva hæc Fabella indicat.
Asellum in prato timidus pascebat Senex;
Is hostium claimore subitò territus,
Suadebat Asino fugere, ne possent capi.
At ille lentus: Quœso, num binas mihi
Clitellas impositurum victorem putas?
Senex negavit: Ergo quid refert mea
Cui serviam, clitellas dum portem meas.

PHEDRU, *Fab.*, XV.

9973 **Nădějdea Domnuluĭ este ca seninul ceruluĭ, şi ca încetul mărei; acum este senin şi se face nour, acum este marea lină şi se face furtună.**

IÓN NECULCE, *Letop.*, II, p. 339.

Prietenia Domnuluĭ este trecĕtóre; sĕ nu te bizuĭ nicĭ odată pe dînsa.

«Ce, fraţilor Moldovenĭ, rogu-vĕ să luaţĭ aminte să vĕ învĕţaţĭ, şi să vĕ păziţĭ. Orĭ cât îĭ fi în cinste la vre un Domn, bine este să 'ĭ slujescĭ cu dreptate, că şi de la Dumnedeŭ aĭ plată. Eară cu Domnul nicĭ odată să nu pribegescĭ, măcar cum ar hi, şi nu numaĭ în ţéră străină, ce nicĭ în Ţarigrad cu dînsul să nu mergĭ, fiind tu Moldovén ce, să 'ĭ slujescĭ în ţara ta. Căcĭ, străiniĭ caută numaĭ pre Domn să'l miluéscă şi să'l cinstéscă, éră pre boĭeriĭ ce sunt pribegĭ cu Domnul, intr'o nimică sunt. Şi altă cinste are boierul când este singur pribég şi alta este când 'ĭ cu Domnul sĕŭ. Şi apoĭ Domnul se viséză că este tot puternic ca la ţéra luĭ, când este Domn, şi va să ţie aşa, ca să necăjéscă pre aceĭ boierĭ, şi nu socotesce slujba ce'ĭ-aŭ făcut că s'aŭ înstreinat, ce nimică învoĭélă nu'ĭ face. *Nădejdea Domnuluĭ este ca seninul ceruluĭ, şi ca încetul mărĕĭ; acum este senin şi se face nour; acum este marea lină şi se face furtună.*» — IÓN NICULCE.

9974 * △ **C'un caftan de Domn**
Taĭe cap de om.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 99. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Domnul avea drept de viéţa şi de mórte asupra supuşilor sĕĭ.

Haine de prince signifie mort d'homme.

Prov. Franc.

MURGUL ŞI ŞOĬMUL

. . . .
. . . .
. . . .
La curte de'ĭ merge
Călare pe murgul
Pe umerĭ cu şoĭmul,
Domnul te-o vedé
Bine 'ĭ-o păré,
Şi ţĭ-o mulţumì,
Şi te-o dăruì
C'un dar,
C'un cĭoltar,
C'un caftan de Domn
Taĭe cap de om.

9975 **Am un frate cât un Domn, ş'un cumnat cât un împĕrat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 3.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ fălesc cu rudele lor (GOLESCU).

9976 **Dacă tatăl meŭ a fost Domn, şi eŭ nu sunt om, ce folos?**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 148 ; III, p. 120.

Dacă tatal tĕŭ a fost Domn şi tu nu eştĭ om, ce folos?

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 154.—IDEM, *Calend. Rom.* 1892.

Ce folos că tata tĕŭ a fost om, dacă tu eştĭ ne-om?

LAURIAN & MAXIM, II, p. 401.

* △ *Ce folos că tatal tĕŭ a fost Domn, dacă tu nu eştĭ om?*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*—C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Ce folos că tată-meŭ a fost Domn, daca eŭ nu sunt om?

HINȚESCU, p. 47.

* △ *Ce folos că tata a fost Domn daca eŭ nu's om.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Craĭu.*

Se dice de un rĕŭ care a avut părințĭ bunĭ, saŭ se trage dintr'un ném maĭ ales.

9977 **Când Domnul va schĭopĕtà, nicĭ un schĭop sĕ va maĭ îndreptà.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Adică când Domnul sĕ va abate din calea dreptățiĭ, când va călcà legile, ceĭ-l-alțĭ nu sĕ vor maĭ îndreptà (GOLESCU).

Şincaĭ I, p. 21 dice de asemenea: *după pilda craiuluĭ lumea se prilostésce.*[1])

9978 **Boldul Domnuluĭ tîmp să fie.**

IORD GOLESCU, *Mss.* II, p. 116.

Adică Domnul să nu vateme (GOLESCU).

9979 **Domnul face némurile, Domnul le stinge.**

I. NECULCE, *Letop.* II, p. 240.

Arată cum, în vechime, totul atîrnà de la Domn, care după plac, te ridică la treptele cele maĭ înalte saŭ te scoborà cât de jos.

«Tot întru acel an, maĭ înainte de ce aŭ mers la Soroca, strînsu-s'aŭ toțiĭ fecĭoriĭ luĭ Gavriliță, şi cu alțĭ boĭerĭ mulțĭ de țara de gĭos, la nunta luĭ Ión Paladi, la Băcanĭ, din sus de Bêrlad; şi acolo aŭ fost şi Vornicul Velicĭco, fiind cumnat luĭ Paladi. Şi strîngêndu-se acolo la acea nuntă, aŭ sfătuit şi aŭ gĭurat cu toțiĭ, eĭ în de eĭ, să fugă în țéra Muntenéscă la Brâncovanul Vodă, să le dé ajutor de

[1]) Regum ad exemplum totus pervertitur orbis.

cheltuélă, să mérgă la Pórtă sĕ pîréscă pe Cantemir-Vodă să'l scótă din domnie, să rĕdice Domn dintre dînşiĭ pe Velicĭco Vornicul.

«Decĭ s'aŭ sculat un boier dintre dînşiĭ, anume Ilie Ţifescul, pre carele îl poreclia, maĭ pe urmă, de'ĭ ḑicea Frige-Vacă, şi i-aŭ pîrît la Cantemir-Vodă pe boĭerĭ, de le-aŭ spus tot sfatul lor. Că eraŭ boieriĭ de la o vreme pré supĕraţĭ de Cantemir-Vodă; că eraŭ la curtea domnéscă boĭernaşĭ tot fecĭorĭ de mojicĭ, Codrenĭ şi Galăţenĭ. Şi ḑicea Cantemir-Vodă că *Domnul face némurile, Domnul le stinge*; şi 'ĭ eraŭ urîţĭ feciorìĭ de boĭerĭ, să nu'ĭ vaḑă în ochĭ, dupĕ cum îĭ erà natura luĭ. Şi era în cinste numaĭ Hatmanul Bogdan, ginere-sĕŭ şi cu Iordachi Visternicul Rusetŭ. Aceştĭ doĭ schivernisĭaŭ şi mâncaŭ ţéra cum le erà voiea. Decĭ, boĭeriĭ pre acea vreme nu maĭ putéŭ suferi să fie călcaţĭ de aceĭ doĭ boĭerĭ, şi de mojiciea celor-l-alţĭ maĭ micĭ de curte; că, când eşĭaŭ la ţéră cu slujbe boernaşiĭ, făcéŭ multe necasurĭ caselor celor marĭ a boierilor.»

Ión Niculce, *Letop. Mold.*

9980 * △ **Nu poţĭ sluji la doĭ Domnĭ.**

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *La doĭ Domnĭ nu poţĭ slujì.*

Gr. I. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

* △ *La doĭ Domnĭ nu se póte servì.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △ *Nu poţĭ slujì de-odată la doĭ Domnĭ.*

Ilie Hociotăŭ. *elev. Semin. c. Selişte, comit. Sibiĭu, Transilvania.*

* *La doĭ Domni nu poţĭ s'te-aroḑĭ.*[1])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *La doĭ Domni nu poţĭ s-te-arugheḑĭ.*[2])

Ilie Ghicu, *prof. c. Turia, Epir.*

---

[1]) La doĭ stăpânĭ nu te poţĭ tocmì.
[2]) La doĭ stăpânĭ nu te poţĭ angaja.

* △ *Nimenĭ nu póte slujì la doĭ Domnĭ.*

Paloda (ziar), Berlad. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — *Semin. Buc. Cl. VII* *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Nimene nu póte servì la doĭ Domnĭ.

Abecedar Ilustrat, p. 24.

Nimenĭ nu póte să caute de doĭ Domnĭ.

Reinsberg — Düringsfeld, II, p. 430.

Vedĭ *Stăpân.*

1⁰ In înţelesul sĕŭ natural.
2⁰ Când unul voesce douĕ lucrurĭ de odată.

Nimenĭ nu póte slujì la doĭ Domnĭ.

Mateĭ, VI, 24. — *Luc.,* XVI, 13.

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν τούς δύο κύνας.[1])

Prov. Elin.

Una domus non alit duos canes.[2])

Prov. Lat.

Nul ne peut servir à deux seigneurs contraires : on harra l'un et amera l'autre, et soutenra on l'un et dispirra[3]) *on l'autre.*

Prov. Franc.

Non si può servir a due signori.[4])

Prov. Ital.

---

[1]) O casă nu nutresce bine doĭ cânĭ.
[2]) O casă nu nutresce doĭ cânĭ.
[3]) Dispirra on=déplaîrait-on.
[4]) Nu se pot slujì doĭ domnĭ.

Quien a dos señores ha de servir, al uno ha de mentir. [1])

Prov. Span.

Niemand kann zweien Herren dienen. [2])

Prov. Germ.

No man can serve two masters. [3])

Prov. Engl.

Inghen kan tiœne w Herrer tiltakke. [4])

Prov. Danez.

Emou morin djouwe anggemon be tokhorakô, tondo amban djouwe edjen be weilerakô. [5])

Prov. Mandchur.

9981 **Doĭ Domnĭ într'o ţéră nu pot fi.**

N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 59.

* △ *Nu pot încăpé două săbiĭ într'o técă, şi nicĭ doĭ Domnĭ în ţéră săracă.*

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Două săbiĭ şi doĭ Domnĭ nu încap la un loc.

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

△ *Două paloşe într'o técă,*
Doĭ Domnĭ în ţéră săracă.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 473.

---

1) Cine trebue să slujéscă doĭ domnĭ, trebue să mintă pe unul.
2) Nimenĭ nu póte slujì doĭ domnĭ.
3) Un om nu póte slujì doĭ stăpânĭ.
4) Nimenĭ nu póte slujì doĭ domnĭ cu mulţumire.
5) Nu poţĭ pune două şele pe un cal, un ministru fidel nu póte avé doĭ stăpânĭ.

△ *De unde s'a pomenit,*
S'aŭ vĕḑut, şi auḑit,
Douĕ săbiĭ într'o técă,
Doĭ Domnĭ în ţéră săracă.

V. ALEXANDRI. *Poes. Pop.* p. 201.—B. P. HĂŞDĔŬ *Etym. Magn.*, p. 2107.

* *Nicĭ douĕ săbiĭ într'o técă,*
Nicĭ doĭ Domnĭ într'o ţéră săracă.

Doĭ într'un loc nu pot poruncì de odată.

«O ne-săţiósă hirea Domnilor spre lăţire şi avuţie órbă! pre cât să maĭ adaoge, pre atât rîvnesce. Pohtele Domnilor şi Impĕraţilor n'aŭ hotar. Avênd mult, cum n'are avé nimica le pare. Pre cât le dă Dumneḑeŭ nu se satură. Avênd Domnie, cinste şi maĭ mare şi maĭ late ţerĭ pohtesc. *Deh dervis, derchilimi auluzbecdă, vedu padişah derichilimi, nechin ucceudă;* adecă, ḑece dervişĭ pe un covor pot încăpé, éră doĭ Impĕraţĭ într'o ţéră nu încap. Avênd ţéră, şi ţéra altuĭa a o cuprinde, cască; şi aşa, lăcomind la a altuĭa, sosesc de perd şi al sĕŭ. Multe Impĕraţiĭ în lume, vrênd să ĭee alte ţĕrĭ, s'aŭ stins pre sine.»

MIRON COSTIN, *Letop.* I, p. 304.

Persanul ḑice: *Ḑece săracĭ vor dormì în linişte pe o rogojină, şi doĭ împĕraţĭ nu ar puté să trăĭéscă în pace într'un sfert al lumeĭ.*

OPRIŞANUL

Colo 'n ţéra Muntenéscă,
Ţéră dulce, Românéscă,
Ca şi cea Moldovenéscă,
In oraş la Bucurescĭ
Sunt curţĭ nalte şi domnescĭ,
Ear în curţĭ o sală mare
Unde şede la prânzare
Mihnea-Vodă cel cruntat
De boerĭ încunjurat.
«Boerĭ marĭ, boerĭ de rînd,
Ḑice Domnul închinând,
Toţĭ mâncaţĭ, cu toţiĭ beţĭ
Şi cu bine petreceţĭ;
Numaĭ unul poftă n'are
De beut şi de mâncare,
Cantar slutul, armaş mare!
Orĭ bucatele nu 'ĭ plac,

Orĭ de noĭ nu 'ĭ este drag!»
Boerimea 'ncet rîdeà,
Ear Cantarĭul rĕspundeà:
«Aleĭ! Dómne Mihnule,
Mihnule netihnule!
Aleĭ! tu stăpânul meŭ
Lumina-te-ar Dumnedeŭ!
Bucatele tale 'mĭ plac
Şi de óspeţĭ îmĭ e drag;
Dar unde s'a pomenit
S'aŭ vĕdut şi audit
Douĕ săbiĭ într'o técă,
Doĭ Domnĭ în ţéră săracă?
Măria-Ta 'n Bucurescĭ,
Oprişan 'n Stoenescĭ!
Ce-am vĕdut la Oprişanul
N'am vĕdut nicĭ la Sultanul.

DOMN

Vedĭ *Dreptate, Făgăduinţă, Fărămitură, Stăpân.*

9982 * △ **De Domn, Domn să fiĭ,**
Dar de frică tot să sciĭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se dice în deobşte funcţionarilor, carĭ trebue să ţie socotélă şi de ceĭ maĭ micĭ, carĭ le dic: domnule.

9983 * △ **Domniĭ fac pe om lotru.** [1])

Iuliŭ Grofşoreanu, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Adică diregătoriĭ, când sunt rĕĭ.

9984 **Cu lumele lu domnu, poţĭ maĕre ĭuva ver.** [2])

Dr. Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 5.

---

[1]) Numirea de *Domn* se dice în Ungaria la slujbaşiĭ de orĭ-ce categorie. Către nobilĭ se dice nemeşĭ saŭ grafĭ, comiţĭ, baronĭ, etc. după titlurĭ ce le aŭ.

[2]) Cu numele de domn, poţĭ merge unde vreĭ.

Pentru ceĭ marĭ înaintea cărora se deschid tóte uşile.

9985 Cum e domnu şi servitoru.

I. G. MUNTEANU, p. 150.—HINŢESCU, p. 47. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 988.

Cum e domnul, (aşa) e şi servitorul.

D-na E. B. MAWR, p. 52.—KÁROLY ACS, p. 83.

* *Ca domnul şi câlfălu.* [1]

D. DAN, c. *Nevésta*, *Macedonia*. — META COSTANDIN, c. *Molovişte*. *Macedonia*.

Vedĭ *Slugă*, *Stăpân*.

1º Slugile urméză pildele ce i le daŭ stăpâniĭ, şi maĭ ales cele rele.

2º După slugă poţĭ să judecĭ cinstea şi slava stăpânuluĭ.

Tel maître, tel valet.

Prov. Franc.

Au sénéchal de la maison
Peut-on connoistre le baron.

Prov. Franc. XIII-e Secol.

Tal padrone, tal servitore. [2]

Prov. Ital.

Qual el senor, tal el criado. [3]

Prov. Span.

Wie der Herr, so der Diener. [4]

Prov. Germ.

---

[1]) Ca stăpânul şi sluga.
[2]) Aşa stăpân aşa servitor.
[3]) Cum e domnul şi solu.
[4]) Cum e domnul şi sluga.

Like master, like man. [1])

Prov. Engl.

Iaký pán, taký krám. [2])

Prov. Cech.

A milyen a gazda, olyan a szolgáya. [3])

Prov. Magy.

Какавъ господаръ, такви и млаѣи. [4])

Prov. Sêrb.

9986 * △ **Eŭ domn, tu domn, cine dragu slugă.**

IULĬU GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Veḍĭ *Mare.*

Când toțĭ vor să poruncéscă și nimene nu vré să asculte. Veḍĭ snóva de la No. 10230.

9987 * △ **Îmĭ ḍicĭ «domnule» până la primăvară.**

I. STĂNESCU, *stud. j. Argeș.*

O să mě scĭĭ de frică.

«Când ți-oĭu dà o palmă, *îmĭ ḍicĭ «domnule până la primăvară»*.

9988 * △ **Cu domniĭ și cu bolunziĭ să nu te punĭ la o masă.**

IGNAT MÜLLER, *c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḍĭ *Cirésă, Mare.*

Nu te încrede în eĭ, că îndată aĭ pățit'o. Nu te întovărășì cu maĭ marĭ de cât tine că veĭ fi tot-dé-una nedreptățit.

---

[1]) Cum e domnul și omul (sluga).
[2]) Cum e stăpânul, așa e și servitorul.
[3]) Așa e stăpânul, așa e servitorul.
[4]) Cum e stăpânul, așa e sluga.

Quì avec son seigneur mange poires, il ne choisit pas les meilleures.

Prov. Franc. XV-e Secol.

9989 * △ **Nu mâncà cu domniĭ cîreşĕ din un blid, căcĭ 'ţĭ aruncă sîmburĭ în ochĭ.**

G. BOGDAN, *preot, c. Cărpinet, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Cirésă, Mare.*

Acelaş înţeles ca la No. 536 & 9988.

De' signori il bel favore
Durar suole poche ore.

Prov. Ital.

Mit grossen Herren ist nicht gut scherzen.

Prov. Germ.

Neni dobre s welikým púnem z jedné misi trešne jísti.

Prov. Cech.

Nem jó nagy úrral egy tálból cseresznyét enni.

Prov. Magy.

Hie пробит ачио съ великомъ господомъ изъ едногъ чанка трешнъ ести.

Prov. Sîrb.

9990 * △ **Cine mâncă cu domniĭ dintr'un blid, în fine cu ósele îĭ aruncă în obraz (ochĭ).**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 9989.

9991 * △ **Nu'ĭ bine a mâncà dintr'un blid cu domniĭ.**

V. SALA, *dasc. c. Petrilenĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — G. BOGDAN, *preot, c. Cărpineţĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 9990.

9992 * △Cu domniĭ să nu 'ţĭ facĭ sîmbra.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Cu ceĭ marĭ nu te însoţì, căcĭ eĭ ce or poftì, tot tu veĭ plătì.

9993 * △Cine ară cu domniĭ, sapă cu curul.

IUL. GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

* △*Cine ară cu domniĭ, grapă cu curul.*

MIRON URECHĬA, *c. Drăgănescĭ, comit. Bihor, Ungaria.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Veḑĭ *Mare.*

Să nu facĭ tovărăşie cu maĭ marĭ de cât tine, că veĭ fi tot-dé-una ne-dreptăţit.

9994 *Nu sémină curcubete tu gârdina Domnilor că di cap va s'ţî şi frângă. [1])

C. IONESCU, *înv. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 9993.

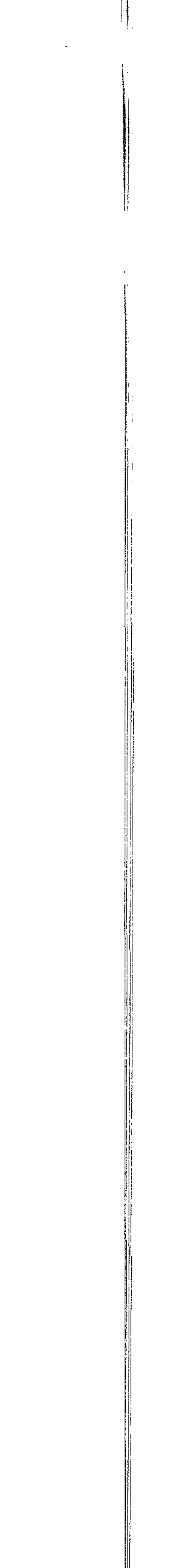
9995 * △Domnul flueră în biserică.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

1⁰ Pentru ceĭ buzaţĭ.
2⁰ Pentru ómeniĭ fără căpĕtâĭu.
3⁰ Pentru ceĭ proştĭ.

---

[1]) Nu semĕna bostanĭ (dovlecĭ) în grădina Domnilor că de cap o să ţi se spargă.

SNÓVĂ

Un mocan ducêndu-se odată la biserică şi audind pe preot care citeà, din amvon, evanghelia în care se povestea cum Hristos a săturat treĭ miĭ de ómenĭ cu cincĭ pânĭ şi cu treĭ pescĭ, începù să fluere, mirat de o asemenea minune.

9996 **Domnule cu boiĭ de funĭe.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 162.

Domnule, cu boĭ de funĭe şi cu mămăliga în traistă.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 129.

* △ *Domnule cu 'n boŭ de funĭe, să fiĭ cu doĭ 'ţĭ-aşĭ dice bade.*

S. Mihăilescu, *Şezăt.*, I, p. 219. — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Se dice, în bătaĭe de joc, când se dă numele de domn celuĭ căruĭa nu i se cuvine.

«Când adevěru şi ne-împlinirea visuluĭ îl ĭeà de ochĭ, atuncĭ maĭ face şi cum dă Dumnedeŭ, să maĭ îmbunéză singur cu doru că o fi aldată, maĭ dă şi pîn mere pădureţe, dě n'are d'ale domnescĭ, îĭ maĭ dicĭ câte odată şi *domnule cu boĭ dě funie şi cu mămăliga 'n traistă*, în loc de boĭerule orĭ cocóne, cum 'ĭ-ar fi 'n plac...» — Gr. Jipescu.

9997 * △ **Domnule cu boiĭ de aţă.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9996.

9998 * △ **Calcă a domn.**

Traĭan Terebenţ, *c. Beĭuş, comit. Arad, Transilvania.*

Vedĭ *Popă.*

Adică se mândresce.

DÓMNĂ

Vedĭ *Ac*, *Para*.

9999 * △O Dómne, Dómne! fă pe dómna cu lapte să sugă coconu!

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Dicere glumeţă şi batjocoritóre despre ceĭ carĭ 'şĭ daŭ aere, şi voesc à fi creduţĭ maĭ mult de cât sunt.

10000 * △O Dómne, Dómne! fă pe dómna cu lapte, să mănânce domnu curastru.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 9999.

10001 M'a trimes dómna de sus la a de jos,
Să îĭ cer o ólă de lapte gros.

GR. JIPESCU, *Opinc*, p. 130.

Adică săraca să céră la avuta. Acelaş înţeles ca la No. 10000.

Vedĭ Snóva de la No. 10230.

DOMNESC

Vedĭ *a Rade*.

DOMNÉSCĂ

10002 * △Are rînză domnéscă.

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Om cu stomah stricat.

DOMNIE

10003 * △In dragoste şi în domnie
Nu încape tovărăşie.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 9981.

10004 * △A'şĭ avé partea sa de domnie.

M. STĂUCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ*

Adică putere, rostul sĕŭ.

«Până atuncĭ bĕţul *tot îşĭ maĭ are partea sa de domnie* »

DOMNIŞÓRĂ

10005 * △Să ne dică «Domnişóră»,
Fie starea cât d'uşóră.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

Sĕ dice pentru ceĭ ce rîvnesc la cinste mare, şî 'n casă pĭer dĕ fóme (GOLESCU).

DOMNITOR

Vedĭ *Lege.*

DRĂGAÏCA

Vedĭ *Scârbă.*

«Sub acéstă denumire (drăgaïca) pare că se înţelege Ceres. Căcĭ, pe acel timp al anuluĭ, când încep a se cóce semĕnăturele, se adună la un loc tóte fetele din satele de prin pregĭur, şi alegând pre cea maĭ frumósă şi maĭ robustă, îĭ daŭ numele de *Dragaïca.* Apoĭ cu ea înainte, merg prin semănăturĭ, şi 'ĭ fac o cunună împletită de spice, 'ĭ-o pun pe cap, o maĭ înfrumuseţézĕ cu o mulţime de cârpe în tóte colorĭle, şi 'ĭ agaţă de mânĭ chieile de la şurile lor. Dragaïca în acest mod înfrumuseţată, cu mânele întinse, şi cu cârpele espuse vîntuluĭ,

ca şi când ar sburà, întórce către casă, şi cântând şi săltând merge prin tóte satele fetelor cât o aŭ însoţit. Acestea urmându'ĭ, în cântece destul de frumóse, o numesc sora şi superióra lor. Tóte fetele ţĕranilor din Moldova nizuesc fórte mult la acéstă onóre, de şi cântecul lor ţine, că acea fată care represintă pe Dragaĭca, nu póte să se mărite până după treĭ anĭ».—DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.* p. 154.

10006 **A sări drăgaica.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 534.

A jucà drăgaĭca.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 997; *Conv. Liter.*, III, p. 245.—N. GANE, *Conv. Liter.*, VIII, p. 99.

A sărì, a săltà, a fi ne-astîmpĕrat.

«Când aĭ scì cât îĭ de veselă Marghioliţa, fiĭca-mea, că'ĭ vine logodnicul? par'că are argint viŭ într'însa... Sare p'în casă, frate, şi *gĭócă drăgaica* ca o nebună!» – *Iorgu de la Sadagura.*

DRÎMBĂ

10007 * △ **Par'că 'ĭ o drîmbă.**

Şezătórea, II, p. 74. — M. LUPESCU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

E slab la trup.

DRÎNG

10008 **Cântă cu drîngul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 33.

Sĕ dice pentru ceĭ ce 'şĭ risipesc tótă averea, când ne maĭ avênd nicĭ o nădejde, cântă cu drîngul spre petrecere de vreme, că atât le-a rĕmas (GOLESCU).

DULAP

10009 **Il întórce ca 'n dulap.**

A. PANN, II, p. 125.—HINŢESCU, p. 186.

Vedĭ *Tĕst.*

Il duce cum vré, îl stăpânesce cu totul.

10010 ***A jucà cuĭ-va un dulap.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 236.

A'ĭ trage un dulap.

L. ŞĂINEANU, *Dicţ.*, p. 286.

A 'l înşelà, a'l amăgì cu mare dibăcie.

10011 **A învĕrtì dulapurĭ.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 236.

**A învîrtì dulap.*

A. PANN, III, p. 78.

A umblà cu înşelătorie.

Vĕḑênd dar Ovreĭul, stând se socotì,
Cu înşelăcĭune, *dulap a-nvîrtì.*

A. PANN.

10012 ***Scie să învîrtéscă dulapul.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Veḑĭ *Chichiţă.*

E meşter, e şiret.

DUMNÉTA

10013 **Acum pentru dumnéta.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 2.

Sĕ ḑice cătrĕ ceĭ ce ajută la vreme, ci în urmă, când nu maĭ e de folos (GOLESCU).

DE-A DURACUL

10014 △Cine jócă de-a duracul
Nu'şĭ maĭ umple sacul.

P. PINTEA, c. *Nevrincea, Banat*, *apud.* B. P. HAŞDĔU, *Etym.Magn.*, p. 33.

Vedĭ *Cartofor.*

Pentru ceĭ cărora le place jocul de cărţĭ.

FATĂ

Vedĭ *Cap. IV*, c. *Fată*, *Mumă.*

FECĬOR

Vedĭ *Ban.*

10015 *Fecĭor tomnatic.

FR. DAMÉ, II, p. 16.

Vedĭ *Flăcău.*

Adică holteĭu (burlac) bĕtrân.

10016 *Fecĭor bătut de brumă.

Acelaş înţeles ca la No. 10015.

FIĬCĂ

Vedĭ *Noră.*

FIN

10017 Daca móre finul se perde cumetria.

BARONZI, p. 52. — HINŢESCU, p. 59.

Vedĭ *Fină*, *Naş*, *Nevéstă.*

Ce maĭ am cu dînsul? Arată ca sĕ perde orĭ-ce legătură de rudenie, când móre acel care forméză trăsĕtura de unire între douĕ familiĭ.

Morte ma fille, mort mon gendre.

LOYSEL, *Inst. Coutum.*

Morto il figliulo, nun v'è più compare.[1]

Prov. Ital.

Wenn's Kind todt ist, hat die Gevatterschaft ein Ende.[2]

Prov. Germ.

Als het kind dood is, is het gevaderschap uit.[3]

Prov. Oland.

Naar Barnet er dandt, er Fadderskapen ute.[4]

Prov. Norv.

10018 *Sacul finuluĭ e tot noŭ.**

A. PANN, *Ediţ.* 1889, p. 94. III, p. 110.—HINŢESCU, p. 165.

Vedĭ *Cumĕtru.*

Să nu ieĭ nimica cu împrumut căcĭ, în tot-dé-una, o cerĭ cu vêrf şi o daĭ îndesată.

POVESTEA VORBEĬ

Unul se împrumutase de la finul sĕŭ c'un sac
Rupt, prăpădit, plin de peticĭ ca al unuĭa sărac.
După ce'şĭ isprăvì tréba înapoĭ nu i l'a dat,
Ci, ca pe o trénţă veche, într'un colţ l'a aruncat:
După ce aŭ trecut vreme, finul sĕŭ la el mergênd
A cerut ca să'ĭ dé sacul, cam cu ruşine dicênd:
«Naşule, nu cum-va maĭ ţiĭ acea ruptură de sac,
«Că une-orĭ şi cu dînsul câte o trebşóră fac.»

[1] Mort copilul, nu maĭ ţĭ-e cumĕtru.
[2] Când copilul e mort, cumĕtria are sfîrşit.
[3] Când e copilul mort, cumĕtria se sfîrşesce.
[4] Când copilul e mort, cumĕtria are sfîrşit.

Naşul care nu îngrijise de un ast-fel de sac rĕŭ,
Căutând şi negăsindu'l ḑise cătrefinul sĕŭ:
«Eĭ eĭ! fine, cine scie unde o fi aruncat!
«Că până maĭ deună-ḑi îl vedém colea sub pat.»
Finul pe loc schimbă vorba ḑicênd: «Ce fel? eĭ sărac?
«S'a perdut! şi erà uĭte o bunătate de sac!»

10019 *Ţine, fine; na şi ţie;
Cât p'aci să-mĭ dé şi mie.

A. PANN, I, p. 112.—HINŢESCU, p. 59.

*
Ţine, fine; na, cumĕtre;
Cât p'acì să 'mĭ dé şi mie.

Maior P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

*
Ţine, fine; na, cumĕtre.

GR. POĬENARU, *ing. c. Focşanĭ, j. Putna.*

Cât p'acì să'mĭ dé şi mie.

T. SPERANTIA, II, p. 86; III, p. 39.

1⁰ Când uĭtăm să dăm şi unuĭa care e de faţă.
2⁰ La un chef mare, unde sĕ bé sdravĕn.

SNÓVĂ

Un ţigan s'a dus odată ne-poftit la naşu sĕŭ, unde se da o masă mare. Dar tóte bucatele aŭ trecut pe la nasul bietuluĭ cĭóroĭu, fără ca să capete şi el ce-va. Maĭ târḑiu, povesti şi el întîmplarea; vrênd să arate că şi el a luat parte la acea masă, spuse, ca dovadă, că *«cât p'aci era să'ĭ dé şi luĭ»* din tóte bunătăţile carĭ s'au mâncat la acel prânz.

D. T. Speranţia a dat următórea variantă a acesteĭ snóve.

ŢIGANU LA LĂSAT DE SEC

Intr'o ḑi cum multă lume
  Povestea c'a petrecut
D'un lăsat de sec, odată,
  C'aŭ mâncat şi c'aŭ bĕut.
Un ţigan de colo haide,
  Ţop la vorbă:

—D'apoĭ noĭ,
Noĭ cu tetea amîndoĭ
Ce lăsat de sec, mĕĭ frate,
Ce maĭ vin şi ce bucate,
Ce-am maĭ stat, şi-am maĭ cinstit
Şi maĭ ce ne-am chefuit:
Chĭar ne-am lasă-săcuit.

* *
*

— Da, dar voĭ la cine-aţĭ fost
Il întrébă-un óre care.
—Noĭ la naşul, ḑice el,
La lăsat de postul mare...
«Ce-a maĭ fost, ḑĕŭ, şi la naşul!
Cald în casă, vin, plăcinte...
Nu-'mĭ maĭ ese, ḑeŭ, din minte!

* *
*

— Eĭ, şi voĭ?
— Şi voĭ, şi voĭ!..
«Cum vedém că face naşul
Tot aşa făceam şi noĭ!
«El sta 'n casă, 'n capul meseĭ,
«Unde sticlele se trag.
«Si noĭ stam în capul tinḑeĭ,
«Cam în partea despre prag.

* *
*

— Şi-aţĭ mâncat ce-va, mâncat-aţĭ
Voĭ prin tindă cât aţĭ stat?
— Se 'nţelege, ḑice dînsul,
Ca şi naşul am mâncat.
«El, colo, puĭ de găină
«Şi piftie de cocoş;
«Noĭ cu tetea, după uşă,
«Puĭ de cépă dintr'un coş.
Şi el vin, colo, tragea,
Iară noĭ... trăgeam lulea!..

10020 **Fine, fine,**
Dar porc-dĕ-câĭne.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 72.

Sĕ ḑice pentru prietenĭ şi rude ce sĕ port ne-cinstit (GOLESCU).

10021 * △ **Dintre mine, dintre tine, periră p... finuluĭ.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluiu.*

* △ *Dintre mine şi tine peri p... finuluĭ.*

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕu.*

Veḑĭ *Fină*.

Când pĭere óre-ce dintre noĭ, şi toţĭ tăgăduim că n'am luat'o.

10022 *△ **A se înămolì ca finu Domnuluĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice când cine-va a intrat într'un nămol adînc.

LEGENDĂ

Odată Turciĭ aveaŭ resbel cu Muscaliĭ prin ţéră pe la noĭ. Căpetenia Muscalilor erà *Finu Domnuluĭ.*

Turciĭ sĕ ascunseseră în satul Potopin, din judeţul Romanaţĭ, şi învĕţară pe oamenĭ să nu spună Muscalilor că sunt Turcĭ aci. Muscaliĭ intrând în sat, fără nicĭ un prepus, fură măcelăriţĭ mulţĭ din eĭ. Căpetenia lor Finul Domnuluĭ, împreună cu câţĭ-va cazacĭ, o şterse la fugă spre pîrîul Potopinuluĭ. Turciĭ se înşirară după eĭ. Finul Domnul vrênd să saĭe peste pîrîul Potopinuluĭ, i se poticni calul, şi scăpă cu picĭórele în nomolul pîrîuluĭ, care erà fórte adînc, şi până să 'şĭ scótă calu picĭórele, Turciĭ, hîrstĭ! şi 'ĭ ĭeà gâtu. Şi aşa îşĭ dete sufletul Finu Domnuluĭ, care fusese în şépte bătăliĭ, şi în câte şépte biruise.

Şi d'atuncĭ a rĕmas vorba: *a se înămoli ca finu Domnuluĭ.*

Pe finu Domnuluĭ 'l-a chemat *Lidĕr.*

10023 *△ **S'a săturat finul de naşul.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Comaniţa, j. Olt.*

Veḑĭ *Naş.*

L'a bătut bine.

10024 **Fă'l hin.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 207.

Veḑĭ *Naş.*

Adică bate'l.

FINĂ

10025 **Din mine, din tine, perì p... finiĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 88.

Veḑĭ *Fin.*

Sĕ ḑice când pĭere óre-ce dintre noĭ, şî toţĭ tăgăduim că n'am luat'o (Golescu).

10026 * △ **A murit fina s'a pĭerdut cumĕtria.**

D-na C. Bally, *c. Nicorescĭ, j. Tecuchĭu.*

Veḑĭ *Fin.*

Acelaş înţeles ca la No. 10017.

FIU

Veḑĭ *Barbă.*

10027 * □ **Nu se cade a luà pânea fiilor şi a o aruncà cânilor.**

Laurian & Maxim, I, p. 382.

Nu se cade să daĭ străinilor, pe când aĭ tĕĭ trăesc în lipsă.

Acest proverb, luat din Biblie, se întrebuinţéză numaĭ de literaţĭ.

10028 * △ **Intórcerea fiuluĭ risipitor.**

Veḑĭ *Viţel.*

Când unul a plecat în lume şi după ce 'şĭ a cheltuit tot avutul, se întórce ĭarăşĭ la aĭ sĕĭ.

Veḑĭ Luca, XV, 20.

Le retour de l'enfant prodigue.

Prov. Franc.

FLĂCĂŬ

10029 ***Flăcăŭ unguresc.**

N. POPESCU, *Calend.*, 1882, p. 17.

Vedĭ *Fecĭor.*

Acelaş înţeles ca la No. 10015.

10030 ***Flăcăŭ tomnatic.**

Vedĭ *Fecĭor.*

Acelaş înţeles ca la No. 10029.

FLUER

Vedĭ *Gras.*

INCEPUTUL FLUERULUI ŞI A SCRIPCEI.

Dumnedeŭ, când a fost pe pămînt, a păscut oile. El a făcut fluerul, şi l'a pus pe sub lâna óeĭ. Când la tunsul oilor cĭobaniĭ aŭ dat de dînsul.

Dracul a căutat să facă şi el ce-va. Aşa a făcut scripca, dar ca să n'o găsască nimenĭ, a ascuns'o într'o capră. Cum capra mergeà cu códa bîrligată, un ţigan zări gâtul scripceĭ, şi o scóse de acolo.

Fiind-că fluĭerul e făcut de Dumnedeŭ, aşa 'ĭ blagoslovit, cântecul din el sĕ fie plăcut, ĭar scripca, lucru draculuĭ, să se bată de la dînsa.

Şezătórea, I, p. 156.

A se vedé *Legenda capreĭ*, de la No. 1578.

10031 **Din orĭ-ce lemn îţĭ place**
Fluer nu sĕ póte face.

A. PANN, I, p. 80. — I. G. VALENTINEANU, p. 31.

Din orĭ-ce lemn îţĭ place
Fluĭer nu sĕ póte face.

HINŢESCU, p. 89.

*△ *Nu poţĭ face fluer din orĭ-ce lemn îţĭ place.*

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

* *Fluéră di iţi lemnu nu s-adară.* [1])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *Di iţido lemnu fluéră nu 's façe.* [2])

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Vedĭ *Bucĭum, Lemn*

1⁰ Din orĭ-ce om nu poţĭ face ce-va maĭ ales.
2⁰ Trebue să sciĭ să alegĭ mijlócele şi persónele pe carĭ vreĭ să le întrebuinţezĭ.

Οὐ ἐκ παντος ξύλου ἑρμῆς ἄν γένοιτο.[3])

Prov. Elin.

Non ex quovis ligno fit Mercurius. [4])

Prov. Lat.

Tout bois n'est pas bon à faire flèche.

Prov. Franc.

Non de ogni linna si faghent sos Sanctos. [5])

Prov. Sard.

Nicht aus jedem Holz kann man Pfeifen schneiden. [6])

Prov. Germ.

10032 Cântă cu fluer dĕ argint în gură.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 33.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce suflând în mâĭnĭ ca să sĕ încălḑéscă, le înghéţă mustăţile, adică vrênd să nemeréscă, maĭ rĕŭ sĕ poticnesc (GOLESCU).

---

1) Fluer din orĭ-ce lemn nu se face.
2) Din orĭ-ce lemn fluer nu se face.
3) Nu din orĭ-ce lemn se face Mercur.
4) Nu din orĭ-ce lemn se face Mercur.
5) Nu din orĭ-ce lemn se fac Sfinţiĭ.
6) Nu din orĭ-ce lemn se taĭe fluere.

FÓLE

10033 * △ **Fólele pline cântă maĭ bine.**

AL. DUMITRESCU, p. 124. — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedințĭ.*

Vedĭ *Burtă.*

Omul îndestulat cu mâncare e în tot-dé-una vesel.

Quand la cornemuse est pleine on en chante mieux.

Jamais la cornemuse ne dit mot si elle n'a le ventre plein.

Prov. Franc.

10034 * △ **Suflă în foĭ.**

AVRAM CORCEA, *paroh, c. Costeĭu, Banat.*

Adică suflă greŭ.

FRATE

Vedĭ *Cojoc, Cruce, Domn, Gură, Cap. VIII, c. a Veni.*

10035 * △ **De cât frate maĭ mic, maĭ bine câne maĭ mare.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Vedĭ *Códă.*

Arată cum frațiĭ ceĭ maĭ micĭ sunt în tot-dé-una nedreptățițĭ.

10036 * **Cari nu da a frateluĭ da a draculuĭ.**[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

---

[1]) Care nu dă frateluĭ dă draculuĭ.

Ne învățăm să dăm fraților și, într'un mod maĭ general, tutulor rudelor nóstre.

10037 Dĕ frate, frate; dar brânza pĕ banĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 94.

* △ *De frate, îmĭ eștĭ frate; dar brânza e pe banĭ.*

A. PANN, III, p. 109.—*Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Frate, frate; dar (da) brânza pe banĭ.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Frate, frate; dar brânza e ('ĭ) pe banĭ.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 256.—BARONZI, p. 66 – FR. DAMÉ, I, p. 157.—P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Slăvuța, j. Dolj.* — M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — I. ANTONESCU, *stud. c. Vâlcele, j. Argeș.*—GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.* — D. GHIORGHIU, *stud. j. Tecucĭu.*

Frate, orĭ ne-frate; brânza pe banĭ este.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 74; III, p. 101.—*Rom. Glumeț*, I, p. 45.

* △ *Frate, ne-frate; brânza'ĭ pe banĭ.*

ILIE HOCĬOTĂ, *c. Seliște, comit. Sibiĭu, Transilvanĭa.*

* △ *Frate, frate; brânza e ('ĭ) pe banĭ.*

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 172—D-na E. B. MAWR, 61.—HINȚESCU, p. 62. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1018. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștelu, Banat.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

* △ *Frate, frate; dar brânza'ĭ cu banĭ.*

D-na E. SEVASTOS, *Nuv.*, p. 186.—G. MADAN. *c. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabĭa.*

* △ *Frate, frate; brânza e cu banĭ.*

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 383. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Frate, frate; dar brânza cu banĭ.*

I. D DRAGAN, *Sc. Inv. c. Coşula-Miletin, j. Botoşanĭ.* — J. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △ *Frate, frate'mĭ eştĭ, dar brânza 'ĭ cu banĭ.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* *Frati, frati,*
Dar caşlu cu pradzi.[1]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

* *Fraţĭ, fraţĭ,*
Ma caşlu cu pradzĭ.[2]

N. ŞT. *c. Nijopole, Macedonia.*

Frati, frati; ma caşlu 'ĭ cu paraţĭ.[3]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 156.

Vedĭ *Ném.*

---

[1]) Fraţĭ, fraţĭ, dar brânza cu banĭ.
[2]) Fraţĭ, fraţĭ, dar brânza cu banĭ.
[3]) Fraţĭ, fraţĭ, dar brânza-ĭ cu banĭ.

1⁰ Sĕ ḑice când nicĭ frateluĭ nostru nu'ĭ dăm ce-va fără interes (GOLESCU).

2⁰ Când e vorbă de banĭ nu se maĭ socotesce nicĭ rudenia, nicĭ prietenia.

«Ştefan-Vodă cel bun, vrênd să mérgă la biserică într'o Duminică diminéţă la liturghie, în tîrg în Vasluĭu, şi eşind în polimarĭ la curţile domnescĭ, ce eraŭ făcute de dînsul, aŭ auḑit un glas mare de om, strigând să aducă boiĭ la plug. Şi mirându-se ce om este acela că ară duminica, îndată aŭ trimis în toate părţile ca sĕ 'l găséscă pre acel om, să 'l aducă la dînsul. Şi 'l 'aŭ aflat pe om în sus, pre apa Vasluĭuluĭ, cale de patru césurĭ, arând la o movilă ce se chĭémă acum movila luĭ Purcel, că pe acel om îl chĭemà Purcel. Şi ducêndu'l pre acel om la Ştefan-Vodă, l'aŭ întrebat Ştefan-Vodă: el a strigat aşa tare, şi pentru ce ară duminica? El aŭ ḑis că aŭ strigat el să aducă boiĭ la plug; şi ară duminica, că este om sărac, şi într'alte ḑile n'aŭ vrut frate sĕŭ sĕ'ĭ deĭè plugul, şi acum Duminica ĭ-aŭ dat, decĭ Ştefan-Vodă aŭ luat plugul frateluĭ celuĭ bogat şi 'l'aŭ dat frateluĭ celuĭ sărac să fie a luĭ». — ION NECULCE, *Letop.* II, p. 181.

Mercanzia no vol amici.[1]

Prov. Veneț.

Handel und Wandel kennen keine Freundschaft.[2]

Prov. Germ.

Nothing for nothing, and very little for a Halfpenny.[3]

Prov. Engl.

I Kaupmannskap ajeld inkje Broderskap.[4]

Prov. Norv.

Alláh cardaşí cardaş, iaratmíş chesesîní aïrí iaratmís.[5]

Prov. Turc.

---

[1]) Negustoria nu vré amicĭ.
[2]) Negustoria şi schimbul nu cunosc prieteşug.
[3]) Nimic pentru nimic, şi fórte puţin pentru cincĭ parale.
[4]) In comerţ frăţia nu preţuiesce nimic.
[5]) Dumneḑeŭ a creat pe frate ca frate, dar punga de o parte.

Φιλι, φιλι, μα τα πύνγα μας αχόρια.[1])

Prov. Grec.

10038 △Frate, frate; dar pita 'ĭ cu banĭ.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, IX, p. 453; *Pov.*, p. 38.—B. P. HAŞDĔŬ, *Etym Magn.*, p. 2422.

Acelaş înţeles ca la No. 10037.

10039 * △Frate, frate; dar până unde se póte.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10038.

Cum propinquis amicitiam natura ipsa peperit, sed ea non satis habet firmitatis.

CICERO, *De Amicitia*, Cap. VI.

Le frère est un ami donné par la nature,
Mais son amitié n'est pas sûre.

10040 *Frate frate nu hârnésce, ca vaĭ di cari nu'l are.[2])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Frati frati nu hrânésci, ma ca vaĭ di carĭ nu l-arĭ.[3])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 156.

Cât de puţin să te ajute un frate saŭ o rudă, tot la o nevoĭe mare, maĭ mult sprijin găsescĭ într'însul de cât într'un străin.

---

[1]) Frate, frate, dar punga de o parte.
[2]) Frate, frate nu hrănesce, dar vaĭ de care nu'l are.
[3]) Frate, frate nu hrănesce, dar vaĭ de care nu'l are.

10041 **Unde sunt doĭ fraţĭ,**
Códa să nu'ţĭ bagĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 102.

Vedĭ *Soră.*

Adică unde sunt maĭ mulţĭ uniţĭ, să nu te amesteci, să nu'ĭ superĭ (GOLESCU).

Frate de către frate ajutorându-se, ca o cetate tare şi înaltă; şi póte ca o împĕrăţie întemeĭată.

PAR. SOLOM.. *Biblia de la* 1688. Cap. XVIII, 19.

Olam kumun nigen oyon neiletchebesu, kutchun mekus bugesu ber yeke kerek butugem. [1])

Prov. Mongol.

10042 △**Unde sunt treĭ fraţĭ,**
Nicĭ tu códa să nu'ţĭ bagĭ.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 256.

Acelaş înţeles ca la No. 10041.

Trois frères, trois châteaux.

Prov. Franc.

Trè fratelli, trè castelli. [2])

Prov. Ital.

Drie broeders, drie kasteelen. [3])

Prov. Oland.

---

[1]) Dacă maĭ mulţĭ ómenĭ întrunesc aceaşĭ voinţă, eĭ îndeplinesc lucrurĭ marĭ cu tóte că sunt slabĭ.
[2]) Treĭ fraţĭ, treĭ castele (castre).
[3]) Treĭ fraţĭ, treĭ castele (castre).

10043 * △Unde sunt nouĕ fraţĭ,
Códa să nu'ţĭ bagĭ.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 256.

Acelaş înţeles ca la No. 10042.

10044 De rĕmânéĭ, îmĭ eraĭ ca un frate; eară de nu, îmĭ eştĭ ca doĭ.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XII, p. 25.

Imĭ facĭ plăcere stând, dar şi maĭ mare dacă te veĭ duce.

10045 * △Trăesc ca fraţiĭ şi sĕ ĭubesc ca draciĭ.

AVR. COREA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Arată prefăcĕtorie, ne-sinceritate, relaţiĭ încordate.

10046 Cine 'ţĭ-a scos ochiĭ?
Frate meŭ.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 79.—HINŢESCU, p. 127.—P. ISPIRESCU, *Leg. I*, 1872, p. 172.

— *Cine 'ţĭ-a scos ochĭul?*
— *Frate-meŭ.*
— *D'aceea 'ţi l'a scos aşa de adînc.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 84.

— *Cine ţĭ-a scos ochiĭ?*
— *Frate-meŭ.*
— *D'aceea 'ţ-a scos aşa de adînc.*

A. PANN, III, p. 28.

— *Cine 'ţĭ-a scos ochiĭ?*
— *Fratele.*

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 7.

— *Cine 'ţĭ-a scos ochĭul?*
— *Fratele.*

I. G. Valentineanu, p. 25.

Arată rĕutatea celor maĭ dĕ aprópe cât dĕ mare este (Golescu).

Acésta a făcut pe Euripid să ḑică:

Δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους
Μάχας θ' ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν.

Ifig. în Aulid.

Un frate înjurat este maĭ greŭ de redobândit de cât o cetate tare.

Prov. Solomon, XVIII, 19.

Χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. [1])

Aristotel, *Polit.* VII.

Fratrum inter se irae sunt acerbissimæ. [2])

Prov. Lat.

Courroux de frères, courroux d'enfer.

Prov. Franc.

Ira di fratelli, ira di diavoli. [3])

Prov. Ital.

Ira de irmãos, ira de diabos. [4])

Prov. Portug.

Bruder-Zwist, gar heftig ist. [5])

Prov. Germ.

Brodrekiv gaaer paa Sjæl og Liv. [6])

Prov. Danez.

---

[1]) Resbelele între fraţĭ sunt cele maĭ înverşunate.
[2]) Urele între fraţĭ sunt cele maĭ înverşunate.
[3]) Ură de fraţĭ, ură de dracĭ.
[4]) Ură de fraţĭ, ură de dracĭ.
[5]) Desbinarea între fraţĭ este fórte tare.
[6]) Cértă între fraţĭ merge (umple) la suflet şi la trup.

10047 — Cine 'ţĭ-a scos ochiĭ?
— Frate-tĕŭ.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 155.—G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 71.

Acelaş înţeles ca la No. 10046.

A se vedé în *Cercetările asupra proverbelor românescĭ*, de d. G. Dem. Teodorescu, p. 71, o părere care nu este confirmată de tóte variantele date la No. 10046.

Şi, precum ḑice poetul elin: *Nimica nu e omuluĭ maĭ cu jale, de cât când pătimesce de la aĭ sĕĭ, şi de la némul sĕŭ.*»

10048 Fratele îţĭ scóte ochiĭ.

V. Alexandri, *Prosa*, p. 31.

Acelaş înţeles ca la No. 10047.

FUM

10049 A suferi în nas fumul.

A. Pann, I, p. 135.—Hinţescu, p. 124.

Veḑĭ *a Inghiţì.*

Acelaş înţeles ca la No. 8570.

A FUMÀ

10050 * △ Omul care nu fuméză
Mirósĕ a borésă.

I. Puşcarĭu, c. *Poĭana-Mĕruluĭ, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Ḑic ceĭ cărora le place să bé tutun.

FUNĬE

Veḑĭ *Cap. X, c. Funĭe.*

GINERE

Vedĭ *Insurătóre, Mirésă, Mórte.*

10051 Nicĭ ginere fecĭor, nicĭ nora fată.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 49.

Vedĭ *Noră.*

Sĕ dice la lucrurĭ ne-potrivite (GOLESCU).

10052 * △ Ginerele e sac spart (fără fund).

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Arată nesațiul ginereluĭ de a luà de la socru.

10053 * △ Ginirele să'l porțĭ tótă diua în spate, séra tot el dice că a ostenit.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Român.*

Orĭ-ce ar face socriĭ omuluĭ pentru dînsul, tot nu e mulțumit.

10054 * △ Gura giniriluĭ îĭ fluer la curul sócră-sa.

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Adică o înjură mereŭ.

10055 *Tră dzinere ouă şĭ-cocotlu la sócră. [1]

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Tră dziniri óuă şĭ-cucotlu. [2]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.,* p. 155.

Vedĭ *Mire.*

---

[1]) Pentru ginere se ouă şi cocoşul la sócră.
[2]) Pentru ginere se ouă şi cocoşul.

Câtă vreme e logodnic atât îngrijesce mama sócră de el, că face şi ce nu póte pentru a 'l mulţumì.

10056 *Tri dzineri căntă şi-gălina.[3])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşi, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 10055.

GÏOL

10057 *A dà puiŭ de gïol.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 109. — L. ŞĂÏNEANU, *Semas.*, p. 361; *Dict.* p. 357. — FR. DAMÉ, II, p. 70; III, p. 296.

A sterpeli, a furà, a răpì.

Termen de la jocul cu arşicï. Vedï ION GHICA, *Scrisorï*, p. 301; L. ŞĂINEANU, *Elemente Turcescï*, în Arhiva Istorică, II, p. 693, şi maï ales studiul luï P. ISPIRESCU, în *Convorbirile Literare*, An. XVIII, p. 472.

«Se luă după dînsul şi cugetă că, maï cu marghiolïï, maï cu şólda, maï cu prefăcătoriï, să înşele pe Fĕt-Frumos *şi să 'ï dee puiŭ de gïol* la inel.» — P. ISPIRESCU.

10058 *A'l face puïu de gïol.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică a'l furà.

10059 *Puïu de gïol.

Adică hoţ, pungaş.

10060 Cu ochiï la puïu de gïol.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 29.

Gata să fure, să sterpeléscă óre-ce.

---

[1]) Pentru ginere cântă şi găina.

GLAS

10061 *Pe glasul al şéptelea.

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 9.

Cu voce ridicată, ascuţită. Dicere ieşită din cântecele bisericescĭ.

A se vedé snóva din Ispirescu, *Snóve, Ediţia* II, p. 1879.

GLONŢ

Vedĭ *Vorbă*.

10062 *Glonţ.

L. Şăineanu, *Dict.* p. 358.

Vedĭ *Puşcă*.

Adică repede ca glonţul.

«S'a dus *glonţ* a-casă.»

GLONTE

10063 *Nu plătesce nicĭ un glonte.

Gr. I. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Nu preţuesce nimic.

Il ne vaut pas la corde pour le pendre.

Prov. Franc.

HALCA

Vedĭ *Alca*.

HANG

10064 * △ A ţine hangul cuĭ-va.

A. de Cihac, *Dict. Etym.*, II, p. 504. — I. Creangă, *Amint.*, p. 39; *Pov.*, p. 240. — Fr. Damé, II, p. 97. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*—Gr. I. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Bîzoĭu, Ison.*

1⁰ A'ĭ bate în strună, a primi tot ce spune, şi bune şi rele.
2⁰ A face ca dînsul, a'l imità.

«Tu le daĭ nas şi *le ţiĭ hangul.*» — I. CREANGĂ.

HARA-PARA

Vedĭ *Harta-Parta.*

10065 **A'l face hara-para.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XII, p. 29.

A'l bate, a'l îmbucătăţì, a'l nimicì.

«Te-aĭ făcut pré nu sciŭ cum: cu draciĭ de la boerul cela *aĭ facut hara-para.*» — I. CREANGĂ.

HARHAGEA

10066 ***△A umblà harhageaua.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

A umblà pe câmpĭ, fără nicĭ o trébă, jucându-se.
Harhageaua a fost un joc care s'a pĭerdut.

HARTA-PARTA

Vedĭ *Hara-para.*

10067 ***A'l face harta-parta.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 228.

Acelaş înţeles ca la No. 10065.

HARŢAG

Vedĭ *Cap. XVI, c. Harţag, Suliţă.*

HIDIDIŞ

10068 * △ Ḑîce hididişul, dar nu jócă pe nime cu hâţul (hăţul).

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoĭ-Bărescĭ comit. Bihor, Ungaria.*

Să nu te credĭ silit a face óre-ce; cu alte cuvinte, să nu aruncĭ vina pe alţiĭ, arĕtând că a trebuit să facĭ cutare lucru.

Cuvîntul *hididiş*, vine de la unguréscul *hegyedii*, vĭóră.

HORA

Vedĭ *Fată, Furcă.*

10069 Eĭ plăceà maĭchiĭ hora şî luă bărbat cimpoĭaş.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 14.

* △ *Iĭ plăceà mameĭ hora şi luă bărbat cimpoer.*

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Mameĭ ĕĭ place hora, şi s'a ales bărbat cimpoer.*

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Sĕ dice când dobândim ajutor după placul nostru (GOLESCU).

10070 * △ Nu 'ĭ-a venit rîndul la horă.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

E încă copilă, pré tînĕră.

10071 * △ Hora nu ţine tot balul, maĭ sunt şi alte jocurĭ.

V. SALA, *dasc. c. Câmp, comit. Bihor, Ungaria.*

Pentru cele carĭ nu ţin într'una, carĭ sunt schimbătóre.

10072 * △ **Sîc, Marico, de horă că mâne 'ĭ nuntă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Nuntă*.

1⁰ La vorbe ne-potrivite.
2⁰ Când se face óre-ce înainte de vreme.

10073 **Pě din afară horiĭ, mulţĭ dascălĭ sě găsesc.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 58.

Adică ceĭ pě din afară lesne judecă pě ceĭ în slujbă, saŭ pě ceĭ care scriŭ óre-ce, ĭar când vor intrà şi eĭ în slujbă, saŭ vor scrì óre-ce, atuncĭ sě va cunósce destoĭnicia lor (GOLESCU).

10074 * **Afoară di cor, multi cântece dzîcĭ.**[1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 10073.

10075 * △ **Aĭ intrat în horă, trebue să jocĭ.**

Semin. Centr. Buc., Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Aĭ intrat în horă, jócă.*

A. GOROVEI, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Aĭ intrat în horă, caută să jocĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 648.

* △ *Te-aĭ prins în horă, trebue să jocĭ.*

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — D. ZANNE, *architect, c. Bolintin din-Vale, j. Ilfov.*

---

[1]) Afară de horă, multe cântece dicĭ !

* △ *Te prindĭ în horă, trebue să jocĭ.*

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Te prindĭ în horă, trage danțul.

G. I. MUNTEANU, p. 150. — HINȚESCU, p. 75.

* *Dacă aĭ intrat în horă, trebue să jocĭ.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 153; *Leg.*, II, p. 136. — FR. DAMÉ, II, p. 108.

Dacă te prindĭ în horă trebue să jocĭ.

HINȚESCU, p. 75.

Daca te prindĭ în horă, caută se jocĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 648.

Daca te prindĭ în horă, trebue să tragĭ danțul.

A. PANN, II, p. 108.

Cine se prinde în horă trebue să tragă danțul.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 106. — S. I. GROSSMANN, p. 1.

Cel ce se prinde în horă trebue să jóce.

REINSBERG-DÜRINGSFELD, II, p. 210.

* △ *Cine sĕ prinde în horă trebue să jóce.*

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 29. — BARBU CONSTANTINESCU, *Cart. Cit.*, II, p. 45. — EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomița.* — GAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Cine intră în horă caută să jóce.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 648.

* △ *Cine intră în horă trebue să jóce.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 115. — AL. DUMITRESCU, p. 142. — N. PETROV, *stud. Sc. Norm. Bĕrlad, c. Codăescĭ, j. Vasluĭu.*

* △ *Când te bagĭ în horă trebue să jocĭ.*

ILIE HOCIOTĂŬ, *sem. c. Selişte, comit. Sibiŭ, Transilvania.*

* *Te acăţaşĭ 'n cor? cum va 'ţĭ cântă, vaĭ gĭoçĭ.*[1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Care s'acaţă 'n cor, lipsésce s'dzócă.[2]

G. WEIGAND, *Die Aromunen*, II, p. 278.

* *Carĭ s'acaţă 'n cor prinde s'gĭocă.*[3]

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Carĭ se-acaţă ñ-cor, va nu va, vaĭ dzócă.[4]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 163.

Vedĭ *Joc*, *Danţ.*

Adică cine sĕ apucă d'o trébă, trebuĭe să caute dĕ ea (GOLESCU).

Te aĭ băgat într'o afacere, trebue să mergĭ înainte.

Quand le vin est tiré il faut le boire.

Prov. Franc.

---

1) Te aĭ prins în horă? cum îţĭ va cântà veĭ jucà.
2) Care se prinde în horà, trebue să jóce.
3) Care sĕ prinde în horă trebue să jóce.
4) Cine sĕ prinde în horă, vré nu vré, va jucà.

Chi è in ballo, ha da ballare.[1])

Prov. Ital.

La que no baila, de la boda se salga.[2])

Prov. Span.

Die in het spel komt, moet spelen.[3])

Prov. Oland.

Wil thu i leek gaa, tha skalt thu leek halda.[4])

Prov. Sved.

Ojuna giren ojnajakdjak.[5])

Prov. Turc.

10076 Dacă în horă aĭ intrat,
Jócă şî tu ne-curmat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 116.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu pot face într'alt fel, când la óre-ce s'aŭ amestecat (GOLESCU).

10077 *Carĭ se-acaţă tu caplu di cor, prinde s-lu tragă.[6])

I. COYAN, *prof. c. Turia, Epir.*

Cine îşĭ ĭea odată sarcina de a conduce o afacere, trebue să se îngrijéscă, de bunul mers al acesteĭa până la sfîrşit. Când te apucĭ de o trébă, du-o la capĕt.

Trebue notat că la Epiroţĭ, ca şi la Macedonenĭ, hora nu se face închisă ci deschisă. In cap se pun ceĭ maĭ în vîrstă, în códă ceĭ maĭ tinerĭ.

---

[1]) Cine e în joc trebue să jóce.
[2]) Cine nu scie să jóce, să plece dĕ la nuntă.
[3]) Cine vine în joc trebue să jóce.
[4]) Vreĭ să mergĭ în joc, trebue să ţiĭ jocul (de cărţĭ).
[5]) Cine intră în joc trebue să jóce.
[6]) Care sĕ prinde în capul horeĭ, trebue să o tragă.

10078 *Care trage corlu, prinde s-lu biţească.[1])

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Acelaş înţes ca la No. 10077.

10079 Cu un ban s'a prins în horă, şî cu ḑece nu póte scăpà.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 28. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 162.

*△ *Cu un ban s'a prins în horă, şi cu doĭ nu póte scăpà.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Aĭ dat un ban să te prinḑĭ în danţ
Şi nu poţĭ scăpà să daĭ un sfanţ.

A. PANN, II, p. 145. — HINŢESCU, p. 44.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce lesne sĕ înşală şî anevoĭe scapă (GOLESCU).

A. Pann a maĭ dat, în cartea III, p. 150, o parafrasă a acesteĭ ḑicerĭ:

Umblând să mĕ prinḑ în danţ,
Dând un ban intraĭ în lanţ (horă),
Şi de voe daŭ cincĭ, şase,
Ca să scap şi să mĕ lase.

10080 Cine jócă 'n horă şî nu dă din mâînĭ?

IORD. GOLESCU, *Mss* II, p. 79.

Adică cele ne-apĕrate trebuĭe să le urmăm (GOLESCU).

---

[1]) Cine trage hora, trebue să o sfîrşéscă (să o ducă până la sfîrşit).

10081 ***Ca nu te acaţĭ 'n cor, nu 'nveţĭ.**[1]

I. COYAN, *prof. c. Turia, Epir.*

Dacă nu încercĭ nu isbutescĭ.

C'est en forgeant qu'on devient forgeron.

Prov. Franc.

10082 ***Alba corluĭ şi laĭe caseĭeĭ.**[2]

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *Cap. IX, c. Muĭere.*

Când o soţie e bună la petrecerĭ şi rea gospodină.

10083 ***Laĭe corluĭ şi albă caseĭeĭ.**[3]

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Inversul dicereĭ de la No 10082.

10084 **Nu sciĭ să torcĭ, nicĭ să ţesĭ**
Numaĭ la horă te 'ndeşĭ.

A. PANN, II, p. 106. — HINŢESCU, p. 188.

Vedĭ *Joc.*

Pentru femeile leneşe carĭ sĕ ţin numaĭ de petrecerĭ.

10085 ***A intrà în horă.**

DIM. STĂNCESCU, *Basme*, p. 118.

**A se prinde în horă.*

GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 7.

Vedĭ *Joc.*

---

[1]) Dacă nu te prindĭ în horă, nu învețĭ.
[2]) Albă în horă şi négră a-casă.
[3]) Négră în horă şi albă a-casă.

A se apucà de o trébă.
A se vedé tóte variantele de la No. 10075.

«Ne-păsarea pentru ţĕranĭ vedem că s'a 'ntors la capu-ne, căcĭ dacă am fi fost în ne 'ntrerupte legăturĭ cu dînşiĭ despre ale vieţiĭ, negoţuluĭ şi meseriilor, aḑĭ braţele lor întinse peste tótă vederea ţĕriĭ, ar fi coprins d'odată munca 'ntrégă, şi leprele străine n'ar fi găsit nicĭ loc nicĭ timp *să se maĭ prindă în horă*, la lucru cu noĭ». — GR. JIPESCU.

10086 * △ **Iĭ lungă hora!**

Junimea (ziar), III, No. 15.

Când o trébă ţine multă vreme.

IAMA

10087 * **A dà ĭama în...**

A cheltuì fără rost şi fără socotélă, maĭ ales din avutul altuĭa; a luà; a jăfuì.

IBOVNICĂ

Veḑĭ *Vlădică.*

10088 **Ibovnica nu sĕ ţine cu stafide şî smochine.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 7.

Adică cele marĭ, cu marĭ cheltuelĭ sĕ ţin (GOLESCU).

IMPĔRAT

Veḑĭ *Bét, Beţiv, Casă, Cerşetóră, Domn, Mort, Orb, Ţigan.*

10089 **Pân' la împĕratul,**
Rabḑĭ încăeratul.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 7; I, p. 25.

* △ *Până la-împĕratul,*
Rabḑĭ încăeratul.

G. COŞBUC, *Foĭe p. Toţĭ*, I, p. 433.—*Semin. Centr. Buc. Cl. VII*, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Până la 'mpěratul,*
Rabdă încăĭeratul.

BARONZI, p. 58. — HINȚESCU, p. 78.—*Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin.* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Până la împěratul,
Suferĭ încăeratul.

A. PANN, *Archir*, p. 10.

1⁰ Până te veĭ jelui la cel mare tot o pațĭ.
2⁰ Amenințare că va fi bătut.

Dumnedeŭ e pré sus și tzarul pré departe.

Prov. Rus.

10090 **Până la 'mpěratul**
Mě trece căcatul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59.

Sě dice pentru ceĭ fricoșĭ (GOLESCU).

10091 **Bóla împěraților e ca sănătatea nóstră.**

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, X, p. 107; *Pov.* p. 78.

Vedĭ *Bólă*.

Acelaș înțeles ca la No. 4943.

«— Apoĭ, měĭ babă, ce dicĭ? bune veștĭ sunt acestea? Ba și împěratul ci-că s'a bolnăvit de supěrare!...
«— Of! moșnege, of! *bóla împěraților e ca sănătatea nóstră!* Numaĭ despre fețiĭ de împěrat, ce mĭ-aĭ spus, mi se rupe inima.» — I. CREANGĂ.

10092 **Fă-mě, mamă, împěrat să mě mir ce m'a găsit.**

D-na E. B. MAWR, p. 74.

Vedĭ *Mumă, Noroc.*

Când unul a ajuns unde nicĭ nu visà.

ÎMPĚRĂTESC

Vedĭ *Bețiv.*

ÎMPĔRĂŢIE

10093 * △ **A 'şĭ bate capul cu împĕrăţiile.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când unul îşĭ frămîntă mintea cu lucrurĭ carĭ întrec puterile sale.

10094 **A prinde împĕrăţiile cu darurĭ.**

Baronzi, p. 45.

A dobândi óre-ce nu prin merit ci cu darurĭ.

IMPINTENAT

10095 * △ **A fi împintenat.**

Iuliu Grofşoreanu, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Pentru ceĭ mândri.
Ungurul e peste mĕsură fălos, şi caracteristicele fălo-şieĭ lor sunt: mustéţa rĕsucită şi pintenĭ la călcâĭ. De aci ḑicĕtórea.

A ÎMPUŞCÀ

10096 * △ **Să împuscĭ acolo unde veḑĭ că curge sânge.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Să cauţĭ să dobândescĭ acolo unde veḑĭ că e ce-va.

10097 * △ **A fi (un) împuşcă 'n lună.**

Ion Ghica, *Scrisorĭ*, p. 386. — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 535 & 1030. — C. Teodoerscu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — Zoe Mihăilescu, *înv. c. Buştenĭ, j. Prahova.*

Veḑĭ *Bardă, Dumneḑeŭ, a Puşcà.*

1⁰ Om ne-socotit, care se apucă de treabă peste putință a se face.
2⁰ Derbedeŭ, apelpisit.

«Cortegĭul se opresce la pórta luĭ, şi câţĭ-va zaplanĭ de *împuşcă 'n lună* intră în odaĭa luĭ ... — I. Ghica.

10098 *A împuşcà cu pat de puşcă grecesc.

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

A bate cu bĕţul.

IMPUŞCAT

10099 *Impuşcat.

I. Creangă, *Pov.*, p. 306.

Adică repede.

«Se tot duceà *împuşcat.*» — I. Creangă.

INALT

Vedĭ *Cap. V, c. Inalt.*

10100 A'ĭ face înalt gĭosul.

N. Muste, *Letop.* III, p. 6 & 84.

A'l scoborî la o tréptă maĭ jósă, a'l mazili.

«De multe orĭ (Iliaş-Vodă) botezà şi cununà pre mulţĭ, şi dăruià; numaĭ limba ţĕreĭ să grăéscă nu scia, ce tot cu talmacĭu grăĭà. Şi a o sémă de boĭerĭ, a căror părinţĭ aŭ fost cu boĭeriĭ, când s'aŭ ridicat ţéra de aŭ scos din domnie pre tatăl sĕŭ Alecsandru-Vodă, *le-aŭ făcut înalt gĭosul*». N. Muste.

A SE INĂLŢA

10101 Anevoe s'a 'nălţat,
Şi pré lesne a picat.

A. Pann, II, p. 41.—Hinţescu, p. 78.

Cu greŭ te suĭ la o tréptă maĭ mare, şi pré uşor te poţĭ scoborì la una maĭ jósă.

10102 **Cine se înalţă pré mult, cade.**

Dr. JOSEPH HALLER, I, p. 69. — REINSBERG-DÜRINGSFELD, I, p. 388.

Acelaş înţeles ca la No. 560.

«Şi copaciĭ ceĭ maĭ 'nalţĭ maĭ mare sunet fac când se obóră. Aşa şi casele cele nalte şi întemeĭate cu îndelungată vreme, cu mare risipă purced la cădere.»—MIRON COSTIN, *Letop. Mold.*

Aux grandes portes soufflent les gros vents.

Prov. Franc.

Alle gran porte soffiano i gran venti. [1])

Prov. Ital.

10103 **Cela ce se înalţă pre sine, smerise-va.**

Mitrop. ANTIM IVIRÉNUL, *Didahiile*, p. 116.

* △ *Cel ce se înalţă se smeresce.*

C. NEGRUZZI, I, p. 250.—H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Cine (cel ce) se înalţă se va smerì.

I. G. VALENTINEANU, p. 21 & 27.

Ne învaţă supunerea şi modestia.

Toţĭ apostoliĭ, împreună cu Solomon, spun: *Cel ce se înalţă se va umili, cel ce se umilesce se va înălţa.*—MATEI, 23, 12; IOV, 22, 29; PROV. SOL. 15, 33 & 29, 23; LUC. 14 11 & 18, 64: IAC., 4, 6.

Poetul latin ne spune aprópe în aceĭaşĭ termenĭ că menirea poporuluĭ roman este:

Parcere subjectis et debellare superbos.

[1]) La porţile cele marĭ suflă vînturile marĭ.

Quand l'orgueil chevauche devant, honte et dommage suivent de près.

Prov. Franc.

La superbia ando a cavallo e tornò a piedi.[1]

Prov. Tosc.

Hochmuth kommt vor dem Fall.[2]

Prov. Germ.

Pride goes before the fall.[3]

Prov. Engl.

Fudul olan diuşchĭun calîr.[4]

Prov. Turc.

10104 * △ **S'a înălţat omul nostru.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Când unul a ajuns unde nu sĕ asteptà nimeno să parvină.

10105 * △ **S'a înălţat némul nostru.**

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stiubienĭĭ, j. Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10105.

A ÎNCĂLECA

Vedĭ *Sat.*

A SE ÎNCUSCRI

Vedĭ *a se Asemăna, Guşat.*

1) Mândria se duce călare şi se întórce pe jos.
2) Mândria vine înaintea cădereĭ.
3) Mândria vine înaintea cădereĭ.
4) Cine se mândresce rĕmâne scăpĕtat.

10106 **Până nu ne potrivim**
Amîndoĭ nu ne 'ncuscrim.

A. PANN, II, p. 135.—HINȚESCU, p. 151.

Pentru ceĭ carĭ sunt de o sémă, și maĭ ales rĕĭ.

10107 * △ **Nu m'oĭu încuscrà cu el.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteĭu, Banat.*

Ne-cruțător față de cine-va. Ne-ajutător cuĭ-va.

A ÎNNOTÀ

10108 **Să înnóte nu e dat dĕ cât la cel ce s'a 'nvĕțat la înnotat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 65.

Sĕ ḑice pentru orĭ-ce meșteșug ce n'a învĕțat óre-cine. (GOLESCU).

10109 **A notà în contra valurilor.**

G. I. MUNTEANU, p. 72.

A se împotrivi părerilor saŭ credințelor primite de toțĭ ceĭ-l-alțĭ.

Remonter le courant.

Próv. Franc.

A SE ÎNSURÀ

Vedĭ *a Murì.*

10110 **Insóră-te până nu'țĭ trece vremea.**

A. PANN, II, p. 147.—HINȚESCU, p. 80.

Tóte sunt bune la vremea lor, dar maĭ ales căsătoria.

10111 * △ Omul când se însóră îşĭ maĭ pune o dógă.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna.*

Se întregesce, se cuminţesce, se maĭ statornicesce.

10112 * △ Plécă şi te 'nsóră
Pe rînd ca la móră.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. j. Mehedinţĭ.*

Pentru cel care umblă după însurătóre, când 'ĭ-a venit rîndul.

10113 * △ S'a însurat cur-golea cu fata sărăcieĭ, şi 'ĭ-a cununat ucigă'l tóca.

G. P. SALVIŬ, *înv., c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Când soţiĭ sunt amîndoĭ săracĭ.

10114 * △ Sciŭ eŭ c'o să mĕ 'nsor, dar îmĭ trebue întâiŭ la nópte.

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Vedĭ *Vară.*

Acelaş înţeles ca la No. 304, la care se adaogă ca variantă.

10115 Dacă inima îţĭ cere
Te 'nsóră şi 'ţĭ ĭeà muĭere.

A. PANN, II, p. 109.—HINŢESCU, p. 79.

Celuĭ căruĭa îĭ arde de căsătorie.

10116 Orĭ te însóră, orĭ te fă ostaş, orĭ te fă călugăr.

A. PANN, II, p. 114. — HINŢESCU, p. 80.

Tot omul e dator în lume să urmeze una din aceste treĭ, adică: saŭ să se facă ostaş, orĭ călugăr, saŭ să se însóre, dar însă ostaş să se facă maĭ tînĕr, călugăr maĭ bĕtrân şi să se însóre când ajunge în minte maĭ cóptă, când póte adică să câştige banĭ, iar nu când scie numaĭ să cheltuĭéscă. Veḑĭ A. PANN, *Archir*, p. 13.

Greciĭ de astă-ḑĭ ḑic: *saŭ însóră-te cât eştĭ tînĕr, saŭ hotărĕsce-te din tinereţe ca să te călugăresci.*

POVESTEA VORBEĬ

Mulţĭ doresc singurătatea, dar eŭ de ea sunt sătul.
I-am cunoscut bunătatea, mĭ-a venit acră, destul.
Un om singur într'o casă, şade ca un surd şi mut,
Mănâncă fără de masă, dórme fără aşternut;
Când plécă din cas'afară, drumu 'ĭ e fără soroc,
Umblă ca o pĭerde vară, zăbovind din loc în loc.
Prânzesce unde 'ĭ e fóme, mănâncă ce o aflà,
Unde înseréză dórme, aşterne ce s'o 'ntîmplà.
In case familiare, cu vĕḑ bun nu 'l priimesc,
E greţos la fie-care, deşi 'n faţă îl cinstesc.
De s'ar purtà cât de bine şi d'ar umblà ca un sfânt,
Tot îl defaĭmă orĭ-cine şi îĭ ḑice: pasce-vînt.
Fie-care îşĭ teme nevasta, fata de el,
Şi să sfiesce să'l cheme să petrécă 'n vre-un fel.
El cât de mult să postéscă şi să umble ne-mâncat,
Maţele să 'ĭ chiorăĭéscă, tot îĭ ḑic că e 'mbuĭbat.
De să duce la vr'o trébă maĭ des, unde sunt femeĭ,
Curtesan îl fac în grabă, ş'îşĭ rîd de el între eĭ.
De să duce la primblare umblă singur ca un cuc,
Şi privesce cu jind mare la câţĭ de braţet se duc.
Unde vede vr'o figură, vr'o tînĕră, vr'un pantof,
Stă, sĕ uĭtă, cască gură, şi se alege cu, of!
A-casă ĭar dacă vine trăesce cu totul prost,
Rare-orĭ mănâncă bine, maĭ mult uscăturĭ şi post.
Când e bolnav n'are cine un păhar apă să 'ĭ dé,
Móre până când îĭ vine un cunoscut a'l vedé.
De are banĭ tot găsesce pe un maĭ doritor
Şi vine de 'l linguşesce să-l lase moştenitor;
Ĭar de este sărac móre cu ḑile din ne-cătat,
De patru, fără plânsóre, în grópă e aruncat.
Şi să pĭerde după lume ca o pulbere în vînt,
Némul sĕŭ şi al sĕŭ nume merge cu el în mormînt.
Nu 'ĭ rĕmâne din viaţă pomenire c'a trăit;
Trăesce fără dulcéţă, se duce cum a venit.
Iată dar singurătatea, pe care mulţĭ o slăvesc,
Asta e, ḑic, bunătatea traĭuluĭ filosofesc.
Fie, fie, dăruită dintru tot sufletul meŭ,
Aĭbă-o cuĭ e dorită, maĭ mult nu o voesc eŭ.
Cu Dumneḑeŭ înainte, îmĭ ĭeaŭ inima în dinţĭ,
Mĕ 'nsor, cunună părinte, şi ḑică-mĭ toţĭ că n'am minţĭ.
Cunoscut şi sciut este c'am maĭ fost căsătorit,
Am ţinut două neveste şi nicĭ una n'a murit.

Una mĕ lăsă pe mine, pe una o lăsaiŭ eŭ,
De am trăit rĕŭ saŭ bine, să ne erte Dumneḑeŭ.
Şapte anĭ trăiiĭ cu una şi mereŭ m'am judecat,
Gâra — mâra tot-d'é-una, dar în sfîrşit am scăpat.
Cu a doa făcuĭ casă, şi la al ḑecilea an,
Vrênd să se facă maĭ grasă mĕ urî ş'îmĭ fu duşman.
Săracă fuseră tóte, săracă şi acum ĭeaŭ,
Cu doar, n'o fi şi cu póte peste maĭ bine să daŭ.
Dar însă de loc nu 'mĭ pasă or şi cum d'oiŭ nemeri,
Unde o ĭeşi să ĭésă, sunt deprins a suferi.
Ca un soldat ce 'n rĕsbóĭe maĭ de multe orĭ a fost,
N'are frică şi nevoe ca acel recrut şi prost.
Cine n'a umblat cu armă e frică 'n mâĭnĭ să o ĭea,
In ochĭ îĭ e ca o spaimă, îl mănânc câiniĭ cu ĭea.
Iar cel învĕţat îndată o ĭea ş'o are de joc,
Se aprinde şi stă gata să intre cu el în foc.
Il veḑĭ cu fruntea seméţă peste armaţĭ tăbărît,
Pe mórte orĭ pe viéţă, nu 'ĭ pasă e hotărît.
Aşa şi cel ce sĕ 'nsóră ş'a tras gândul căsnicesc,
D'a doua ş'a treia óră, fricĭ, spaime nu 'l îngrozesc.
Gâra — mâra, nu 'l sfiesce cântecele i se par;
Când sĕ 'nvaţă şi 'ĭ lipsesce, duce dorul l'a lor rar.
Omuluĭ de orĭ ce bine îĭ vine îmbuibăturĭ,
De dulceţurĭ gréţă 'ĭ vine, doresce şi acriturĭ.
Pelinul amar ca fierea ca o doftorie 'l ĭea
Şi maĭ cu gust de cât mĭerea pe ne-mâncate îl bea.
Mângâerea aşa iară satură des când o veḑĭ
Ş'începe a fi amară, de n'o fi şi ceva sfeḑĭ,
Că unde sunt iubirĭ multe sunt şi multe 'ntristăciunĭ,
Ca plânsurile la nunte şi rîsul la 'ngropăciunĭ.
De când lumea ast-fel tóte a fost şi vor fi cum sunt,
Nicĭ s'a putut, nicĭ sĕ póte împotrivă-le cuvênt;
Cuĭ dar pĭelea să 'nfurnică, nevéstă 'n casă să'şĭ ĭea,
S'o lase cuĭ nu e frică să tragă danţul cu ea.
Dar nicĭ ne'nsurat, în urmă să umble prin sat hîrbar,
Că 'şĭ găsesce de îĭ curmă drumul din sat vre-un par.
Pentru că 'n sfânta scriptură, e 'nvederat şi citim,
Unde dă învĕţătură în lume cum să trăim,
Că una din treĭ la numĕr, să 'şĭ alégă cine-vaşĭ,
Orĭ însurat, orĭ călugăr, orĭ să se facă ostaş.

A. PANN, II, p. 114.

Aceste versurĭ sunt maĭ ales interesante prin amănuntele ce ni le dă din viéţa luĭ Anton Pann.

10117 — De ce nu te 'nsorĭ?
— N'am banĭ.
— De ce nu câştigĭ?
— N'am noroc.
— De ce nu morĭ?
— Căcĭ nu 'mĭ vine mórtea.

A. PANN, II, p. 126.

1⁰ Cine nu are banĭ saŭ nu scie să 'ĭ câştige, nu trebue să se căsătorĕscă.
2⁰ Pentru omul fără nicĭ o vlagă.

10118 △Când sĕ 'nsóră,
Nu 'ĭ (e) de móră.

I. Creangă, *Conv. Liter.*, XI, p. 26; *Pov.*, p 155. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 458.

Pentru ceĭ carĭ se căsătoresc şi nu aŭ cu ce să ţină casa.

«Ţĭ-aĭ găsit, dise Ipate. Par'că eştĭ nu sciŭ cum, măĭ Chirilă; vorbescĭ şi tu, ia aşa, în 'dodiĭ, câte odată. Am eŭ semĕnătură? am eŭ tóte cele trebuincĭóse pentru casă? Tu credĭ că numaĭ aşa se ţine o femee?... Vorba ceea: «*când se 'nsóră, nu 'ĭ de móră*». — I. Creangă.

10119 * △Cine se 'nsóră trebue să aĭbă de móră.

D. Popoviciu, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 10118 sub formă de povaţă.

10120 *Când te însorĭ, să te însorĭ, ĭar nu să te măriţĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 105. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 458. — Fr. Damé, II, p. 208.

Adică să nu ĭeĭ nevastă care să 'ţĭ poruncĕscă (Golescu).

10121 ● Insóră când vreĭ, mărită când poţĭ.

D-na E. B. Mawr, p. 58.

Arată cu câtă greutate măriţĭ o fată.

Vedĭ *a Mărità.*

Marie ton fils quand tu voudras,
Mais ta fille quand tu pourras.

Prov. Franc.

Casa tu hija como pudieres,
Y tu hijo como quisieres. [1]

Prov. Span.

Marry your Son when you wish, your Daugter when you can. [2]

Prov. Engl.

10122 Lesne a se 'nsurà,
Şi greŭ a se dessurà.

A. PANN, II, p. 110.—HINŢESCU, p. 81. —D-na E. B. MAWR p. 54.

Vedĭ *Nevéstă.*

Prin urmare să ne gândim bine înainte de a face acest pas hotărîtor.

Uxorem duxi sed centum postea luxi. [3]

Prov. Lat.

Qui se marie à la hâte, se repent à loisir.

Prov. Franc.

Marry in Haste, and repent at Leisure. [4]

Prov. Engl.

Heirathen in Eile,
Bereut man mit Weile. [5]

Prov. Germ.

Chi erra in fretta
A bell' agio si pante.

Prov. Ital.

---

[1]) Mărită fata cum veĭ puté, şi însóră băiatu cum veĭ vré.
[2]) Insuraţĭ fiul vostru cum veţĭ vré, măritaţĭ fata vóstră cum veţĭ puté.
[3]) M'am însurat, dar am plâns după aceea o sută (de anĭ).
[4]) Insurat cu grabă, şi căit pe îndelete.
[5]) Insurat cu grabă, te căĭesce pe îndelete.

10123 **Până la douĕ-ḑecĭ de anĭ se însóră cine-va singur; de la douĕ-ḑecĭ la douĕ-ḑecĭ şi cincĭ îl însóră alţiĭ; de la douĕ-ḑecĭ şi cincĭ la treĭ-ḑecĭ îl însóră o babă; iar de la treĭ-ḑecĭ înainte numaĭ dracu 'ĭ vine de hac.**

I. Creangă, *Conv. Liter.*, XI, p. 22; *Pov.*, p. 142. — S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 14.

Cu cât bărbatul sĕ deprinde maĭ mult cu vĭéţa de burlac (holteĭu), cu atât maĭ greŭ sĕ hotăresce a o părăsì şi, de la o vreme, nu se maĭ ţine nimene de capul luĭ ca să 'l facă om între ómenĭ, ci chiar babele, talpa ĭaduluĭ, carĭ sciŭ să închĭege şi apele, nu'ĭ pot veni de hac şi 'l lasă în plata Domnuluĭ.

10124 * △ **Nu te însurà, mĕĭ vere,**
Că femeĭa multe cere.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Veḑĭ *Muĭere.*

Arată firea ne-săţĭósă şi vecĭnic ne-mulţumită a femeiĭ.

10125 * △ **S'a 'nsurat Petrache!**

Gavr. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Veḑĭ *a se Mărità.*

1⁰ Erà o haĭmana, l'a strîns de pe drumurĭ.
2⁰ A păţit'o cât de bună; l'a potrivit cum se cade.

10126 * **A însurà pre cine-va.**

Veḑĭ *a Mărità.*

1⁰ A'l gonì, a se cotorosì de dînsul.
2⁰ A'l potrivì bine.
2⁰ A'l omorî.

INSURARE

10127 **Însurare fără stare, să fiĭ gata la ţesală.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 102.

Adică cel ce sĕ însóră fără nicĭ o stare, să sufere ale nevesteĭ sudalme (GOLESCU).

10128 **Însurarea dĕ tînĕr, ca mâncarea dĕ diminéţă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 69.

* △ *Insurarea de tînĕr, şi mâncarea de diminéţă nu strică.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Puiescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Insurat*, *Insurătóre*, *Mâncare.*

Acelaş înţeles ca la No. 8757.

INSURAT

10129 **Insuratul de tînĕr şi mâncarea de diminéţă n'aŭ greş.**

C. NEGRUZZI, I, p. 251.

* △ *Insuratul de tînĕr şi mâncarea de diminéţă mare bine prinde.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Păcioĭu, j. Muscel.*

* △ *Insuratul de tînĕr şi mâncarea de diminéţă nu strică.*

E. I. PATRICÏU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Insuratul de vreme şi mâncarea de diminéţă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 418, 506 & 955.

Vedĭ *Insurare*, *Insurătóre*, *Mâncare.*

Acelaş înţeles ca la No. 10128.

Chirița. — Aĭ uitat că dăm masă mare astă-ḑĭ... de ḑiua bună că mĕ duc la Paris și că logodim pe Guliță cu Luluța.
Bîrzoĭu. — Ba că sĕ ḑicĭ... altă nebunie.
Chirița. — Nebunie?
Bîrzoĭu. — Guliță 'ĭ pré tînĕr.
Chirița. — Cu atâta maĭ bine... *însuratu de diminéță și mâncatu de vreme*...

Chirița în provincie.

10130 * △Sculatul de diminéță și însuratul de tînĕr nu strică nicĭ dată.

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaș înțeles ca la No. 10129.

10131 De însurat și de cóte góle să nu se vaĭete nimene.

Laurian & Maxim, I, p 957.

Vedĭ *Copil, Cot, Însurătóre, Pĕr.*

Căcĭ femeĭ cât pĕr în cap, și nu atîrnă de cât de voința ta ca să 'țĭ puĭ capul sănătos sub Evangheliĕ.

10132 Cuĭ stă gândul la 'nsurat
Âmblă pare că e bét.

S. Fl. Marian, *Nunta,* p. 93.

Pre cine l'a ajuns dorul de însurat nu maĭ are nicĭ tragere de inimă, nicĭ spor la lucru, precum maĭ ḑice cântecul poporan:

Când e vremea de 'nsurat
Nu aĭ vreme de lucrat,
Că mergĕnd ca să lucrezĭ
Din inimă tot oftezĭ;
Și când vreĭ ca să muncescĭ
La ĭubita ta gândescĭ,
Și de loc nu poțĭ munci
Când vreĭ să mergĭ a peți.
Și de loc nu poțĭ lucrà
Când vreĭ a te însurà,
Și să fiĭ de al tĕŭ rînd
Să nu âmbli tot gândind.

INSURĂTÓRE

Vedĭ *Mâncare*.

10133 Insurătórea de tînĕr e ca gustarea de diminéţă.

A. PANN, II, p. 148. — HINŢESCU, p. 80.

Insurătórea de tînĕr e ca mâncarea de diminéţă.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 223.

* △ *Insurătórea timpurie e ca mâncarea de diminéţă.*

Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Insurătórea de tînĕr şi mâncarea de diminéţă nu strică.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiŭ.*

Vedĭ *Insurare, Insurat, Mâncare.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 10129.

10134 * △ La însurătóre şi la mórte nu sĕ póte să n'aĭ parale.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bêrlad, j. Tutova.*

Căcĭ şi una şi alta cer cheltuĭélă mare.

10135 * △ De însurătóre şi de cóte góle nu scapă nimene.

D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *De însurătóre și de cóte góle să nu te vaețĭ nicĭ odată.*

Semin. Centr. Buc., Cl. VII, *prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Copil, Cot, Insurat, Păr.*

Acelaș înțeles ca la No. 10131.

10136 *Îĭ trebuià și luĭ însurătóre ca curuluĭ biciŭ.

A. GOROVEIŬ, *com. Fălticenĭ, j. Sucĭava.*

Despre cel care se însóră fără să 'ĭ fi venit vremea saŭ fără să fie vrednic a'șĭ ține casa.

10137 *După însurătóre și cal de ginere.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Mórte.*

Acelaș înțeles ca la No. 5486.

ISON

10138 *A ține isonu.

G. POBORAN, *inst. com. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Bîzoĭu, Haugu, Strună.*

Acelaș înțeles ca la No. 10064.

JAC

10139 Doar nu 'ĭ țéra 'n jac.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 719.

Când poțĭ lua ce 'țĭ place și cum îțĭ place.

RĂSVRĂTESCU. — M'aĭ păcălit leliță; dar vorba ceea: păcălire de leliță, cere plată o guriță, *(caută s'o sărute)*.
SUSANA — *(respingêndu'l)* Da cată 'țĭ de drum, omule; *doar nu 'ĭ țéra 'n jac.*

JAF

10140 *Dacă e jaf, jaf să fie.

P. ISPIRESCU *Rev. Ist.*, III, p. 153. — I. G. VALENTINEANU, p. 33.

Dacă e dĕ jaf, jaf să fie.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 87.

Vedĭ *Bal.*

Sĕ dice când nu maĭ e milă șî îndurare (GOLESCU).

JOC

10141 Dacă n'aĭ noroc
Cacă-te pĕ joc.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 116.

Adică să ne depărtăm dĕ jocul cărților, când n'avem noroc (GOLESCU).

JOC

Vedĭ *Inimă, Lucru, Noroc.*

10142 * △Jocul rupe cojocul.

Semin. Centr., Bucur. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — I. POPESCU, *înv. com. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Jócă.*

Cine se ține de jocurĭ și petrecerĭ sărăcesce.

10143 * △Jocul nu face cojocul.

V. SALA, *dasc. com. Șust, comit. Bihor, Ungaria.*

Cine îşĭ perde vremea numaĭ în jocurĭ şi petrecerĭ, nu are cu ce să se îmbrace.

10144 * △ Joc fără descântec şi vĕduvă fără plâns nu este.

V. SALA, *dasc. com. Petrilenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Nu e bucurie fără supĕrare.

10145 * △ — Haĭ la joc, picĭóre góle!
— Baĭu, că mi-ĭ fóme.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Când poftim pre cine-va la unele şi dînsuluĭ îĭ ardo inima de altele.

10146 * △ Nu ḑice: hop!
Până-a nu intrà în joc.

V. A. FORESCU, *c. Câmpulung, Bucovina.*

Nu ḑice: hop!
Până nu te veḑĭ în joc.

HINŢESCU, p. 75.

* △ *Nu ḑice: hop!*
Până nu eştĭ în joc.

G. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Nu ḑi: hop!
Până nu 'ĭ sărì în joc.

D-na ELENA SEVASTOS, *Nur.*, p. 212.

* △ *Până nu intrì-în joc*
Să nu ḑicĭ: hop!

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — GR. I. ALEXANDRESCU, *magistrat, j. Putna.*

* △ *Atuncĭ ḑi: hop!*
Când eştĭ în joc.

IULIU GROFŞOREANU, *dasc. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Veḑĭ *a Sărì.*

Nu te bucurà înainte de a vedé sfîrşitul. Veḑĭ No. 5865.

Ante victoriam ne canas triumphum. [1])

Prov. Lat.

Il ne faut pas chanter le triomphe avant la victoire.

Prov. Franc.

Non convien cantare il trionfo prima della victoria. [2])

Prov. Ital.

Singe nicht Victoria, bevor der Sieg erfochten ist. [3])

Prov. Germ.

Men moet geen triomflied zingen vóór de victorie. [4])

Prov. Oland.

10147 * △ **Hop! până eştĭ în joc.**

V. SALA, *dasc. c. Mizies, comit. Bihor, Ungaria.*

Bucură-te până îţĭ merge bine.

10148 * △ **Nu sciŭ ţesĕ, nu sciŭ cósĕ,**
Iar la joc des te îndeşĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Veḑĭ *Horă.*

1) Să nu cânţĭ triumful înainte de victorie.
2) Nu e bine să cânţĭ triumful înainte de victorie.
3) Nu cânta victoria, înainte ca victoria să fie câştigată.
4) Nu trebue să cânţĭ un cântec de triumf înainte de victorie.

Acelaş înţeles ca la No. 10084.

10149 **După óra ş-dzucarea.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 154.

**Cata chirólu ş-gĭoclu.*[2])

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

**După chíró ş-gĭoclu.*[3])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

După împrejurărĭ şi faptele.
Aromânii au jocurĭ deosebite pentru nuntă, serbătorĭ, petrecerĭ, mese, etc.
Dicerea are o origină grecéscă.

Κατα τον χερό, κε τον χορό.

Prov. Grec.

10150 * △ **S'a pornit ca surda în joc.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţi.*

Surda ne-audind când tace lăutarul, că să se opréscă şi ea din joc, maĭ jócă puţin până vede că s'au lăsat ceĭ-l-alţĭ.
Se aplică acelor carĭ se pornesc într'o trébă fără nicĭ o socotélă şi în afară de vreme.

10151 * △ **Face din joc, cĭoc.**

AVRAM CORCEA *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Vedĭ *Jócă.*

[1]) După vreme şi jocul.
[2]) După timp şi jocul.
[3]) După timp şi jocul.

Despre aceĭ ce încep cu gluma şi sfîrşesc cu cérta. Se întrebuinţéză maĭ ales pentru copiĭ, carĭ se jócă şi apoĭ se bat. Veḑĭ No. 10163.

10152 **La joc şi la beţie se cunósce Românul.**

Baronzi, p. 206.

Veḑĭ *Beţie*.

Acelaş înţeles ca la No. 8165.

10153 **Cel ce privesce la joc, maĭ bine judecă dĕ cât cel în joc.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 77.

Adică ceĭ pĕ din afară dĕ cât ceĭ ce urméză slujba lor (Golescu).

10154 * △ **Dacă te-aĭ băgat în joc, trebue să jocĭ.**

I. Creangă, *Amint.* p. 95. — Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coşteĭu*, *Banat*. — C. C. Bungeţĭanu, *stud.* c. *Cosovĕţ*, j. *Mehedinţĭ*.

Daca aĭ intrat în joc trebue să jocĭ.

Fr. Damé, II, p. 248.

Aĭ intrat în joc, trebue să jocĭ.

S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 1.

Cine intră în joc cată să jóce.

Baronzi, p. 50.

Cine intră în joc caută să jóce.

Hinţescu, p. 85.

Veḑĭ *Danţ*, *Horă*.

Cine-va începênd un lucru, de voe de ne-voe e silit să 'l ducă până la sfîrşit.

«Apoĭ svîrle potcapul de-o parte şi la joc de-à valma cu noĭ, de 'ĭ pălălăĭaŭ pletele.

«Şi tragem un ropot, şi două, şi treĭ, de ĭerà cât pre ce să scótem sufletul din popa. Şi aşa l'am vlăguit, de 'ĭ erà acum lehamete de noĭ. Dar vorba ceĭa: *daca te-aĭ băgat în joc trebuĭe să jocĭ.*» I. CREANGĂ.

10155 * △ **Nu intrà în joc daca nu vreĭ să jocĭ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Nu te apucà de o trébă, dacă nu scií cum să o facĭ.

10156 * **Daca 'ĭ joc, joc să fie.**

Vedĭ *Bal, Jaf.*

Acelaş înţeles ca la No. 10140.

10157 **A aduce pre cine-va în joc.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 113.

A mestecà pre cine-va într'un lucru fără scirea luĭ.

10158 * **A'l chemà în joc.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 113.

A chemà pre cine-va să facă ce-va ce 'ĭ place, şi scie să facă.

10159 **A face bun (rĕŭ) joc.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 113.

A'ĭ merge bine orĭ rĕŭ.

10160 **Nu e loc de joc.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 181.

Nu e vreme de a petrece.

10161 * **A intrà în joc.**

D-na S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 204.

Vedĭ *Horă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10085.

JÓCĂ

10162 * △ **Jóca sparge cojóca.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Comaniţa, j. Olt.* —CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Vedĭ *Joc.*

Acelaş înţeles ca la No. 10142.

10163 * △ **Jóca aduce tărbaca.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Şerbănescĭ, j. Argeş.*

Vedĭ *Joc.*

Adese orĭ petrecerile se isprăvesc cu bătăĭ. Vedĭ No. 10151.

JOĬMIR

10164 **Joĭmir.**

L. ŞĂĬNEANU, *Dict.*. p. 448. — FR. DAMÉ, II, p. 248.

Adică ştrengar,

In vechime, soldat cu plată, în Moldova. Joĭmirĭ eraŭ, la origină un corp de soldaţĭ, în Polonia, de unde numele a trecut, maĭ târdiŭ şi la noĭ.

«Eră boĭeriĭ, şi maĭ ales Miron Logofĕtul n'aŭ vrut să dee zapis ca acela la mânile luĭ Dimitraşco-Vodă; ce aŭ dis că ţéra este plină de ómenĭ, şi de or ernà câte cincĭ-şese Tătarĭ într'un sat, nicĭ se va cunósce pe urma lor stricăcĭune; că şi în Ţéra Leşéscă ernézâ *Joĭmirĭ* prin sate, şi nicĭ un rĕŭ nu petrec ómeniĭ prin sate». — NIC. MUSTE, II, p. 13.

A JUCÀ

Vedĭ *Brad, a Cântà, Cĭur, Drac, a Fluerà, Frică, Horă, Lele, a Murì, Popă, Vară.*

10165 * △Tótă ḑîua ţop şi hop,
Sara nu 'ĭ ce dà la porc

V. SALA, *dasc. c. Dumbrăvanĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Cine se ţine numaĭ de petrecerĭ nu are cu ce să ducă cheltuelile caseĭ.

10166 * △Hopa, hopa
Jócă popa;
Uĭuĭu
Şi dascalu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭŭ, Banat.*

Ḑicere gluméţă, adese-orĭ ironică, când se pune preotul la joc.

10167 Cum se şopâe, aşa se joca.[1])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 12.

* *Cum l̃i şul̃eră, aşĭ gĭócă.*[2])

ILIE GHICU, *prof. c. Arminciŭ, Epir.*

Veḑĭ *a Cântà.*

Acelaş înţeles ca la No. 9817.

10168 * △Dacă fata nu scie jucà, ḑice că lăutariĭ nu sciŭ cântà.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Când dăm vina pe alţiĭ.

---

1) Cum se şueră, aşa jócă.
2) Cum îĭ şueră, aşa jócă.

10169 * △ **Pentru' un lucru de nimică**
Jócă baba de se strîcă.

A. CÏOCOÏU, *stud. j. Dorohoïu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluïu.*

Vedĭ *Babă.*

Acelaş înţeles ca la No. 5773 b.

10170 * △ **Astă-ḑĭ jócă, mâne zace.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Aḑĭ bine, mâne rĕŭ.

10171 * △ **Jócă mucea**
Cu câcacea.

M. LUPESCU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

* △ *Jócă Mucea*
Cu Căcâcea
Şi le cântă Zgremburicea.

T. BĂLĂŞEL, *preot c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

1° Când maĭ mulţĭ nătăfleţĭ se adună la o petrecere.
2° Când maĭ mulţĭ rĕĭ, maĭ ales şi pré tinerĭ, se potrivesc la o trébă.

10172 * △ **Ce ar maĭ fi dacă ar jucà ursu de bună voe.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovéţ, j. Vasluĭu.*

Supunere de frică. N'aĭ ce face, n'aĭ în cotro, trebue musaĭ.

10173 **Trebuĭe să jocĭ, după cum ĕţĭ cântă vremea.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 114.

Adică, după vreme, trebuĭe să te porţĭ (GOLESCU).

10174 **Carle juca far de musica, ĭe mugnit.**[1])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 11.

Pentru ceĭ carĭ se bucură fără pricină.

10175 **Cine a plătit acela să şî jóce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p, 78.

Adică cine e dĕ vină acela să şî sufere, şî cine a muncit, acela să şî foloséscă (GOLESCU)

10176 **Cel ce jócă pururea umblă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 77; *Asem.*, p. 152.

Adică cel ce sĕ silesce nu lipsesce din muncă (GOLESCU).

Toujours va qui danse.

Prov. Franc.

10177 **Jócă danţ pe mamaligă (mămăligă).**
Şi-ĭĭ ajunge cât câştigă.

A. PANN, I, p. 106. — HINŢESCU, p. 43.

Pentru omul mâncăŭ.

10178 **Jócă nuna p'în tindă dĕ 'ĭ ajunge picerele în grindă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 23.

Arată pofta cea mare dĕ joc, şî veselia pentru tineriĭ căsătoriţĭ (GOLESCU).

[1]) Çine jócă fără musică, e nebun.

10179 * △ Jócă pe teĭu-belit.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

E muere rea.

10180 * △ Jócă pe talger.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică jócă bine.

10181 O facĭ de jócă înainte'ţĭ pe taler.

A. PANN, II, p. 125. — HINŢESCU, p. 84.

Ţi se supune cu totul, şi cu plăcere.

10182 * △ Par'că jócă pe tipsie.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Vedĭ *Tipsie.*

E sprinten, gătit şi vesel; saltă de bucurie.

10183 *Ti gĭoc pe tîpsie. [1])

G. ZUCA, *stud. c. Culona, Albania.*

Te duc de nas cum vréŭ.
In Albania se jócă aricĭĭ pe tipsie. Din acest obiceĭu s'a născut ḑicerea.

10184 *Jócă ca ursul.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, Ascm.*, p. 52.

1⁰ De nevoĭe.
2⁰ Jócă greoĭu.

---

[1]) Te joc pe tipsie.

10185 *A jucà înainte de a tocà.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Petrece şi nu se gândesce întâiŭ la cele trebuincĭóse.

10186 *A 'l jucà pe degite (degete).

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 636.

A duce de nas pre cine-va, a'l purtà după placul nostru. Dicerea vine de la *jocul păpuşelor.* A se vedé, între alte, D. C. OLLĂNESCU, *Teatru la Românĭ*, I, p. 25.

«In ce să te încredĭ de-acum, dacă şi fetele *te gĭoc pe degite*». — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 636.

10187 * △ A jucà gherghina.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi belşug. Se dice când merge anul bine şi tótă lumea e veselă.

10188 *A 'ĭ-o jucà.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 720.

A 'şĭ rîde de cine-va, a'l păcălì, a'l înşelà.

«Umblă ş'aista după colacĭ caldĭ. Imĭ vine *să 'ĭ-o joc.*» — *Rusaliile.*

A SE JUCÀ

Vedĭ *Mână.*

JUCAT

10189 Când şti la jucatu, joca.[1])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* p. 11.

Vedĭ *Joc.*

Acelaş înţeles ca la No. 10075.

[1]) Când eştĭ la joc, jócă.

10190 * △ **Nu te-întrece la jucat,**
Mĕĭ burduf căcat.

ION BOLDEA, *elev, Semin. comit. Tîrnava-Mare, c. Crihalna, Transilvania.*

1⁰ Când unul nu se maĭ lasă de jucat, de petrecerĭ.
2⁰ Amenințare pentru cel care se cam obrăznicesce.

JUPÂN

Veḑĭ *Slugĭ, Stăpânĭ.*

A se vedé în LAURIAN ȘI MAXIM, *Glosar,* p. 337, precum și L. ȘĂINEANU, *Semasiologia limbeĭ române,* p. 446—449 scăderea treptat a cinsteĭ cuvîntuluĭ *Jupân,* la Românĭ. De unde în vechime cuvîntul jupân [1]) erà sinonim de domn și stăpân [2]) a ajuns astă-ḑĭ să se ḑică numaĭ ovreilor și acestora chiar, cam în bătaĭe de joc.

10191 **De aḑĭ până mâĭne,**
Numaĭ pentr'o pâĭne,
Numaĭ să 'ĭ ḑicĭ: jupâne.

A. PANN, *Edit.,* 1889, p. 132.

De aḑĭ până mâĭne,
Numaĭ într'o pâĭne,
Ca să 'ĭ ḑică doar: jupâne.

A. PANN, II, p. 85.

De aḑĭ până mâne,
Numaĭ într'o pâne,
Ca să 'ĭ ḑică doar: jupâne.

HINȚESCU, p. 139.

Veḑĭ *Astă-ḑĭ.*

---

[1]) Astă-ḑĭ la Croațĭ și Sîrbĭ, *župană* = primar, inspector; la Polonĭ *župan* = funcționar înalt; la Ungurĭ *ispan* = șef de comitat.

[2]) In pravila luĭ Vasile Lupu: «Sluga, care va furà în casa *jupânuluĭ* sĕŭ, de va furà lucrul puțin să nu se cérte, ĭară de va furà lucru mare, să se cérte».

Scăpătat şi mândru. Se dice, maĭ ales, pentru ceĭ carĭ deschid prăvălie pe séma lor, nevroind să slujéscă la alţiĭ, şi ne-avênd totuşĭ mijlóce îndestule, pentru a fi neguştorĭ în lege.

JUPÂNÉSĂ

Vedĭ *Leuc.*

10192 **Socotesce trenţărósa că este jupânésă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 65.

Adică fie-care, fie cât dĕ mic, socotesce pĕ sineşí dĕ om mare (GOLESCU).

LARGUL

10193 * △ **A fost la largul sĕŭ.**

IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

'Ĭ-a stat în mână să facă óre-ce.

10194 **La strîmtul tĕŭ şi la largul meŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 39.

Acum e la largul eĭ (luĭ) şi la strîmtul meŭ.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 113.— F. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 227. — HINŢESCU, p. 87. — FR. DAMÉ, IV, p. 117.

* *Este la largul luĭ şi la strîmtul altuĭa.*

A. PANN, III, p. 53. — HINŢESCU, p. 55.

* *Te apuc la largul meŭ şi la strîmtu tĕŭ.*

G. POBORAN, *inst. com. Slatina, j. Olt.*

Adică la vremea mea, ïar nu la a ta, când eŭ pocïu şî tu nu (GOLESCU).

LAŢ

Vedĭ *Porumb, a Sbura.*

10195 * △ **A dà în laţ.**

G. POBORAN, *inst j. Olt.*

Vedĭ *Cursă.*

Adică a fi prins.

10196 ***A se prinde în laţ.**

FR. DAMÉ, II, p. 263.

A cădé în cursă, a fi înşelat.

10197 ***A se dà în laţ (laţĭ).**

LAURIAN, & MAXIM, I, p. 685; II, p. 123. — FR. DAMÉ, I, p. 243.

Vedĭ *Cióră.*

Acelaş înţeles ca la No. 1658.

10198 **Cu gândul prins în laţ.**

POMPILIU, *Conv. Liter.*, IX, p. 191.

Cu gândul la un singur lucru.

LĂUTĂ

Vedĭ *Alăută, Vin.*

10199 **Cu lăuta şi cu tóba**
Aduseĭ în casă glóba.

A. PANN, II, p. 111.

Cu lăuta şi cu toba aduseĭ în casă glóba.

HINŢESCU, p. 88.

Vedĭ *Lăutar.*

Când unul a luat o femee rea, de nevéstă.

LĂUTAR

Vedĭ *a Bé, Cap. VII, c. Cinste, Mămăligă, Pişat.*

10200 **Cu lăutarĭ şi cu masă**
Aducĭ pe dracu în casă.

A. PANN, II, p. 111. — HINŢESCU, p. 88.

Vedĭ *Drac, Lăută.*

Acelaş înţeles ca la No. 10199.

10201 **Lăutarul córde vede, córde viséză.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 42.

Adică fie-care meşter la meşteşugul sĕŭ gândesce (GOLESCU).

10202 * △ **Ţéra móre de Tătariĭ,**
Sdrónţa pune lăutarĭ

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *a Bé, a se Gătì, Légăn, a Peptenà.*

Când unul se găsesce la mare nevoĭe, ĭar altul cântă şi se veselesce. Vedĭ No. 8108, 8109 & 8110.

10203 * △ **Lăutarul cântă maĭ bine când îşĭ cântă luĭ.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Omul maĭ bine îngrijesce de dînsul.

10204 * △ **In casa lăutaruluĭ fie-care jócă.**

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.* — *Calendar 1850, Iaşĭ.*

Pentru cele carĭ staŭ în mâna nóstră.

LÉGĂN

Vedĭ *Cap. VI, c. Légăn.*

10205 **Lumea pere şi vecina se dă în légăn.**

HINŢESCU, p 94. — BARONZI, p. 50.

Vedĭ *a Bé, a se Gătì, Lăutar, a se Peptenà.*

Acelaş înţeles ca la No. 10202.

LĬUDE

Vedĭ *Lude.*

A SE LOGODÌ

10206 **După ce eraŭ tinerĭ,**
Se logodiră şi Vinerĭ.

A. PANN, II, p. 148. — HINŢESCU, p. 187. — S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 88.

Vedĭ *Nuntă.*

Când un lucru nu se face la vreme, şi maĭ ales peţitu şi logodirea.

Românul crede că logodna nu e bine să se facă Marţea, Mercurea şi Vinerea, fiind ḑile păgubitóre.

Marţĭa, nu e bine să pornescĭ în peţit, logodit saŭ cununat, pentru că *în acéstă ḑi s'a pornit lumea.* De aceea româncele nu îndatinéză, în acéstă ḑi, nicĭ odată, a începe vre un lucru noŭ şi de o durată maĭ lungă, bună óră: a urḑì, a pornì pânza, a croì o cămaşă, ca nu cum-va să le mérgă treburile rěŭ.

Mercurea încă nu e bine să pornescĭ în peţit, pentru că Mercurea *e stinghere* pe lume; Mercurea e vĕduvă, şi cine peţesce, saŭ se cunună în acea ḑi, fórte bine póte să rĕmână vĕduv.

Acelaş lucru pentru Vinerea.

A se vedé în S. Fl. Marian, Nunta la Românĭ, de unde s'aŭ luat cele de maĭ sus, maĭ multe amĕnunte în acéstă privinţă.

Frunză verde lemn uscat,
Par'că Marţĭ m'am însurat,
Par'că *Vinerĭ* am vorbit
Şi Marţĭa m'am logodit;
Că de fel nu's fericit.
Că de când m'am însurat
Peste multe rele am dat
Şi de multe-orĭ am oftat...
Par'că nime nu 'ĭ măhnit,
Ca mine ne-fericit!..

LOGODIT

Veḑĭ *Ţap*.

LOGOFĔT

Veḑĭ *Ion*.

10207 **Pórtă condeĭu la ureche**
Ca să 'ĭ ḑicem logofete.

A. Pann, I, p. 170. — Hinţescu, p. 36.

Pórtă condeĭu la urechĭe
Ca să 'ţĭ ḑicem logofete.

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 130.

Pentru ceĭ carĭ vor să pară ceea ce nu sunt, şi maĭ ales învĕţaţĭ.

10208 △**Logofete, brânză 'n cuĭu,**
Lapte acru 'n călămărĭ,
Chiŭ şi vaĭ prin buzunărĭ.

I. Creangă, *Amint.*, p. 11 & 12.

* △ *Logofete, brânză 'n cuiŭ,*
Lapte acru 'n călimărĭ,
Chiŭ şi vaĭ prin buzunărĭ.

C. C. BUNGEŢĬANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Se ḑice în bătae de joc celor carĭ aŭ creḑut că învĕţătura le va aduce pricopsélă şi, în urmă, se vĕd înşelaţĭ în aşteptările lor.

«Din partea tateĭ, care adese îmĭ ḑiceà în bătaĭe de joc: «*logofete, brânză 'n cuiu, lapte acru 'n călămărĭ, chiŭ şi vaĭ prin buzunărĭ.* «putém să rĕmân cum erà maĭ bine: «Nic. a luĭ Stefan a Petreĭ, «om de trébă şi gospodar în Humulescĭ.» — I. CREANGĂ.

10209 * △ **Logofete,**
Brânză 'n bete,
Caşcaval în buzunar,
Lapte acru 'n călimărĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 130. — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

* △ *Logofete,*
Brânză 'n bete.

GR. JIPESCU, *Rĕur., Oraş.*, p. 287.

Acelaş înţeles ca la No. 10208.

«Sporiţi-ne venitu prin legĭ curate şi românescĭ, slăbiţi-ne darea, daţi-ne slujbaşĭ cum sĕ cuvine, în tóte rămurile cârmuireĭ, ş'atuncĭ luminare vine de sineşĭ, atuncĭ noĭ o să punem copiiĭ pe gónă la carte! Eh! eh! *logofete, brânză 'n bete,* par'că prevĕd că întunecimea minţiĭ nóstre vĕ îngraşă şi vĕ rumenesce.» — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 287.

10210 **Sunt logofĕt, să te învĕţ**
Cu cuţit să scriĭ pe bĕţ.

A. PANN, I, p. 170.—HINŢESCU, p. 91.

Alusie la ceĭ carĭ crestéză pe răboj. Pentru cel care nu scie nimica şi îşĭ dă aere de om învĕţat, *carte nu scie dar calcă popesce.*

LUDI

«*Ludie*[1]) în limba slavonă însemnéză *om*. Aşa dar, când se ḑiceà înainte: cutare numĕr de *ludi*, se înţelegea numĕrul ómenilor plătind contribuţie personală. Acéstă contribuţie mărindu-se, mulţĭ contribuabilĭ nu eraŭ în stare să plătéscă întréga capitaţie, avéŭ mijlóce numaĭ spre a plătì jumĕtate, o treime saŭ un sfert din capitaţie. Atuncĭ se adunaŭ la un loc doĭ, treĭ, patru şi chiar maĭ mulţĭ contribuabilĭ, eraŭ consideraţĭ ca un singur individ şi 'ĭ numĕrà ca *o ludie*, fiind-că într'adevĕr, nu plătéŭ, cu toţiĭ împreună, de cât suma ce ar fi trebuit plătită de fie-care din eĭ. Maĭ târḑiŭ se înţelege prin ludie o sumă óre-care de banĭ, plătită de un numĕr óre-care de ţĕranĭ. Ast-fel o Ludie, după Regulamentul din 1818, era hotărîtă la suma de aprópe două sute opt spre ḑece leĭ pe an, şi când se ḑicea că satul cutare erà supus la cincĭ ludiĭ, însemnà că erà supus la un bir de o mie nouĕ-ḑecĭ de leĭ.

Contribuabiliĭ dădéŭ fie-care, după puterile luĭ, pentru plata acesteĭ sume, şi, la fie-care două lunĭ, plătéŭ a şésea parte din sumă.

Ispravniciĭ eraŭ însărcinaţĭ să repartiseze, cu dreptate, ludiile în satele fie-căruĭ district. In mâna lor stà de a mărì saŭ de a micşora numĕrul lor, la fie-care două lunĭ, după simţimintele maĭ mult saŭ maĭ puţin binevoitóre pe care le avéŭ pentru locuitoriĭ acestor sate. Avéŭ grijă numaĭ de-a menţine numĕrul acelaş de ludiĭ pentru fie-care district, astfel cum se hotărîse de la început. Ear marele vistier, care trebueà să controleze tóte actele ispravnicilor, nicĭ nu le examina, ştiind bine că la sfîrşitul anuluĭ nu-şĭ va maĭ păstrà locul, şi că nu erà nicĭ un merit şi nicĭ o responsabilitate, dacă administrase rĕŭ saŭ bine. Nimenĭ nu se ocupà de averea Statuluĭ; munca sa ar fi fost despreţuită şi serviciile sale nesocotite. Astfel încât, lasă că nu găséŭ la visterie un recensemênt exact al locuitorilor districtelor, dar abĭa îşĭ putéŭ procurà numele satelor ce făcéŭ parte din fiecare din ele: şi nu arareorĭ se întîmplà ca cutare sat, care avea abĭa ḑece contribuabilĭ, să fie supus la treĭ ludiĭ, şi cutare altul care avea maĭ mult de o sută de contribuabilĭ, să plătéscă o singură ludie.

Abusul mergeà aşa departe încât boieriĭ, care n'avéŭ póte nicĭ o moşie a lor proprie, avéŭ în maĭ multe districte unul sau două sate care le aducéŭ douĕ-treĭ miĭ de leĭ venit, şi chĭar maĭ mult, şi pentru care, din causa influenţeĭ lor, nu plătéu la visterie saŭ la isprăvnicie decât o singură ludie. Cu felul acesta, luaŭ pentru dînşiĭ o parte din veniturile Statuluĭ, ear proprietarul cinstit şi muncitor, pus sub dependenţa celuĭ maĭ mic funcţionar, erà ameninţat la fie-care moment să i se răpéscă munca maĭ multor anĭ.

BARBU ŞTIRBEĬ, *Raport către Kiseleff*.

Maĭ departe cuvîntul *lĭude* a luat înţelesul de *scutelnic*, adică om scutit de orĭ-ce dare către stat, fie că, în timpurile maĭ vechĭ servìà ca soldat saŭ ca *slujitor*[2]) fără

---

[1]) Saŭ *Lĭude, Lude, Ludi.*

[2]) Un fel de portărel.

plată, scutit de plata biruluĭ, fie că, în timpurile maĭ apropiate de noĭ, eraŭ scutițĭ de plata biruluĭ către Stat, însă datorĭ să slujéscă la câte un boer.

«Era scutit țĕranul dat *lude* saŭ *scutelnic*».

V. A. Urechia, *Ist. Rom.* XII, p. 457.

«Iar pentru aciĭ din alte starĭ, și care ca un ajutor de milă, în vremea de maĭ înainte, când nu urmà strîmtorârea de acum, aŭ avut împărtășire a luà din Visterie și banĭ sub nume de *scutelnicĭ*, fiind că privilegiul scutelnicilor este numaĭ a némuluĭ boeresc, și strîmtorirea de acum nu ĭértă urmarea ce de maĭ înainte, către uniĭ ca aceĭa va urmà milostivirea Inălțimeĭ tale, ca Visteria cercetând, la acele locurĭ ce se va căde să rînduéscă un puțin și cuviincĭos numĕr de breslașĭ plătind aceĭ breslașĭ birul Visterieĭ, și fiind în apărare numaĭ de havalele.»

T. Codrescu, *Uricar*, IV, p. 186—187.

«Cu acéstă alcătuire așezându-se birul țĕreĭ de 1260000 leĭ. din suma acéstă vor fi a se plătì aceĭ legiuițĭ pentru *scutelnicĭ*, căte doĭ leĭ pe un *lĭudi*, pe lună, pe sama *scutelnicilor* ce se cuvin a se dà la rangurile boierilor și altora.»

Uricar, I, p. 37. *Anaf.* 15 *Maĭ* 1814.

De aci resultă că cuvîntul lĭude a avut, pe rînd, înțelesul de:

1⁰ Contribuabil.

2⁰ Asociațiune de contribuabilĭ carĭ, privițĭ ca un singur individ, eraŭ numărațĭ ca o lude.

3⁰ Om scutit de plata dărilor către stat, în schimbul serviciuluĭ în milițiĭ.

4⁰ Om scutit de dărĭ către stat, dar dat scutelnic la vre un boer.

Călărașul valorà în tot-dé-una *o lĭude, o cruce* întrégă; pe când lĭudele, luat în înțelesul de sub No. 2, ca maĭ puțin impus, serveaŭ în milițiĭ, adică în pedestrime.

De aci și dicerile: *a se luptà călare nu privesce la fieș-care; liude p'între călărași.*

A se vedé pentru maĭ multe amănunte: Engel, *Geschichte der Moldau und Walachey,* p. 113; Dr. Fr. Miklosich *Die Slavischen Elemente im Rumunischen,* p. 45; *Magasin Istoric,* II, p. 37; Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens,* III, p. 249 & 252; T. Codrescu, *Uricar*, I, p. 37 & IV, p. 186 & 187; Baronzi, p. 207; Dim. Cantemir, *Descrierea Moldavieĭ,* p. 123.

10211 **Lĭude p'între călăraşĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 42.— A. de Cihac, I, p. 174.— V. Alexandri & L. Rosetti, *Mss.* — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 234.

* △ *E ca un ludi printre călăraşĭ.*

Dna Z. Juvara, c. *Fedescĭ, Tutova.*

Lĭudi printre călăraşĭ.

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 41.

Se plimbă ca lude p'între călăraşĭ.

Maior P. Budişteanu, c. *Bucurescĭ, j. Ilfov.*

1⁰ Sĕ dice când, pĕ lângă ceĭ trebuincĭoşĭ slujbaşĭ, sĕ maĭ adaogă şî alţiĭ dĕ prisos (Golescu).
2⁰ Maĭ mic de cât ceĭ-l-alţĭ.

«Ca deputat n'am vrut să fiŭ nicĭ odată *liude ci calăraş.*» — M. Cogălniceanu, *Apĕrare*, II, p. 102.

Ş'apoĭ alta şi maĭ mare
Care, deŭ, nu'ĭ de credare!
Hojma uniĭ scriŭ, răcnesc
Să nu fie boeresc!
Şi pămîntul să se 'mpartă!
Tot mojicul s'aĭbă parte!
Nu maĭ noĭ să fim abraşĭ
Lĭudi printre călăraşĭ.

V. Alexandri, *Sandu Napoilă*, p. 41.

LUPTĂ

10212 **După luptă mulţĭ gĭoni** [1].

Andreĭ Al. Bagav, *Cart. Aleg.* p. 56.

[1]) După luptă mulţĭ vitejĭ.

* △ *După luptă mulţi viteji s'arată.*

Dra Ec. Şişman, *înv. com. Adam j. Tutova.*

Veḑĭ *Bătălie, Rĕsboiŭ, Zaveră.*

Acelaş înţeles ca la No. 9728.

A SE LUPTÀ

Veḑĭ *Călare.*

MADAMĂ

10213 *Madamă.

1º Denumire ce se dă femeilor străine şi evreicelor.
2º Femee publică.

MAĬCA

Veḑĭ *Copil.*

10214 * △ Nicĭ puĭu de maĭca.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Adică nimene saŭ, precum se maĭ ḑice: *nicĭ puĭu de om, nicĭ picĭor de om.*

MAMĂ

Veḑĭ *Mumă.*

MARE

Veḑĭ *Cireşă, Cap. V, c. Mare, Nebun, Nerod, Vorbă.*

10215 * △ Sĕ bat ceĭ marĭ şi rabdă ceĭ micĭ.

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Bivol.*

Acelaş înţeles ca la No. 1305.

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

HORAŢIU.

Hélas on voit que de tout temps
Les petits ont pâti des sottises des grands.

LA FONTAINE.

10216 * △ **Ţin'te mare cât aĭ mălaiŭ în căldare.**

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescĭ, j. Argeş.*

Când nu aĭ ce mâncà maĭ lasă din mândrie.

10217 * △ **Ómeniĭ marĭ, de multe orĭ,**
Nu sunt în apele lor.

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Căcĭ aŭ multe pe capul lor.

10218 **Cine 'ĭ mare şi tare, de Dumneḑeŭ nu 'ĭ este dat să împungă.**

V. FLORESCU, *c. Ruginósa, j, Suciava, apud* B. P. HĂŞDĔŬ. *Etym. Magn.,* p. 114.

Cel mare trebue să fie blând şi milostiv pentru cel maĭ mic de cât dînsul.

Românul, ḑice d-l Hăşdĕŭ, a observat că *matca,* stăpâna albinelor, nu are ac, ci numaĭ albinele de rînd, de unde îĭ place a trage că: *cine e mare şi tare, de Dumneḑeŭ nu 'ĭ este dat să împungă.*

10219 **Ceĭ marĭ pĕ ceĭ micĭ picerele şi le şterg.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 76.

Ceĭ marĭ pĕ ceĭ micĭ, ca p'o perie dĕ şters, picerele şi le şterg.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 195.

Adică nu 'ĭ bagă în sémă (GOLESCU).

10220 **P'al tĕŭ maĭ mare saŭ stăpân nu 'mprumutà.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 130; III, p. 116.

Să nu facĭ tovărăşie cu maĭ marele tĕŭ, că veĭ păgubi tot-dé-una.

POVESTEA VORBIĬ

Un bĕtrân odinióră
Sfîrşitul sĕŭ cunoscĕnd,
Şi vĕḑĕnd ca o să móră
Banĭ, avere ne-lăsând,
Chemă să vie la sine
Pe fiul sĕŭ cel iubit,
Şi cu cuvinte puţine
In ast-fel l'a sfătuit:
«Fĕtul meŭ, eŭ mor acuma
«Şi alt nimica nu 'ţĭ las,
«De cât treĭ cuvinte numa,
«In cel maĭ din urmă cés.
«Care ca p'o bogăţie
«Să ţi le păstrezĭ de mic,
«Să le aĭbĭ la bărbăţie
«Acestea ce ţi le ḑic:
«*P'al tĕŭ stăpân saŭ maĭ mare*
«*Cu dreptate să 'l slujescĭ,*
«*Dar de banĭ saŭ vre-o 'mprumutare*
«*Să nu 'ĭ daĭ, să te păzĕscĭ.*
«Pe nevésta ta 'n vĭaţă
«Din inimă s'o ĭubescĭ,
«Dar nicĭ cât un fir de aţă
«Taĭna'ţĭ să nu 'ĭ desvelescĭ.
«Pe copiiĭ tĕĭ firesce
«O să 'ĭ ĭubescĭ, d'or trăì,
«Dar fiŭ de suflet nu cresce,
«Că 'n urmă te veĭ căì».
Aste ale luĭ cuvinte
Ca o diată fiind,
Le ţinù fiul sĕŭ minte
Ce 'nchipuesc nesciind.

Omul însă, din natură,
Este făcut curios,
Cât să 'ĭ daĭ învĕţătură
Iĭ este făr' de folos;
Căcĭ el până nu încércă
Orĭ şi ce va audì,
Neted luĭ nu'ĭ vine parcă
Odihnit a le păzì.
Să'ĭ spuĭ c'o să pătiméscă,
Să'ĭ spuĭ că se va jertfì,
El vrea să le pipăĭéscă,
Să vadă aşa vor fi?
De aceea dar ferice
De cela ce va priimi
Ceea ce luí i se dice
Până a nu pătimì!
Aşa ş'acest prin urmare
Lângă un stăpân fiind,
Şi cu buna sa purtare
Maĭ multă vreme slujind,
Crescù, veni 'n bărbăţie,
Fu cu minte, banĭ făcù,
Se 'nsură, luă soţie
O fată care 'ĭ plăcù.
Se iubeà cu osebire
Unul p'alt' se mângâia,
Şi 'n cea maĭ mare unire
In viéţa lor trăĭà.
Iĭ venea în multe rîndurĭ
Să 'ĭ spue câte ce-va,
Dar se opreà, stând pe gândurĭ,
Să nu greşéscă ce-va.
Intr'aceste vine vreme,
Fără el a cugetà,
Că stăpânul sĕŭ să'l cheme.
Să 'ĭ céră a'l împrumutà.
Dicênd că 'ĭ trebuĭ — acuma
O mie de leĭ să'ĭ deà,
Ca să 'mpliuéscă suma
Pentru graba ce o aveà.
Şi că de la óre unde
Nisce banĭ cum 'ĭ-o venì
Indată îĭ va rĕspunde,
Fără a maĭ pomenì.
El îşĭ iubia pe stăpânul,
Cum şi pe loc a gândit
Cum că tatăl sĕŭ bĕtrânul
Să nu dea la sfătuit.
Dar socoti iar în sine
Că, póte n'o fi nimic,
Ia să'ĭ daŭ eŭ luĭ maĭ bine,
Că bĕtrâniĭ multe dic.
După ce 'ĭ dă, stă se uită,
Să 'ĭ rĕspundă baniĭ daţĭ,
Stăpânul sĕŭ iarăşĭ uită
Că banĭ are 'mprumutaţĭ.
Dacă vede că tăcere

De banii luĭ s'a făcut,
Merge într'o ḑi şi 'ĭ cere
Să'ĭ dea acel împrumut.
Stăpânul sĕŭ auḑindu'l
Banĭ împrumutaţĭ cerênd,
Il ocărî isgonindu'l
Cu înjurăturĭ, ḑicênd:
«Ce banĭ sunt dator eŭ ţie?
«Om viclén şi prefăcut!
«D'unde aĭ tu bogăţie
«Să 'mĭ daĭ mie împrumut?
«Nu'mĭ eştĭ tu, tu slugă mie
«De atâţea anĭ trecuţĭ?
«Eŭ 'ţĭ daŭ ţie simbrie
«Ş'apoĭ tu să mĕ 'mprumuţĭ?
« — 'Ţĭ-am dat, săracul de mine!
«Dar se vede c'aĭ uitat,
«Ia aduţĭ aminte bine
«Şi nu intra în păcat.
«— Auḑĭ! Auḑĭ vicleşugurĭ
«Să nu sciŭ eŭ ce lucrez!
«'I-a veḑĭ cu ce meşteşugurĭ
«Va să mĕ facă să creḑ?
«Eşĭ afară de mĕ lasă,
«Nu mĕ face să turbez,
«Şi să nu 'mĭ maĭ calcĭ în casă
«Că mĕ puiŭ de te pisez.
«Eştĭ un hoţ, un porc-de-câine.
«Nu voiŭ să te vĕḑ maĭ mult,
«Nu eştĭ vrednic d'a mea pâine,
«Fugĭ! pieĭ dintr'acest minut».
Eşi bietul om, îndată
Necăjit şi amărît,
Să nu sară să şi'l bată
Că destul l'a ocărît.
Pe drum ḑicênd între sine:
«Iécă una s'a 'mplinit,
«Din cele treĭ ce pe mine
«Tatăl meŭ m'a sfătuit».

10221 * △ **Cu ceĭ marĭ nu mâncà cireşe, nicĭ nu te trage 'n degete.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — Gr. I. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.* — G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Cap. II, c. Ciréşă, Domn.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 536.
2⁰ Nu te întovărăşi cu ceĭ maĭ marĭ de cât tine, că veĭ fi în tot-dé-una nedreptăţit.

C'est folie de manger cerises avec seigneurs,
Car ils prennent toujours les plus meures.

Prov. Franc.

Non e buno mangiar ciliege co' signori.[1]

Prov. Tosc.

Mit grossen Herren ist nicht gut Kirschen essen.[2]

Prov. Germ.

Those that eat cherries with great persons, schall have their eyes sprinted out with the stones.[3]

Prov. Engl.

Með herrum er ei gott einn rètt að eta.[4]

Prov. Isl.

Nem jó nagy úrral egy tálból cseresznyét enni.

Prov. Magy.

Není dobri s welikým pánem z jedné misi trěşne jísti.

Prov. Cech.

Ніе пробитачно съ великомъ господомъ изъ едногъ чанка трешнѣ ести.

Prov. Sîrb.

10222 *Cu maĭ marele tĕŭ calul nu 'ţĭ alergà.

FR. DAMÉ, I, p. 60.

---

[1]) Nu e bine să mănâncĭ cireşĭ cu domniĭ ceĭ marĭ.
[2]) Cu domnii ceĭ marĭ nu e bine să mănâncĭ cireşĭ.
[3]) Cine mănâncă cireşĭ cu ómeniĭ marĭ, va avé ochiĭ scoşĭ cu sîmburiĭ.
[4]) Cu boeriĭ nu e bine să mănâncĭ bucate (o mâncare).

Cu maĭ marele tĕŭ calul nu 'ţĭ alergà,
Nicĭ vr'odată, cu el, ce-va în plug băgà.

A. PANN, II, p. 55. — HINŢESCU, p. 23. — B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 829.

Cu ma marli, s'nu ambáturli calu. [1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 168.

Acelaş înţeles ca la No. 10221.

Qui avec son seigneur mange poires, il ne mange pas les meilleures.

Prov. Franc. XVe Secol.

10223 Cu ceĭ maĭ marĭ şi maĭ vrednicĭ nu te asemênà.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 211.

Acelaş înţeles ca la No. 10222.

Fuge procul a viro majore. [2])

Prov. Lat.

Αλεὺ ἀπό μείζονος ἄνδρος. [3])

Prov. Elin.

10224 *△ Cu maĭ marele tĕŭ în plug să nu te puĭ.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

---

[1]) Cu maĭ marele, să nu'ţĭ alergĭ calul.
[2]) Fugĭ departe de omul mare.
[3]) Idem.

Cu maĭ marele tĕŭ calul nu'ţĭ alergà,
Nicĭ odată, cu el, ce-va în plug băgà.

A. PANN, II, p. 55. — HINŢESCU, p. 23. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 829.

Vedĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 10223.

Mal partir fait à son seigneur. [1])

Prov. Franc. XIIIe Secol.

10225 **Cu maĭ marii tĕĭ nu întinde vorbă lungă;**
Cu ceĭ bogaţĭ nu'ţĭ mĕsurà punga.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 173.

Acelaş înţeles ca la No. 10224.

Cum sos potentes non contrastes mai. [2])

Prov. Sard.

Mit grossen Herren ist nicht gut scherzen. [3])

Prov. Germ.

Kijff eij meth thin Dommerae. [4])

Prov. Danez.

10226 **Nu te pune cu maĭ marele tĕŭ, nicĭ te pricì cu cel maĭ mare de cât tine, nicì să te apropiĭ la apa care curge repede.**

Bertoldo, apud GASTER, *Liter. Pop.*, p. 209.

Acelaş înţeles ca la No. 10225.

[1]) Il est mauvais de partager avec son seigneur.
[2]) Cu cel puternic nu te certà.
[3]) Cu domniĭ ceĭ marĭ nu e bine să glumescĭ.
[4]) Nu te certà cu judecătorul tĕŭ.

Εἴδει δεκάτῳ, χαλεπὰ δ᾽ὄρις ἀνθρώποις ομιλεῖν κρεόσσνων.

Pindar.

Cave certamen congredi cum hominibus potientioribus.

Prov. Lat.

10227 *Cu maĭ marle 'ţĭ, al̃ie nu sémină.[1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *Cu maĭ mărl̃iĭ nu sémĕnà agl̃iĭ.*[2]

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 10224.

Procul a Jove et fulmine.[3]

Prov. Lat.

10228 Nu te mĕsurà cu ceĭ maĭ marĭ.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 57.

* △ *Nu te mĕsurà cu ceĭ maĭ marĭ de cât tine.*

Semin. Centr. Buc., Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Nu te mĕsurà cu ceĭ marĭ.

A. PANN, III, p. 71. — HINŢESCU, p. 101.

Acelaş înţeles ca la No. 10226.

Chi co' suoi maggiori si mette, sotto si trove.[4]

Prov. Cors.

---

[1]) Cu maĭ mare de tine, usturóĭe nu semĕnà.
[2]) Cu maĭ mariĭ, nu semĕnà usturóĭe.
[3]) Departe de Jupiter şi de fulgere.
[4]) Cine cu mariĭ sĕĭ se pune, se găsesce jos.

10229 **Când vine cel maĭ mare, cel maĭ mic nu sĕ maĭ vede călare.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34.

Adică pĕ cel maĭ mic atuncĭ nimenĭ nu'l maĭ bagă 'n sémă (GOLESCU).

10230 * △ **Tu mare, eŭ mare, cine (o) să tragă cizmele?**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 96; II, p. 55. — HINŢESCU, p. 35. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155. — B. CONSTANTINESCU, *Cart. Cit.* III, p. 15. — *Semin. Centr. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Tu mare, eŭ mare, cine trage cizmele?*

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

* △ *Ăla mare, ăla mare, cizmele cine să le tragă!*

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

Vedĭ *Boer, Domn, Stăpân.*

Acelaş înţeles ca la No. 9771.

«Baĭu, cumĕtre, ḑiseră vulpea şi óĭea; lasă 'l cum sĕ găsesce, că de or învĕţà toţĭ carte, *cine-a văcsuì clobótele* şi a munci pentru bogaţĭ!» — *Şezătóre*, III, p. 112.

POVESTEA VORBEĬ.

Un ţĕran viind odată, cu trébă, la Bucuresci,
Şi trecênd pe din naintea bolţelor Bogăserescĭ,
Băeţiĭ ce staŭ la uşă, şi uniĭ pe alţiĭ se 'ntrec
Ca să cheme şi să 'ndemne pe câţĭ pe uliţă trec,
Incepură tot d'odată a-l strigà maĭ mulţĭ din eĭ:
«Domnule ce vreĭ să cumperĭ?—Domnule ce vreĭ să eĭ?»
Uniĭ îl trăgeà de spate, alţiĭ îl trăgeà de mânĭ,
De i se păreà, săracul, că intrase între cânĭ.
Unul: «Domnule, poftesce!» Altul; «Domnule, aicĭ!»
Altul: «Domnule, la mine că am orĭ ce'ĭ vré să ḑicĭ.»
In sfîrşit silit el fuse într'o boltă a intrà.
Că «Domnule», astă vorbă pré mult îl îndatorà.

Luându-se la tocmélă din Domn nu'l maĭ scoteà,
Domnule, la tóte vorbele, Domnule îĭ repetà;
Care pe el într'o atâta de mult 'l-a îndatorat
In cât vĕḑù că boltaşul punga 'ĭ a cam uşurat.
Decĭ scăpând d'aci sătĕnul, puţin ce n'a maĭ păţit,
Plecă şi merse a-casă, de Domnule ameţit.
Ḑicênd pe drum, întru sine: «Ḑeŭ! frumos lucru a fost
A scì omul să vorbéscă, şi a nu fi aşa prost;
Că uĭte c'o vorbă numaĭ te pupă cine-va 'n bot
Până când singur, de voe, îmĭ dedeiŭ din pungă tot.
Cum mĕ voiŭ duce a-casă o să 'nvĕţ copiĭ meĭ.
Astfel frumos să vorbéscă către orĭ-cine şi eĭ;
Că nu sĕ póte maĭ bine a vorbì la cine-vaşĭ,
Maĭ vîrtos când se va duce de ce-va la arendaşĭ.

* * *

Mergênd el, şi învĕţându'şĭ copiĭ (precum am ḑis),
Odată, la arendaşul, pe unul 'l-a şi trimis.
Să céră să'ĭ împrumute o baniţă măciniş,
Ḑicêndu'ĭ: «Veḑĭ de vorbesce după cum mĕ auḑişĭ.»
Băĭatul după ce merse, căcĭula din cap luând,
Iĭ făcu închinăcĭune ş'în urmă 'ĭ cerù, ḑicênd:
«Tată'l meŭ, Domnia-sa, m'a trimis la Domnia-ta,
«Pe mine Domnia-mea, ca să cer a-l împrumutà.
«C'o baniţă de făină, or de malaĭu, ce'ĭ avé,
«Şi cum va macinà, 'ndată, înapoĭ o să 'ţĭ o dé».

* * *

Arendaşul auḑindu'l vorbindu'ĭ în ḑisul fel,
Cu o seriositate stând rĕspunse către el:
«Greŭ la dél, măre copile, tată tĕŭ Domnia sa,
«*Eŭ cum ḑicĭ, Domnia mea ĭar, tu ĭarăşĭ Domnia ta,*
«*Cine o să ţie sacul? Cine o să tórne 'n el?*
«Şi cine o să'l ardice? Că nu'ĭ unul mititel.»
Şi aşa s'a 'ntors băĭatul, şi cu sacul gol s'a dus,
Dac'a vrut toţĭ Domnĭ să fie şi nicĭ unul mic, supus.

A. Pan, II, p. 55.

Tout lon monde pou pas estre Mestre. [1])

Prov. Proven.

Tott vô fê da sgnor. [2])

Prov. Ital. (Rom.)

Vos doña, yo doña, quien botara á porca fora? [3])

Prov. Portug.

---

[1]) Tout le monde (ne) peut pas être maître.
[2]) Toţĭ vor să fie boĭerĭ.
[3]) Tu dómnă, eŭ dómnă, cine va gonì scrófa afară?

Tú dueña, yo dueña, quien gardarà la puerta? [1])

Prov. Span.

Ik Muschii un du Muschii, wer puzt uns denn de Scho? [2])

Prov. Holstein.

Alle ville Herrer vœre,
Ingen ville Sækken bære. [3])

Prov. Danez.

10231 * △Tu mare, eŭ mare, ghetele cine să le tragă?

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 10230.

10232 * △Dacă-orĭ fi toţĭ marĭ cine trage ciobotele?

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Boer.*

Acelaş înţeles ca la No. 10231.

10233 △Eŭ mare, tu mare, da dĕsagiĭ cine 'ĭ duce la móră?

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 130.
FR. DAMÉ, I, p. 351.

Vedĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 10232. A se vedé snóva de la No. 10230.

---

[1]) Tu dómnă, eŭ dómnă, cine va păzi uşa?
[2]) Eŭ Domn şi tu domn, cine ne curăţă ghetele?
[3]) Toţĭ vor să fie domnĭ, nimenĭ, nu vrea să ducă sacul.

Vilde vi alle Herrer være.
Hvem skulde da de store Sække bære.[1])

Prov. Danez.

Naar alle skal store vera, kann ingen Sekken bera.[2])

Prov. Norv.

10234 ***Eŭ mare, tine mare, carĭ vaĭ adapă callu al Cati?**[3])

I. Coian, *prof. c. Ianina, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 10233.

Vos doña, yo doña, quien botara á porca fora.[4])

Prov. Portug.

10235 * △**Sunt toţĭ marĭ ca dinţiĭ oiĭ.**

G. I. Tomescu, *înv. c. Broscari, j. Mehedinţĭ.*

Când într'o adunare, într'o afacere, toţĭ judecă, toţĭ poruncesc, toţĭ vor să conducă.

10236 **Mare cu ceĭ micĭ, şi mic cu ceĭ marĭ.**

V. Alexandri, *Teatr.*, p. 1335.

Caracteristica cĭocoĭuluĭ care sĕ tîrasce la picerele celor marĭ, şi se mândresce cu ceĭ micĭ.

10237 **Cine e mare**
E şi tare,
Cine e mic
Tot nimic.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 151. — V. Alexandri, *Prosă*, p. 105.—Fr. Damé, III, p. 128.

Vedĭ *Tare.*

---

[1]) Dacă am vroi să fim toţĭ domnĭ cine ar trebui să ducă sacul cel mare.
[2]) Când toţĭ vor să fie marĭ, nimene nu vré să ducă sacul.
[3]) Eŭ mare, tu mare, cine va adăpà calul Cadiuluĭ?
[4]) Tu dómnă, eŭ dómnă, cine va goni scrófa afară?

Arată puterea celuĭ mare căruĭa i se dă în tot-dé-una dreptate, chiar daca nu i se cuvine.

10238 **Cu ceĭ marĭ e greŭ să te ţiĭ,**
Rĕŭ e şi cu mojiciĭ să fiĭ.

HINŢESCU, p. 71.

Greŭ e să te ţiĭ cu ceĭ marĭ, rĕŭ e şi cu mojiciĭ să fiĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 172.

Mulţumesce-te prin urmare cu acea *aurea mediocritas* atât de lăudată de toţĭ şi de care toţĭ fug.

10239 **Aḑĭ tare, mâne mare,**
Poĭmâne pe spinare.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 100.

1° Aḑĭ voĭnic şi sănătos, mâne bolnav la pat.
2° Aḑĭ puternic, mâne nimica.

10240 * △ **El e şi mare şi mic.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Stăpân.*

El este totul, dar nicĭ nu e altul pe lângă dînsul. Arată maĭ mult o stare mediocră.

10241 * △ **A fi mare şi tare.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 223.

Veḑĭ *Tare.*

De la dînsul atîrnă totul, el poruncesce.

«Când veĭ ajunge şi tu odată *mare şi tare,* ĭĭ căută să judecĭ lucrurile de-a fir-a-pĕr, şi veĭ crede celor asupriţĭ şi necăjiţĭ pentru că sciĭ acum ce e necazul». — I. CREANGĂ.

10242 A trage a mare.

BARONZI, p. 41.

Vedĭ *a Călcà.*

A se mândrì.

10243 *A se ţine mare.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 240. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 234.

A fi mândru.

10244 A vorbì mare.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 234. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 240.

A fi mare şi tare, a poruncì.

10245 * △A face (a luà) pe mare.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se mândrì.

MĂRIA-TA

10246 * △Na, na, na
Măria-Ta.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescì, j. Tutova.* — V. IFRIM, *stud. Scóla Norm. Bĕrl., c. Corodescĭ, j. Tutova.*

Écă, ţi s'a întîmplat şi ţie, ceea ce nu credeaĭ.

10247 Maĭ des cu păharele, Măria-Ta, şi maĭ rar cu orînduelile.

IÓN NECULCE, *Letop.* II, p. 235.

Măria-Ta maĭ des cu paharul şi maĭ rar cu birul.

C. Negruzzi, I, p. 185.

Cuvîntul rĕmas ḑicere, pre care Neculce ḑice că Velicico Vornicul fratele luĭ Miron Costin, l'ar fi spus odată luĭ Cantemir-Vodă, la o masă.

Se întrebuinţeză când ceĭ marĭ împiléză pre ceĭ maĭ micĭ şi maĭ ales când sĕ pun birurĭ grele.

«Deci Iordachi Vornicul aŭ şi legat frăţie cu Bogdan Hatmanul, vĕḑênd că este ginere luĭ Cantemir-Vodă, de ţinea la un cuvênt. Şi pe ceĭ-l-alţĭ boĭerĭ aŭ început a'ĭ călcare din obiceiurile lor, şi scotea mulţime de orînduele pe ţéră, şi pe mazilĭ dădjdiĭ grele, şi pe breslaşĭ greutate, de s'aŭ stins de atuncea, că eraŭ breslaşĭ mulţĭ în ţéră atunce cu miĭ de stupĭ. Şi Cantemir-Vodă carte nu scià; séma nime nu le luà, că 'ĭ supusese pe ceĭ-l-alţĭ boierĭ, că birul ţĕriĭ erà ertat de la Impĕrăţie. Éră Lascarachi Capi-chihaĭa tot trimitea la sute de pungĭ de banĭ de lua, ni cu o pricină, ni cu alta. Óre ce sta împotrivă pentru ţéră Miron Logofĕtul, şi cu frate-sĕŭ Velicico Vornicul. Iĭ ḑicea luĭ Cantemir-Vodă, la masă: «*Maĭ des cu păharele, Măria-Ta, şi maĭ rar cu orînduelile;* că birul ţĕreĭ este ertat de la Pórtă, şi 'ĭ vrea să 'ţĭ daĭ Măria-Ta sémă odată, şi nu 'ĭ pute. «Şi Velicico şi maĭ tare tot-dé-una se sfădià cu Cantemir-Vodă, şi cu Iordachi Visternicul; carĭ dintre acele voróve, avênd frică, aŭ căḑut la prepus, de 'şĭ-aŭ pus şi capetele». — I. Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 235.

CÂNTEC

Cantemir erà un Domn
Alt-fel prea de trébă om,
Numaĭ ţéra cam prădà.
Boieriĭ vĕḑênd aşa,
Iĭ ḑicea: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce».

* *
*

Domnul la masă 'ĭ poftea
Şi cu Cotnar 'ĭ cinstea,
Până ce iĭ îmbĕtà.
Boieriĭ când închinà
Iĭ ḑicea: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce
Dar cu birul maĭ răresce.

* *
*

El însă nu 'ĭ auḑià,
Mânca, bé şi jăcuià,
Şi 'n sémă nu le băgà.

Boierii se supĕrà,
Şi 'ĭ ḑicea: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce
Dar cu birul maĭ răresce.

* * *

Intr'o ḑi s'aŭ adunat
Şĭ-aŭ făcut între eĭ sfat,
Când la divan 'ĭ-a chemà,
Pe norod a judecà,
Să 'ĭ ḑică: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce.

* * *

Domnul dacă a vĕḑut
Că de şagă s'a trecut,
Şi că vor a'l dărâma,
Căcĭ boieriĭ nu 'nceta
A'ĭ ḑice: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce.

* * *

Fórte mult s'a măniat;
Pre doĭ din eĭ ĭ-aŭ taiat
Că doar de eĭ va scăpà,
Şi nu 'ĭ va maĭ ascultà
Ḑicêndu'ĭ: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce.

* * *

Eĭ la mórte se ducea
Veselĭ, vorbea şi rîdea
Frică nicĭ cum arĕta,
Şi 'n gură mare striga:
Ean auḑĭ, *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce.

* * *

Spun că cum ĭ-aŭ omorît,
Pe loc Domnul s'a căit,
Căcĭ îndată ce 'nopta,
Amîndoĭ i s'arĕta,
Şi 'ĭ ḑicea: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce.

* * *

Pe la schiturĭ, sehăstriĭ
A dat multe liturghiĭ
Ca doar îĭ va împăca;
Dar prin somn tot îĭ visa
Ḑicêndu'ĭ: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce.

* * *

Ne avênd nicĭ cum răgaz,
De ciudă şi de necaz
Muri înălţimea Sa.
Norodul îl îngropa,
Ḑicêndu'ĭ: *Măria-Ta!*
Cu paharul îndesesce,
Dar cu birul maĭ răresce.

C. Negruzzi, I, p. 188.

10248 **Maĭ răriţ-o cu paharile şi maĭ înteţiţ-o cu trebile, luminaţĭ boĭerĭ şi Măria-Ta!**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 13.

Când unul nu 'şĭ vede de slujbă şi de datorie.

«S'aducem între noĭ lipiciu de inimă şi de binele ţĕriĭ, ca 'n vécu când un Domn mare, din Purice Aprodu, făcu pe uriaşu Movilă; ca 'n timpu ăla, când pe popa, ĭutac în bătălie, l'a înălţat Domnu ţĕriĭ la căpitan; ca pe vremea când numele preotuluĭ Şapcă s'a prefăcut în popa Tun; şi nu ca 'n timpu când Domnu, boĭeriĭ ţĕriĭ, episcopiĭ şi mitropolitu, fiind că nu putură înţelege de se cădea să 'ncépă orĭ nu rĕsboiu c'un duşman vecin, aŭ eşit de la adunare şi s'abătură de intrară într'o pimniţă cu vin şi acolo, la fundu buţiĭ, se sfătuiră, maĭ vorbiră, maĭ ciocniră bărdacu, maĭ ulcica, maĭ arama, maĭ borcanu şi garafa, şi tocma, după câte-va închinărĭ, sĕ 'nvoiră odată cu înţeparea limbiĭ şi cu înduplecarea de a se scóte ţéra la bătălie, şi aşa făcură şi 'nfrânseră; şi nu ca atuncĭ când un român d'ăĭ învĕţaţĭ bătea pildă Domnilor şi boĭerilor, de le ḑicea în gura mare: *«Maĭ răriţ-o cu paharele, şi maĭ înteţiţ'o cu trebile luminaţĭ boĭerĭ şi Măria-Ta!»* — Gr. Jipescu.

MĂRIRE

10249 ***A scădé din mărire.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

1⁰ A se scoborî la o tréptă maĭ jósă, a sărăcì.
2⁰ A se ruşinà.

A MĂRITÀ

Vedĭ *Sută*.

10250 **De! că te-om mărità.**

A. PANN, II, p. 106. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 156.

1⁰ Fetelor carĭ sunt zorite să se ducă la casa lor.
2⁰ Celor grăbiţĭ la o trébă.

10251 ***Cine 'şĭ-a măritat fata şi 'şĭ clădesce o casă cunósce greutăţile vieţeĭ.**

DR. SEVEREANU, *com. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 10121.

10252 ***△A mărità pre cine-va.**

D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *a Insurà*.

1⁰ A'l goni, a se cotorosi de el.
2⁰ A'l potrivi bine.
3⁰ A'l omorî.

A SE MĂRITÀ

10253 **Vecină, mi s'a dus bărbatul la móră, nu sciŭ ce să fac. Mărità-mĕ voiŭ, orĭ ĕl voiŭ maĭ aşteptà.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

Arată ne-răbdarea omuluĭ (GOLESCU).

10254 ***△A se mărità cu flórea în cur.**

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Pentru fetele carĭ se mărită de timpuriŭ. Prin asemănare cu plantele carĭ fac flóre şi în urmă rodesc.

10255 * △S'a măritat lelea Manda.

Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

Veḑĭ *Insurat.*

Acelaş înţeles ca la No. 10125.

MĂRITAT

Veḑĭ *a se Grăbì.*

10256 * △De măritat şi de cóte góle nu scapă nimene.

D-ra A. Juvara, *c. Popenĭ, j. Fălciŭ.*

Veḑĭ *Copil, Cot, Insurat.*

Pentru cele carĭ neapěrat trebue să se întîmple.

10257 △Măritatu 'ĭ lucru mare
Nime nu 'l póte stricare,
Nicĭ popa, dar nicĭ birăŭ,
Numaĭ singur Dumneḑeŭ!

S. Fl. Marian, *Nunta, Poes. Pop.*

Veḑĭ *Nevéstă.*

Arată tăria unor asemene unirĭ pentru Românĭ.

MĂRITATĂ

10258 Sě plâng cele măritate,
Că nu aŭ dě bărbaţĭ parte;
Dar cele věduve ce să ḑică,
Când la inimă le pişcă

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 66.

Veḑĭ *Nevéstă.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ în bună stare, când sĕ plâng şi eĭ dĕ a lor stare; dar ceĭ scăpătaţĭ ce să maĭ ḑică? (GOLESCU).

10259 **Până nu m'oĭu vedé încârligată nu mĕ ţiŭ măritată.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59.

* △ *Până nu mĕ voĭu vide... nu mĕ ţin măritată.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Cumnat.*

Sĕ ḑice când omul nu e sigur pentru óre-ce (GOLESCU).

MĂRITIŞ

10260 **Măritişul te légă de mâĭnĭ (mânĭ) şi de picióre.**

A. PANN, II, p. 108. — HINŢESCU, p. 101. — GASTER, *Liter. pop.* p. 218.

Căcĭ îţĭ impune multe sarcinĭ şi multe îndatorirĭ.

Le jour où l'on se marie est le lendemain du bon temps.

L'homme marié est un oiseau en cage.

Prov. Franc.

«*In perpetua est servitute, in tremore, metu et in dubio, inter spem, desperationem, et fiduciam. Itaque poetis, medicis et physicis ut in cœlibatu vivant, id est in libertate consulo, alioqui perigrinari non possunt peregrinatione provida et studiosa absolutiores medie poetœ et reliquum id genus hominum fiunt.* — Qui soit vray, qui n'a veu la Judée, veu et seu les mœurs et condicions et coustumes et estat tant des roys que de toute autre chose du dit pays, n'entendra jamais le divin psalterion de David». LE ROUX, I, p. 254.

Bacon a ḑis la rîndul luĭ: *Cine are nevéstă şi copiĭ, a dat zălóge avereĭ şi noroculuĭ.*

10261 **Gândescĭ că e măritişul păpuşe.**

A. PANN, II, p. 108.

* △ *Nu 'ţĭ pară măritişul păpuşă.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Bărbat.*

Acelaş înţeles ca la No. 10260. Ḑicerea se aplică maĭ ales femeilor.

MARŢ

Veḑĭ *Mirţ.*

10262 ***A rĕmâne (face) marţ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 237. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — L. ŞĂINEANU, *Dict.,* p. 496.—FR. DAMÉ, III, p. 27. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Veḑĭ *Mirţ.*

1⁰ A fi bătut, maĭ ales la jocul de cărţĭ,
2⁰ A rĕmâné pe jos, de ruşine.
A se vedé explicaţia de la cuvîntul *mirţ.*

«Organe, fluere, chitărĭ, bucĭume, cimpoĭe şi alte multe d'al de astea cântaŭ într'o unire de *rĕmânéŭ marţ,* ceĭ maĭ bunĭ musicanţĭ din lume». — P. ISPIRESCU.

MASCĂ

10263 **Mască înaintea ta nicĭ cum să primescĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 108.

Adică om prefăcut, viclén şĭ făţarnic (GOLESCU).

MĂTUŞĂ

10264 *△A fi mătuşă.

T. BĂLĂŞEL, *preot. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică slabă, urîtă şi prăpădită.

MESA

10265 *A intrà mesa.

COLESCU-VARTIC, *public, j. Iaşĭ.*

A se păcalì straşnic.

MIC

Veḑĭ *Cap. V, c. Mic, Putere, Vorbă.*

10266 Ceĭ micĭ vor multe cum şi de tóte.

A. PANN, I, p. 135. — HINŢESCU, p. 113.

Pentru ceĭ carĭ rîvnesc la lucrurĭ marĭ. Arată trebuinţele omenescĭ.

10267 Când te cred mic, jos, nu'ţĭ pré cură ouĕ roşiĭ.

GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 131.

Când te crede lumea mic, fără putere, nimene nu se maĭ ploconesce la tine.

10268 Cele micĭ le-aĭ lepĕdat,
Cele marĭ aĭ căutat;
Acum înótă ca un câĭne
Ca să poţĭ scăpà maĭ bine.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 76.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, alergând după maĭ marĭ slujbe, cad în maĭ marĭ nĕcazurĭ (GOLESCU).

10269 **A se lăsà maĭ mic.**

VASILE LUPU, *Pravilă*, p. 38.

A recunósce că a greşit.

«Când *se va lăsa* barbatul *maĭ mic* şi sĕ va prinde cu chizeşie cum nu 'şĭ va face muĭariĭ nicĭ o rĕutate, şi încă 'ĭ face şi zapis, atunce gĭudeţul să 'ĭ o dea pre mână...» VASILE LUPU, *Pravile, glav-ka.*

DE A MIJÓRCA

10270 * △ **Nu te jucà de-a mijórca.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Spune pe faţă ce vreĭ, ce aĭ de gând să facĭ.
De la jocul numit *de-a mijórca* în Moldova sau *de-a ascunsele* în Ţéra-Românéscă.

Jouer à cache-cache.

Prov. Franc.

MINCE

Veḑĭ *Minge*.

10271 **Mincea când s'aruncă, nicĭ când cade greşasce, nicĭ când sare.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 45.

Adică cel ce dĕ nĕvoĭe urméză óre-ce (GOLESCU).

10272 **Cu mincea numaĭ copiiĭ sĕ jócă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 29.

Adică şi jocul după vîrstă (GOLESCU).

10273 **Prinde mince.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 61.

Adică cel ce umblă după zădărniciĭ, întru zadar umblă (GOLESCU).

10274 **A nu jucà nicĭ mince nicĭ clince.**

BARONZI, p. 44.

MINGE

10275 **Mingea sĕ cuvine la cel ce scie s'o trântéscă maĭ bine.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 108.

Adică slujba la cel maĭ destoinic (GOLESCU).

Au bon chouleur [1]) *la pelote lui vient.*

Prov. Franc.

MIRE

Vedĭ *a Rîde*.

10276 * △ **După lumînare şi mire.**

D-na Z. JUVARA, *com. Fedesci, j. Tutova.*

Cum e darul şi dobânda.
După cum e lumînarea pre care o aprinde o fată la icóna sfântuluĭ, tot ast-fel va fi şi mirele pre care 'l va dobândì.

10277 * △ **Par'că 'ĭ mirele care ş'o prins degetu 'n laiţă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. com. Schiopenĭ, j. Fălciŭ.*

Pentru un prost.

---

[1]) Chouleur = joueur.

10278 * △ **El e mire, tatăl sĕŭ mort.**

V. Sala, *dasc. com. Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *a Murì.*

Când unul petrece în afară de vreme.

10279 **Mirele nu se plânge când mirésa e pré frumósă.**

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.*, p. 248.

Pentru cel care dobândesce maĭ bun de cât credea.

10280 * △ **Şede par'că nu'ĭ place mirele.**

D-na Z. Juvara, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Mirésă.*

Adică supĕrat, bozumflat.

10281 * **Cafta gămbro cu oclĭĭ şi nvéstă cu frănçeale.** [1]

Ilie Ghicu, *prof. com. Abela, Epir.*

Pentru cel care nu scie să alégă lucrurile după cum sĕ cuvine.

10282 * △ **A fi tot mire.**

D-na Z. Juvara, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Incă e tot mire.*

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

---

[1]) Caută mire cu ochĭ şi mirésă cu sprincene.

1⁰ A nu fi îndrăzneţ, obraznic.
2⁰ A fi bine primit.

10283 * △ **A 'şĭ căută cal de mire.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman* — D-na EL. TEODOR, *com. Bĕrlad, j. Tutova.*

1⁰ A se fudulì, a căutà tot lucrurĭ marĭ.
2⁰ Pentru cel leneş, care e bucuros să nu găséscă ceea ce caută.

MIRÉSĂ

Vedĭ *Căciulă, a Mâncà. Mire, Nevéstă.*

10284 * △ **Mirésa intrând în casa socrilor toţĭ ţin ochiĭ pe dînsa să vadă cum se pórtă.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Când toţĭ se uită la unul noŭ venit într'o adunare.

10285 * △ **Vaĭ de mirésa, când nu 'ĭ mirele.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

1⁰ Când unul e înşelat în aşteptările sale.
2⁰ Când ne lipsesce un lucru maĭ de sémă.

10286 * △ **Mirésa**
Nimeresce masa.

E. MIHĂILESCU, *stud. Sc. Norm. c. Băsescĭ, j. Fălciŭ.*

* △ *Mirésa*
Vede masa.

D-na EFROSINA ROSETTI, *j. Bacăŭ.* — C. TEODORESCU, *înv. com. Lipova. j. Vasluĭu.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

1⁰ Când aĭ nevoe îndrăsnescĭ, fără a maĭ aşteptà să fiĭ poftit.

2⁰ Când e masa pusă nu maĭ aşteptà să te poftéscă.

3⁰ Când un copil a fost bătut, şi când vine vremea meseĭ el stă supĕrat la o parte, se ḑice ast-fel, fiind-că pedepsitul stă pe gândurĭ, smerit ca o mirésă.

10287 * △ **Se duc goştiĭ şi rĕmâne mirésa.**

IULĬU GROFŞOREANU, *dasc. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Să răbdăm o supĕrare gândindu-ne la binele ce ne aştéptă.

10288 **Ca la noĭ la nimenĭ; cu mirésa din nainte.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 24.

**Ca la noĭ la nimenĭ.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 455. — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 60.

Sĕ ḑice pentru cele în potriva buneĭ orînduelĭ, pentru cele ce sĕ fac pĕ dos, d'indĕratele (GOLESCU).

10289 **Pân'a se găti mirésa,**
Ochiĭ gineruluĭ ĭasă.

A. PANN, I, p. 103.

Până s'o găti mirésa,
Ochiĭ gineruluĭ or să ésă.

HINŢESCU, p. 108.

Pentru o delungă aşteptare.

10290 * △ **Nu'ĭ departe casa cu mirésa.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Schiopenĭ, j. Fălciŭ.*

Ca mâne-poĭmâne îl vedĭ şi pe acesta însurat.

10291 **Maĭ mulţĭ se uită la mirésă de cât la ginere.**

A. Pann, II, p. 129. — Hinţescu, p. 194.

Vedĭ *Mamă.*

1⁰ Pentru cele carĭ sunt maĭ căutate.
2⁰ Nu se cere ca bărbatul să fie frumos.

10292 **Trage danţul după casă,**
Că mirésa'ĭ burduhósă.

Hinţescu, p. 43.

Trage danţul după casă,
Că mirésa'ĭ burdiósă.

P. Ispirescu *Leg.*, I, 1872, p. 179.

Când se întîmplă ca mirésa să fie însărcinată şi, în genere, când lucrurile nu sunt după orînduĭélă.

10293 * △ **Şede pare că 'ĭ a murit mirésa.**

D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*— E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Mire.*

Când unul stă supĕrat, bozumflat.

10294 * △ **Tacĭ mirésă nu maĭ plânge.**

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 178.

In derîdere, când unul plânge fără nicĭ o pricină.
De obiceiŭ, miresele la împodobire, când le cântă *desgoviéla,* plâng că se despart de părinţĭ. De aci cântecul a ajuns ḑicere.

Tacĭ mirésă nu maĭ plânge,
Inimióra nu 'ţĭ maĭ frânge,
Că la maică-ta te-oiŭ duce,
Când s'o 'ntórce,
Gîrla 'ncóce,
Şi a face
Jugul
Mugur,
Restee
Clostee, [1])
Tânjele
Viorele
Stremănările [2])
Floricele.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 270.

10295 *A plânge ca o mirésă.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 4.

A plânge cu mare foc.

«Şi cu tótă stăruinţa luĭ moş Fotea şi a luĭ bădiţă Vasile, Smărăndiţa a mâncat papara, şi pe urmă şedea cu mânile la ochĭ şi *plângeà ca o mirésă,* de săreà cămeşa de pe dînsa». — I. CREANGĂ.

10296 * △Se lovì ca mirésa la móră.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 159; III, p. 128. — HINŢESCU, p. 92.— G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △

S'a lovit ca mirésa la móră şi ca musca 'n lapte.

Semin. Centr. Buc. Clasa VI. prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

*

Se potrivesce ca mirésa la móră.

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 85 — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

[1]) Clostee = rĕdăcina trestieĭ.
[2]) Stremănărĭ = nuele.

* △
S'o potrivit ca nuca în pĕrete, ca mirésa la móră şi ca musca în lapte.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veḑĭ *Muscă, Nucă.*

La vorbe nepotrivite.

10297 **Ca mirésa în pat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 118.

1⁰ Adică aştéptă
2⁰ E gata; e bine.

10298 * △ **Ca mirésa la pat**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică se grăbesce.

«Se grăbesce *ca mirésa la pat*».

10299 * △ **Şede ca o mirésă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

*
Stă ca o mirésă.

1⁰ Stă smerit.
2⁰ Stă de o parte.

10300 **A luà pe subsuóră, ca pe o mirésă.**

A. PANN, *Moş Alb,* I, p. 16.

Adică a primì cu o deosebită cinste.
In vechime, la Românĭ, Vodă saŭ ceĭ marĭ eraŭ totdé-una, ţinuţĭ pe subsuóre de curteniĭ saŭ slugile lor.

MIRŢ

Veḑĭ *Marţ.*

10301 **A face mirț pre cine-va.**

Zapis de la 1596 apud B. P. HAŞDĔU, *Cuv. Bĕtr.* I, p. 75.

A despuĭà pre cine-va de avutul sĕŭ.

«Dicĭ séu sculatu Danu şi cu Micul şi aŭ împresurat locurele nóstre şi *néu făcutu pe noĭ mirț* de tot». — *Zapis de vînzare (Prahova) din 1596.*

«*Mirț*, formă scăḑută de la *marț*, expresiune întrebuințată până astă-ḑĭ de către jucătoriĭ de cărțĭ: *l'am făcut marț* l'am bătut cu desăvîrşire, din italianul *marcio*, în dĭalecte *marzo* şi *marz*, termen de la trictrac (table), trecut în aşa numită «lingua franca» din porturile turcescĭ, sub forma de *mârc*, şi corespunḑĕtor terminuluĭ frances de la trictac, *bredouille*, care, la figurat, însemnéză, de asemenea «l'a bătut cu desăvîrşire». — HAŞDĔU, *Cuv. din Bĕtr.* I, p. 75.

MITOCAN

10302 ***Mitocan.**

1⁰ Om de rînd cu apucăturĭ de mahalagĭu.

2⁰ Mojic, bădăran.

Cuvînt întrebuințat maĭ ales la Bucurescĭ, unde pare că s'a şi născut.

MOJIC

Veḑĭ *Cap. II, c. Apă, Boĭer, Cap. II, c. Cer, Grecit, Grindă, Mână, Olt, Salcĭe, Țépă.*

10303 **Mojicul de ce 'ĭ place d'aĭa sĕ îngraşă**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 84.

*△ *Mojicul de ce 'ĭ place de aceĭa se îngraşe.*

V. SALA, *dasc. c. Talpa, comit. Bihor, Ungaria.* — *Semin. Cent. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Acelaş înțeles ca la No. 4320, şi maĭ ales pentru ceĭ carĭ aŭ gusturĭ próste.

10304 *Mojiculuĭ nu se cade să i sĕ dé toïag în mână.

Bertoldo apud Gaster, Liter. Pop., p. 209.

Căcĭ precum ḑice francesul.

Il fait à Dieu honte
Qui vilain haut monte.

Prov. Franc. XIII-e Siècle.

Fără a maĭ uĭtà că

Faites bien le vilain et il vous fera mal.

Prov. Franc. XIII-e Siècle.

10305 * △ Apa trage la matcă şi mojicul la ṭépă.

D-na S. NĂDEJDE, *Nuv.* p. 124. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — *Semin Centr. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Apa la matcă, mojicul la ṭépă.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Cap. II, c. Apă, Ṭépă.*

Acelaş înţeles ca la No. 380.

Il n'est vilain qui ne faict la villenie.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

10306 *Nicĭ salcĭa pom,
Nicĭ mojicu(l) om.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — C. C. BUNGEŢĬANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.* — *Semin. Centr. Bucur., Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Nicĭ din salcĭe pom,
Nicĭ din mojîc om.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 95.

Vedĭ *Boer, Rĕŭ, Netot, Salcĭe.*

A se adăogà aceste varĭante la No. 1124.

La caque sent toujours le hareng.

Prov. Franc.

10307 * △**Nicĭ salcĭa pom de munte,**
Nicĭ mojicul om de frunte.

I. TZINTZU, *inq. j. Buzĕŭ.* — I. ANTONIU, *stud. c. Vâlcele, j. Argeş.*

* *Nicĭ din salcĭe pom de munte,*
Nicĭ din mojic om de frunte.

CĂLIN IORDACHE & STĂNESCU IÓN, *stud. j. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 10306.

10308 * △**Nicĭ salcĭa fund de butĭe,**
Nicĭ mojicul om de frunte.

Sem. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 10307.

10309 * △**Nicĭ salcĭa cerc de butĭe,**
Nicĭ mojicul om de frunte.

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Nicĭ din salcĭe cerc de bute,
Nicĭ din mojîc om de frunte.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 95.

Vedĭ *No. 532 & 1123.*

Acelaş înţeles ca la No. 10308.

10310 * △ Nicĭ răchita cerc de bute,
Nicĭ mojicu om de frunte.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bârlad. j. Tutova.*

* △ *Nicĭ răchita lemn de bute,*
Nicĭ mojicul om de frunte.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10309.

10311 * △ Nicĭ talpa casiĭ cerc de bute,
Nicĭ mojicul om de frunte.

G. MUNTEANU, p. 151. — HINŢESCU, p. 184. — DOBRE MARINESCU, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş.*

Nicĭ talpa casiĭ cerc de bute,
Nicĭ mojicul om maĭ de frunte.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 84.

Nicĭ din talpă cerc de bute,
Nicĭ din mojic om de frunte.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1421. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 63. — D-na EL. SEVASTOS, *Nuv.* p. 47. — *Abecedar Ilustrat*, p. 28.

Vedĭ *Cer, Grindă, Salcie.*

Acelaş înţeles ca la No. 10310.

10312 * △ Nicĭ talpa casiĭ (caseĭ) cerc de bute,
Nicĭ mojicul boer de frunte.

A. PANN, III, p. 47. — HINŢESCU, p. 184. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10311.

10313 * △ **Mojicul e tot mojic (chĭar) şi în ḑioa (ḑiua) de Pascĭ.**

A. PANN, III, p. 39. — HINŢESCU, p. 109. — GR. ALEXANDESCU, *magistr. j. Putna.*

* *Mojicu tot mojic.*

FR. DAMÉ, III, p. 61.

Acelaş înţeles ca la No. 10312.

Rustica turba nescit suos deponere mores. [1]

Prov. Lat.

Vilain ne fera jà beau fait.

Prov. Franc. XVe Siècle.

E vilà semper tal el resterà. [2]

Prov. Ital.

Der Bauer bleibt ein Bauer, auch wenn er schläft bis Mittag. [3]

Prov. Germ.

Een boer is een boer; als je hem omkeert, is't nog een boer. [4]

Prov. Danez.

10314 **Dac'a fost mojic întâiŭ,**
E şi pân la căpĕtâiŭ.

A. PANN, III, p. 40. — HINŢESCU, p. 109.

Acelaş înţeles ca la No. 10313.

---

[1]) Céta ţĕrănéscă nu scie să 'şĭ lase obiceĭurile.
[2]) Mojicul (ţĕranul) în tot-dé-una aşa va rĕmâné.
[3]) Ţĕranul rĕmâne un ţĕran, chiar dacă dórme până la douĕ-spre-ḑece.
[4]) Un ţĕran e un ţĕran; daca'l întórce'ţĭ tot un ţĕran este.

10315 Pasĕrea după ce sĕ cunósce? după cântec.
Mojicul după ce sĕ cunósce? după vorbă.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 84; III, p. 47. — HINȚESCU, p. 109.

Vedĭ *Pasĕre*.

Acelaş înţeles ca la No. 2260.

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γνώσκω. [1]

Prov. Elin.

De fructu cognoscitur arbor. [2]

Prov. Lat.

Juge l'oiseau à la plume et au chant,
Et au parler l'homme bon ou méchant.

Trésor des Sent. XVIe Siècle.

Al cantare l'uccello, al parlare il cervello. [3]

Prov. Ital.

La olla en sonar, y el hombre en hablar. [4]

Prov. Span.

An der Rede erkennt man den Mann. [5]

Prov. Germ.

Too much laughter discovers folly. [6]

Prov. Engl.

10316 Pe mojicu 'l cunoscĭ după ochĭ,
Ca pe măgarul după urechĭ.

A. PANN, III, p. 39.

---

[1] După rod (fruct) cunosc copacul.
[2] După fruct se cunósce copacul.
[3] După cântec paserea, după vorbă creerul.
[4] Óla după sunet, omul după cuvîntare.
[5] După vorbă se cunósce omul.
[6] Pré mult rîs arată nebunia.

Pe mojic îl cunoscĭ după ochĭ.
Ca pe măgar după urechĭ.

HINŢESCU, p. 110.

Mojicu se cunósce după ochĭ.

GR. JIPESCU, *Lumina*, I, p. 258.

Veḑĭ *Curvă, Hoţ, Măgar.*

Pentru ceĭ ce se cunosc după óre-ce semne, şi maĭ ales pentru mojicĭ.
In privirea omuluĭ se pot citì gândurile, simţirile, apucăturile luĭ, bune saŭ rele. Veḑĭ No. 4200.

10317 **Mojicul bogat e ca cânele lăţos, care numaĭ luĭ îşĭ ţine de cald.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 84.—HINŢESCU, p. 110.

Veḑĭ *Câne.*

Acelaş înţeles ca la No. 1481.

Vilain enrichy ne cognoist parent ne amy.

Trésor des Sentences, XVIe Siècle.

10318 **Ce 'mĭ este mojicul,**
Ce 'mĭ este calicul?
Unul ş'altul e obraznic
Şi în ḑi de praznic.

HINŢESCU, p, 109.

Acelaş înţeles ca la No. 10313.

MOŞ

Veḑí *Măgar, Nepot.*

10319 ***Moşiĭ 's talpa ĭaduluĭ.**

DnA Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Nepot.*

Când moşul spune nepotuluĭ că *'ĭ salba draculuĭ*, acesta îĭ rĕspunde prin ḑicerea de maĭ sus.

10320 * △ S'aruncă 'n partea moşu-sĕŭ.

ION PUŞCARIU, *c. Poiana Mĕrului, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Când unul nu sémănă cu nicĭ unu din părinţĭ, şi muma îĭ găsesce o asĕmănare în familie, de témă ca alţiĭ să nu o caute unde nu 'ĭ ar plăcé eĭ. Se dice când se cam bănuesce filiaţiunea regulată a unuĭ copil.

MOŢPAN

10321 Moţpan.

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 580, 918, 1001 & 1127.

Berbant, strengar, om de nimic.

De la polonul *mospan* (mósci = milósc, pan) adică: pré milostive, pré puternice Dómne. Vedĭ L. Şăineanu, Semas. p. 450.

«Imĭ erà maĭ mare ruşine de ofiţer aséră... maĭ ales că... sciţĭ una? îmĭ face curte *moţpanu*... ce vĕ spune Chiriţa.» — V. ALEXANDRI, *Chiriţa în provincie.*

«Unde, Dómne, ĭértă-mĕ, să'mĭ fie punga? Óre nu cum-va mi-aŭ şters'o vr'un *moţpan*». — V. ALEXANDRI, *Iaşiĭ în carnaval.*

MRÉJĂ

10322 * △ Nu prinde pesce înaintea mrejiĭ.

IULIU GROFŞOREANU, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Cap. IX, c. Coş, Vîrşă, Sac.*

Nu te lăudà înainte. Nu 'ţĭ face planul, fără să fiĭ sigur de isbutirea luĭ.

MUIERE

Vedĭ *Bărbat, Dunăre, Cap. V, c. Muĭere, Cap. IX, c. Om, Pânză.*

10323 Caută muere (muĭere) să 'ţĭ placă ţie, ĭar nu altora.

A. Pann, II, p. 117. — Hinţescu, p. 112.

Vedĭ *Muiere, Nevéstă.*

Adică să nu cauţĭ la obrazul eĭ, ci la însuşirile cele bune, ce se cer de la o nevéstă căcĭ, precum ḑice Turcul: *Iusan eti ve derisi hici vir şee ĭarămas.*[1])

10324 *D'ĭu s'hibă mĩiarea mşata a corluĭ ş-urîtă a caseĩeĭ, éste multu ma ghine s'hiba urîta a corluĭ şi mşata a caseĩeĭ.[2])

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vedĭ *Horă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10082. Arată calităţile ce sĕ cer de la o femee bună.

10325 *Mĩiarea la nuntă singură s-nu o pitreçĭ.[3])

I. Coyan, *prof. c. Băésa, Epir.*

Căcĭ fiind singură, fără doar şi póte, te va înşelà.

Abreuver son cheval à tous guetz,
Mener sa femme à tous festins,
De son cheval on fait une rosse,
Et de sa femme une catin.

Prov. Franc. XVIe Siècle.

10326 Nicĭ pânză, nicĭ muĭere să nu cumperĭ la lumînare că, şi una şi alta, la faţă te înşală.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 464. — Hinţescu, p. 140.

---

[1]) Carnea şi pĭelea omuluĭ nu sunt bune de nimic.
[2]) In loc să fie muĭerea frumósa horeĭ şi urîta caseĭ, este mult maĭ bine să fie urîta horeĭ şi frumósa caseĭ.
[3]) Muĭerea (nevésta) la nuntă singură să nu o trimiţĭ.

Nicĭ pânză, nicĭ muĭere să nu alegĭ la lumînare.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 326.

Nicĭ pânză, nicĭ muĭere să nu ĭeĭ la lumînare.

I. G. VALENTINEANU, p. 46.

Vedĭ *Materie, Nevéstă, Pânză, Soție.*

Acelașĭ înțeles ca la No. 7480.
Când îțĭ cauțĭ nevéstă să deschidĭ bine ochiĭ căcĭ, cum dice Francesul:

A la chandelle la chèvre semble demoiselle.

10327 * △ **Muerea bună, barbatuluĭ cunună.**

PETRU MIHUȚĂ, *com. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Nevéstă.*

Dicere luată din Biblie.

10328 * **Nu suferì în ochĭu fum și muere rea, că te îmbĕtrânesce de timpuriŭ.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Dicerea se înțelege de la sine.

10329 * △ **De cât muerea rea**
Maĭ bine fără ea.

Dra MARIA COSMA, *înv. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Maĭ bine ne-însurat de cât cu o tovarășă care să 'țĭ facă dile amare.

10330 **Mueriĭ ĭaste cap bărbatul eĭ.**

Pravila de la Govora, p. 105.

Vedĭ *Cap. IX, Bărbat.*

Muĭerea trebue să asculte de bărbat.

«Muĭerea de nu se va plecà bărbatul eĭ, şi nu va petréce întru voia luĭ, cum graĭasce apostolul, că bărbatul ĭaste capul Hs. iară *mueriĭ ĭaste cap bărbatul eĭ*, ĭară de nu va asculta acéstea, unile ca acélĭa să fie anathema». — *Prav. de la Govora.*

MUMĂ

Veḑĭ *Cămaşă, Copil, a Face, Fată, Guşat, a Là, Măgar, Mână, Mĭel, Milă, Nădejde, Negustor, Noroc, Ochĭu, a Scărpinà, a Schĭopĕtà, a Semĕna, Tată, Ţigan, a Tórce, Ucigaş, a Vinde.*

10331 **Mumă şi tată nu găsesc,**
Dar muerĭ câte voesc.

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 160. III, p. 129.

1⁰ Arată cât de mult preţuesc părinţiĭ pentru copiiĭ lor.
2⁰ Daca 'ţĭ e nevésta rea, o poţĭ lăsà căcĭ găsescĭ uşor alta maĭ bună.

10332 * △ **Nevéstă maĭ poţĭ găsì, dar mamă ba.**

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzĕŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10331.

Când móre mama rĕmâne tata orb.

Prov. Indian.

10333 * △ **Cheĭa şi lacata e mama şi tata.**

S. Teodorescu, *înv. c. Brosceni, j. Suceava.*

Părinţiĭ sunt totul pentru copiiĭ lor.

10334 **Nicĭ mama tatiĭ n'a dat dĕ pomană.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 48.

* △ *Nicĭ mama n'a dat tatiĭ de géba.*

N. Matak, *ing. j. Ilfov.* — Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *De géba n'a dat nicĭ mama tatiĭ.*

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 154; III, p. 124. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 158. — G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Adică, fără interes, nimenĭ nu ne slujasce (Golescu).

10335 * △ **Maĭ bine te făceà mumă-ta un mânz şi te mâncà lupiĭ.**

Dna Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

1° Pentru omul prost.
2° Rare-orĭ, pentru omul lipsit de noroc.

10336 * △ **Maĭ bine să nu'l fi făcut mumă-sa.**

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 10335.

10337 * **Unde dă mama carnea cresce.**

Laurian & Maxim, I, p. 456.

Muma unde lovesce
Carnea cresce.

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 166; III, p. 133. — Hinţescu, p. 114.

Vedĭ *Tată.*

Părinţiĭ mustrézä şi pedepsesc copiiĭ spre binele lor sciind că:

. . . Viamque insiste domandi
Dum faciles animi juvenum, dum mobilis ætas.

Virgiliŭ.

şi că, după cum dice Horaţiu:

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu . . .

10338 * △ Mama bună îşĭ cértă băĭetul.

V. SALA, *dasc. com. Căcăcenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Căcĭ, după cum se maĭ ḑice: *copilul ne-pedepsit rĕmâne ne-pricopsit.*

10339 * △ Uită-te la muma-sa şi cunósce pe fie-sa.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 106; II, p. 134. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.— Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Uĭtă-te la mumă-sa, şi cunósce pe fiă-sa.

HINŢESCU, p. 114.

Veḑĭ *Cap. IV, c. Fată.*

Acelaş înţeles ca la No. 3265.

10340 * △ Cum e mama e şi fata.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △ *Cum e mama, aşa 'ĭ fata.*

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Pe cum 'ĭ mama, aşa e şi fata.

KÁROLY ÁCS, p. 83.

Acelaş înţeles ca la No. 10339.

Cum este mama, aşa şi fata eĭ.

EZECHIEL, XVI, 44.

Telle mère, telle fille.

Prov. Franc.

Wie die Mutter, so die Tochter.

Prov. Germ.

Nézd meg az anyját, vedd el a lányát.

Prov. Magy.

Pohledni na matku, a a tak si wezmi Katku (dcéru).

Prov. Cech.

Каква майка, онака и ћерка.

Prov. Sêrb.

10341 * △ **Vedĭ mama, apoĭ ĭeà fata.**

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Căcĭ cum s'a purtat mama, se va purtà şi fata.

10342 * △ **De pe călcătură se cunósce că n'a avut mamă bună.**

GR. POĬENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Pentru cele cu o rea purtare.

10343 **Ce a făcut mama, face şi fata.**

LAURIAN, & MAXIM, I, p. 1238.

* △ *Ce a făcut mama (muma) şi tata*
O să facă fiul şi fata.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 19; I, p. 56. — BARONZI, p 58. — HINŢESCU, p. 68 & 114. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 38. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Çe are faptă mamă ş tată açea façe hilĭulu şi féta. [1])

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 99.

Vedĭ *Părinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10341.

[1]) Ce a făcut mama şi tata, acea face fiul şi fata.

Tel père tel fils, telle mère telle fille.

Prov. Franc.

10344 *După mumă ş'tătă, ahtare hiĩiŭ şi hiĩea.[1])

G. ZUCA, *stud. c. Georgia, Albania.*

Acelaş înţeles ca la No. 10343.

10345 * △ Ce o fi mamiĭ, o fi şi tatiĭ.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Tată.*

Ce o fi pentru unul va fi şi pentru altul. Arată nepăsarea.

10346 * △ Ce mĭ-e mama, mĭ-e şi tata.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Pentru a se arĕtà ca nu ţinem la un lucru maĭ mult de cât la altul.

10347 * △ Haĭ, mamă, să te vînd; da să nu dé nimenĭ cât oĭu cere.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Haĭ, mamă, să te vînd; da, cât voĭu cere, nicĭ dracu să nu te cumpere.*

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Haĭ, mamă, în tîrg să te vînd; că, cât voĭu cere eŭ, nicĭ dracul nu va dà.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Tată.*

Când unul cere un preţ pré mare la vînḑarea unuĭ lucru.

[1]) După mumă şi tată, asemenea fiul şi fata.

10348 *** △ Fă-mĕ, mamă, şi pe mine,
Să mĕ fac frumos ca tine.**

HINŢESCU, p. 107. — A. PANN.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce mult sémĕnă cu părinţiĭ lor.

Patrem sequitur sua proles. [1])

Prov. Latin.

Le jeune corbeau croasse à l'exemple du vieux.

Prov. Franc.

Wie die Alten singen, so zwitschern auch die Jungen. [2])

Prov. Germ.

As the old Cock crows, the young one learns. [3])

Prov. Engl.

10349 **Muma cea bună nu întrébă pĕ copiĭ dĕ le este fóme.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 46.

Veḑĭ *Copil.*

Adică stăpânul cel bun pĕ supuşiĭ sĕĭ (GOLESCU).

La bonne mère ne dit pas: veux-tu?

Prov. Franc.

La buona madre non dice: vuoi tu? ma dà. [4])

Prov. Ital.

La buena madre no dice: quieres. [5])

Prov. Span.

---

1) Copiiĭ sémĕnă cu părintele lor.
2) Precum cântă bătrâniĭ, astfel vor ciripi şi tinerii.
3) Cum cântă bĕtrânul cocoş, cel tînĕr se va învĕţa.
4) Mama cea bună nu ḑice: vreĭ tu? ci dă.
5) Mama cea bună nu ḑice: cerĭ.

The good mother saith not: will you? but gives. [1])

Prov. Engl.

Een goede moeder zegt niet: mijn kind, wilt gij? [2])

Prov. Oland.

10350 **Când bună mamă, când vitregă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 35.

Sĕ dice pentru ceĭ ce sĕ arată, când bunĭ când rĕĭ (GOLESCU).

10351 **Când eram la mama, şi eŭ sciam să cos, că mama împungeà şi eŭ trăgeam acul.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 141; III, p. 106.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 106.

Sciam să cos eŭ, odată,
Când eram la mama fată;
Că mama acu 'mpungeà
Şi mâna mea îl trăgeà.

A. PANN, II, p. 15.

△ *Mama 'mpunge, fata trage,*
Mândră cămeşuĭcă face.

Şezăt., Poes. Pop. I, p. 106.

△ *— Da poţĭ, fată, cóse?*
— Mama 'mpunge şi eŭ scot.

S. FL. MARIAN, *Satira*, p. 68.

△ *Mă-sa 'mpunge, fata scóte...*
Vaĭ mândră cămeşă face.

S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 253.

---

[1]) Mama cea bună nu dice: vreĭ? ci dă.
[2]) O mamă bună nu dice: copilul meŭ, vreĭ?

* △
Mama 'mpunge şi eŭ trag,
Aoleŭ ce lucru fac!

D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru o fată ne-pricepută şi leneşă.

M'a mânat mama de-acasă,
Să 'mĭ aleg una frumósă.
Mĭ-am ales una maĭ hîdă,
Care 'ĭ cu cămeşa mândră.
Măsa 'mpunge fata trage
Vaĭ, mândră cămeşă face.
Mă-sa 'mpunge, fata scóte,
Şi de lótră nu maĭ póte.

Poes. Pop. Bucovina.

A se vedé BOGDAN, *Poveştĭ*, p. 71.

10352 **Maĭ mulţĭ întrébă de mama de cât de tata.**

A. PANN, II, p. 129. — HINŢESCU, p. 82.

* △ *Câţĭ vin numaĭ de mamă întrébă, ĭar de tată nu.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

1⁰ Ómeniĭ alérgă unde se aştéptă la vre-un folos.
2⁰ Pentru femeile cu moravurĭ rele.

10353 △ **Blestemul de mumă,**
Ca fiéra de cĭumă.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 438.

△ *Blăstemul de mumă,*
Tot ca rana cea de cĭumă.

S. FL. MARIAN, *Nascere*, p. 329.

△ *Blăstemul de mumă,*
E rĕŭ ca ghĭara de cĭumă.

S. Fl. Marian, *Nascere*, p. 329.

Veḑĭ *Părinţĭ, Tată.*

In credinţa poporuluĭ blestemul părinţilor, şi maĭ ales al mumelor, urmăresce greŭ pre ceĭ vinovaţĭ.

Blestemul mumeĭ desrădecinéză temeliile (caselor filor).

Sirah. 3. 4; 7. 10; 12. 14.

LEGENDĂ

Se ḑice că pe timpul fómeteĭ celeĭ marĭ, acuma când va fi fost fómetea aceea, numaĭ unul Dumneḑeŭ póte să scie. Destul atâta că pe timpul acela erà o femee, care avea treĭ pruncĭ: doĭ băeţĭ şi o copilă.

Étă că 'ntr'o ḑi, frămîntând femeea aceea pâne şi voind, după ce a frămîntat'o să o bage în cuptor, ca să o cócă, băeţiĭ eĭ corăindu-le maţele de fóme, şi ne maĭ putênd răbdà până ce se va cóce pânea, luară aluatul crud cum erà de pe lopata cu care voia maica lor să'l bage în cuptor, şi începură a'l mâncà c'un gust aşa de mare ca şi când ar fi fost cine scie ce fel de bucate bune şi alese.

Maica lor vĕḑênd acésta, se mânià foc pe dînşiĭ şi începu a'ĭ blăstema cu amar şi a ḑice:

— Blăstemaţĭ să fiţĭ de Dumneḑeŭ şi de mine! în păserĭ să vĕ prefaceţĭ şi pe munţiĭ ceĭ maĭ înalţĭ şi maĭ marĭ să şedeţĭ, şi pâne în viéţa vóstră, dacă îţĭ vedé, să nu o puteţĭ mâncà, cum nu putuiŭ eŭ astă-ḑĭ din pricina vóstră să mănânc.

Auḑind aceĭ doĭ fraţĭ acest blăstĕm ne-aşteptat şi amar, începură a plânge de se cutremuraŭ cămeşile pe dînşiĭ, nu alt-ceva. Apoĭ luându-şĭ rĕmas bun de la maica lor, aŭ şi eşit din casă afară şi cum aŭ eşit, s'aŭ prefăcut în douĕ paserĭ marĭ şi aŭ sburat în lumea largă, în cotro i-aŭ dus ochiĭ.

BLESTEMUL

La vale de Prut
Zace 'ntins pe lut,
De vînturĭ bătut
De om ne-vĕḑut,
Plutaşul Mihaĭ,
De treĭ-ḑecĭ de aĭ.

* *
*

Şerpĭ că l'aŭ muşcat
Viéţa i-aŭ scurtat
Lupĭ l'aŭ încolţit,
Viéţa i-aŭ topit.

* * *

Măiculiţa luĭ,
Prada doruluĭ,
Ea mi'l tot cătà
Şi mi'l tot strigà,
Dér nu mi'l găsià
Pân' nu'mĭ ajungeà
In vale de Prut,
Pe malul de lut.
Şi când îl găsià,
Şi când îl vedeà
De lupĭ încolţit,
La faţă slăbit,
De şérpe muşcat,
La trup veninat,
Pĕrul că'şĭ smulgeà,
Peptul că'şĭ băteà
Mórtea că'şĭ rugà.

* * *

Mihaiŭ ce făceà?
Sufletu'şĭ trăgeà,
Ér, când şi'l trăgeà,
Din gură ḑicea:
»Măicuţă, măicuţă,
Măicuţă, drăguţă,
Ci tacă'ţĭ gura,
Nu maĭ blestemà;
Că tu când m'aĭ fapt
Şi ţîţă mĭ-aĭ dat,
Greŭ m'aĭ blestemat,
Blestem cu pĕcat:
«Sugĭ, suge-mi-te-ar,
«Şerpĭ mânca-mi-te-ar!
«Dacă m'aĭ scăldat
«Şi dac'am ţipat.
«Ér m'aĭ blestemat
«Blestem cu păcat:
«Tacĭ că te-am scăldat
«Cu apă de Prut,
«Să fiĭ tot urît;
«Cu apă de luncă,
«Să fiĭ tot de ducă!
«Tu m'aĭ blestemat
«Şi m'aĭ înfăşat,
«Ér, dacă m'am plâns,
«Cu faşa m'aĭ strîns
«Şi m'aĭ legănat,
«Şi m'aĭ blestemat:

«Tacĭ nu maĭ ţipà,
«Lupiĭ te-ar mâncà!
«Din gură ce-aĭ ḑis
«Cu foc mi s'a prins:
«Lupĭ că m'aŭ mâncat
«Şerpĭ că m'aŭ muşcat
«Viéţa mĭ-aŭ scurtat!».

* *
*

Vorba nu sfîrşià
Sufletul că 'şĭ dà.
Ér biéta mă-sa,
Sĕrmana de ea,
Mult se pedepsià:
La Prut că 'l duceà
Frumos că 'l spĕlà,
Cu pĕru 'l stergeà
Cu lacrĕmĭ l'udà.
Cu mâna săpà
Mormînt că 'ĭ făceà
Şi mi'l aşeḑa.
Apoĭ lung plângeà
Şi mereŭ ḑicea:
«*Blestemul de mumă*
«*Ca fiéra de ciumă,*
«Blestemul de tată
«Ca stana de piétră,
«Pustiul le bată;
«Orĭ când n'eĭ gândì.
«Şi n'eĭ socotì,
«Blestem s'o 'mplinì,
«Greŭ te-o pedepsi!»

10354 * △Iusdănit de mă-sa.

HENCĬU ŢUCRĂ, *percep. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Ne-norocit în tóte.

10355 Pentru una mumă
Şî pentru alta cĭumă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 52.

La uniĭ mumă
Şi la alţiĭ cĭumă.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 88; III, p. 65. — HINŢESCU, p. 114.

* △ *Pentru uniĭ mumă*
Şi pentru alţiĭ cĭumă.

I. G. VALENTINEANU, p. 36. — *Semin. Centr. Buc., Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *A fi la unul mumă*
Şi la altul cĭumă.

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubieniĭ, j. Dorohoĭ.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △ *La unu 'ĭ mumă,*
La altu 'ĭ cĭumă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu ĭubesc dĕ o potrivă pĕ copiiĭ lor, cum şî pentru stăpânul ce nu ĭubesce dĕ o potrivă pĕ supuşiĭ sĕĭ (GOLESCU).
2⁰ Sĕ ḑice, câte odată, şi pentru ceĭ făţarnicĭ.

10356 * △ **In faţă mumă,**
Şi în dos cĭumă.

GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna.*

Veḑĭ *No. 3279.*

Pentru ceĭ făţarnicĭ.

10357 △ **Nu fi pentru uniĭ mumă, pentru alţiĭ cĭumă.**

V. FORESCU, *c. Folticeniĭ, j. Sucĭava.*

△ *Nu 'mĭ fi cĭumă,*
Şi 'mĭ fi mumă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.* p. 36.

Acelaş înţeles ca la No. 10355 sub formă de povaţă.

Frunză verde garofiță,
Trece 'n câmp o copiliță
Cum e crinul înflorit,
Cum e bună de ĭubit.
Baba cĭuma cea păgână
Mĭ-o apucă strîns de mână.
Copilița 'ĭ dice: «Cĭumă
«*Nu 'mĭ fi cĭumă și 'mĭ fi mumă*;
«Na'țĭ salba cu florile
«Și'mĭ lasă tu dilele.»
Ea-ĭ respunde: «Drăguliță!
«Am o négră sălbuliță
«De cercat la gâtul tĕŭ,
«Care nu te-a prinde rĕŭ.»

10358 * △ **De când mama fată mare.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Bunică, Tată.*

Adică de demult

10359 **Când s'o maĭ face mama fată mare.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 128.

Vedĭ *Bunică.*

Adică nicĭ odată. Pentru cele peste putință.

10360 * △ **Cum nu 'ĭ mama fată mare.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Pentru cele carĭ nu sunt și nu pot fi.

10361 * △ **De când maĭca (mama) m'a făcut.**

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop* p. 476.

Adică de când m'am născut. Urméză în tot-dé-una o frasă prin care se arată că nu scim, că nu cunóscem, că nu am vĕdut, etc. . . cutare lucru.

De când maĭca m'a făcut
Cioban frate n'am avut.

10362 * △ **Bun ca sînul mameĭ.**

V. ALEXANDRI, *Prosă*, p. 157. *Teatr.*, p. 278. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 378; *Leg.* p. 264. — G. PUBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică fórte bun.

La mamma è l'arma. [1])

Prov. Sard.

Was der Mutter an's Herz geht, das geht dem Vater nur an die Kniee. [2])

Prov. Germ.

Ruga mameĭ te scóte şi din fundul măriĭ.

Prov. Rus.

Următórea snóvă culésă de scriitorul I. Richepin, în Bretania francesă, şi publicată de dînsul, sub forma de cântec poporan, zugrăvesce de minune puterea neîntrecută a dragosteĭ de mumă.

CHANSON

Y avait un' fois un pauv' gas,
Et lon lan laire,
E lon lan la.
Y avait un' fois un pauv' gas
Qu'aimait cell' qui n'l'aimait pas.

*

Ell' lui dit: Apport' moi d'main,
Et lon lan laire,
Et lon lan la,
Ell' lui dit: Apport' moi d'main
L'cœur de ta mèr' pour mon chien.

*

Va chez sa mère et la tue
Et lon lan laire
Et lon lan la,
Va chez sa mère et la tue,
Lui prit l'cœur et s'en courut.

*

[1]) Muma este inima.
[2]) Ce ajunge mameĭ până la inimă, nu ajunge de cât la genuchiĭ tatăluĭ.

Comme il courait, il tomba,
Et lon lan laire
Et lon lan la,
Comme il courait, il tomba,
Et par terre l'cœur roula.

*

Et pendant que l'cœur roulait,
Et lon lan laire,
Et lon lan la,
Et pendant que l'cœur roulait,
Entendit l'cœur qui parlait.

*

Et l'cœur disait en pleurant,
Et lon lan laire
Et lon lan la,
Et l'cœur disait en pleurant.
Tes-tu fait mal, mon enfant?

JEAN RICHEPIN, *La Glu.*

10363 *△ **A trăì ca în sînul mameĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 103, 120, 319 & 389.

Vedĭ *Avram.*

1⁰ Adică bine, fără grijă.
2⁰ In unire, în bună înţelegere.

«Trăĭéŭ acolo eĭ *ca în sînul mumeĭ lor.* Unde să audĭ la dînşiĭ céŕtă! Ferita sântuleţul să vedĭ la dînşiĭ ne-unire. Căcĭ dĭavolul vrajbeĭ nu cutezà să 'şĭ vîre códa între eĭ!» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 389.

10364 * **Ca în pântecele maĭciĭ sale.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. *Asem.*, p. 131.

Sĕ odihnesce şi sĕ încăldesce (GOLESCU).

10365 *△ **Nicĭ în pântecele mă-seĭ nu 'ĭ-a fost aşa.**

G P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică aşa de bine.

10366 *Ca o mumă vitregă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 101.

Adică rĕutăcĭósă.

Le madri sono madri e le matrigne cagne. [1])

Prov. Ital.

10367 Cum îl făcuse mă-sa.

P. ISPIRESCU, *Leg*, p. 354.

Adică ne-vinovat.

«Fata de împĕrat şi fiul vĕduveĭ se învoiseră şi se însoţiseră. Nicĭ unul din amîndoĭ nu s'a căit maĭ în urmă pentru acésta. Vedĭ că el în vĭéţa luĭ nu alunecase până atuncĭ, *era curat cum îl făcuse mă-sa* şi pe fata Impĕratuluĭ o găsise a-casă». — P. ISPIRESCU.

Pur comme l'enfant qui vient de naître.

Prov. Franc.

10368 Unde s'a scris mumă-sa!

BARONZI, p. 43.

Adică cum sémĕnă cu mumă-sa.

10369 *Ḑi că nu ţi-e mamă.

V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.* — D-ra VĬRGINIA LAFARRY, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Indemn la ne-ascultare.

Enguеule le, c'est pas ton père.

Prov. Franc.

10370 *Fie-care cu tréba mă-siĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 382.

Adică fie-care cu ale luĭ.

---

[1]) Mamele sunt mame, şi mastihele (mamele vitregĭ) sunt căţele.

10371 △ **O să fie vaĭ de mumă.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop. Oraţiĭ de Nuntă*, v. 228.

Adică o să fie rĕŭ de mumă, căcĭ fiul eĭ va fi ucis.

Că ostaşiĭ nu sciŭ glume,
Şi-o să fie vaĭ de mumă!

10371b * △ **Păr-că am omorît pe mama (móşă-mea).**

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Broscarĭ, j. Suciava.*

Veḑĭ *Tata.*

Ḑice o femeĭe când îĭ merge rĕŭ.

NĂNAŞ

Veḑĭ *Drac.*

NAŞ

Veḑĭ *Acru, Vĕr.*

10372 **Naşul botéză,**
Naşul cutéză.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 47.

Sĕ ḑice când o rudă îndrăznesce la altă rudă (GOLESCU).

10373 **Indrăznesce ca naşul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 31.

Acelaş înţeles ca la No. 10372.

10374 * △ **Cum e naşul şi finul.**

Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Pentru cele potrivite.

10375 * **Tot naşu ('şĭ) are naş.**

I. G. VALENTINEANU, p. 36 — M. CANIAN, *public, j. Iaşĭ.*

* △ *Tot naşul îşĭ are naşul luĭ.*

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistrat, j. Putna.*

* △ *Tot naşul are (câte) un naş.*

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov. — Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Cum are naş copilaşul
Aşa are naş şi naşul.

A. PANN, II, p. 35

Cum are naş copilaşul
Aşa are şi el stăpânul.

HINŢESCU, p. 38.

Fie-care îşĭ găsesce stăpânul.

10376 * △ **O dată vede naşul buricul finuluĭ.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 93, III, p. 109.—HINŢESCU, p. 118.— B. P. HAŞDĔŬ, *ziar Traian*, 1889 No. 63.—I. G. VALENTINEANU, p. 25.—E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ. j. Covurluĭu. — Semin. Centr. Buc. Cl. VIII prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*— V. SALA, *dasc. c. Hinchiriş, comit. Bihor, Ungaria.*

Odată vede naşul . . . finuluĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11. C. NEGRUZZI, I, p. 250.

Vedĭ *Naşă.*

1⁰ Sĕ dice pentru cele ce nu sĕ cuvine a vedé şi a urmà adese-orĭ GOLESCU).

2⁰ Când unul, din causa releĭ purtărĭ, nu maĭ are trecere la cine-va.

3⁰ Odată se întîmplă un lucru; să nu pierdĭ césul prielnic.

10377 * △ **Aḑĭ jócă naşu la mine, mâne la tine.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Urs*.

Nu rîde de necazul meŭ că are să te ajungă.

10378 **Muri cumbarlu, dusi cumbârĭla.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 169.

Veḑĭ *Fin, Fină, Nevéstă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10017.

10379 * △ **A dat de naşu sĕŭ.**

IUL. VULCĂNESCU, *Sc. Inst. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

* △ *A dat peste naşu sĕŭ.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* *Şi-a găsit naşul.*

1⁰ S'a găsit cine să'l înfrîneze, să'l stăpânéscă.
2⁰ A fost bătut.

10380 * △ **Eu îĭ sunt naşu luĭ.**

A. PANN, III, p. 25.—HINŢESCU, p. 174.—G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Eŭ îĭ viŭ de hac, îl bat.

«Lasă'l pe séma mea, *că sunt naşul luĭ.*»

NAŞĂ

Veḑĭ *Bucate.*

10381 * △ **Numaĭ odată vede naşa ceea a finuluĭ.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭ.*

Veḑĭ *Naş.*

Acelaş înţeles ca la No. 10376.

---

[1]) Muri naşu, se duse cumĕtria.

10382 **Naşa scie, naşa să vie.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 336.

Pentru cel care nu sĕ póte lipsì de cine-va, care'ĭ cunósce gândurile şi taĭnele.

NAŞA ŞI FINUL

Fóiă verde cardama,
Nu şciĭ, năşică, ce-va!
S'a bolnăvit nevésta
Şi vorbeşte aĭurea:
Te chiamă pe dumné-ta,
Ci-că'ĭ cam cunoscĭ bóla!

* *
*

Fóĭă verde treĭ sulfine,
'I-am cunoscut bóla, fine,
Pân'nu te-a luat pe tine;
Dar acum să'ĭ spuĭ aşa,
Că ea e nevésta ta.
Tu singur ĭ-eĭ descânta
Cu pumnul, cu lopata!

NE-CĂSĂTORIT

10383 **Viéţă ne-căsătorită**
La bĕtrâneţe e cea maĭ urîtă.

HINŢESCU, p. 201.

Căcĭ tótă lumea fuge de tine, şi nu e cine să te caute.

NEFER

10384 ***A face nefer pre cine-va.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

A'l păcălì.

NE-ÎNSURAT

10385 **Junele ne-însurat e ca un împĕrat.**

A. PANN, II, p. 144.—HINŢESCU, p. 86.

Nu are nicĭ o grijă; lumea întrégă e a luĭ.

POVESTEA VORBEI

Un tînĕr voinic, în vîrstă, în anĭ înflăcărațĭ,
Când mergeà la adunare între ómenĭ însurațĭ,
Și când le dà bună-ḑioa, eĭ, de mult ce le plăceà:
«Iţĭ mulţumesc, Impĕrate» toţĭ d'a rîndul îĭ ḑiceà.
Așa tînĕrul sĕ 'nsóră, după cum și trebuĭà
Și o nevastă pré bună, soție în casă 'șĭ ĭeà.
După aceĭa el iarășĭ mergênd între adunațĭ,
Și dându-le bună-ḑiua, rĕspundeà ceĭ însurațĭ:
«Iţĭ mulţumim dumitale om cu ómeniĭ de rînd,
«Pus în catastihul nostru ca însurat de curînd.»
Tînĕrul dar, mulțămirea vĕḑênd că 'ĭ a micșorat,
Pârêndu'ĭ rĕŭ până la suflet, se căi că s'a 'nsurat,
Din împĕrat om să'l facă de rînd cu alţĭ nu'ĭ veni,
Și cu vină, fără vină mergênd nevésta 'șĭ goni.
Apoĭ ĭar, ca până acuma, ducêndu-se 'ntre bărbațĭ,
Și dându-le bună-ḑioa, 'ĭ-aŭ rĕspuns ceĭ însurațĭ:
«Iţĭ mulţumim dumitale, din om în ne om ajuns,»
Care pe dînsul acésta ca săgéta l'a împuns.
A cunoscut că pe talpă putredă a fost călcat.
Și ducêndu-se îndată cu nevésta s'a 'mpăcat.

Vezĭ P. Ispirescu, Snóve, p. 45—47.

NÉM

Veḑĭ *Catâr*, *Domn*, *Drac*, *Fĭară*, *Soĭa*.

SNÓVĂ

Unul se făleà de némul sĕŭ, cel vechiŭ, înaintea unuĭ ţĕran. Ţĕranul îĭ ḑise: «cu atât maĭ rĕŭ, că cu cât sĕmînța e maĭ veche, cu atât maĭ lesne se gărgărițéză.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 767.

10386 De bun ném sunt faptele bune ale ómenilor.

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 70.

Se caută valórea proprie a omuluĭ și faptele luĭ cele bune, ĭar nicĭ de cum némul din care se trage.

10387 * △Palma de la ném te usturā maĭ rĕŭ de cât (ca cea) de la un străin.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

E maĭ mare cĭuda când îţĭ face un ne-ajuns némul de cât unul străin.

10388 * △ **La pădure nu se caută ném.**

C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Când unul ĭubesce şi în ném.

10389 * △ **Cu némurile să mănâncĭ, să beĭ,**
Daraverĭ să n'aĭ cu eĭ.

N. Mateescu, *înv. c. Moviliţa, j. Putna.*

Vedĭ *Rudă.*

1⁰ Să nu facĭ daraverĭ cu némurile căcĭ cérta e gata.
2⁰ In afacerĭ nu se ţine socotélă de gradul de înrudire.

10390 * △ **Ném, ném,**
Dar brânza e pe banĭ.

Semin. C. Bucur., Cl. VI, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Vedĭ *Frate.*

Acelaş înţeles ca la No. 10037.

10391 **Se numĕră de ném mare,**
Dară cinste de catâr are.

A. Pann, *Moş Alb,* II, p. 22.

Vedĭ *Catâr.*

Purtarea luĭ nu se potrivesce cu pretenţiile luĭ de a fi de un ném maĭ osebit, şi de aci i se împuţinéză cinstea.

10392 * △ **Orĭ în ném de câine orĭ de împĕrat.**

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Pentru ceĭ carĭ nu se mulţumesc cu o stare de mijloc.

10393 De eştĭ tu viţă de jos să nu ieĭ ném de sus, ca să nu 'ţĭ dică: scóla tu să şed eŭ.

A. PANN, II, p. 152.

De eştĭ tu viţă de jos să nu iaĭ ném de sus, ca să nu 'ţĭ dică: scóla tu să şed eŭ.

HINŢESCU, p. 202.

Să ieĭ nevésta de potriva ta, ca să fiĭ tu stăpân în casă.

10394 * △E de ném mare, şi are rude, în piaţă, pe Stan lăutarul şi Dobre cimpoerul.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Puciósa-Moţăenĭ, j. Dîmboviţa.*

Vedĭ *Boer.*

1⁰ Când unul se laudă, saŭ e lăudat de alţiĭ, pe nedrept, cu némul din care se trage.
2⁰ Se dice, în mod ironic, când întrébă cine-va de ce ném de ómenĭ se trage cutare.
Dicerea se întrebuinţéză maĭ mult prin oraşe, şi prin comunele maĭ marĭ.

Il est gentilhomme, son père allait à la chasse avec fouet.

Prov. Franc.

10395 * △E de ném mare, dar crescut în sărăcie.

C. BĂNULESCU, *înv. c. Moţăenĭ, c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 10394.

Il est gentilhomme de droite ligne, son père était pêcheur.

Prov. Franc. XVIe Siècle.

10396 * △ **Ném cu ném,
Trag la ham.**

Gh. Albu, *stud. Sc. Norm.*, *Bĕrlad, c. Schinenĭ, j. Tutova.*

Némurile sunt datóre să se ajute unul pe altul.

10397 **Tóte merg după ném.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 19; I, p. 68. — *Rom. Glumeţ*, I, p. 14. — Hinţescu, p. 189. — Fr. Damé, III, p. 39.

*Tóte tot după ném merg,
La tulpina lor alerg.*

A. Pann, I, p. 61. — Hinţescu, p. 189.

*Tot cam după ném merg tóte,
Din ce este nu 'l poţĭ scóte.*

A. Pann, III, p. 37. — Hinţescu, p. 121.

Vedĭ *Soia*, *Soiu*.

Acelaş înţeles ca la No. 2099 & 10339, însă maĭ generalisat.

La caque sent toujours le hareng.

Prov. Franc.

10398 **Ḑi cu un cuvînt, ném rĕŭ.
Sgârios ca un ferĕstrĕŭ.**

A. Pann, III, p. 39.

*Ḑi, cu un cuvînt, ném rĕŭ,
Sgârios ca un herĕstrĕŭ.*

Hinţescu, p. 121.

Acelaş înţeles ca la No. 10397.

10399 Par'că 'ĭ ar fi murit cine scie câte némurĭ.

N. POPESCU, *Calend.*, 1883, p. 35.

Stă supĕrat.

10400 * △ Il trage némul.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10397.

SNÓVĂ

Ci-că un şórece când a fost să se însóre, de unde şi până unde, 'ĭ-a trăsnit prin cap să céră pe fata sóreluĭ.

Sórele a întrebat că de ce numaĭ de cât pe fata luĭ?

— Apoĭ pentru că eştĭ cel maĭ puternic, rĕspunse şórecele.

— Nu'ĭ adevĕrat! este nourul, cel maĭ puternic. El mĕ întunecă pe mine numaĭ de cât, când o vré.

Sórecele a plecat atuncĭ la nour. Nourul 'ĭ-a rĕspuns că maĭ puternic de cât dînsul e vîntul. Ducêndu-se la vînt, 'ĭ-a rĕspuns că şi de cât dînsul este alt cine-va maĭ puternic, stânca.

Stânca 'ĭ-a rĕspuns că, în adevĕr, a fost destul de tare De sute de anĭ a stat ne-clintită în bătaĭea vînturilor şi a gerurilor; dar, acum în urmă, numaĭ de câţĭ-va anĭ, s'aŭ încuibat sub dînsa o mulţime de şórecĭ, carĭ aŭ potrică̆lit'o în tóte părţile şi, de o maĭ ţiné aşa, mare lucru să n'o dărîme, de vale!

Când a auḑit aşa şórecele, a şi plecat numaĭ de cât, ḑicênd în gândul sĕŭ: «Vra să ḑică, tot némul meŭ e maĭ tare...» şi s'a însurat c'o şoricĭóică!

10401 * △ De la nouĕ némurĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, com. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

De demult, din vechime.

10402 * △ Până la nouĕ némurĭ.

T. BĂLĂŞEL, *preot, com. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Soea*.

Adică într'un viitor pré depărtat.

10403 * △**Ném de a noua spiţă.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiŭ.*

Vedĭ *Rótă, Spiţă.*

Rudenie îndepărtată, cimotie.

10404 * △**Ném de pe Adam.**

D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Rudenia atât de îndepărtată în cât nu se maĭ ţine în sémă.

10405 * △**A fi la némurĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *preot, com. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

A fi trecut la boerie.
In vechime când se trecea cine-va între boeriĭ de ném se ḑiceà că *s'a trecut la némurĭ.*

NENE

10406 * △**Nenea ḑîce, nenea minte.**

V. SALA, *dasc. c. Sudrigiŭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

Când nu luăm răspunderea uneĭ afirmărĭ.

NEPOT

Vedĭ *Mitropolit.*

10407 * △**Nepotul e salba draculuĭ.**

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, VII.—V ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 772, 865 & 989. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Moş.*

Arată părerea unchilor (moşilor) despre nepoţiĭ lor şi moştenitorĭ presumptivĭ.

«*Serviescu* — Nu, d-le Director, am fost mic şi singur la părinţĭ... născut în şepte lunĭ.
«*Millo.* — Póte vr'un nepot ?
«*Serviescu.* — Nicĭ... m'a ferit Dumneḑeŭ de *salba draculuĭ*». — *Millo director*, p. 865.

10408 * △ **Işĭ cunósce moşul nepoţiĭ.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Vlădică.*

Scie pe cine să'l ocăréscă.

NE-SLUJIT

10409 * △ **Omul ne-slujit**
E ca lemnul ne-cĭoplit.

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 84; III, p. 48. — Hinţescu, p. 134. — V. Sala, *dasc. c. Brădeţ, comit. Bihor, Ungaria.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △ *Omul ne-servit,*
E ca lemnul ne-cĭoplit.

G. I. Munteanu, p. 151. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

1⁰ Pentru omul mojic, care nu scie cum să se pórte în lume.
2⁰ Despre omul ne-îndatoritor. — *j. Covurluĭu.*

NEVÉSTĂ

Veḑĭ *Bĕut, Fată, Materie, Muĭere, Mumă, Pânză, Taĭnă, Vin.*

«Un călětor străin dice, în relaţia voïajuluí sěŭ p'în ţěrile nóstre, că nu cunósce, pe lume, femeĭ maĭ harnice ca nevestele Românce. Şi, înadevěr, dacă vom ţine sémă de tot lucrul ce'l fac ele, afară de lucrul pămîntuluĭ, vom împărtăşi bine opinia călětoruluĭ străin.

«Nevésta română ţine casa, cresce copiiĭ, face de mâncat bărbatuluĭ şi îl duce la câmp, în orĭ-ce depărtare s'ar găsi, mulge vaca, îngrijesce de grădină, de vite, de păserĭ, etc., ţese pânza, o topesce, o bate, o preface în câlţĭ, o tórce, o ţese; apoĭ pânza o ghilesce, etc. şi în vremea asta ea maĭ face şi boerescul, seceră, prăşesce cu copilul eĭ de ţîţă alăture. Copilaşul e ascuns sub o tufă de brusture, la rěcóre şi plânge; mama luĭ alérgă de'l hrănesce, apoĭ iar se apucă de lucru în câmp, sub arşiţa sóreluĭ.

«Şi cu tóte acestea nevestele Românce sunt vesele, glumeţe şi totdé-una gata la orĭ-ce trébă. Soïul lor este frumos, însă frumuseţile lor se perd de timpuriŭ, din causa lucruluĭ greŭ al pămîntuluĭ»! — V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 308.

NEVÉSTA

La mama pe când eram
De lucram, de nu lucram
Mameĭ tot dragă eram.
Ear de când m'am măritat
Nicĭ un bine n'am aflat.
De cu dioa mătur casa,
Aprind focul, gătesc masa,
Aduc apă din fântână
Şi furca n'o las din mână.
Laŭ copilul, îĭ daŭ ţîţă.
Şi mulg vaca la portiţă.
Tacă 'ţĭ gura, měĭ bărbate,
Că, děu cugetul îmĭ bate
Din străin să 'mĭ fac un frate
Ca să 'mĭ cate de dreptate,

Poes. Pop.

10410 *△ **De cât cu argintul în ladă**
Şi cu nevésta neródă,
Maĭ bine cu lada gólă
Şi cu nevésta marghiólă.

I. G. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

In căsătorie să nu te bucurĭ la avere şi să cauţĭ maĭ bine o femeïe care să 'ţĭ placă. Când se întîmplă din potrivă, i se cântă acéstă dicere.

«*In orĭ-ce familie în care bărbatul îĭ place nevésta, şi nevestĕĭ bărbatul, fericirea este asigurată*». — *Legile luĭ Manou*, III, § 60.

Grecul de astă-ḑí ḑice de asemenea: *La ce servesce o mie de lire, dacă le primescĭ împreună cu o femeĭe urîtă? Baniĭ se duc și femeĭea rĕmâne*».

10411 * △Treĭ lucrurĭ nu se împrumută: calul, nevésta și pușca.

A. Mihăilescu, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.*

Veḑĭ *Cal, Pușcă.*

Acelaș înțeles ca la No. 1408 & 3319.

Uxor, equus, vestis et calceamenta inhonestis,
Dum conceduntur, cum damno restituuntur.

Prov. Lat.

Nè liber, nè cavai no impresta mai. [1])

Prov. Milan.

Frauen, Pferde und Uhren soll man nicht verleihen.[2])

Prov. Germ.

The wife, the horse and the sword may be shew'd, but no lent. [3])

Prov. Engl.

øyk og Kvern og Kona skal ingen Mann laana.[4])

Prov. Norv.

10412 * △Cu calul și cu nevésta ne-bătută nu facĭ pe dracul.

P. Gârboviceanu, *prof. c. Slăvuța, j. Dolj.*

Veḑĭ *Femee.*

[1]) Nicĭ carte, nicĭ caiĭ nu împrumută.
[2]) Nevéstă, pușcă și cés nu trebuesc împrumutate.
[3]) Nevésta, calul și spada trebuesc arĕtate ĭar nu împrumutate.
[4]) Cal și rîșniță și femee nu trebuesc împrumutate.

Acelaş înţeles ca la No. 3338.

10413 * △ **Nevésta frumósă**
Îĭ pîrjol în casă.

N. IORDAN, *stud. Sc. Norm. Bĕrlad, c. Tecucel, j. Tecucĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 3358.

Belle femme mauvaise teste,
Bonne mule mauvaise beste.

Trés. Sent. XVI-e Siècle.

10414 * △ **Calu bun şi nevésta frumósă îţĭ pun capu.**

IOSIF COMANESCU, *elev. Semin. c. Codlea, comit. Braşov, Transilvania.*

Acelaş înţeles ca la No. 10413.

Beauté de femme n'enrichit l'homme.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

10415 **La nevésta ĭute oţetu'ĭ tare.**

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, IX, p. 423.

Pentru femeile ĭute.

Femme à mauvaise tête a bon vinaigre en son ménage.

Rabelais.

10416 * △ **Vinul bun şi nevésta frumósă sunt douĕ otrăvĭ dulcĭ la om.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 52; I, p. 114.— ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Vinul bun şi nevésta frumósă sunt două otrăvĭ dulcĭ pentru om.

HINŢESCU, p. 202.

* △ *Vinul bun, nevésta frumósă sunt două veninurĭ dulcĭ.*

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungarĭa.*

* *Viňlu açel bunlu ş-mulĭarea açea muşétă sunt două urute fârmaçe.*[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 3355.
Pann a maĭ versificat acéstă dicere, precum urméză:

Dama frumósă şi vinul
Pot pe cine-va să'l strice
Ca otrava şi veninul.

Pov. Vorb. II, p. 83.

Femme et vin ont leur venin.

Trésor des Sentences, XVI-e Siècle.

POVESTEA VORBIĬ

Mulţĭ zic: «*Omul de ce 'ĭ place*
De aceĭa se îngraşe»
Ş'acest proverb pe mulţĭ face
A cădé 'n vieţĭ pătimaşe.

*

Tînĕrul lesne se 'nvaţă
De asemenea cuvinte,
Pe care el, din greşală,
Le judecă că 's cu minte;

*

Căcĭ multor le place dulce
Dar întrebaţĭ câţĭ mănâncă
Folos ce-va de aduce?
Or îĭ maĭ vatĕmă încă?

*

[1]) Vinul cel bun şi muĭerea cea frumósă sunt două otrăvurĭ.

La un ce'ĭ place beţia
Vedeţĭ se'ngraşe el óre?
Or pe lângă avuţia
Işĭ pierde şi vĭéţa, móre

*

La câţĭ nu place frumuseţea?
Aĭ cuĭ ochĭ el nu 'ndulcesce?
Dar întrebaţĭ tinereţea
Cu ce ea îĭ folosesce?

*

Ingraşe el pe vre unul?
Iĭ dă ḑile seninate?
Or îĭ dĕrăpănă bunul
Şi scump'a luĭ sănĕtate.

*

După proverbul ce ḑice:
«*Dama frumósă şi vinul*
«*Pot pe cine-va să'l strice*
«*Ca otrava, ca veninul*».

*

Precum de pildă ne este
Un tînĕr ce voĭu a spune.
Care le-a urmat aceste
La furia luĭ de june.

*

El îndrăgì o fiinţă
Ce altul ş'o alesese,
Când la nunta'ĭ spre privinţă
Ca prieten se dusese.

*

Dănţuind ca c'o mirésă
Se răni de dînsa fórte.
Si d'aci spre acea casă.
Incepu amor să pórte.

*

Vrênd să'şĭ încerce norocul
Dragostea să'ĭ dobândéscă,
Cu 'ncetul îĭ crescu focul,
Ne putênd să isbutéscă.

*

Tînĕra nevinovată
Lăsă să se amăgéscă,
Ş'îĭ zîmbi câte odată
Când s'întîmplà s'o 'ntîlnéscă.

*

Bărbatu'ĭ vĕḑênd acésta
A putut să bănuĭéscă.
Şi, de aci, pe nevésta
Incepù să o păzéscă.

*

Dar când ajunge nescine
Nevésta ca să 'şĭ pândéscă,
Epurii din crâng maĭ bine
Să apuce să'ĭ păzéscă.

*

Socotind el că ea póte
S'o fi înţeles cu dînsul,
Oftà în ḑilele tóte,
Pedepsindu-se într'însul.

*

Ş'aşa d'o parte bărbatul
Pătimeà s'o dovedéscă,
Şi de ceĭa-l-altă altul
Pătimeà să'şĭ isbutéscă.

*

Ce-o fi urmat nu sĕ scie,
De cât n'aŭ maĭ trăit bine,
Si el, de filotimie,
Muri tăcênd'o 'n sine:

*

Ca douĕ ouă când s'alérgă
Şi a se cĭocni apucă.
Un' din eĭ o să se spargă
Şi trebue să se ducă.

*

Deci vĕduvind tinerica
Părinţiĭ eĭ o luară,
Şi tocma ca păsĕrica
'N colivie o băgară.

*

O păzeà cu străşnicie
Nicăirea a nu merge,
Vrênd eĭ iar în căsnicie.
Cu cine-va să o lege.

*

Căcĭ când nu vor fi mijlóce
Durerea se îndoesce,
In pĭept mereŭ rana cóce,
Şi patima maĭ mult cresce.

*

Şi ne-putênd alt-fel face
O luă cu cununie,
Dar nu sciŭ de aŭ eĭ pace
Intr'ast'a lor căsnicie

*

De cât tînĕrul sĕ vede
Pré apropiat de grópă,
Şi dacă vom puté crede
Curînd îĭ va cântà popa.

*

Aşa dar ş'ăst tînĕr móre
Şi nevésta tot trăesce,
Nicĭ nicăirĭ nu o dóre.
La altul acuma gândesce.

*

Iată amorul ce face
Iată'ĭ binele şi rodul,
Iată de ceĭa ce 'ĭ place
Ce fel se îngraşe omul.

A. PANN, II, p. 82.

10417 **Nevésta nu e cârpă să o descoşĭ şi să o lepeḑĭ.**

A. PANN, II, p. 110.—HINŢESCU, p. 123.—DR. GASTER, *Lit. Pop.*, p. 218.

Veḑĭ *Cârpă.*

Prin urmare gândesce bine înainte de a te cununà cu vre-una.

10418 * △ **Omul o nevéstă şi o pisică trebue (trebuĭe) să aĭbă în casă.**

A. PANN, II, p.109.—HINŢESCU, p. 134, — Dr. GASTER, *Lit. Pop.*, *p.* 218.—ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — C. BUNGEŢIANU, *înv., c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

1⁰ Omul trebue să se căsătorescă.
2⁰ Când cine-va voesce să'şĭ ĭeà maĭ mult de cât îĭ trebue.

10419 **Până a sĕ văità fetele, sĕ vaità nevestele.**

IÓRD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59.

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ îndestulaţĭ, când sĕ vaità că nu aŭ (GOLESCU).
2⁰ Arată, în deosebĭ, ne-saţiul femeilor.

10420 **In loc să plângă fetele
Se vaetă (vaĭetă) nevestele,
Care aŭ avut luaţĭ
Câte doĭ şi treĭ bărbaţĭ.**

A. PANN, II, p. 106. — HINŢESCU, p. 59.

Acelaş înţeles ca la No. 10419.

10421 * △**Sĕ plâng fetele, sĕ plâng nevestele, sĕ plâng şi cele ce aŭ câte doĭ bărbaţĭ.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 10420.

10422 * △**La nevoĭe se cunósce prietenul şi la bólă nevésta.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Rudă.*

In nenorocirĭ şi la nevoe poţĭ cântărì prieteşugul şi dragostea cuĭ-va.

10423 * △**Nevéstă! tacĭ să tac.**

A. PANN, III, p. 122. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c Humele, j. Argeş.* — *Preot* C. BUNGEŢEANU, *înv. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Tacĭ să tac, nevéstă.

A. PANN, II, p. 68.

Vedĭ *Zestre.*

1⁰ Amenințare, când unul e supĕrat.
2⁰ Când, şi cel care vorbesce, şi cel care ascultă sunt vinovaţĭ amîndoĭ.

Tacĭ să tac, nevéstă; nu'mĭ maĭ ḑi nimic:
Că m'am prins cu tine, tu nu, ci eŭ stric.

A. PANN, II, p. 68.

Poyres et femmes sans rumeur
Sont en prix et grand honneur.

Prov. Franc.

10424 * △ **Trecu'ĭ balta.**
Lua'ĭ alta.

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Când un bărbat se lăsà de una şi ĭeà pe alta.

Une de perdue, deux de retrouvées.

Prov. Franc.

10425 **Iea 'ţĭ nevéstă săracă, ca să 'ţĭ ḑică: fă ce sciĭ tu.**

A. Pann, II, p. 152. — Hinţescu, p. 123.

Căcĭ daca nevésta are zestre mare, dînsa vré să poruncéscă în casă.

De oĭu trăì ca frunza 'n vie,
Nu ĭeaŭ fată cu moşie:
Maĭ bine o ĭeaŭ săracă,
Ce cu mâna eĭ se 'mbracă,
Ce voĭu ḑice eŭ, să facă,
Când voĭu ḑice: tacĭ! să tacă.

Iarnik-Bărseanu, *Poes. Pop.*, p. 24.

Fol est et hors de sens, qui femme prend pour son argent.

Trésor Sentences XVI-e Siècle

10426 **Să 'ţĭ ĭeĭ nevéstă de casă**
Nicĭ urîtă, nicĭ frumósă.

A. Pann, II, p. 151. — Hinţescu, p. 123.

La o nevéstă nu se caută frumuseţea ci hărnicia. Daca e pré frumósă e curtată de toţĭ, şi nu maĭ ţiĭ casă cu dînsa.

10427 Să 'ţĭ ĭeĭ nevéstă de potriva ta.

A. PANN, II, p. 151. — DR. GASTER, *Lit. Pop.* p. 218.

Să 'ţĭ ĭaĭ nevésta de potriva ta.

HINŢESCU, p. 123.

Adică nicĭ maĭ bogată de cât tine, nicĭ de un ném maĭ ales de cât al tĕŭ.

«Ce póte fi şi datul de la Dumneḑeŭ, urméză după fire, şi după faptele ómenilor să nu fie prietin desăvîrşit, că n'aŭ trăit Dómna Maria cu care erà logodit, şi aŭ rĕmas lucrul la vrajbă între dînşiĭ deplin. Că şi căsătoria ómenilor póte fi că este cu numitul la ce loc ar fi cu temeĭu, cum scrie Sirah, la cartea luĭ, Cap. XIII, stih. 18, de ḑice: *Tot trupul după ném se adună, şi la cel de potriva luĭ se va lipi bărbatul*». — NIC. COSTIN, II, p. 43.

Acéstă credinţă, este de când lumea şi o întîlnim pretutindenĭ.

«Ce cuminte, ce cuminte erà acel care cel d'întâĭu concepù în mintea luĭ, care cel d'întâĭu spuse lumeĭ acéstă maximă: *căsătoriile să se facă între egalĭ,* acolo stă fericirea; nicĭ odată unire între bogatul, între nobilul mândru de némul sĕŭ şi muncitorul sărac... Căsătoria între egalĭ nu presintă nicĭ o primejdie: nu are nimica care să mé sperie...» — ESCHILE, *Prometeŭ înlănţuit, Cor.*

«Un străin din Atarnete cereà în modul urmĕtor un sfat luĭ Pittacus din Mitilena, fiul luĭ Hirradius: «Bunul meŭ părinte, pot alege între două căsătoriĭ. Una din cele două fete are o avere şi o nascere de o potrivă cu a mea; cea-l-altă aparţine uneĭ clase maĭ ridicate de cât mine. Ce să fac? Spune-mĭ te rog, pre care din ele trebue să ĭeŭ.» — El ḑice şi Pittacus ridicând toĭagul, sprijinul bătrâneţelor sale: «Uĭte nisce copiĭ carĭ 'ţĭ vor explicà tot ce trebue să facĭ». — Acestĭ copiĭ învîrteaŭ fórte repede nisce titirejĭ, lovindu'ĭ cu putere, în mijlocul uneĭ mare rĕspântie. — «Du-te după dînşiĭ ḑise Pittacus». — Tînĕrul se apropĭe şi aude copiiĭ carĭ ḑicéŭ: «Bate pe cea de lângă tine». Străinul, la aceste cuvinte, renunţă la o căsătorie maĭ înaltă, conform oraculuĭ pronunţat de aceĭ copiĭ». — CALLIMAH, *Epigrame.*

Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα [1]).

Prov. Elin.

Æqualem uxorem quære [2]).

Prov. Lat.

[1]) Ieaţĭ femee egală (cu tine).
[2]) Cere nevéstă egală.

Dejanira, în Ovidiŭ, aplică ḑicerea sexuluĭ eĭ ḑicênd:

Quam male in æquales veniunt ad aratra juvenci,
Tam juveni magno conjuge nupta minor.
Non honor est sed onus species læsura ferentes:
Si qua voles apte nubere, nube pari.

10428 **Ľia nvéstă dit mâhâlă, tra s-ti védă ş-Dumnidzo.**[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 171.

Căcĭ o cunoscĭ bine şi nu veĭ fi înşelat.

La noĭ pe la ţéră este obiceiul ca flăcăul să'şĭ caute soţie în satul sĕŭ. Numaĭ în casurĭ excepţionale flăcăul îşĭ va căutà soţie în alt sat. Cel ce umblă în peţit prin alte sate, este privit rĕŭ de fetele din satul sĕŭ. Şi când s'ar întîmplà să nu găséscă soţie prin alte sate, şi ar venì apoĭ să peţéscă tot fete din satul sĕŭ, cu greŭ s'ar hotărî vre-o fată să'ĭ fie soţie. Nu numaĭ atât, dar fata orĭ flăcăul, care ar avé obiceĭul să se ducă sĕrbătórea la horă în alte sate, şi n'ar merge la hora din satul sĕŭ, sunt rĕŭ priviţĭ de fetele şi flăcăiĭ din satul lor; sunt priviţĭ ca haĭmanale care umblă mâşiind din loc în loc.

Sunt nenumĕrate cântecele în carĭ se resfrîng aceste credinţe şi aceste obiceĭurĭ. Vom cità numaĭ următorul:

BARBU

„Ce caţĭ, Barbule, la noĭ
Nu sunt fete pe la voĭ?
— Ba sunt, da's cam mititele
Nu mĕ pot ĭubi cu ele.
La voĭ sunt maĭ nălţişóre,
Şi de chip maĭ bălăióre,
Mi le-aŭ făcut Dumnezeŭ
Tocmaĭ de pe placul meŭ!
— Barbule de la Munteni
De-aĭ venit la Moldovenĭ,
Potóle-ţĭ dorinţele
Şi nu-ţĭ perde minţile.

[1]) Ica-ţĭ nevésta din mahala, ca să te vadă şi Dumneḑeŭ.

— Mi-oĭu semĕna numele
P'e tóte cărările
Să rĕsar florĭ de dor
Cu miros pătrundĕtor.
Să le pórte fetele
Fetele, nevestele
Să le mérgă vestele!

Aceste obiceĭurĭ nu pot fi la noĭ de cât urme a vechilor credinţe religióse carĭ se pierd în negura timpurilor.

Legile luĭ Manu, Cartea III, despre căsătoriĭ glăsuesc precum urméză:

§ 4. «După ce a primit învoirea directoruluĭ sĕŭ, după ce s'a purificat printr'o baĭe, conform regulelor, trebue ca acel Dwidja a căruĭ studiĭ sunt terminate *să se căsătorescă cu o femee de aceeaşĭ clasă ca dînsul*, şi avĕnd semnele cuvenite.

§ 6. «Trebue să se ferescă, când îşĭ ia soţie, de cele dece următóre familiĭ, chiar când ar fi fórte însemnate şi fórte avute în vacĭ, capre, oĭ, averĭ şi grâne; şi anume:

§ 7. «Familia în care îndatoririle religióse sunt neglijate, aceea care nu produce băeţĭ, aceea în care nu se studiéză Sfînta Scriptura, aceea a căror indivizĭ aŭ corpul acoperit cu perĭ lungĭ, saŭ sufer, fie de hemoride, fie de oftică, fie de dispepsie, fie de epilepsie, fie de lepra albă, fie de elefantiasis.

§ 8. «Să nu se căsătorescă cu o fată avĕnd pĕrul roşu, saŭ un mădular pré mult, saŭ bolnăviciósă saŭ fără pér pe trup, saŭ pré pĕrósă, saŭ nesuferită prin limbuţia sa, saŭ cu ochiĭ roşiĭ.

§ 12. «Dwidjaiĭ sunt datorĭ să *ieà o soţie din clasa lor* pentru prima căsătorie; Când însă doresc să se maĭ căsătorescă, femeĭa trebuesce preferate după ordinul natural al claselor.

§ 13. «Un Sôndrâ nu va lua de soţie de cât o Sôndra...

§ 14. «*Nu se spune* în *nicĭ o istorie* veche ca vre-un Brâhmane saŭ un Katriya, chiar în lipsa uneĭ femeĭ de clasa luĭ, să fi luat ca primă nevéstă pe o fată din clasa servilă.

§ 15. «Dwidjaiĭ destul de robuştĭ pentru a se căsători cu o femeie din cea de pe urmă clasă, scobóră îndată familia lor şi descendenţiĭ lor la starea de Sôndrâ.

§ 17. «Brâhmanul care introduce o Sôndră în patul luĭ, se scobóră în ĭad; dacă el are vre-un fiŭ, acesta perde rangul de Brâhman.

§ 19. «Pentru acel a căruĭ buze sunt spurcate prin buzele uneĭ Sôndrâ [1]), care e spurcat prin duhórea eĭ şi care are un copil cu dînsa, legea nu prevede nicĭ o expiaţiune.

La Elinĭ, ca şi la Romanĭ [2]) religia nu dă voĭe ca străinul să devină proprietar, căcĭ nu puté să aĭbă parte *din solul sacru şi religios* al cetăţeĭ. Ea nu permitea nicĭ străinuluĭ să moştenéscă pre cetăţén, nicĭ cetăţénuluĭ să

[1]) Literalmente: Pentru acel care bé spuma de pe buzele uneĭ Sôndrâ.
[2]) Străinul puté dobîndi, ca favórea individuală, cea ce dreptul elin numiaŭ ἔγκτησις, şi dreptul roman *jus commercii*.

moştenéscă pre străin, căcĭ orĭ-ce transmitere de bunurĭ atrăgea după sine transmisiunea cultuluĭ, şi nicĭ cetăţénul nu puté îndeplini cultul străinuluĭ, nicĭ străinul cultul cetăţénuluĭ. Pentru acest cuvînt străinul nu se puté căsători cu o cetăţénă; cel puţin căsătoria luĭ nu era recunoscută; copiiĭ născuţĭ din căsătoria unuĭ cetăţén cu o străină eraŭ bastarḑĭ [1]. Pollux, III, 21 scrie: νόθος ὁ ἐκ ξένης ἤ παλλάκιδος — ὅς ἄν μὴ ἐξ ἀστῆς γένηται νόθον εἶναι. Trebuia o lege anume a cetăţeĭ pentru ca să se dé locuitorilor unuĭ alte cetăţĭ *jus connubii* saŭ ἐπιγαμία.

Toţĭ cunóscem lupta aprigă care se încinse la Banca între plebeĭaniĭ şi patricĭaniĭ. Unul din primele drepturĭ pre carĭ plebeĭaniĭ le dobîndiră, după ce li se concedă tribunatul poporuluĭ, fu recunóscerea legală a căsătoriilor între ambele ordine. Titu Liviu [2] ne spune că îndată căsătoriile se înmulţiră între patricianiĭ şi plebeĭaniĭ. Fetele plebeĭanilor bogaţĭ fură atât de mult căutate că Liciniĭ, ca să nu maĭ vorbim de alţĭ se înrudiră ast-fel cu treĭ *gentes* patricĭane, cu Fabiĭ, cu Corneliĭ şi cu Manliĭ.

Qui loing se va marier
Sera trompé ou veut tromper.

Trés. Sent. XVIe Siècle.

Prinds t'siervante d'â lon et t'feumme d'â près. [3]

Prov. Wallon.

Mugghieri e runzinu, pigghiali di vicinu. [4]

Prov. Sard.

El hijo de tu vecina cásalo con tu hija. [5]

Prov. Span.

---

[1]) Demosthene, *in Nearam*, 16. — Aristofan, *Păserile*, 1652. — Aristot, *Polit.* III, 3, 5. — Plutarh, *Pericles*, 37 — Titu Liviu, XXXVIII 36 & 43. — Gaius, I, 67. — Ulpian, V, 4—9. — Paul, II, 9.

[2]) Titu Liviu, V, 12; VI, 34; VI; 39.

[3]) Iea'ţĭ slujnica de departe şi nevésta de aprópe.

[4]) Femee şi cal ĭea de la vecin.

[5]) Fiul vecinuluĭ tĕŭ căsătoresce'l cu fiica ta.

Kaufe deines Nachbarn Rind,
Und freie deines Nachbarn Kind.[1])

Prov. Germ.

It is better to marry over the mixen, than over the moor.[2])

Prov. Engl.

10429 *Lĭa 'nvéstă di soe, ș-câțauă di cupie.[3])

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

O asemene nevéstă va fi înzestrată cu însușirĭ frumóse, și va deveni o bună gospodină, după cum și cățéua de turmă este credinciósă și tot-dé-una gata să apere turma de lupĭ și de hoțĭ.

10430 * △Pânză și nevéstă nóptea să nu 'țĭ alegĭ.

A. PANN, II, p. 72. — HINȚESCU, p. 140. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Muĭere, Pânză.*

Acelaș înțeles ca la No. 7480 și 10326.

SNÓVĂ

«Unul ce aveà nevéstă urîtă la față, povĕțuià pĕ altul, ca când va voì să se însóre la lumînare să 'șĭ alégă nevésta, ca s'o nemeréscă frumósă; acela 'ĭ-a rĕspuns: «pi semne ca dumnia-ta la lumînare țe-aĭ ales-o!» — IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 734.

Asszonyt, vásznat, mem jo gyertya világnal venni.[4])

Prov. Ung.

---

[1]) Cumpĕră vițelul vecinuluĭ tĕŭ, și cere în căsătorie copila vecinuluĭ tĕŭ.
[2]) E maĭ bine să te căsătorescĭ pe băligar, de cât pe câmpie.
[3]) Iea nevéstă de ném bun și cățea de turmă.
[4]) Nevéstă, pânză nu 'ĭ bine să cumperĭ la lumină.

10431 * △ **Caută nevéstă să 'ţĭ placă, ïar nu altora.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ, Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Materie, Mulere, Nevéstă, Soţie.*

Acelaş înţeles ca la No. 10323.

10432 * △ **E mică şi a draculuĭ,**
Sare 'n capul bărbatuluĭ.

A. PANN, II, p. 111. — HINŢESCU, p. 104. — *preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.* — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Se ḑice de femeea rea, care din orĭ-ce caută cértă bărbatuluĭ.

Este şi o ghicitóre.

10433 * △ **Bine este să asculţĭ şi sfatul uneĭ neveste.**

D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Mulere.*

Acelaş înţeles ca la No. 3925.

POVESTEA VORBIĬ

Doĭ ţĕranĭ când vrură la lucru să plece
Nevestele 'n casă până aĭ petrece,
I'-aŭ sfătuit ce fel şi cum să urmeze,
Cum să se tocméscă şi cum să lucreze.
Unul ḑice: «Frate veḑĭ de *ţine minte;*
Şi un'a mueriĭ din ḑece cuvinte
Eŭ nu îţĭ ḑic alta de cât să sciĭ cum că
După cum eştĭ mare şi vrednic de muncă,
Când te tocmescĭ cere să 'ţĭ dé plată bună,
Nu luà, în grabă, pe nimic arvună.
Să'ţĭ pĭerḑĭ surda vremea şi ḑilele tale,
Şi să viĭ a-casă fără de parale.»
Ïar cea-l-altă ḑice: «Bărbate, ascultă,
Lucréză pe plată puţină şi multă.

Cum ţi se întîmplă, nu după plăcere,
De cât să'ţĭ pierḑĭ vremea de géba 'n şedere».

* * *

Decĭ dar eĭ plecară amîndoĭ d'odată,
Sciind fie-care sfătuirea dată.
In oraş intrară, lucru să găséscă,
Veniră ş'indată ómenĭ să 'ĭ tocméscă.
Cel cu plată mare nu vru jos să lase,
Nevésta a casă cum îl învĕţase.
Astă-l-alt se duse, lucră, luă plată,
A doa ḑi ĭară la alţiĭ fu gată,
A treia ḑi încă n'o pĭerdu de gébă,
In scurt, tot-dé-una se afla cu trébă.
Iar cel-l-alt tovarăş stând în aşteptare,
Ca să se tocméscă tot pe plată mare,
Maĭ mult'a luĭ vreme erà petrecută,
Făr de nicĭ un lucru şi 'n deşert pĭerdută.
Ce lua 'n treĭ ḑile dintr'o săptămână
Dà pe d'ale guriĭ odihnind p'o rînă.

PANN, I, p. 152.

10434 *·△ — De unde eştĭ?
— De unde mĭ-e nevésta?

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 147; III, p. 119. — HINŢESCU, p. 55, — D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.* — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.* — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

— De unde eştĭ, creştine?
— De unde mĭ-e nevésta.

P. ISPIRESCU, *Revist. Ist.*, III, p. 160.

De obiceiŭ omul, însurându-se, se duce în averea nevesteĭ, fie ea şi din alt sat. De altminterea, şi fără de acésta, femeĭea scie să'şĭ tragă bărbatul în spre aĭ sĕĭ, rĕcindu'l de némurile luĭ.

Trebue notat că, în vechiul drept românesc, când un străin se căsătorià cu o româncă, el devenià, de fapt şi de drept, Român.

10435 * △ Nevésta cu mintea bună
E bărbatuluĭ cunună.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 103 ; II, p. 110. — HINŢESCU, p. 123. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. com. Humele, j. Argeş.* — D-r GASTER, *Liter. Pop.*, p. 218.

* △ *Nevéstă bună*
E bărbatuluĭ cunună.

Semin. Centr. Buc., Cl. VIII. prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Femeĭe, Muĭere.*

Acelaş înţeles ca la No. 10327 & 3317.

Femeea bună este coróna bărbatuluĭ sĕŭ.

Prov. Sol. XII, 4.—1 *Cor.*, XI, 7.

De bonnes armes est armé
Qui à bonne femme est marié.

Trés. Sent. XVIe Siècle.

Na fomma buna la val öna corìna. [1])

Prov. Lomb.

La muger buena corona es del maridado. [2])

Prov. Span.

A good wife's a godley prize. [3])

Prov. Engl.

---

[1]) Femeĭea bună preţuesce o corónă.
[2]) Femeĭea bună este coróna bărbatuluĭ.
[3]) O femee bună e de mare preţ.

10436 * △ De cât să'şĭ păzéscă cine-va nevésta, maĭ bine crângul cu ĭepurĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 106; II, p. 135. — HINŢESCU, p. 123. — GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — *Semin. Centr. Bucur. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — ANDREĬ MARINESCU, *înv. com. Humele, j. Argeş.* — *preot,* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

*

Maĭ uşor e a păzì un cârd de epurĭ de cât o femee.

N. GANE, *Conv. Liter.*, 1875.— I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △

Maĭ uşor a păzì o turmă de epurĭ de cât o nevéstă frumósă.

T. BUGARĬU, *preot, Banat.*

Vedĭ *Femeĭe, Iepure.*

Cu cât nevésta veĭ păzi-o maĭ mult, cu atât te înşélă maĭ bine. Vedĭ No. 3353.
A. PANN, maĭ dice, II, p. 83.

Dar când ajunge nescine,
Nevésta ca să'şĭ pândéscă,
Epuriĭ din crâng maĭ bine,
Să apuce să'ĭ păzéscă.

Qui a femme à garder
N'a pas journée assurée,

Prov. Franc. XVIe Siècle.

10437 * △ Orĭ să păzescĭ o turmă orĭ nevéstă tînĕră îĭ tot una.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10436.

10438 * △ Cine caută nevéstă fără cusur, ne-însurat rĕmâne.

A. PANN, II, p. 113. — HINȚESCU, p. 123. — DR. GASTER, *Lit. pop.* p. 217. — V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — A. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeș.*

Nu e om fără cusur, dar încă femee!

Femme et vin ont leur venin.

Trésor Sent. XVI-e Siècle.

10439 Dacă móre nevésta mea se duce lumea jumătate; dacă mor și eŭ se isprăvesce lumea.

A. PANN, II, p. 160. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 154.

Daca móre nevésta mea se duce jumătate lumea; daca móre și bărbatul se isprăvesce lumea.

HINȚESCU, p. 123. — DR. GASTER, *Lit. pop.*, p. 217.

Arată precăderea bărbatuluĭ asupra femeieĭ, și rolul sĕŭ maĭ însemnat în familie, dar și egoismul luĭ, maĭ ales în prima variantă.

Me mortuo terra misceatur igni [1]).

Prov. Lat.

Môrt mé, môrt tótt [2]).

Prov. Romagn.

[1]) Eŭ mort pămîntul să fie distrus de foc.
[2]) Mort eŭ, mort tot.

Naar jer døer, saa døer hele Verden med mig. [1]).

Prov. Isl.

10440 **Muri nvésta, dusi cuscrila** [2]).

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 169.

Vedĭ *Naș.*

Acelaș înțeles ca la No. 10017.

Morte ma fille, mort mon gendre.

LOYSEL, *Instit. Coutum.*

Morto il figliulo, nun v'è più compare. [3])

Prov. Ital.

Wenn's Kind todt ist, hat die Gevatterschaft ein Ende. [4])

Prov. Germ.

Als het Kind dood is, is het gevaderschap uit. [5])

Prov. Oland.

Naar Barnet er dandt, er Fadderskapen ute. [6])

Prov. Norv.

Naar Konen er død, er Svogerskabet ude. [7])

Prov. Danez.

---

[1]) Daca mor eŭ tótă lumea móre cu mine.
[2]) Muri nevésta, s'a dus cuscria.
[3]) Mort copilul nu maĭ ține cumĕtria.
[4]) Când copilul e mort cumĕtria are sfîrșit.
[5]) Când e copilul mort, cumĕtria se sfîrșesce.
[6]) Când copilul e mort, cumĕtria are sfîrșit.
[7]) Când nevésta a murit, rudenia se duce (e afară).

10441 * △ **Nevésta e ca pisica sapă şi învelesce.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Pisică.*

Acelaş înţeles ca la No. 2339.

10442 * □ **Daca mĭ-ar purtà nevésta nădragĭ, mĭ-aş aruncà şi ismenele.**

D-na E. ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Arată dispreţul bărbatuluĭ pentru femeĭe.

10443 **Vru nvésta cu gambrolu, lumea tută va** [6]).

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 179.

Voinţa celor maĭ de sémă este hotărîtóre.

Românĭ, în cântecele de nuntă, daŭ mireluĭ şi mireseĭ numele de Impĕrat.

10444 **Bună'ĭ nvésta, maş că-ĭ órbă** [7]).

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 168.

Vedĭ *Oră.*

Pentru ceĭ carĭ găsesc cusururĭ la toţĭ şi la tóte.

10445 **Féta néstă cum s-façi, cătră sócră va s-óducă.** [1])

Féta cum s-façi, cătră sócră tradzi. [2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit, Jahres.*, p. 156.

---

[1]) Vru nevésta (mirésa) cu mirele, tótă lumea vrea.
[2]) Bună'ĭ nevésta (mirésa), numaĭ că'ĭ órbă.
[3]) Fata mirésa cum se face, începe a semĕna cu sócra eĭ.
[4]) Fata cum se face, către sócra trage.

Adică de dragoste pentru bărbat.

10446 ***Cara s'mi fac nică una óră nvéstă va si sciŭ cum s'mi 'nchin** [1].

D. A. MIRESCU, *stud. c. Gopeş, Macedonia.*

1⁰ Când a păţit'o unul, arĕtând că de aci a prins minte şi nu va maĭ cădé într'o asemenea greşélă.
2⁰ Se dice maĭ ales când, bărbatul fiind pré bun, nevésta 'ĭ-a luat'o înainte, şi dînsul se căesce.

10447 ***'Nvéstă nu me a adraĭ, di prî gardu nu viduĭ?** [2]

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Când unul pretinde că nu putem scì un lucru, căcĭ nu l'am practicat ca dînsul.

10448 ***Invésta di prota ca gustarea di diminéţă.** [3]

XENOF. CAPSALE, *stud. c. Pîrlepe, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 10129.

NORĂ

10449 *△**Nora nu scie şi sócra nu vede.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când nicĭ ceĭ micĭ nu pricep un lucru, nicĭ ceĭ marĭ nu 'ĭ învaţă ce să facă.

10450 *△**Flóre albă la ureche,**
Noră nouă, bortă veche.

V. FORESCU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

---

[1] Daca mĕ voĭu face încă odată nevéstă o să sciŭ cum să mĕ 'nchin.
[2] Nevéstă nu m'am făcut, de pe gard n'am vĕdut?
[3] Nevésta d'întâĭu ca gustarea de diminéţă.

Sĕ dice, de bĕtrânĭ, despre fetele marĭ carĭ se mărită.

10451 * △ **Bună 'ĭ, bună, nora-mea,**
Las, la urmă vom vedeà.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Cât e sita nouă merg treburile bine, să vedem cum o fi maĭ târdiŭ.

10452 **Dor dĕ noră în cur dĕ sócră.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 90.

Arată prósta dragoste a nuroriĭ câtre sócră (GOLESCU).

10453 **Dor dĕ noră,**
Ca dĕ horă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 115.

Acelaş înţeles ca la No. 10452.

10454 * △ **Nora merge la fântână**
Cu cămeşa sócreĭ 'n mână.
O móĭe odată în apă
«Na ţi-o, mamă, că'ĭ spĕlată».
Şĭ-o întinde p'o nuĭea
De hîrîĭe cânii la ea.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 10452.

10455 **Nicĭ nora fată, nicĭ sócra mumă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 49.

Vedĭ *Ginere.*

Arată ne-unirea nuroriĭ cu sócra, adică cele ne-potrivite din fire (GOLESCU).

10456 * △ La culcare fată mare,
Lasă nora să maĭ tórcă,
Să facă cămeşĭ de sócră.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Culcare.*

Arată puţina dragoste a sócreĭ pentru nora eĭ.

10457 *Dzîçe a hĩli sa-ĭ, ca s-cunóscă norŭ-sa.[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

**Grésce a hĩli sa-ĭ, i duchéscă norŭ-sa.*[2])

XENOF. CAPSALE, *stud. c. Pîrlepe. Macedonĭa.*

Vedĭ *Sócră.*

Acelaş înţeles ca la No. 2480.

A tus t'ou dise, fille: entends-ou, norre.[3])

Prov. Langued.

A tu va diou, fillo; entende'ra tu nouero.[4])

Prov. Provenc.

Dico a te, figliulo: intendilo tu nuora.[5])

Prov. Ital.

A tu et dich, sogra: entente, nora.[6])

Prov. Catalon.

O tu qu'et dic, hilhe; entende-me tu, nore.[7])

Prov. Bearn.

---

[1]) Dice fiĭceĭ sale, ca să cunóscă (pricépă) noru-sa.
[2]) Chémă pe fie-sa, ca să pricépă (simtă) noru-sa.
[3]) Ţie 'ţĭ spun, fată, pricepe tu, noră.
[4]) Ţie 'ţĭ spun, fată, pricepe tu, noră.
[5]) Ţie 'ţĭ spun, fetiţo, pricepe tu, noră.
[6]) Ţie 'ţĭ spun, sócră; pricepe, noră.
[7]) Ţie 'ţĭ spun, fată, pricepe mĕ tu, noră.

10458 **Câte pite rele, tóte ale noriĭ mele.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Sĕ dice când greşalele nóstre pĕ ceĭ micĭ le aruncăm (GOLESCU).

10459 **Nora cu sócra, ca şórecele cu pisica,**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 115.

Vedĭ *Sócră.*

Acelaş înţeles ca la No. 10455.

10460 **Frumósă noră dobândişĭ,**
Dar se uită cam pĭeziş.

A. PANN, I, p. 4. — HINŢESCU, p. 125.

* △ *Bună'ĭ nora nóstră, numaĭ se uită pĭeziş.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Nevéstă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10444.

NUME

Vedĭ *Cap. XV & XVI, c. Nume, Sat.*

10461 * △ **Schimbă'mĭ, badeo, numele,**
Nu ţi-oĭu maĭ uità binele.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Pentru fetele care vor să se mărite.

10462 * △A purtà nume marĭ (scumpe).

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Sĕ ḑice despre un om vestit prin nascere saŭ calităţĭ bune.

10463 * △I s'a dus numele.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Despre cine-va vestit în bine saŭ în rĕŭ.

10464 * △A nu'i scì de nume.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

Pentru un om pĭerdut, dus în depărtare, fără să maĭ sciĭ ce-va de el.

10465 * △Veniţi-ar numele.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

* △*Să'ţĭ aud de nume.*

IULÏU GROFŞOREANU, *înv. c. Galşa, comit. Arad, Ungarïa.*

* △*Auḑiţi-aş de nume.*

Să te ducĭ, să nu 'ţĭ vie doar numele, dar tu să nu maĭ viĭ înapoĭ.

10466 * △Să nu'ĭ auḑ de nume.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică: mĭ-e urît.

10467 * △Să nu 'mĭ ḑicĭ pe nume.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 299. — TEODOR BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică să nu mĕ maĭ numescĭ om, să nu mĕ maĭ cinstescĭ. Sĕ ḑice ca un fel de prinsóre: să nu 'mĭ maĭ ḑicĭ pe nume, daca nu voĭu face cutare lucru.

«Cât pentru asta, îmĭ ḑise vulpoĭul, fiĭ pe pace. Mâîne de diminéţă plecăm amîndoĭ, şi daca nu te-oĭu face eŭ să isbutescĭ, *să nu 'mĭ maĭ ḑicĭ pe nume*». — P. ISPIRESCU.

10468 *Ḑi 'ĭ pe nume şi'l lasă.

BARONZI, p. 51. — HINŢESCU, p. 125.

Pentru unul rĕŭ.

10469 * △Ḑi 'ĭ pe nume, să ţi'l spun.

X***, *c. Nănescĭ, j. Bacăŭ.* — T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Veḑĭ *Limbă.*

Când vreĭ să spuĭ cuĭ-va despre óre-cine şi nu 'ţĭ amintescĭ îndată numele.

10470 * △A'şĭ face nume rele.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când face cine-va fapte urîte. Şi cum ḑice francesul: *se faire un mauvais renom.*

NUNĂ

Veḑĭ *a Jucà.*

NUNTĂ

Vedĭ *Birăŭ, Câne, Drac, Măgar, Mămăligă, Mórte, Cap. IX, c. Muĭere, Pişat, Tîrg, a Vedé.*

A se vedé în Dim. Cantemir, *Descrierea Moldavieĭ*, II, Cap. XVIII, datinele la încredinţare (logodnă) şi la nuntă precum şi S. Fl. Marian, *Nunta la Românĭ*, şi D-na Elena Sevastos, *Nunta la Românĭ*.

10471 * △ **Mulţĭ alérgă la nuntă, dar numaĭ ginerele sĕ folosesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 45. — D-na Z. Juvara, c. *Fedescĭ*, j. *Tutova*.

Sĕ ḑice când mulţĭ rîvnesc la óre-ce, dar numaĭ unul dobândesce (Golescu).

10472 **Vaĭ dĕ cel ce nu 'şĭ este la nunta sa!**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 18.

Adică dĕ cel ce nu 'şĭ îngrijasce singur d'ale sale (Golescu).

10473 **Cine nu sĕ află la nunta 'ĭ a-casă,**
Atuncĭ altu 'n locu'ĭ jócă cu mirésa.

A. Pann, I, p. 82. — S. I. Grossmann, *Dict.*, p. 22.

Cine nu sĕ află la nunta 'ĭ a-casă,
Atuncĭ altu 'ĭ jócă mirésa.

Hinţescu, p. 1.

Acelaş înţeles ca la No. 10472.

Les absents ont toujours tort.

Prov. Franc.

Der Abwesende muss Haare lassen. [1]

Prov. Germ.

10474 **Mergĭ la nuntă sî ḑi: «şî la anul»!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 44.

Du-te la nuntă şî ḑi: „şî la anul!“

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 92.

Du'l la nuntă să 'ţĭ ḑică: „şi la anul!“

BARONZI, p. 50.—HINŢESCU, p. 125.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1135.

Chĭémă pe nebun la nuntă ca să 'ţĭ ḑică: „şi la anul!“

ION GHICA, *Scrisóre.*

* *Lia'l la nuntă, s-ţî dzîcă: „tră mulţĭ anĭ!“* [2]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Achiamă'l la numtă si-ţĭ dzîcă: „ş-tră mulţĭ añĭ!“ [3]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 148.

1⁰ Sĕ ḑice la vorbe împotriva buneĭ orînduelĭ (GOLESCU), p. 44.

2⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce urméză saŭ uréză împotrivă (GOLESCU), p. 92.

3⁰ Se ḑice despre ceĭ proştĭ, saŭ zăpăciţĭ, carĭ nu 'şĭ daŭ sémă de ce vorbesc.

---

[1] Cel care lipsesce trebue să lase pĕr.

[2] Iea'l la nuntă, să 'ţĭ ḑică: «la mulţĭ anĭ!»

[3] Chĭémă'l la nuntă, să 'ţĭ ḑică: «şi la mulţĭ anĭ!»

10475 * △**Cât ţine nunta slugile sunt scutite de bătae.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Cât petrec ceĭ marĭ, ceĭ maĭ micĭ trăesc în linisce.

10476 ***La numtă tuţî alagă şi la jale fug diparte** [1].

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Ómeniĭ se depărtéză de cel supĕrat şi sărac.

Donec eris felix multos munerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

OVIDIU, *Trist.*

10477 * △**Hopa! ţupa!**
Cât ţine nunta.
Chiŭ! vaĭ!
Patru ḑecĭ de aĭ.

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucéva.*

* △*Treĭ ḑile: hop! ţop!*
Patru-ḑecĭ de aĭ,
Chiŭ! vaĭ!

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 85.

10478 * △**Amu e nunta, eŭ jucam;**
Amu e masa, eŭ mâncam.

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

---

[1]) La nuntă toţĭ alérgă, şi la jale fug departe.

Pentru ceĭ carĭ se țin numaĭ de mese și petrecerĭ.

10479 **Unde nuntă șî o lume, întră șî tu în lume.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 102.

Adică când cere trebuința, să ne luăm șî noĭ după ceĭ-l-alțĭ (GOLESCU).

10480 **După ce tóte 's în cercurĭ [1])**
Și nunta o avem Mĭercurĭ.

A. PANN, II, p. 148. — HINȚESCU, p. 188. — S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 88.

* △ *Tóte ne sunt pe dos și nunta Mĭercurea.*

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Tuti ambar și numta Mércurĭ [2]).

P. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 171.

Vedĭ *a se Logodì.*

Când totul merge rěŭ.

Dilele cele maĭ potrivite, bune și maĭ norocóse de pornit în pețit, de logodit și de cununat, sunt, după credința Românilor de pretutindenĭ, Joĭa și Duminica.

A se vedé amănuntele de la No. 10206.

10481 * △ **Dracul a maĭ vědut nuntă Mercurea?**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Pentru cele ne-obicĭnuite.

Mercurea nu e bine să se facă nuntă căcĭ Mercurea e stinghere pe lume, e věduvă, și cine se cunună în acéstă di fórte lesne póte să rěmâĭe věduv.

---

[1]) Cercurĭ = învîrtelĭ. Nota luĭ A. Pann.
[2]) Tóte drept (bine) și nunta Mercurĭ.

10482 △**Tóte pe dos şi nunta Marţĭa.**

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 88.

Acelaş înţeles ca la No. 10480.

Marţia nu'ĭ bine de pornit în peţit, nicĭ de logodit şi cununat, pentru că, în acéstă ḑi *s'a pornit lumea*. Drept aceea Româncele nu îndatinéză în acéstă ḑi nicĭ odată a începe vre un lucru noŭ, şi de o durată maĭ lungă, bună óră: a urzì o pânză, a croì o cămaşă, maĭ pe scurt nimic nu încep din noŭ a lucrà ca nu cum-va să le mérgă trebile pe dos. De aci vine şi proverbul.

10483 * △**Ca nunta în post.**

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stĭubienĭ, j. Dorohoĭ.*

1⁰ Pentru cele carĭ nu pot fi.
2⁰ Pentru cele ne-potrivite.

10484 **Nicĭ o nuntă fără vorbă, nicĭ o mórte fără bănuĭélă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 86.

Nicĭ o nuntă fără vorbă.

Hinţescu, p. 125.

* △*Nuntă fără vorbe şi mórte fără bănuĭélă nu se póte.*

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzĕŭ.*

Adică la orĭ-ce lucru sĕ găsesce óre-ce pricină (Golescu).

Au mariage et à la mort,
Le diable fait son effort.

Prov. Franc.

10485 * △ **Aĭ vĕḑut nuntă fără minciună, şi mort fără pricină?**

Teodorescu Chirileanu, *înv. c. Schinenĭ, j. Tutova.*

* △ *Nu e mórte fără pricină şi nuntă fără minciună.*

V. Forescu, *c. Cândrenĭ, Bucovina.*

Veḑĭ *Mórte.*

Acelaş înţeles ca la No. 5489, unde se vor aflà şi alte variante.

10486 * △ **Nuntă fără cértă, şi mórte fără bănuĭélă nu se póte.**

Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Veḑĭ *Mórte.*

Acelaş înţeles ca la No. 5489, unde se vor aflà şi alte variante.

10487 * △ **Nuntă fără mânie, şi mórte fără bănuĭélă nu se póte.**

G. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *Mórte.*

Acelaş înţeles ca la No. 5489, unde se vor aflà şi alte variante.

10488 * △ **Nu se póte nuntă fără (făr de) scurtă.**

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Mórte.*

Aceeaşĭ observaţie ca la No. 10487.

10489 **Mórte fără bănuĭélă,
Şi nuntă fără căĭélă.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 106; II, p. 113. — HINŢESCU, p. 110.

Vedĭ *Mórte.*

Acelaş înţeles ca la No. 10488.

10490 ***Vaĭ de mórte fără rîs şi de nuntă fără plâns!**

D-na MARIA JUVARA, c. *Sărăţenĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Mórte.*

A se adaogà acéstă variantă la No. 5490.

10491 **Numtă (lumtă) fâră curbanı nu s'façi** [1].

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 171.

Adică petrecere, dobândire de óre-ce, fără jertfe.

10492 **Nunta fără lăutarĭ, ca pişatul fără bĕşînĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 50.

Sĕ ḑice pentru cele ce nu sĕ urméză pĕ dĕplin, după orînduelile lor (GOLESCU).

Nem boda sem canto, nem morte sem pranto [2].

Prov. Port.

Ni boda sin canto, ni mortuorio sin llanto. [3]

Prov. Span.

---

[1]) Nuntă fără jertfe nu se face.
[2]) Nicĭ nuntă fără cântece, nicĭ mórte fără plângere.
[3]) Nicĭ nuntă fără cântece, nicĭ îngropare fără plângere.

10493 ***Nuntă fără lăutarĭ şi cértă fără bătaĭe nu aŭ haz.**

MAIOR P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

* △ *Nuntă fără lăutarĭ şi cérta fără bătaĭe e ca pişatul fără bĕşină.*

DIM. TOFELDEA, *elev. Semin. comit. Alba Inferióră, Transilvania,*

Vedĭ *No. 5489.*

Pentru cele carĭ nu sunt după orînduĭélă.

10494 * △**Vĕḑut'aĭ nuntă fără lăutarĭ?**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 10493.
2⁰ Pentru cele carĭ nu pot fi.

10495 **Ca nunta fără lăutarĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 237.

1⁰ Pentru cele carĭ nu sunt după orînduĭélă.
2⁰ Ne-plăcut, fără haz.

10496 * △**Nuntă fără rîs şi mórte fără plâns nu se póte.**

Sem. Buc. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Mórte fără plâns şi nuntă fără rîs nu se póte.*

GR. POIENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomiţa.*

Vedĭ *Mórte.*

Pentru cele carĭ sunt după orînduĭélă.

10497 * △ **O nuntă posomorîtă**
E ca o babă gârbovită.

V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 10493.

10498 **Fără haină dĕ nuntă, la nuntă să nu mergĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 114.

Adică dacă nu eştĭ vrednic dĕ óre-ce nu te apucà d'aceea (Golescu).

10499 **Dacă ḑicĭ că te-aĭ căit**
Dĕ ce la nuntă aĭ venit?

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 87.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, în urma căinţeĭ, ĭarăşĭ greşĕsc (Golescu).

10500 **Dacă la nuntă aĭ venit**
Ce maĭ ḑicĭ că te-aĭ căit?

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 87.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ căĭesc când nu maĭ e vreme (Golescu).

10501 **Dacă la nuntă eştĭ chemat, ce maĭ aştepţĭ şî nu alergĭ?**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 87.

Sĕ ḑice când ne chĭémă la cele de veselie, însemnând că nu trebue să zăbovim (Golescu).

10502 * △ **Maĭ vĕḑut'aĭ nuntă 'n post**
Cu fasole şi cu borş?
Am vĕḑut la Călăraşĭ,
La bădiţa Gligoraş,
Cu fasole şi cu prajĭ.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Pentru o nuntă próstă unde lipsesc cele obicĭnuite.

10503 *Am jucat la nunta tatiĭ.

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Pentru copilul născut înainte de căsătorie.

10504 * △ O să 'ţĭ car, la nuntă, apă cu cĭurul.

HINŢESCU, p. 125. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Să 'ţĭ car, la nuntă, apă cu cĭurul.

A. PANN, II, p. 109.

Am să 'ţĭ car, la nuntă, apă cu cĭurul.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 449.

La nuntă căram apă cu cĭurul.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 204.

Vedĭ *Cĭur, Măgar.*

Când nu vrem să facem nicĭ o trébă, saŭ să dăm vre-un ajutor cuĭ-va.

«O vestală, Tuccia, acusată că ar fi comis un incest, strigă: «O Vesta! dacă m'am apropiat de altarele tale cu inima curată, dă-mĭ un semn care să arête ne-vinovăţia mea.» Şi luând un cĭur, se scobori la Tibru, umplu cĭurul cu apă şi, întorcêndu-se îl rĕsturnă la picĭórele pontifilor. «VALERIŬ MAXIM, VIII, I, 5; PLINIU, *Ist. Natur.*, XXVIII, 2.

10505 * △ Sîc de nuntă!

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

* △ *Sîc de nuntă, că mâne'ĭ hora!*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Sîc de nuntă, că mâne e hora!*

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.* — Petrescu, *ing. c. Curtea-de-Argeș, j. Argeș.*

Vedĭ *Horă.*

1⁰ La vorbe ne-potrivite.
2⁰ Când se face un lucru înainte de vreme.
Ca fata care a jucat înainte de nuntă, fiind sglobie.

10506 **Sîc dĕ nuntă, ce 'mĭ vĕḑù ochiĭ!**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 64.

Sĕ ḑice pentru cele dĕ mirare (Golescu).

10507 * △ **Sîc, Marico, că mâĭne țĭ-e nunta!**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Horă.*

Acelaș înțeles ca la No. 10702.

10508 **Atâta pagubă să am ca de nunta tatiĭ.**

Teodorescu-Chirileanu, *înv. c. Broscenĭ, j. Suciava.*

Când nu 'țĭ pare rĕŭ de o pagubă.

10509 **Odată nuntă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 11.

Sĕ ḑice pentru lucrurĭ marĭ, ce fórte rar sĕ întîmplă (Golescu).

10510 * **A dà cuĭ-va de nuntă.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

A'l bate rĕŭ.

OGEAC

10511 * △ **L'a luat la ogeac (ogĭac, hogĭac).**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 7179.

OM

Vedĭ *Cap. IV, c. Om.*

10512 **Când ti n̄gaţĭ cu omlu a tĕŭ: ndóua dzî, şi ndóuă alasă.**[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 151.

Sfat femeilor ca să nu fie pré slobode la gură.

10513 * △ **Omul prost**
Bun odor la casă a fost.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Bărbat.*

Acelaş înţeles ca la No. 9690.

10514 **Omu plândge, che lĭ'a mulĭera murit; ata (mulĭera) se (e)rde, che se va cu ĭe maritá, se se . . . ènsurá.**[2]

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Nenorocirea unuĭa e fericirea altuĭa.

---

[1]) Când te cerţĭ cu omul (bărbatul) tĕŭ: jumătate (din vorbe) dĭ-le, şi jumătate lasă-le (ne-spuse).

[2]) Bărbatul plânge, că 'ĭ a murit muĭerea; alta (muĭere) râde, că se va mărita cu el, daca . . . se va însurà.

10515 **Omu neca porta braghésile, şi mulíera cótule.**[1])

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Bărbatul să poruncéscă şi femeĭea să asculte.

ORÎNDUĬÉLĂ

10516 **După orînduĭélă cârpélă, Dumnedeŭ să'şĭ facă milă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 91.

Sĕ dice pentru starea celor scăpătaţĭ (Golescu).

ORFAN

Vedĭ *Sîrman.*

10517 * △ **Orfanul e tot orfan, de şi e bogat.**

V. Sala, *dasc. c. Leheceni, comit. Bihor, Ungaria.*

Tóte bogăţiile din lume nu pot înlocuì, pentru un copil, părinţiĭ pre carĭ 'ĭ a perdut.

ÓSTE

Vedĭ *Cap. XI, c. Papuc.*

10518 * △ **N'am loc ca Drăgoĭu în óste.**

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — G. I. Tomescu, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Când cine-va e gonit din tóte părţile, orĭ unde s'ar duce, din pricina prostieĭ luĭ.

---

[1]) Omul să pórte nădragiĭ, şi muĭerea fustele.

SNÓVĂ

Fost'a odată unul cu numele de Drăgoiu, care, de puţin la minte ce erà, fiind luat în armată, umblà din companie în companie, fie-care căutând să scape de el.

10519 * △I-a abătut ca luĭ Drăgoiu de óste.

E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

I-a venit poftă să facă o trébă ce nu e tocmaĭ potrivită, nicĭ cu timpul, nicĭ cu împrejurările în care se găsesce.

10520 * △Cine óste are, duşmanĭ ci-că n'are.

D-ra Ec. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Adică cel puternic, căcĭ toţĭ să tem de dînsul.

10521 •Maĭ bine óste dĕ cerbĭ şî comandirul lor un leŭ, dĕ cât o óste dĕ leĭ şî comandirul lor un cerb.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 106.

Adică maĭ bine ostaşĭ proştĭ, c'un comandir vrednic, dĕ cât ostaşĭ voinicĭ c'un comandir ticălos. (Golescu).

10522 *Óstea bună, nu va ghună.[1])

G. Zuca, *stud. c. Cavaia, Albania.*

Pentru ceĭ carĭ rabdă şi la frig şi la căldură; şi maĭ ales pentru soldaţĭ.

Cuvîntul *óste,* cu înţelesul de «soldat» se aude numaĭ în Albania.

10523 *Óstea bună, a s'hiba ş'pţîna.[2])

G. Zuca, *stud. c. Elbassan, Albania.*

---

[1]) Soldatul bun, nu vré manta blănită.

[2]) Soldat bun, fie şi puţin la numĕr.

Valórea uneĭ armate nu stă în numĕrul cel mare ci în valórea soldaţilor carĭ o compun.

PACE

10524 □Pacea ce veĭ face cu mânerul cuţituluĭ s'o pecetluescĭ şî cu vîrful luĭ s'o păzescĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 111.

Adică pacea cu oştirĭ s'o păzescĭ (GOLESCU).

10525 Dĕ pace,
N'aĭ încotro face.

IORD. GOLESCU, *Mss,* II, p. 94.

Dar de bine, pace,
N'aĭ încotro face.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155. — HELIADE-RĂDULESCU, *Bibliot. port.* LXV p. 268.

Sĕ dice când, cu tótă pacea, tot rele ni sĕ întîmplă. (GOLESCU).

10526 * △Pace bună.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 564.

1⁰ Nicĭ o scire.
2⁰ Atât maĭ rĕŭ; cum îţĭ place.

PAĬAŢĂ

10527 *Paĭaţă.

L. ŞĂINEANU, *Dict.* p. 584.

Om fără caracter; caraghios.

PAJERĂ

10528 * △Ho! ca nu'ĭ pajera nemţéscă.

I. I. C. Brătianu, *c. Florica, j. Muscel.*

Vedĭ *Pajură.*

Când unul vré să dobândéscă cam cu hapca.
Este sciut că, până maĭ dĕunăzi, Austriaciĭ înaintaŭ mereŭ, în spre noĭ, semnele lor de hotar, pre carĭ era reprezentată pajera imperiuluĭ, cotropind în modul acesta munţĭ întregĭ carĭ odinióră ne aparţineaŭ nouĕ. De aci s'a născut ḑicerea de maĭ sus.

PAJURĂ

10529 * △Merge înainte ca pajura nemţéscă.

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna.*

Vedĭ *Pajeră.*

Adică înaintéză mereŭ. Veḑĭ explicaţia origineĭ la No. 10528.

PALMĂ

Veḑĭ *Căscat, Ném.*

10530 *Cata omlu ş-baţă.[1])

I. Coyan, *prof. com. Samarina, Epir.*

Veḑĭ *Faţă.*

După avere şi impositul ce se pune asupra omuluĭ, serviciul ce i se cere, etc. A se asemĕnà cu varianta de la No. 3297 b.

PALOŞ

Veḑĭ *Domn.*

[1]) După om şi palma (lovitura.

PANDUR

10531 * △ **Maĭ bine panduru la spate, de cât popa la cap.**

AVR. CORCEA, *paroh, com. Coşteĭu, Banat.*

Adică, maĭ bine închis în temniţă de cât mort. Ḑicere folosită de ceĭ carĭ nu vor să fugă de o cértă cu cine-va, cértă din care uşor se nasce bătae saŭ mórte.

PĂPUŞĂ

10532 **El credea că este păpuşe, dară vĕḑù că nu încape pe uşă.**

P. ISPIRESCU. *Snóve*₂ p. 36 ; *Rev. Ist.* III, p. 377.

El credeà că claca este păpuşă, dară vĕḑù că nu încape pe uşă.

P. ISPIRESCU, *Snóve,* p. 36.

Veḑĭ *Bărbat.*

Când un om, un lucru, însemnéză maĭ mult de cât ne închipuĭam.

10533 * △ **Nu 'ţĭ pară p... păpuşă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Nu crede că'ĭ glumă, jucărie. A se vedé la cuvîntul *Bărbat*

10534 * **In lume păpuşă,**
Şi în casă mătuşă.

BARONZI, p. 52. — HINŢESCU, p. 141.

Pentru cele bĕtrâne carĭ es gătite în lume, de par maĭ tinere de cât sunt.

10535 Păpuşă cu cap sec.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 57.

Adică cel prost, fără minte (Golescu).

10536 *Păpuşă.

L. Şăineanu, *Dict.*, p. 590.

1⁰ Pré frumos gătită.
2⁰ Face ce vré cu dînsul, îl duce după plac.

10537 * △ A fi păpuşa cuĭ-va.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

1⁰ Face ce vré cu dînsul, îl duce după plac.
2⁰ Când de unul îşĭ bate joc un altul.

10538 *Ca cu o păpuşă sĕ jócă cu ea.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.*, p. 129.

Te jocĭ cu ea ca cu o păpuşă.

A. Pann, II, p. 125. — Hinţescu, p. 53.

* △ *Să jócă ca c'o păpuşă.*

Iuliu Grofşoreanu, *dasc. com. Galşa, comit. Arad.*

Vedĭ *a Jucà.*

O ducĭ după placul tĕŭ. Se dice pentru femeĭ. Vedĭ D. Ollănescu, *Teatru la Românĭ*, p. 25.

10539 *A jucà păpuşele.

Laurian & Maxim, II, p. 579.

A jucà păpuşile.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.*, p. 242.

Vedĭ *a Jucà.*

1⁰ A spune minciune.
2⁰ A căutà să înşele, a înşelà.

«A început să jóce păpuşile».

«A doua parte de acţiune dramatică a Vicleimuluĭ e cu totul de domeniul profan, şi într'însa găsim un complecs variat de tradiţiunĭ vechĭ, de evenimente istorice, de micĭ scandale saŭ satire ale moravurilor sociale.

«Indată după ce Craiĭ, Pruncul, Erode şi Oficiarul sĕŭ îşĭ termină scurtele rolurĭ, cutia de hârtie făcută cu treĭ colţurĭ colorate, şi carĭ represintă oraşul Betleem, înaintéză pe scenă ca să desfete prin representaţiunile sale.

«Inventatoriĭ acestor drame, pe de o parte aŭ avut intenţiunea să represinte spectatorilor starea societăţeĭ în epoca iviriĭ creştinismuluĭ, pe de altă parte să le satisfacă cerinţele, variindu-le acţiunea prin punerea în scenă a câtor-va personagiĭ d'un noŭ gen, prin *păpuşĭ.*

O voce întrébă, imediat după terminarea părţiĭ dramatice: cum vor spectatoriĭ să se jóce păpuşele, *cu perdea saŭ fără perdea?* Cu alte cuvinte: vor expresiunĭ cuviinciόse saŭ desmĕţate? Depinde de la pudórea, buna crescere şi gustul celor ce plătesc a opta pentru una saŭ alta.

Păpuşarul s'a pregătit şi începe a'şĭ introduce caricaturele.

«In fundul cutieĭ de hârtie, ḑise *Vicleim,* stă pe tron un Irod în miniatură, şi la început avem representarea marionetelor. Păpuşĭ mişcate cu sfóră, după modelul celor menţionate maĭ sus, unde e vorbà de Brezaia, es în faţa publiculuĭ şi vorbesc prin gura păpuşaruluĭ,

«Maĭ întâiŭ se presintă oficiarul, ceĭ treĭ craĭ şi pruncul, întocmaĭ după şirul acţiuneĭ dramatice deja represintate. Aceleaşĭ întrebărĭ şi rĕspunsurĭ, aceleaşĭ ducerĭ şi întórcerĭ, aceleaşĭ intonărĭ se repetă pe scurt, şi prin urmare ne indică usul tradiţional al marionetelor şi păpuşilor, al vechilor idolĭ făcuţĭ de mânĭ omenescĭ cu destinaţiunea de a primi d'astă-dată, nu închinările ci zîmbetele asistenţilor.

«Apoĭ păpuşele represintă parodierea vînătorieĭ, aducĕnd pe vînătorul Ghindă care gonesce *iepurile prin pîrlóge,* dar care se întórce obosit de drum şi cu stomacul lihnit Ca amintire despre nefastele timpurĭ ale ocupaţiunilor ruso-austriace, se pune în scenă bătaia dintr-un Némţ şi un Muscal. Cu privire la invasiunile Turce, se represintă înmormîntarea unuĭ Turc, căruia i s'adreséză diferite derîderĭ. Ca înfierare a imoralităţeĭ din timpiĭ ce n'aŭ perit încă din memoria unora, s'arétă danţarea *Cocónelor* d'odinióră cu ofiţeriĭ Ruşĭ, desgustătóre scandale puse la index de pudórea publică. Cerşĕtórele prefăcute sunt oglindite de «baba» care vine să implore mila publiculuĭ şi-ĭ ḑice:

Daţĭ'mĭ o leiţă
Pentru o foiţă,
Ş'un gologan
Pentru suliman!

«Bragagiĭ străinĭ, Ovreiĭ carĭ vînd marfă, poliţaĭ şi pasnicĭ d'odinióră, sunt satirisaţĭ pe rînd prin păpuşĭ carĭ le imită costumele.

«Intr'un cuvînt fie-care păs al societăţeĭ îşĭ are ecoul sĕŭ în jocul păpuşelor Vicleimuluĭ, care variéză după interesele şi faptele locale, precum şi Vicleimul în sine variéză cel din Ţéra-Românéscă de cel din Moldova, unde păpuşele se jócă separat. Ceea-ce merită însă s'atragă atenţiunea, e c'acéstă parte servă, ca corectiv, viţielor maĭ principale, arétă dispreţul ce merită depravarea, şi îndeamnă la o purtare contrarie.» — G. Dem. Teodorescu, *Credinţe Datine,* p. 50.

A se vedé D. Ollănescu, *Teatru la Românĭ*, I, p. 25, *Notă.*

10540 ***Pare că jócă păpuşĭ.**

Gr. I. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

1º Caută să înşele.
2º Spune minciunĭ.

10541 ***Sĕ uită ca la păpuşe.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 129.

Cu mare atenţie, cu plăcere, cu ne-saţiŭ.

PĂPUŞERIE

10542 ***Păpuşerie.**

Fr. Damé, III. p. 182. — L. Şăineanu, *Dict.* 591.

Inşelătorie, şarlatanie.

PĂRINŢĬ

Vedĭ *Copil, Dinte.*

10543 **Părinţiĭ aŭ mâncat acrimea adecă agurida, iar dinţiĭ copiilor voştri aŭ stripezit.**

Prav. Mateĭ Basarab, p. 439.

A mâncat părinţiĭ aguridă,
Şi 'şĭ a strepezit copiiĭ dinţiĭ.

A. Pann, II, p. 80.

* △

Aŭ mâncat părinţiĭ aguridă şi 'şĭ-aŭ strepezit copiiĭ dinţiĭ.

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 173. — D-r Gaster, *Lit. pop.*, p. 215. — S. I. Grossman, *Dict. Germ.* 90. — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Părinţiĭ mănâncă aguridă şi fiilor li se strepezesc dinţiĭ.*

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 220. — N. MIRON, *elev. Sc. Norm. Bĕrl. c. Onescĭ, j Bacăŭ.* — D-ra EC. ŞISMAN, *înv. c. Adam, Tutova.*

* △ *Unul mănâncă aguridă, şi la altul se strepezesc dinţiĭ.*

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubieniĭ, j. Dorohoĭ.*

Cĭace şi maja marâncu crécele, şi lu fecĭori legu dinţi.[1]

D-r FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 7.

* *Fictorl̃i mâcă gorţîli, a auşilor dinţîl̃i lîamurţĕsc.*[2]

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

* *Ficĭorl̃i mâcă póme, s'auşlor l'amurţĕsc dinţîl̃i.*[3]

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Vedĭ *Aguridă, Alĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 8061 & 8062.

Părinţiĭ aŭ mâncat aguridă şi dinţiĭ fiilor s'aŭ strepezit.

IEREMIA, 31. 29; EZECHIEL, 18. 2. 3, *în Biblia Şerban-Vodă*, 1688, p. 545.

---

[1]) Tata şi mama mănâncă prunele selbatice şi a fecĭorilor (copiilor) dinţĭ se strepezesc.
[2]) Copiiĭ mănâncă pere şi dinţiĭ bĕtrânilor se strepezesc.
[3]) Copiiĭ mănâncă póme, şi dinţiĭ bĕtrânilor se strepezesc.

Tal uva mangia'l padre, ch'al figliulo allega i denti.[1])

Prov. Tosc.

El pare e la mare magna li susene, e ai fuioi li ghe leiga i denti.[2])

Prov. Rov.

Wenn die Eltern Holzäpfel essen, werden den Kindern die Zähne davon stumpf.[3])

Prov. Germ.

The fathers have eaten sour grapes and the children's teeth are set on edge.[4])

Prov. Engl.

10544 **Părinţiĭ mănâncă mere acre, şî copiilor li sĕ stripezesc dinţiĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 57.

Adică ceĭ marĭ greşĕsc şî ceĭ micĭ pătimesc (GOLESCU).

10545 * △ **Pĕcatele părinţilor, pedépsa pruncilor.**

V. SALA, *dasc. c. Sedişte, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 10544.

10546 * △ **Ca mila de la părinţĭ nu'ĭ nimic în lumea asta.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Arată dragostea, cea mare a părinţilor pentru copiĭ.

---

1) Acel strugur mănâncă tatăl, care strepezesce dinţiĭ fiuluĭ.
2) Tata şi mama mănâncă prunele sĕlbatice, şi dinţiĭ copiilor se strepezesc. — Acest proverb se va asĕmăna cu cel din Istria.
3) Când părinţiĭ mănâncă mere pădureţe, din acea s'aŭ strepezit.
4) Părinţiĭ aŭ mâncat aguridă şi dinţiĭ copiilor s'aŭ strepezit.

Veḑĭ D-na ELENA SEVASTOS, *Poveşti*, p. 249 şi în operile luĭ RICHEPIN, *La Glu*.

10547 * △ **Nicĭ un părinte nu'şĭ înnécă copiiĭ.**

A. PANN, II, p. 109. — HINŢESCU, p. 141. — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 10546.
2⁰ Rare-orĭ se întrebuinţéză pentru a se arĕtà cât de mult ţine cine-va la o altă persónă.

10548 * △ **Unde dă părintele cresce, dar unde dă străinul se usucă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Mumă, Tată.*

Căcĭ părintele dă cu milă şi spre binele copiluluĭ, pe când străinul lovesce fără îndurare.

10549 **Ce aŭ făcut părinţiĭ, aceea vor face şi copiiĭ.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 106.

Veḑĭ *Mumă, Tată.*

Acelaş înţeles ca la No. 10343.

Map e tad eo Kadyou
Nemed e vanum a lavare gaou.[1])

Prov. Breton.

10550 **Părintele cu un copil numaĭ, ca orbul cu un ochĭu.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 130.

Românuluĭ 'ĭ-aŭ plăcut în tot-dé-una familiile numerόse. La o vreme nu eraŭ rare familiile carĭ numĕrau de la 20 până la 30 de copiĭ.

---

[1]) Kadiou este fiul tată-luĭ sĕŭ, numaĭ dacă mumă-sa nu a minţit.

10551 * △ **Rĕŭ e când plâng părinţii.**

V. Sala, *dasc. c. Tarcăiţa, comit. Bihor, Ungaria.*

Adică când copiiĭ supĕră pe părinţiĭ lor.

10552 * **Bine-cuvîntarea părinţilor,**
Intăresce casa fiilor.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 167.

Blagoslovenia părinţilor
Intăresce casele fiilor.

A. Pann, II, p. 109. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I. p. 452; *Leg.*, p. 291. — Fr. Damé, III, p. 187.

* △
Bine-cuvîntarea părinţilor
Intăresce casele fiilor.

Laurian & Maxim, I, p. 209. — Hinţescu, p. 14. — *Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

△
Bine-cuvîntarea părinţilor,
Intăresce casa fiilor.

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 81 & 316.

Vedĭ *Tată.*

De aceea să ascultăm pe părinţiĭ noştri şi să'ĭ mulţumim în tóte.

Bine-cuvîntarea tatăluĭ întăresce casele fiilor.

Sirah, 3. 4; 7. 10; 12. 14.

10553 △ **Blestemul părinţilor**
Risipesce casele fiilor.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 167.

Blăstemul părinţilor
Rĕsipesce casa fiilor.

S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 81 & 316.

Blĕstemul părinţilor
Derapĕnă casele fiilor.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 209.

Vedĭ *Mumă, Tată.*

De aceea să 'ĭ mulţumim în tóte.

«Aicĭ suntem pe moşia uneĭ scorpiĭ, soră cu gheonóea; de rele ce sunt nu pot să trăiéscă la un loc, *blestemul părinţilor* le-a ajuns, şi d'aĭa s'aŭ făcut lighioĭ.» P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 5

Blestemul numaĭ dezrădăcinéză temeliile caselor fiilor.

SIRAH, 3. 4; 7. 10; 12. 14.

10554 △ **Blestemul părinţilor**
E ca pétra munţilor,
Cade greŭ copiilor.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 590.

Acelaş înţeles ca la No. 10553.

10555 **Di scĩncsureaça a parintelui aremâne hiĩu bou.**[1]

M. BOIADSCHI, Γραμ. Ρωμ. p. 204.

Vedĭ *Copil.*

Acelaş înţeles ca la No. 3049 & 3050.

Mère trop piteuse fait sa famille teigneuse.

Trés. Sent. XVI-e Siècle.

[1]) Din mila părintelui rĕmâne fiul boŭ.

10556 *△Pare că'şi jelesce părinţiĭ.

A. PANN, III, p. 13. — HINŢESCU, p. 141. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veḑĭ *Corabie, Curcă, Iepă, Móră, Şérpe, Surd.*

Pentru cel care şéde ne-mulţumit, posac, mânios, supĕrat.

PARON

Veḑĭ *Stăpân.*

PAŞA

10557 *Barem de m'aş turci să mĕ fac paşă.

NESTOR URECHIĂ, *ing. j. Prahova.*

Daca mĕ supun la un ne-ajuns măcar să ĭésă un folos.

PEHLIVAN

10558 *Pehlivan.

L. ŞĂINEANU, *Dict. Germ.*, p. 603. — FR. DAMÉ, III, p. 200.

Şiret, înşelător.

«E un mare *pehlivan.*»

«Domniĭ grecĭ avéŭ la curţile lor *pehlivanĭ* arabĭ şi hindiĭ, aduşĭ din Turcia, carĭ, asemenea vechilor gladiatorĭ, se luptaŭ, fără arme, între dînşiĭ, făcéŭ felurĭ de năsdrăvăniĭ şi de jocurĭ minunate şi nevĕḑute locurilor nóstre. Uniĭ, de pildă, săréŭ în vĕzduh, cu capetele în jos, peste opt bivolĭ puşĭ în rînd, alţiĭ călcaŭ cu ĭuţélă pe o făşie de tulpan întinsă fără de a se cufunda, orĭ aruncaŭ căciulĭ în sus, carĭ atingênd pămîntul se prefăcéŭ în felurĭ de căciulĭ deosebite.

«Domniĭ eraŭ geloşĭ de a avé pe ceĭ maĭ vestiţĭ şi maĭ voinicĭ pehlivanĭ, ca să 'ĭ pótă arĕtă înaltelor obraze ce conăcéŭ din când în când în capitalele lor, şi să le fie, la nevoe, bunĭ apĕrătorĭ de primejdiĭ.» — D. OLLĂNESCU, *Teatr. Rom.*, p. 63.

PESCAR

Vedĭ *Cuvînt, Plasă, Rac, Sărăcie.*

PESCĂRIE

10559 * △ **Pescăria Românuluĭ, sărăcie curată.**

TR. PROCOPIŬ, *înv. c. Islaz, j. Romanaţĭ.*

Arată prostul renume de care se bucură acéstă meserie printre Românĭ.

A PESCUÌ

Vedĭ *Cap. VII, c. Pesce.*

10560 **Carle n'are stricĭa, nu maĕre nanca lovi.**[1]

D-r. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 10.

Pentru ceĭ lipsiţĭ de noroc.

Chi nun uò sorto, non vago a pascà.[2]

Prov. Rov.

10561 * △ **A pescuì în apă tulbure.**

LAURIAN & MAXIM II, p. 653. — B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1270. — E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — IUL. VULCĂNESCU, *înv. c. Pelescĭ, j. Dolj.* — GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* *A pescuì în apă turbure.*

D-na E. B. MAWR, p. 77.

---

[1]) Cine n'are noroc, nu mérgă nicĭ odată la pescuit.
[2]) Cine nu are noroc, nu merge la pescuit.

* △ *Pescuesce în tulbure.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.* — IULIŬ GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Pesce.*

Pescariĭ prind pescele maĭ bine când e apa tulbure. Tot ast-fel ómeniĭ şireţĭ cautā să se folosésca de neînţelegerile altora pentru a trage dînşiĭ folóse. Vedĭ No. 2294.

Pêcher en eau trouble.

Prov. Franc.

Pescare nel torbido.[1]

Prov. Ital.

Im Trüben fischen.[2]

Prov. Germ.

10562 * △ **Tulbură apa ca să pescuĭéscă.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vedĭ *Apă.*

A provocà ne înţelegerĭ, turburărĭ pentru a trage folóse din acestea. Vedĭ No. 396 & 2294.

A tulburà apele lacului pentru a pescuì ţiparĭ.

ARISTOFAN

L'eau trouble est le gain du pêcheur.

Prov. Franc.

Fiume torbo, guadagno de 'pescatori.[3]

Prov. Ital.

---

[1]) A pescuì în tulbure.
[2]) In tulbure a pescuì.
[3]) Curent tulbure, câştigul pescaruluĭ.

En el agua turbia haze buen pescar.[1]

Prov. Span.

Im trüben Wasser ist gut fischen.[2]

Prov. Germ.

It is good fishing in troubled waters.[3]

Prov. Engl.

I rørt Vand er godt at fiske.[4]

Prov. Danez.

PEDESTRIME

Vedĭ *Călare.*

PETRECANIE

10563 * △ **A'ĭ face de petrecanie.**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 375.

A'l bate. A se adăogà la No. 9594.

«Nu maĭ chemă sfatul împĕrăţieĭ, fiind că începuse a'l cam bănuì şi pe dînsul, ci îşĭ frămîntà cugetul, ca ce ar face să pue mâna pe hoţ, spre *a'ĭ face de petrecanie.*» — P. Ispirescu.

A PETRECE

10564 * △ **Petrece şi jócă tótă vara, par'că o să secere la ĭérnă.**

Semin. Centr. Bucur., prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Pentru cel care petrece, tocmaĭ când ar fi timpul ca să muncéscă.

---

[1]) In apa tulbure e bine să pescuescĭ.
[2]) In apa tulbure e bine să pescuescĭ.
[3]) E bine să pescuescĭ în apă tulbure.
[4]) In apa tulbure (care nu e în liniște) e bine să pescuescĭ.

PETRECERE

10565 **Petrecerea fără femeĭ, e ca nunta fără lăutarĭ.**

N. Filimon, *Ciocoiĭ*, p. 151.

Adică nu are nicĭ un haz.

10566 * △ **De ce petrecĭ de ce-aĭ maĭ petrece.**

I. Creangă, *Amint.*, p. 96. — C. C. Bungețianu, *stud. c. Cosovĕț, j. Mehedințĭ.*

Când te daĭ la petrecerĭ, nu te maĭ laşĭ de ele.

PINTEN

Vedĭ *Cal, Călcâiŭ.*

10567 * △ **Dă'țĭ, popă, pinteniĭ şi bate ĭépa cu călcâiele.**

I. Creangă, *Conv. Liter.*, IX, p. 453; *Pov.*, p. 39. — D-ra Ec. Şişmann, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — Gr. Alexandrescu, *magistr.*, *j. Putna.*

* △ *Dă'țĭ, popo, pinteniĭ şî bate ĭépa cu călcâĭele.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 94. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, III, p. 156. — E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* *Dă'țĭ popo, pinteniĭ şi bate ĭépa cu călcăele.*

C. Negruzzi, I, p. 249.

Dă'țĭ, popo, pinteniĭ şi bate ĭépa cu călcâele.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 172.

* △ *Dă'ţĭ, popo, pinteniĭ şi bate'ţĭ ĭépa cu călcâile.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Dă'ţĭ, popă, pinteniĭ şi mână ĭépa cu călcâele.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Şchiopenĭ, j. Fălciŭ.*

1⁰ Sĕ ḑice când cerem ceea ce e dĕ mare trebuinţă altuĭa (Golescu).

2⁰ Dă ce'ţĭ trebue şi rabdă la nevoe. Când împrumuţĭ pe unul, şi nu'ţĭ maĭ aduce îndĕrăt saŭ îţĭ strică lucrul împrumutat, şi făcêndu'ţĭ trebuinţă, nu'l maĭ găsescĭ.

«Mĕĭ frate, ḑise într'o ḑi cel maĭ mare, istuia-l-alt, mĭ-e lehamite de fraţiea nóstră! Tu aĭ boĭ, ce nu'ţĭ închipuĭescĭ şi un car? Al mĭeŭ l'aĭ hîrbuit de tot. Hodorog! în colo, hodorog! pe dincolo: carul se strică. Ş'apoĭ sciĭ vorba ceea: *dă'ţĭ, popă, pinteniĭ şi bate ĭépa cu călcăile.* — I. Creangă.

10568 **Dă'ţĭ, băete, pinteniĭ şi'ţĭ bate ĭépa cu călcâĭu.**

A. Pann, I, p. 167.

Dă'ţĭ, băĭete, pinteniĭ şi 'ţĭ bate ĭépa cu călcâĭul.

Hinţescu, p. 145.

Acelaş înţeles ca la No. 10567.

10569 * △ **Iĭ dam pintenĭ să steà,**
Şi Brézu maĭ rĕŭ fugeà.

I. Popescu. *înv. com. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Călcâiŭ.*

Acelaş înţeles cá la No. 2826.

SNÓVĂ

Un ţigan furând un cal a fost prins şi dat în judecată. Acolo el a fost întrebat de judecător că de ce a furat calul, şi a fugit cu el, ca un hoţ. Atuncĭ ţiganul a rĕspuns: «Domnule judecător! Nu sunt eŭ vinovat, săracul de mine, ci calul, pentru că: *iĭ dam pintenĭ să steà şi Brézu maĭ tare fugeà.*»

10570 * △ **A'ĭ dà pintinĭ (pintenĭ).**

M. Costin, *Letop. Mold.*, I, p. 33. — E. I. Patriciu, *înv. com. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

A'ĭ dà zor, a'l îmboldì.

«Uĭte-se toțĭ ostașiĭ cu căpeteniile lor la istoriĭ, și să'șĭ aducă aminte de aceĭ vestițĭ óre-când hatmanĭ și oștenĭ să se deștepte, cu óre-care anevoință a laudelor celor trecuțĭ, și cu veste a numeluĭ nemuritor; că istoria deșteptă și pre ceĭ leneșĭ și nesciuțĭ spre marĭ lucrurĭ, și pre ceĭ rĕĭ și făcĕtorĭ de rĕŭ, cu certărĭ și cu grijĭ a numeluĭ celuĭ rĕŭ îĭ opresce istoria de rĕutățĭ; ĭară ceĭ blagorodnicĭ *pintenĭ le dă* istoria. Și încă pildele acelor vechĭ și de demult cetățĭ maĭ de folos sunt spre a'ĭ deșteptà, a'ĭ plecà și a le aprinde inimele de cât pravilele luĭ Solon și ale luĭ Licurg.» — Miron Costin.

10571 * △ **A bate în pintenĭ.**

Gr. Jipescu, *Opinc.*, p. 124. — P. Ispirescu, *Leg.*, p. 209. — D-na L. Linde, *j. Tutova.* — D. Drăguescu, *j. Ilfov.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A bate din pintenĭ.*

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

A dà din pintenĭ.

Fr. Damé, III, p. 217; I, p. 125.

1⁰ A se bucurà.

«Négoe începuse *a bate în pintenĭ* de bucurie, că se cortoresise de sărăcie». — P. Ispirescu.

2⁰ Când unul e cu ne-răbdare pentru o trébă. — J. Covurluĭu.

3⁰ Nu'ĭ pasă, face ce vré.

4⁰ A se silì.

«Veriga și ea stăpânesce sufletele, altă dată ne-pătate, și vînzarea de nație *bate în pintenĭ* să ĭésă din întunecime la lumină». — Gr. Jipescu.

10572 * △ **A primì pintenĭ.**

T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Stég.*

Adică a trimite vorbă saŭ un odor uneĭ persóne depărtată.
Când primescĭ vre-un rĕspuns de la cine-va, saŭ țĭ sĕ trimite vre-o vorbă, se dice că: «*aĭ primit pintenĭ*» saŭ «*aĭ primit stég*».

PÎRCĂLAB

Vedĭ *Cer, Ion.*

10573 **Nu'l priimise în sat și el întrebà de casa pîrcălabuluĭ.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 25 ; I, p. 85. — Hințescu, p. 169.

Pentru cel prost.

PISTOL

Vedĭ *Gol, Imbrăcat, Sărac, Turc.*

PLASĂ

Vedĭ *Undiță.*

10574 **Până a nu prinde pescele din apă, plasa din mână'țĭ nicĭ cum să o lepedĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 112.

Sĕ dice pentru ceĭ ce cu smerenia înșélă pĕ ómenĭ, învĕțându'ĭ să nu sĕ lase dĕ smerenie până nu vor dobândì gândul lor. (Golescu).

10575 * △ **L'o prins ca cu plasa.**

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluĭu.*

Vedĭ *Cap. VII; c. Ólă.*

L'a prins bine, și fără nicĭ o grĕutate.

PLATCĂ

10576 **A fi platcă.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1169.

A rĕmâne platcă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1413.

* *A pune platcă.*

A păcălì, a rĕpune pre cine-va; a fi păcălit, etc.

«PAPĂ-LAPTE. — Mĕĭ! D'apoĭ aicĭ eŭ *îs platcă* . . . dos la faţă *(voesce să fugă).*

«ZULIARIDI. — (oprindu'l). Ora cali? unde spelĭ putina, file chir muţunachi?» — V. ALEXANDRI, p. 1169.

PLÉŞCĂ

10577 * △ **A căutà pléşcă.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Adică chilipir.

10578 * △ **A dà o pléşcă peste cine-va.**

Şezăt., IV, p. 2. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Adică folos, noroc ne-aşteptat.

«Auḑind că da o aşa *pléşcă* peste dînsul începù a jucà de bucurie».

A PLESNÌ

10579 **Unde o plesnesce şi unde crapă.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 45.

Veḑĭ *a Dà.*

Acelaş înţeles ca la No. 9948.

«Eĭ apoĭ! *unde o plesnesce* mama, *şi unde crapă*, ḑic eŭ, în gândul meŭ; că doar tot nu eram aşa de prost până pe-acolo, să nu pricep atâta lucru». — I. CREANGĂ.

POGHEAZ

10580 * △**Umblă în pogheazurĭ.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 195. — N. MIRON, *elev. Sc. Norm. Bĕrl. c. Onescĭ, j. Bacăŭ.*

Caută să se foloséscă cu ceva, să prade, să fure.

PONT

10581 * △**A dà (bate) ponturĭ.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A împildì pre cine-va, a'l face să înţelégă ce-va de departe.

10582 **A avé ponturĭ.**

FR. DAMÉ, III, p. 246.

A începe bine o trébă, a avé sorţĭ de isbândă.

POPĂ

Veḑĭ *Cap. XII, c. Popă.*

PRAŞTIE

Veḑi *Ham, Cap. X, Praştie.*

10583 **Cât ajungĭ cu praştia.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 216.

* △ *Cât daĭ cu praştĭa.*

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 2630. — T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Adică puţin, ca distanţă.

«A sărit *cât ajungĭ cu praştia*».

«După ce merse o bucăţică, *cât daĭ cu praştia*».

10584 * △ **Ca de o praştĭe de...**

Adică puţin depărtată, fórte aprópe.

«Casa luĭ erà *ca de o praştie de a nóstră*».

10585 * **De nu'ĭ puteaĭ ajunge cu praştĭa.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 107.

Adică repede.

«Unde mi se repeḑiră, neĭculene, ăĭ arapĭ, ca nisce smeĭ şi ca nisce paraleĭ, *de nu' ĭ puteaĭ ajunge cu praştia*». — P. Ispirescu.

10586 * **Par' c'ar fi lovit de praştĭe.**

Fr. Damé, III, p. 261.

Veḑĭ *Leocă.*

E cam nebun.

10587 * **A dà cu praştĭa prin...**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 286. — G. Dem. Teodorescu, *Cercet.*, p. 49. — N. Popescu, *Calend.*, 1881, p. 82.

1° A căutà să fure, a furà.

«Cât despre óla cu smântână, nicĭ pomenélă nu erà să'l fi prins vre-odată la ea, orĭ *să dé cu praştĭa* prin bucăţelele de friptură de pe grătar». — P. Ispirescu.

2) Acelaş înţeles, la figurat; a luà ceea ce nu ţi se cuvine.

«Maĭ prinse inimă în ea, şi începù ĭarăşĭ *să dé cu praştĭa* cu ăl de pîrcalab, prin cinstea popiĭ». — N. Popescu.

10588 *A dà cu praştĭa pe unde-va.

A se duce fórte rar pe unde-va, şi într'un mod ne-regulat.

10589 * △A păzì tréba cu praştia.

I. Ionescu, III, p. 66. — G. I. Munteanu, p. 12. — G. Foboran, *înv. j. Olt.*

A lucrà fórte puţin.

10590 * △A păzì casa cu praştia.

A. Pann, II, p. 107. — Hinţescu, p. 29. — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvu-Roşu, j. Argeş,*

A stà puţin pe-acasă.

«Voĭ sunteţĭ dintr'aceia carĭ *păzesc casa cu praştia*».

10591 *A învĕţat carte cu praştia.

Heliade Rădulescu, *Bibl. port.* LXV, p. 92. — Fr. Damé, III, p. 261.

Puţin, pe apucate, într'un mod ne-regulat.

A SE PRICOPSÌ

Vedĭ *Cap. XVII, c. Pricopsì.*

PRIMAR

10592 In casa cu bîrne subţirĭ în păreţĭ nu locuĭesce primaru.

Hinţescu, p. 28.

Celuĭ maĭ mare i se cuvin cele maĭ bune.

PRIMĂRIE

10593 * △De pĕr şi la primărie.

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeş.*

Vedĭ *No. 4488.*

A se încăerà, a se luà de pĕr şi în urmă judecată.

PUŞCĂ

Vedĭ *Băĭat, Cal, Drac, Dumnedeŭ, Femee, a Fugì, Gol, Pungă, Rĕsboĭu, Vînat, Vînătóre.*

10594 Puşca până nu sĕ vlăguĭesce, slujbă bună nu ne săvîrşesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 56.

Adică orĭ-ce, până nu sĕ dĕdă, nu sĕ deprinde cu óre-ce, bine nu ne slujasce (GOLESCU).

10595 * △Unde'ĭ puşca să te taiŭ şi cuţitul să te 'mpuşc?

CHIRIAC IÓN, *elev. Sc. Norm. Buc.*

Ameninţare glumétă.

10596 Al̃ĭurea arucă tufechĭa, ş-al̃ĭurea agudésci (arsari) lĭepurli.[1]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 149.

Acelaş înţeles ca la No. 9948.

---

[1]) Aĭurea împuscĭ, şi aĭurea lovescĭ (sare) ĭepurile.

10597 ***Cu tufechia s'l agudéscĭ, sânge nu cură di nâs.**[1]

I. Coyan, *prof. com. Perivoli, Epir.*

Vedĭ *Necăjit, Sânge.*

Când cine-va, de frică saŭ de bólă, este fórte palid în cât pare că nu maĭ are sânge într'însul.

10598 ***Tufechia, callu şi muĭarea nu s'da tu mână xénă.**[2]

C. Ionescu, *c. Nevésca, Macedonia.*

Vedĭ *Cal, Nevéstă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1408.

10599 ***Di tufeche gólă să spare doĭ inşĭ, di plină maşĭ unlu.**[3]

Ilie Ghicu, *prof. com. Abela, Epir.*

In primul cas se sperie, cel care ameninţă sciind că e puşca gólă şi cel ameninţat, care o crede încărcată. Când e puşca încărcată cel d'întâiŭ se bizue pe arma pre care o ţine în mână.

Se dice când unul ameninţă fără a fi în stare să trécă de la vorbă la fapte.

10600 ***A fi puşcă cu tigae.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Om de nimic, prost.

---

[1]) Cu puşca să'l lovescĭ, sânge nu cură dintr'însu.
[2]) Puşca, calul şi nevésta nu se daŭ pe mână strĕină.
[3]) De puşca gólă se sperie doĭ inşĭ, de (cea) plină (încărcată) numaĭ unul.

10601 ***Cât bate puşca.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 217. — FR. DAMÉ, III, p. 302.

La o distanţă nu tocmaĭ mare, maĭ mare însă ca cea de la No. 10583.

A une portée de fusil.

Prov. Franc.

10602 ***A se duce puşcă.**

FR. DAMÉ, III, p. 302.

* △ *Par' că scapă din puşcă.*

ST. TUŢESCU, *stud. com. Catanele, j. Dolj.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

1⁰ Când unul plécă de odată, pe ne-aşteptate, repede. «Trecù *puşcă* înainte».

2⁰ A merge de-a dreptul unde-va.

10603 ***Dă cu puşca în lună.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 155. — FR. DAMÉ, III, p. 302.

Vedĭ *Bardă, Dumnedeŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10097.

A PUŞCA

10604 **A fi de ceĭ ce puşcă 'n lună.**

S. FL. MARIAN, *Tradit. pop.* p. 158.

* △ *Un puşcă 'n lună.*

V. A. URECHE, *Conv. Liter.*, XXI, p. 1112; *Leg. Rom.*, p. 34. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* △ *Puşcă 'n lună.*

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Bardă, Dumnedeŭ, a Impuşcà, Puşcă.*

Om nesocotit, care se apucă de treburĭ peste putinţă a se face, derbedeŭ, apelpisit.

«E un *puşcă 'n lună*».

10605 * △ **Ar puşcà ĭepurele, dar n'are cine i'l presera cu sare pe códă.**

A. GOROVEĬ, *com. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Balig.ĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 1301.

PUŞCAŞ

10606 **Ca puşcaşul fără puşcă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 128.

Pentru cel lipsit de cele maĭ ne-apĕrat trebuinciόse.

PUTERE

Vedĭ *Cap. V, Putere.*

10607 * △ **Puterea arată pe om.**

I. G. VALENTINEANU, p. 7. — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, j. Mehedinţĭ.*

Citaţia de maĭ jos arată în de ajuns înţelesul dicereĭ. «Aşa fu sfîrşitul acestuĭ ticălos Domn carele stătù cu totul împotriva bunelor nădejdiĭ ce hrănĭà ţéra când i sĕ vestise aicĭ Domnia, şi adevĕrat cuvîntul filosofesc: «ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι» adică stăpânirea arată pe bărbat, cum

am ḑice pre înţeles, că firea omuluĭ atuncĭ maĭ bine sĕ cunósce, când are el în mână cevaşĭ putere, că şi acesta destul blând sĕ arĕtă, când erà manzil, ĭar după ce luă Domnia, aŭ fost aşa precum înapoĭ aţĭ cetit şi aţĭ vĕḑut». — Zilot Românul, *Cronică*, p. 88.

Honores mutant mores.

Prov. Lat.

L'office dénote quel soit l'homme,
Et le pommier quelle est la pomme.

Prov. Franc.

Averea nu schimbă moravurile, ea le descopere.

Prov. Chinez.

10608 **Pe cel cu putere multă**
Te supune ş'îl ascultă;
Iar pe micu 'ţĭ stăpânesce
Legea cum îţĭ poruncesce.

A. Pann, II, p. 34.

Celuĭ cu putere multă
Te supune ş'îl ascultă;
Iar pe micu îl stăpânesce
Legea cum îţĭ poruncesce.

Hinţescu, p. 157.

1⁰ Pentru stăpân şi slugă.
2⁰ Pentru ceĭ marĭ şi ceĭ micĭ.

PUTINCĬOS

10609 **A putincĭoşilor mână lungă şi ochĭul neoprit este.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 113.

Arată puterea celor marĭ.

Κρείσσων γὰρ Βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.

OMER, *Iliad.*

Longae regum manus.

OVIDĬU.

Il a la main longue.

Prov. Franc.

PUTINŢĂ

10610 **Unde nu este putinţă,**
La ce e bună voinţa!

AL. ODOBESCU, III, p. 86.

Francesul ḑice d'impotrivă: *Vouloir c'est pouvoir.*

A RĂNÌ

10611 * △**Maĭ lesne a rănì dĕcât a tămăduì.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 43. — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, Mehedinţĭ.*

Adică a face rĕŭ dĕ cât bine (GOLESCU).

RĔZĔŞ

Veḑĭ *Moşie.*

«Un proprietar mare şi a tot puternic aveà, alăturea cu moşia luĭ, nisce rĕzeşĭ înteţiţĭ, care ţineaŭ la pămînturile lor, dréptă avere întemeĭată pe hrisóve domnescĭ. Orĭ ce propunere din parte'ĭ pentru schimb saŭ vînḑare rĕmăsese fără resultat. Ce se întîmplă? Intr'o ḑi, ispravnicul ţinutuluĭ, însoţit de o cétă de slujitorĭ, aduse un plug şi, urmând poruncile ce primise de la Iaşĭ, ordonă a trage brazdă prin mijlocul pămîntuluĭ rezeşesc. Boiĭ pornesc; ferul pluguluĭ începe a lăsà o brazdă négră în urmă'ĭ, când dintr'un rediŭ apropiat se ivesce o romancă naltă, ce purtà un copilaş la sîn. Ea vine suméţă, în faţa ispravniculuĭ, depune copilul dinaintea boilor şi ḑice: «De vreme ce aţĭ venit hoţesce, ca să ne luaţĭ moşia strămoşéscă, na! trage brazda peste copilul meŭ, pentru ca să nu rĕmâe pe lume peritor de fóme, la uşele străinilor!»

«Toţí stătură încremeniţí!.. afară de ispravnic, care răcnì înfuriat la slujitorĭ sĕ dea copilul în lăturĭ:

«— Nu vĕ atingeţĭ de el, că'ĭ amar de capul vostru! strigă Româneca; şi în adevĕr de odată se vĕd eşind din rediŭ vr'o două sute de ţĕranĭ înarmaţĭ cu topóre şi cóse. Eĭ veneaŭ rĕpede şi ameninţătorĭ către părintele Ispravnic, dar acesta, ne-găsind de cuviinţă a'ĭ aşteptà, îşĭ luă céta şi se făcu ne-vĕḑut:» La órba! La órba! strigaŭ Româniĭ din urmă, rîḑênd de spaima luĭ, şi ast-fel eĭ rĕmaseră stăpânĭ pe moşia lor... până la anul viitor.

De pe atuncĭ s'a respândit în ţéră cântecul Rĕzeşilor ca un semn caracteristic al timpuluĭ.

Frunză verde de scumpie,
Ard'o focul rezeşie!
Eŭ chiteam că'ĭ boerie,
Şi'ĭ numaĭ o sărăcie.

V. ALEXANDRI, *pref. op. C. Negruzzi.*

10612 *△ **Rĕzĕş c'un sac de hârtie ş'un petic de moşie.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Moşie.*

1⁰ Arată desele judecăţĭ între rĕzeşĭ.

2⁰ Se ḑice, maĭ ales, în bătae de joc, de proprietariĭ rĕzeşĭ carĭ, pentru o mică rĕzeşie, posed un vraf de hârţóge.

RĔZEŞIE

Veḑĭ *Moşie.*

CÂNTECUL REZEŞULUĬ

Frunză verde de cireş
Lung e drumul pân la Eşĭ!
Lung e drumul, şi bătut,
Din Siret şi pân în Prut!
Nu'ĭ bătut de car cu boĭ
Şi'ĭ bătut tot de nevoĭ,
Şi de pĕcatele mele
Cele multe, cele grele!
Ard'o focul rĕzeşie!
Eu chitém că'ĭ boerie.
Şi 'ĭ numaĭ o sărăcie!
Pentr'o palmă de pămênt
Ḑilele mĭ-am dat în vînt
Anĭ întregĭ m'am gĭudecat,
Şi nimic n'am câştigat!
Eŭ âmblam la gĭudecată,

Copiiĭ 'mĭ plângéŭ pe vatră.
Nevésta 'mĭ zăceà lăsată,
Dare-ar Domnul Dumneḑeŭ
Să fie pe gândul meŭ!
Lăsam'oiŭ de rezeşie
Se apuc în haĭducie.
Ca să'mĭ fac sfânta dreptate,
Cu cea ghĭógă de pe spate,
Sĕ'mĭ aleg gĭudecătorĭ
Ceĭ stejarĭ ne-strîmbătorĭ!

Poes. Pop.

10613 * △ **O traistă de hârtie,**
Un petic de rĕzeşie.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Moşie.*

Acelaş înţeles ca la No. 10612 § 2.

REGE

10614 * △ **Pune pe rege în scaun.**

E. I. PATRICĬŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Vodă.*

Se ḑice de cisla femeéscă. Este şi o ghicitóre (cimilitură).

RĔMAS

10615 **A se dà rĕmas.**

T. CODRESCU., *Uricar,* XXII, p. 189.

A'şĭ recunósce greşéla, a se dà învins.

RĔSBOĬU

Veḑĭ *Bărbat.*

A se vedé la cuvîntul *Bătae,* legenda: «*cea maĭ d'întâĭ bătae din lume*».

10616 * △ **La rĕsboĭu**
Inapoĭ,
Şi la pomană
Dă navală.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Bursucanĭ, j. Covurluĭu.*

La rĕsboĭu înapoĭ, şi la pomană năvală,
Par' că nu pré vine la socotélă.

I. Creangă, *Amint.*, p. 167.

Veḑĭ *Plăcintă, Pomană.*

Ca sĕ arate pe omul care umblă cu şiretenie când e vorbă despre muncă.

10617 * **La rĕsboĭu códă şi la fugă frunte.**

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 107.

* △ *La rĕsboĭu în códă, şi la fugă în frunte.*

A. Pann, III, p. 52. — Hinţescu, p. 160. — P. Gârboviceanu, *prof. j. Mehedinţĭ.*

Pentru ceĭ fricoşĭ.

10618 **Voĭnic la danţ,**
Şî la rĕsboiu în lanţ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 20.

Sĕ ḑice pentru ceĭ fricoşĭ şî sfioşĭ ce sĕ fălesc până a nu cădé în necazurĭ (Golescu).

10619 **Minte de bĕtrân, putere de tînĕr şi îndrăsnélă de nebun la rĕsboĭu se cere.**

Hinţescu, p. 108.

Minte de bĕtrân, putere de tînĕr şi curagiu de nebun se cere la rĕsboĭu.

I. G. Valentineanu, p. 46.

La resbel sĕ cere să aĭ putere, îndrăsnélă dar şi cumpĕtare.

10620 **La rĕsboĭu nebuniĭ intră în foc şi înţelepţiĭ se folosesc.**

Fr. Damé, III, p. 337.

Vedĭ *Foc.*

Acelaş înţeles ca la No. 673.

10621 **Maĭ mulţĭ năsdrăvanĭ la rĕsboĭu, dĕcât muĭerĭ l'adunărĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 43.

Arată mulţimea ghicitorilor ce ghicesc ale rĕsbóĭelor (Golescu).

10622 **In vremea rĕsboĭuluĭ e maĭ scump fierul decât aurul.**

A. Pann, III, p. 51. — Hinţescu, p. 208.

Rĕsbóĭele de astă-ḑĭ tind a probà d'impotrivă superioritatea auruluĭ asupra fieruluĭ, chiar în aceste împrejurărĭ.

10623 ***După rĕsboĭu se vede capul vitézuluĭ şi urma fricosuluĭ.**

A. Pann, III, p. 51. — Hinţescu, p. 26.

Vedĭ *Fricos.*

1⁰ Omul vitéz învinge saŭ móre, fricosul nu scie de cât să fugă.
2⁰ Pentru ceĭ carĭ se laudă dinainte.

10624 *** △Numaĭ la rĕsboĭu se cunosc vitejiĭ.**

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Pentru ceĭ carĭ se laudă dinainte, arĕtându-se că 'ĭ aşteptăm la fapte.

10625 După rĕsboĭu mulţĭ vitejĭ se găsesc.

A. Pann, *Edit*, 1889, p. 107.— Hinţescu, p. 203. — I. G. Valentineanu, p. 30.

* △ *După rĕsboĭu mulţĭ vitejĭ se arată.*

Em. Popescu, *inv. c. Cĭocănescĭ-Mărgineni, j. Ialomiţa.* — V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

* △ *In urma rĕsboĭuluĭ mulţĭ voĭnicĭ s'arată.*

C. Negruzzi, I, p. 250. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

* △ *In urma rĕsboĭuluĭ sĕ găsesc vitejĭ mulţĭ.*

M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, j. Sucĭava.*

Vedĭ *Bătălie, Luptă, Cap. XIII, c. Vitéz, Zaveră.*

Acelaş înţeles ca la No. 9728.

Ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζειν.

Prov. Elin.

Extra periculum ferox.

Prov. Lat.

Fora di periculu ognunu è bravu.

Prov. Sicil.

Hinter dem Ofen ist gut kriegen.

Prov. Germ.

Послѣ рати храбрыхъ много.

Prov. Rus.

10626 *A se duce fără puşcă la rĕsboĭu.

GR. POĬENARU, *ing. j. Ialomiţa.*

Vedĭ *Vînat, Vînătóre.*

A se apucà de o trébă fără a avé cele de lipsă pentru a o scóte la un bun sfîrşit.

Il est allé au bois sans cognée.

Prov. Franc.

10627 A face rĕsboĭu cu mĭere.

Pravila de la Govora, p. 92.

Adică într'un mod făţarnic.

«Dracul, *cu mĭere face rĕsboĭu* călugărilor».

ROB

Vedĭ *a Murì.*

10628 * △Drumul robilor.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 163; *Pov. Unch.*, p. 19. — *Şezăt.*, I, p. 233.

**Calea robilor.*

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*

Vedĭ *Traĭan.*

Poporul numesce ast-fel dunga de stele care pórtă la francezĭ numele de: *voie lactée*, şi care brăzdéză cerul cam de la Est spre Vest.

«Se uĭtà pe cer la *drumul robilor*, vedeà cum se mişcă carul, fata care duce apă în doniţĭ cu cobiliţe. Se mirà de razele ce eşeà din Lucéfĕr, şi căutà, cu mare dorinţă, sĕ cunóscă care din candelele atîrnate în cer ar fi aceea a feteĭ împĕratuluĭ ca să se închine la ea». — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 427.

Poporul crede că acéstă dungă albiciósă de stele, de pe cer, e lăsată de Dumnezeŭ pentru călăuzirea înapoĭ,

spre ţéră lor, a ómenilor ce scăpaŭ de la robia păgânilor. Pe acéstă cale se îndreptaŭ de veneaŭ şi Moldovenii carĭ se întîmplà de scăpaŭ de la robia Tătarilor.

Acéstă dungă de stele pórtă, în Ţéra Românéscă şi numele de *Calea luĭ Traĭan.*

LEGENDĂ

Tare de mult, aŭ intrat Tătariĭ în ţéră, aicĭ, şi, între mulţĭ robĭ ce aŭ luat, erà şi o fată mare, de loc dintr'un sat din apropĭerea tîrguluĭ Némţu.

Pe aceştĭ robĭ ducêndu'ĭ în ţéra tătăréscă, după ce 'ĭ-aŭ împărţit între eĭ, fata şi încă cu alţĭ câţĭ-va aŭ fost luaţĭ de un Tătar, duşĭ a-casă şi aleşĭ. Pe ceĭ tinerĭ puşĭ în o cuşcă mare de fier, ĭar bětrâniĭ lăsaţĭ pe afară şi întrebuinţaţĭ la diferite muncĭ. In cuşca unde a fost vîrîtă fata cu ceĭ-l-alţĭ tovarăşĭ, eraŭ deja maĭ mulţĭ ómenĭ tinerĭ şi copiĭ. Acolo le dà de mâncare numaĭ pâne cu miez de nucă, şi fata vedeà că, din timp în timp, scoteà câte unul, care erà maĭ gras, şi pe care nu'l maĭ aduceà înapoĭ. Pe aceştĭa 'ĭ mâncaŭ, după ce'ĭ frigéŭ în chipul urmĕtor. Aveaŭ un cuptor mare pe care, după ce'l înfĭerbîntaŭ, aducéŭ un rob îngrăşat şi, punându'l pe o teleguţă anume făcută, ca o lopată cu róte, îl repeḑéŭ în foc de viŭ ; astupaŭ apoĭ la gura cuptoruluĭ şi, după ce se frigeà, îl scoteaŭ şi'l mâncaŭ.

Intr'o ḑi, ducêndu-se toţĭ Tătariĭ de a-casă, a rĕmas numaĭ o Tătăróică bĕtrână, însărcinată să gătéscă bucate pe când or venì ceĭ-l-alţĭ. Baba vine şi scóte tocmaĭ atuncĭ pe acea fată din cuşcă, o duce la cuptor şi 'ĭ arată să se pue pe lopată. Fata nu vroeşce. Baba ḑice : — Pas, fată, pe lopată ! — Pas, babă, de-mĭ arată ! respunse fata. Baba creḑênd că fata vroeşce ca ea să-ĭ arĕte cum să se aşeḑe pe lopată, s'a pus să-ĭ arĕte. Indată însă ce fata a văḑut pe babă pe lopată, repede ĭ-a făcut vînt în cuptor, a astupat la gura cuptoruluĭ, apoĭ eşind de-acolo şi ne vĕḑînd pe nimenĭ prin casă saŭ împrejur, a dat drumul la robiĭ din cuşcă şi aşa aŭ fugit cu toţiĭ.

Tătariĭ când aŭ venit înapoĭ, n'aŭ găsit pe babă ; dar găsind friptură în cuptor, s-aŭ pus s'o mănânce. Când colo ce să vadă ? Friptura tare de n'o puteaŭ trage în dinţĭ. Indată s'aŭ priceput ce e pricina, şi maĭ ales că negăsind nicĭ robiĭ în cuşcă, s'aŭ apucat să-ĭ caute. Robiĭ aceĭa, care eraŭ toţĭ aceĭ robiţĭ de-aicĭ din ţéră, se spune că în fuga lor, şedeaŭ ḑiua ascunşĭ prin stuhăriĭ, erburĭ saŭ desişurĭ şi numaĭ noaptea mergeaŭ călăuzindu-se în drumul lor după cum auḑise, aicĭ din bătrînĭ *după dunga de pe ceriŭ,* şi nu s-aŭ inşĕlat.

In ascunḑĕtorile lor din stuhăriĭ, de multe orĭ eraŭ să fie găsiţĭ, căcĭ se ḑice că Tătariĭ se serveaŭ întru aceasta de nişte paserĭ numite nagâţĭ, care sburaŭ pe de-asupra bălţilor şi stuhăriilor şi dacă descoperia acolo oamenĭ, se repeḑeaŭ în jos din sbor spre eĭ ţipînd, şi atuncĭ când tătariĭ venĭaŭ să-ĭ găsească, robiĭ se cufunda în apă. Aşa cu necaz mare, şi goĭ, numaĭ în piele hrănindu-se numaĭ cu rădĕcinĭ saŭ ierburĭ, aŭ ajuns aceştĭ scăpaţĭ de la robie, după vr-o şése săptămînĭ, la un rîŭ mare şi lat, care după ce l'aŭ trecut, aŭ aflat că e *Nistrul.* Acolo aŭ aşteptat maĭ multă vreme, pîndind noaptea, doar vor vedea vr-o plută saŭ luntre, să treacă. Când într-o noapte, pe cînd ceĭ-lalţĭ dormeaŭ într-un bunget de luncă, tovarăşul ce stà de strajă vede viind o luntre cu cîţĭ-va oamenĭ spre mal. După statură şi port, i s-a părut că n'ar fi Tătarĭ. S-a pus de pîndă la mal şi care nu i-a

fost bucuria când i-a audit vorbind în limba moldovenească, şi când 'i-a cunoscut că sunt Moldovenĭ, s'a dat pe faţă, lĭ-aŭ spus în scurt tot şi luând şi pe ceĭ-l-alţĭ tovarăşĭ, aŭ trecut cu luntrea de cealaltă parte, unde li s'aŭ dat îmbrăcăminte şi apoĭ aŭ venit la satele lor.
Fata apoĭ s'a măritat, a avut copiĭ cărora li-aŭ istorisit ducerea şi scăparea eĭ din robie şi aşa, din copiĭ în copiĭ, s'a păstrat şi ajuns astă istorie până la aceştĭ de acum, care mi-aŭ spus'o şi mie.

Şezătórea, I, p. 233.

RUBEDENIE

10629 **Rebedenie la rebedenie trage.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 391.

Vedĭ *Sânge*.

Acelaş înţeles ca la No. 5847.

«Vedĭ că, măre, sângele apă nu se face şi *rebedenie la rebedenie trage* ca acul la magnet». — P. Ispirescu.

RUDĂ

Vedĭ *Acru, Móşte, Prietin*.

A se vedé în L. Şăineanu, *Semasiologia*, p. 403 un numĕr de exemple luate din Cronicariĭ şi alţĭ scriitorĭ bĕtrânĭ prin care se stabilesc deosebitele înţelesurĭ ce s'aŭ dat, de pe timpurĭ, acestuĭ cuvînt. Vom atrage numaĭ băgarea de sémă a cititoruluĭ asupra dicătóreĭ de la No. 10642 în care s'a păstrat neatins înţelesul primitiv al cuvîntuluĭ.

10630 * △**Omul cu rude nu piere.**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Căcĭ găsesce sprijin şi ajutor la vreme de trebuinţă.

10631 * △**Rudeniile sunt bune să le aĭ.**

V. Sala, *dasc. c. Hotar, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 10630.

10632 * △ **Al tĕŭ te duce pân' la grópă, dar nu te cufundă 'n ea.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

* △ *Al tĕŭ te duce până la grópă şi ĭar te întórce.*

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Pentru o rudenĭe care, de şi supĕrată, dar totu'şĭ îĭ e milă de tine.

10633 **Ruda la vreme de nevoĭe se cunósce.**

HINŢESCU, p. 153.

Vedĭ *Prietin.*

Acelaş înţeles ca la No. 10422.

10634 * △ **De cât ruda şi vecinul**
Mult maĭ bine cu streinul.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.* p. 3č6.

Căcĭ nu te spune la nimenĭ.

De cât ruda şi vecinul
Mult maĭ bine cu streinul.
Ruda că te necăjesce.
Şi vecinul te vorbesce.
Ĭar streinul te ajută
Şi face dragoste mută.
De cât un tată şi-o mumă
Să te certe pentr'o glumă,
Maĭ bine c'un bărbăţel
Dacă 'ĭ blând şi tinerel;
Că 'ţĭ spune douĕ-treĭ glume,
Cum îţĭ e maĭ drag pe lume;
Şi 'ţĭ aşéḑă o pernióră
Pe prispă, serile-afară.
De cât un bărlat urît
Maĭ bine un strein ĭubit.
Cât şeḑĭ cu el împreună
Nu te 'ndurĭ de vorbă bună.
Fie nóptea cât de mare,
Că tot mică ţi se pare,
Trece 'n grab ca o nĕlucă,
Ḑioa 'n braţe'ĭ te apucă.

Poes. Pop.

10635 **Ruda omuluĭ este punga cu baniĭ şi sacul cu mălaĭul.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 59; III, p. 73.

Vedĭ *Ban*, *Prietin*.

1⁰ Să nu 'ţĭ puĭ nădejdea în alţiĭ, fie şi rude.
2⁰ Rare-orĭ: acela 'ţĭ-e în adevĕr rudă care te ajută la o nevoe.

Celui-là est bien père qui nourrist.

Prov. Franc.

Quem bem me faz, he men compadre.[1])

Prov. Port.

He loves me well, that makes my belly swell.[2])

Prov. Engl.

Den er Moder, som mader.[3])

Prov. Danez.

10636 **Ruda cea maĭ bună, banul ce aĭ în mână.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 426.

Acelaş înţeles ca la No. 10635.

10637 **Cu rudele să beĭ, să mănâncĭ, daraveră să n'aĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 93.

Cu rudele să beĭ şi să mănâncĭ, (dar) daraveră să n'aĭbĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 162; III, p. 130.

---

[1]) Cine 'mĭ face bine, e cumĕtrul meŭ.
[2]) Me ĭubesce bine, cine 'mĭ umple burta.
[3]) Aceea e mamă, care dă mâncare.

* △ *Cu rudele să beĭ, să mănâncĭ, însă daraverĭ cu ele să n'aĭ.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 162. — P. Gârboviceanu, *prof. j. Mehedinţĭ.*

Cu rudele să mânâncĭ, să beĭ,
Daraveră să nu aĭbĭ cu eĭ.

A. Pann, III, p. 110.

Cu rudele să mănâncĭ, să béĭ,
Daraveră să nu aĭbĭ cu eĭ.

Hinţescu, p. 163.

* △ *Cu rudele să beĭ, să mănâncĭ, daravelĭ să n'aĭ.*

Semin. Buc. Cl. VII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Cu rudele bé şi benchetuesce, dară neguţitoriĭ nu face.

C. Negruzzi, I, p. 249.

* △ *Cu rudele bé şi chefuesce, dar neguţătoriĭ se nu facĭ.*

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu*

Cu ruda să te 'nveselescĭ, ĭar în alişveriş să nu te 'ntovărăşescĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 426.

* *Cu atăuţî mâcă ş-bé, ş'alişverise (daravere) s'n'aĭ.*[1]

I. Coyan, *prof. c. Ianina, Epir.*

[1]) Cu al tĕŭ (rudenie) mănâncă şi bé, şi alişveriş (daraveră) să nu aĭ.

1⁰ Să nu facĭ daraverĭ cu rudele, căcĭ cérta e gata.
2⁰ In afacerĭ nu se ţine socotélă de gradul de înrudire.
Greciĭ ḑic, ca şi noĭ: *Bé şi mănâncă cu rudele tale; dar daraverĭ să nu aĭ cu eĭ.*

10638 Te-aĭ făcut cu dînsa rudă
După mămăligă crudă.

A. PANN, II, p. 107. — HINŢESCU, p. 163.

Veḑĭ *Stana*, *Vĕr.*

Când cine-va se ḑice rudă cu altul *de la nouĕ némurĭ* saŭ, cum se maĭ ḑice, *a noua spiţă la rótă*, adică o rudenie îndepărtată şi óre-cum închipuită.

10639 * △ E rudă
Pe turtă crudă.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *Stana.*

Acelaş înţeles ca la No. 10638.

10640 * △ Sunt rude după ĭépa cea albă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Vĕr.*

Acelaş înţeles ca la No. 10639.

10641 Sunteţĭ douĕ rudişóre
C'aţĭ uscat rufele la un sóre.

A. PANN, II, p. 107.

Sunteţĭ douĕ rudişóre
C'aţĭ uscat rufe la sóre.

HINŢESCU, p. 163.

* △ *Sunt rude pentru că aŭ uscat cămeşile la un sóre.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭŭ.*

Vedĭ *Cămaşă, Rufă, Vĕr.*

Acelaş înţeles ca la No. 10640.

10642 * △ **Pe rudă, pe sĕmînţă.**

I. Creangă, *Pov.* p. 252. — *Şezătórea,* III, p. 6. — Fr. Damé, III, p. 349. — L. Şăineanu, *Dict.* p. 702. — D-na L. Linde, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Adică toţĭ; cu totul, de-a întregul.

«Când tună Ilie se cutremură cerul şi pămîntul, şi toţĭ draciĭ îĭ ucideà *pe rudă, pe sĕmînţă*». — *Şezătóre.*

In acéstă dicere s'a păstrat vechiul înţeles, de ném, popor, al cuvîntuluĭ *rudă.*

«Şi atuncĭ vor plânge tóte *rudele* pămîntuluĭ».

Evang. Coressi, *Mat.* XIII, 35.

«Deadevĕr grăesc voao, că n'are a tréce *ruda* acéstă până acélea tóte vor fi».

Evang. Coressi, *Mat.* XIV.

«Când fu Moĭsi de opt-decĭ şi cincĭ de aĭ, atunce scóse pe *ruda* ovreĭasca de în robiĭa lu Faraon de in Eghypet».

Moxa, *Cronica,* p. 349.

«Era óre-cine în Rim, anume Marchie, de *rudă* bună şi plină de bunătate».

Moxa, *Cronica,* p. 356.

10643 **De bună rudă.**

Mateĭ Basarab, *Pravil.* p. 140. — Moxa, *Cronic.,* p. 356.

De rudă mare.

DOSOFTEĬ, *Vieţ. Sfint. Oct.* 40 b; *Nov.* 112 a.

Adică de ném bun, ales.

«Erà la Antiohia un om bogat, *de rudă mare*, şi căḑuse în bólă de gĭumătate de cap». — DOSOFTEĬ.

«Erà óre-cine în Rim, anume Marchie, *de rudă bună* şi plină de bunătate». — DOSOFTEĬ.

«Pentru că în toţĭ aniĭ alegea norodul doĭ bărbaţĭ *de bună rudă* să fie de a tocmirea lucrurile cetăţenescĭ şi voĭnicescĭ şi le punea numele ipaţĭ». — *Pravila luĭ* MATEĬ BASARAB.

SABIE

Veḑĭ *Cap, Domn, Gură, Limbă, Vorbă.*

10644 *△**Nu încap douĕ săbiĭ într'o técă.**

IULĬU GROFŞOREANU, *înv. com. Galşa, comit. Arad. Ungaria.* — C. TEODORESCU, *înv. com. Lipova, j. Vasluĭu.*

*△*Nu pot încăpé, douĕ sabiĭ într'o técă şi nicĭ doĭ Domnĭ în ţéră săracă.*

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.*

**Nu intră douĕ sabiĭ într'o singură técă.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Două sabiĭ nu 'ncap într'o técă.

I. G. VALENTINEANU, p. 50.

Veḑĭ *Cuţit, Domn.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 9981.
2⁰ Doĭ ómeniĭ cu caractere deosebite, maĭ ales doĭ zurbagiĭ, nu sĕ pot împăcà.

10645 ***Sabia, puşca ; nădejdea fuga.**

MAIOR P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.* — A. PETRESCU, *ing. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Pentru ceĭ înarmaţĭ până 'n dinţĭ, dar fricoşĭ.

10646 **Sabia vrăjmaşuluĭ e lungă.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Să ne ferim în tot-dé-una de cel care ne este vrăjmaş, chĭar când ni s'ar păré că nu e de temut.

10647 **Sabia de aur tae maĭ mult de cât cea de fier.**

A. PANN, III, p. 27.

Sabia de aur taĭe maĭ tare de cât cea de fer.

HINŢESCU, p. 164. — G. I. MUNTEANU, p. 151.

Sabia de aur taĭe maĭ bine de cât cea de fer.

BARONZI, p. 61.

Vedĭ *Săgétă, Suliţă.*

Arată puterea ne-mărginită a banuluĭ.

'Αργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι.[1])

Prov. Elin.

Argenteis hastis pugnare. [2])

Prov. Lat.

Pescare coll'amo d'argento. [3])

Prov. Ital.

---

[1]) A se luptà cu săgeţĭ de argint.
[2]) A se luptà cu săgeţĭ de argint.
[3]) A pescuì cu cârligul de la undiţă de argint.

Wer mit goldenen Kugeln schiesst, der trifft gewiss.[1])

Prov. Germ.

He that fights with silvers arms, is sure to overcome.[2])

Prov. Engl.

10648 * △ **Nu dà sabia în mâna vrăjmaşuluĭ.**

N. Mateescu, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

* △ *Nu dà sabia în mâna vrăjmaşuluĭ, ca să nu o întrebuințeze împotriva ta.*

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Nu dà sabia în mâna celuĭ vrăjmaş.

D-na E. B. Mawr, p. 21.

Nu dà sabie în mână celuĭ vrăjmaş;
Că pe alt după ce tae
Şi asupra 'țĭ o să sae.

A. Pann, III, p. 22.

Nu dà sabie în mâna celuĭ vrăjmaş.

Hințescu, p. 164.

Vedĭ *Ciomag.*

1⁰ Nu dà vrăjmaşuluĭ tĕŭ mijlócele şi puterea de a lovì în tine.
2⁰ Când daĭ învĕțătură omuluĭ celuĭ rĕŭ.

Gladium dedisti, qui te occideret.

Plaut.

---

1) Cine împuşcă cu glónțe de argint, acela țintesce fórte bine.
2) Cine se luptă cu arme de argint, e sigur de a învinge.

N'arme jamais la main de ton ennemi.

Prov. Franc.

A chi dici il tuo segreto, doni la tua libertà.[1]

Prov. Ital.

Gieb nie ein Schwert in deines Feindes Hand.[2]

Prov. Germ.

Do not put a Sword into your Enemy's Hands.[3]

Prov. Engl.

10649 A dà sabia în mâna celuĭ nebun.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 143.

A dà celuĭ nebun mijlocul de a face rĕŭ.

10650 *Cine scóte sabia, de sabie va perì.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Ceĭ ce scot sabia, de sabie vor pierì.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 74.

Cine scóte sabia, de sabie va murì.

I. G. VALENTINEANU, p. 16 & 27.

Rĕul ce'l facĭ se va întórce asupra capuluĭ tĕŭ.

«ISMENA. — Destinul a învins, destinul este mulţumit.
«ANTIGONA. — *(cătrе trupul luĭ Polynice)* Atins de lovitura cea de mórte, aĭ lovit la rîndul tĕŭ.
«ISMENA. — *(cătrе trupul luĭ Eteocle).* Aĭ omorît şi aĭ fost şi tu omorît.
«ANTIGONA. — *Aĭ ucis cu sabia.*
«ISMENA. — *Aĭ perit prin sabie.*

ESCHYLE, *Ceĭ Şépte împotriva Tebeĭ.*

---

[1]) Cuĭ spuĭ secretul tĕŭ, îĭ daĭ libertatea ta.
[2]) Nu da nicĭ odată sabia în mâna vrăjmaşilor.
[3]) Nu pune o sabie în mânele duşmanuluĭ tĕŭ.

Toţĭ ceĭ ce apucă sabia, vor perì de sabie.

MATEĬ, 26. 52; *Apoc.* 13. 10.

10651 *Sabia are douĕ tăĭuşurĭ; cine vré se o întrebuinţeze.

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.*

Acelaş înţeles ca la No. 452.

C'est un sabre à deux tranchants.

Prov. Franc.

10652 *L̃i tal̃ie córda.[1])

G. ZUCA, *stud. c. Turia, Epir.*

Are trecere, are vaḑă.

10653 *L̃i giócă apala.[2])

G. ZUCA, *stud. c. Permet, Albania.*

Are trecere, are vază.

Cuvîntul *apală* are, în Albania, pe lângă înţelesul de «spadă» şi înţelesul de «*lână scărmănată*».

10654 *A scóte sabia din técă.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A începe rĕsboiul, vrajba.

Tirer l'épée du fourreau.

Prov. Franc.

10655 *△A se apucà cu mâna de sabia gólă.

DIM. A. STURDZA, *c. Miclăuşenĭ, j. Roman.*

---

1) Îĭ ta'e spada.
2) Îĭ jócă spada.

* *A se apucà de un tăĭuş de sabie.*

M. Canian, *public. j. Iaşĭ.*

* *S'a apucat cu mâĭnele de ascuţitul săbieĭ.*

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *a se Innecà.*

1⁰ A'şĭ face rĕŭ singur ; a se apucà de ce-va primejdios.
2⁰ Când eştĭ în primejdie, te acaţĭ de orĭ-ce mijloc de scăpare.

10656 **Aŭ apucat ascuţitul cu mâna tótă.**

V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.*

Acelaş înţeles ca la No. 10655.

10657 * △ **Are gura ca o sabie.**

Iulĭu Grofşoreanu, *înv. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedĭ *Gură.*

Acelaş înţeles ca la No. 3503.

10658 * △ **Tae în săbiĭ.**

G. P. Salvĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Gură.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 3503.

10659 * △ **Doară nu'ĭ ţéra în sabie.**

G. P. Salvĭŭ, *înv. c. Smulţĭ j. Covurluĭu.*

Vedĭ *Tătar, Turc.*

Nu e nicĭ un zor. Ca să maĭ potóle pre cel ce se grăbesce.

10660 * △Doară nu'ţĭ stă sabia la cap.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10659.

Tu n'as pas l'épée de Damoclès suspendue sur ta tête.

Prov. Franc.

10661 * △Pune tot sub sabie.

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

Mănâncă mult şi tot, nu lăsà cât de puţin şi pentru altul.

10662 A trece pe sub foc şi sabie.

G. DEM. TEODORESCU, *Datine*, p. 121.

A trece prin multe şi marĭ primejdiĭ, maĭ ales ale rĕsbóĭelor.

«Ce probe maĭ ne-înduĭóse decât aceste seculare credinţe, decât aceste nobile şi pióse tradiţiunĭ, pe carĭ nicĭ miseria, *nicĭ focul şi sabia, pe sub care a trecut* némul românesc, de la stabilirea sa în aceste ţĕrĭ, pe care, c'un cuvînt, nimic nu le-a putut sterge?» — G. DEM. TEODORESCU.

10663 *A fi foc şi sabie.

FR. DAMÉ, IV, p. 5.

A fi ĭute şi rĕŭ.

SAC

Vedĭ *Cap. VI, c. Sac.*

10664 * △Să nu prindĭ pesce înaintea saculuĭ.

V. SALA, *înv. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Coş, Vîrşă.*

Să nu te laudĭ cu nimic până nu'ĭ în mână; nu te laudà înainte de vreme.

Non gridar pesci prima di avergli presi.[1])

Prov. Ital.

No digas: blat, que no sia al sac y encara bèn lligad.[2])

Prov. Catal.

I n' fât mâie dire dank s'on n'l'a.[3])

Prov. Wallon.

Man soll nicht rufen: Holt Fische! ehe man sie hat![4])

Prov. Germ.

SĂGÉTĂ

Vedĭ *Arc, Săgetător.*

10665 **Bate-te cu săgeţĭ de argint, de voescĭ să biruescĭ.**

A. PANN, III, p. 27.

Bate-te cu săgeţĭ de argint, de voiescĭ să biruĭescĭ.

HINŢESCU, p. 11.

Vedĭ *Sulă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10647.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι.[5])

Prov. Elin.

Argenteis hastis pugnare.[6])

Prov. Lat.

---

[1]) Nu striga pesci, înainte de a'ĭ fi prins.
[2]) Nu dicea: grăunte de grâŭ, până ce nu e în sac şi încă bine legat.
[3]) Nu trebue să dicĭ mulţumim până nu'l aĭ.
[4]) Nu trebue să strigĭ: aduce-ţĭ pescĭĭ! înainte de aĭ avé.
[5]) A se luptà cu săgeţĭ de argint.
[6]) A se luptà cu săgeţĭ de argint.

Pescare coll' amo d'argento.[1])

Prov. Ital.

Wer mit goldenen Kugeln schiesst, der trifft gewiss.[2])

Prov. Germ.

He that fights with silvers arms, is sure to overcome.[3])

Prov. Engl.

10666 **Săgéta slujasce după săgetător.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

Adică unélta după meşter lucréză (GOLESCU).

10667 ***Ca săgéta.**

IORD. GOLESSU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 10. — ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.*, p. 248.

Ca o săgétă.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 196.

Adică repede.

«Se lasă în jos ca o *săgétă.*» — I. CREANGĂ.

Comme une flèche.

Prov. Franc.

10668 **Cât ajunge săgéta.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 216.

Vedĭ *Puşcă.*

La o mică depărtare.

---

[1]) A pescui cu cârligul de undiţă de argint.
[2]) Cine împuşcă cu glónţe de aur, acela ţintesce fórte bine.
[3]) Cine se luptă cu arme de argint, e sigur de a învinge.

À une portée de flêche.

Prov. Franc.

SĂGETĂTOR

Vedĭ *Săgétă*.

10669 **Săgetător fără săgétă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

Adică meşter fără unéltă (GOLESCU).

ŞAH

10670 * □ **A'l face şah şi mat.**

A'ĭ dà o lovitură hotărîtóre.

SÁNTUL

10671 **Carle are sántuli, are şi colaci.**[1])

DR. FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 9.

Cine are sprijinitorĭ are şi folóse.

SCRIPCĂ

Vedĭ *Iepure*.

LEGENDĂ

Dumnedeŭ când a fost pe pămînt a păscut oile. El a făcut fluĭerul şi l'a pus sub lâna oeĭ. Când la tunsul oilor, ciobaniĭ aŭ dat de dînsul. Dracul a căutat să facă şi el ce-va. Aşa a făcut scripca, dar ca să n'o găséscă nimenĭ a ascuns'o într'o capră. Cum capra mergeà cu códa bîrligată, un ţigan zări gâtul scripceĭ şi o scóse de acolo. Fiind-că fluĭerul e făcut de Dumnedeŭ, aşa 'ĭ blagoslovit, cântecul din el să fie plăcut, ĭar scripca, lucru draculuĭ, să se bată lumea de la dînsa. — *Şezĕt.*, I, p. 156.

A se vedé varianta acesteĭ legende la No. 1578.

---

[1]) Cine are protectorĭ, are şi colacĭ.

10672 * △ Ce are de a face scripca şi cu epurile.

A. CĭOCOĬU, *stud. j. Dorohoĭ.— Dreptatea (ziar)*, I, No. 129.

* △ *Se potrivesce ca scripca cu ĭepurile.*

ALFR. JUVARA, *c. Bĕrlad, j. Tutova.*—GR. POĬENARU,*ing. j. Buzĕŭ.*

Vedĭ *Iepure.*

Pentru cele carĭ nu se potrivesc, nu aŭ de a face una cu alta.

10673 * △ Par'că 'ĭ scripcă.

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Suciava.* — *Şezăt.* II, p. 74.

* △ *Gras ca scripca.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Slab scripcă.*

ION PAUL, *prof. Transilania.*

Pentru omul slab la trup.

10674 * △ Gâtul luĭ îĭ scripcă.

M. LUPESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Suciava.*

Adică cântă frumos.

SFÎRLÉZĂ

Vedĭ *Sfîrléz.*

10675 *Sfîrlézǎ.

Pentru cel care nu póte stà la un loc.

«Par'că 'ĭ o *sfîrlézǎ*».

«Ce *sfîrlézǎ* de om».

SFÓRĂ

Vedĭ *Cap. X, c. Sfóră.*

10676 **Doĭ inşĭ p'o sfóră anevoĭe pot jucà.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 170.

Adică doĭ stăpânĭ pe un lucru (GOLESCU).

10677 ***A învîrtì sforile.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.*, p. 29.

**A trage sforile.*

1⁰ A conduce treburile pe ascuns; fără a se arĕtà.
2⁰ A spune lucrurĭ meşteşugite pentru a înşelà lumea.

«Incep moşĭ pe groşĭ, verdĭ şi uscate, *învîrtesc sforile*, se laudă că eĭ se daŭ maĭ bine pe brâncĭ, pe spate şi pe cap, pentru popor, ca alţiĭ...» — GR. JIPESCU.

Dicerea vine de la jocul păpuşilor.

Tenir tous les fils d'une intrigue dans sa main.

Prov. Franc.

10678 ***A'l jucà pe sfóră.**

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

* △ *A'l trage pe sfóră.*

IUL. GROFŞOREANU, *dasc. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — N. POPESCU, *Calend.*, 1883, p. 23. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A'l trage pe sfară.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 236.

1⁰ A'l duce pe placul sĕŭ.
2⁰ A'l înşelà.
Aceeaşĭ origină ca pentru No. 10677.

10679 *A întinde sfóra.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 125.

Vedĭ *Córdă.*

Acelaş înţeles ca la No. 9896.

«In zadar am rostit: *nu întindeţĭ sfóra* pré tare, nu vĕ întindeţĭ maĭ mult de cât plapoma ...» — V. ALEXANDRI.

Τόξον ὥς φασιν ἐπι πονόμενον ῥήγνοται, ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη.[1])

Plutarc. Respubl.

Arcus nimium intensus rumpitur.[2])

Prov. Lat.

Trop tirer rompt la corde.

Prov. Franc.

Subir muito a corda.[3])

Prov. Port.

SÎRMAN

Vedĭ *Orfan*, *Cap. X*, *c. Sĕrman.*

10680 Copilul sîrman unde găsesce mănâncă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 27.

Adică cel ce 'ĭ lipsesce óre-ce unde găsesce d'a gata acolo merge şî sĕ îndestuléză (GOLESCU).

10681 * △ Sîrmanul fără nădejde, ca o candelă fără undelemn.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 161.

Nu póte trăi.

---

[1]) Arcus cum intenditur rumpi solet, contra animus cum intenditur.
[2]) Arcul pré întins se rupe.
[3]) A întinde pré mult sfóra (córda).

SLUGĂ

Vedĭ *Lup*, *Măgar*, *Străin*.

10682 * △Slugeĭ şi femeiĭ tale să nu 'ĭ spuĭ inima ta.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa*, *j. Dîmboviţa*.

Vedĭ *Taĭnă*.

Căcĭ te vinde ne-putênd păstrà o taĭnă. Se ḑice maĭ ales pentru femeĭe.

POVESTEA VORBEĬ

Trecênd ceva dup'acésta
Şi copiiĭ luĭ murind
Un sîrman luă nevasta
Să'l crésca c'al eĭ dorind.
Vrênd şi el ca să nu plângă
Pentru carĭ 'l-a născut,
Nu vru voia să'ĭ înfrângă,
O lăsă şi l'a crescut,.
După ce făcù acésta
Cugetul tot îl muncеà,
Acel copil şi nevésta
Ce 'mĭ-o face! el ḑiceà.
Nu o fi de gébă ḑisul
Şi sfatul cel părintesc,
Voiŭ însă 'ngrab să 'mĭ vĕḑ visul,
Ş'apoĭ să mĕ odihnesc.
Aşa 'ntr'astă cugetare
Fură el un copilaş
D'aĭ stăpânuluĭ, pe care
Il duce în alt oraş.
Apoĭ după ce îl lasă
O cămăşuţ'a luĭ ieà
O sângeréză ş'acasă
Se întórce 'ngrab cu ea.
Ḑicênd: dragă nevestică
O taină să 'ţĭ spuiŭ aş vreà,
Dar mult mĕ sfiesc de frică
Că n'o veĭ puteà ţineà.
Rĕspunse ea: vaĭ de mine!
De ast-fel mĕ socotescĭ?
Aşa cinste am la tine?
Şi într'atâta te ferescĭ?
Mĕ iértă dar, el îĭ ḑise,
Tu sciĭ că stăpânul meŭ
Când 'ĭ-a trebuit trimise
De l'am 'mprumutat eŭ.
Şi în loc să mi'ĭ plătéscă

M'a 'njurat m'a necinstit,
Ca p'o albie porcéscă
M'a făcut şi m'a gonit.
D'acel necaz şi eŭ dară
Sâmbetele 'ĭ-am păstrat.
Şi tocma în astă séră
Cum am vrut 'mĭ am rĕsbunat.
Că 'ntîlnind cu întêmplare
Pe al sĕŭ copil urît,
Il momiiŭ şi 'n depărtare
Ducêndu'l l'am omorît.
Numa astă cămăşuţă
Avênd pe el o luaiŭ,
Ca să prind vr'o părăluţă
Cu dînsa nu 'l îngropaiŭ.
Dar să tacĭ, dragă nevéstă,
Să nu îţĭ iésă cuvînt.
C'apoĭ, aĭt! din lumea astă,
Cum veĭ spune, perdut sunt.
Nevésta începù să dică:
Vaĭ! cum pociŭ eŭ să crâcnesc?
Nu vedĭ că tremur de frică
Numaĭ unde mĕ gândesc?
Ba să tăcem, zĕŭ, ca zidul
Că nu'ĭ lucru să 'l vorbim,
De se va afla ucidul
Cu toţiĭ ne prăpădim.
Lăsându-o dar bărbatul
In făgăduéla eĭ
Aşteptà să vadă sfatul
De va aveà vr'un temeĭ.
Stăpânul sĕŭ prin tot locul
Copilul îşĭ căutà,
Mumă-sa 'l jelea cu focul.
Şi 'ndestul se văita.
Intr'aceste ucigaşul.
Ca să dic acum ast-fel,
Ce omorî copilaşul
Cum a spus nevesteĭ el,
Nu sciŭ pentru ce pricină
Cu nevésta s'a certat,
Şi la acea a eĭ vină
Câte-va palme 'ĭ-a dat,
Ea pe loc eşind afară
Inima 'n gură îşĭ ieà,
Şi ţipă, răcnesce, sbiéră:
Aolio şi vaĭ de ea,
Săriţĭ, mĕ junghe bărbatul,
Hoţul, tâlharul de crâng.
Cum omorî şi băiatul
Stăpânilor sĕĭ, ce 'l plâng.
Ómeniĭ cum audiră
Aŭ alergat de l'a spus,
Şi îndată strejiĭ veniră
De îl duseră pe sus.
Ducêndu'l la judecată
După cum a fost pîrît,

Fără prelungire 'ndată
La mórte fu hotărît.
Care vĕḑênd vinovatul
Se rugă a'l 'ngădui
Ca, diata saŭ legatul
Pe scurt a îşĭ rîndui.
Şi 'ncepù 'n vilég să ḑică:
Eŭ am treĭ-ḑecĭ miĭ de leĭ,
Dragiĭ mele nevestică
Iĭ las ḑece miĭ din eĭ;
Cincĭ miĭ las la băiatul
Ce 'l crescuiŭ neavênd pruncĭ,
Şi ceĭ l'alţĭ las la gélatul
Ce m'o acăţà de furcĭ.
Auḑind băiatul suma
Ce gândi o hotăra,
Uită mila ca şi muma
Şi sări a'l spînzurà,
Iĭ aruncă ştréngul 'ndată
Ḑicênd: gâde mĕ fac eŭ,
Am drept l'acéstă diată
Ca la a tatăluĭ meŭ.
Decĭ după ce 'n pază mare
Pe vinovatul l'aŭ dus
La locul cel de perzare
Şi 'l înălţară în sus,
Şi când tocma să suise
Gâdea cu stréngul de gât,
Atuncĭ gura îşĭ deschise
Cel de mórte hotărît,
Şi 'ncepù o cuvêntare
In auḑul tutulor
Pe care o strigà tare
In chipul cel urmĕtor:
Staţĭ creştinĭ, nu mĕ rĕpuneţĭ
S'ascultaţĭ al meŭ cuvînt
L'altă pedépsă mĕ puneţĭ
C'atât vinovat nu sunt.
Daŭ stăpânuluĭ meŭ veste
Şi 'l rog să 'mĭ fie milos,
Că copilul mort nu este,
Ci e viŭ şi sănĕtos.
El este în depărtare
Dat de mine 'n pension,
Şi în pré, bună căutare
Se află ca un cocon.
De cât asta a mea faptă
Numaĭ cercare a fost,
Pentru povaţa 'nţeléptă
Tatăluĭ meŭ celuĭ prost,
Care 'mĭ-a ḑis să ţiŭ minte
Sfatul sĕŭ cel părintesc,
Şi aceste treĭ cuvinte
Cât trăesc să le păzesc,
Adică: p'al tĕŭ maĭ mare
Saŭ stăpân nu 'mprumutà,
Taĭna îţĭ păzeşce tare

De către nevésta ta.
Şi să nu eĭ în viaţă
Copil de suflet să crescĭ,
Păzeşce a mea povaţă,
De veĭ să nu te căescĭ.
Dar eŭ nu m'am putut teme
C'oĭu pătimì vre un rĕŭ.
Ci le 'ncercaĭu fără vreme
Ca un prost şi nătărăŭ.
'Mi-a ḑis tatăl meŭ bĕtrânul
Şi eŭ nu l'am ascultat,
Împrumutaĭu pe stĕpânul
Şi ură 'mĭ-am câştigat.
Spuseĭ în urmă nevestiĭ
O taĭnă ce o făcuĭ,
Şi după pîra aceştiĭ
Iétă viéţa îmĭ rĕpuĭ
Crescuĭ copil, uĭte'l gâde!
El îmĭ e spînzurĕtor;
Lumea plânge, şi el rîde
Că îl las moştenitor.

A. PANN.

10683 * △ **Sluga harnică ce'ĭ trece p'intre degete dă şi stăpânuluĭ.**

V. FORESCU, *c. Dorna, j. Sucĭava.*

Veḑĭ *Stăpân.*

Când stăpânul nu deschide ochiĭ şi nu priveghĭéză gospodăria, slugile îl pradă.

Le bailli vendange, le prévôt grappe,
Le procureur prend, le serpent happe,
Le seigneur n'a rien s'il ne leur échappe.

Prov. Franc.

10684 * △ **Sluga vrednică pĕcat să fie stăpân.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad, j. Tutova.*

Satiră la adresa stăpânilor carĭ ar fi, de obiceĭu, puţin vrednicĭ.

10685 **Slugă va fi cât trăesce,**
Slugă l'alţiĭ îmbĕtrânesce,
Şi slugă se prăpădesce,
De loc nu se procopsesce.

A. PANN, II, p. 48.

Pentru omul leneş şi prost.

10686 * △De cât slugă la cĭocoĭ
Maĭ bine cioban la oi.

G. Dem. Teodorescu, *Poes., Pop.*, p. 298. — *Şezătóre*, I, p. 72. — *Abecedar Ilustr.*, p. 24. — *Gazet Pop.*, I. No. 22 — *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.* — V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava*. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. Bănulescu, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

1⁰ In adevĕr sătênul multe a suferit de la cĭocoĭ (arendaşĭ, etc.) şi preferă viéţa liberă de cĭoban. Pe cĭocoĭ îĭ socotesce ca un ném de ómenĭ.

2⁰ De cât slugă la altul, fie el cât de mare, maĭ bine cioban la oile mele, adică stăpân mic.

De cât slugă la ciocoĭ
Maĭ bine cĭoban la oĭ,
Ca te culcĭ pe pat de florĭ
Cu capu pe muşunoĭu,
Cu ochiĭ ţintă la oĭ.

Besser frei in der Fremde, als Knecht daheim.[1])

Prov. Germ.

Bedre fri et fremmed Land, en Træl hjemme.[2])

Prov. Danez.

10687 △De cât slugă la Jidan
Maĭ bine la oĭ cĭoban.

Şezătóre, Poes. Pop. I, p. 71.

Acelaş înţeles ca la No. 10686. In Moldova adese-or arendaşul este Evreŭ.

---

¹) Maĭ bine liber între străinĭ, decât slugă a-casă.
²) Maĭ bine liber într'o ţéră străină, decât slugă a-casă.

10688 * △De cât slugă la cĭocoĭ.
Maĭ bine vacar la boĭ.

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ*

Acelaş înţeles ca la No. 10686.

10689 △De cât slugă şi argat
La străin şi la bogat,
Maĭ bine vacar în sat.

G. DEM. TEODORESCU, *Poesiĭ Pop.*, p. 298.

Acelaş înţeles ca la No. 10688.

10690 * △De cât slugă mare maĭ bine stăpân mic.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 132; II, p. 85. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 157. — AL. DUMITRESCU, p. 144. — N. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa. j. Putna.* — V. SALA, *dasc. c. Talpa, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No 2320.

Une mauvaise chambre est préférable à la meilleure antichambre.

Prov. Franc.

10691 De cât slugă de treĭ leĭ, maĭ bine stăpân de un ban.

V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.*

Acelaş înţeles ca la No. 10690.

10692 Maĭ bine slugă bogată, de cât stăpân sărac.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 172. — HINŢESCU, p. 177.

Vedĭ *Stăpân.*

Pentru ceĭ ce ţin maĭ mult la avere de cât la cinste. De cât să fie negustor şi sărac, maĭ bine slugă cu simbrie mare; de cât boĭernaş maĭ bine slugă saŭ cĭocoĭu al unuĭ boer mare.

10693 ***E rĕŭ când ajungĭ slugă la cal bălan.**

IDEM, *Calend. Rom.* pe 1892.

Nu'ĭ bine să te puĭ vezeteŭ la caĭ albĭ şi slugă la femeĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 107.

Să nu te blesteme cine-va:
S'ajungĭ slugă la caĭ albĭ,
Şi stăpân femee s'aĭbĭ.

A. PANN, III, p. 52.

Să nu te blasteme cine-va:
S'ajungĭ slugă la caĭ albĭ,
Şi stăpân femee s'aĭbĭ.

HINŢESCU, p. 16.

Căcĭ caiĭ ceĭ albĭ se murdăresc uşor; trebue mereŭ să'ĭ cureţĭ. De asemenea femeea tótă ḑioa cicălesce slugile eĭ, şi nu le lasă un minut să se odihnéscă.

10694 ***De cât slugă la vĕduvă, maĭ bine vizitiŭ la caĭ albĭ.**

A. PETRESCU, *ing. Curtea-de-Argeş, j. Argeş.*

Veḑĭ *Vĕduvă.*

Arată ne-saţul vĕduvelor.

10695 ***Slugă veche, mascara bĕtrână.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 95; II, p. 57. — HINŢESCU, p. 177. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

Arată relele deprinderĭ pre carĭ le dă servitutea.

10696 **Sluga însurată**
Ca o căţea fĕtată.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Ascm.* p. 166.

Nu e bună de nimic, nu'şĭ maĭ vede de slujbă. Românul maĭ ḑice, cu înţeles cam deosebit:

Nevésta cu copil mic
Nu e bună dĕ nimic.

10697 * △ **In nădejdea slugiĭ**
Daĭ de fundul pungiĭ.

A. PANN. II, p. 42. — HINŢESCU, p. 117. — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stîubieniĭ, j. Dorohoĭ.* — ST. TUŢESCU, *înv. com. Catanele, j. Dolj.* — *Semin. Centr. Buc. prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* C. C. BUNGEŢIANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

* △ *In nădejdea slugeĭ*
Daĭ de fundul pungeĭ.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*— C TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

In temeĭul slugeĭ
Daĭ de fundul pungeĭ.

I. G. VALENTINEANU, p. 29.

* *De te laşĭ pe suma slugiĭ*
Daĭ de fundul pungiĭ.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △ *Cu nădejdea slugeĭ*
Daĭ de fundul pungeĭ.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

* △ *Cine nu ïcà sama slugiĭ,*
Vede fundul pungiĭ.

Semin. Centr. Buc., Cl. VIII,
prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Stăpânul care nu îngrijesce singur de ale luĭ, sărăcesce.

POVESTEA VORBEĬ

Un stăpân avênd oĭ multe
Ş'argaţĭ destuĭ să'l asculte,
Dintr'înşiĭ unul alege
Iĭ dă învĕţăturĭ şi lege
Cum el să le păşuneze,
Şi de ele să vegheze.
Iar el, cu ne-păs în sine,
Ca pe nisce oĭ străine,
Le lăsă pe dél, pe vale,
Să pască 'n voile sale;
Umblând prin locurĭ sterpóse,
Când flămânde, când setóse;
Laptele, caşul mâncându'l
Şi prisosul l'alţĭ vîndêndu'l.

* * *

Viind vremea întru care
Stăpânul prin cercetare
Ceru să'ĭ dé socotéla,
Precum cereà rînduĭéla.
Argatul care de sine
Purtase grije maĭ bine,
Cu ne-păs şi mojicesce,
Acest rĕspuns iĭ trîntesce:
«Stăpâne, oile tale
«Fiind în stare de jale,
«Slabe, cum le vedĭ, mârşave,
«Aŭ fost maĭ mult tot bolnave.
«Şi mí-a fost de ele milă
«Ş'apuc să le mulg în silă,
«Şi credĭ că nu'ţĭ puteam strînge,
«In loc de lapte, nicĭ sânge,
«Că n'aveà mieiĭ să sugă,
«Ne-cum omul să le mulgă».
Stăpânul atuncĭ îndată,
Cu mânie 'nflăcărată
Gonesce din oĭ argatul
Şi orînduesce pe altul.
Iĭ dă 'n socotélă suma,
Poruncind ca pân'acuma,
De ele să îngrijéscă,
Să umble şi să le pască,

Şi strîngêndu-le la stână,
Să ĭeà lapte, unt, smântână,
Să facă caş, să le tundă,
Şi luĭ să 'ĭ le rĕspundă.

* * *

Argatul, ş'acesta fuse,
Tot ca şi cel ce se duse,
Vîndu laptele, smântâna,
Caşu 'l făcù banĭ şi lâna,
Umple punga, şi óre unde,
O îngrópă şĭ-o ascunde.

* * *

Stăpânul iar dacă vine
Să vadă ce e maĭ bine,
Şi să'ĭ céră socotélă,
După cum 'ĭ-a fost tocméla;
La cercetare rĕspunse
Că nicĭ o óĭe nu tunse,
Ci'n Bărăgan pe câmpie,
Nu ar fi maĭ fost să fie,
Păscênd le-a smuls'o cĭuliniĭ,
Maĭ cu sémă mărăciniĭ.
Nicĭ lapte n'a putut scóte,
Ş'a fost anul sterp la tóte,
Ci, să credĭ, că e minune
Cum nu fĕtară nicĭ una!

* * *

Stăpânul vĕdênd p'argaţiĭ
Că se port rĕŭ blestemaţiĭ,
Şi din turma sa cea mare
Nici un folos nu maĭ are,
Pe argatul oropesce,
Şi pe fiu-şĭ rînduesce
Judecând, adică, 'n sine
Că el va 'ngrijì maĭ bine.
După ce în fiŭ se 'ncrede,
Şi el stăpân cum se vede,
Nu maĭ scóse lapte, brânză,
Ci începù să le vîndă.
Astă-dĭ una banĭ o face,
Mâĭne alta, ca s'o tóce.
Tae, în frigare 'nfige,
La mĭeluşeĭ graşĭ tot frige,
Nu'ĭ maĭ pasă luĭ de turmă,
Nicĭ se gândesce de urmă,
Nu vré de nimenĭ sĕ scie,
Numaĭ luĭ bine să'ĭ fie.

* * *

Intr'acésta tatăl vine
Şi când, în loc de maĭ bine,

Vede turma 'mpuţinată
Ş'îl întrébă ca un tată:
«Fiul meŭ, unde e turma,
«Că nu'ĭ pocĭu vedé nicĭ urma?»
Iar el ḑise: «Scumpe tată!
«Am păţit ca nicĭ odată.
«Lupiĭ oile 'mĭ mâncară,
«Ş'astea numaĭ îmĭ lăsară.
«În cât ce am muls din ele
«Fu spre hrana vieţiĭ mele.
«Că atâţea lupĭ mulţĭ fură,
«Cât ochi-mĭ numaĭ vĕḑură,
«Carĭ şi pe mine ĭară
«Puţin de nu mĕ mâncară».

* * *

Tatăl sĕŭ, în ochĭ cătându'ĭ,
Şi vorbele ascultându'ĭ,
Iĭ ḑise cu necaz mare:
«Of! fiul meŭ, rĕŭ îmĭ pare!
«Dar mĭ-ar fi părut maĭ bine
«De te mâncà şi pe tine,
«Să nu maĭ umbli cu caţa
«Şi să'mĭ amărescĭ viéţa».

10698 * △ **Sluga nu te cresce.**

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Stăpân.*

Folosul ce'l poţĭ avé este când muncescĭ singur.

10699 * **Câte slugĭ aĭ atâţĭa duşmanĭ hrănescĭ.**

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Putna.*

Rare-orĭ o slugă este credincĭósă şi devotată stăpânuluĭ eĭ.

Quot servi, tot inimici.[1])

Prov. Lat.

Autant de valets, autant d'ennemis.

Prov. Franc.

[1]) Câte slugĭ, atâţĭa inamicĭ.

Tanti servi, tanti nimici.[1])

Prov. Ital.

Wie viel Knechte, so viel Feinde.[2])

Prov. Germ.

Många Tiånare, många fiender.[3])

Prov. Svedez.

10700 **Sluga ne-vrednică stăpânii des îşĭ schimbă.**

A. PANN, II, p. 49.

Sluga ne-vrednică stăpânii des îşĭ schimbă,
Şi 'şĭ umple cuĭbul ca o pupăză.

HINŢESCU, p. 176.

1⁰ Căcĭ nimenĭ nu gonesce o slugă vrednică.
2⁰ Pentru ceĭ care trec dintr'o slujbă într'alta.

POVESTEA VORBEĬ

Pupăza moţată şi frumósă 'n pene
Gunoindu'şĭ cuĭbul din nărav şi lene.
Îl lăsă şi merse ĭar în altă parte.
Ş'apucă să facă alt cuĭb, maĭ departe.
Dar vĕḑênd'o cucul îĭ făcu 'ntrebare:
Ce facĭ ĭar aicea, soru-mea cutare?
Cuĭb îmĭ fac, rĕspunse. Şi'o 'ntrebă el ĭară:
Dar făcuseşĭ parcă altul astă vară?
Mi-am făcut, ea ḑise, ş'altul după dînsul,
Dar maĭ mult nu este d'a şedé într'însul.
Că, după cum, póte, e sciut şi ţie,
L'am umplut cu totul de ne-curăţie.
Cucul auḑind'o ḑise ĭară: eĭ bine,
Dar îţĭ laşĭ năravul, or îl eĭ cu tine?
Cum, el îĭ rĕspunse; un nărav din fire
Póte vre odată s'aĭbă lecuire?
De vreme ce, dragă, îĭ ḑise eĭ Cucul,
Nu îţĭ laşĭ năravul, géba 'ţĭ este lucrul,
Căcĭ şi de acesta nu o să aĭ parte.

[1]) Câţĭ servitorĭ, atâţia inamicĭ.
[2]) Atâtea slugĭ, atâţia inamicĭ.
[3]) Atâtea slugĭ, atâţia inamicĭ.

O să 'l umpli ïarăşĭ ca pe cele-l-alte;
Ci întâĭ năravu'ţĭ lasă'l de se póte,
Ş'atuncĭ o să 'ţĭ fie cuĭbul ca la tóte.

* * *

Ast-fel e şi sluga cu năravurĭ rele,
Care nu se póte părăsì de ele.
Orĭ pe unde umblă loc nu'şĭ maĭ găsesce,
Tot schimbând stăpâniĭ nu se procopsesce.
Şi apoĭ stăpâniĭ dice că 's de vină,
Eĭ la tóte strică, eĭ sunt de pricină.
Iar năravu-şĭ care gróznic îl apasă
Tot cu sine 'l pórtă în fie-ce casă.

10701 * △ **Sluga bună nu schimbă stăpânu.**

Gr. Poïenaru, *ing. j. Buzĕŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10700, sub o altă formă.

10702 * **Sluga bună nu duce lipsă de stăpân.**

M. Aronovicĭ, *tipogr. j. Iaşĭ.*

1° Căcĭ toţĭ caută să aĭbă o asemenea slugă.
2° Ceĭ bunĭ aŭ căutare şi nu duc lipsă nicĭ odată.

10703 △ **D'aĭ cinstit'o ca pe frate,**
Ea te 'njură şi te bate.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 554.

Pentru slugĭ şi, în deosebĭ, pentru cele rele.

10704 △ **D'aĭ cinstit'o cu credinţă,**
Ea te vinde făr' căinţă.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 554.

Acelaş înţeles ca la No. 10703.

10705 * **Cum e sluga şi stăpânul.**

A. Pann, II, p. 22 & 52. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 167. —*Rev. Ist.*, II, p. 160.—Hinţescu, p. 177.

Vedĭ *Domn, Stăpân.*

Acelaş înţeles ca la No. 9985.

Au sénéchal de la maison
Peut-on connoistre le baron.

Prov. Franc. XIII-e Siècle.

Les bons maîtres font les bons valets.

Prov. Franc.

SCLAVUL DIN SIDON [1]

Sclaviĭ din Sidon resvrătindu-se uciseră tótă populaţiunea liberă. Unul însă scăpă şi ascunse pe stăpânul luĭ, Straton, care se purtase în tot-dé-una fórte blând cu dînsul. Sclaviĭ abia îşĭ dobândiseră libertatea, şi înţeleseră rostul şi trebuinţa unuĭ stăpân, care se menţină ordinea şi liniştea în oraş. Aŭ hotărît să numéscă pre unul dintre eĭ, rege. Neputându-se înţelege în acéstă privinţă, lăsară alegerea viitoruluĭ rege în sarcina întîmplăreĭ saŭ voinţeĭ ḑeilor. Sclaviĭ aŭ decis că acela va fi regele lor care, cel d'întâiŭ, va vedé sórele, a doua ḑi de diminéţă. Sclavul nostru spuse luĭ Straton hotărîrea luată şi primi sfaturile acestuĭa.

In timpul nopţiĭ, sclaviĭ se adunară pe o mare câmpie, la porţile oraşuluĭ, uĭtându-se cu toţiĭ spre rĕsărit şi aşteptând ca discul sóreluĭ să se arĕte în zare. Cu mirare eĭ vĕḑură că sclavul luĭ Straton stà cu faţa întórsă spre Apus, adică spre oraş. Toţĭ îşĭ bătéŭ joc de dînsul; întrebându'l dacă nu e cum-va nebun căutând rĕsăritul sóreluĭ la apus. El tăceà. La un moment dat, pe când toţĭ ceĭ-l-alţĭ staŭ cu ochiĭ aţintiţĭ spre zarea de la rĕsărit, sclavul nostru le spuse să se întórcă şi le arĕtă, pe acoperişurile clădirilor cele maĭ înalte ale oraşuluĭ, licărirea primelor raze ale sóreluĭ.

Sclaviĭ convinşĭ că o asemenea idee nu puté să se nască în creeriĭ unuĭ om de clasa lor, întrebară pe camaradul lor cine l'a sfătuit. El fu nevoit să mărturiséscă că stăpânul luĭ, care trăĭa încă, l'a povĕţuit în acéstă împrejurare. Sclaviĭ înţeleseră atuncĭ că prin voinţa ḑeilor scăpase Straton de mórte. Il aleseră rege, şi ast-fel Straton datori bunătĕţeĭ sale pentru un sclav, viéţa şi coróna.

10706 Slugile după stăpân, ca umbra după om.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 166.

Arată întâĭetatea stăpânilor.

10707 *△ Iĭ şi slugă şi stăpân.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Stăpân.*

---

[1]) Astă-ḑĭ Saida, oraş din Fenicia.

1) Când un om harnic îşĭ face singur tóte trebile.
2) Pentru cel sărac.

10708 *Îĭ şi slugă şi boer.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 10707.

10709 *Trâ mucĭlu mighiripseà, ş-Melona dădeà códa![1]

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Când se gătesce pentru altul, şi unul se bucură credênd că e pentru dînsul.

10710 Cum are slugă jupânul
Îşĭ are şi el stăpânul.

A. PANN, II, p. 35.

Vedĭ *Naş.*

Fie-care îşĭ găsesce stăpânul; *şĭ-a găsit lelea bărbatul.*

10711 Slugă mĕ duc să'mĭ găsesc, dar dé *(sic)* Domnul să nu găsesc.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 67.

Vedĭ *a se Tocmì.*

Sĕ dice pentru ceĭ scumpĭ (GOLESCU).

10712 *△Săriţĭ slugĭ
Din butucĭ,
Şi argaţĭ
Din câcaţĭ.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică de unde nu sunt.
Se dice în zeflemea, când cine-va poruncesce la alţiĭ, fără să aĭbă dreptul, în loc să'ĭ róge cu binişorul, dacă vor saŭ nu.

---

[1]) Pentru slugă gătéŭ şi Melona (nume de căţea) dădeà din códă!

10713 *M'am băgat la popa slugă; eŭ stăpân şi el slugă.

Maior P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Pentru o slugă próstă şi leneşă; ea şéde şi stăpânul lucréză în locul eĭ. Din *povestea luĭ Păcală.*

10714 * △Îĭ maĭ trebue slugă la dîrlógă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Sunt uniĭ ómenĭ calicĭ şi fudulĭ carĭ se îndatoresc spre a plătì la alţiĭ să le muncéscă.

10715 * △A fi slugă la dîrlógă.

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 212 & 213. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* — D-na S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 123. — *Gazet. Pop.*, I, No. 254. — *Paloda (ziar), Bĕrlad.* — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △*Slugă*
La dîrlugă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Slugă ológă,
După dîrlógă.

A. PANN, I, p. 102. — A. DE CIHAC, *Dict. Etym.*, II, p. 91. — HINŢESCU, p. 123.

Vedĭ *Cap. III, c. Dîrlógă.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 1793.
2⁰ Pentru cel nevoĭaş.
3⁰ Când unul se bagă slugă la slugă, saŭ slugă la un om sărac.

10716 * △ A ajunge slugă la dîrlógă.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 212. — I. POPESCU, *înv. com. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

* △ *A se băgà slugă la dîrlógă.*

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Slugă la dîrlógă, şi dîrlóga n'are la cine.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Slugă la dîrlógă, şi el la cine o puté.*

Semin. Centr. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Slugă la dîrlógă, şi dîrlóga cu opincĭ.*

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Slugă la dîrlógă şi dîrlóga la plotógă.*

Semin. Centr. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Slugă la dîrlógă şi dîrlóga unde o puté plătì slugă.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. com. Băltenia, j. Vâlcea.*

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 10715 şi, în deosebĭ, cel de la § 3.

SLUJBĂ

10717 Cele micĭ le-aĭ lepĕdat,
Cele marĭ le-aĭ cautat,
Acum înnótă ca un câĭne
Ca să poţĭ scăpà maĭ bine.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 76.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, alergând după maĭ marĭ slujbe, cad în maĭ marĭ nĕcazurĭ (GOLESCU).

10718 **Slujba cea sécă, ca pâinea cea uscată, te sgârie la gât.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 165.

Când slujescĭ fără a te folosì cu nimica.

10719 **Slujba sécă ca o nucă costelivă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 165.

Acelaş înţeles ca la No. 10718.

10720 **Până s-nu sciĭ s-façĭ husmete, domnu nu agĭungĭ vêr 'nă óră.**[1]

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 112.

Veḑĭ *a Slujì*.

Acelaş înţeles ca la No. 5862.

Herum nemo bene gerit, nisi servierit bene.[2]

Prov. Lat.

A peine sera bon maître qui n'a esté serviteur.

Prov. Franc.

Chi non sa far, non sa comandar.[3]

Prov. Ital.

Wer befehlen will, muss gehorchen lernen.[4]

Prov. Germ.

[1]) Până nu sciĭ să facĭ slujbă, stăpân nu ajungĭ nicĭ odată.
[2]) Nimenĭ nu póte bine poruncì ca stăpân, dacă nu a slujit bine.
[3]) Cine nu scie să facă, nu scie să poruncéscă.
[4]) Cine vré să poruncéscă, trebue să înveţe să asculte.

10721 * △Slujbă la cataramă.

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică straşnică, grea.

SLUJBAŞ

10722 * △Slujbaşuluĭ îĭ cântă cocoşu 'n cocie.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Îĭ merge bine, are viéţa asigurată.

A SLUJÌ

Vedĭ *Domn, Stăpân, Vrednicie.*

10723 * △Omul până nu slujesce stăpân nu ajunge.

A. PANN, *Edit,* 1889, p. 132; II, p. 47. — HINŢESCU, p. 134.— *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *a Sărì.*

Acelaş înţeles ca la No. 5862.

A peine sera bon maître qui n'a esté serviteur.

Prov. Franc.

Wer befehlen will, muss gehorchen hernen.[1])

Prov. Germ.

Den som ikke kan lyde, kan heller ikke byde.[2])

Prov. Danez.

[1]) Cine vré să poruncéscă trebue să înveţe să asculte.
[2]) Cine nu scie să asculte, nu scie să poruncéscă.

10724 Ĕţĭ slujĕsc ca un câîne, dar voĭu să mănânc ca tine.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15.

Ne arată cum trebuĭe să hrănim pĕ slugă (GOLESCU).

10725 Mănâncă dĕ la tine şî slujasce la mine.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 46.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce slujĕsc fără plată (GOLESCU).

10726 Carele numaĭ însu-şĭ luĭ îşĭ place, şi îşĭ slujasce, acela are domn cu totul nebun.

DIM. ŢICHINDEAL. *Fab.*, p. 7.

Pentru cel ne-credincĭos slujbaş saŭ slugă.

10727 Carle sluji èn corte, more èn spital.[1])

Dr. Fr. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 11.

Sluga nu se pricopsesce nicĭ odată.

10728 Carle nu scie sluji, nu scie nanca comandeĭ.[2])

Dr. Fr. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 10.

Veḑĭ *Slujbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10720.

SÓCRĂ

Veḑĭ *Cămaşă, Iee, Noră.*

10729 Te ĭubesce sócră ta.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 68.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce vin la vremea meseĭ, până a nu sĕ rĕdicà masa (GOLESCU).

---

[1]) Cine slujesce în curte, móre în spital.
[2]) Cine nu scie sluji, nu scie nicĭ odată poruncì.

10730 **Sócra cu nora ca pisica cu şórecele.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 153.

Vedĭ *Noră.*

Acelaş înţeles ca la No. 10459.

10731 **Ţie ĕţĭ ḑic, sócră, ca să auḑă nora.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

* △ *Vorbesc sócreĭ să pricépă şi nora.*

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Şea.*

Sĕ ḑice când pĕ uniĭ dojănim, ca să înţĕlepţim pĕ alţiĭ. (GOLESCU).

Veḑĭ No. 10457.

A tus t'ou dise, fille; entends-ou, norre.[1]

Prov. Langued.

A tu va diou, fillo; entende' va tu nouero.[2]

Prov. Prov.

Dico a te, figliulo; intendilo tu, nuora.[3]

Prov. Ital.

A tu et dich, sogra; entente, nora.[4]

Prov. Catalan.

A tu qu'et dic, hilhe; entende-me tu, nore.[5]

Prov. Bearn.

1) Ţie îţĭ spun, fată; pricepe tu, noră.
2) Ţie îţĭ spun, fată; pricepe tu, noră.
3) Ţie îţĭ spun, fetiţo; pricepe tu, noră.
4) Ţie îţĭ spun, sócră; pricepe, noră.
5) Ţie îţĭ spun, fată; pricepe mĕ tu, noră.

10732 *△Ca sócra cu nora, petrece.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 10459.

10733 Sócra n'aştéptă pĕ noră.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 64.

Sócra pĕ noră n'aştéptă la masă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 195.

Adică ceĭ marĭ pĕ ceĭ micĭ (GOLESCU).

10734 *△Gura sócriĭ, móră stricată.

P. GÂRBOVICEANU, *prof.* c. *Comaniţa, j. Olt.*

Sócrele sunt rele de gură şi flecăresc mereŭ. Turcul ḑice despre limba sócreĭ:

Caĭnana dil. [1])

Prov. Turc.

10735 *Sócra beşì, nora aruşì.[2])

I. COYAN, *prof.* c *Janina*, *Epir.*

Veḑĭ *Capră.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 1586.
2⁰ Când ómenĭ de aĭ noştri ne ruşinéză prin purtarea lor.

10736 *△Ş-a căpĕtat sócră.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

1) Frunza cactusuluĭ.
2) Sócra beşì, nora se înroşì.

A căutat cât a căutat
Dar sócră bună 'şĭ-a căpĕtat.

A. PANN, II, p. 52. — HINŢESCU, p. 177.

A păţit'o cât de bună, şi-a găsit stăpân.

Il a trouvé son maître.

Prov. Franc.

10737 * △ Sócră, sócră.
Pómă acră.

S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 121. — E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Mamă sócră*
Pómă acră.

V. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

* △ *Sócră, sócră*
Pómă acră!
De te-aĭ cóce cât te-aĭ cóce,
Pómă dulce nu te-aĭ face.

A. PANN, III, 4 & 150.—CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XXV, p. 1118; *Pov.*, 10. — V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 36.

* △ *Sócră, sócră,*
Pómă acră,
De te aĭ cóce un an şi o vară
Tot eştĭ acră şi amară.

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Sócră, sócră,*
Pómă acră,
Cât te 'ĭ cóce,
Dulce nu te 'ĭ face.

G. MADAN, *com. Truşenĭ, ţin. Chişĕnĕŭ, Basarabia; Poes. Pop.*, p. 84.

* △ *Sócră, sócră*
Pómă acră!
De te-aĭ cóce, cât te-aĭ cóce,
Tot dulce nu te-aĭ maĭ face.

E. I. Patricĭu, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Cum privesce nora pe sócră.

SÓCRA

Sócră, sócră
Pómă acră!
De te-aĭ cóce
Cât te-aĭ cóce
Dulce nu te-aĭ maĭ face...
De te-aĭ cóce un an şi-o vară
Tot eştĭ acră şi amară
Ieşĭ afară
Ca o pară;
Intri'n casă
Ca o cósă;
Şedĭ în unghĭu
Ca un junghĭu.

10738 **Calotihă di pul̃u, çe nu ş-ari sócră [1]).**

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 174.

Ḑice nora oftând.

10739 * △ **Atâta rĕŭ în casa sócră-ta.**

St. St. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Adică nicĭ de cum.

10740 **S'a săturat sócra**
De pómă acră.

A. Pann, I, p. 167. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.*, p. 217. — Hinţescu, p. 177.

---

[1]) O fericită pasĕre, ce nu are sócră!

Adică s'a săturat de tot ce i se spune, întocmaĭ ca şi sócra căruĭa i se tot cântă că e pómă acră.

Dicere isvorită din cântecele ce se dic sócrelor, la nunţile ţĕrănescĭ, şi din care s'a dat unul la No. 10739.

10741 *I-a murit sócra.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

1⁰ In bătaĭe de joc, celuĭ care stă posomorît fără nicĭ o pricină.
2⁰ Nu maĭ póte de bucurie.

SOCRU

Vedĭ *a Murì.*

SOE

10742 *Soea cu dzore nu s-façe.[1])

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.*

Nu poţĭ silì pre cine-va să te recunóscă de rudă.

10743 *Soea la soĭ s-duçi.[2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.,* p. 174.

Vedĭ *Sânge.*

Acelaş înţeles ca la No. 10396.

10744 Soea s-u cafţî pân tu nóauli brâni.[3])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.,* p. 174.

Vedĭ *No. 10403.*

Arată cât de puternice sunt legăturile de familie la Aromânĭ.

---

[1]) Ném cu silă nu se face.
[2]) Ném la ném se duce.
[3]) Némul să'l cauţĭ până la al noulea grad.

SOĬU

10745 * △ Tóte merg după soĭu.

V. SALA, *dasc. c. Ghighişenĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Ném.*

Acelaş înţeles ca la No. 10397.

SOL

10746 * △ Capul soluluĭ nu sĕ taĭe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 25 & 941. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 460. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Soluluĭ nu i se taĭe capul.

C. NEGRUZZI, I, p. 139.

1⁰ Adică mijlocitorul e de vină (GOLESCU).

2⁰ Când cine-va încércă un lucru care póte să nu isbutéscă ḑice: *voĭu încercà căcĭ capul soluluĭ nu se taĭe.* — *j. Tutova.*

«După ce Râvana porunci mórte luĭ Hanoûmat, Vibhîshana îĭ spuse: «Nu este demn de tine, eroule sà trimiţ la mórte pe acéstă maĭmuţă . . . Crima eĭ este odiósă, însă, spun învĕţaţiĭ, trebue să respectăm viéţa solilor. Îĭ putem calici îĭ putem lovì cu biciul pe umerĭ, să le tăĭăm pĕrul, să rupem hainele lor. Solul a căruĭ cuvinte sunt supĕrătóre merită asemene pedepse; dar mórtea trimisuluĭ nu e trecută în numĕrul pedepselor». — RAMAYANA.

In pravila luĭ Vasile Lupu găsim următorul capitol privitor la solĭ:

PENTRU CEĬ CE VOR SUDUÌ SAŬ VOR VATAMÀ SOLIĬ

Glava v.

a. — Cela ce va suduì soliĭ care vin de la o domnie la alta, saŭ într'alt chip de 'ĭ va vatamà, den afară de certarea ce daŭ pravilele cele mirenescĭ, acesta să sĕ afuriséscă după pravila bisericéscă.

v. — Cela ce va suduì saŭ va vatamà pre solĭ, ĭaste ca şi furul ce fură besérica.

g. — Cela ce va smintì soliĭ, de pre cale viind, saŭ de le va luà cărţĭ ce aduc, este adevĕrat suduitor de Domnie, maĭ vîrtos când va face acésta pentru să facă ruşine Domnu-sĕŭ, saŭ pentru să cunóscă den cărţĭ taĭna aceluĭ Domn. Iară de să va face să 'ĭ pască cinstea luĭ, saŭ într'alt chip drept altă dobândă, atunce nu sĕ va certà ca un suduitor de Domnie, ĭară cu alte certărĭ marĭ de-a tocma ca acésta.

d. — Carele va suduì saŭ va vatamà pre solĭ, pentru vre-ó vrajbă ce vor fi avut eĭ în desine, ĭară nu pentru să facă ne-cinste Domnuluĭ ce i-aŭ trimes, încă şi atunce ca un suduitor de Domnie sĕ va certà.

e. — Cela ce va suduì saŭ va vatamà pre soliĭ ceĭ urgisiţĭ, cum are suduì pre Domnie aşa să sĕ cérte.

s. — Solul, daca'şĭ va da soliea, şi 'ĭ vor face rĕspunsul şi 'ĭ vor dà cărţile, de nu va purcéde ; ci sĕ va zăbovì într'acel loc, de 'l va suduì saŭ 'l va vatamà cine-va, acesta nu sĕ va certà ca un suduitor de Domnie.

z. — Cela ce va suduì saŭ va vatamà pre sol pentru ce nu va fi îmblat într'acea solie cu credinţă şi cu cinste cum se cade, nu sĕ va certà ca un suduitor de Domnie.

n. — Cela ce va suduì saŭ va vatamà pre vre-un sol, sau şi nu'l va scì că este sol, să nu sĕ cértă ca un suduitor de Domnie.

Câte-odată însă o păţiaŭ şi soliĭ:

«Inţelegĕnd Stefan-Vodă că se apropià Craĭul cu óste de margine, aŭ maĭ poftorit solia. Trimis'aŭ la Craĭul ĭarăşĭ pre Tăutul logofĕtul, şi pre Isac Visternicul, cu multe darurĭ. Şi aŭ tîmpinat pre Craĭul peste Nistru ; şi trecĕnd Nistrul s'aŭ descoperit tot vicleşugul Craĭuluĭ: «De veĭ să facĭ óstea acéstă asupra luĭ Stefan-Vodă, fără de nicĭ o pricină de vătĕmare, pune-va Stefan-Vodă nevoinţa, că te veĭ căì, căcĭ aĭ rĕdicat sabia asupra luĭ Stefan-Vodă». Decĭ, cu acéstă solie sĕméţă a luĭ Stefan-Vodă s'aŭ mâniat Craiul, peste obiceĭul a stăpânilor lumeĭ, şi puind pre solĭ la închisóre i-aŭ trimis în Liov, puşĭ în obedĭ». — N. Costin. *Let. Mold.* I, p. 393.

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν.

Prov. Elin.

Nuntio nihil imputandum.

Prov. Lat.

Hérault ne messager ne doivent être en danger.

Prov. Franc. XVIe Siècle.

Embassadeur ne porte douleur.

Recueil de Gruther.

ŞÓLDĂ

10747 *A umblà cu şólda.

Laz. Şăineanu, *Dict.* p. 756.

Adică cu înşelăcĭune. De la jocul cu arşice.

SORĂ

Vedĭ *Cap. VIII, c. a Venì.*

10748 △Unde sunt şepte surorĭ
Nicĭ cojĭ pe cârpătorĭ,
Nicĭ câlţĭ pe închĭeĭĕtorĭ!

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 256.

Vedĭ *Cumnată.*

Adică tóte merg rĕŭ, fără orînduĭélă.

10749 Soră de scórţă.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 283.

Adică nu soră bună.

«Dar acéstă fată bună erà horopsită, şi de *sora cea de scórţă* şi de mama cea vitrigă. — I. CREANGĂ.

SORCOVĂ

10750 *Parc'ă 'ĭ sorcovă.

G. POBORAN, *inst com. Slatina, j. Olt.*

**A fi împopoţonat ca o sorcovă.*

FR. DAMÉ, IV, p. 85.

1⁰ Imbrăcat într'un mod caraghios, cu gătelĭ multe şi bătĕtóre la ochĭ.
2⁰ Fórte rare-orĭ: frumos îmbrăcat.

Parée comme une épousée de village.

Prov. Franc.

SOŢIE

10751 Caută soţie să'ţĭ placă ţie, ĭar nu altora.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 103. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 145.

Vedĭ *Muĭere, Nevéstă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10431.

10752 **Omul fără soţie
Ca o casă pustie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 447.

Francesul ḑice cu acelaş înţeles: *c'est un corps sans âme.*

10753 **Pânză şi soţie să nu'ţĭ alegĭ nóptea.**

GR. JIPESCU, *Lumea,* I, p. 262.

Veḑĭ *Materie, Nevéstă.*

Acelaş înţeles ca la No. 7480.

SPADĂ

Veḑĭ *Urechĭe.*

SPANGĂ

10754 **L'a lăsat în spangă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 38.

Veḑĭ *Pistol.*

Adică 'ĭ-a luat tot (GOLESCU).

10755 **A luà în spăngĭ.**

LAZ. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 355.

A bate.

SPĂTAR

Veḑĭ *Aséră, Gheorghe.*

STĂPÂN

Veḑĭ *Câne, Casă, Dobitoc, Domn, Grâŭ.*

10756 * △**De cât stăpân calic, maĭ bine slugă bogată.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Veḑĭ *Slugă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10692.

10757 * △Maĭ bine e să fiĭ stăpân mic, de cât slugă mare.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 95; II, p. 57. — HINŢESCU, p. 180. — — I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ.*

Vedĭ *Slugă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10690.

Mieux vaut être tête de chat que queue de lion.

Prov. Franc.

Xe megio esser paroni d'una sessola, che servitori d'una nave.[1])

Prov. Venit.

Anter cabeza de raton
Que cola de leon.[2])

Prov. Span.

Besser ein kleiner Herr, als ein grosser Knecht.[3])

Prov. Germ.

10758 △Ce'ĭ trece printre degete dă şi stăpânuluĭ.

Şezătóre, II, p. 73.

Vedĭ *Slugă.*

Pentru slugĭ în genere, şi maĭ ales pentru cele rele.

10759 Stăpânul, sluga caseĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 68.

Vedĭ *Slugă.*

Adică cel mare, acela trebue să slujască la toţĭ (GOLESCU).

---

1) E maĭ bine să fiĭ stăpânul uncĭ bărcĭ, de cât slugă pe o navă.
2) Maĭ bine cap de şobolan de cât códă de leŭ.
3) Maĭ bine un mic stăpân de cât o mare slugă.

10760 **Copilul stăpânuluĭ, până e mic, nu se osibesce de slugĭ.**

A. PANN, II, p. 47. — HINŢESCU, p. 38.

Toţĭ ómeniĭ se nasc de o potrivă; maĭ târḑiŭ, averea, crescerea saŭ învĕţătura îĭ deosebesce.

When Adam deved and Eve spend
Where was then a gentleman.

Prov. Engl.

10761 **Un stăpân avut când are**
La maĭ mulţĭ dă de mâncare.

A. PANN, II, p. 41. — HINŢESCU, p. 180.

Vedĭ *Copac.*

Acelaş înţeles ca la No. 570.

10762 **Stăpân mĕ duc să 'mĭ găsesc; d'ar de Domnul să nu 'mĭ găsesc.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 68.

Am plecat să'mĭ caut stăpân;
Dă Dómne să nu găsesc.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 95; II, p. 57.

* *Am plecat să mĕ bag slugă; dă, Dómne, să nu găsesc stăpân.*

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

* △ *Am plecat să mĕ bag la stăpân; dă, Dómne, să nu găsesc.*

Semin. Centr. Buc. Cl. VIII, prin P. GĂRBOVICEANU, *prof.*

Mĕ duc să'mĭ caut stăpân; d'ar dà Dumnedeŭ să nu găsesc.

P. Ispirescu, *Leg. I.* 1872, p. 168. — Hinţescu, p. 180.

* △ *Mĕ duc să caut stăpân; dă, Dómne, să nu găsesc!*

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

* △ *Imĭ caut stăpân; dă, Dómne, să nu găsesc.*

Gr. Poĭenaru, *c. Bassa, j. Ialomiţa.*

Caut stăpân; dă, Dómne, să nu găsesc.

I. G. Valentineanu, p. 35.

1⁰ Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu vor să slujască (Golescu). 2⁰ Pentru omul leneş.

10763 * △ **A plecat după stăpân, cu un gând să găséscă şi cu ḑece nu.**

I. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 10762.

10764 * △ **Nu câtă la câne, uĭte-te la stăpân.**

Gavr. Onişor, *prof. j. Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 1514 & 1515. A se adaogă ca variantă la aceste ḑicerĭ.

10765 * △ **Légă calul unde ḑice stăpânul, macar lupul să'l mănânce.**

E. I. Patriciŭ & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — D-ra Ec. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Veḑĭ *Cal.*

A se adăogà acéstă variantă la No. 1403.

10766 * △ Ochiĭ stăpânuluĭ îngraşă calul.

A. Pann, II, p. 57. — Gr. Jipescu, *Lumina*, I, p. 259.— D-na E. B. Mawr, p. 77. — Al. Dumitrescu, p. 122. — Fr. Damé, II, p. 189. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — V. Forescu, *c. Folticenĭ, j. Sucĭava.* — I. Tzintzu, *ing. j. Buzĕŭ.*

* △ *Ochiul stăpânuluĭ îngraşă calul.*

Baronzi, p. 56. — Hinţescu, p. 180. — K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stînbienii, j. Dorohoĭ.*

Ochĭul stăpânuluĭ îngraşă pĕ cal.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 8.

Uoclo de paron face graso calu.[1]

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

1⁰ Adică unde îngrijasce şî vede chĭar stăpânul, acolo tóte bune (Golescu.)

2⁰ Folosul ce'l poţĭ avé este când muncescĭ singur.

Ochiul uneĭ case este presenţa stăpânuluĭ.

Eschyl.

Oculus magistri saginat equum.[2]

Prov. Lat.

L'œil du maître réal
Engraisse le cheval.

Trésor des Sentences, XVIe Siècle.

---

[1]) Ochĭul stăpânuluĭ îngraşă calul.

[2]) Ochĭul stăpânuluĭ îngraşă calul.

L'öc del padrù l'ingrassa 'l caal.[1]

Prov. Lomb. (Bergam.)

L'occhio del padrone ingrassa il cavallo.[2]

Prov. Ital.

El ojo del amo engorda al caballo.[3]

Prov. Span.

Des Herren Auge macht das Pferd fett.[4]

Prov. Germ.

Herrens Øine gjøre Koen fed.[5]

Prov. Danez.

The Master's eye makes the Horse fat.[6]

Prov. Engl.

10767 * △ Ochĭul stăpânuluĭ îngraşă vita.

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — *Semin. Buc. Cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Ochĭul stăpânuluĭ îngraşă vitele.*

LAURIAN & MAXIM, II, p. 476. — LIVIU PAP, *înv. c. Covasint, comit. Arad, Ungaria.*

Ochiĭ stăpânuluĭ îngraşă vita.

I. IONESCU, *Cart. Cit.* II, p. 104.

* △ *Ochiĭ stăpânuluĭ îngraşe vitele.*

V. SALA, *dasc. c. Vinteri, comit. Bihor, Ungaria.*

---

1) Ochiul stăpânuluĭ îngraşă calul.
2) Idem.
3) Idem.
4) Ochĭul stăpânuluĭ face calul gras.
5) Idem.
6) Idem.

* *Ochĭul a nicuchirluĭ ĭngrașe pravda.* [1])

C. Ionescu, *prof.* c. *Nevésta, Macedonia.*

Ochĭul a dómnuluĭ u ñgrași tutipata. [2])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.*, p. 154.

Acelaș înțeles ca la No. 10766.

L'œil de la fermière engraisse le veau.

Prov. Franc.

10768 * △ **Ochĭul omuluĭ îngrașă vita.**

Gr. Poĭenaru, *ing.* c. *Rassa, j. Ialomița.*

Acelaș înțeles ca la No. 10767.

10769 * △ **Ochiĭ stăpânuluĭ îngrașe boiĭ.**

Iuliŭ Grofșoreanu, *înv.* c. *Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 10768.

L'ölg del patrum ingrascha il bouv. [3])

Prov. Retoromanș.

A gazda szeme hizbalya nyáját. [4])

Prov. Ung.

10770 **Ochiul stăpânuluĭ îngrașă turma.**

Dr. G. Crăiniceanu, *Conv. Lit., XXII*, p. 930.

Acelaș înțeles ca la No. 10769.

---

[1]) Ochĭul stăpânuluĭ ingrașă dobitocul.
[2]) Ochĭul stăpânuluĭ îngrașă vita.
[3]) Ochĭul stăpânuluĭ îngrașă boul.
[4]) Ochĭul stăpânuluĭ măresce cu un sfert.

10771 **Ochiĭ stăpânuluĭ îngraşă calul;**
Dar de paĭe
Nu se 'ngraşă o óie.

HINŢESCU, p. 127.

Ingrijirea stăpânuluĭ e folositóre pentru o bună orînduĭélă, dar stăpânul nu trebue să se gândéscă numaĭ la interesul luĭ ci să îngrijéscă de slugĭ şi să le dea o hrană îndestulătóre şi bună.

10772 **Ochĭul stăpânuluĭ îngraşă pĕ cine vede.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 174.

Devisa cĭocoilor şi a curteuilor carĭ nu pĭerd nicĭ odată prilejul de a se înfăţişa înaintea celor marĭ pentru ca aceştia, reamintindu'şĭ de dînşiĭ, să 'ĭ dăruĭéscă cu ce-va.

L'occhio del padrone ingrassa il cavallo e'l piè il campo.[1])

Prov. Toscan.

10773 * △ **Ochĭul stăpânuluĭ e struna slugeĭ.**

C. C. BUNGEŢIANU, *stud. c. Coşovĕţ, j. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10772.

Più vede un occhio del padrone che quattro del servo.[2])

Prov. Neap.

Das Auge des Herrn schafft mehr, als seine beiden Hände.[3])

Prov. Germ.

One eye of the master's sees more, than ten of the servants.[4])

Prov. Engl.

---

[1]) Ochĭul stăpânuluĭ îngraşă calul şi picerile (luĭ) câmpul.
[2]) Maĭ mult vede un ochĭu al stăpânuluĭ de cât patru a slugeĭ.
[3]) Maĭ mult vede ochĭul stăpânuluĭ de cât mânele luĭ amîndouĕ.
[4]) Un ochĭu al stăpânuluĭ vede maĭ mult de cât ḑece ale slugeĭ.

10774 **Urmele stăpânuluĭ iconomia caseĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 14.

Ne învaţă că stăpânul tóte ale caseĭ trebuĭe să le vaḑă (GOLESCU).

10775 ***Ochĭul nicuchirluĭ éste cupria tu agru.**[1]

ILIE GHICU, *prof. c. Băésa, Epir.*

Când stăpânul însu-şĭ îngrijesce de treburile sale, şi nu le lasă pe mânile servitorilor, atuncĭ îĭ merge bine.

Vestigia domini optimum stercus.[2]

Prov. Lat.

Les pieds du maître engraissent les champs.

Prov. Franc.

Il piè del padrone ingrassa il campo.[3]

Prov. Tosc.

Peus del amo, fems á la terra.[4]

Prov. Catal.

Des Herren Fuss düngt den Acker wohl.[5]

Prov. Germ.

The presence of the master is the profit of the field.[6]

Prov. Engl.

1) Ochĭul stăpânuluĭ este gunoĭu în agru (câmp).
2) Urmele stăpânuluĭ cel maĭ bun gunoĭu.
3) Picĭorul stăpânuluĭ îngraşă câmpul.
4) Picĭorul stăpânuluĭ îngraşă pămîntul.
5) Picĭorul stăpânuluĭ îngraşă bine câmpia (ogórele).
6) Presenţa stăpânuluĭ este folosul câmpieĭ.

10776 **Când stăpânul caseĭ plécă, şî Domnul cu el plécă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 36.

Adică în lipsa stăpânuluĭ, nimenĭ dĕ casă maĭ îngrijasce (GOLESCU).

10777 **Când stăpânul nu 'ngrijesce,**
Starea 'ĭ se primejduesce.

A. PANN, II, p. 51. — HINŢESCU, p. 79. — FR. DAMÉ, IV, p. 99.

Căcĭ slugile îl fură pe ne-miluite.

Llen de son bein, proutze de sa perda.[1]

Prov. Savoĭ.

Tristo è quell' avere che il suo signor non lo vede.[2]

Prov. Tosc.

Hacienda, tu dueño te vea![3]

Prov. Span.

Güter brauchen Hüter.[4]

Prov. Germ.

10778 * △**Stăpânul nostru are stăpân.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Vedĭ *Naş.*

Acelaş înţeles ca la No. 10375.

---

[1]) Departe de bunul sĕŭ, aprópe de perderea luĭ.
[2]) Tristă (în rea stare) este averea pre care stăpânul eĭ nu o vede.
[3]) Moşie, stăpânul tĕŭ te vede!
[4]) Moşiile aŭ trebuinţă de păzitorĭ.

Δοῦλος πρὸ δούλου; δεσπότης πρὸ δεσπότου.[1])

Prov. Elin.

Servus servo præstat, dominus domino.[2])

Prov. Lat.

10779 **Când stăpânul va cădeà, aĭ sĕĭ nu sĕ vor maĭ sculà.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 169.

Vedĭ *Copac.*

Acelaş înţeles ca la No 566.

10780 **Când nu are stăpânul minte laptele cel pustiŭ îl mănâncă cânii.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 455.

Cine nu îngrijesce de a le luĭ, starea i se primejduesce.

10781 * △ **Cum e stăpânul aşa şi sluga.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

* △ *Cum e stăpânul aşa e şi sluga.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*; *j. Pu'na.*

Vedĭ *Domn, Slugă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10705.

'Οια γάρ δὲ σποινα, ποια δὲ χ'ακυων.[3])

Prov. Elin.

Qualis hera, talis est et canis.[4])

Prov. Lat.

---

[1]) Serv întrece pe serv, şi stăpân pe stăpân.
[2]) Serv întrece pe serv, şi stăpân pe stăpân.
[3]) Precum e stăpâna, ast-fel şi cânele.
[4]) Cum e stăpâna, aşa e şi cânele.

10782 Stăpânul bun face sluga bună.

I. G. VALENTINEANU, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 9985.

Dacă servitoriĭ sunt inamiciĭ stăpânilor lor, acésta se datoréză rĕuluĭ tratament pe care 'l suferă de la aceştia, precum spuneà şi Seneca: «*Non habemus illos hostes, sed facimus, cum in illos superbissimi, contumeliosissimi, crudelissimi sumus*».

Bon maistre, bon serviteur.

Prov. Franc.

10783 Dacă toţĭ vom fi stăpânĭ, cizmele cine să le tragă?

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 154. — FR. DAMÉ, I, p. 256.

* *Eŭ stăpân, tu stăpân; cine trage ghetele.*

M. CANIAN, *public.*

Vedĭ *Boer, Domn, Mare.*

Acelaş înţeles ca la No. 10230.

Non possunt omnes esse patricii.[1])

Prov. Lat.

Tout lon monde pou pas estre Mestre.

Prov Franc.

Ik Muschii un du Muschii, wer puzt uns denn de Scho?[2])

Prov. Holstein.

---

[1]) Nu pot fi toţĭ boïerĭ.
[2]) Eŭ stăpân şi tu stăpân, cine ne curăţă nouĕ ghetele?

10784 * △ **Cine schimbă stăpânii slugă îmbĕtrânesce.**

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 132, II, p. 86. — Hinţescu, p. 180. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, II, p. 154. — Al. Dumitrescu, p. 138. — *Semin. Centr. Buc.*, *Cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.* B. Constantinescu, *Cart. Cit.*, II, p. 45. — Em. Popescu, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni*, *j. Ialomiţa.*

* △ *Cine schimbă stăpânii móre slugă.*

Semin. Buc. Cl. VII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

* △ *Cine schimbă des stăpânii îmbĕtrânesce slugă.*

Semin. Buc. Cl. VI, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

* *Cari alâcseasce domni mulţĭ, arugat auşeasce.*[1]

I. Coyan, *prof. c. Ianina, j. Epir.*

Care alăcseasce multă domnĭ, huzmicár auşasce.[2]

G. Weigand, *Die Arom.*, II, p. 278.

Cine nu se ţine de un stăpân, de un boer mare care 'ĭ póte fi sprijin, nicĭ odată nu se pricopsesce. A se asemĕnà cu ḑicerea de la No. 996.

10785 * △ **Cine e deprins să aĭbă stăpân, móre slugă.**

Gav. Onişor, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Asemenea ómenĭ sunt dintr'aceĭa carĭ după energica expresiune a luĭ Tacit: *în servitutem ruunt.*

---

[1]) Cine schimbă mulţĭ stăpânĭ, argat îmbĕtrânesce.
[2]) Cine schimbă stăpânĭ mulţĭ, slugă îmbĕtrânesce.

10786 **Cine caută stăpân devine slugă.**

I. G. VALENTINEANU, p. 8.

Pentru ceĭ lipsiţĭ de vlagă şi de încredere în sine carĭ tot caută sprijinul altora.

10787 ***Cine îşĭ caută stăpân, slugă va murì.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 152. — FR. DAMÉ, IV p. 99. — AL. GOROVEĬ, *publ. j. Suciava.*

Cine caută stăpân, slugă va murì.

I. G. VALENTINEANU, p. 42.

Acelaş înţeles ca la No. 10786, sub o formă ce-va maĭ energică.

10788 **Stăpân nu poţĭ ajunge, dar slugă când ĕĭ (veĭ) vré.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 132; II, p. 86.

Stăpân nu poţĭ ajunge, dar slugă tot-dé-una.

HINŢESCU, p. 180.

Domnu éste greŭ s'agĭungĭ, servitor poţĭ tută dziua.[1])

ANDREĬ AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 122.

Domnu ésti greŭ s'adjundzi, huzmichár poţĭ dzua tută.[2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 154.

Pentru ceĭ lipsiţĭ de orĭ-ce ambiţie.

---

[1]) Stăpân este greŭ s'ajungĭ, servitor poţĭ tótă ḑiua (în tot-dé-una).
[2]) Stăpân este greŭ s'ajungĭ, slugă poţĭ ḑioa tótă (în tot-dé-una).

10789 **Câtĭ sciĭ nicuchirlu nu li sciĭ musafirlu.**[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 164.

* *Câte scie nicuchirlu nu li scie musafirlu.*[2])

ÎLIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.* — C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonĭa.* — G. ZUCA, *stud. c. Permet, Albanĭa.*

Vedĭ *Cârcimar.*

Cel care exercită o meserie scie maĭ mult de cât cel care se uĭtă la el.

10790 **Şî însuşĭ stăpânul rîde.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 97.

Sĕ ḑice când însuşĭ cel ce greşasce sĕ miră dĕ greşala luĭ (GOLESCU).

10791 * △**Vaĭ de stăpânul care lasă laptele pe séma viţeluluĭ!**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pĭetroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Vedĭ *Lup, Óĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 2040.

10792 * △**Nu poţĭ sluji la doĭ stăpânĭ de odată.**

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, j. Vasluĭu.*

Nimene nu póte slujì la doĭ stăpânĭ.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 230.

Vedĭ *Domn.*

---

1) Câte scie stăpânul (caseĭ) nu scie óspele.
2) Idem.

1⁰ Nu poţĭ îndeplinì bine, deodată, douĕ slujbe cu totul deosebite.

2⁰ Nu te poţĭ conduce urmând douĕ principiĭ cu totul opuse. Acest din urmă înţeles îl are acéstă ḑicere în Sfînta Scriptură: nu poţĭ vedé de odată de corp şi de inimă; daca cauţĭ să dobândescĭ bunurile acesteĭ lumĭ veĭ perde ne-apĕrat bunurile lumeĭ celeĭ-l-alte.

10793 **Nu se pote slujì doĭ paronì.**[1])

Dr. Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 14.

Veḑĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 10792.

Nul ne peut servir deux maîtres.

Prov. Franc.

10794 **Unde nu e stăpân nicĭ Dumneḑeŭ.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 19. — Hinţescu, p. 180. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 168. — *Rom. Glumeţ*, I, p. 4.

* △ *Unde nu este (e) stăpân nu este (e) nicĭ Dumneḑeŭ.*

Semin. Centr., Buc., Cl. VII prin. P. Gârboviceanu, *prof.* — C. Bănulescu, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 1575.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω.[2])

Omer, *Iliad.*, L. II.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit.[3])

Prov. Lat.

---

[1]) Nu se póte sluji doĭ stăpânĭ.
[2]) Nu e bine ca mulţĭ să poruncéscă, să fie un singur rege.
[3]) Mulţimea poruncitorilor perdù Caria.

10795 **Stăpânul vinde şi telalul nu s' îndură să'l dea.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 65; III, p. 81.

Pentru cel sgârcit, care nu'ĭ place să vadă nicĭ pe altul pré darnic.

Le maistre donne
Serviteur grongne.

Prov. de Bouvelles XVI e Siècle.

10796 **Stăpânul scump învaţă (face) slugile hóţe.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 484.

* *La stăpânul scump, sluga hóţă.*

Bărbatul temĕtor îşĭ învaţă nevésta curvă, şi stăpânul scump sluga hóţă.

A. PANN, *Edit*, 1889, p. 105; II, p. 134.

Bărbatul temĕtor îşĭ învaţă nevésta cu nărav, şi stăpânul scump sluga hóţă.

A. PANN, *Archir*, p. 14.

Vedĭ *Bărbat.*

Ne-dând omuluĭ ce'ĭ trebue îl silescĭ să devie ne-cinstit.

10797 * △ **A fi (băgat) la stăpân.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 17.

A se băgà la stăpân.

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 231.

A urmà ideile, sfaturile saŭ poruncile altuĭa.

«Şi ăsta e la stăpân».

10798 * **A'şĭ găsì stăpân.**

Acelaş înţeles ca la No. 10778.

Il a trouvé son maître.

Prov. Franc.

STAROSTE

10799 **Maĭ mare peste maĭ micĭ**
Şi staroste de calicĭ.

G. IONNESCU-GION, *Ist. Bucur.*, p. 362.

In batjocură celor carĭ se mândresc pré mult, de o mică slujbă.

«La Bucurescĭ documentele ne arată pe Calicĭ locuind, încă din secolul XVI-lea, pe partea dréptă a Dîmboviţeĭ, dincolo de Baia Mitropolieĭ, şi maĭ dincolo de Livedea Gospod, câmpia Domnéscă, o întindere imensă . . .

«Pe acéstă întindere de pămînt se aflaŭ, acum 300 şi, póte acum 400 de anĭ, căsuţele, cocĭóbele, bordeele *Calicilor* din Bucurescĭ, avênd un puţ care, sub numele de *Puţul Calicilor*, figuréză în actele Mitropolieĭ ca hotar, ca punct de delimitare fórte însemnat, după cum vom vedé maĭ la vale.

«Un hrisov al mănăstireĭ Radu-Vodă ḑice : «se întindeaŭ spre moşia Lupescíĭ a Mănăstireĭ-Radu-Vodă, care moşie este din sus de drumul Poduluĭ Calicilor».

«Aci locuĭaŭ aceĭ bătuţĭ de Dumneḑeŭ, «carĭ, ca Simion Ciungul, Grigore Fulgeratul, Radu Orbul, Lisandru Ologul, Atinia Surda, Nichita Guşatul, Tudor Gură-Stricată, Gavrilă Gură-Puţintea şi Grigore ce are «cea nevoĭe» plecaŭ cu nóptea în cap ca să cerşéscă prin oraş, de la Bucurescenìĭ bogaţĭ şi sănĕtoşĭ.

«Aveaŭ staroste ales de eĭ, sub numele de *staroste de mişĕĭ* saŭ *staroste de calicĭ*. Domnul la început şi, maĭ în urmă, Mitropolia întărĭaŭ pe staroste, dându'ĭ carte de recunóscere şi putere de a judecà neînţelegerile dintre calicĭ. Poporul a nemurit pe acest staroste, cel din urmă pe trépta dregătorielor celor străvechĭ ale ţĕreĭ, prin locuţiunea hazlie şi ironică: «*maĭ mare peste maĭ micĭ, şi staroste de calicĭ*».» — *Ist. Bucur.*

STÉG

10800 □**Stégul cel maĭ vechĭu, cinstea ostaşuluĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 67.

Betera bandera, hvalaĕ capitanu.[1])

D-r Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 7.

Adică slujba îndelungată arată vrednicia omuluĭ (Golescu).

Bannière vieille, honneur du capitaine.

Trésor des Sentences, XVIe Siècle.

10801 * △ **A trimite stég.**

T. Bălăşel, *preot, com. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Vedĭ *Pinten.*

Acelaş înţeles ca la No. 10572.

10802 * △ **Mĭ-aĭ pătat stégu.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Adică m'aĭ dat de ruşine.

10803 **Cu stégul.**

Dim. Ţîchindeal, *Fab.* p. 358.

Adică pe faţă, fără sfiélă.

«Fără sfiélă şi, ce se ḑice, *ca şi cu stégul ḑioa*». — D. Ţîchindeal.

10804 * **A luà stégul.**

M. Pascal, *prof. j. Ilfov.*

A face un lucru pe faţă dar şi cu îndrăsnélă şi cam cu moţ.

---

[1]) Stégul vechĭu, onórea căpitanuluĭ.

10805 * △ **A închinà stégul.**

S. Fl. Marian, *Immorm.*, p. 92; *Tradiţ.*, *pop.*, p. 5 & 17. — Fr. Damé, IV, p. 102. — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — D-na E. Sevastos, *Nuv.*, p. 17. — Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — *Şezĕt.*, I, p. 114.

1⁰ A se supune.

«Dar zădarnică le-a fost tótă lupta şi vitejia ce-o arĕtară, căcĭ fiind óstea duşmană cu mult maĭ mare şi maĭ tare de cât dînşiĭ, ĭară împĕratul, care o cârmuĭà, cu mult maĭ ajuns de cap şi maĭ vrednic de cât Paşa lor, în scurt timp fură bătuţĭ şi, vrênd ne-vrênd, trebuiră *să închine stégul* şi să se supue duşmanilor.» — S. Fl. Marian.

2⁰ A murì.

«De nu mi'ĭ ascultà nicĭ acuma *ţi'ĭ închinat stégul.*» — E. Sevastos.

«In unele case din Moldova erà maĭ de mult datină de a se scóte mortul după îmbrăcare afară pe tîrnaţ, şi atuncĭ se rĕdicà de-asuprà luĭ pe casă un stég.

«In Transilvania, şi anume în ţinutul Năsĕudului, asemenea stégu se rĕdică şi astă-ḑĭ în turnul bisericeĭ séŭ în clopotniţă, dar numaĭ când móre vre-o fată mare saŭ vre-un fecĭor holteĭu, adică care, cât a fost în vĭéţă, a apucat a intra între ceĭ-l-alţĭ fecĭorĭ în joc.

«Acest stég, care stă şése sĕptĕmânĭ în locul unde s'a pus, are formă pătrată în mărime cam de patru decimetri şi e de colóre albă, împodobit cu florĭ şi maĭ ales cu bărbănoc.

«De la datina rĕdicăreĭ acestuĭ stég se vede că vine şi ḑicala «*a 'nchinat stégul*» care însemnéză atâta cât, *a murit*, şi care e fórte respândită, nu numaĭ la Româniĭ din Transilvania, ci şi la ceĭ din Bucovina şi cu deosebire în acele sate aĭ căror locuitorĭ, cea maĭ mare parte, se trag tocmaĭ din ţinutul Năsĕuduluĭ şi al Sân-Gĭorgĭuluĭ.

«Tot aice e locul să însemnăm că, dintru început, punerea saŭ rĕdicarea stéguluĭ acestuĭa se va fi exprimat pentru verbul *a închinà*, căcĭ numaĭ aşa ne putem explica ḑicala «*a închinà stégul*».

«In Bucovina, precum şi în unele părţĭ ale Moldoveĭ, cum móre şi se aşéḑă cine-va pe laiţă saŭ pe masă, anunţându-i-se preotuluĭ local trista întîmplare, şi rugându'l a dispune ca să se tragă clopotele după cel repausat, se aduce de la biserică o cruce saŭ un prapur, care se razimă apoĭ de streşina caseĭ, în care se află mortul şi anume, dacă e cu putinţă, în partea despre rĕsărit . . .

«Prapurul din Bucovina şi din Moldova înlocuesc stégul Românilor din ţinutul Năsĕuduluĭ. El servesce ca semn, că în casa respectivă se află un mort». — *Immorm.*

Baisser pavillon.
Rendre les armes.

Prov. Franc.

STEMĂ

10806 * △ **A fi cu stema 'n frunte.**

St. I. Tuţescu, *înv. c. Catanele, j. Olt.*

Vedĭ *Stea.*

1⁰ Omul cu minte, drept, cinstit.
2⁰ Cu o posiţie înaltă, cu vadă.

STRUNĂ

10807 * △ **A 'ĭ cântà în strună.**

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

* △ *A'ĭ bate 'n strună.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Floresci, j. Tutova.*

Vedĭ *Bìzoĭu, Hangu, Ison.*

Acelaş înţeles ca la No. 10138.

10808 **O întórce pe altă strună.**

S. Fl. Marian, *Tradit., Pop.*, p. 349. — Fr. Damé, IV, p. 119.

1⁰ A'şĭ schimbà părerile.

Changer son fusil d'épaule.

Prov. Franc.

2⁰ A'şĭ schimbà modul de a vorbì. Te linguşeà şi începe a te ameninţà, etc.

Changer de ton.

Prov. Franc.

10809 * △ **Tréba merge strună.**

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 205 & 369. — Fr. Damé, IV, p. 119.— Gavr. Onişor, *prof. c. Avramescĭ, jud. Tutova.* — V. Alexandri, *Teatr.*, p. 744. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — C. Teodorescu, *înv. com. Lipova, j. Vasluĭu.*

*Lucrurile merg strună.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 113.

Vedĭ *Ibrişin*.

Acelaş înţeles ca la No. 7184.

«Bĭetul Négoĭe vĕḑù că începe a dà îndĕrĕt, *lucrurile nu'ĭ maĭ mergéŭ strună* ca maĭ 'nainte». — P. ISPIRESCU.

Tout va comme sur des roulettes.

Prov. Franc.

10810 ***Strună.**

Adică drept, fără ocol.

«Se duce *strună* la casa moşuluĭ».

STRUNĂ

10811 ***'I-a pus struna la gură.**

AL. ODOBESCU, *Oper.*, — FR. DAMÉ, IV, p. 119.

Vedĭ *Frîŭ*.

Adică l'a stăpânit.

«Glóta abia *o ţineà în strună* un şirég de dorobanţĭ». — AL. ODOBESCU.

A STRUNÌ

10812 ***A strunì.**

A ţine în frîŭ pre cine-va, a'l duce după plac.

«Voĭu priveghìà nurorile, le-oĭu pune la lucru, le-oĭu *strunì*». — I. CREANGĂ.

Tenir la bride haute à quelqu'un.

Prov. Franc.

SULĂ

10813 **Sula de aur zidul pătrunde.**

MIRON COSTIN, *Letop. Mold.*, I. p. 259.

Sula de aur zidul pătrunde şi lacomia îşĭ vinde némul şi moşia.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 104.

Sula de aur zidurile pătrunde.

DIM. CANTEMIR. *Ist. Ierogl.*, p. 305.

* △ *Sula de aur zidurile pătrunde, şi lacomia îşĭ vinde némul şi moşia.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Veḑĭ *Sabĭe, Săgétă, Suliţă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10647.

«Spun ómeniĭ bětrânĭ de pre acele vremurĭ, cum să hie agĭuns cu darurĭ Ieremia-Vodă la Başta Giorgi, pentru să omóre pre Mihaĭ-Vodă. Care lucru póte să hie că, ce nu lucrézä în lume avuţia! Baniĭ rěscolesc în lume împěrăţiile şi marĭ cetăţĭ surpă, cum ḑice un cuvînt Leşesc : *sula de aur zidul pătrunde.*» — MIRON COSTIN.

Miron Costin a trăit de la 1630 la 1691 ĭar Dimitrie Cantemir de la 1673 la 1723. In acest scurt interval de timp (1691—1723) ḑicerea care, pentru Costin este leşéscă, devine moldovenéscă pentru principele Cantemir. Avem ast-fet data precisă când acest proverb a intrat în limba nóstră.

Este singurul cas când am putut stabilì, într'un mod absolut neîndoĭos, adoptarea unuĭ proverb străin.

10814 * **Sula şi căciula.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 288. — M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.* — FR. DAMÉ, *Dict.* IV, p. 127.

Pentru omul sărac; a nu avé de cât meritul sĕŭ personal.

Se aude o variantă a acesteĭ ḑicerĭ care nu se póte dà.

«Bine; să mĕ însor, rĕspunse flăcăĭaşul, dară eŭ n'am de nicĭ unele. Sunt golan precum mĕ veḑĭ: *sula şi căciula.*» — P. ISPIRESCU.

N'avoir que la cape el l'épée.

Prov. Franc.

10815 * △ **A'ĭ pune sula în córtă.**

A. DE CIHAC, *Dict. Etym.*, I, p. 270. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 953 & 1372. — E. I. PATRICIŬ G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Par'că 'ĭ pune sula 'n córtă.*

A. PANN, II, p. 159. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Veḑĭ *Suliţă.*

Când îl zoresce, îl silesce de a face ce-va.

Lui mettre l'épée dans les reins.

Prov. Franc.

SULIŢĂ

Veḑĭ *Vodă.*

10816 * △ **Bate-te cu suliţĭ de argint că veĭ biruì.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Veḑĭ *Sabĭe, Săgétă, Sulă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10813.

10817 **Cine este învěţat la sapă să nu s'apuce de suliţĭ.**

Bertoldo apud GASTER, *Crest.* II, p. 120.

Vedĭ *Călare.*

Fie-care să rĕmână ce l'a făcut Dumneḑeŭ. Mojicul nu va rîvnì la boerie.

10818 **Suliţă fără bold nicĭ cum veĭ găsì.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 65.

Adică cumplit fără cruḑime (GOLESCU).

10819 **Suliţa orì şi unde nu se póte ascunde.**

A. PANN, I, p. 29.—HINŢESCU, p. 182.

*△ *Suliţa în traistă nu se póte ascunde.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Pentru minciunĭ.

10820 **De sĕ póte ascunde suliţa în sac.**

DIM. CANTEMIR, *Hron.*, II, p. 21.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.*, p. 1822.

Daca nu se va dovedì de mincinos.

10821 **Suliţa cu bold tîmp.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 65. *Asem.*, p. 170.

Adică stăpân straşnic, dar cu îndurare (GOLESCU).

10822 **După hărţag cu suliţa în spinĭ.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.*, p. 238.

Vedĭ *Căpenég.*

Acelaş înţeles ca la No. 6875.

10823 *A pune cuĭ-va sulița în cóste.

Gazet. Pop., I. No. 256. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Sulă.*

Acelaş înțeles ca la No. 10815.

10824 *A'ĭ pune sulița în gât.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Acelaş înțeles ca la No. 10823.

10825 Cât ajungĭ cu sulița.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 216.

Adică fórte aprópe.

10826 *De douĕ sulițe.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 82.

Adică cam târḑiŭ, la un cés cam înaintat.

«Căḑù ca un mort, fără să se pótă deşteptà de cât tocmaĭ când sórele erà rĕdicat *de douĕ sulițe.*» — P. ISPIRESCU.

10827 *De treĭ sulițe.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 254.

Târḑiŭ de tot.

«Când se deşteptă, ce să vedețĭ D-vóstră? Sórele rĕsărise de mult şi se urcase ca *de treĭ sulițe.*» — P. ISPIRESCU.

SURLĂ

10828 *A dà în surle.

M. CANIAN, *public. j. Iaşĭ.*

A se bucurà.

ŞUŞANEA

Vedĭ *Gol.*

TABAC

10829 *** △Colb eştĭ tu, colb îĭ şi tăbacu.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrověţ, j. Vasluĭu.*

Mě înţepĭ tu, dar şi eŭ sunt colţos, tare de clanţ, te înţep şi maĭ tare.
Tabac e luat aci ca sinonim de lucru měrunt.

TABĂRĂ

10830 ***A lăsà tabără.**

FR. DAMÉ, IV, p. 135.

Adică grămadă, una peste alta.

«Aŭ plecat lăsând tóte lucrurile *tabără.*»

TÂMBARE

Vedĭ *Iórnă.*

TARARA

10831 *** △Tarara nemţéscă.**

P. ISPIRESCU, *Snóve, Edit.* II, 1879, p. 116. — VARRON, p. 66. — T. BĂLĂŞEL *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Când cine-va repetă, fără sfîrşit, tot aceleaşĭ vorbe, tot acelaş cântec.
Vedĭ în Varron, T. Bălăşel şi P. Ispirescu deosebite variante ale snóveĭ privitóre la acéstă ḑicere.

SNÓVĂ

Odată se întîlnesce Némţu cu dracu. Din una, din alta încep a se lăudà amîndoï.— Ba că eŭ sciŭ un cântec lung şi frumos ḑiceà Némţu.

— Ba eŭ sciŭ unu şi maï frumos şi maï lung de cât al tĕu, ḑicea dracu.

Ăla că e al luï maï lung; ăla-l-alt ba ca al luï e maï lung.

— Sciï una, mĕ drace? întrébă Némţu.

— Sciŭ mĕ Némţule, dacă mi-ĕï spune, rĕspunse dracu.

— Haï să facem prinsóre amîndoï: eŭ să te port pe tine în cârcă până ţi'ï cântà cântecu şi, la urmă, să mĕ porţï şi tu pe mine până mi-oï cântà cântecu meŭ. Aşa se vede al cuï cântec e maï lung, dacă o fi al tĕŭ maï lung, oïu rĕmâne eŭ înşelat, de te-oï purtà maï mult în cîrcă.

Dracu sĕ învoì cu plăcere, şi prinsórea se făcù între eï.

Dracu, ţîştï! în spinarea Némţuluï; mi-se aşeză frumuşel în cârcă şi îşï începù cântecul. El cântă tóte cântecile din lume căcï, veḑï d-ta, el ca un drac ce erà, le aflase pe tóte din fir până în aţă! Mĕ rog, dracu unde nu se vîră, şi la ce nu-l taïe capu?

Şi aşa cântă drăcuţu nostru, fi-iar, códa în bîtă, un an încheïat, la cântece, în spinarea bïetuluï Némţ. Némţu îl purtă în cârcă, fără să scótă graïu. Prinsóre nu erà?

La anu se dete dracu jos din cârca Némţuluï şi-ï ḑise rînjind.

Suï acum şi tu Némţule de-ţï fă damblaua, că ţï-e rîndu.

Némţu n'aşteptă să-ï ḑică de douĕ orï şi, numaï de cât, hăp! în cârca draculuï şi îşï încolăci frumos mâinile şi picïórele pe după gâtul draculuï.

Işï drese glasu şi îşï începù cântecu:

Tara-ra, tara ra!
Tara ra, tara ra!

Aşa o începù şi aşa o ţinù tot într'una un an încheïat.

La anu, dracu îl întrebă:

Maï aï mult, mĕ Némţule?

— Eeeee! he! drace, drace! am de furcă, eŭ nicï n'am început bine!

Dracu înghiţì şi Némţu îşï luă cântecu înainte!

Tara ra, tara-ra
Tara ra, tara-ra!

O duse aşa alt an încheïat, şi aşa făcù doï anï în cârca draculuï.

La doï anï, dracu întrebă ïar pe Némţ:

— Maï aï mult, mĕ Némţule?

— Maï am drace, maï am, cum să n'am!

Dracu înghiţì ïar în sec şi Némţu îşï luă ïar cântecu!

Tara-ra, tara-ra!
Tara-ra, tara-ra!

Şi o maï tărărăi Némţu alt an întreg în cârca draculuï. La ăl d'al treilea an, dracu ïar întrebă pe Némţ:

— Şi adică, maĭ aĭ de gând să staĭ mult în spinarea mea, mĕ Némţule

— Până mi-oĭ isprâvì cântecul. Ce nu ne-a fost prinsórea aşa?

— Ba aşa, dar maĭ aĭ mult?

— Sunt la jumĕtate.

— Bine să vedem!

Şi dracu înghiţi în sec, ĭar Némţu începù ĭar să tărărăe. Şi o maĭ tărărăì, cinstiţĭ boerĭ, alt an încheĭat, în cârca bĭetuluĭ drac, şi făcù, nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin, de cât numaĭ patru anişorĭ în cârca luĭ michiduţă.

La ăl d'al patrulea an, dracu întrebă ĭar pe Némţ:

— Până când aĭ să mĕ maĭ tărărăĭ cu tararaua aĭa afurisită, mĕ Némţule, că mĭ-aĭ împuiat urechile şi mĭ-aĭ rupt şalele?

— Până mi-oĭ cântà cântecu. Ce or te supĕraşĭ, mĕ drace?

— Supĕrat, nesupĕrat, eŭ te întreb maĭ aĭ mult la istoria aĭa de tarara?

— Maĭ am, negreşit că maĭ am; da ce?

— Nimic.

Dracu înghiţi şi merse înainte cu Némţu în cârcă. Il maĭ purtă un an de ḑile şi Némţu îĭ maĭ cântă tararaua luĭ alt an la ureche. Şi aşa se făcură cincĭ anĭ de când Némţu cântà tararaua şi de când dracu îl purtà într'una în cârcă. Ţi-era maĭ mare mila, să veḑĭ pe bĭetu drac cocoşat cu namila de Némţ în cârcă!

La cincĭ anĭ, îl umpluse necazul pe bĭetu drac şi ĭar întrebă pe Némţ cu binişoru.

— Mĕ Némţule, lasă gluma la o parte şi spune-mĭ drept, cât maĭ aĭ la afurisita aĭa de tarara?

— Maĭ am mult drace, maĭ am de vre-o câţĭ-va anĭ!

Dracu nicĭ una, nicĭ alta: poc! cu Némţu de pămînt şi, tiutiŭ! băete. Dracu fugì de frica Némţuluĭ şi nicĭ în urmă nu se maĭ uĭtă.

Némţuluĭ îĭ plesniră şi nădragiĭ în cur, când îl trînti dracu de pămênt, aşa de cu sete îl lĕpădase.

Şi d'atuncĭ a rĕmas de aŭ Nemţiĭ turu nădragilor petecit, şi tot de atuncĭ a rĕmas şi vorba cu *tararaua nemţéscă*.

TĂRBACĂ

10832 * △ **A dà prin tărbacă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭ*.

A luà la tărbacă.

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 797.

Veḑĭ *Tărbăcélă*.

1⁰ A'şĭ rîde de cine-va, a'l luà la vale.

2⁰ A'l bate.

Un obiceiŭ, pe care 'l întîlnim, în tóte ţĕrile locuite de Românĭ, a dat nascere ḑicereĭ ce ne ocupă.

In *Ţéra Românéscă* şi, în deosebĭ în judeţele Rîmnicu-Sărat, Ialomiţa, Brăila, Prahova, Ilfov, Vlaşca, e obiceĭul de a *se dà* cânii *prin tărbacă*, în ḑioa de Luni după lăsatul seculuĭ.

După cum ne arată D-na Nădejde, până acum câţĭ-va anĭ, se aşeḑaŭ în acea ḑi, în Bucurescĭ, două tărbace: una la bariera Herăstrăŭ şi alta în mahalaua Tabacĭ. Tarbaca constă din două lemne destul de gróse şi lungĭ, cam de vre-o patru metri, carĭ sunt ţinute în sus, împreună la vîrf, de doĭ bărbaţĭ. Lemnele aŭ la capĕtul de sus câte un belcĭug, prin care trece o funie, ale căreĭ capete sunt legate de alte două prăjinĭ, ţinute în sus de alţĭ doĭ inşĭ. Frînghia care se cobóră în mijlocul celor două lemne d'întâĭ, e rĕsucită, şi are lăsat jos, un loc cât póte să intre corpul câneluĭ. Laţul se numesce *jujĕŭ* saŭ *jugăŭ*. Lumea, maĭ ales băeţiĭ, prind şi aduc câniĭ la tărbacă. Animalul este vîrît cu mijlocul în laţ. Pe unele locurĭ ómeniĭ aŭ şi un instrument de lemn cu reglĭturĭ, de-a curmezişul, cu care frécă partea dindĕrăt a câneluĭ, mustrându'l cu tot felul de cuvinte glumeţe. In urmă ceĭ doĭ inşĭ carĭ ţin capetele funieĭ cu prăjinele le trag, laţul desucindu-se învîrtesce animalul până sĕ desucesce tótă funia, şi cânele scapă, ameţit, năuc, şi de maĭ póte umblà fuge. Adese-orĭ însă cade mort în urma chinuluĭ la care a fost supus.

Domnul S. Popescu ne dă în Şezătórea, o descriere a *jujeuluĭ*, ast-fel cum se obicĭnuesce în comuna Tona, j. Ialomiţa, descriere care nu se deosebesce întru nimic de cea din Bucurescĭ.

In *Dobrogea* şi, în deosebĭ, în satele românescĭ înşirate pe malul Dunăreĭ, în cea d'întâĭ ḑi a postuluĭ mare, care ḑi se numesce *jîjĕŭ*, se chinuesc câniĭ ca şi în Ţéra-Românéscă.

D. Bolintinénu, în călĕtoria sa la Româniĭ din Macedonia, spune că la Româniĭ din *Tesalia, Macedonia* şi *Albania* e obiceĭul de a se bate câniĭ în o anumită ḑi, din luna luĭ Februarie.

D-na Nădejde, după afirmările vestituluĭ între Românĭ, Badea Cârţan, ne arată că acelaş obiceĭŭ se întîlnesce în *Ţéra-Făgăraşuluĭ*.

In privinţa origineĭ acestuĭ obiceĭŭ sunt două păreri cu totul osebite.

Cea maĭ rĕspândită, şi cea maĭ probabilă în acelaş timp, este că obiceĭul de a se da câniĭ în tărbacă obiceĭŭ curat românesc, ne vine în linie dréptă de la Ro-

manĭ carĭ, bătéŭ şi dînşiĭ cânii la o anumită dată. Cânii s'ar băté fiind-că ne-păḑind bine Capitolul, acesta erà cât p'acì să fie luat de Gallĭ dacă gâscele nu ar fi dat alarma.[1])

Ceea ce ne îndreptăţesce a crede că acéstă părere este justă este faptul că, în deosebite localităţĭ şi, maĭ ales în Vlaşca, în ḑioa când se daŭ cânii în tărbacă, gâscele sunt căutate cu o deosebită îngrijire, şi chĭar în unele sate, plimbate în căruţe în mijlocul urărilor şi sub privirile bine-voitóre ale locuitorilor.

TĂRBĂCÉLĂ

Veḑĭ *Gură*.

10833 *A dà în tărbăcélă.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 36. — Lazar Şăineanu, *Semas.*, p. 355.

* *A'l dà prin tărbăcélă.*

G. Poboran, *înv. c. Slatina, j. Olt.*

A luà în târbăcélă.

P. Ispirescu, *Leg.*, p. 108.

* △ *A'l dà rĕŭ în tăbârcélă.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Simila, j. Tutova.*

A trece din gură în gură ca cânii prin tărbăcélă.

Baronzi, p. 40.

Acelaş înţeles ca la No. 10832.

---

[1]) Tanto silentio in summum evasere est non custodes solum fallerent, sed ne canes quidem sollicitum animal ad nocturnos strepitus exitarent, anseres non fefellere, quibus sacris Junonis in summa inopia cibi tamen abstinebatur, quæ res saluti fuit. — *Tit. Liv. V, p. 71.*

Vru el să le spue cine a fost brósca, dară nu'ĭ deteră răgaz, căcĭ îĭ luaŭ vorba din gură, *şi'l cam dedéŭ în tărbăcélă* cu graĭurĭ care maĭ de care păcălitóre. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 36.

A TĂRBĂCÌ

10834 ***A tărbăcì pre cine-va.**

1⁰ A'şĭ bate joc de cine-va; a'ĭ trage o săpunélă.
2⁰ A'l bate.

A SE TĂRBĂCÌ

10835 **A se tărbăcì.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 129.

A se murdărì.

«Scrófa, făcù ce făcù, se svîrcolì prin ăl noroĭu şi *se tărbăcì*, de nu o maĭ cunosceaĭ, scrófă e, orĭ ce dracu e». — P. ISPIRESCU.

TÉCĂ

10836 ***Moş-Técă.**

Poreclă ce se dă militarilor cu ideĭ ruginite, proştĭ şi sentenţioşĭ.

C'est un Ramollot.

Prov. Franc.

TARE

Vedĭ *Cap. V, c. Tare.*

10837 **Cel maĭ tare róde osul cel maĭ mare.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 77.

Adică cel maĭ puternic ĭeà parte maĭ mare (GOLESCU).

10838 * △ **Cel maĭ tare e şi maĭ mare.**

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos, j. Argeş.* — C. NEGRUZZI, I, p. 248.

Vedĭ *Mare.*

Puterea îţĭ aduce cinste şi mărire; cel avut e şi maĭ respectat.

10839 * **Tare şi mare.**

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 123.

Vedĭ *Mare.*

Acelaş înţeles ca la No. 10241.

«Ajunsese ca el să fie *tare şi mare* în pădure. Nu erà cine să 'ĭ sté împotrivă. De multe orĭ nu venea cu ḑilele p'a-casă». — P. ISPIRESCU.

TATĂ

Vedĭ *Armăsar, Cărbune, Măgar, Moldovan, a Murì, Nuntă, Rus, Somn, Suflet, Vacă.*

10840 **Bine-cuvîntarea tatăluĭ întăresce casele fiilor, éră blăstemul mameĭ le desrădecinéză temeliile.**

I. IONESCU, *Cart. Cit.*, II, p. 87.

Vedĭ *Părinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10552.
Acéstă ḑicere este luată întocmaĭ din Biblie. Vedĭ *Sirah,* III, 4.—VII, 10.—XII, 14.

10841 △ **Blestemul de tată**
Ca stana de pétră.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 438.

Vedĭ *Mumă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10840.

Blăstemul de la tata
In lume n'a fost vr'o dată.
Aşa'ĭ în Ţéra Românéscă,
Unde'ĭ pânea voinicéscă,
S'aĭbă să se pomenéscă.

Poes Pop.

10842 **Până tata ură**
Copiiĭ se satură.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 60.

Arată ne-răbdare şî ne-plăcere (GOLESCU).

10843 **Pe capul tatiĭ nu mĕ duc de géba.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 13; I, p. 54.

Când nu vrem să facem ce-va fără rĕsplată.

— Eĭ bine, dar ce-mĭ daĭ? bĕtrâna întrébă.
Că *pe capul tatiĭ nu mĕ duc de géba.*
— Bucuros, rĕspunse pe loc voĭu fi gata
Să'ţĭ daŭ o pereche papucĭ galbenĭ plată.

A. PANN.

10844 **Ce folos că tată-tĕŭ a fost om, daca tu eştĭ ne-om!**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 401.

Ce folos că tată tĕŭ a fost om de trébă, daca tu eştĭ marţafoĭu.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 146.

Vedĭ *Domn.*

Acelaş înţeles ca la No. 9976.

10845 ***Ficĭorlu cu doĭ tâtâni armâne fără fes.**[1])

D. DAN, *stud. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 1558 & 1559.

[1]) Băetul cu doĭ taţĭ, rĕmâne fără fes.

Communiter negligitur quod communiter possidetur.[1])

Prov. Lat.

L'âne du commun est le plus mal bâté.

Prov. Franc.

10846 **Unde dă tata cresce carnea.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 456.

Vedĭ *Mumă*.

Acelaş înţeles ca la No. 10337.

10847 **Tata să trăĭéscă, capete multe.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 68; *Asem.*, p. 195.

Adică când cel maĭ mare îşĭ are puterea sa nu ne pasă dĕ păgubĭ, avênd capitalul întreg (GOLESCU).

10848 **Vino, tată, să'ţĭ arĕt moşiile!**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

* *Haĭ, tată, să'ţĭ arĕt moşiile!*

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

* △ *Vino, tată, să'ţĭ arĕt hotarĕle.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.*

Haĭ, tată, să'ţĭ arĕt hotarele.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 623.

Sĕ dice pentru ceĭ ce vor să se arate că sciŭ maĭ bine, de cât ceĭ bĕtrânĭ, cele trecute (GOLESCU).

---

[1]) Nimenĭ nu îngrijesce de lucrul care aparţine tutulor.

Ὗς Ἀθηνᾶν. [1])

Prov. Elin.

Sus Minervam. [2])

Prov. Lat.

C'est Gros-Jean qui remontre à son curé.

Prov. Franc.

10849 Vino, tată, să'ţĭ arĕt pe mama.

A. Pann, III, p. 154.

* △ *Haĭde, tată, să'ţĭ arĕt pre mama.*

C. Negruzzi, I, p. 250. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10848.

Piscem natare doces. [3])

Prov. Lat.

10850 *Haĭ, tată, să'ţĭ arĕt ţîţa mameĭ.

I. Bănescu, *prof. j. Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 10849.

10851 * △ Ce feliŭ e tata e şi fiul.

Gr. Alexandrescu, *magistr., j. Putna.*

Vedĭ *Mumă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10340.

Φεῦ, φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.

Euripid.

---

[1]) Porcul (învaţă) pe Minerva.
[2]) Idem.
[3]) Vreĭ să învețĭ pescele să înnóte.

Nunquam ex malo patre bonus filius.

Prov. Lat.

10852 **Mancĭa vota se se face lu cĭace şi lu maĭe.**[1])

D-r FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 13.

Cea d'întâĭ greşélă a unuĭ om se ĭértă.

Per una volte si perdona.[2])

Prov. Ital.

10853 **Fă-mĕ, tată, să'ţĭ sémĕn.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Vedĭ *Mumă.*

A se adăogà ca variantă la No. 5941.

10854 **Tatăl aduce paĭele ca aurul, fiul resipesce aurul ca paĭele.**

D-na E. B. MAWR, p. 107.

Ne-asemĕnare între părinţĭ şi copiĭ; ceĭ d'întâĭ adună şi ceĭ-l-alţĭ risipesc.

A père avare, fils prodigue.

Prov. Franc.

A padre quadagnatore, figlio spenditore.[3])

Prov. Ital.

A padre ganador, hijo despendedor.[4])

Prov. Span.

---

[1]) Odată să se face tatiĭ şi mamiĭ.
[2]) Pentru odată se ĭértă.
[3]) Părinte strîngĕtor, fiŭ risipitor.
[4]) Părinte strîngĕtor, fiŭ risipitor.

Was ein Vater kann erwerben,
Kann ein böser Sohn verderben.[1])

Prov. Germ.

A miserly father, makes a prodigal son.[2])

Prov. Engl.

10855 * △ — **Haĭ, tată, să te vînd!**
— Cum, băete?
— Cât o să cer eŭ nu te cumpĕră nimenĭ.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescĭ, j. Tutova.*

* *Haĭ, tată, să te vînd!*

Vedĭ *Mumă.*

Acelaş înţeles ca la No. 10347.

10856 * **Urît tată l'a făcut (a avut).**

A. PANN, II, p. 139.

* △ *Urît tată a maĭ avut.*

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 180. — GR. JIPESCU, *Lumina*, I, p. 264. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Urît tată a avut,
Să'ĭ semene l'a făcut.

A. PANN, I, p. 4. — HINŢESCU, p. 184.

Când un om e urît la faţă.

10857 * **Prost tată a avut.**

Pentru cel prost, şi, precum maĭ dice Românul: *tótă a luĭ nerodie, îĭ e de la părinţĭ moşie.*

---

[1]) Ce póte câştiga un tată, póte strică un fiŭ rĕŭ.
[2]) Un tată sgîrcit, face un fiŭ risipitor.

10858 In nădejdea tatii móre mama.

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 59; III, p. 73. — Hințescu, p. 117.

Nu 'ți lăsà afacerile în séma altora.

10859 In nădejdea tatii rĕmâne mama stérpă.

P. Ispirescu, *Leg.*, I, 1872, p. 174. — Hințescu, p. 116.

* △ *Cu nădejdea tateĭ rĕmâne mama stérpă.*

G. Madan, *c. Trușenĭ, țin. Chisĕnĕŭ, Basarabia.* — C. Teodorescu, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Acelaș înțeles ca la No. 10858.

10860 * △ In nădejdea tateĭ rĕmâne mama fată mare.

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzĕŭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 10859.

10861 Tatal ḑece fiĭ hrănesce,
Și le împlinesce tóte;
Dar pe el, de sărăcesce,
Un fiŭ a'l hrănì nu póte.

A. Pann, II, p. 41. — Hințescu, p. 185.

* *Un tată póte să hrănéscă ḑece fiĭ, dar ḑece fiĭ nu pot să hrănéscă un tată.*

Veḑĭ *Stăpân.*

1⁰ Arată dragostea părintelui și lipsa de recunoscință a copiilor.
2⁰ Acelaș înțeles ca la No. 10761.

Un padre alimenta dieci figli e dieci figli non posson alimentare un padre.[1])

Prov. Neapol.

Un padre para cien hiejos, y no cien hijos para un pader.[2])

Prov. Span.

Ein Vater kann eher zehn Kinder ernähren, als zehn Kinder einen Vater.[3])

Prov. Germ.

In bab po pli tgiunsch nutrir diesch affons, ca diesch affons in bab.[4])

Prov. Retoromanş.

Een vader kan beter tien kinderen onderhonden, dan tien kinderen eenen vader.[5])

Prov. Oland.

10862 *Ce 'ĭ-o fi tatiĭ 'ĭ-o fi şi mamiĭ.

D-na EUGENIA ZANNE, *c. Bucurescĭ, j. Ilfov.*

Vedĭ *Mumă.*

Ce va fi unuĭa va fi şi altuĭa.

10863 — Carĭ ţĭ-u tată, mulă?
— Eapa ñ-ésti mumă.[6])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 155.

Vedĭ *Armăsar.*

Acelaş înţeles ca la No. 1291 & 1602.

---

1) Un tată hrănesce ḑece fiĭ şi ḑece fiĭ nu pot hrănì un tată.
2) Un tată pentru o sută de fiĭ, şi nu o sută de fiĭ pentru un tată.
3) Un tată póte maĭ de grabă să nutréscă ḑece copiĭ, de cât ḑece copiĭ un tată.
4) Un tată póte maĭ de grabă să nutréscă ḑece copiĭ, de cât ḑece copiĭ un tată.
5) Un tată póte maĭ bine să întreţină ḑece copiĭ, de cât ḑece copiĭ un tată.
6) Care ţĭ-e tată, catîră? — Iépa mĭ-este mumă.

10864 ***A învĕţà pe tată sĕŭ să facă copiĭ.**

D-na E. B. MAWR, p 76.

**Să învețĭ pe tată tĕŭ să facă copiĭ.*

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Când vreĭ să învețĭ pre unul lucrurĭ pe care le scie maĭ bine de cât tine.

10865 ***Bucăţică ruptă (din) tată-sĕŭ.**

BENGESCU, *Conv. Liter.*, XI, p. 60.

Arată o mare asemĕnare între tată şi fiu.

10866 *** △Isbit capu lu tată-so.**

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 10865.

10867 ***E tată-sĕŭ în picere.**

Acelaş înţeles ca la No. 10865, cu deosebire că nu se ḑice de cât atuncĭ când tatăl a murit, şi se adaogă de obiceĭu: *să nu fie de o mĕsură.*

10868 *** △Samênă cu tatŭ-so, numaĭ potcapul îĭ lipsesce.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Avrămescĭ, j. Tutova.*

Când mumă-sa nu l'a făcut cu tată-sĕŭ.

10869 **Par'că 'ĭ-a făcut un tată şi o mumă.**

A. PANN, II, p. 136. — HINŢESCU, p. 184.

* *Par'că sunt de un tată și o mamă.*

D-na Z. Juvara, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Sunt de o potrivă. Sĕ ḑice maĭ ales pentru ceĭ rĕĭ saŭ proștĭ.

10870 * △ **Făcut de nouĕ tațĭ și isprăvit de un călugăr bét.**

I. Arbore, *ing. c. Buzĕŭ, j. Buzĕŭ.*

* △ *Inceput de ḑece tațĭ și sfîrșit de un călugăr chĭor.*

D-na V. Budișteanu, *j. Ilfov.*

Fecĭor de lele și cu apucăturĭ rele.

10871 * **Na ți-o gata,**
De la tata.

Maior P. Budișteanu, *j. Ilfov.*

1) E lucru gata.
2) Când socru trăesce cu noră sa.

10872 * △ **A cere pe un lucru cât dracu pe tată-sĕŭ.**

D-na Z. Juvara, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Veḑĭ *Mumă.*

Adică mult maĭ mult de cât i se póte dà.

10873 * △ **De când tetea flăcăŭ.**

E. I. Patricĭŭ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭŭ.*

Veḑĭ *Bunică, Mumă.*

Vrênd să arăte vechimea trebeĭ.

10874 * △Mi 'ĭ ca şi un tată.

C. Teodorescu, înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.

Mĕ învaţă bine, îngrijesce de mine.

10875 * △Se lĕpĕdă şi de tată-sĕŭ.

Iul. Grofşoreanu, prof. com. Galşa, comit. Arad, Ungaria.

Nu vré să scie de nimenĭ şi de nimic. Sĕ ḑice maĭ ales pentru cel egoist.

10876 * △Par'că am omorît pe tata (moşu-meŭ).

Teodorescu-Chirilenau, înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.

Veḑĭ *Muma.*

De un bărbat când îĭ merge rĕŭ.

10877 *N'are taĭca (tetea) ca ţĭ-ar dà.

Când ni sĕ cere un lucru care nu stă în puterea nóstră ca să'l dăm.

Veḑĭ Dim. Stăncescu, *Basme*, p. 94.

N'AĬ MÂNCÀ CEVA

Dus pe gândurĭ e ţigan ul
Că'ĭ bolnav un purădel
Şi ca tată, ce să facă,
Şéde bĭetul lângă el.

*

— N'aĭ mâncà ce-va l'întrébă.
— Valeŭ, teteo, ba'ş mâncà
Nisce puĭ cu cĭulama.
— *N'are tetea că ţĭ ar dà.*

*

— Dară brânză cu smântână,
Dómne, teteo, tare 'mĭ place!
— D'apoĭ mie purădică;
Dară n'am, de, n'am ce'ţĭ face.
N'am de aste, dragul teteĭ,
Că ţĭ-aş dà şi pré ţĭ-aş dà
Ian maĭ spune şi alt ce-va.

*

— Valeŭ, teteo, dă-mĭ atunce
Pâne caldă și cu mĭere.
— Vaĭ, băete, nu maĭ cere,
Eŭ nici pâne n'am săracul,
Dară mĭere d'unde dracul!

*

— Lasă, teteo, dă-mĭ atunce
O bucată de friptură.
Par'caș trage așa fĭerbinte
O bucată, sciĭ, prin gură.
— Heĭ, și tetea ţĭ-ar mâncà;
N'are tetea că ţi-ar dà.
Spune-un alt-fel de mâncare
Numaĭ d'astea să nu fie
Iţĭ dă tetea 'ndată mare.

*

— Dă-mĭ atunce dar, tetico,
Să mănânc nisce plăcinte
— Bune's, dragă, Dómne sfinte,
Dar de géba mĭ-aĭ maĭ spus.
Cá nicĭ d'aste, dragă, nu's.

*

— Dă-mĭ atunce dar căpșune.
— Valeŭ, dragă, ș'astea's bune,
Dar prin luna luĭ Răpcĭune
Dracu-a maĭ vĕḑut căpșune?!..

*

— Cum, mĕĭ teteo, asta nu e,
D'aste-l-alte ḑicĭ că n'aĭ;
Eŭ căpșune voiŭ să'mĭ daĭ.
De nu'mĭ daĭ atunce mor,
Na, să sciĭ de dorul lor!
— Aoleŭ, ţiganul ḑice,
Cum să morĭ cu doru'n tine?!...
Tacĭ, băete, tacĭ, maĭ bine!
Ţine'ĭ, Dómne, bóla 'n óse
Pân ce-or fi căpșunĭ frumóse.

T. Speranţia, III, p. 88.

10878 *Canda ĭi vătĕmaĭ tata-su.[1])

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeșĭ, Macedonia.*

Stă posomorît, supĕrat.

---

[1]) Par'că ĭĭ a vătĕmat (murit) tată sĕŭ.

10879 **Că n'am gândul tateĭ.**

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

Când nu poțĭ sci ce gândesce cine-va.

10880 ***A fi tată.**

A. PANN, II, p. 34. — HINȚESCU, p. 116.

Vedĭ *Mumă*.

Adică bun, blând.

Fiĭ *tată* celor bunĭ și biciŭ celor rĕĭ.

10881 ***Călcă în urmele luĭ tată-sĕŭ.**

Conv. Liter, VII, p. 84.

Are apucăturile pre care le are saŭ le-a avut tată-sĕŭ.

TÉPĂ

Vedĭ *Apă, Mojic, Olt, Țigan*.

10882 * △ **Apa (trage) la matcă și omul la tépă.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭŭ* — ZAMFIR NEGOESCU, *înv. c. Jidenĭ, j. Rîmnicu-Sărat.*— I. ARBORE, *ing. j. Buzĕŭ.* — C. TEODORESCU, *înv. com. Lipova, j. Vasluĭŭ.*

* △ *Apa merge la matcă și omul la tépă.*

C. POSSA, *stud. c. Humulescĭ, j. Némțu.*

* △ *Omul la tépă și apa la matcă.*

Semin. Centr. Bucur., Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Trage la tépă ca rîul la matcă.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedĭ *Apă, Tépă.*

Omul din proştĭ orĭ şi cât l'aĭ învĕţà el tot într'a luĭ o dă.

A se adăogà, ca varianta, la No. 380.

10883 * △ **A'şĭ dà în tépă.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *A'şĭ trage la tépă.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 10882.

10884 * △ **Fie-care trage pe tépa sa.**

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 191. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

ŢĔRAN

Vedĭ *Arendaş, Dumnedeŭ, Mort.*

10885 * △ **Ţĕranu 'ĭ gât de găină, ĭar boerul picĭor.**

E. I. PATRICĬU, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică ţĕranul, de şi maĭ sărac, dar maĭ anevoĭe lasă să se pérdă ce are pe lângă dînsul, după cum şi gâtul găineĭ carne nu pré are dar anevoĭe golescĭ osul. Pe când boerul de şi cu avuţie, dar îndată sărăcesce, ca şi picĭorul găineĭ cu carne multă, dar îndată rĕmâne osul gol.

10886 * △ **Ţĕran de la ţéră cu limba amară.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

Ţĕranuluĭ i se amăresce limba de necazurĭ, maĭ ales în timpul munceĭ.

10887 * △ **Ţĕranul muncesce tot anul**
Ca să capete banul.

V. A. FORESCU, *c. Folticenĭ, j. Suciava.*

Arată cât de mult trebue să muncéscă şi să se trudéscă ţĕranul pentru un câştig de nimica.

10888 * △ **Ţĕranul când merge tropăiesce şi când vorbesce hodorogesce.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 113.— C. C. BUNGEŢIANU, *stud. c. Cosovĕţ, j. Mehedinţĭ.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dîmboviţa.*

Dice ţĕranul de el însuşĭ, dar maĭ ales moşneniĭ (răzeşiĭ) de foştiĭ clăcaşĭ saŭ de ceĭ maĭ cu puţină dare de mână de cât dînşiĭ.

10889 **Boierul când 'ĭ-e fóme se plimbă, ţiganul flueră, ţĕranul îşĭ bată nevésta.**

D-na Z. JUVARA, *com. Fedescĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Fóme.*

A se adăogà acéstă variantă la No. 8490.

10890 * △ **Ţaranul nu scie ce e şofranul.**

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.*

Scie ţĕranul ce e şofranul!

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet*, p. 32.

* △ *Ţĕranul scie ce'ĭ şofranul?*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

△ *Dar mocanul,*
Ca ţĕranul,
Nu scie ce e şofranul.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 475.

Vedĭ *Cĭoban, Mocan, Mocofan, Ţĭgan.*

1⁰ Pentru cel prost.
2⁰ Arată prostul traĭu al ţĕranuluĭ, în asemĕnare cu viéţa pre care o duce tîrgovĕţul.

Ţĕranul nu scie ce e şofranul, nicĭ tîrgovĕţul ce'ĭ pădureţul.

Vilain ne set qu'esperons valent.

Prov. Franc.

Was versteht ein Bauer vom Safran?[1]

Prov. Germ.

Wat weet een boer van sporen.[2]

Prov. Oland.

ŢĔRĂNIME

10891 * △ Ţĕrănimea e talpa caseĭ.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 1.

Adică temelia naţieĭ. De la ţĕrănime atîrnă sórta şi puterea acesteĭa.

---

[1]) Ce scie ţĕranul de safran.
[2]) Ce scie un ţĕran de pintenĭ.

ŢĔRANCĂ

10892 * △Ţĕranca e albina caseĭ.

D-ra Ec. Şişman, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

Arată vrednicia ţĕranceĭ.

TIATE

10893 * △Bâua, tĭate,
N'aĭ ce'mĭ face!

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteĭu, Banat.*

Se ḑice când voesce să arate nepăsarea de cel maĭ mare în rang, avere saŭ vîrstă, căruĭ însă nu'ĭ este dator, cu nimic, a'ĭ face serviciŭ.

Tĭate, se pronunţă, *cĭace,* şi are înţelesul de «frate maĭ mare». A se asemĕnà cu cuvîntul Istrian, *ćĭaće.*

Bâua, însemnéză: «a puté dar a nu voi să facă ce-va».

ŢINTĂ

10894 * △Ţintă.

I. Creangă, *Pov.*, p. 200. — *Şezătóre,* I, p. 263.

Adică drept.

«Se uĭtà *ţintă* în ochiĭ feteĭ.»
«S'a dus *ţintă* la casa moşuluĭ.»
«Cu ochiĭ *ţintă* la foc.»

TÎRGOVĔŢ

10895 * △Tîrgovĕţul nu scie ce 'ĭ pădureţul.

C. Teodorescu, *înv. com. Cursescĭ, j. Vasluĭu.*

1° Adică nu scie ce e greŭ şi rĕŭ. Câţĭ ţĕranĭ mănâncă rĕŭ şi chiar pădureţe cu mămăligă, în timpul munceĭ.

2° Sunt lucrurĭ pe carĭ şi omul de la tîrg nu le scie.

«Țĕranul nu scie ce e șofranul, nicĭ *tîrgovĕțul nu scie ce 'ĭ pădurețul*».

10896 *△Tîrgovĕț
Cu pânea 'n bĕț.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

Tîrgovĕțul nu scie cum se lucréză greul, ci numaĭ sĕ duce cu bĕțul în mănă la pitărie, de 'șĭ cumpĕră pânea de-a gata, și plécă cu ea a-casă, credênd că grâul se seceră cu bĕțul. Așa dic sĕteniĭ.

TOBĂ

Vedĭ *Dobă, Moldova, Spinare, Surd.*

10897 *△Bate'ĭ toba la cap, bate'ĭ-o la cur, la el tot una e.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Ca să arĕte pe cel care, orĭ câte i s'ar spune, tot pe a luĭ o ține.

10898 *△A bate toba în tîrg și la móră.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A da de scire la toțĭ, a da sfóră în țéră.

10899 Toba, cu o lovitură numaĭ, nicĭ cum ĕțĭ cântă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

Adică, ceĭ rĕĭ, cu mică pedépsă nu sĕ înțĕlepsesc (GOLESCU).

10900 *△Că dor n'o să 'mĭ bată toba 'n catane.

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Am scăpat de belea, nu'mĭ pasă.
Joc de cuvinte asupra cuvîntuluĭ *catană*, sinonim de «armată» și numele uneĭ comune din Dolj.

10901 **S'a sfetit pĕ tobă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 64.

Adică toţĭ s'aŭ pus pĕ bătăĭ, şî sĕ ḑice când toţĭ, din tóte părţile, bat unul pĕ altul (GOLESCU).

10902 ***A bate toba 'n ţéră.**

I. ARBORE, *inġ. j. Buzĕŭ.*

**A bate toba 'n sat.*

Maior P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Veḑĭ *Clopot.*

Pentru unul care nu póte tăcé.

«Nu 'ĭ spune ăstuĭa că *bate toba 'n sat.*»

10903 *** △Ca praful de pe tobă n'o să se alégă de voĭ.**

V. RÎMBU, *înv. c. Brănisce, j. Dîmboviţa.*

O să vĕ prăpădiţĭ cu totul, nimic nu se va alege de voĭ.

10904 ***Făcut tobă de bătăĭ.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 147.

Tobă de bătaĭe.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 124.

1⁰ Bătut de tótă lumea.
2⁰ Bătut într'un mod înfricoşat.

Faire de la peau d'un bonhomme un tambour.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

10905 ***Tobă de buşelĭ.**

FR. DAMÉ, III, p. 56.

Acelaş înţeles ca la No. 10904.

«Dar mi te noĭ, sĕrmaniĭ, topor de óse, vite de beilic, *tobă de buşelĭ,* creştinĭ de jumulit!»

10906 **△ *A'ĭ face spinarea tobă.**

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 338.

Acelaş înţeles ca la No. 10905.

O să 'ţĭ fac spinarea *tobă.*

10907 *** △ A'ĭ face pelea tobă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 10906.

10908 *** △ 'I s'a făcut burta tobă.**

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Pentru unul care a mâncat pré mult.
Ḑicerea corectă ar fi: *'ĭ s'a făcut burta dobă.*

TONTOROĬU

10909 ***A jucà tontoroĭul.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — FR. DAMÉ, IV, p. 170.

A sărì tontoroĭul.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 237.

1⁰ A săltà, a nu puté stà la un loc.

«Şi aveà şi el la ce privì, căcĭ vedeà acolo lucrurĭ de carĭ nu 'ĭ maĭ vĕḑuseră ochiĭ. Dară unde fu pomana aĭa ca să sté la un loc? *Săreà* şi el *tontoroĭul,* de colo până colo, fără să vré; căcĭ nu erà chip să sté la un loc, fără a săltà, când cântà musica aĭa.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 237.

ȚONȚOVAĬ

10910 *△Treĭ ḑile țonțovaĭ,
Iar de acolo, chiŭ şi vaĭ!

V. Ifrim, *stud. Sc. Norm. Bârl.*
c. Corodescĭ, j. Tutova.

Acelaş înţeles ca la No. 85.
Țonțovaĭ este sinonim de «lăutar».

TOPUZ

10911 △*Nu e nicĭ topuz, nicĭ tuĭu.

G. Poboran, *inst. j. Olt.*

Nu e nimic de dînsul, nu are nicĭ o putere.

A TOROPÌ

10912 A'l toropì.

L. Şăineanu, *Dict.*, p. 819.

A'l ameţì în bătăĭ.

TRAĬU

Veḑĭ *Cap. V, c. Traĭu.*

10913 *△Traĭu, neneco, cu baniĭ babachi.

Gr. Poĭenaru, *ing. j. Buzĕŭ.*

Veḑĭ *Chef.*

Acelaş înţeles ca la No. 9858.

A TRÎMBIȚA

10914 A trîmbiţà.

L. Şăineanu, *Dict.*, p. 823.

A spune în tot locul, a da o scire în vileag.

TUĬU

Vedĭ *Topuz*.

TUN

Vedĭ *a Murì*, *Sănătos*, *Vodă*.

10915 *△ **A se pune în buza tunuluĭ.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, *j. Covurluĭu*. — D-na *Prof.* SION, *c. Bĕrlad*, *j. Tutova*.

A se pune în primejdie, a se expune.
A se pune, pentru altul, într'o afacere grea.

10916 ***Tun.**

GR. JIPESCU. *Rĕur. Oraş*, p. 113. — L. ŞĂINEANU, p. 834.

*△ *Tare ca tunul.*

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni*, *j. Ialomiţa*.

*△ *Iĭ cum îĭ tunul.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ*, *j. Vasluĭu*.

Vedĭ *Sănătos*.

1⁰ Despre omul sănătos. Vedĭ No. 5840.

Sănătos ca tunul.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 613.

2⁰ Varianta No. 1 maĭ are şi înţeles de bét.

10917 *△ **Şi d'oiŭ murì nu o să dé cu tunul pentru mine.**

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 155; III, p. 125. — V. SALA, *dasc. c. Lazurĭ*, *comit. Bihor*, *Ungaria*.

Şi d'oiŭ murì nu o să dé cu tunul după mine.

HINŢESCU, p. 115.

Nu e nimic de mine, nu am nicĭ o însemnătate.

10918 △ *Poţĭ să daĭ cu tunu.

ST. TUŢESCU, *com. Catanele, j. Dolj.*

Se sub-înţelege: şi nu'l veĭ deşteptà. Sĕ ḑice când unul dórme fórte greŭ.

TUŞCĂ

10919 *Tuşcă.

LAZĂR ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 837.

Adică bét.

«Din duşcă în duşcă, se face *tuşcă.*»

TUTUN

Veḑĭ *Vorbă, Urît.*

Domnul B. P. Hăşdĕŭ, în *Cuvinte din bĕtrânĭ,* II, pref. p. XXIV reproduce, după un manuscris de la începutul secoluluĭ, următórea istorie a tutunuluĭ.

ISTORIĬ PENTRU TĬUTĬUN.

Ascultaţĭ, ĭubiţiĭ meĭ blagosloviţĭ, o învĕţătură fórte de folos pentru creştinĭ, însă maĭ ales pentru care vor fi căḑut întru acéstă greşală ră ş'înşălăciune diĭavoléscă, însă di vor fi bĕut tĭutĭun. Acĭastă carte este scósă di pre limba letinéscă prin limba moldovenéscă cu nevoinţa mareluĭ dascal al Ierusalimuluĭ chir Silivestru, care aŭ ales din multe cărţĭ a sfintii părinţĭ din Ierusalim ḑĕcĕnd: — Inchinându-se la sfîntul mormînt al Domnuluĭ nostru Is. Hs. şi şĕḑĕnd şi eŭ pe o piĭatră şi vorbind de ale nóstre vorbe sufletescĭ, o minune ca acéstă vĕḑurăm şi auḑirăm, adică undi veniră un stareţ bĕtrân, şi să închină sfîntuluĭ mormînt, şi apoĭ sĕ întórseră cătrĕ noĭ făcĕnd închinăcĭune; noĭ am ḑis: Dumneḑeŭ sĕ te erte, părinte! Iar el începù cu lacrămĭ a spune ḑĕcĕnd: — O minune ascultaţĭ, fraţilor; să vĕ spuĭu o întîmplare ca aésta ce am vĕḑut întru aésta cale fiind; că eŭ, fraţilor, lăcuesc

întru o peşteră de 75 de anĭ, ce sĕ chiĭamă Araviĭa. Acu, işind la lume să viŭ să mĕ închin sfîntuluĭ mormînt a Domnuluĭ nostru Is. Hs. şi mergênd, am întîlnit un om nalt, şi cu o falcă mare, şi cu una mică, şi cu nasul fórte mare; ĭar el trecù pe lângă mine şi tăcè ĭar eŭ stătuĭu şi gândiĭu, şi cunoscuĭu că nu'ĭ creştin pămĕnţĭan, ce póte să fie un diĭavol; şi nu lasaiĭu lucru slab, ce îndată mĕ luaĭu după dînsul şi, fiind voĭa luĭ Dumnedeŭ, îl găsăĭu într'un munte înnalt al Carmiluluĭ, şi făcè o grădină cu zîdĭu de piĭatră, şi săpà în grădină şi sĕmĕnà; ĭar eŭ m'am apropiĭat de dînsul şi am dîs: spune-'mĭ, ce sapĭ şi ce sameni? ĭar el nu rĕspunsĕ nié ca cum; ĭar eŭ dĕsĕĭu că: te voĭu jurà pe numele împĕratuluĭ vostru, Satana, parte de el să nu aĭ de nu'mĭ veĭ spune ce samenĭ acolo; ĭar el cu mare greŭ îmĭ spusĕ aşa, adică printr'o trestie lungă di'mĭ şoptì la ureche dintr'însa şi dĕsĕ: — Părinte sfinte, eŭ sûnt galaar, dimonul care sûnt căpitan preste toţĭ draciĭ şi sûnt maĭ încredinţat la împĕratul nostru Satana pentru slujbele care'ĭ fac cu credinţă; şi maĭ mult pentru acésta am socotit noĭ toţĭ pentru ca să facem şi noĭ noao vre o mirodenie, şi nĭ-am strîns toţĭ în muntele acesta al Carmiluluĭ, şi socotind acésta adică am pus o tidvă şi nĭ-am beşit într'însa toţĭ, şi am dîs: că ce va işì dintr'însul să ne fie spre mirosul nostru; şi am pişat'o şi s'aŭ făcut sĕmĕnţa aceĭa ţiuţĭun, şi-va fi noao miros, că aceĭa va trage ómeniĭ pre nasurĭ şi pre gurĭ, şi întâĭu vor tragi păgâniĭ, şi apoĭ Ţiganiĭ, şi apoĭ creştiniĭ, şi se va înmulţa de la rĕsărit până la apus, şi sĕ va îndemnà boeriĭ, încă şi din ceĭ bisĕricescĭ, că va fi maĭ cu preţ decât tămâĭa; întâĭu va trage tĭutĭun, apoĭu va mergi la biserică; şi măcar de nu vor trage unii, dar cum vor işì de la biserică dupa sfânta nafură, îndată vor trage tĭutĭun; şi fără tămâi or putè trăì, ĭar fără tĭutĭun nu vor putè nicĭ o dĕ; şi gura lor vor pute ca cuĭbul pupăzăĭ, şi dinţeĭ lor vor avè smólă; şi or care va be, îndigrabă or-ce voe a nóstră va face, şi maĭ cinstit la împĕratul nostru va fi; măcar de treĭ orĭ de va trage cu totul la noĭ va fi, şi maĭ cinstit ăl vom face din plata sa, şi parte di 'mpĕrăteĭ ăĭ vom face. Decĭ cine s'ar întîmplà ca să cadă întru aéstă greşală şi înşĕlăcĭune diĭavoléscă, cu tótă blagosloveniĭa ne rugăm ca să se lasă şi să se părăsască de acel lucru diĭavolesc; ĭară cine s'ar întêmplà să nu crédă saŭ să nu sĕ părăsască de acel lucru înşĕlător, unul ca acela să fie legat şi afurisit de cincĭ-spre-dece părinţĭ de a Ierusalimuluĭ, di vremi ce sĕ face prieten şi priimitorĭu tocmelelor diĭavolescĭ; ce maĭ vĕrtos de acĭasta să se ferésca şi cu totul să se lepede, şi încă şi pe alţĕi să înveţe a sĕ lepĕdà şi pentru aéstă greşală datorĭu este fiesce-care, din ceĭ care vor fi cădut întru acest păcat, tămâc bisericeĭ să aducă în tótă vremiĭa; şi care sĕ va lepădà de acest păcat, acela să fii blagoslovit şi fericit în veciĭ vecilor, amin».

In Rusia Meridională se povestesce că tutunul a crescut din cadavrul Herodiadeĭ, fiind că tăĭase capul luĭ Ion Botezătorul.[1])

La Sêrbĭ, tutunul s'a născut din intestinele ereticuluĭ Arĭu.[2])

---

[1]) Dragomanov, Малорусскія народныя преданія, Kiev, 1876, p. 18.

[2]) Karadzić, Живот и обичаjи народа српскота, Belgrad, 1867, p. 231.

Se scie că la Spaniolĭ, din potrivă tutunul e privit, ca o ĭérbă sfîntă.[1])

Intre alte variante D-l S. Fl. Marian ne dă, în *Albina Carpaţilor*, 1879, p. 327.

LEGENDĂ

A fost când a fost o fată, care nicĭ odată nu vré să asculte de maĭcă-sa. Acésta a blăstemat-o ḑicênd:

Fire-aĭ a draculuĭ să fiĭ! — Şi tot-dé-una, când n'o asculta, ĭĭ spuneà cuvintele acestea.

Dar écă într'o ḑi vine dracul şi, luând fata, o duse acolo unde locuĭa el, şĭ-a luat'o de muĭere.

După nóuĕ lunĭ născù nevésta o copilă.

Dracul, cum e rîndul dracilor, se tot duceà d'a-casă, şi pe cine'l întîlnĭà şi puteà îl îndemnà spre fapte rele.

Nevésta luĭ însă rĕmâneà singură a-casă, şi cât e ḑiulica de mare plângeà legănând copila.

Intr'o ḑi, nimerind din întĕmplare un vînĕtor pe-acolo şi vĕḑênd'o că plânge, o întrebă:

— Ce-ţĭ este ţie, nevéstă, că plângĭ aşa de tare? şi cum de te aflì tu pe-aicea?

Nevésta a început a plânge şi maĭ tare, pentru că de când o luase dracul de la părinţiĭ eĭ, şi o dusese la dînsul a-casă, nu maĭ vĕḑuse fiinţă de om. Apoĭ îĭ istorisì de fir în pĕr tótă vĭéţa sa. In urmă îĭ ḑise:

— Voĭnice! du-te de grabă de-aicĭ, depărtéză-te de pe-acest loc ne-curat, căcĭ simt că-mĭ va venì îndată bărbatul şi, de te-a aflà aicĭ, are să ne omóre pe amîndoĭ!

Dar încă nu sfîrşise bine cuvintele acestea, când şi sosì dracul şi ḑise plin de mâniĕ:

— Acum te-am prins, netrebnico, cu acest om ne-legĭuit!..

— Dar vînĕtorul nu'l lăsă să vorbéscă multe, ci scoţênd de grabă o sfóră, prinse pe dracul cu ea de grumaz, şi 'ĭ ḑise:

— Maĭ de grabă te-oĭu omorî eŭ pe tine, împeliţatule!.. Cum aĭ cutezat tu a luà acéstă fată cu trup cu tot de la părinţiĭ sĕĭ ş'o ţi-o ţiné de muĭere?..

Éră dracul spăimântat strigă:

— Staĭ, omule! nu mĕ omorî, că-ţĭ daŭ ţie muĭerea acésta dimpreună cu fiĭca-sa!

Atuncĭ vînătorul l'a lăsat de grumaz şi voì să se depărteze de-acolo împreună cu muĭerea şi cu fiĭca acesteĭa.

Insă dracul îĭ oprì ḑicêndu-le:

— Staţĭ!.. nu vĕ depărtaţĭ aşa de grabă, că după drept numaĭ jumătate de copilă e a muĭeriĭ mele, ér ceĭa-l-altă jumătate e a mea!

Şi rostind cuvintele acestea, scóse de grabă un paloş şi cât aĭ clipì din ochĭ tăĭă copila drept în două din vîrful capuluĭ în jos. Jumătate din copilă şĭ-o luă sie-şĭ, ér cea-l-altă jumătate o dete vînătoruluĭ ca să se ducă cu dînsa şi cu maĭca sa unde vor voì.

Nevésta se topĭà de plâns, că dracul ĭ-a omorît copila şi şĭ-a oprit jumătate dintr'însa. Nicĭ n'aveà ce face, căcĭ ce s'a 'ntîmplat odată nu putea să se maĭ îndrepte.

---

[1]) De Gubernatis, *La mythologie des plantes*, t. I, Paris, 1878, p. 190.

După ce sosì nevésta a-casă de la părinţiĭ sĕĭ, a îngropat jumătate de copilă sub talpa ţinterimuluĭ şi locul unde a îngropat'o l'a numit mormîntul moróiceĭ, pentru că a fost de simbră cu mamonul.

La câtă-va vreme s'a vĕḑut apoĭ pe mormîntul acesta resărind şi crescênd o buruénă cu maĭ multe odrasle, pe care eraŭ florĭ albe, vinete şi roşiĭ. Şi săpând buruéna acésta, află că din inima, plămânele şi maĭul feteĭ s'a făcut o mulţime de barabule (cartofĭ), unele cu óuĕle de găină, altele maĭ marĭ, şi gustându-le să véḑă cum sunt, află că 's bune de mâncat. Deci luându-le le a-numit barabule, pentru că din bucată de copilă aŭ crescut.

Vĕḑênd dracul, ce lucru se făcù din jumătatea de copilă a neveste sale, îngropă şi el jumătatea luĭ cugetând că şi din aceĭa se va face aşa ce-va.

Dar n'a fost după cum a gândit ne-curatul, căcĭ din jumătatea luĭ a crescut o buruénă mare, cu frunzele late şi cu flóre măruntă, şi când a căutat în pămînt să véḑă ce este, n'a aflat nimic.

Dracul, necăjit peste mĕsură, nu scieà ce se facă cu frunzele burueniĭ crescute. In urmă însă le strînse, le puse să se usuce, şi apoĭ le dete unuĭa şi altuĭa învĕţându'ĭ ca să le fumeze. De atuncĭ apoĭ aŭ prins ceĭ maĭ mulţĭ ómenĭ a fumà frunze de-acestea, carĭ saŭ numit *tutun, tiutiun* şi *tabac,* pentru că s'aŭ făcut din jumĕtatea de copil a tătăluĭ.

Ér nevésta n'a maĭ supĕrat de aci înainte pe maĭca-sa, ci a învĕţat încă şi pe alte fete sa asculte de maĭcele lor, să nu păţéscă şi ele ca dînsa. Aşa a rĕmas apoĭ învĕţatura din ném în ném şi frica de diavol pentru fetele ne-ascultătóre de maĭcele lor.

10920 *△ **Ce 'mĭ eştĭ bun**
Să 'mĭ beĭ tutun?

BARONZI, p. 86. — HINŢESCU, p. 20. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

A nu fi bun de nimic.

10921 * **Ce atâta vorbă pentru o lulea de tutun.**

Veḑĭ *Vorbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6394.

10922 *△ **Iĭ a dat frunză de tutun pe la nas.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

L'a înfruntat.

UNCHĬU

Veḑi *Moş.*

10923 **După cum e unchĭul aşa şi nepotul.**

BARONZI, p. 62 & 66. — HINŢESCU, p. 196.

Acelaş înţeles ca la No. 10851.

UNDIŢĂ

Vedĭ *Ac, Cuvînt, a Dormì, Mămăligă, Pesce.*

10924 **Undiţa fără momélă nimic nu'ţĭ dobândesce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 14.

Adică făţarnicul şi viclénul fără minciunĭ nimic nu folosesce (GOLESCU).

10925 **Fără undiţă, fără plasă, nicĭ un pesce veĭ avé.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73.

Sĕ ḑice pentru făţarnicĭ, arĕtând că cu viclene vorbe înşală pĕ ómenĭ (GOLESCU).

10926 **Cine înghite undiţa, fĭer de corabie borésce.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 194.

Vedĭ *Ac.*

După cum facĭ ţi se va face. Sĕ ḑice pentru ceĭ ce ĭéŭ cu sila şi, în urmă, întorc maĭ mult.

10927 * △**S'o prins în undiţă.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Păescĭĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Clapcă, Cursă.*

Acelaş înţeles ca la No. 9878.

VADANĂ

Vedĭ *Văduvă.*

10928 * △ **Cerĭ (cere de) la vădană, şi vădana 'ĭ duce dorul.**

E. I. PATRICĬU & G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Blăjescĭ, j. Tutova.*

* △ *Ceĭ la vadană şi vadana'ĭ duce doru.*

A. GOROVEĬ, *publ. j. Sučava.*

Vedĭ *Văduvă.*

Când cerĭ tocmaĭ de la cel care nu are.

10929 * △ **Ca vadana la pat.**

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sučava.* — I. TEODORESCU, *înv. c. Cotîrgaş, j. Sučava.*

Vedĭ *a se Grăbì, Văduvă.*

Când sĕ grămădesce la vre-o trébă.

VARĂ

Vedĭ *Văr.*

10930 * △ **Vara vereĭ,**
Cina leleĭ,
Nepóta cumĕtreĭ mele.

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vedĭ *Văr.*

Acelaş înţeles ca la No. 10641.

VĂTAF

10931 * △ **A dà peste calul vatafuluĭ.**

M. CANIAN, *publ. j. Iaşĭ,*

Vedĭ *Boer.*

Şĭ-a găsit beléua, a dat de bucluc.

VĂTĂŞEL

10932 Vătăşel de mahala,
A plecat a colindà.

A. Pann, III, p. 5. — Hințescu, p. 199.

Pentru cel care nu maĭ stă pe a-casă.

VĂTĂJEL

Sub numele de vătăjel, în jud. Sucéva, partea muntósă, sĕ înțelege un flăcăŭ ce dă ajutorul sĕŭ la nuntă mireluĭ şi mireseĭ. — Vătăjeĭ la nuntă sunt doĭ: unul ca din partea mireluĭ şi altul ca din a mireseĭ.

Funcțiunele vătăjeluluĭ sunt: de a puşcà la nuntă, orĭ de câte orĭ crede trebuincĭos, de a primi pe flăcăiĭ şi fetele ce vin la nuntă, de a primì gospodariĭ ce-aduc darurĭ mirilor, de a strigà în joc şi a luà fetele la joc, de a cinstì cu rachiŭ pe ómeniĭ bătrânĭ şi gospodarĭ, de a ajutorà pe mire la îndeplinirea datorielor sale, de a-l rade, de a umblà prin sate poftind lumea la nuntă, în sfîrşit de a da tot ajutorul putincĭos la nuntă.

Cu cât omul numit vătăjel e maĭ bun de gură şi maĭ harnic, cu atât şi cinstea luĭ e maĭ mare. Pe un asemenea om, toțĭ voesc a'l avé la nuntă.

Ca semn de distincțiune, vătăjeluluĭ mirésa, mirele şi cu druscele — fetele de ajutor la nuntă, care ajută miresei la cusut — 'ĭ fac present un bĕț de cireş orĭ răchita (salce) în lungime de 40—60 c. m. îmbrăcat de ele cu lână boita roş-verde, galbenă, albastră şi albă, nicĭ odată nu şi négră, avênd prinse de el o naframă şi o batistă de tîrg, batista trebuind a fi roşie şi naframa albă, împodobit şi cu puțină petélă.

Bĕțul acesta se numesce şi el *vătăjel.*

Vătăjelul — bĕțul — e nedeslipit de flăcăŭ de cum i-l pune în mână mirele şi până după legarea de nevéstă a mireseĭ.

După terminarea nunțeĭ, lâna, naframa şi batista o ĭeà flăcăul, iar bĕțul se svîrle peste casa mirilor — unde a fost nunta — cu menire de a aduce la casă noroc, traĭu bun şi sănătate.

Cu greŭ poțĭ obține de la flăcăul vătăjel, vătăjelul sĕŭ. El se teme se nu audă noul însurățel, şi aflând să'l facă de ocară, că l'a perdut orĭ vîndut, nemaĭ putênd în acest cas fi vătăjel la o altă nuntă nicĭ o dată.

Bĕțul acesta împodobit, nu se póte face din alt soĭu de lemn. Flăcăul ce l'ar perde, e socotit de lume ca un netrebnic şi om de ñimic.

Prin *vătăjel* în întregul județ Sucéva se înțelege şi un slujbaş comunal, care înmânéză sătenilor citațiĭ, țidule, ş. a., ajutorând pe perceptor la strângerea dărilor ş. a.

Vătăjeilor de la nunțĭ, în partea rĕsăreténă a județuluĭ li se ḑic *vornicei.* Vorniceiĭ pórtă şi eĭ un bĕț în mână, însă maĭ lung ca vătăjelul celor de la munte, maĭ subțire şi'ĭ făcut de lemn de alun. — Cu el *vornicelul* face aceeaşĭ slujbă ca şi *vătăjelul.*

Atât vătăjelul cât şi vornicelul, când umblă prin sate la poftit lumea la nuntă, sunt însoţiţĭ de bĕţ şi de o garafă — la munte ploscă — la ţéră (şĕs) — cu vin orĭ rachiŭ, la munte numaĭ cu rachiŭ, din care dă să bé poftitul. — La munte orĭ de câte orĭ vătăjelul dă cuĭva gustă şi el, căcĭ alt-fel gospodarul nu bé din plosca.
La ţéră săténul ce gustă din garafă e dator numaĭ de cât se mérgă la nuntă. Cine nu póte merge, nu trebue se guste din cinste.
La nuntă şi orĭ unde merg vătăjeiĭ orĭ vorniceiĭ trebue se fie însoţiţĭ de beţele acestea.

VECHIL

10933 **Vechilul ca omida, pĕ ce sĕ pune tot istovesce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 34.

Acelaş înţeles ca la No. 10863.

VĔDUVĂ

Veḑĭ *a se Grăbì, Slugă.*

10934 **Vĕduva fără bărbat**
Rĕŭ sĕ tăvălesce 'n pat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 300.

Veḑĭ *Muĭere.*

Acelaş înţeles ca la No. 4017.

10935 **Muĭerea vĕduvă tot castraveţĭ viséză.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 300.

Acelaş înţeles ca la No. 10934.

10936 ***La cal alb şi la vĕduvă să nu slujescĭ.**

GR. POĬENARU, *ing. j. Putna.*

Veḑĭ *Slugă, Vizitiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10694.

10937 * △ Cerĭ la vĕduvă bărbat şi ea îĭ duce dorul.

A. PANN, *Edit.* 1889. p. 154.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 148. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 10928.

10938 *Plâng vĕduvele, plâng ş-măritatle.[1])

C. IONESCU, *c. Nevésta, Macedonia.*

Nemulţumire peste tot.

10939 Sĕ plâng cele măritate
Că nu aŭ dĕ bărbaţĭ parte;
Dar cele vĕduve ce să ḑică,
Când la inimă le pişcă?

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

☞ Sĕ ḑice pentru ceĭ în bună stare, care sĕ plâng, şî eĭ, dĕ a lor stare; dar ceĭ scăpătaţĭ ce să maĭ ḑică? (GOLESCU).

10940 Ş-tini s-crechĭ, bărbate, ĭo vĕduă nu armân.[2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 178.

Acelaş înţeles ca la No. 10934.

10941 Ca vĕduva la pat.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.*, p. 138.

Veḑĭ *a se Grăbì, Vadană.*

Acelaş înţeles ca la No. 10929.

10942 *Vĕduvă grasă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 21. *Asem.*, p. 42.

---

[1]) Plâng vĕduvele, plâng şi cele măritate.
[2]) Şi tu să crăpĭ, bărbate, eŭ vĕduvă nu rĕmân.

Vĕduviţă grasă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 175.

Adică vĕduvă bogată (GOLESCU).

VĔR

10943 * △ E vĕr din naş; căţaua lor a fĕtat la eĭ în pae.

ST. TUŢESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Acelaş înţeles ca la No. 10638.

10944 * △ Vĕru şi cu vara
Pătulesc sacara.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Adică fac dragoste împreună.

10945 Vĕrul şi cu vara,
Pîrîe camara.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ, j. Covurluĭu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10944.

10946 Coĭa-mboĭa, Yan cuşiri (cuşuri.[1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.*, p. 162.

Când cine-va ĭute se împrietenesce cu orĭ-cine.

---

[1]) «Cola-mbola» Ión vĕru meŭ.

VERBUNC

10947 *△ **Jócă verbuncul.**

V. Râmbu, *stud.* c. *Brăncscĭ*, j. *Dîmbovița.*

Când unul lovindu-se, sare în sus de durere.
Verbuncul erà un joc în vechime; acuma nu se maĭ aude de el.

VICLEIM

Veḑĭ *Cap. XII, c. Vicleim.*

A se vedé la No. 10539.

A VÎNÀ

Veḑĭ *Cocoș-de-Munte, Iepure.*

10948 * **Avinà ursă şi scóse ĭepure.**[1]

I. Coyan, *prof.* c. *Ianina, Epir.*

Pentru ceĭ carĭ căutând folóse marĭ, se pomenesc cu unul mic de tot.

10949 *△ **Ce-aĭ vînat aĭ prins.**

A. Pann, II, p. 145.—Hințescu, p. 200. — H. D. Enescu, *înv.* c. *Zamostea*, j. *Dorohoĭ.*

Ce aĭ căutat aĭ aflat; se ḑice maĭ ales la o întîmplare ne-plăcută.

VÎNAT

Veḑĭ *Vînător.*

10950 **La vînat cu puşca sécă să nu mergĭ.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 103.

---

[1]) Vînă ĭepure şi scóse ĭepure.

Cu puşca sécă la vînat să nu plecĭ.

A. PANN, II, p. 126. — HINŢESCU, p. 157. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 161.

* △ *Cu puşca gólă la vînat să nu plecĭ.*

I. TZINTZU, *ing. j. Buzĕŭ*

* *Avinatic nu s'duçe cu tufechea gólă.*[1])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Vedĭ *Rĕsboĭŭ, Vînătóre.*

Sĕ nu te apucĭ de o trébă daca 'ţĭ lipsesc mijlócele de a o duce la un bun sfîrşit.

10951 *Ti hirta ligată nu s'duçe tu-avinatic.[2])

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonĭa.*

Acelaş înţeles ca la No. 10950.

10952 A plecà la vînat cu puşca sécă.

G. I. MUNTEANU, p. 72.

A se apucà de o trébă fără sorţĭ de isbândă.

10953 * △ S'a dus câne surd la vînat.

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeş.*

S'a apucat de o trébă care întrece puterile sale. Vedĭ No. 1539.

10954 * △ Surd în vînat.

IUL. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelescĭ, j. Dolj.*

Acelaş înţeles ca la No. 10953.

---

1) La vînat nu sĕ duce cu puşca gólă.
2) Cu copoĭul (căţea) legat să nu te ducĭ la vînătóre.

VÎNAT

10955 **Vînatul când sĕ vede, urma luĭ nu sĕ maĭ caută.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 21.

Adică cele adevĕrate nu maĭ aŭ trebuinţă dĕ cercetare (GOLESCU).

10956 ● **Cine alérgă după vînat ĕşĭ pĭerde locul sĕŭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.

Adică cine alérgă după nădejdĭ, pĭerde ce are 'n mână (GOLESCU).

Qui va à la chasse
Perd sa place.

Prov. Franc.

10957 **Vînatul e maĭ eftin în piaţă de cât în şes.**

I. G. VALENTINEANU, p. 44.

Lucrurile se găsesc maĭ multe acolo unde aŭ căutare.

VÎNĂTOR

Vedĭ *Curcă, Leŭ, Privighetóre, Sărăcie.*

10958 * △ **La vînătorĭ sărăcia le róde opincele.**

I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Sărăcie.*

Vînătoriĭ sunt privițĭ de popor, drept ómenĭ leneşĭ şi prin urmare săracĭ.

SNÓVĂ

Un vînător de meserie, înnoptând pe câmp, trase în gazdă la o stână. Când să se culce, se descalţă la picióre şi întrébă pe baciŭ dacă câiniĭ luĭ nu aŭ nărav să ródă opincĭ. Baciul rĕspunse scurt «la ómenĭ harnicĭ nu». Se culcară cu toţiĭ. Vînătorul îşĭ puse opincele la cap. Diminéţa, când se sculă, ieà opincele de unde nu-s. Caţelandriĭ le rosese. «Bine aţĭ ḑis D-stră că câniĭ D-stră nu aŭ nărav să róda opincĭ. — Veḑĭ bine. D-ta dacă eraĭ harnic, le atîrnaĭ colo, în cârligul cela, şi acum le avéĭ».

10959 * △ **Vînător cu punga lungă**
Şi fără parale în pungă.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 10958. Veḑĭ No. 2433.

10960 **Cel maĭ bun vînător, cel ce vine cu vînat.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 77.

Adică cel ce sporesce, acela e maĭ destoĭnic (Golescu).

VÎNATÓRE

Veḑĭ *Vînat.*

10961 * △ **S'a dus la vînătóre cu puşca gólă.**

Г. Popescu, *înv. c. Dobrenĭ, j. Ilfov.*

Veḑĭ *Rĕsboĭu, Vînat.*

Acelaş înţeles ca la No. 10952.

Aller aux mûres sans crochet.
Aller au bois sans cognée.

Prov. Franc.

VIOLINĂ

Veḑĭ *Córdă.*

VIÓRĂ

10962 Vióra cu o córdă numaĭ n'are nicĭ o dulcéţă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 19.

Adică petrecerea tot cu acea vorbă numaĭ ca o monotonie (GOLESCU).

VÎRŞĂ

Vedĭ *Bróscă.*

10963 * △ Rîde vîrşa de baltă.

DONCEV, *Curs. Limb. Rom.*, 1865, p. 59. — GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr.*, *j. Putna.* — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.*

* △ *Rîde vîrşa de baltă şi dracul de porumbele negre.*

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Stĭubienĭĭ, j. Dorohoĭ.*

* △ *Rîde vîrşa de baltă, şi nu vede că 'ĭ putredesce códa 'n baltă.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea, j. Dorohoĭ.*

* △ *Rîde vîrşa de baltă, şi nu vede că 'ĭ putrezesce códa într'însa.*

D-ra EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.*

* △ *Rîde vîrşa de baltă, şi nu se uĭtă la dînsa cum îĭ putredesce códa.*

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Murgenĭ, j. Tutova.*

Vedĭ *Drac, a Rîde.*

Acelaş înţeles ca la No. 5761 & 5762.

Qui te deridet caudam trahit.[1])

HORAŢIU, *Satir.* 3.

La pelle se moque du fourgon.

Prov. Franc.

Dice la sartena a la caldera:
Tirte alla, cullo negro.[2])

Prov. Span.

10964 * △ Să nu prindĭ pescĭ înaintea vîrşeĭ.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedĭ *Coş, Cap. IX, c. Sac.*

Să nu te laudĭ cu nimica până nu'ĭ în mână.

VISTAVOĬU

10965 * A veni fără vistavoĭu.

D-na L. LINDE, *com. Bêrlad, j. Tutova.*

Fără vestitor adică: de odată, pe ne-aşteptate.

VIŢĂ

Vedĭ *Nem.*

10966 * △ Care 'ĭ din viţă
Şi din sĕmînţă,
Scie ce 'ĭ cânia
Şi omenia.

S. TEODORESCU, *înv. c. Broscenĭ, j. Sucĭava.*

Adică scie să te cinstéscă dar şi să te ocăréscă.

---

[1]) Cine te rîde îşĭ tîrîe códa.
[2]) Tingirea spune căldăreĭ: trage-te de o parte, cur negru.

10967 *△ **Pomul roditor are crengile lăsate în jos de greutatea ródelor, ĭar cel ne-roditor ţine crengile în sus, par'că 'n cĭuda celuĭ roditor. Aşa 'ĭ şi cu omul din viţă şi omul din rĕmăşiţă.**

S. Teodorescu, *înv. c. Brosceni, j. Sucĭava.*

Ḑicerea se înţelege de la sine.

10968 *△ **Il trage viţa.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

Veḑĭ *Ném.*

Adică omul la tépă şi apa la matcă. Acelaş înţeles ca la No. 10883.

VODĂ

Veḑĭ *Cap. III, c. Cap, Hâncu, Ţigan.*

10969 *△ **Ca Vodă
Prin lobodă.**

V. Alexandri & L. Rosetti, *Mss. — Epoca (ziar),* II, No. 170. — Gr. I. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.* — M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, j. Sucĭava.*

* *Umblă ca Vodă
Prin lobodă.*

*△ *Se plimbă ca Vodă
Prin lobodă.*

Semin. Centr. Buc., Cl. VII prin P. Gârboviceanu, *prof.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluĭu.*

* △ *Se primblă ca Vodă*
Prin lobodă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluĭu.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu, j. Dîmbovița.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Se preumblă ca Vodă*
Prin lobodă.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

* △ *Par'că'ĭ Vodă, când se plimbă prin lobodă.*

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Șchiopenĭ, j. Fălciŭ.*

1⁰ Arată fudulia.
2⁰ Sărac și fudul. — *J. Sucĭava.*
3⁰ Se ține mare și tare, și când colo de abĭa îșĭ duce picĭórele; tăvălit, murdărit. — *J. Fălciŭ.*
4⁰ Sĕ ḑice celuia ce umblă, de colo-colo, fără nicĭ un rost, fiindu-ĭ lene a muncì, și trece timpul în zadar. — *J. Covurluĭu.*
5⁰ Se plimbă cu fudulie pe când alțiĭ lucrézá, și pe când nu e vreme de plimbare. — *J. Dîmbovița.*
E cunoscută povestea țiganuluĭ care a semănat lobodă și se plimbă printr'însa.

10970 * △ **Nicĭ de Vodă nu 'ĭ pasă.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulțĭ, j. Covurluĭu.*

Adică n'are temere de nimenĭ.

10971 * △ **A dat Vodă cu tunul?**

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, j. Ialomița*

* *Par că va dà Vodă cu tunul!*

GR. POĬENARU, *ing. j. Buzĕŭ.*

**Nu trage Vodă un tun pentru un suflet de om.*

Maior P. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

Pentru o pagubă, și maĭ ales pentru o mórte cu totul ne-însemnată.

«A murit; eĭ și ce, *o să dé Vodă cu tunul?*»

10972 ***A mâncà (din) pita luĭ Vodă.**

T. ROSETTI. —FR. DAMÉ, III, p. 221.

Vedĭ *Pâne.*

Adică a fi slujbaș al statuluĭ. Vedĭ No. 9056.

«Gheorghie Ștefan Vodă, după ce aŭ luat pre Dómna luĭ Vasile Vodă din Sucéva la mâna luĭ, și pre Ștefăniță Vodă pre fiul sĕŭ, 'l-aŭ însemnat la nas puținteĭ; și pre Dómna aŭ vrut să-șĭ rîdă de dînsa. Ce, Dómna luĭ Vasilie Vodă, 'l-aŭ probozit și aŭ început a'l blĕstemà și a'l suduì, și a'ĭ ḑice dulăŭ fără de obraz, cum nu se teme de Dumneḑeŭ, că 'ĭ-aŭ fost domnul sĕŭ stăpân, și *i-aŭ mâncat pita.* Și așa i-aŭ dat pace și o aŭ trimis la Baciulescĭ de aŭ închis'o în curțile luĭ și i-aŭ luat averea, și multă spaimă i-aŭ făcut.» — I. NECULCE, II, p. 187.

10973 * △**Cu greŭ se mănâncă chita luĭ Vodă.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

Așa se mănâncă chita luĭ Vodă.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulți, j. Covurluĭu.*

1º Când unul se jĕluesce de greutatea serviciuluĭ militar.

2º Saŭ de greutatea uneĭ slujbe óre-care a statuluĭ.

10974 * △**De vorbă pune pe Vodă în scaun.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinți.*

Celuĭ ce scie să vorbéscă bine, saŭ că este de cele treburĭ înderĕtnic, și numaĭ de gură e bun.

10975 * △ **Pune pe Vodă în scaun.**

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.*

Vedĭ *Rege.*

Se dice de cisla femeĭéscă.

10976 * △ **Par'că eştĭ Vodă.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscarĭ, j. Mehedinţĭ.*

Sĕ dice, în cértă, celuĭ ce se crede mare.

10977 * △ **Departe a rĕmas Vodă.**

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

In bătae de joc celuĭ care nu isbutesce.

VOLINTIR

10978 * △ **Volintir.**

L. ŞĂINEANU, *Dict.*, p. 870. — FR. DAMÉ, IV, p. 231.

Adică zurbagiŭ.
De la *voluntariĭ* saŭ *volintiriĭ* înscrişĭ în armata grécă, a luĭ Al. Ipsilanti, din timpul zavereĭ.

ZAPCĬU

Vedĭ *Cap. XI, c. Mgueĭ.*

10979 **Zapcĭu mort şi poloboc plin, în drum nu rĕmâne.**

Idem, Calend. Rom. 1892.

Zapciul e găzduit în tot-dé-una, şi încă la cea maĭ bună gazdă din sat.

10980 * △ **Ac şi aţă, că a venit zapciul în sat.**

V. FORESCU, *j. Sucĭava.*

Odinióră când intră zapcĭul în sat, trebuĭa să găséscă ómeniĭ la muncă şi femeile la făcut pânză, la ghilit, la tors, etc.

Astă-ḑĭ se maĭ ḑice când vreĭ să îndemnĭ pe unul la lucru.

ZAVERĂ

10981 *△In urma zavereĭ mulţĭ vitejĭ s'arată.

G. Bănulescu, *înv. c. Runcu, Costişeata, Besdeadu, j. Dîmboviţa.*

Veḑĭ *Bătălie, Luptă, Rĕsboiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 10625.

Prin zaveră se înţelege, maĭ ales în popor, resmeriţa din timpul luĭ Tudor Vladimirescu.

10982 *De când cu zavera.

Adică de demult.

ZAVERGIŬ

10983 *Zavergiŭ.

Lazăr Şăineanu, *Dict.*, p. 878. — Fr. Damé, IV, p. 242.

Cată-cértă, gâlcevitor, tîrîe-brîŭ.

ZAVRAGIŬ

10984 *△A fi zavragiŭ.

T. Bălăşel, *preot, c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.*

Se ḑice unuĭ om gureş, care vorbesce şi verḑĭ şi uscate, care îţĭ împuĭază urechile cu vorbe fără şir.

Zavragiiĭ sînt ţiganiĭ căldărarĭ, care sciŭ să cârpéscă căldările cele de aramă. Acest soiu de ţiganĭ sunt fórte hoţĭ; eĭ umblă cu câte o căldare în spinare prin sate,

maĭ mult ca să observe unde ar putea veni nóptea, ca să jefuĭéscă.

Eĭ ḑic că dreg căldările de aramă saŭ le tórnă din noŭ, dar în realitate înşală pe ceĭ proştĭ Îĭ duc la corturile lor sub pretextul de a le turnà căldările din noŭ, de a le preface. Aci, printr'o dibăcie particulară lor, pitulă căldarea omuluĭ şi îĭ dă în schimb alta mult maĭ mică, spunêndu-le că aşa a eşit la turnare.

Aşa se spune că un bĭet de unchéş merge o dată la o lae de zavragiiĭ cu o căldare, să ĭ-o cărpéscă. Zavragiiĭ vĕḑêndu-ĭ căldarea mare se strînseră împrejurul luĭ, puseră pe moş Ion — c'aşa îl chemà — să sufle cu foiĭ cât o puté de tare. Unul din eĭ se aşeḑă la vatră şi începù a cĭocănì în căldare tare, tornând în foc un fel de praf ce făcù un buşnigaĭ de fum de nu se vedeà om cu om. Zavragiul loveà cu cĭocanul mereŭ în căldare şi strigà către moş Ion: «Dă-ĭ moş Ióne! La vîrtej, moş Ióne!»

Moş Ion suflà cu foiĭ din tóte puterile, socotind că acuma e acum! Zavragiiĭ profitând de sunetele căldăreĭ şi buşnigaiul de fum aduseră la vatră o căldăruşă mult maĭ mică şi pitulară pe cea mare.

Moş Ion, când îşĭ vĕḑù căldarea luĭ atât de mică, începù a se minunà de o ast-fel de schimbare. Zavragiiĭ îĭ luară pocnetu ḑicênd: «atât a eşit din tipar, moş Ióne».

Zavragĭóĭcele trec de cele maĭ vestite cărturărese căcĭ ele spun verḑĭ şi uscate, le înturue gura ca o móră, şi proştiĭ, de care e plin némul nostru românesc, le cred cu tótă inima.

A ZĂVRI

10985 *△ A zăvrì.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ştefănescĭ, j. Vâlcea.*

A vorbì multe, fără să te oprescĭ şi fără şir.

ZESTRE

Veḑĭ *Fată.*

Veḑĭ în S. Fl. Marian, *Nunta la Românĭ,* Cap. XVIII, privitor la zestre.

10986 **Nicĭ am boĭ, nicĭ am vacĭ
Dĕcât zestrea dintre cracĭ.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 48.

Sĕ ḑice pentru fetele sărace, ce n'aŭ nicĭ o zestre. (GOLESCU).

10987 * △ **A luat ca zestre toţĭ ĭepuriĭ din comună.**

V. RÎMBU, *com. Brănescĭ, j. Dîmboviţa.*

A luat'o fără nicĭ o zestre.

10988 * △ **Mĕ duc să mĕ 'nnec
Unde-o fi balta maĭ lată,
Să'mĭ încapă zestrea tótă.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescĭ, j. Tutova.*

Se ḑice despre fetele carĭ nu se maĭ mărită.

10989 **Muĭerea mĭ-e urîtă, dar zestrea eĭ mĭ-e dragă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 45.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce privesc numaĭ la interes (GOLESCU).

10990 **Zestrea tóte le astupă;
Ea şi pe dracu 'l pupă.**

A. PANN, II, p. 128. — HINŢESCU, p. 210. — S. FL. MARIAN. *Nunta,* p. 143.

Când e zestre la mijloc nu sĕ ţine în sémă dacă fata e slută, saŭ dacă a avut purtare rea.

10991 **Zestrea îmĭ şade în lacră
Şi eŭ cu sluta pe vatră.**

A. PANN, II, p. 126.

*Zestrea îmĭ şade în ladă
Şi eŭ cu sluta pe vatră.*

HINŢESCU, p. 210.

* △ *Zestrea şade în ladă*
Şi el cu sluta în vatră.

Gr. Alexandrescu, *magistr. j. Putna.*

Când unul ĭeà o nevéstă pentru zestrea eĭ şi, în urmă, duce traĭu rĕŭ cu dînsa în casă, maĭ ales când e urîtă. In casul acesta se maĭ ḑice: *zestrea se perde şi rĕmâĭ cu holera în casă.*

10992 Dĕ zestre nouĕ pĭetre.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 93.

Sĕ ḑice pentru cele scăpătate fete, însemnând mica zestre a lor (Golescu).

10993 △ Zestrea femeiĭ nu se pĭerde nicĭ în apa.

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 148.

Dacă bărbatul pĭerde zestrea femeiĭ sale, atuncĭ îl urmăresc rudele luĭ şi, prin judecată îĭ scot zestrea.

In cele maĭ multe părţĭ însă, perḑênd bărbatul zestrea neveste sale, nu se maĭ face nimic, după cum nu s'a făcut nicĭ o formalitate şi la luare în sémă a acelei zestre.

 ră nevésta numaĭ atuncĭ pĭerde dreptul la zestrea sa, când s'a dat la lucrurĭ deşerte, şi s'a ales rea şi, din acéstă causă nu maĭ este vrednică să vĭeţuĭéscă cu bărbatul eĭ, şi tot odată are copiĭ la carĭ trece dreptul acesteĭ zestre.

«*Si divortium sine culpa mulieris fiat dotem integram repeti. Si contra, in singulis liberis sex'am partem dotis a marito, usque ad mediam ejus partem duntaxat retineri*».— Paulus, *de dotibus.*

10994 Se scaldă în zestrea muĭeriĭ.

A. Pann, II, p. 126. — Hinţescu, p. 210.

Sĕ ḑice celuĭ care a luat o femeĭe numaĭ pentru zestrea eĭ.

10995 *△ **Sare ca capra în zestre.**

C. C. MICLESCU, *com. Miclescĭ, j. Vasluĭu.*

1⁰ Când se face o arababură, un talmeş-balmeş.
2⁰ Pentru fetele cele obraznice.

10996 **Ceĭ maĭ mulţĭ astă-ḑĭ se bucură la zestre.**

A. PANN, II, p. 128.

De aceea se maĭ ḑice:

Când o fi la mijloc baniĭ
Nu se maĭ întrébă aniĭ.

10997 **Ḑe n'aĭ banĭ nu luà zestre, ca să nu'ţĭ ḑică: tacĭ tu să vorbesc eŭ.**

A. PANN, II, p. 152. — HINŢESCU, p. 8.

Şi precum maĭ ḑice Românul:

Cine caută la zestre
Mintea luĭ neródă este.

Poes. Pop. Banat.

ZMEŬ

Veḑĭ *Cap. XII, c. Zmeŭ.*

10998 * **Zmeŭ fără códă.**

Om zăpăcit, fără nicĭ un şir în ideile sale.

FINELE VOLUMULUĬ AL PATRULEA.

GLOSAR

ROMÂNO-FRANCES*)

A

A, *auxiliaire du futur présent,* forme élidée pour *va,* p. 6. 102. 244. 321.
A, *pr. dém. fém.* celle, p. 235. 353. ‖ celle, la, 61. 62. 149. 177. 213. 2 8. 246. 329. 490. 560. ‖ le, p. 275. ‖ du, p. 39.
A, *prép.* indiquant l'infinitif présent; passim. ‖ *prép. déterm.* p. 25. 86. 87. 169. 170. 172. 173. 231. 352. 373. ‖ *sună a ólă,* cela sonne le fêlé, p. 25. ‖ *miróse a sărăcie,* signe de pauvreté, p. 231.
Abate (a), *v.* détourner, écarter. ‖ *'ĭ-a abătut,* l'envie lui est venue, p. 532.
Abitir, *adv.* beaucoup, fortement, p. 271.
Abur, *s. m.* vapeur, fumée (du vin), p. 188. — Pl. *aburĭ.*
Ac, *s. n.* aiguille, 251. 471. 689.— Pl. *ace.*
A-casă, *adv.* à la maison, chez soi, p. 36. 114. 262. 301. 519.
Acea, *adj. dét. fém.* cette, p. 212.— Pl. *acelea.*
Aceea (de), *pr. dém.* pour cela, pour cette raison, p. 371.
Aceea, *pr. dém.* cela, la même chose, p. 541.
Acela, *pr. dém.* cela, p. 173. 455.
***Acéĭa,** *pr. dém. [ancien],* cela, p.128.
Acela, *adj. et pr. dém.* celui, p. 52. 80. 157. 329. ‖ celui-là, p. 28. 411. — Fém. *aceea;* pl. *aceĭ, acelea.*
Acest, *pr. dém.* ce, cet, p. 41. — Pl. *aceştĭ.*
Aci, *adv.* ici. ‖ *cât p'aci,* j'ai failli, p. 359.
Acolo, *adv.* là, là-bas, y, p. 183. 204. 205. 387. ‖ *de acolo,* plus tard, ensuite, dorénavent, p. 668.
Acoperit, *adj.* recouvert, couvert, p. 12. 13. 14. ‖ secret, p. 188.— Fém. *acoperită;* pl. *acoperiţĭ, acoperite.*
Acrime, *s. f.* ce qui est âcre, aigre, verjus, p. 538. — Pl. *acrimĭ.*
Acru, *adj.* aigre, p. 193. ‖ âcre, acide, vert (en parlant d'un fruit), p. 114. 540. 610. 611. ‖ *varză acră,* choucroute, p. 170.— Fém. *acră;* pl. *acrĭ, acre.*
Acum, *adv.* à présent, maintenant, p. 340. 356. 446. 604.
Adă, *v.* apporte, p. 178.
Adam, *n. pr.* Adam, p. 490. ‖ *ném de pe Adam,* parent à la mode de Bretagne, p. 490.
Adese, *adv.* souvent, fréquemment. ‖ *adese-orĭ,* souvent, p. 48.
Adĭ, *adv.* aujourd'hui, de nos jours, 180. 238. 290. 414. 437. 483.
Adînc, *adj.* profond, p. 371. ‖ *fig.* profond, réfléchi, 51. — Fém. *adîncă;* pl. *adîncĭ, adînce.*
Adio, *interj.* adieu, p. 195.
Ado, *v.* apporte, p. 178.

*) L'astérisque indique les mots anciens et hors d'usage.

Aduce (a), *v.* apporter, faire venir, amener, p 144. 178. 203. 221. 251. 408. 416. 417. 652. || enivrer, p. 179. || *a'l aduce în joc,* le mettre en jeu, p. 407.
Adunà (a se), *v. r.* s'assembler, p. 268. 283. || accourir, s'assembler, p. 91. 228. || fréquenter, s'assembler, p. 195. 197. 198.
Adunare, *s. f.* assemblée, réunion, société, p. 198. 199. 565. || *a avé adunare cu,* fréquenter, p. 199. — Pl. *adunărĭ.*
Afară, *adv.* dehors, p. 71. 72. 177. || hors de, p. 379. || *pe din afară,* extérieurement, à l'extérieur, p. 89. 93. 173. || *pe din afară,* en dehors, p. 71. || *din afară,* du dehors, l'extérieur, p. 39.
Aflà (a), *v.* trouver, rencontrer, p. 146.
Aflà (a se), *v. r.* se trouver, p. 519. || se montrer, être découvert, p. 269.
Aguridă, *s. f.* verjus, raisin vert, p. 538. 539.
Aĭ, *dét. m. pl.* les, p. 626; passim.
***Aĭ,** *s. m. pl.* pentru *anĭ,* années, p. 521.
Aĭa, *pr. dém.* cela; passim. || *d'aĭa,* de cela, p. 455. || *d'aĭa,* pour cela, à cause de cela, p. 20.
Ăĭa, *dét.* ceux-là, || *d'ăĭa,* de ceux-là, de cette sorte, p. 208.
Aiŭ, *s. n.* ail, p. 168.
Ajunge (a), *v.* atteindre, 411. 553. 554. 583. 641. || en arriver à, p. 6. 104. || devenir, p. 35. 263. 280. 594. 604. 606. 629. || parvenir, arriver, p. 230. 280. || suffire, p. 9. 10. 190. 411.
Ajunge (a se), *v.* suffire, être suffisant, p. 193.
Ajuns, *adj.* arrivé parvenu. || *e de ajuns,* cela suffit, p. 9.
Al, *adj. et prén. dém.* le, la, les, celui, p. 113. 114 232. 305. 376. 426. 516. 570. — Pl. *aĭ.*
Ăla, *adj. et pr. dém.* celui-là, p. 433. — Pl. *ăĭa.*
Alaĭu, *s n.* pompe, suite, cortège, p. 244. — Pl. *alaĭurĭ.*
Alăută, *s. f.* violon, luth, p. 244.— Pl. *alăute.*
Alb, *adj.* blanc, p. 82. 513. 573. 594. 677. || farine, 131. || *a vedé alb în strachină,* être à son aise, avoir de quoi, p. 131. || *lume albă,* joie, bonheur, p. 219. — Fém. *albă;* pl. *albĭ, albe.*
Albină, *s. f.* abeille, p. 664. — Pl. *albine.*
***Alca,** *s. f. [ancien]* course de bagues, p. 244. || *a bate alcaoa,* perdre son temps, p. 244.
Alde (d'), *adj. inv.* pareil, semblable, p. 209.
Alege (a), *v.* choisir, p. 66. 71. 378. 464. 505. 616. || séparer, p. 161. || trier, montrer tel qu'il est, 184.
Alege (a se), *v. r.* se séparer, 167. 666.
Alergà (a), *v.* courir, 488. 519. 527. 682. || *a 'şĭ alergà calul cu,* rivaliser avec, 429. 430. 431.
Alivanta, *s. f.* culbute. || *a cădé alivanta-plăcintă,* s'étaler par terre, p. 92.
Alt, *adj. et. pron.* autre, autrui, p. 3. 19; passim.
Altora, *gen. et dat. pl. de* **alt,** des autres, aux autres, p. 615; passim.
Altuía, *gén. et dat. s. de* **alt,** d'autrui, à autrui, p. 48. 55; passim.
Alunecà (a), *v.* glisser, p. 228.
Amar, *adj.* amer, p. 39. 64. 177. 610. || triste, désagréable, p. 218. || *când ţi-e lumea maĭ amară,* lorsque tu es le plus fâché, p. 218. || *dulce şi amar,* plaisir et ennui, joie et tristesse, p. 39. || *cu limba amară,* plein d'amertume, p. 662. — Fém. *amară;* pl. *amarĭ, amare.*
Âmblà (a), *v. [Mold. & Trans.]* marcher, aller, p. 41. 399.
Amestecà (a), *v.* mêler, mettre dans, p. 17. || mélanger, p. 187.
Amestecà (a se), *v. r.* se mêler de, p. 14. 15. || se mêler à (dans), p. 136. 137. 139. || se mêler, se fourrer, p. 70.
Amesticà (a se), *v. r.* se mêler de, p. 15. || se mêler à (dans), p. 137.
Amîndoĭ, *adj. et pron.* tous les deux, l'un et l'autre, p. 5. 6. 391. — Fém. *amîndouĕ.*
Amu, *adv.* maintenant, p. 521.
An, *s. m.* an, année, p. 297. 610. 662. || *la anul,* l'année prochaine, dans un an, p. 520. || *îĭ anul,* il y a un an, p. 254. — Pl. *anĭ.*

Anevoe, *adv.* difficilement, p. 87. ‖ à grand peine, p. 388.
Anevoïe, *adv.* difficilement, p. 288. 586.
Aoleŭ, *interj.* oh! ah! p. 472.
Apă, *s. f.* eau, p. 5. 100. 108. 117. 118. 126. 142. 161. 163. 165. 171. 174. 177. 178. 179. 180. 187. 431. 456. 514. 528. 545. 546. 660. 693. ‖ rivière, fontaine, 148. 149. 158. 551. ‖ *nu sunt în apele lor*, ils ne sont pas dans leur assiette, p. 425. — Pl. *ape.*
Apoĭ, *adv.* puis, ensuite, après, p. 236. 468.
Aprópe, *prép.* près, auprès, p. 235.
Apropià (a se), *v. r.* s'approcher, p. 431.
Apucà (a), *v.* attraper, p. 415.
Apucà (a se), *v. r.* saisir, empoigner, p. 579. 580. ‖ s'occuper de, se mettre à, p. 640.
Ar, *3e pers. sing. et plur. du cond. prés. du verbe* **a avé**; *sert à former le condit.* 7. 71. 99. 249; passim.
Arà (a), *v.* labourer, p. 351.
Arç, *s. n.* arc, p. 245. 246. ‖ *după arc şi săgétă*, à chacun selon ses œuvres, p. 245. ‖ *a avé multe córde la arc*, avoir plusiurs cordes à son arc, p. 216. — Pl. *arcurĭ.*
Arde (a), *v.* brûler, p. 116. 193.
Ardicat, *adj.* levé, que l'on lève, p. 91. — Fém. *ardicată*; pl. *ardicaţĭ, ardicate.*
Arĕtà (a), *v.* montrer; p. 210. 559. 650. 651. ‖ prouver, p. 295. ‖ indiquer, démontrer, p. 183.
Arĕtà (a se), *v. r.* se montrer, surgir, 268. 269. 424. 566. 690.
Argat, *s. m.* valet, homme de peine, p. 246. 593. 602. — Pl. *argaţĭ.*
Argint, *s. n.* argent, p. 354. 582. 639. ‖ argent, monnaie, p. 492.— Pl. *arginţĭ.*
Armă, *s. f.* arme, p. 247. 248. 338. ‖ *a dà arme împotriva sa*, donner des armes contre soi, p. 247. — Pl. *arme.*
***Armaş**, *s. m. [ancien]* prévôt, ‖ *armaş mare*, grand prévôt, p. 248. — Pl. *armaşĭ.*
Arta-parta, *adv.* en pièces, en morceaux, en lambeaux, p. 248.
Aruncà (a), *v.* jeter, lancer, p. 76. 109. 350. 362. 447. 512.
Aruncà (a se), *v. r.* se jeter, ‖ *a se aruncà în partea cuĭ-va*, ressembler à, p. 462.
Aş, *form. opt. 1er pers. sing. du verbe a avé*, p. 216. 274. 302; passim.
Aşa, *adv.* ainsi, de la sorte, p. 102. 103. 201. 209. 213. 215. 296. 308. 688. ‖ tel, semblable, 214. 215. 217. ‖ de même, 686. ‖ aussi bien, p. 479. ‖ *aşa de*, si, p. 371. ‖ *tot aşa*, la même chose, p. 253. ‖ *cum ... aşa ...*, selon .... le (la), p. 203. 209. 291. 292. 348. 467. ‖ *precum ... aşa ...*, comme ... ainsi ..., p. 240. 291. ‖ *după cum ... aşa ...*, selon le ... le ..., p. 280. 674.
Ascultà (a), *v.* écouter, p. 198. 279. ‖ écouter suivre l'avis de, p. 506. ‖ obéir, p. 560.
Ascunde (a), *v.* cacher, p. 640.
Ascuns, *adj.* caché, dissimulé. ‖ *pe ascuns*, en secret, p. 187. — Fém. *ascunsă*; pl. *ascunşĭ, ascunse.*
Ascuţit, *adj.* tranchant, p. 580. — Fém. *ascuţită*; pl. *ascuţiţĭ, ascuţite.*
Asemĕnà (a se) *v. r.* ressembler, p. 195.
Asemênà (a se), *v. r.* se comparer, p. 430.
Asemenea, *adj.* semblable, p. 210.
A-séră, *loc. adv.* hier soir, p. 254.
Ast, *adj. et pr. dém.* ce, cet, p. 274.
Asta, *adj. et pr. dém.* ça, cela, ceci, p. 72. 283. ‖ celle-ci, ce, 213. 217.
Astă-ḑĭ, *adv.* aujourd'hui, p. 260. 410. 694.
Aşteptà (a), *v.* attendre, p. 91. 96. 153. 194. 220. 234. 299. 442. 609. ‖ *fig.* attendre, p. 56.
Aşternut *s. n.* couche, accessoires du lit (draps, taies d'oreillers, etc.) p. 151. — Pl. *aşternuturĭ.*
Ast-fel, *adj. ind.* tel, semblable, p. 61. ‖ ainsi, de la sorte, p. 211.
Astupà (a), *v.* couvrir, recouvrir, p. 14. 692.
Astupat, *adj.* couvert, recouvert, p. 13. — Fém. *astupată*; pl. *astupaţĭ, astupate.*
Asupra, *prép.* sur, p. 577. ‖ *de asupra*, sur, par dessus, p. 75. 192. ‖ au-dessus, p. 26. 160. 161.

Aţă, *s. f.* fil, fil de lin, p. 216. 689. || fibre, lien, p. 352. — Pl. *aţe*.
Atât, *adj. et pr.* tant, autant, p. 598, || *atât* . . . *până* . . ., autant. . . . jusqu'à ce que, p. 5. 158. 237. || *cât* . . . *atât* . . ., autant . . . autant . . ., p. 259. — Pl. *atâţĭ*, *atâţia*.
Atâta, *adj. et pr.* tant, p. 142. 673. || autant, p. 529. 611. || *atâta* . . . *până* . . ., autant... jusqu'à ce que . . ., p. 5. || *tot atâta*, c'est tout un, p. 229. — Pl. *atâte*, *atâtea*.
Atinge (a), *v.* toucher, p. 315.
Atinge de (a se), *v.* toucher à, p. 336.
Atîrnà (a), *v.* pendre, p. 288.
Atuncea, *adv.* alors, p. 255.
Atuncĭ, *adv.* alors p. 262. 314. 333. 519.
Auḑi (a), *v.* entendre, p. 346. 517. 608.
Aur, *s. n.* or, p. 565. 576. 638. 652.
Avé (a), *v.* avoir, posséder ; passim || *ce avem cu*, qu'avons nous de commun avec, p. 218. || *nu are*, ne doit pas, p. 15. || *n'are cine*, il n'y a pas qui, p. 228. 274. 559.
Avut, *s. n.* avoir, fortune, p. 618.

B

Ba, *adv.* non, p. 465. || bien plus, p. 184.
Babă, *s. f.* vieille femme, 48. 99. 291. 397. 410. 527. || *babă bĕtrână* vieille femme, p. 48.— Pl. *babe*.
Babacă, *s. m.* père, p. 248. 303. 668.
Baba-órbă, *s. n.* colin-maillard, p. 248.
Băcănie, *s. f.* épicerie, p. 125. — Pl. *băcăniĭ*.
Bade, *s. m.* terme amical de respect ; s'emploie envers un frère aîné, une personne plus âgée, etc. ; p. 352. 516.
Badea, *s. m.* même sens que *bade*, p. 249.
Bádicá, *s. m.* diminutif de *bade*, p. 249.
Bădioiŭ, *s. m.* augmentatif de *bade*, p. 249.
Băḑiţă, *s. m.* diminutif de *bade*, p. 249.
Baer, *s. n.* cordon, lien, p. 149. 549. — Pl. *baere* et *băerĭ*.
Băet, *s. m.* enfant, garçon, p. 653. — Pl. *băeţĭ*.
Băgà (a), *v.* mettre, 19. 76. 77. 78. 120. || fourrer, introdiure, faire entrer, 14. 15. 16. 17. 18. 173. 370. 371. || *a'l băgà la mijloc*, l'entourer, lui faire fête, p. 220. || *a'şĭ băgà în plug cu cine-va*, s'associer, faire des affaires en association avec quelq'un, p. 430. 431.
Bágà (a se), *v. r.* se fourrer, entrer, p. 123. 137. 140. 381. 406. || se placer, s'accorder, 603. 604. 618. 632.
Băgat, *adj.* placé, accordé, p. 632. — Fém. *bătută* ; pl. *bătuţĭ*, *bătute*.
Băĭet, *s. m.* garçon, p. 549. || fils, p. 467.— Pl. *băieţĭ*.
Baiŭ, *s. n.* *[Ung.]* souci, tourment, p. 255.— Pl. *baĭurĭ*.
Bal, *s. n.* bal, p. 249. 250. 378.— Pl. *balurĭ*.
Bălan, *adj.* blond. || *cal bălan*, cheval blanc, p. 594.— Fém. *bălană*; pl. *bălanĭ*, *bălane*.
Bălană, *s. n.* Blanchette, nom de jument, p. 289.
Balaur, *s. m.* dragon, p. 117. — Pl. *balaurĭ*.
Baltă, *s. f.* lac, étang, marais, p. 500. 684. 692.— Pl. *bălţĭ*.
***Ban**, *s. m.* ban, ancien titre de noblesse, p. 250.
Ban, *s. m.* argent, en général, p. 273. 303. 366. 367. 369. 394. 486. 571. 668. 694. || centime, p. 383. 593. 662.— Pl. *banĭ*.
Bănuială, *s. f.* soupçon, p. 523. 524. 525.— Pl. *bănuielĭ*.
Bărbat, *s. m.* homme, p. 62. 264. || homme, mari, p. 146. 150. 234. 246. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 321. 378. 442. 443. 464. 498. 499. 506. 508. 510. 632. 677. 678.— Pl. *bărbaţĭ*.

Bărbăţel, *s. m.* petit mari, p. 90. 252. 253. 254. 255. 261. — Pl. *bărbăţeĭ*.
Bărdacă, *s. f.* cruche, broc, p. 127. — Pl. *bărdace*.
Barem, *adj.* tout au moins, p. 544.
Bată, *s. f.* ceinture étroite, p. 420. — Pl. *bete*.
Bâtă, *s. n.* gourdin, p. 9. 10. — Pl. *bâte*.
Bătae, *s. f.* coup, rossade, p. 265-267. 268. 521. || lutte, p. 268. || *[Ung.]* guerre, bataille, p. 248.
Bătaïe, *s. f.* coup, rossade, p. 265, 266. 267. 268. 526. 666. || *a mânca bătae,* être battu ; p. 267. || *a fi gazda bătăilor,* être une tête de Turc p. 268. || *bătae la cataramă*, forte rossade, p. 268.— Pl. *bătăĭ*.
Bătălie, *s. f.* combat, lutte, p. 268. 269. || *a plecà la bătălie fără puşcă,* aller aux mûres sans crochet, p. 269. — Pl. *bătăliĭ*.
Bătăuş, *s. m.* batailler, p. 269. — Pl. *bătăuşĭ*.
Bate, **(a)**, *v.* battre, p. 244. 245. 267. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 280. 600. 662. 665. 666. || frapper, p. 180. 271. 310. 548. 549. || frapper, résonner, 337. || heurter, cogner, p.272. || souffler, p. 161. || baratter, p. 161. || *a bate din pintenĭ*, être joyeux, p. 5?0. || *cât bate puşca*, à une portée de fusil, p. 558. || *a bate ponturĭ*, faire allusion à, p. 553. || *a bate rĕŭ*, battre fortement, p. 270. || *a'şĭ bate joc*, se moquer de, p. 50. || *a bate alcaoa*, perdre son temps, p. 244. 245. || *a'şĭ bate capul*, se créer des difficultés, des ennuis, p. 387. || *a bate vălălău*, battre fortement, p. 275. || *a bate de tocmélă*, battre fortement, comme si l'on était payé pour le faire, p. 275. || *a bate pe datorie*, battre sans raison, p. 275. || *a'şĭ bate gura de clacă*, conter des sornettes, p. 308.
Bate (a se), *v. r.* se battre, p. 268. 275. 424. || lutter, p. 582. 639. || se frapper, p. 275. || *a se bate ca orbeţiĭ*, frapper comme un sourd, p. 275.

Bătĕtură, *s. f.* cour, p. 122. — Pl. *batĕturĭ*.
Bătut, *adj.* battu, frappé, rossé, p. 272. 273. || frappé, abîmé, p. 357. — Fém. *bătută;* pl. *bătuţĭ, bătute*.
Bâua, *[Banat]*, non, p. 664.
Be (a), *[Mold.]*, boire, p. 673.
Bé (a), *v.* boire, 31. 32. 33. 39. 41. 93. 118. 176. 178. 180. 182. 184. 185. 186. 252. 486. 571. 572.
Bee (a), *v.* boire, p. 189.
*__Beĭlic__, *s. n.* palais du prince (bey). || *lucru de beilic*, travail mal fait, p. 275. || *a lucra de beilic*. travailler pour le roi de Prusse, p. 276. || *a fi vită de beilic*, travailler comme une bête de somme, p. 276. — Pl. *beilicuri*.
*__Beiŭ__, *s. m.* prince, bey. || *a dormi cât un beiŭ*, dormir comme un roi (loir), p. 276.— Pl. *beiĭ*.
Belit, *adj.* écorché, p. 412.— Fém. *belită ;* pl. *beliţĭ belite*.
Benchetuĭ (a), *v. [Mold.]* faire bombance, faire ripaille, p. 572.
Bere, *s. f.* bière, p. 177.
Bere, *s. f. [Bucurescĭ]*, réunion villageoise. || *dat în bere*, nubile, bon à marier, p. 200.
Beşină, *s. f. [Mold.]* pet, p. 86.— Pl. *beşinĭ*.
Bĕşînă, *s. f.* pet, p. 525. — Pl. *bĕşînĭ*.
Bĕşină, *s. f.* pet, p. 526.—Pl. *bĕşinĭ*.
*__Beşleagĭ__, *s. f.* capitaine d'un ancien corps d'élite. || querelleur, casseur d'assiettes, p. 276. || vieille baderne, p. 276.
Bĕţ, *s. n.* bâton, p. 420.—Pl. *beţe*.
Bét, *adj.* ivre, p. 157. 399. 657. || *bét turtă*, ivre mort, p. 157. — Fém. *bétă;* pl. *beţĭ, bete*.
Betég, *adj. [Trans.]* malade, p. 4.—Fém. *betégă ;* pl. *betegĭ, betege*.
Beţie, *s. f.* ivresse, ébriété, p. 406.—Pl. *beţiĭ*.
Bĕtrân, *s. et adj.* vieux, ancien, p. 48. 249. 299. 300. 301. 564. 594.—Fém. *bĕtrână ;* pl. *bĕtrânĭ, bĕtrâne*.
Bĕtrâneţe, *s. f.* vieillesse, p. 180. 181. 484. — Pl. *bĕtrâneţe*.
Bĕutură, *s. f.* boisson, p. 72. — Pl. *bĕuturĭ*.

Biciu, *s. n.* fouet, p. 401. — Pl. *bice* et *bicĭurĭ*.
Bine, *adv.* bien, p. 105. 235. 255. 256. 270. 350. 506. || *maĭ bine*, mieux, le mieux, p. 255. 365. 417. 446. 448. 576. 604. || *maĭ bine*, plutôt, p. 243. 249. 312. 365. 464. 466. 492. 509. || *mai bine*, mieux vaut, p. 105. 160. 161. 170. 258. 302. 311. 492. 532. 533. 535. 570. 592. 593. 594. || *mare bine*, très-bien, p. 398.
Bine, *s. m.* bien, p. 236. 5:6.
Binecuvîntare, *s. f.* bénédiction, p. 542. 648. — Pl. *binecuvîntări*.
Bir, *s. n.* impôt, p. 439.
Birăŭ, *s. m.* [*Trans.*] maire, p. 443. — Pl. *birăĭ*.
Bîrnă, *s. f.* solive, poutre, p. 555.— Pl. *bîrne*.
Biruì (a), *v.* vaincre, l'emporter, 234. 582. 639.
Biserică, *s. f.* église, p. 114. 351.— Pl. *bisericĭ*.
Bizoĭu, în locuţiunea: *a'ĭ ţine bizoĭul*, l'approuver, l'imiter, p. 277.
Bizuì (a), *v.* [*Ung.*] confier, p. 164.
***Blagoslovenie,** *s. f.* bénédiction, p. 542. — Pl. *blagosloveniĭ*.
Blăstem, *s. n.* malédiction, 472. 473. 543. 648. — Pl. *blăsteme*.
Blastemà (a), *v.* [*Trans.*], maudire, p. 594.
Blestem, *s. n.* malédiction, p. 472. 542. 543. 648. — Pl. *blesteme*.
Blĕstem, *s. n.* malédiction, p. 543.— Pl. *blĕsteme*.
Blestemà (a), *v.* maudire, p. 45. 594.
Blid, *s. n.* plat, écuelle, terrine, p. 39. 67. 128. 350. — Pl. *blide*.
Bluc, *s. m.* [*Banat.*] gland du chêne; semence de la couleuvrée; p. 4. || *dă nucĭ pe blucĭ*, il donne des pois pour avoir des fèves, p. 4. — Pl. *blucĭ*.
Bobîrnac, *s. n.* chiquenaude, p. 277. || *a'ĭ dà bobîrnace*, gronder quelqu'un, lui rabattre son caquet, p. 277. — Pl. *bobîrnace*.
Bocluc, *s. m.* [*Mold.*], bagages, effets, p. 277. Vedĭ **Bucluc**. — Pl. *buclucurĭ*.
Boer, *s. m.* seigneur, propriétaire, p. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 458. 602. 661. || *a dà peste calu boeruluĭ*, éprouver du désagrément, p. 279. || *boer cu boiĭ de funie*, il est gentilhomme de droite ligne, son père était, pêcheur, p. 281. || *boer gol*, noble et pauvre, p. 281. || *boerul e tot boer*, la noblesse se reconnaît toujours, p. 281. || *s'a schimbat boerul*, il a mis une autre corde à son arc, p. 282. — Pl. *boerĭ*.
Boeraş, *s. m.* duminutif de *boer*, p. 279.
Boresc, *adj.* de noble, p. 283. — Fém. *boerėscă*; pl. *boerescĭ*, *boeresce*.
Boerie, *s. f.* noblesse, dignité de boyard, p. 283. 284. || *boeria e pe rînd*, la fortune est changeante, p. 284. || *boerie*, syphilis, p. 284.— Pl *boeriĭ*.
Bogat, *adj.* riche, p. 112. 184. 431. 461. 531. 593. 616. — Fém. *bogată*; pl. *bogaţĭ*, *bogate*.
Boĭer, *s. m.* seigneur, propriétaire, p. 278. 279. 280. 281. 283. 441. 662. || *cum e boĭerul şi sluga*, tel seigneur, tel page et serviteur, p. 280. || *boĭerul lumeĭ*, le diable, p. 283. — Pl. *boĭerĭ*.
Boĭerit, *adj.* syphilitique, p. 284. — Fém. *boĭerită*; pl. *boĭeriţĭ*, *boĭerite*.
Bólă, *s. f.* mal, maladie, p. 24. 386. 499. — Pl. *bolĭ*.
***Bold,** *s. n.* [*ancien*] pointe, aiguillon, p. 342. 640. — Pl. *boldurĭ*.
Bolnav, *adj.* malade, p. 24. || *a fi bolnav de ólă*, être malade par ivrognerie, p. 24 — Fém. *bolnavă*; pl. *bolnavĭ*, *bolnave*.
Bolobоţ, *s. n.* [*Mold.*] grumeau, p. 192. — Pl. *bolobоţĭ*.
Bolund, *adj.* [*Ung.*] fou, p. 81. 349. — Fém. *bolundă*; pl. *bolunḑĭ*, *bolunde*.
Bonjurist, *s. m.* nom que l'on donnait ironiquement, vers 1830, à ceux qui propageaient les idées et les mœurs de l'occident, p. 200. — Pl. *bonjuriştĭ*.
Borésă, *s. f.* [*Trans.*] femme, maîtresse de maison, p. 284. 373. || femme publique, p. 284. — Pl. *borese*.

Borî (a), *v.* *[Mold.]* vomir, rendre, p. 674.
Borş, *s. n.* borş (eau aigrie par la fermentation du son), p. 77. 143. 527. — Pl. *borşurĭ.*
Bortă, *s. f.* *[Mold.]* trou, p. 513.— Pl. *borte.*
Bot, *s. m.* museau, figure, p. 16. 123. — Pl. *boturĭ.*
Bótă, *s. f.* *[Banat.]* gourdin, p. 9.— Pl. *bóte.*
Boteza (a), *v.* baptiser, p. 481.
Boŭ, *s. m.* bœuf, p. 182. 281. 333. 352. 593. 622. 692. — Pl. *boĭ.*
Brăcinarĭu, *s. n.* *[Trans.]*, ceinture, cordon pour tenir le pantalon, p. 216. || *brăcinarĭu de aţă*, signe de pauvreté. p. 216. —Pl. *brăcinariĭ.*
***Bran**, *s.m.* Bran, nom propre, p. 297.
Brâncă, *s. f.* *[Trans.]* poignée, p. 142. — Pl. *brâncĭ.*
Brânză, *s. f.* fromage, p. 90. 366. 367. 419. 420. 486. || *logofete, brânză 'n cuĭu*, gratte-papier, rond de cuir, p. 419. 420 || *logofete, brânză 'n bete*, gratte-papier, rond de cuir, p. 420.—Pl. *brânze.*
Breazu, *adj.* tacheté, bigarré. || *breaz*, nom de cheval, p, 549.— Fem. *brează*; pl. *brejĭ, breje.*
Brîŭ, *s. n.* ceinture, taille, p. 264.— Pl. *brîurĭ.*
Bróscă, *s. f.* grenouille, p. 189. — Pl. *brósce.*
Brumă, *s. f.* frimas, gelée blanche, p. 357. — Pl. *brume.*
Bucată, *s. f.* morceau, p. 19. 52. 214. 215. || plat, p. 52. || quignon p. 53. — Pl. *bucăţĭ* et *bucate.*
Bucate, *s. f. pl.* plats, 70. 77. 79. 102. 106. 109. 110. || nourriture, ce qu'il a mangé, p. 279. || *te face fără bucate*, te laisse sans nourriture, p. 94.
Bucăţică, *s. f.* diminutif de *bucată*, p. 656. || *bucăţică ruptă tată-sĕŭ*, c'est tout le portrait de son père, p. 656. — Pl. *bucăţele.*
Bucĭum, *s. n.* buccin, trompe. || *din orĭ-ce lemn nu se face bucĭum*, tout bois n'est pas bon à faire flèche, p. 284.—Pl. *bucĭume.*
Bucĭumà (a), *v.* trompeter (une nouvelle), p. 285.
Bucluc, *s. n.* confusion, embarras. || *a dà de bucluc*, éprouver des difficultés, être embarassé, ne savoir que faire, p. 285. || *a face buclucurĭ*, faire des sottises, causer des ennuis, p. 285. — Pl. *buclucurĭ.*
Bucurà (a se), *v.* se réjouir. || *a se bucurà la*, rechercher, p. 694.
Bucurie, *s. f.* joie, p. 338. 339. — Pl. *bucuriĭ.*
Bulibaşa, *s. m.* chef d'une bande de bohémiens. || *a stà ca bulibaşa*, paresser, se vautrer dans la saleté, p. 286.
Bun, *adj.* bon. 105. 106. 171. 182. 221. 231. 233. 236. 257. 258. 301. 407. 467. 470. 478. 485. 514. 516. 530. 600. 609. 626. 673. || bon, bienveillant, 61. 62. 183. 470. 627. || bon, honnête, p. 199. 211. 464. 468. 508 || bon, solide, p. 9. 10. 289. 494. 495. 556. 569. || bon à manger (à boire), p. 43. 61. 62. 66. 71. 85. 177. 178. 186. 187. 235. || bon, véritable, p. 471. || de bien, p. 254. || *de bună rudă*, de noble naissance, p. 574. || *maĭ bun*, meilleur, p. 36. 53. 56. 82. 178. 187. 203. 235. 314. 333. 571. 683. || meilleur, de plus haute qualité, p. 194. || *a fi pómă bună*, être un mauvais sujet, p. 96. || *la ce e bun*, a quoi cela sert, p. 561. || *de bun ce erà*, tellement c'était bon, p. 126. || *nópte bună*, bonne nuit, p. 225. 323. || *pace bună*, cela suffit, p. 216. || *de bună voe*, de bonne volonté, sans y être forcé, p. 410.— Fém. *bună*; pl. *bunĭ, bune.*
Bun, *s. m.* grand-père, ancêtre, p. 286. || *de când cu buniĭ ĕĭ putreḑĭ*, depuis fort longtemps, p. 286.—Pl. *bunĭ.*
Bună-diminéţă, *s. f.* bon matin, bonjour, p. 201. 202. || *dă bună-diminéţă gâscelor*, c'est un sot, p. 202.
Bună-ḑioa, *s. f.* bonjour, p. 202.
Bună-ḑiua, *s. f.* bonjour, p. 202. 203.
Bunic, *s. m.* grand-père, p. 286. || *de când bunicu flăcăŭ*, depuis fort longtemps, p. 286. — Pl. *bunicĭ.*
Bunică, *s. f.* grand-mère, p. 286. || *de când bunica fată-mare*, quand les poules avaient des dents, p. 286. — Pl. *bunicĭ.*

Burdiósă, *s. f.* qui a un gros ventre, enceinte, p. 452. — Pl. *burdihóse.*
Burduhósă *s. f. [Mold.]*, qui a un gros ventre, enceinte, p. 452. — Pl. *burduhóse.*
Burduf, *s. n.* outre, p. 305. 414. || *a'ĭ face pelea burduf de cimpoĭu,* battre comme plâtre, p. 305.— Pl. *burdufurĭ.*
Burete, *s. m.* sorte de champignon, p. 94. — Pl. *bureţĭ.*
Buric, *s. n.* nombril, p. 482. — Pl. *burice* et *buricurĭ.*
Burtă, *s. f.* ventre, p. 153. 274. — Pl. *burte.*
Buşélă, *s. f.* bourrade, p. 667. || *tobă de buşelĭ,* dos toujours battu, p. 667. — Pl. *buşelĭ.*
Bute, *s. f.* fût, tonneau, p. 187. 306. 457. 458. — Pl. *buţĭ.*
Butĭe, *s. f.* fût, touneau, p. 457.— Pl. *butiĭ.*
Butilcă, *s. f.* bouteille, p. 187.— Pl. *butilce.*
Butuc, *s. m.* souche, p. 602. — Pl. *butucĭ.*
Buză, *s. f.* gueule, p. 669. || *a se pune în buza tunuluĭ,* s'exposer à un danger, p. 669. — Pl. *buze.*
Buzdugan, *s. n.* massue. masse d'arme, p. 287. — Pl. *buzdugane,*
Buzunar, *s. n.* poche, p. 419. 420. — Pl. *buzunare.*

Ca, *conj.* comme, p. 2. 24. 33; passim. || pour, p. 103. 105. 197. 212. 414. 446. 546. || afin que, pour que, p. 8. 24. 39. 123. 197. 209. 210. 247. 419. 487. 500. 520. 577. 604. 608. 662. 694. || que, p. 35. 36. 51. 69. || de même que, p. 114. 472. 473. || comme, comparable à, p. 540. || *ca şi,* comme, p. 322. 658. || *ca şi când,* comme si, p. 168. || *ca când,* comme si, p. 129. 229. || *ca mânĭ,* bientôt, sous peu, p. 254.
Că, *conj.* que, p. 180; passim. || car, parce que, p. 19. 73. 140. 144. 148. 157. 161. 177. 211. 219. 225. 228. 232. 249. 254. 260. 397. 463. 529. 534. 573. 639. || dans ce cas, p. 251. || de (avec l'infinitif du verbe qui suit), p. 443. 678.
Căcà (a se), *v. r.* chier, p. 402.
Căcâcea, *s. m.* Foirard (nom propre), p. 410.
Căcat, *s. m.* excrément, merde, p. 228. 386. — Pl. *căcaţĭ.*
Căcat, *adj.* emmerdé, p. 414. — Fém. *căcată;* pl. *căcaţĭ, căcate.*
Câcat, *s. m. [Mold.]*, excrément, merde, p. 602. — Pl. *câcaţĭ.*
Cacalisaura, *s. [Banat.]* charabia, p. 202.
Căcĭ, *conj.* car, p. 7. 149. 165. 350. || parce que, p. 394.
Căcĭulă, *s. f.* bonnet de fourrure, p. 253. 638. — Pl. *căcĭulĭ.*
Cadână, *s. f.* cadine (femme turque), p. 287. || femme paresseuse, p. 287. — Pl. *cadâne.*
Cădé (a), *v.* choir, tomber, p. 12. 13. 67. 68. 145. 252. 328. 329. 337. 389. 447. 543. 626. || tomber, survenir, p. 74.
Cădé (a se), *v. r.* convenir, être convenable, falloir, p. 18. 362. 456. || *cum se cade,* comme il faut, comme il convient, p. 310. || *cum se cade,* fortement, comme il faut, p. 121.
*Caftan, *s. n.* caftan, robe d'honneur, p. 340. — Pl. *caftane.*
Căĭ (a se), *v. r.* regretter, p. 527.
Căiélă, *s. f.* regret, p. 525. - Pl. *căĭelĭ.*
Caĭmacan, *s. m.* caĭmacan, sorte de préfet en Turquie, p. 287.— Pl. *caĭmacanĭ.*
Câĭne, *s. m.* chien, p. 28. 53. 306. 446. 486. 604. 607. || *câĭne de multe uşĭ,* vagabond, pique-assiette, p. 306. — Pl. *câĭnĭ.*
Căinţă, *s. f.* remords, p. 600.— Pl. *căinţe.*
Cal, *s. m.* cheval, p. 275. 279. 289. 401. 493. 494. 594. 619. 620. 623. 675. 677. || *pe cal,* à cheval, p. 289. || *cal de ginere,* beau cheval, p. 401. || *a 'şĭ alergà calul cu,* rivaliser avec, p. 429. 430. 431. || *cal de mire,* beau cheval, p. 450. — Pl. *caĭ.*
Călămară, *s. f. [Mold.]* encrier, p. 419. — Pl. *călămărĭ.*

Călăraş, *s. m.* soldat de cavalerie, p. 287. 423. — Pl. *călăraşi.*
Călăraşĭ, *s. m.* *Calaraşi*, chef-lieu du département de la Ialomitza, p. 527.
Călare, *adv.* à cheval, p. 287. 288. 289. 433.
Călăreţ, *s. m.* cavalier, p. 289. — Pl. *călăreţĭ.*
Călcà (a), *v.* marcher, p. 660. || fouler aux pieds, marcher sur, p. 264. || *calcă a domn*, le roi n'est pas son cousin, p. 352. || *a călcà în strachină*, mettre les pieds dans le plat; être un lourdaud, p. 129. 130.
Călcăĭŭ, *s. n.* talon, p. 548. — Pl. *călcăĭe.*
Călcâĭŭ, *s. n.* talon, p. 548. 549. — Pl. *călcâĭe, călcâe.*
Călcat, *adj.* foulé, écrasé, p. 189. — Fém. *călcată*; pl. *călcaţĭ, călcate.*
Călcătură, *s. f.* pas, trace. || conduite, p. 468. — Pl. *călcăturĭ.*
Calcavură, *s. f.* piège à moineau. || giffle, p. 290. || *a mâncà calcavurĭ*, être gifflé, p. 290. — Pl. *calcavurĭ.*
Cald, *adj.* chaud, p. 91. || frais (en parlant du pain), p. 62. 63. 186. || *a 'şĭ ţine de cald*, se préserver du froid, p. 461. — Fém. *caldă*; pl. *calḑĭ, calde.*
Căldare, *s. f.* chaudron, p. 6. 7. 8. 425. — Pl. *căldărĭ.*
Calic, *adj.* pauvre, mendiant, p. 461. 616. 633.
Călimărĭ, *s. f. pl.* encrier, p. 420.
Câlţĭ, *s. f.* étouppe, bourre, p. 615.
Călugăr, *s. m.* moine, p. 392. 657. — Pl. *călugărĭ.*
Călugărì (a se), *v. r.* se faire moine, entrer dans les ordres, p. 300.
Cam, *adv.* trop, un peu trop, p. 40. || un peu, en quelque sorte, quasi, p. 55. 97. 483. 516.
Camară, *s. f.* chambre, p. 679. — Pl. *cămărĭ.*
Cămeşă, *s. f.* *[Mold.]*, chemise, p. 471. 514. 515. 574. — Pl. *cămeşĭ.*
Cămeşuĭcă, *s. f.* chemisette, p. 471. — Pl. *cămeşuĭce.*
Când, *adv. et conj.* quand, lorsque, p. 6. 39. 108; passim. || si, p. 126. 129. || şi, dans le cas où, p. 235. || *când.... când.....* tantôt... tantôt..., p. 471. || *de când cu*, du temps de (que), p. 286. 298. 690. || *de când*, depuis que, p. 220. 254. 657. || *de când*, alors que, p. 286. 477. || *ca când*, comme si, p. 129. 229. || *până când*, jusqu'à ce que, p. 158. || *ca şi când*, comme si, p. 168.
Candelă, *s. f.* veilleuse, p. 587. — Pl. *candele.*
Câne, *s. m.* chien, p. 28. 160. 164. 189. 362. 461. 514. 619. 626. 646. 681. — Pl. *cânĭ.*
Cânie, *s. f. [Mold.]*, méchanceté, rancune, p. 685. — Pl. *câniĭ.*
Cântà (a), *v.* chanter, p. 172. 189. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 305. 337. 606. 636. 665. || jouer, p. 310. 326. 355. 364. 365. 409. 410. 417. || *jócă cum îţĭ cântă*, il faut hurler avec les loups, p. 292. || *cântă'ţĭ, lele, cântecul*, je me moque de ce que tu dis, p. 293. || *a 'ĭ cântà în cap*, avoir une araignée dans le plafond, p. 294. || *cântă ca de zorĭ*, il chante d'une façon délicieuse, p. 295. || *a cântà după cine-va*, pleurer le départ, l'absence de quelqu'un, p. 295. || *a cântà cuĭ-va*, louer quelqu'un, p. 295. || *a cântà înaintea cuĭ-va*, se plaindre à quelqu'un, p. 295.
Cântăreţ, *s. m.* chanteur, celui qui chante, p. 294. — Pl. *cântăreţĭ.*
Cântec, *s. n.* chant, chanson, p. 293. 295. 296. 460. || *ca povestea cântecuhuĭ*, comme l'on dit, p. 296. || *aşa merge cântecu*, comme cela oui, p. 296. || *a 'şi cântà cântecul*, conter sa mésaventure, p. 296. || *a scóte cuĭ-va cântec*, chansonner quelqu'un, p. 296. || *a 'şi schimbà cântecul* changer son fusil d'épaule, p. 296. — Pl. *cântece.*
Cântecel, *s. m.* diminutif de *cântec.* || *a cântà cuĭ-va un cântecel*, amener quelqu'un à faire ce que nous désirons, p. 296.
Cap, *s. m.* chef, tête, p. 12. 156. 177. 188. 253. 260. 294. 309. 310. 318. 340. 464. 506. 581. 613. 650. 656. 665. || opinion, avis, p. 649. || *a'ĭ cântà în cap*,

570. 592. 594. || *de cât*, plutôt que, au lieu de, p. 106, 160. 161. 302. 509. || *de cât*, seulement, p. 391. 692. || *cât de*, si, 183. 186. 279. || *de cât*, plutôt que, p. 31. 53. || *pe cât*, autant que, p. 55. 296. || *câte un*, un, p. 482. || *fie... cât de*, si... soit il, p. 183. 354. || *numaĭ de cât*, de suite, p. 90. || *cât... atât*, autant... autant..., p. 259. || *cât p'aci*, sur le point de, p. 359.
Câtà (a), *v. [Mold.]* regarder, p. 619. || falloir, tâcher de, p. 292. 406.
Căța, *s. f.* chienne, p. 679. — Pl. *cățele*.
Catană, *s. f.* soldat, p. 301. 302. 665. || *catană bĕtrână*, vieux routier, p. 301. — Pl. catane.
Cataramă, *s. f.* fermoir, boucle en métal, p. 268. 606. — Pl. *catarame*.
Catâr, *s. m.* mulet, p. 486. — Pl. *catârĭ*.
Cățea, *s. f.* chienne, p. 595.— Pl. *cățele*.
Cățel, *s. m.* gousse, p. 83.
Câte-va, *adj.* quelques, p. 267.
Cătușă, *s. f.* chaînette, menottes, p. 303. — Pl. *cătușĭ*.
Cauc, *s. n. [Banat]*, casse, puisard, gobelet, p. 125. — Pl. *căuce*.
Căuș, *s. n.* casse, puisard, p. 142. — Pl. *căușe*.
Căutà (a), *v.* chercher, p. 56. 450. 463. 506. 510. 552. 609. 615. 629. 682. || rechercher, p. 446. 604. || rechercher, tenir compte de, p. 486. || chercher à, s'efforcer de, p. 379. 380. || falloir, p. 379. 381. 406. || chercher à savoir, s'informer. p. 238. || *a căutà de*, servir, p. 344. || *a căutà în*, regarder le, p. 103. || *a căutà în*, regarder à, p. 161. 162. || *a căutà la*, regarder, tenir compte de, p. 93.
Căutà (a se), *v. r.* être recherché, p. 63. 91. 93.
Ce, *pr. rel.* qui, p. 39. 43. 52. 80. 81. 228. 237. 278. 332. 389. 391. 448. 499. 519. 558. || que, quoi, p. 55. 208. 250. 293. 294. 409. 455. 469. 533. 572. || quel, p. 93. 118. 162. 197. 295. 318. 341. 649. 651. || quelle, p. 172. 244. 256. || quoi, p. 185. 442. 443. 561. 664. 677. || ce qui, p. 13. 14. 93. 217. 254. 321. 386. 469. 591. 617. 655. || ce que, p. 157. 173. 220. 226. 227. 256. 257. 261. 262. 468. 488. 500. 541. 662. 663. 664. 680. 685. || *orĭ-ce*, tout, n'importe quel, p. 118. 125. 172. 284. 363. || *fite-ce*, n'importe quel, p. 19. || *ce mai*, quel, p. 142.
Ce, *interj.* que? quoi? p. 443.
Ce, *conj.* quoi, p. 117. 119. 152. 173. 218. 461. 527. 678. || pourquoi, p. 142. 161. 260. 527. || de quoi, p. 409. || à quoi, p. 11. 410. 673. || *de ce*, pourquoi, p. 394. || *de ce*, plus, p. 306. 548. || *dĕ ce*, pourquoi, p. 527. || *după ce*, à quoi, p. 460. || *după ce*, après que, p. 117. 152. || *după ce*, non seulement, p. 179.
Ce *conj.* pour *ci*, mais, p. 227.
Cea, *adj. et pr.* celle, p. 39. 61. 215. 573. || la, p. 52. 61. 62. 66. 73. 470. — Pl. *cele*.
Ceea, *pr. dém.* p. celle, p. 483.
Ceea ce, ce que, p. 261.
Céfă, *s. f.* nuque, p. 99.— Pl. *cefe*.
Ceĭa-l-alta, *pr. dém. f.* l'autre, p. 213. — Pl. *cele-l-alte*.
Cel, *adj.* et *pr. dém.* celui, p. 36. 39. 43. 80. 81. 228; passim. || celui, le, p. 187. 190. 199. 203. 220. 222. 232. 233; passim. — Pl. *ceĭ*.
Cela, *pr. dém.* celui-là, p. 80. 389.— Pl. *ceia*.
Cenușă, *s. f.* cendre, p. 13. 154.— Pl. *cenușe*.
Cépă, *s. f.* oignon, p. 177. 178.— Pl. *cepe*.
Cer, *s. n.* ciel, p. 301. 340. — Pl. *cerurĭ*.
Céră, *s. f.* cire, p. 67. || *s'o picĭ cu céră*, n'importe ce que tu lui feras, p. 67.
Cerb, *s. m.* cerf, p. 532. — Pl. *cerbĭ*.
Cerc, *s. n.* cercle, p. 306. 457. 458. 522. || *în cercurĭ*, embrouillé, p. 522. — Pl. *cercurĭ*.
Cercà (a), *v.* essayer, goûter, p. 67. 190. || visiter, p. 172.
Cercetà (a), *v.* visiter, rendre visite, p. 203.

Cercetare, *s. f.* visite, p. 203. 243.— Pl. *cercetărĭ*.
Cere (a), *v.* demander, p. 107. 214. 215. 353. 469. 653. 657. 678. ‖ mendier, p. 133. ‖ vouloir, exiger, p. 169. 214. 392. 397. ‖ *dacă inima îţĭ cere,* si tu le désires, si le cœur t'en dit, p. 392.
Cere (a se), *v.* être nécessaire, p. 564.
Cerne (a), *v.* tamiser, cribler, p. 58. 92.
Cerşetor, *s. n.* mendiant, p. 278. 299. — Pl. *cerşetorĭ*.
Cerşitor, *s. n.* *[Trans.]*, mendiant, p. 300. — Pl. *cerşitorĭ*.
Certà (a), *v.* gronder, p. 467.
Cértă, *s. f.* querelle, p. 524. 526. ‖ *cu cértă,* au milieu des disputes, p. 53. — Pl. *certe, certurĭ*.
Cesar, *s. m.* César, p. 303.
Ce-va, *pr. ind.* quelque chose, p. 198.
Chef, *s. n.* plaisir, joie, bombance, p. 93. 303. — Pl. *chefurĭ*.
Cheíe, *s. f.* clé, p. 465. — Pl. *cheĭ*.
Chel, *adj.* chauve, p. 213. — Fém. *chélă*; pl. *cheĭ, chele*.
Chefuì (a), *v.* s'amuser, faire bombance, p. 572.
Cheltuĭală, *s. f.* dépense, p. 283.
Chemà (a), *v.* appeler, p. 407. ‖ *cum îl chémă,* comme il se nomme, p. 303.
Chemat, *adj.* appelé, p. 527. — Fém. *chemată*; pl. *chemaţĭ, chemate*.
Chĭar, *adv.* même, p. 459.
Chĭemà (a), *v.* appeler, inviter, p. 520.
Chindia, *s. f.* chindia, sorte de danse, p. 304.
Chior, *adj.* borgne, p. 657. — Fém. *chioră*; pl. *chiorĭ, chióre*.
Chiorì (a), *v.* viser, p. 303. 304.
Chiper, *s. n.* *[Mold.]*, poivre, p. 77. — Pl. *chiperĭ*.
Chiperĭu, *s. n.* *[Mol.]*, poivre, p. 77. 79. ‖ *îĭ dulce ca chiperĭu,* il est méchant, vif, p. 79.
Chĭseliţă, *s. f.* potage que l'on aigrit avec des cerises ou des prunes, p. 76. — Pl. *chiseliţe*.
Chisĕliţă, *s. f.* même sens que le précédent, p. 77. 107. 142. — Pl. *chisĕliţe*.
Chită, *s. f.* *[Mold.]*, pain, p. 688.— Pl. *chite*.
Chitì (a), *v.* *[Mold.]* penser, croire, p. 284. ‖ viser, p. 304.
Chiŭ, *s. n.* cri perçant. ‖ *interj.* hi! ah! oh! 419. 420. 531. 668.
Chix, *n.* *a face (dà) chix,* ne pas réussir, p. 304.
Ci, *conj.* mais, p. 43. 56. 80; passim.
Ci-că, *loc. conj.* on dit que p. 532.
Cimpoer, *s. m.* *[Mold.]* joueur de cornemuse, biniou, p. 281. 378. 487. — Pl. *cimpoerĭ*.
Cimpoĭaş, *s. n.* joueur de cornemuse, biniou, p. 378.— Pl. *cimpoiaşi*.
Cimpoĭu, *s. n.* cornemuse, biniou, p. 305. — Pl. *cimpóie*.
Cin, *s. n.* rang, condition, p. 305.— Pl. *cinurĭ*.
Cină, *s. f.* filleule, p. 305. 675. — Pl. *cine*.
Cincĭ, *adj. num. card.* cinq, p. 51.
Cine, *pr. ind*, qui, celui qui, 3. 27. 34. 43; passim ‖ *óre-cine,* quelqu'un, p. 238.
Cine-va, *pr. ind.* on, quelqu'un, p. 37. 58; passim.
Cinste, *s. f.* honneur, p. 633. ‖ considération, p. 239. 279. 486.
Cinstì (a), *v.* traiter honnêtement, honorer, p. 600. ‖ aimer, honorer, p. 39.
Cĭoban, *s. m.* berger, p. 593 —Pl. *cĭobanĭ*.
Cĭobotă, *s. f.* *[Mold.]*, botte, p. 435. — Pl. *cĭobote*.
Cĭoc, *s. n.* bec, p. 405. — Pl. *cĭocurĭ*.
Cĭocan, *s. n.* marteau, p. 4. — Pl. *cĭocane*.
Cĭocoesc, *adj.* de parvenu, p. 305.— Fém. *cĭocoéscă*; pl. *cĭocoescĭ, cĭococsce*.
Cĭocoĭu, *s. m.* parvenu, homme vil, p. 305. 306. 307. 592. 593. ‖ *cĭocoĭu gulerat,* gros bonnet du village, p. 307. — Pl. *cĭocoĭ*.
Cĭomag, *s. n.* gros bâton, gourdin, p. 44. ‖ coup de bâton, p. 9. 10. — Pl. *cĭomege*.
Cĭóră, *s. f.* corneille, p. 178. 189.— Pl. *cĭorĭ*.
Cĭorbă, *s. f.* soupe, potage, p. 129. — Pl. *cĭorbe*.
Cĭótcă, *s. f.* *[Mold.]* tas, pelote,

p. 283. || *a se adunà cĭótcă,* s'assembler, se réunir en groupe compact, p. 283.

Çiréşă, *s. f.* cerise, p. 428. — Pl. *cireşe.*

Cĭréşă, *s. f.* *[Ung,],* cerise, p. 350. — Pl. *cîreşĕ.*

Ciric, *[Banat.]* sens inconnu, p. 307.

Cĭubotă, *s. f.* *[Mold.]* botte, p. 280. – Pl. *cĭubote.*

Cĭudă, *s. f.* dépit, contrariéte. || *în cĭudă,* pour faire pièce à, pour faire enrager quelqu'un, p. 686.

Cĭumă, *s. f.* peste, 472. 473. 475. 476. || mégère, méchant, p. 475. 476. — Pl. *cĭume.*

Cĭung, *adj.* manchot, p. 184. — Fém. *cĭungă;* pl. *cĭungĭ, cĭunge.*

Cĭung, *s.* souche, p. 258. — Pl. *cĭungurĭ.*

Cĭur, *s. n.* crible, p. 528. — Pl. *cĭururĭ.*

Cĭurel, *s. n.* diminutif de *cĭur,* p. 279. — Pl. *cĭurele.*

Cĭutură, *s. f.* seau, p. 25. — Pl. *cĭuturĭ.*

Cizmă, *s. f.* botte, p. 280. 433. 627. — Pl. *cizme.*

Clacă, *s. f.* corvée. || veillée où l'on travaille sans être payé, p. 305. 535. || *a 'şĭ bate gura de clacă,* dire des riens, p. 305. || *lucru de clacă,* travail mal fait, p. 305. — Pl. *clăcĭ.*

Clădì (a), *v.* bâtir, p. 442.

Clapcă, *s. f.* piège, p. 309. || *a dà în clapcă,* tomber dans le panneau, p. 309. — Pl. *clapce.*

Clavir, *s. n.* clavecin, piano, p. 309. || *a avé clavir la cap,* être légèrement toqué, p. 309. — Pl. *clavire.*

Clic, *s. n.* bande, p. 204. || *sparge clicu,* il met fin à la réunion, il disperse la bande joyeuse et bruyante, p. 204.

Clince, *s. f. pl.* p. 448.

Cloşcă, *s. f.* couveuse, p. 279. — Pl. *closce,*

Coaţ, *interj.* coassement de la grenouille, p. 295.

Cobì (a), *v.* annoncer un malheur, augurer quelque chose de mal, p. 264.

Coborî (a se), *v. r.* descendre, p. 215.

Cobză, *s. f.* sorte de guitare. || *a 'l legà cobză,* lier fortement, p. 309. || *a 'ĭ cântà din cobză,* lui faire avouer tout ce qu'il sait, tout ce qu'il a sur le cœur, p. 310. — Pl. *cobze.*

Cóce (a), *v.* cuire. || *a 'ĭ cóce turta,* lui garder un chien de sa chienne, avoir une dent contre lui, p. 156.

Cóce (a se), *v. r.* mûrir, p. 610. 611.

Cocĭe, *s. f.* *[Banat.]* poulailler, p. 606. — Pl. *cocĭĭ.*

Cocĭì (a se), *v. r.* se griser, p. 157.

Cocon, *s. m.* seigneur, monsieur, p. 310. || enfant (noble), p. 353. — Pl. *coconĭ.*

Cocónă, *s. f.* dame, p. 310. — Pl. *cocóne.*

Coconaş, *s. m.* diminutif de *cocon,* p. 310. — Pl. *coconaşĭ.*

Coconiţă, *s. f.* diminutif de *cocónă,* jeune dame, p. 311. — Pl. *coconiţe.*

Cocoş, *s. m.* coq, p. 606. — Pl. *cocoşĭ.*

Cocoşesc, *adj.* de coq. || *bătac cocoşéscă,* lutte acharnée, p. 268. — Fém. *cocoşéscă;* pl. *cocoşescĭ, cocoşesce.*

Cocoşesce, *adv.* à la manière des coqs. || *se bat cocoşesce,* il se battent avec acharnement, p. 268.

Códă, *s. f.* queue, p. 16. 53. 71. 72. 116. 311. 312. 370. 371. 559. 684. 694. || en queue, en arrière, le dernier, p. 311. 312. 564. || traîne de la robe, p. 320. — Pl. *codĭ.*

Codaş, *adj.* qui est à la queue, le dernier, p. 312. — Pl. *codaşĭ.*

Codru, *s. m.* forêt séculaire, p. 302. — Pl. *codrĭ.*

Codru, *s. m.* quignon de pain, p. 3. — Pl. *codrĭ.*

Cójă, *s. f.* croûte, p. 51. 53. 613. — Pl. *cóje.*

Cojoc, *s. n.* bisquain, vêtement fourré que portent les paysans, p. 402. — Pl. *cojóce.*

Cojócă, *s. n.* bisquain, p. 408. — Pl. *cojóce.*

Colac, *s. m.* pain en couronne, gimblette, p. 43. 51. 290. — Pl. *colacĭ.*

Colb, *s. n. [Mold.]* poussière, poudre, p. 642. — Pl. *colburĭ*.
Colindà (a), *v.* courir de maison en maison, p. 676.
***Comandir**, *s. m.* chef, commandant, p. 532. — Pl. *comandirĭ*.
Comedie, *s. f.* comédie. ‖ *comedie de pereţĭ*, sornettes, choses incroyables, p. 313. — Pl. *comediĭ*.
Comună, *s. f.* commune, p. 692.— Pl. *comune*.
Condac, *s. n.* livre de prière, p. 313. — Pl. *condacurĭ*.
Condeĭu, *s. n.* porte-plume, p. 419.— Pl. *condeĭe*.
Contra, *adv.* contre. ‖ *în contra*, à l'encontre de, contre, p. 391.
Copae, *s. f.* auge de bois, p. 51.— Pl. *copăĭ*.
Copaĭe, *s. f.* auge de bois, p. 51.— Pl. *cópăĭ*.
Copil, *s. m.* enfant, p. 250. 447. 470. 538. 540. 541. 543. 587. 618. 649. 656. — Pl. *copiĭ*.
Copilaş, *s. m.* petit enfant, p. 482.— Pl. *copilaşĭ*.
Coprinde (a), *v.* contenir, p. 173.
Copt, *adj.* dur, durci, p. 34. ‖ cuit, prêt, p. 153. ‖ cuit, p. 56. 194.— Fém. *cóptă;* pl. *copţĭ, cópte*.
Corabĭe, *s. f.* bateau, p. 674. — Pl. *corăbiĭ*.
Córdă, *s. f.* corde, p. 246. 313. 314. 315. 316. 417. 684. ‖ *a avé multe córde la arc*, avoir beaucoup de cordes à son arc, p. 246. ‖ *a lăsat'o în córda de jos*, il a baissé le ton, p. 313. ‖ *a muĭà córda*, baisser le ton, p. 313. ‖ *a ţiné în córda de sus*, hausser le ton, p. 313. ‖ *nu întinde córda până sĕ rupe*, trop tirer rompt la corde, p. 315. ‖ *a atinge córda simţitóre*, toucher la corde sensible, p. 315. ‖ *a mişcà tótă córda*, mettre tout en œuvre, remuer ciel et terre, p. 315. ‖ *lucrà pe córda luĭ*, il est libre de faire ce qu'il veut, p. 316. ‖ *córdă*, tout droit; très tendu, p. 316. ‖ *córde vede, córde viséză*, on pense toujours à ce qui vous est familier, 316. — Pl. *córde*.
Coş, *s. n.* nasse, p. 316. — Pl. *coşurĭ*.
Cóse (a), *v.* coudre, p. 404. 471.
Cosiţă, *s. f.* tresse, p. 249. — Pl. *cosiţe*.
Cóstă, *s. f.* côte, p. 639. 641. — Pl. *cóste*.
Costeliv, *adj.* maigre. ‖ qui a une petite amande, p. 605. — Fém. *costelivă ;* pl. *costelivĭ, costelive*.
Cot, *s. m.* coude, p. 399. 400. 443. — Pl. *cóte*.
Coţcă, *s. f.* pelote, peloton, ‖ tromperie, p. 316.
Coţcar, *s. m.* trompeur, filou, p. 317. — Pl. *coţcarĭ*.
Coţofană, *s. f.* pie, p. 310. — Pl. *coţofene*.
Covrig, *s. m.* craquelin (rond), p. 53. — Pl. *covrigĭ*.
Coz, *s. n.* atout, p. 317.—Pl. *cozĭ*.
Crac, *s. m.* jambe, p. 692. — Pl. *cracĭ*.
Crăcan, *s. n.* trépied, p. 108.—Pl. *crăcane*.
Crăcĭun, *s. n.* Noël, p. 114.
Craĭu, *s. m.* homme déréglé, libertin, coureur de filles, p. 317. 318. 319. 320. ‖ *craĭu de la Curtea-Veche*, vaurien, p. 318. ‖ *craĭu de Curtea-Arsă*, vaurien, p. 319. ‖ *craĭu noŭ*, premier quartier de la lune, p. 320. — Pl. *craĭ*.
Crâng, *s. n.* taillis, bocage, p. 509.— Pl. *crângurĭ*.
Crede (a), *v.* croire, p. 261. 262. ‖ croire, supposer, p. 446. 535. ‖ avoir confiance, p. 255. ‖ *a crede la*, croire le, p. 110. 111. ‖ *a crede cuĭ-va*, croire ce que quelqu'un vous dit, p. 289.
Credinţă, *s. f.* foi jurée, p. 264. ‖ fidélité, constance, p. 600.— Pl. *credinţe*.
Créngă, *s. f. [Mold.]* branche, rameau, p. 686. — Pl. *crengĭ*.
Crepà (a), *v. [Ung.]* crever, se fendre, p. 330. 331.
Crĕpà (a), *v.* crever, se fendre, éclater, p. 271. 330. 552. ‖ se fêler, p. 148. 149. ‖ crever, mourir, p. 29. 117.
Crĕpà (a se), *v. r.* se fendre, p. 165.
Cresce (a), *v.* augmenter, p. 205. 466. 650. ‖ croître, pousser, p. 541. ‖ élever, p. 272. 487. ‖ enrichir, p. 598.
Creştin, *adj.* chrétien, homme de bien, p. 507. — Fém. *creştină ;* pl. *creştinĭ, creştine*.

Croitor, *adj.* découpeur, p. 49. — Pl. *croitorĭ.*
Croitoresc, *adj.* qui taille, qui découpe, p. 99. — Fém. *croitorêscă;* pl. *croitorescĭ, croitoresce.*
Crud, *adj.* non cuit, p. 573. — Fém. *crudă;* pl. *crudĭ, crude.*
Cu, *prép.* avec, p. 4. 7; passim. ‖ avec, du, 172. 174. ‖ avec, en ayant, 47. 99. 122. ‖ avec, pour, p. 367. 369. ‖ avec, qui a, p. 569. ‖ que, p. 131. 133. 437. ‖ d'avoir, p. 144. ‖ de, p. 105. 1 3. 124. 126. 187. 282. 333. 548. 549. ‖ à, au, p. 19. 109. 132. 187. 195. 211. 213. 430. 431. ‖ pour, p. 323. ‖ le, p. 145. 585. 669. 670. ‖ la, p. 317. ‖ des, par, p. 579. 580. ‖ *cu plată,* payé, p. 31. ‖ *cu încetul,* petit à petit, p. 33. ‖ *este cu,* il a des, p. 73. ‖ *de când cu,* du temps que, p. 286.
Cuc, *s. m.* coucou, p. 290. — Pl. *cucĭ.*
Cucónă, *s. f.* dame, p. 320. — Pl. *cucóne.*
Cufundà (a), *v.* précipiter, jeter, p. 570.
Cuĭ, *pr. rel.* celui dont, celui à qui, p. 71. 101. 185. 399. — Pl. *căror.*
Cuĭb, *s. n.* nid, p. 599. — Pl. *cuĭburĭ.*
Cuĭ-va, *pr. rel.* à quelqu'un, p. 2, 38. 107; ‖ passim. ‖ de quelqu'un. p. 1. 58. 60. 85; passim.
Culcà (a se), *v. r.* se coucher, se mettre au lit, p. 3.
Culcare, *s. f.* coucher, p. 515. — Pl. *culcărĭ.*
Culme, *s. f.* cime, sommet, p. 213.
Cum, *adv.* comme, p. 121. 162. 209. 216. 292. ‖ comment, p. 303. 653. ‖ comment, de quelle façon, p. 61. 102. 147. 201. 280. ‖ de même que, p. 90. 207. 477. 602. ‖ *cum şi,* ainsi que, p. 446. ‖ *nicĭ cum,* en aucune façon, du tout, p. 4. 305. 445. 551. 640. 665. ‖ *pe cum,* comme, p. 103. ‖ *pe cum... aşa...,* tel... tel..., p. 467. ‖ *după cum... aşa şi,* tel... tel .., p. 280. 674. ‖ *cum e... aşa...,* selon, p. 203. 291. 292. 348. 467. ‖ *cum... aşa..., de même que... de même...,* p. 482. ‖ *cum.... aşa...,* tel.... tel..., p. 626. ‖ *cum... şi...,* tel.... tel..., p. 280. 467. 481. ‖ *cum îĭ,* semblable à, p. 120. ‖ *cum ar fi,* comme s'il était, q. 271.
Cumĕtrá, *s. f.* commère, p. 134. 321. 322. 675. ‖ *a avé ochĭ de cumĕtră pentru cine-va,* aimer (d'amour) quelqu'un, p. 321. ‖ *a nu avé ochĭ de cumĕtră pentru cine-va,* détester quelqu'un, p. 322. — 1. *cumetre.*
Cumĕtrele, *s. m.* diminutif de *cumĕtru,* p. 323. — Pl. *cumĕtreĭ.*
Cumĕtrie, *s. f.* compérage, commérage, p. 322. 357. 362. ‖ *a strică cumĕtrĭa,* ne plus vivre en bons termes, p. 322. ‖ *daca móre finul se perde cumĕtrĭa,* morte ma fille, mort mon gendre, p. 357.— Pl. *cumĕtriĭ.*
Cumetrie, *s. f.* compérage, commérage, p. 357. — Pl. *cumetriĭ.*
Cumĕtru, *s. m.* compère, p. 136. 322. 323. 359. ‖ *a avé ochĭ de cumĕtru cu cine va,* aimer quelqu'un, p. 323. — Pl. *cumetrĭ.*
Cuminte, *adj.* sage, p. 35. — Fém. *cuminte;* pl. *cuminţĭ, cuminte.*
Cumnat, *s. m.* beau-frère, p. 323. 341. — Pl. *cumnaţĭ.*
Cumnată, *s. f.* belle-sœur, p. 323. 324. 325. 326. — Pl. *cumnate.*
Cumpĕrà (a), *v.* acheter, p. 71. 236 463. 469. 653.
Cumpĕrat, *adj.* acheté, p. 32. — Fém. *cumpĕrată;* pl. *cumpĕraţĭ, cumpĕrate.*
Cum va, *adv.* par hasard, ‖ *pentru ca nu cum-va,* afin qu'il n'arrive pas que, p. 8.
Cunósce (a), *v.* connaître, p. 105. 242. 264. 443. 491. ‖ connaître, savoir, p. 1. 204. 205. ‖ connaître, juger, voir, p. 246. 406. 467. 468. 499. ‖ reconnaître, juger, p. 460. 461. 468. 565. 570.
Cunună, *s. f.* couronne, p. 326. 464. 508. — Pl. *cunune.*
Cununà (a), *v.* marier, p. 392.
Cununà (a se), *v. r.* se marier, p. 326.
Cununat, *adj.* marié, p. 326. 327. ‖ *nu sunt cununat cu el,* je ne suis pas marié avec lui, rien ne m'empêche de ne plus le voir, p. 327. ‖ *nu's cununat cu nime,*

je suis libre comme l'air, p. 327. — Fém. *cununată;* pl. *cununaţĭ, cununate.*
Cununie, *s. f.* mariage, p. 328. — Pl. *cununiĭ.*
Cununie, *s. f.* couronne que l'on met sur la tête des époux pendant la cérémonie religieuse du mariage, p. 327, || *a'ĭ săruta cununiile,* assister à son mariage, p. 327. — Pl. *cununiĭ.*
Cuprinde (a), *v.* contenir, p. 173.
Cuptor, *s. n.* four, p. 83. — Pl. *cuptóre.*
Cur, *s. m.* cul, derrière, p. 12. 123. 168. 275. 310. 351. 374. 401. 443. 514. 665. — Pl. *cururi.*
Çur-golea, *s. comp.* cul-nu, homme très-pauvre, p. 392.
Curà, *v. imp.* couler, s'écouler. || venir, obtenir, p. 38. 446.
***Curagĭu,** *s. n.* courage, p. 564.
Curastru, *s. n. [Banat]* colostrum, p. 353.
Curat, *adj.* propre, p. 19. 39 42. 107. 172. || *săracĭe curată,* ce n'est que de la pauvreté, p. 545. — Fém. *curată;* pl. *curaţĭ, curate.*
Curăţà (a), *v.* nettoyer, p. 39. 128.
Curcut, *s. n.* eau, mélangée avec de la farine de maïs, et qui commence à bouillir, p. 77.
Curechĭu, *s. m. [Mold. Banat.],* chou, p. 96. 121. 122. — Pl. *curechiĭ.*
Curge (a), *v.* couler, p. 67. 161. 387. 431.
Cursă, *s. f.* piège, p. 328. 329. || *a cădé în cursă,* être pris au piège, p. 329. — Pl. *curse.*
Curtea-Veche, *s. m.* Le Vieux-Palais, ancienne résidence de C. Brancovanu. || *craĭu de Curtea-Veche,* vaurien, débauché. p. 318.
Curtea Arsă, *s. m.* Le Palais-Brûlé, ancienne résidence de Michel-le-Brave. || *craĭu de Curtea-Arsă,* vaurien, p. 319.
Curvă, *s. m.* femme publique, p. 259. 632. — Pl. *curve.*
Cuscră, *s. f.* parente par affinité, comme: la mère d'un des époux pour le père de l'autre, etc. || *s'a suit la cuscra 'n pat,* il est ivre, p. 329. — Pl. *cuscre.*
Cuscrenĭe, *s. f.* affinité, p. 329. — Pl. *cuscreniĭ.*
Cuscrie, *s. f.* sorte de parenté entre les beaux-parent, etc. p. 330. — Pl. *cuscriĭ.*
Cusur, *s. n.* défaut, p. 510. — Pl. *cusururĭ.*
Cută, *s. f.* bande (morceau allongé), p. 101. — Pl. *cute.*
Cutezà (a), *v.* oser, p. 481.
Cuţit, *s. n.* couteau, p. 46. 47. 82. 123. 420. 533. 556. — Pl. *cuţite.*
Cuvenì (a se), *v. r.* convenir, revenir de droit, p. 448.
Cuvînt, *s. n.* parole, p. 188. || *cu un cuvînt,* en un mot, p. 488.

D

Da, *conj.* pour *dar,* mais, p. 87. 149. 221. 222. 366. 435. 469. 471.
Da (a), *v.* donner, 4. 29. 43. 45. 80. 94. 107. 117. 214. 215. 247. 248. 260. 277. 307. 359. 383. 409. 456. 465. 466. 469. 529. 548. 549. 577. 578. 591. 602. 617. 618. 632. 658. || frapper, p. 4. 44. 118. 271. 330. 338. 466. 541. 650. || tirer, p. 558. 687. 688. || lancer, p. 554. || tomber, p. 12. 13. 416. || rendre (un son), p. 314. || se renverser, p. 25. || porter, p. 166. || donner, échanger, p, 253. || vouloir, essayer, p. 258. || promener, faire passer, 673. || *a dà peste,* tomber sur, p. 279. || *a dà peste,* tomber sur (au fig.) p. 675. || *a da din,* remuer les, p. 383. || *dă dintr'însul,* il rend, il vomit, p. 180. || *a dà cu,* tirer le, 669. 670. || *a dà cu,* faire circuler la, p. 157. || *a dà pe,* échanger contre, p. 253. || *a dà în,* frapper, p. 44. 332. 339. || *a dà de,* trouver, p. 483. || *a dà de,* atteindre, p. 595. || *a dà peste,* trouver. p. 483. || *a dà mâna cu,* s'entendre avec, l'épouser, vivre en concubinage avec, p. 253. || *a dà peste cap,* vider, p. 40. || *a'l dà pîn pîrlitură,* le torturer, p. 80. ||

a'ĭ dà pe la nas, promener sous le nez, p. 673. || *a dat de naşu sĕŭ,* il a trouvé son maître, p. 483. || *a dà în capcană,* tomber dans le piège, p. 297. || *a dà cărţile de faţă,* jouer cartes sur table, p. 299. || *a dà în clapcă,* tomber dans le panneau, p. 309. || *a dà puĭu de gĭol,* voler, p. 375. || *a dà o pléşcă peste cine-va,* une chance survient à quelqu'un, p. 552. || *a dà cu praştĭă prin,* voler, p. 554. 555. || *a dà în surle,* exulter de joie, p. 641. || *a dà prin tărbacă,* se moquer de, battre, p. 644. || *a dà în tărbăcélă,* se moquer de, battre, p. 646. || *a dà peste calu vătafuluĭ,* être dans une mauvaise passe, ne savoir plus que faire, p. 675. || *a dà pace,* laisser en paix, p. 198. || *a dà bună diminéţă,* saluer, donner le bonjour, p. 201. 202. || *a dà ocol,* éviter, p. 188. || *a dà de gol,* trahir, p. 188. || *a dà de bucluc,* éprouver des difficultés, être embarassé, ne savoir que faire, p. 285. || *a dà pintenĭ,* éperonner, p. 549. || *a dà de fundul pungeĭ,* dépenser tout son avoir, être ruiné, p. 595. || *a'i dà meşiĭ,* oser, p. 228. || *a'ĭ dà cu picĭorul,* le repousser, p. 172. || *a dà năvală,* se précipiter, p. 564. || *a dà ĭama,* mettre au pillage, p. 385. || *a dà chix,* ne pas réussir, faire fausse queue, p. 304. || *a dà ponturĭ,* faire allusion à, p. 553. || *a dà în laţ,* tomber dans le piège, p. 416.

Dà (a se), *v. r.* se mettre, se cacher, p. 67. || *a se dà în laţĭ,* être capricieux, travailler mollement, faire des façons, p. 416. || *a se dà în légăn,* se balancer, p. 418. || *a se dà rĕmas,* s'avouer vaincu, p. 563. || *a se dà în lăturĭ,* se mettre de côté, éviter, p. 67. || *a se dà peste cap,* boire d'un trait, p. 186. || *a nu se dà poftit,* ne pas attendre une invitation, p. 228.

Dà (a 'şi), *v.* se rejeter. || *a 'şĭ dà în ţépă,* retourner à ses anciennes habitudes, montrer par ses actes que l'on est de basse extraction, p. 661.

Dacă, *conj.* si, en cas que, p. 43. 85; passim. || si, du moment que, p. 249. 250. 649.

Daca, *conj.* voir *dacă.*

Dans, *s. n. [Trans.]* danse, p. 334.

Danţ, *s. n.* danse, p. 333. 334. 335. 380. 383. 411. 452. 564. — Pl. *danţurĭ.*

Dar, *s. n.* don, présent, p. 387. — Pl. *darurĭ.*

Dar, *conj* mais, or, tandis que; p. 19. 43. 75; passim.

Dară, *conj.* mais, p. 486. 535. 572.

Daravelă, *s. f.* affaire, p. 572. — Pl. *daravelĭ.*

Daraveră, *s. f.* affaire, p. 486. 571. 572. — Pl. *daraverĭ. daravere.*

Dăruit, *adj.* donné, p. 32. — Fém. *dăruită;* pl. *dăruiţĭ, dăruite.*

Dascăl, *s. m.* professeur, maître qui enseigne, p. 379. || chantre d'église, p. 409. — Pl. *dascălĭ.*

Dat (a fi), *f. pas* de **a dà,** incomber, être l'affaire de, p. 184. 391. 425.

Dat, *adj.* donné, p. 266. 273. — Fém. *dată;* pl. *daţĭ, date.*

Dată, *s. f.* fois, p. 3. 221. 222. 482. || *o dată,* une fois, p. 221. 222. || *altă dată,* une autre fois, p. 3. — Pl. *dăţĭ.*

Datorie, *s. f.* dette. || *pe datorie,* à crédit, sans payement, p. 275. — Pl. *datoriĭ.*

De, *prép.* de; passim. || de sorte que, p. 514. || de, en, p. 82. 192. 249. 576. 582. 638. || avec, p. 623. || pour ce qui est de, 242. 347. 366. || pour, p. 45. 99. 109. 221. 222. 275. 276. 301. 326. 379. 528. 529. || à partir de, p. 668. || le, la, les, p. 14. 48. 212. 267. 278. || à cause de, p. 14. 20. 24. 87. 417. 533. 686. || comme, pour, p. 182. 275. 295. 529. || par, p. 23. 99. 189. 201. 281. 352. 357. 444. 556. 578. 657. 683. || autant que, p. 37. || sur, p. 579. 580. || que, pourvu que, p. 602. 618. 619. || de quoi, p. 101. || bon à, qui mérite de, p. 42. || de façon que, en sorte que, p. 554. || pour que; p. 227. || tellement, p. 126. 274. || ce qu'il faut pour, p. 395. || par, p. 475. 554. || à, au, p. 29. 39. 52. 102.

171. 201. 212. 228 250. 252. 253. 278. 336. 412. 426. 443. 447. 450. 481. 519. 525. 554. 579. 580. 618. 630. || de, attaché à, p. 352. || au point de, p. 162. 274. 333. 410. 411. || si, p. 7. 94. 183. 233. 238. 242. 257. 270. 282. 371. 487. 544. 582. 595. 600. 610. 611. 654. 669. 670. || même si, p. 98. || contre, p. 149. || de, dès, p. 398. 399. 400. || relativement à, p. 517. || *de la,* à partir de, p. 38. 232. 264. || *de la,* de, du, p. 51. 60. 258. 259. 264. 318. || *de la,* loin de, p. 19. || *de ce,* pourquoi, p. 394. || *de ce,* plus, p. 306. 548. || *de şi,* quoique, p. 531. || *de accea,* à cause de cela, p. 371. || *de pe,* d'après, à, p. 468. 490. || *de unde,* où, p. 346. || *de asupra,* en haut, par dessus, p. 26. || *de când,* depuis que, p. 220. 254. 267. || *de când cu,* alors que, p. 286. 477. || *de cât,* voir *cât.* || *de loc,* du tout, en aucune façon, p. 591. || **de în,* pour *din,* p. 128. || *de odată,* à la fois, en même temps, p. 343. || *de trébă,* comme il faut, p. 18˙. || *daca e de,* s'il s'agit de, p. 402.

De! *interj.* allons! c'est bien! p. 442.

Dĕ, *conj.* si, p. 50. 93. 470.

Dĕ, *prép.* de; passim. || pour, p. 529. || pour ce qui est de, p. 241. 366. || de façon que, p. 104. || dès, p. 393. || comme, p. 693. || *dĕ ce,* pourquoi, p. 527.

De-a, à, p. 248. 357. 447. || a là façon de, comme, p. 333.

Décă, *conj. [Ung.]* si, p. 248.

Ḑece, *adj. num. card.* dix, p. 383. 619. 654. 657; passim.

Defăimare, *s. f.* dénigrement, diffamation, p. 199. — Pl. *defăĭmărĭ.*

Deget, *s. n.* doigt, p. 428. 448. 591. 617. || *a se trage în degete cu,* disputer, être en mauvais termes avec quelqu'un, p. 428. — Pl. *degete.*

***Deliŭ,** *adj.* brave; malin, finaud, p. 335. — Pl. *delĭĭ.*

Departe, *adv.* loin, au loin, p. 235. 238. 451. 689.

Dĕparte, *adv.* loin, au loin, p. 8.

Deprindere, *s. f.* habitude, p. 199. — Pl. *deprinderĭ.*

Deprins, *adj.* habitué, p. 628. — Fém. *deprinsă;* pl. *deprinşĭ, deprinse.*

Derapĕnà (a), *v.* détruire, ruiner, p. 543.

Des, *adv.* souvent, fréquemment, p. 94. 158. 172. 239. 404. 599. 628. || *maĭ des,* plus souvent, p. 418. 430.

Desagă, *s. f.* besace, bissac, p. 435. — Pl. *desagĭ.*

Descălecà (a), *v.* descendre de cheval, p. 336.

Descântà (a), *v.* marmoter, p. 293. 294.

Descântec, *s. f. [Ung.]* action de déchanter, contrariété, p. 403. — Pl. *descântece.*

Deschide (a se), *v. r.* s'ouvrir. || *se deschide pofta,* l'appétit s'ouvre, p. 94.

Descóse (a), *v.* découdre, p. 498.

Deşert, *adj.* vide, p. 215. — Fém. *deşértă;* pl. *deşerţĭ, deşerte.*

Desrădĕcinà (a), *v.* detruire, renverser, 648.

Dessurà (a se), *v. r.* divorcer, p. 396.

Destul, *adj.* assez, suffisant, p. 9. 10. || *e destul,* cela suffit. || *din destul,* suffisant, assez fort, p. 212. — Fém. *destulă;* pl. *destuĭ, destule.*

Destul, *adv.* assez suffisamment, p. 123.

Devenì (a), *v.* devenir, p. 629.

Ḑi, *s. f.* jour, journée, p. 21. 58. 91. 92. 226. 374. 459. 461. 668. || *bună-ḑiua,* bonjour, p. 202. 203. || *bună-ḑioa,* p. 202. — Pl. *ḑile.*

Ḑî, *s. f. [Ung.],* p. 409. — Pl. *ḑîle.*

Diblă, *s. f.* violon, p. 336. — Pl. *dible.*

Ḑice (a), *v.* dire, p. 86. 87. 198. 202. 241. 249. 263. 349. 354. 374. 403. 404. 409. 419. 443. 480. 487. 488. 500. 520. 527. 608. 619. 678. 694. || dire, nommer, appeler, p. 352. 414. 419. 518. || *ḑi 'ĭ lume şi tacĭ,* ainsi va le monde, p. 216. || chanter, p. 244.

Ḑîce (a), *v. [Ung.],* dire, p. 490. || chanter, p. 378.

Diminéţă, *s. f.* matin, p. 14. || *de*

diminéţă, dès la matin, de bon matin, p. 14. 398. 399. 400. || *bună-diminéţa*, bon matin, bonjour, p. 201. 202. — Pl. *dimineţe*.

Din, *prép.* de, du, de la, des; passim. || de sur, p. 123. 253. || de dedans, p. 130. || de, hors de, p. 55. 145. 159. 457. 458. 488. 558. 579. 602. || de, qui est dans, p. 23. 88. 89. 143. 551. || par, p. 679. || à, au, p. 290. || avec, de, p. 116. 179. 214. 215. 244. 284. 363. || sorti de, venu de, p. 83. 266. 311. || une partie de, de, p. 4. 441. || le, p. 688. || d'après, p. 229. || du milieu de, p. 362. || *din un*, du même. p. 350. || *din ea*, qu'elle contient, p. 93. || *pe din afară*, en dehors, extérieurement, p. 39. 71. 93. 172. || *pě din afară*, hors de, p. 379. || *din afară*, extérieurement, p. 39. || *din lăuntru*, en dedans, à l'intérieur, p. 39. || *pě din lăuntru*, en dedans, à l'intérieur, p. 39. || *pě din năuntru*, en dedans, p. 172. || *din nainte*, en avant, p. 451. || *din destul*, suffisant, assez fort, p. 212.

Dînsu, *pr. pers. 3e pers. sing.* il, lui, p. 44. 49. 129. 328. 450. 573. — Fém. *dînsa*; pl. *dînşiĭ*, *dînsele*.

Dinte, *s. m.* dent, p. 52. 436. 538. 539. 540. — Pl. *dinţĭ*.

Dintru, *prép.* de, du, p. 5. 34. 101. 127. || du milieu de, p. 360. || de entre, p. 692. || *dintr'o*, de la même, p. 130. 131. || *dintr'un*, de la même, du même, p. 133. 172. 550. || *dintr'însul*, de lui, hors de lui, p. 180. || *dă dintr'însul*, il vomit, p. 180.

Diplă, *s. f.* violon, p. 336. — Pl. *diple*.

Dîrlógă, *s. f.* bride. || *slugă după dîrlógă*, mauvais domestique, p. 603. 604. — Pl. *dîrlóge*.

Dîrlugă, *s. m.* *[Banat.]*, bride. || *slugă la dîrlugă*, mauvais domestique, p. 603. — Pl. *dîrluge*.

Ḑiuă-bună, *s. f.* bon jour, p. 205.

Doar, *adv.* tout au moins, peut être que, p. 70. 219. 248. 318. 401. 414.

Doară, *adv.* *[Mold.]* est-ce que, 580. 581.

Dobă, *s. f.* *[Trans.]* tambour, p. 337. || *bate doba în sat*, il conte une nouvelle à tout le monde, p. 337. — Pl. *dobe*.

Dobândì (a), *v.* obtenir, p. 277. 516. || procurer, p. 674.

Dobre, *s. m.* Dobre, nom d'homme, p. 487.

Doĕ, *adj. num. card.*, deux, p. 132. 325.

Dógă, *s. f.* douve, p. 392. — Pl. *dogĭ*.

Dogit, *adj.* fêlé, p. 6. — Fém. *dogită*; pl. *dogiţĭ*, *dogite*.

Dogeri (a), *v. n.* échauffer fortement, brûler (par rayonnement), p. 258.

Doĭ, *adj. num. card.* deux, passim.

Doînă, *s. f.* doïne, chant élégiaque, p. 337. — Pl. *doîne*.

Domn, *s. m.* Dieu, Seigneur, p. 353. 602. 618. 619.

Domn, *s. m.* prince, roi, p. 75. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 360. 575. — Pl. *domnĭ*.

Domn, *s. m. [Ung.]* seigneur, maître, p. 262. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 607. || *cum e domnu şi servitoru*, tel maître, tel valet, p. 348. || *calcă a domn*, il est fier, p. 352. — Pl. *domnĭ*.

Domn, *s. m.* monsieur, p. 351. 352. — Pl. *domnĭ*.

Dómnă, *s. f.* madame, p. 353. — Pl. *dómne*.

Domnesc, *adj.* princier, p. 110. 353. || de noble, p. 353. || *are rînză domnéscă*, il a l'estomac faible, gâté, p. 353. || *a se duce cu sare domnéscă*, faire le fier, p. 110. — Fém. *domnéscă*; pl. *domnescĭ*, *domnesce*.

Domnie, *s. f.* trône, p. 354. — Pl. *domniĭ*.

Domnişóră, *s. f.* mademoiselle, p. 354. — Pl. *domnişóre*.

Domnitor, *s. m.* prince, celui qui règne, p. 354. — Pl. *domnitorĭ*.

Dop, *s. n.* bouchon, p. 146. 150. — Pl. *dopurĭ*.

Dor, *s. n.* désir, amour, p. 514. || *a'ĭ duce dorul*, désirer, avoir envie de, p. 675. 678. || *în dorul*, par envie, désir de, p. 116. — Pl. *dorurĭ*.

Dor, *adv.* pour *doară*, tout au moins, p. 665.

Dos, *s. n.* derrière. || *pe dos*, à l'envers, p. 522. 523. || *a duce la dos*, mettre de côté, négliger, p. 263. || *în dos*, derrière, en l'absence de, p. 476. — Pl. *dosurĭ*.
Douĕ, *adj. num. card.* deux ; passim.
Dóuĕ, *adj. [Trans.]* deux, p. 325.
Douĕ-ḑecĭ, *adj. num.* vingt, p. 233. 397.
Douĕ-ḑecĭ şi cincĭ, *adj. num.* vingt-cinq, p. 397.
Douĕ-spre-ḑece, *adj. num.* douze. || midi, p. 97.
Drac, *s. m.* diable, démon, p. 221. 371. 397. 417. 469. 522. 657. 684. 692. || *a fi ca dracul*, être laid comme le diable, p. 264. || *a fi a draculuĭ*, être mauvais ; spirituel ; p. 506. || *a nu face pe dracul*, ne rien valoir, n'être bon à rien, p. 493. || *salba draculuĭ*, être mauvais, se dit des neveux, p. 490. — Pl. *dracĭ*.
Drag, *adj.* cher, aimé, p. 241. 249. 336. || *'ĭ dragă*, elle lui plait, p. 221. 293. || *mĭ-e drag*, je l'aime, p. 293. 692. || *când ţi 'ĭ lumea maĭ dragă*, lorsque tu es le plus heureux, p. 218. — Fém. *dragă* ; pl. *dragĭ*, *drage*.
Drăgaĭca, *s. f.* danse populaire, 354. 355. || *a sărì drăgaĭca*, sauter dejoie, ne pas tenir en place, 355.
Drăgoĭu, *s. m.* Drăgoĭu, nom propre, p. 531. 532.
Dragoste, *s. f.* amour, p. 354. — Pl. *dragoste*.
Dragu, *s. [Ung.]*, p. 349.
Dreptate, *s. f.* justice, p. 338. — Pl. *dreptăţĭ*.
Drîmbă, *s. f.* || *par'că 'ĭ o drîmbă*, il est maigre comme un cent de clous, p. 355. — Pl. *drîmbe*.
Drîng, *s. n.* guimbarde, p. 355. || *cântă cu drîngul*, il a dépensé tout son avoir, il est ruiné et *se brosse le ventre*, p. 355. — Pl. *drîngurĭ*.
Drojdĭe, *s. f.* lie, p. 178.
Drum, *s. m.* route, chemin, p. 117. 567. 689. || *drumul robilor*, la voie lactée, p. 567. — Pl. *drumurĭ*.
Duce (a), *v.* mener, conduire, p. 253. 520. 570. || porter, p. 166. 267. 435. || résister, p. 149. 165. || *le duce la dos*, n'en tient pas compte, p. 263. || *a duce lipsa de*, manquer de, ne pas avoir, p. 600. || *a'ĭ duce doru*, désirer ce que l'on n'a pas, p. 675. 678.
Duce (a se), *v. r.* aller, s'en aller, p. 217. 234. 240. 260. 451. 520. 558. 567. 602. 618. 619. 649. 681. 683. 692. || aller, partir, p. 110. 241. 442. || passer, p. 187. || s'en aller, finir, p. 510. || se répandre, p. 517.
Dulap, *s. n.* balançoire rotative, p. 355. 356. || *îl întórce ca 'n dulap*, il le mène à sa guise, p. 355. || *a'ĭ jucà un dulap*, lui faire une farce, le tromper, p. 356. || *a învĕrtì dulapurĭ*, essayer de tromper, p. 356. || *scie să învîrtéscă dulapul*, c'est un malin, il a plus d'un tour dans son sac, p. 356. — Pl. *dulapurĭ*.
Dulce, *adj.* doux, p. 31. 32. 39. 52. 64. 170. 610. 611. || agréable, p. 179. 494. || *îĭ dulce ca chiperĭu*, il est violent, colère, p. 79. — Fém. *dulce* ; pl. *dulcĭ*, *dulce*.
Dulcéţă, *s. f.* douceur, agrément, p. 684. — Pl. *dulceţe*.
Dulceţurĭ, *s. f. pl.* douceurs, p. 53.
Duminică, *s. f.* dimanche, p. 328. — Pl. *duminice*.
Dumnéta, *pr. pers. 2e pers. sing.* vous, p. 356.
Dumneḑeŭ, *s. m.* Dieu, p. 221. 425. 443. 531. 619. 631.
După, *prép.* après, p. 44. 82. 97. 117. 152. 226. 267. 269. 279 401. 424. 531. 566. 577. 603. 640. 682. || d'après, p. 219. 246. 573. || d'après, selon, p. 147. 201. 203. 245. 279. 296. 448. 488. 613. || derrière, p. 6. 207. 223. 452. || derrière, àla suite de, p. 295. 601. || à la recherche de, p. 170. 619. || à, au, p. 246. 460, 461. || pour, p. 670. || *după ce*, après que, p. 117. 152. 267. 577. || *după ce*, non content de, p. 119. || *după ce*, non seulement, p. 418. 522. || *după ce*, à quoi, p. 460. || *după cum.... aşa..*, selon... et.., tel... tel.., p. 280. 674. || *după cum*, selon que, p. 410.
*__Dupâ__, *prép.* après, p. 128.
Durac, *s. n.* sorte de jeu de cartes, p. 357.
Duré (a), *v.* avoir mal, p. 153. 177. 271. 332.
Duşman, *adj.* ennemi, p. 205. 532. 598. — Fém. *duşmancă* ; pl. *duşmanĭ*, *duşmance*.

E

E, *3e pers. ind. pr.* du verbe *a fi*, être, p. 4. 9; passim. || il appartient, p. 113. || *mĭ-e*, j'ai, p. 117. || *'ĭ-e*, il a, p. 662. || *nu e*, manque, n'est pas, il n'y a pas, p. 43. 108. 395. || *nu e*, il ne vaut pas, p. 98.
Ea, *pr. pers.* elle; passim.
Eară, *adv.* mais, tandis que, p. 371. 648.
Eftin, *adj.* bon marché. || dépensier, qui paye largement, p. 140. 141. 142. || *maĭ eftin*, meilleur marché, p. 682. — Fém. *eftină*; pl. *eftinĭ*, *eftine*.
Eftinì (a se), *v. r.* devenir meilleur marché, p. 64.
Ĕí, *pr. pos.* son, sa, p. 415.
Eĭ, *pr. pers. et pos.* lui, pour lui, sa, p. 167. 291. || les, ceux, p. 286.
Eí, 3e pers. sing. de *a voi*, forme le futur, pour *veĭ*, p. 629.
El, *pr. pers.* il, le, lui; passim.
Ĕl, *pr. pers.* le, p. 75. 80. 136; passim.
Epure, *s. m. [Mold. şi Ung.]*, lièvre, p. 12. 509. 585. — Pl. *epurĭ*.
Erĭ, *adv.* hier, p. 180.
Eşì (a), *v.* sortir, p. 180. 183. 451. || sortir, aller, p. 220. || sortir, survenir, p. 108. || monter, sortir, p. 26. 160. 163. || *a'ĭ eşì înainte*, aller à la rencontre de, p. 58.
Ĕşĭ, *pr. per.* son, sa, pour lui, pour elle, p. 153. 294. 682.
Este, *3e pers. sing. ind. pr.* du vorbe *a fi*, être. || *dĕ le este*, s'ils ont, p. 470.
Ĕţi, *pr. pers.* pour toi, te, p. 305. 410. 608. 665.
Eŭ, *pr. pers.* je, moi, p. 44. 61. 202. 207. 209. 232; passim.

F

Face (a), *v.* faire, p. 3. 33. 58. 69. 115. 131; passim. || faire, allumer, p. 22. || changer, p. 405. || créer, p. 312. || réduire en, p. 65. 74. 143. 377. || faire, préparer, p. 90. 100. 101. 171. || rendre, p. 97. 182. 183. 184. 347. 627. || arranger, p. 37. 109. || faire, conclure, p. 533. || laisser, 94. || procurer, p. 93. || valoir, p. 493. || forcer, p. 412. || amasser, p. 177. || *a face marţ*, l'emporter sur, p. 445. || *a face parale*, amasser de l'argent, p. 177. || *a'ĭ face de petrecanĭe*, le battre, p. 547. || *a face chix*, ne pas réussir, p. 304. || *a face să péră*, mener à sa perte, p. 224. || *a'l face hin*, a'l bate, p. 361. || *nu facĭ pe dracu*, tu ne vaux pas le diable, p. 493. || *ce sĕ fac*, que dois-je faire, p. 250. || *a'l face scăpat*, le lâcher, p. 333. || *a'ĭ face pelea*, faire de sa peau, p. 305. || *îl face de rîse*, il le fit rire, p. 254. || *ce are de a face*, on ne peut pas comparer, p. 585. || *a face pe mare*, être fier, p. 438. || *a 'şĭ face milă*, avoir pitié, p. 531. || *a face sărac*, appauvrir, p. 94. || *a face fără bucate*, ne pas laisser de quoi manger, ruiner, p. 94.
Face (a se), *v. r.* se faire, être fait, p. 86. 87. 161. 179. 322. 392. || se montrer, se croire, p. 35. || devenir, p. 25. 33. 74. 156. 185. 470. 544. 573. 610. 611. || se changer en, p. 177. || pousser, p. 82. || *se face*, l'on fait, p. 61. 86. 101. 171. 284. || *se face*, faire le..., p. 301. || *a se face ca sfecla*, rougir, p. 120. || *se face foc*, il devient furieux, il se fâche, p. 336. || *a se face tercĭu*, se mettre en bouillie, en marmelade, p. 145. || *se face furtună*, la tempête survient, p. 340.
Făcut, *adj.* fait, p. 192. 214. 242. 243. — Fém. *făcută*; pl. *făcuţĭ*, *făcute*.
Faină, *s. f. [Trans.]*, farine, p. 141. — Pl. *fainĭ*.
Făină, *s. f.* farine, p. 90. 108. 140. 142. — Pl. *făinĭ*.
Fântână, *s. f.* fontaine, p. 5. 158. 165. 514. — Pl. *fântânĭ*.
Fapt, *s. n.* fait, acte, p. 20. 485. — Pl. *fapte*.

Fărină, *s. f. [Banat],* farine, p. 141. — Pl. *fărine.*
Făr, *conj.* sans. || *făr de,* sans, p. 6. 524.
Fără, *conj.* sans, p. 20. 28. 31. 41; passim. || *fără plată,* sans être payé, donné, p. 31. || *fără vreme,* de bonne heure, p. 3.
Fasole, *s. f.* haricot, p. 527. — Pl. *fasole.*
Fată, *s. f.* fille, jeune fille, p. 250. 357. 374. 392. 409. 442. 467. 468. 471. 498. 499. 514. || *fată mare,* pucelle, jeune fille, p. 86. 286. 477. 515. 652. — Pl. *fete.*
Faţă, *s. f.* face, endroit, p. 132. || vue, aspect, p. 463. || *pe faţă,* ouvertement, p. 299. || *a dà cărţile pe faţă,* jouer cartes sur table, p. 299. || *în faţă,* en notre présence, en face, p. 473. — Pl. *feţe.*
Fecĭor, *s. m.* fils, p. 280. || jeune homme, p. 357. 374. || *fecĭor tomnatic,* vieux garçon, p. 357. || *fecĭor bătut de brumă,* vieux garçon, p. 357. — Pl. *fecĭorĭ.*
Fel, *s. n.* espèce, sorte, p. 101. 197. — Pl. *felurĭ.*
Felie, *s. f.* tranche, p. 101. — Pl. *feliĭ.*
Felĭu, *s. n.* espèce, sorte. || *ce felĭu.... şi,* tel.... tel..., p. 651. — Pl. *felĭurĭ.*
Femee, *s. f. [Mold.],* femme, p. 509. — Pl. *femeĭ.*
Femeĭe, *s. f.* femme, p. 67. 186. 251. 253. 254. 263. 264. 397. 548. 588. 594. 693. — Pl. *femeĭ.*
Fer, *s. n.* fer, p. 576.
Ferbe (a), *v. [Mold.],* bouillir, p. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. || faire bouillir, p. 65. 170. || cuire, p. 120.
Feréstră, *s. f.* fenêtre, p. 217. — Pl. *ferestre.*
Ferĕstrĕŭ, *s. n.* scie, p. 488. — Pl. *ferestraĭe.*
Ferì (a), *v.* préserver, p. 323.
Ferì (a se), *v. r.* se garer de, fuir, p. 24. || éviter, p. 278.
Fertură, *s. f.* tout mets bouilli qui ne contient pas de viande, p. 105. — Pl. *ferturĭ.*
Fĕtà (a), *v.* mettre bas, p. 679.
Fĕtată, *adj.* qui a mis bas, p. 595. — Pl. *fĕtate.*
Fi (a), *v.* être; passim. || *daca ar fi,* s'il y avait, p. 90. || *nu 'ĭ a fost aşa,* il n'a été si bien, p. 479. || *o să fie,* ce sera, p. 481. || *ce ar maĭ fi,* que serait-ce, p. 410.
Fiă, *s. f. [Trans.],* fille, p. 467. — Pl. *fie.*
Fĭară, *s. f.* fer, p. 192. — Pl. *fĭare.*
Fiarbe (a), *v. [Banat],* bouillir, p. 157.
Fie, *s. f.* fille, p. 467. — Pl. *fie.*
Fie, *3e pers. sing. subj. prés.* du verbe *a fi,* soit, qu'il soit. || *fie.... cât,* si.... soit-il, p. 183. 354.
Fie-care, *pr. ind.* chacun, chaque, p. 22. 49. 153. 154. 204. 217. 305. 418. 480. 661.
Fĭer, *s. n.* fer, p. 565. 576. || *fier de corabie,* ancre, p. 674. — Pl. *fĭere.*
Fĭéră, *s. f.* bête féroce, p. 472. — Pl. *fĭere.*
Fĭerbe (a), *v.* bouillir, p. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.
Fĭere, *s. f.* vésicule biliaire, p. 117.
Fieş-care, *pr. ind.* chaque, chacun, p. 153. 287.
Fieşçe-care, *pr. ind. [Banat & Trans.],* chacun, p. 123. 157.
Fi, *3e pers. sing. subj. prés.* du verbe *a fi,* soit, qu'il soit. || *fi te ce,* n'importe quel, p. 19.
Fiĭcă, *s. f.* fille, p. 357. — Pl. *fiĭce.*
Fimee, *s. f. [Bucov.]* femme, p. 263. — Pl. *fimeĭ.*
Fin, *s. m.* filleul, p. 357. 358. 359. 360. 361. 481. 482. 483. || *daca móre finul se perde cumetria,* morte ma fille, mort mon gendre, p. 357. || *sacul finuluĭ e tot noŭ,* il faut toujours rendre au centuple ce que l'on a emprunté. p. 358 || *s'a săturat finul de naşul,* on lui a donné son compte, on l'a bien battu, p. 361. — Pl. *finĭ.*
Fină, *s. f.* filleule, p. 362. — Pl. *fine.*
Fine, *s. f.* fin. || *în fine,* à la fin, p. 350.
Fiŭ, *s. m.* fils, enfant, p. 362. 468. 542. 543. 651. 652. 654. || enfant, p. 539. 542. 543. 648. 654. — Pl. *fiĭ.*
Flăcăŭ, *s. m.* jeune garçon, célibataire, p. 286. 363. 667. || *flă-*

G

p. 527. — Fém. *gârbovită;* pl. *gârboviţĭ, gârbovite.*
Gard, *s. n.* clôture, haie sèche, palissade, p. 69. 249. 259. 338. — Pl. *garđurĭ.*
Gâscă, *s. f.* oie, p. 170. 202. — Pl. *gâsce.*
Găsì (a), *v.* trouver, p. 74. 125. 226. 227. 465. 587. 602. 632. ‖ trouver, rencontrer, p. 145. 146. 150. 483. 618. 619. 640.
Găsì (a se), *v. r.* se trouver, rencontrer, p. 69. 379. 566. ‖ demeurer avec, p. 39. ‖ *ce m'a găsit,* de ce qui m'arrive, p. 386.
Gât, *s. n.* cou, p. 661. ‖ gorge, p. 56. 585. 605. 641. ‖ goulot, p. 149. -- Pl. *gâturĭ.*
Gata, *adj.* prêt, p. 45. 46. 90. 91. 397. ‖ prêt, terminé, p. 657. ‖ *a fi gata la,* être prêt à, s'attendre, à, p. 397. — Fém. *gata;* pl. *gata.*
Gătà (a se), *v. r. [Ung.],* finir, se terminer, p. 251.
Gătej, *s. n.* ramille, branche, sèche et tombée de l'arbre, p. 108. — Pl. *gâteje & gâtéje.*
Gătì (a), *v.* préparer, p. 65. 105.
Gătì (a se), *v. r.* être prêt, paré, p. 451.
Găurit, *adj.* percé, troué, p. 174. — Fém. *găurită;* pl. *găuriţĭ, găurite.*
Gazdă, *s. f.* hôte, p. 268. — Pl. *gazde.*
Geandrá, *s. f.* bouillie de maïs mélangée avec de l'eau froide, p. 77. — Pl. *geandre.*
Géba (de), *loc. adv.* inutilement, p. 45. 649. ‖ sans profit, p. 59. ‖ pour rien, p. 465. 466.
Gherghină, *s. f.* sorte de danse paysanne. ‖ *a juca gherghină,* être plein de joie, p. 413.
Ghétă, *s. f.* bottine, p. 435. 627. — Pl. *ghete.*
Ghĭară, *s. f.* griffe, p. 473. — Pl. *ghĭare.*
Ginere, *s. m.* gendre, p. 374. 401. 451. 452. 519. ‖ *cal de ginere,* beau cheval, p. 401. — Pl. *ginerĭ.*
Ginire, *s. m. [Mold.],* gendre, p. 374. — Pl. *ginirĭ.*
Gĭol, *s. n.* mise, enjeu, (au jeu des osselets. ‖ *a dà puĭu de gĭol,* dérober, chiper, p. 375.
***Gĭos,** *adj. [Mold.],* bas, p. 388. — Fém. *gĭósă;* pl. *gĭoşĭ, gĭóse.*
Gîrliciŭ, *s. n.* échappée, entrée de la cave, p. 290. — Pl. *gîrlicĭurĭ.*
Gĭuca (a), *v. [Mold.],* danser, p. 291.
Glas, *s. n.* voix, son, p. 295. 376. ‖ *pe glasul al şéptelea,* d'une voix aigue, p. 376. — Pl. *glasurĭ.*
Gligoraş, *s. m.* diminutif de *Gligore,* Grégoire, p. 527.
***Glóbă,** *s. f.* amende. ‖ femme considérée comme être malfaisant, p. 416. 417. — Pl. *glóbe.*
Glod, *s. n. [Mold.],* boue, fange, p. 230. — Pl. *glodurĭ.*
Glonţ, *s. n.* balle (de fusil), p. 376. ‖ vite, rapidement, p. 376. — Pl. *glónţe.*
Glonte, *s. n. [Mold.],* balle (de fusil), p. 376. ‖ *nu plătesce nicĭ un glonte,* il ne vaut pas la corde pour le pendre, p. 376. — Pl. *glónţe.*
Glot, *s. n.* pour *glod,* boue, fange, p. 253. 254.
Gogóşă, *s. f.* p. 86. — Pl. *gogoşĭ.*
Gol, *adj.* vide, p. 19. 129. 172. 225. 492. ‖ nu, non habillé, p. 281. 399. 400. 443. ‖ non chargé, p. 681. 683. ‖ rien avec, p. 28. 144. 194. ‖ sec (en parlant du pain), p 53. ‖ *sabie gólă,* sabre nu, p. 579. ‖ *a dà de gol,* dénoncer, le montrer tel qu'il est, p. 188. — Fém. *gólă;* pl. *goĭ, góle.*
Golì (a), *v.* vider, p. 41.
***Gologan,** *s. m.* sou, p. 202, — Pl. *gologanĭ.*
Gonì (a), *v.* chasser, p. 271.
Gost, *s. m. [Ung. Banat.],* hôte, p. 207. 208. 451. ‖ *goştĭ fără traistă,* hôte qui n'a pas été invité et par conséquent, déplaisant, désagréable, p. 208. — Pl. *goştĭ.*
Goştie, *s. f. [Banat.],* comme hôte à un festin, p. 208. — Pl. *goştiĭ.*
Grab (în), *loc. adv.* en hôte, p. 300.
Grabă, *s. f.* hôte. ‖ *maĭ de grabă [Mold.],* plutôt, p. 257.
Grapà (a), *v.* herser, p. 351.

Gras, *adj.* gras p. 119. 120. 121. 122. 123. 190. 193. 585. 678. 679. || *gras ca scripca.* très-maigre, p. 585. || *vĕduvă (vĕduviță) grasă,* veuve qui a de la fortune. — Fém. *grasă;* pl *grașĭ, grase.*

Grâŭ, *s. n.* blé, p. 56. 61. 82. 142. — Pl. *grâurĭ.*

Grecesc, *adj.* grec, p. 388.— Fém. *grecéscă;* pl. *grecescĭ, grecesce.*

Greș, *s. m.* manque, erreur, bévue. || *a avé greș, [Mold.],* tromper. p. 398. — Pl. *greșurĭ.*

Greșală. *s. f.* faute, p. 299. — Pl. *greșelĭ.*

Greșì (a), *v.* commettre une faute, p. 447.

Gréță, *s. f.* répugnance, p. 202. — Pl. *grețe.*

Greŭ, *adj.* difficile, p. 87. 396. 437.

Greŭ, *adv.* difficilement, p. 86. 87. || lourdement, p. 543. || *cu greŭ,* difficilement, avec peine, p. 688.

Greutate, *s. f.* poids, p. 243. 686. || difficulté, p. 442. — Pl. *greutățĭ.*

Grijă, *s. f.* souci, p. 178. || *a avé grijă de,* se soucier de, p. 259. — Pl. *grije.*

Grindă, *s. f.* solive, p. 411. — Pl *grindĭ.*

Grópă, *s. f.* fosse, p. 570. — Pl. *gropĭ.*

Gros, *adj.* important, p. 329. || *lapte gros,* lait épais, p. 353. — Fém. *grósă;* pl. *groșĭ, gróse.*

Guĭ, *interj.* cri du goret, p. 295.

Gulerat, *adj.* qui porte un col. || *cïocoĭu gulerat,* gros bonnet du village, p. 307. — Fém. *gulerată;* pl. *gulerațĭ, gulerate.*

Gunoĭu, *s. m.* ordure, impureté, p. 12. 13. || reste jeté aux ordures, p. 55. — Pl. *gunóĭe.*

Gură, *s. f.* bouche, p. 39. 55. 60. 85. 87. 96. 113. 157. 167. 168. 169. 170. 180. 189. 191. 308. 364. 374. 609. 637. 646. || gueule, p. 28. || *vorba din gură,* ce qu'il dit, p. 62. || ouverture, entrée, p. 290. || *a'șĭ bate gura de géba* parler pour ne rien dire, conter des sornettes, p. 308. — Pl. *gurĭ* și *gure.*

Gușă, *s. f.* gorge, gosier, p, 68 — Pl. *gușe.*

Gustà (a), *v.* goûter, p. 1. 107.

Gustare, *s. f.* goûter, collation du matin, p. 400. — Pl. *gustărĭ.*

H

Hac, *s. n. [Mold.]* droit, ce qui est dû, gage, salaire. || *a'ĭ veni de hac,* en venir à bout, p. 397. — Pl. *hacurĭ.*

Haĭ, *interj.* allons, p. 321. || allons, viens, p. 330. 469. 650. 651. 653.

Haïde, *interj.* allons, p. 651.

Haĭnă, *s. f.* vêtement, habit, p. 527. — Pl. *haĭne.*

***Halca,** *s. f. [ancien],* course de bagues, p. 245. 376. || *a bate halcaoa,* perdre son temps, p. 245.

Ham, *s. n.* harnais, p. 488. || *ném cu ném trage la ham,* les parents s'entraident, p. 488. – Pl. *hamurĭ.*

Hang, *s. n. [Mold.]* unisson, accompagnement, ton, p. 376. || *a'ĭ ține hangul,* l'approuver en tout, l'imiter, p. 376.

Hara-para, *loc. adv.* en menus morceaux. || *a'l face hara-para,* le battre, l'annihiler, p. 377.

Harhagea, *s. f. [Mold.]* sorte de jeu populaire, p. 377. || *a umblà harhageaua,* perdre son temps à des riens, p. 377. — Pl. *harhagele.*

Harnic, *adj. [Mold.],* actif, travailleur, p. 591. — Fém. *harnică;* pl. *harnicĭ, harnice.*

Hărț, *s. n. [Banat,].* p. 143. — Pl. *hărțurĭ.*

Harta-parta, *loc. adv.* en petits morceaux, p. 377. || *a'l face harta-parta,* le battre, l'annihiler, p. 377.

Harțag, *s. n.* emportement, brusquerie, p. 377. 640. — Pl. *harțagurĭ.*

Hârtie, *s. f.* papier, acte, p. 562. 563. — Pl. *hârtiĭ.*

Hăț, *s. n. [Ung.],* violence, force. || *cu hățul,* de force, p. 378.

Hâț, *s. n. [Ung.],* violence, force. || *cu hâțul,* de force, p. 378.

Haz, *s. n.* attrait, agrément, p. 526. || *a avé haz*, avoir du charme, p. 526. — Pl. *hazurĭ.*
Heba, *adv. [Ung.]* inutilement, en vain, p. 248.
Herĕstrĕŭ, *s. n. [Trans.]* scie, p. 488. — Pl. *herĕstrae.*
Hertură, *s. f.* tout met bouilli qui ne contient pas de viande, p. 105. — Pl. *herturĭ.*
Hididiş, *s. n. [Ung.]* violon, p. 378. — Pl. *hididişe.*
Hin, *s. m.* filleul, p. 361. || *fă'l hin*, rosse le, p. 361. — Pl. *hinĭ.*
Hîrb, *s. n.* tesson, p. 150. — Pl. *hîrburĭ.*
Hîrîì (a), *v.* grogner, gronder p. 514.
Ho! *interj.* oh! ho! p. 534.
Hodorogì (a), *v.* produire un bruit semblable à celui que produit un vieux tonneau p. 662.
***Hogĭac**, *s. n.* corps militaire, p. 530. || *l'a luat la hogĭac*, il l'a accaparé, il a mis la main sur lui, p. 530.
Hop, *interj.* hop, p. 403. 404. 409.
Hopa, *interj.* hop, p. 409. 521.
Horă, *s. f.* ronde paysanne, p. 378-379. 380. 381. 382. 383. 384. 514. 528. 529. || *nu'ĭ a venit rîndul la horă*, elle este encore jeune, elle n'a pas encore fait son entrée dans le monde, p. 178. || *aĭ intrat în horă, trebue să jocĭ*, quand le vin est tiré li faut le boire, p. 379. || *a intrà în horă*, mettre la main à la pâte, p. 384. — Pl. *hore.*
Hoţ, *s. m.* voleur, p. 632. — Pl. *hoţĭ.*
Hotar, *s. n.* limite, finage, p. 650. — Pl. *hotare.*
Hoţesc, *adj.* de voleur, p. 271. — Fém. *hoţéscă*; pl. *hoţescĭ, hoţesce.*
Hrănì (a), *v.* nourrir, p. 598. 654.

I

I et **'I**, *pr. per.* à lui, à elle, son, sa, p. 43; passim. || pour lui, p. 14. 156. 291.
'I *pr. relat.* les, p. 392. 435. || à lui, son, sa, 43. 45. 60. 73; passim
'I *3-e pers. sing.* du verbe *este*, est, p. 10. 23. 39. 64. 77. 85. 87. 95. 104. 105. 113. 123. 125. 177. 178. 179. 213. 214. 217. 218. 221. 222. 225. 235. 248. 249. 253. 256. 268. 284. 318. 332. 350. 355. 366. 367. 379. 401. 407. 425. 443. 448. 451. 467. 494. 528. 534. 540. 556. 580. 585. 615. 661. || *este cu*, il a des, p. 73. 409. || *nu'ĭ*, il est absent, il manque, p. 450. || *nu'ĭ*, il n'y a pas, p. 395. 409. || *nu'ĭ*, ce n'est pas, p. 534.
'I, pour *veĭ*, *2-e pers. sing.* du verbe à *voi*, forme le futur, p. 69. 123. 173. 211. 270. 290. 403.
Ĭa, *interj.* tiens, p. 279.
Ĭad, *s. n.* enfer, p. 461.
***Ĭama**, *s. f.* pillage. || *a da ĭama în*, mettre au pillage, dépenser sans aucune règle, p. 385.
Ianoş, *s. m.* Jean, en hongrois, p. 136.
Ĭar, *adv.* et *conj.* mais, p. 106. 117. 184. 242. 255. 395. 463. 506. 572. 615. 668. || tandis que p. 39. 238. 244. 280. 404. 472. 528. 560. 661. 686. || de nouveau, p. 180. 253. 570.
Ĭară, *conj.* c'est encore, toujours, p. 7.
Ĭaşĭ, *s. m.* Iaşĭ, capitale de la Moldavie, p. 225.
***Iaste**, *[ancien] 3-e pers. sing. ind. pr.* du verbe *este*, est p. 464.
Ĭaurt, *s. n.* lait caillé, p. 76.
Ibovnic, *s. m.* amant, amoureux. p. 225. — Pl. *ibovnicĭ.*
Ibovnică, *s. f.* maîtresse, amante, p. 385. — Pl. *ibovnice.*
Ibovnicel, *s. m.* diminutif de *ibovnic*, p. 255.
Icĭ, *adv.* ici, ci, p. 253. 254. || *d'icĭ*, d'ici, p. 307.
Iconomie, *s. f.* économie, gains, p. 624. — Pl. *iconomiĭ.*
Ieftin, *adj.* dépensier, qui ne regarde pas au prix, p. 141. 142. — Fém. *ĭeftină*; pl. *ĭeftinĭ, ĭeftine.*
Iépă, *s. f.* jument, p. 289. 548. 549. 573. — Pl. *ĭepe.*
Iepure, *s. m.* lièvre, p. 509. 559. 585, 692. — Pl. *ĭepurĭ.*
Iérnă, *s. f.* hiver, p. 547. — Pl. *ĭerne.*

Ĭeşĭ (a), *v.* sortir, p. 451. || pour en faire sortir, p. 161.

Îĭ, *pr. pers.* a lui, à elle, lui, elle, son, sa, p. 24. 45. 62. 170. 185. 218. 254. 321. 353. || c'est, p. 10. 222. 509.

Îĭ, *3-e pers. sing.* du verbe *a fi* : est, il est, p. 2. 43. 73. 79. 82. 86. 88. 162. 177. 178. 202. 203. 207. 220. 374. 385. 494. 585. 601. 602. 642. 669. 685.

Îl, *pr. pers.* lui, le p. 30. 45. 559.

Il, *pr. pers.* lui, le, p. 28. 39. 45. passim.

Îmbĕta (a se), *v. r.* se griser, p. 180. 304.

Îmbĕtrânĭ (a), vieillir, p. 464. 591. 628.

Îmbrăcà (a se), *v. r.* s'habiller, p. 185.

Îmĭ, *pr. pers.* à moi, mon, me, pour moi, 201. 349. 371. 392.

Împĕrat, *s. m.* empereur, p. 341. 385. 386. 484. 486. — Pl. *împĕraţ*.

Împĕrătesc, *adj.* impérial, p. 386. — Fém. *împĕrătéscă* ; pl. *împĕrătescĭ, împĕrătesce.*

Împĕrăţie, *s. f.* empire, p. 387. — Pl. *împĕrăţiĭ.*

Împintenat, *adj.* être fier, p. 387. — Fém. *împintenată* ; pl. *împintenaţĭ, împintenate.*

Împlinĭ (a), *v.* parfaire, exécuter, accomplir, p. 651.

Împopoţonat, *adj.* attifé, pomponné, p. 615. — Fém. *împopoţonată;* pl. *împopoţonaţĭ, impopoţonate.*

Împotrivă, *prép.* contre, p. 247. 577.

Împrăştia (a), *v.* répandre, p. 251.

Împrejur, *prép.* autour, p. 123.

Împreunà (a). *v.* assembler, rassembler, p. 108.

Împreună, *adv.* ensemble, p. 62.

Împrumutà (a), *v.* prêter, p. 493 || *a împrumutà pe,* prêter à, p. 426.

Împrumutare, *s. f.* action d'emprunter. || *a umblà la împrumutare,* chercher à emprunter, p. 288. — *împrumutărĭ.*

Împrumutat, *adj.* prêté, emprunté, p. 19. — Fém. *împrumutată ;* pl. *împrumutaţĭ, împrumutate.*

Împunge (a), *v.* donner des coups de cornes, frapper, p. 425. || piquer, p. 471. 472.

Împuşcà (a), *v.* tirer un coup de fusil, p. 304. 387. 388. 556. || *a fi un împuşcă 'n lună,* écervelé, fou, p. 387.

Împuşcat, *adj.* rapidement, d'un trait, p. 388.

Împuţĭ (a se), *v. r.* pourrir, p. 103. 104.

Împuţinà (a se), *v. r.* diminuer, p. 239.

În, *prép.* en, dans; passim. || à, au, p. 24. 38. 40. 67. 83. 106. 115. 124. 136. 137. 139. 160. 161. 166. 213. 253. 268. 301. 350. 419. 420. 442. 469. 498. 506. 514. 519. 565. 636. 669. 674. 681. 682. || dans, parmi, p. 66. 136. 137. 139. 140. || devant, en face de, p. 669. || accroché à, enfilé à, au bout de, p. 336. 665. || en, avec, p. 170. 595. || de, avec, p. 641. || sous, sous la menace de, p. 580. 693. || autour de, p. 53. || au milieu de, p. 694. || sur, p. 12. 23. 69. 156. 180. 189. 320. 374. 563. 636. 660. 689. 694. || le, p. 106. 461. || par, p. 476 646. || pendant, p. 523. || *a dà în mine,* me frapper, p. 44. || *în zadar,* inutilement, en vain, p. 6 || *în tóte ḑilele,* tous les jours, p. 91. || *a dà în,* faire passer par, p. 80. || *de p'în, [ancien],* pour *din,* de, p. 128. || *în dorul,* par désir de, p. 116. || *în fine,* à la fin, p. 350. || *în nădejdea,* comptant sur, p. 595. 654. || *în dos,* par derrière, en l'absence de, p. 476. || *în contra,* contre, p. 391. || *subţire, în păreţĭ,* aux murs minces, p. 555.

Înainte, *prép.* avant, p 267. 413. || en avant de, p. 316. 462. 581. 685 || en avant, p. 90. 238. || au devant, à la rencontre de, p. 58. || au devant, en présence de. p. 295. 445. || au delà, p. 397. || *înainte 'ţĭ,* au devant de toi, p, 412. || *maĭ 'nainte,* tout d'abord, p. 128.

Înalt, *adj.* haut, élevé, p. 388. || *a'ĭ face înaltul gîosul, [ancien].* le dégrader, le réduire à une position inférieure, p. 388. — Fém. *înaltă;* pl. *înalţĭ, înalte.*

Înălţà (a se), *v. r.* s'élever, p. 388. 389. 390.

Înămolì, (a se), *v. r.* pour *a se înnămolì,* s'embourber; p. 361.
Înapoĭ, *adv.* en arrière, p. 90. 564.
Încă, *adv.* encore, en outre, aussi, p. 57. 137. 449. || *încă nu*, pas encore, p. 131.
Încăerat, *s. n.* rossade, peignée p. 385, 386.
Încăĭerat, *s. n.* rossade, peignée, p. 386.
Încălecà (a), *v.* monter à cheval, p. 390.
Încăpe (a), *v.* avoir place, trouver place, p. 345. 575. 692. || être possible, p. 354. || contenir, p. 19. || *a nu încape pe,* être plus grand que, p. 264. 535.
Încârduì (a se), *v. r.* se lier, fréquenter, 208.
Încârduit, *adj.* qui a lié amitié avec, p. 208. — Fém. *încârduită*; pl. *încârduițĭ, încârduite.*
Încârligat, *adj.* qui est accroché à. p. 444. — Fém. *încârligată*; pl. *încârligațĭ, încârligate.*
Începe (a), *v.* commencer, p. 232.
Început, *adj.* commencé, p. 657. — Fém. *începută*, pl. *începuțĭ, începute.*
Încercà (a), *v.* essayer. || goûter, p. 186.
*__Încet__, *s. n.* calme, p. 340. — Pl. *încetur*ĭ.
Încet, *adv.* lentement, p. 167. || *cu încetul,* petit à petit, p. 33.
Închĭeĭtóre, *s. f.* p. 615. — Pl. *închĭeĭtorĭ.*
Închinà (a), *v.* abaisser, incliner, p. 635.
Închinà (a se), *v. r.* saluer, p. 209.
Închisóre, *s. f.* prison, p. 267. — Pl. *închisorĭ.*
Încins, *adj.* serré à la taille, ceint, p. 282. — Fém. *încinsă*; pl. *încinșĭ, încinse.*
Încotro, *adv.* vers, du côté de. || *n'aĭ încotro face,* tu ne sais de quel côté te diriger, p. 533.
Încrede (a), *v.* confier, p. 164.
Încurcà (a se), *v. r.* se mêler, p. 310.
Încuscrà (a se), *v. r.* [*Banat*], devenir parent par alliance, s'allier, p. 391. || *nu m'oĭu încuscrà cu el,* je n'ai pas à le ménager, p. 391.
Încuscrì (a se), *v. r.* devenir parent par alliance, p. 390. 391.
Îndată, *adv.* tout de suite, p. 90. 274.
Îndesà (a se), *v. r.* aller continuellement, p. 384. 404.
Îndrăsnélă, *s. f.* audace, p. 564. — Pl. *îndrăsnelĭ.*
Îndrăsnì (a), *v.* oser, p. 481.
Îndurà (a se), *v. r.* avoir pitié, p. 88. 632.
Îndurare, *s. f.* pitié, p. 288. || *a avé îndurare de,* avoir pitié de, p. 288. — Pl. *îndurărĭ.*
Înfruptà (a se), *v. r.* manger, rompre le maigre, p. 124.
Înfundà (a se), *v. r.* couler à fond, p. 149.
Înghițì (a), *v.* avaler, p. 194. 674.
Îngrășà (a), *v.* engraisser, p. 620. 621. 622. 623.
Îngrășà (a se), *v. r.* engraisser p. 455. 623.
Îngrijì (a), *v.* soigner, prendre soin, être attentif, p. 625.
Înhățà (a), *v.* saisir, empoigner, p. 201.
Inimă, *s. f.* cœur, p. 97. 392. 443. 588. 678. || *de inimă rea,* de chagrin, p. 260. || *daca inima îțĭ cere,* si tu le désires, si le cœur t'en dit, p. 392. || *să nu'ĭ spuĭ inima ta,* ne lui dis pas tout ce que tu as sur le cœur, tout ce que tu penses, p. 588. — Pl. *inimĭ.*
Înjurà (a), *v.* injurier, p. 600.
Înnecà (a), *v.* noyer, p. 541. || couler, faire tomber au fond, p. 73.
Înnecà (a se), *v. r.* se noyer, p. 256. 260. 692.
Înnotà (a), *v.* nager, p. 391. 446. 604.
Înnotà (a 'șĭ), *v. r.* noyer, remplir, p. 180.
Înnotat, *s. n.* nage, action de nager, p. 391.
Îns, *s. m.* (usité seulement au plur. masc.), personne, individu, p. 586. — Pl. *inșĭ.*.
Însă, *conj.* mais, p. 105. 228. 272.
Înșelà (a), *v.* tromper, p. 463.
Înserà (a), *v.* rester jusque tard dans la soirée, p. 271.
Înșĭ, *s. pl.* gens ; voir, *îns.*
Însoțì (a se), *v. r.* s'associer à, vivre en société de, p. 209. 210. 211. 212.
Însoțire, *s. f.* association, p. 212. — Pl. *însoțirĭ.*
Însurà (a), *v.* marier (son fils), p. 395. 397. || *a'l însurà,* le battre, p. 397.

Însurà (a se), *v. r.* se marier (en parlant d'un homme), p. 391. 397.
Însurare, *s. f.* mariage, p. 397. 398. — Pl. *însurărĭ*.
Însurat, *s. n.* mariage, p. 398. 399.
Însurat, *adj.* marié, p. 595 — Fém. *însurată*, pl. *însuraţĭ*, *însurate*.
Însurătóre, *s. f.* mariage, p. 400. 401. — Pl. *însurătorĭ*.
Însuşĭ, *pron.* p. lui même, eux-mêmes, p. 630.
Întâĭu, *adv.* d'abord, p. 115. 144. 236. 392. 459. || *maĭ întâĭu*, tout d'abord, p. 39.
Întărì (a), *v.* consolider, fortifier, p. 542. 648.
Înţelept, *adj.* sage, p. 565. — Fém. *înţeléptă*; pl. *înţelepţĭ*, *înţelepte*.
Înteţì (a), *v.* presser, p. 441.
Întîlnire, *s. f.* rencontre, p. 212. — Pl. *întîlnirĭ*.
Întîlnì (a se), *v. r.* rencontrer, p. 212.
Întîmplà (a se), *v. r.* arriver, survenir, se produire, p. 328. 329.
Întinde (a), *v.* étendre, p. 514. || tendre, p. 314. 315. 587. || allonger, p. 431. || *a întinde vorbă lungă cu cine-va*, causer longuement avec quelqu'un, p. 431.
Întinge (a), *v.* tremper (dans la sauce, dans le plat), p. 106. 160. 161.
Întins, *adj.* tendu, p. 314. — Fém. *întinsă*; pl. *întinşĭ*, *întinse*.
Întórce (a), *v.* faire tourner, p. 355. || ramener en arrière, p. 570. || *a o întórce pe altă strună*, changer son fusil d'épaule, mettre de l'eau dans son vin, battre en retraite, p. 636.
Întórce (a se), *v. r.* retourner, rendre ce que l'on a reçu, p, 266. 267.
Întórçere, *s. f.* retour, p. 362. — Pl. *întórcerĭ*.
Întovărăşì (a se), *v. r.* s'associer, vivre en société de, p. 213. 572.
Intrà (a), *v.* entrer, p. 174. 183. 283. 333. 334. 335. 379. 381. 382. 384. 403. 406. 407. 450. 522. 565. 575. || *a intrà în*, entrer dans la composition de, p. 87. 88. || *a intrà mesa*, être attrapé, se tromper grossièrement, p. 446.
Între, *prép.* parmi, entre; passim. || au milieu de, p. 137. || *p'între*, parmi, p. 423.
Întrebà (a), *v.* demander, p. 271. 303. || s'informer, p. 238. 289. 470. 472. 551.
Întrebuinţà (a), *v.* employer, p. 247. 577. 579.
Întrece (a se), *v. r.* se surpasser. || *a se întrece în pahare*, trop boire, p. 42. || *a se întrece la jucat*, trop danser, p. 414.
Întreg, *adj.* entier, non entamé, p. 122. — Fém. *întrégă*; pl. *întregĭ*, *întrege*.
Întru, *prép.* en, dans; passim. || avec, p. 414 || *într'însu*, dedans, en lui, p. 12. 13. 143. 173. || *într'însele*, en elles, p. 305.
Învelì (a), *v.* couvrir, recouvrir, p. 512.
Învĕluì (a se), *v. [Mold.]*, pénétrer, s'établir, p. 188.
Învĕrtì (a), *v.* tourner, faire tourner, p. 356. || *a învĕrtì dulapurĭ*, essayer de tromper, p. 356.
Înveselì (a se), *v. r.* être joyeux, p. 66. || se réjouir, s'égayer, p. 572.
Învĕţà (a), *v.* habituer, p. 256. 259. || rendre, p. 259. 632. || apprendre (à quelqu'un), p. 328. 420. 656.
Învĕţà (a), *v.* apprendre, p. 391. || *a se învĕţà la înnotat*, apprendre à nager, p. 391.
Învĕţat, *adj.* habitué p. 640. || instruit, p. 35. || *maĭ învĕţat*, qui sait plus, p. 35. — Fém. *învĕţată*; pl. *învĕţaţĭ*, *învĕţate*.
Învià (a), *v.* ressusciter, p. 99.
Învîrtì (a), *v.* tourner, faire tourner. p. 215. || tirer, p. 586. || *a învîrtì sforile*, tirer les ficelles, p. 586.
Învîrtì (a se), *v. r.* tourner, p. 67. 123. || faire tourner, p. 356. || *a învîrtì dulap*, vouloir tromper. p. 356.
Învoì (a se), *v. r.* s'entendre, vivre en bonne harmonie, p. 289.
Învoĭélă, *s. f* entente, p. 170. — Pl. *învoĭelĭ*.
Iordaşîm, *s. m.* nom propre turc, p. 270. 271.
Îs *3-e pers. pl. ind. pr.* de verbe, *a fi [Mold.]*, ils sont, p. 322.
Isbì (a), *v.* cogner, frapper, p. 120.

Isbît, *adv. [Banat.]*, exactement, tout-à-fait, p. 656.
Iscălitură, *s. f.* signature, 338. — Pl. *iscăliturĭ*.
Îşĭ, *pr. pers.* à soi, à lui, à elle, pour soi, son, sa; passim.
Ismene, *s. f. pl.* caleçon, p. 512.
Ison, *s. n.* accompagnement, p. 401. ‖ *a ţine isonu*, approuver en tout, imiter, p. 401.
Isprăvit, *adj.* terminé, achevé, p. 657. — Fém. *isprăvită*; pl. *isprăviţĭ, isprăvite*.
Isprăvì (a se), *v. r.* finir, p. 251. 510.
Istovì (a), *v.* pomper, épuiser, p. 677.
Îţĭ, *pr. pers.* te, ton, à toi, pour toi, p. 45. 102. 190; passim.
Iubì (a), *v.* aimer, p. 607.
Iubì (a se), *v. r.* s'aimer, p. 371.
Iubire, *s. f.* amour. ‖ *maĭ cu iubire*, plus agréable, plus aimable, p. 212. — Pl. *iubirĭ*.
Iubit, *adj.* aimé, p. 258. — Fém. *iubită*; pl. *iubiţĭ, iubite*.
Iusdănit, *adj. [Ung.]*, maudit, p. 475. ‖ *e iusdănit de mă-sa*, il n'a pas de chance, c'est un maudit, p. 475. — Fém. *iusdănită*; pl. *iusdăniţĭ, iusdănite*.
Iute, *adj.* vif, leste, diligent, p. 494. — Fém. *iute*; pl. *iuţĭ*.
Iuţì (a se), *v. r.* aigrir, sûrir, ‖ *s'a inţit tărîţa în borş*, il est furieux, p. 143.
Ivală, *s. f. [Mold.]*, apparition, vue. ‖ *a scóte la ivală*, mettre au jour, produire, faire connaître à tous, p. 188.

J

Jac, *s. n. [Mold.]*, rapine, pillage, p. 401. — Pl. *jacurĭ*.
Jaf, *s. n.* pillage, rapine, p. 402. — Pl. *jafurĭ*.
Jar, *s. n. [Mold.]*, braise enflammée, p. 22.
Jaratic, *s. n.* braise enflammée, p. 22.
Jelì (a), *v.* pleurer (la perte de), p. 544.
Jidan, *s. m.* juif, p. 592. — Pl. *jidanĭ*.
Jigóre, *s. f. [Banat.]*, marasme, amaigrissement de tout le corps, p. 99.
Joc, *s. n.* danse, p. 296. 378. 402. 403. 404. 405. 406. 407. ‖ *a aduce pre cine-va în joc*, le faire entrer dans la danse, p. 407. ‖ *a'l chemà în joc*, l'inviter à la danse, p. 407. ‖ *nu e loc de joc*, ce n'est pas le moment de s'amuser, p. 407. ‖ *a intrà în joc*, entrer dans la danse, p. 407. — Pl. *jocurĭ*.
Joc, *s. n.* jeu. ‖ *a'şĭ bate joc*, se moquer de, p. 50. — Pl. *jocurĭ*.
Joc, *s. n.* jeu de cartes, p. 402.— Pl. *jocurĭ*.
Jócă, *s. f.* danse, p. 408.—Pl. *jóce*.
*__Joimir__, *s m. [Mold.]*, mercenaire. ‖ mauvais sujet, p, 408. — Pl. *joimirĭ*.
Jos, *adj.* cas, p. 446, Fém. *jósă*; pl. *joşĭ, jóse*.
Jos, *adv.* en bas, p. 337. ‖ *de jos*, d'en bas, p. 313. 353. 487. ‖ *în jos*, en bas, p. 264. ‖ *în jos*, vers le bas, p. 686. ‖ *pĕ jos*, à pied, p. 288. 289.
Jucà (a), *v.* danser, p. 260. 291. 292. 304. 333. 334. 335. 355. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 418. 483. 519. 521. 528. 547. 586. 667. 680. ‖ faire danser, p. 378. 519. ‖ *a jucà drăgaica*, sauter de joie, ne pas tenir en place, p. 355. ‖ *a jucà tontoroiul*; ne pas tenir en place, p. 667. ‖ *a juca verbuncul*, sauter en l'air (de douleur), p. 680. ‖ *a jucà păpuşele*, tirer les ficelles, p. 536. ‖ *a'l jucà pe sfóră*, le mener à sa guise, p. 586. ‖ *a jucà cuĭ-va un dulap*, tromper quelqu'un, p. 356. ‖ *jócă pe teiŭ belit*, le branle du loup, p. 412. ‖ *jócă pe talger*, il danse à la perfection, p. 412. ‖ *o face să jóce pe taler*, il la mène à sa guise, p. 412. ‖ *par'că jócă pe tipsie*, il est gai, vif, guerillet, p. 142. ‖ *jócă ca ursul*, il danse de force; il danse gauchement, p.

412. || *a'l jucà pe degete,* le mener à sa guise, p. 413. || *a jucà gherghina,* sauter de joie, p. 413. || *a'i o jucà,* se moquer de quelqu'un, lui jouer un mauvais tour, p. 413.
Juca (a), *v.* jouer, p. 2. 29. 317. 448.
Juca (a), *v.* jouer aux cartes, p. 357.
Juca (a se), *v. r.* jouer, p. 413. 447. 536. || *a se jucà de,* jouer à, p. 447. || *a se jucà de-a,* jouer à, p. 248. 357.
Jucat, *s. n.* danse, p. 413. 414. || *a se întrece la jucat,* trop danser, p. 414.
Jumătate, *s. f.* moitié, p. 510. — Pl. *jumătățĭ.*
Junā, *s. f.* jeune fille, p. !
Pl. *june.*
June, *adj.* jeune, p. 299. 3(
— Fém. *jună.*
Junghea (a), *v.* tuer, p. 190
***Jupân,** *s. m.* maître (en
des négociants), p. 414.
Pl. *jupânĭ.*
***Jupânésă,** *s. f.* dame nol
475. — Pl. *jupânese.*
Jur, *s. n.* tour. || *în jurul,* de, p. 67.
Jurà (a), *v.* faire serment, p. 180.
Jurà (a se), *v. r.* faire se jurer, p. 180.

L

L, *pr. pers.* le, lui; passim.
La, *prép.* à, au, aux, p. 2. 5; passim. || vers, sur, p. 22. 43. || vers, p. 56. 90. 660. 661. || cet, cette, p. 392. 547. || de, du, de la, des, p. 25. 52. 89. 194. 280. 314. 539. || autour de, p. 91. || à derrière, p. 99. 419. 535. || le, la, p. 54. 106. 160. 303. 452. 605. 619. || par, p. 463. || auprès, auprès de, p. 302. 592. 593. 594. || à, dans, p. 56. 99. 105. 110. 123. 166. 198. 199. 275. 324. 484. 486. 499. 637. || avec, en main, p. 40. || chez, p. 43. 46. 58. 134. 136. 241. 242. 279. 353. 451. 483. 527. 591. 592. 593. 632. || sur, au-dessus de, 33. 180. 581. || pour, p. 9. 10. 90. 174. 192. 230. 475. 476. 494. 495. 665. || en, dans, p. 52. 253. 255. 288. 330. || dans, p. 177. 309. || *de la,* loin de, p. 19. 41. || *de la,* du, de, p. 51. 60. 254. 259. 264. 318, 485. || *de la,* à partir de, p. 38. 232. || *la el,* dans sa main, p. 46. 82. || *a se uità la dînsul,* le regarder, p. 129. || *a căutà la,* considérer, p. 93. || lorsqu'il s'agit de, pour acheter, p. 140. 141. 142. || *a slujì la doĭ,* servir deux, p. 343. 344.
Là (a), *v.* laver, p. 255.
Lac, *s. n.* lac, p. 118. 260.
lacurĭ.
Lacată, *s. f. [Mold.],* cade
465. — Pl. *lacate.*
Lăcată, *s. f. [Ung.],* cade
113. — Pl. *lăcate.*
Lacom, *adv.* avidement,]
Lacomie, *s. f. [Mold.],* a
convoitise, p. 638. —]
comiĭ.
Lacră, *s. f.* coffre, malle, p
— Pl. *lacre.*
Ladă, *s. f.* malle, p. 492. 69
— Pl. *lădĭ.*
Laiță, *s. f. [Mold.],* banc, p
— Pl. *laițe.*
Lângă, *adv.* auprès de, p.
239. || *pe lângă,* autour
67.
Lanț, *s. n.* chaîne p. 564.
lanțurĭ.
Lapte, *s. f.* lait, p. 20. 6
169. 182. 353. 453. 454
630. || *lapte acru,* lait cail
419. 420.
Larg, *s. n.* ampleur. || *e la*
sĕŭ, il a ses coudées fra
p. 415.
Lăsà (a), *v.* laisser, p. 82.
244. 313. 330. 514. 515
642. || laisser, permettre, p
|| laisser en paix, p. 239.
a lăsà în córda de jos, b
le ton, p. 313. || *a lăsà pe*
confier à, p. 630.

Lăsa (a se), *v.* laisser, abandonner. || *a se lăsà maĭ mic, [anciɛn]* reconnaître ses torts, p. 447. || *a se lăsà pe sama,* compter sur, p. 595. || *astă-ḑĭ se lasă sec,* aujourd'hui nous entrons dans le carême, p. 260.
Lăsat, *adj.* penché, fléchi, p. 686. — Fém *lăsată;* pl. *lăsaţĭ, lăsate.*
Lat, *adj.* large, p. 80. 692. — Fém. *lată;* pl. *laţĭ, late.*
Laţ, *s. n.* rets, lacs, filet, p. 416. || *a dà în laţ,* être pris au piège, p. 416. || *a se dà în laţ,* être capricieux, travailler mollement, faire des façons, p. 416. — Pl. *laţĭ.*
Lăţos, *adj.* à long poil, p. 461. —Fém. *lăţósă;* pl. *lăţoşĭ, lăţóse.*
Lature, *s. f.* côté, p. 67. || *a se dà în lăturĭ,* se mettre de côté, éviter, p. 67. — Pl. *lăturĭ.*
Lăuda (a se), *v. r.* se vanter, p. 6. 186. || se louer, p. 237.
Lăută, *s. f.* violon, luth, p. 189. 416. 417. — Pl. *lăute.*
Lăutar, *s. m.* ménétrier, violoneux, p. 409. 417. 418. 487. 525. 526. 548. — Pl. *lăutarĭ.*
Lăuntru, *s. n.* intérieur. || *din lăuntru,* intérieurement, p. 39. || *partea din lăuntru,* l'intérieur, la partie interne, p. 39. || *pe din lăuntru,* en dedans, p. 39. || *de în lăuntru,* en dedans, à l'intérieur, p. 128.
Le, *pr. pers.* les, p. 28. 39; passim. || leur, p. 198. 648.
Lega (a), *v.* attacher, lier, p. 6. 309. 444. 619. || *a legà cobză,* lier fortement, p. 309.
Légăn, *s. n.* balançoire, p. 418. || *a se dà în légăn,* se balancer, p. 418. — Pl. *légăne.*
Lege, *s. f.* loi, p. 560. — Pl. *legĭ.*
Leĭcă, *s. f.* diminutif de *lele,* p. 131.
Lele, *s. f.* se dit, à la campagne, à une sœur, à une amie, à une femme plus âgée, p. 146. 150. 249. 293. 675. || femme de mœurs légères, p. 443.
Lemn, *s. n.* bois, p. 93. 258. 284. 312. 458. 491. — Pl. *lemne.*
Lepĕda (a), *v.* jeter, rejeter, p. 446. 498. 551. 604.
Lepĕdà (a se), *v. r. [Ung.],* renier, ne rien vouloir savoir, p. 658.
Lesne, *adj. inv.* facile, p. 86. 87. 393. 561. || *[Banat],* coulant, p. 141.
Lesne, *adv.* facilement, p. 183. 206. 210. || *pré lesne,* très-facilement, p. 388.
Leŭ, *s. m.* lion, p. 178. 532. — Pl. *lei.*
*__Leŭ,__ *s. m.* ancienne monnaie valant 37 centimes de la monnaie actuelle, p. 598. — Pl. *leĭ.*
Leŭ, *s. m.* franc, p. 208. 209. — Pl. *leĭ.*
Li, pour *le,* leur, p. 239. 539. 540.
Limbă, *s. f.* langue, p. 16. 662. — Pl. *limbĭ.*
Lin, *adj.* calme, p. 340. — Fém. *lină;* pl. *linĭ, line.*
Linge (a), *v.* lécher, p. 115. 116. || *linge-taler, linge-talerĭ, linge-talere,* pique-assiette, p. 134.
Lingură, *s. f.* cuillière, p. 17. 18. 126. 127. — Pl. *lingurĭ.*
Lipì (a se), *v. r.* se recoller, p. 46.
Lipsă, *s. f.* manque, défaut. || *a duce lipsă de,* ne pas avoir, p. 600.
Lipsì (a), *v.* manquer, p. 656.
*__Lìude,__ *s. m.* individu, contribuable, || piéton, p. 418. 423.
*__Lìudì,__ *s. m.* individu, contribuable. || piéton, p. 423.
Livie, *s. f.* Lybie, p. 300. || *frigură de Livià,* forte fièvre, p. 300.
Loc, *s. n.* place, p. 82. 207. 222. 223. 224. 531. 682. || *la loc,* en place, p. 253. 267. || *în loc,* au lieu de, p. 498. || *în locul,* à la place de, p. 83. 519. || *la un loc,* au même endroit, ensemble, p. 345. || *de loc,* du tout, p. 591. || *pe loc,* en place, p. 155. || *nu e loc de,* ce n'est pas le moment de, p. 407. — Pl. *locurĭ.*
Locuì (a), *v.* habiter, p. 555.
Logodì (a se), *v. r.* se fiancer, p. 418.
Logodit, *adj.* fiancé, p. 419. — Fém. *logodită;* pl. *logodiţĭ, logodite.*
*__Logofĕt,__ *s. m.* écrivain, sécrétaire, p. 419. 420. — Pl. *logofeţĭ.*

Lor, *pr. pers.* leur, à elles; passim.

Lotru, *s. m.* voleur, bandit, p. 349. — Pl. *lotrii*.

Lovì (a), *v.* frapper, p. 330. 466. || atteindre, p. 394.

Lovì (**a se**), *v. r.* se cogner, p. 6. 7. 8. 149. || s'harmoniser, s'accommoder, p. 453.

Lovit, *adj.* frappé, p. 554. — Fém. *lovită;* pl. *loviţi, lovite*.

Lovitură, *s. f.* coup, p. 10. 665. — Pl. *lovituri*.

Lu, pour *luĭ*, de son, p. 656.

Lua (a), *v.* prendre, p. 28. 55. 60. 85. 253. 254. 260. 301. 378. 392. 487. 498. 500. 530. 616. 694. || prendre, obtenir, p. 692. || prendre, enlever, p. 156. 362. || attraper, p. 130. || soulever, p. 454. || soulever, lever, brandir, p. 634. || prendre, choisir, p. 464. 468. 501. || *a luà la tărbacă*, se moquer de, battre, p. 644. || *a luà la tărbăcélă*, se moquer de, battre, p. 646. || *a luà pe mare*, être fier, p. 438. || *a luà sama cuĭ-va*, le surveiller, le contrôler, p. 596.

Lua (**a se**), *v. r.* se tenir. || *a se luà cu*, fréquenter, p. 197. || *a se luà după*, imiter l'exemple de, p. 219.

Luat, *adj.* pris, p. 498. — Fém. *luată;* pl. *luaţĭ, luate*.

Lucra (a), *v.* travailler, p. 276. 316.

Lucru, *s. n.* travail, p. 225. 231. 275. 308. 472. || chose, p. 274. 410. 493. 657. || affaire, p. 637. || acte, p. 443. || *lucru de clacă*, travail mal fait, p. 308. — Pl. *lucrărĭ* et *lucrurĭ*.

*Lude, *s. m.* individu, contribuable. || piéton, p. 423.

*Ludi, *s. m.* individu, contribuable. || piéton, p. 423.

Luĭ, *pr. pers.* à lui, son, sa, p. 22. 30. 46; passim. || pour lui, p. 417.

Lulea, *s. f.* pipe, p. 336. 673. — Pl. *lulele*.

Lume, *s. f.* monde, p. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. || monde, univers, p. 418. 510. || foule, p. 522. || *în lume*, dans le monde, p. 535. || *în lumea asta*, en ce monde, p. 540. || *tótă lumea*, tout le monde, p. 176. || *pânăʼĭ lumea*, tant que le monde existera, p. 104. 257. || *tótă lumea*, tout le monde, p. 176. || *boerul lumeĭ*, le diable, p. 283. || *dĭ 'ĭ lume şi te mântue*, tel est le monde, p. 216. || *par'că tótă lumea îĭ strică*, il est très-fâché, p. 217. || *s'aŭ dus fie-care în lumea luĭ*, chacun s'en alla de son côté, p. 217. || *vântură-lume*, aventurier, p. 218. || *par'că tótă lumea e a luĭ*, le roi n'est pas son cousin, p. 218. || *îĭ pare lumea vînătă*, il est très-triste, très-malheureux, p. 218. || *când ţi'ĭ lumea maĭ amară*, lorsque tu es le plus malheureux, p. 218. || *când ţi 'ĭ lumea maĭ dragă*, lorsque tu es le plus heureux, p. 218. || *lumea ca lumea şi noĭ ca noĭ*, chacun à sa guise, p. 218. || *ce o face lumea să facem şi noĭ*, nous imiterons les autres, p. 219. || *să ne luăm după lume*, faisons comme les autres, p. 219. || *că doar nu pĭere lumea*, ce ne sera pas la mort d'un homme, p. 219. || *lumea şi un om*, tout le monde, p. 219. || *a fi lumea de pe lume*, une grande foule, p. 219. || *a fi lume albă*, joie, bonheur, p. 219. || *a se duce în lumea albă*, s'en aller dans un monde meilleur, (sans toutefois mourir), p. 219. || *a eşì la lume*, faire son entrée dans le monde, p. 220. || *de când e lumea*, depuis que le monde existe, p. 220.

Lumînare, *s. f.* lumière, chandelle, p. 463. 464. || cierge, p. 448. || *după lumînare şi mire*, suivant le don, le profit, p. 448. — Pl. *lumînărĭ*.

Luminat, *adj.* illustre, p. 441. — Fém. *luminată;* pl. *luminaţĭ, luminate*.

Lună, *s. f.* lune, p. 387. 558. 559. || *a fi un împuşcă în lună*, être un fou, un écervelé, p. 387.

Lung, *adj.* long, p. 193. 194. 221. 560. 576. 683. || long, qui dure longtemps, p. 385. — Fém. *lungă;* pl. *lungĭ, lunge*.

Luni, *s. f.* Lundi, p. 328.

Lup, *s. m.* loup, p. 290. 466. 619. — Pl. *lupĭ*.

Luptă, *s. f.* lutte, combat, p. 423. 424.
Lupta (a se), *v. r.* combattre, p. 287. 424.
Lut, *s. n.* argile, terre glaise, p. 5. 172. 249. — Pl. *luturi.*

M

Macar, *adv. [Mold.]* même si, p. 619.
Măçar, *adv.* au moins, p. 288. || *măcar să,* même si, p. 67. || *măcar de,* même si, p. 282.
Măciucă, *s. f.* trique, gourdin noueux, p. 10. || coup de trique, p. 9. 10. — Pl. *măciuce.*
Macră, *adj. [Mold.]* maigre, p. 27. — Pl. *macre.*
Madamă, *s. f.* madame; femme de mœurs légères, p. 424. — Pl. *madame.*
Măgar, *s. m.* âne, p. 460. 461. — Pl. *măgarĭ.*
Mahala, *s. f.* quartier, p. 293. 676. — Pl. *mahalale.*
Maĭ *adv.* plus, p. 3. 31; passim. || le plus, p. 260. || encore plus, p. 144. || encore, p. 6. 11. 88. 119. 123. 157. 161. 228. 234. 254. 392. 442. 465. 515. 522. 527. 548. || encore aussi, p. 280. 378. || *ce maĭ,* quel, p. 132. || *maĭ mult,* voyez *mult.* || *maĭ puțin,* voyez *puțin.* || *maĭ bun,* voyez *bun.* || || *maĭ bine,* voyez *bine.* || *și maĭ tare [Mold.],* encore plus, p. 87. || *nu . . . maĭ,* ne . . . plus, p. 3. 32. 33. 46. 55. 88. 98. 113. 131. 191. 201. 267. 310. 357. 626. || *maĭ întâĭu,* d'abord, p. 39. || *maĭ 'nainte,* d'abord, p. 128. 173. || *cea maĭ de pe urmă,* la dernière, p. 73. || *ceĭ maĭ mulțĭ,* la plupart, p. 694. || *maĭ puțintel,* voyez *puțintel.* || *maĭ de grabă,* plus tôt, p. 257. 653.
Măĭ, *3-e pers. sing. ind. prés. [Ung.]* du verbe *a mânà,* conduire, mener, envoyer, p. 248.
Maĭcă, *s. f.* mère, diminutif de *mamă,* p. 378. 424. 477. 479. || *de când maĭca m'a făcut,* depuis que je suis né, p. 477. — Pl. *maĭce.*
Mâĭne, *adv.* demain, p. 238. 414. 529.
Mălaĭu, *s. n.* farine de maïs, p. 108. 141. 425. 571. || *a se ferì ca de óla mălaĭuluĭ,* fuir comme la peste, p. 24.
Malaĭu, *s. n. [Ung.]* pain fait de farine de maïs, p. 83. || *în locul pîteĭ, malaĭu,* au lieu de pain de froment, du pain de maïs. devenir pauvre, p. 83.
Mamă, *s. f.* mère, p. 308. 336. 378. 386. 424. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 477. 478. 479. 480. 481. 514. 610. 648. 651. 654. 655. 657. || *mamă vitregă,* belle-mère, p. 471. || *mamă sócră,* belle-mère, p. 610. *cheĭa și lacata e mama și tata,* le père et la mère sont l'univers entier pour leurs enfants, p. 465. || *nicĭ mama n'a dat tatăĭ degéba,* on ne donne rien, pour rien, 465. || *unde dă mama carnea cresce,* la mère frappe l'enfant, non pour lui faire du mal, mais dans son intérêt, p. 466. || *cum e mama e și fata,* telle mère, telle fille, p. 463. || *ce a făcut mama, face și fata,* telle mère, telle fille, p. 468. || *ce o fi mamiĭ, o fi și tatiĭ,* ce qui arrivera à l'un, arrivera aussi à l'autre, p. 469. || *ce mĭ-e mama, mĭ-e și tata,* je tiens à l'un autant qu'à l'autre, p. 469. || *fă-mĕ, mamă și pe mine, să mĕ fac frumos ca tine,* le jeune corbeau croasse à l'exemple du vieux, p. 470. || *când bună mamă, când vitregă,* tantôt bon, tantôt méchant, p. 471. || *mama 'mpunge, fata trage, mândră cămeșuică face,* pour une jeune fille paresseuse, p. 471. || *de când mama fată mare,* depuis fort longtemps, p. 477. || *când s'o maĭ face mama fată mare,* jamais de la vie p. 477. || *cum mĭ'i mama fată mare,* aussi vrai qu'il n'y a qu'un Dieu, p. 477. || *de când mama m'a făcut,* depuis que je suis né, p. 477. || *bun ca*

sînul mameĭ, bon comme le sein d'une mère, p. 478. || *a trăi ca în sînul mameĭ*, vivre comme dans le sein d'Abraham, p. 479. || *cum îl făcuse mă-sa*, comme l'enfant qui vient de naître (pur), p. 480. || *ḑi că nu ţi-e mamă*, engueule-le, c'est pas ton père, p. 480. || *fie-care cu tréba mă-siĭ*, chacun pour soi, p. 480. || *par'că am omorît pe mama*, comme si javais tué père et mère, p. 481. — Pl. *mame*.

Mamaligă, *s. f.* bouillie épaisse de farine de maïs, p. 411. — Pl. *mamaligĭ*.

Mămăligă, *s. f.* bouillie épaisse de farine de maïs, p. 74. 76. 109. 144. 167. 194. 352. 411. 573. — Pl. *mămăligĭ*.

Mână, *s. f.* main, p. 14. 15. 46. 47. 172. 184. 289. 317. 444. 456. 471. 514. 551. 560. 571. 577. 578. 579. 580. || *o mână de*, une poignée de, p. 142. 231. || *cu mâna tótă*, à pleines mains, p. 579. || *a pune (băgà) mâna*, se mêler de, p. 14. 15. || *a da mâna cu*, s'entendre avec, se marier avec, p. 253. || *a dà din mâinĭ*, remuer les mains, p. 383. || *a fi . . . pe mâna cuĭ-va . . .* avoir . . . dans sa main, . . . dépendre de quelqu'un, p. 47. — Pl. *mânĭ, mâinĭ, mâĭne*.

Mâna (a), *v.* mener, diriger, conduire, p. 248. 549.

Mânca (a), *v.* manger, p. 1. 23. 28. 32. 33. 34. 43. 45. 49. 50. 51. 52. 53. 57. 58. 59. 60. 61. 64. 65. 69. 70. 80. 82. 83. 87. 88. 91. 93. 94. 98. 99. 100. 102. 103. 104. 105. 106. 109. 115. 116. 125. 130. 131. 133. 136. 137. 139. 140. 144. 153. 155. 156. 162. 167. 168. 169. 226. 254. 270. 333. 350. 353. 428. 466. 486. 521. 538. 539. 540. 571. 572. 587. 607. 619. 626. 688. || *a mâncat din ólă*, elle a perdu sa virginité, p. 23. || *a mâncà praz*, mentir, p. 98. || *a mâncà rahat*, mentir ; ne pas réussir, p. 100. || *a mâncà papară*, être battu ; être trompé, p. 64. 65. || *a mâncà bătae*, être battu, p. 267. || *a mâncà calcavurĭ*, recevoir des taloches, p. 290.

Mâncare, *s. f.* manger, p. 45. 46. 398. 400. || manger, plat, p. 72. 101. 105. || *pe mâncare*, à sa façon de manger, à son appétit, p. 246. || *a dà de mâncare*, donner à manger, p. 618. — Pl. *mâncărĭ*.

Mâncat, *part. pas.* mangé, p. 151. — Pl. *mâncaţĭ*.

Manda, *s. f.* abréviation de Smaranda, Esmeralda, Emeraude, p. 443.

Mândră, *adj.* belle, belle fille, p. 293. 471. — Pl. *mândre*.

Mâne, *adv.* demain, p. 379. 410. 414. 437. 483. 528. 529.

Mâner, *s. n.* manche, poignée, p. 533. — Pl. *mânere*.

Mânĭ, *adv.* *[Mold.]*, demain. || *ca mânĭ*, bientôt, sous peu, p. 254.

Mânie, *s. f.* colère, fureur, p. 524. — Pl. *mâniĭ*.

Mânjit, *adj.* sali, souillé, p. 172. — Fém. *mânjită* ; pl. *mânjiţĭ, mânjite*.

Mântuì (a se), *v. r.* *[Mold.]* finir, s'achever, p. 216. || *te mântue*, finis, tais toi, p. 216.

Mânuşe, *s. f.* anse, poignée, p. 165. — Pl. *mănuşe*.

Mănuşe, *s. f.* anse, poignée, p. 16.

Mânz, *s. m.* poulain, p. 466. — Pl. *mânjĭ*.

Mare, *adj.* grand, p. 35. 74. 92. 93. 97. 174. 236. 243. 280. 283. 299. 365. 446. 486. 593. 604. 617. 633. 647. 648. || grand, important, p. 517. || important, grave, p. 443. || *ceĭ marĭ*, les grands, p. 424. 425. 428. 430. 432. 437. 438. || grand, puissant. supérieur, p. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. || *mare bine*, très-bien, p. 398. || *fată mare*, jeune fille, pucelle, p. 86. 286. 477. 515. 654. || fier, p. 430. || *de rudă mare*, de grande famille, p. 575. || *sunt toţĭ marĭ ca dinţiĭ oiĭ*, c'est la cour du roi Pétaud, p. 436. || *e mare şi tare*, tout dépend de lui, p. 437. || *a trage a mare*, être fier, p. 438. || *a se ţine mare*, être fier, p. 438. || *a vorbi mare*, commander, p. 438. || *a face pe mare*, être fier, p. 438. — Pl. *marĭ*.

Miaŭ, dans la loc. *a păpat miaŭ*, il a été bien battu, p. 64.
Mic, *adj*. petit, p. 92. 97. 187. 365. 436. 437. 446. 447. 593. 604. 617. 618. 633. || humble, p. 436. || de petite taille, p. 506. || *cel maĭ mic*, le plus petit, p. 433. || *ceĭ micĭ*, les petits, les humbles, p. 424. 425. 446. || *a se lăsà maĭ mic*, reconnaître ses fautes, p. 447. || *micu'ţĭ*, ton inférieur, p. 560. — Fém. *mică*; pl. *micĭ* et *mice*.
Mie, *pr. pers.* à moi, p. 192. 207. 249. 333. 359. || pour moi, p. 20.
Mie (o), *s. f.* mille, p. 53. — Pl. *miĭ*.
Mieḑ, *s n.* mie, p. 51. — Pl. *mĭeḑurĭ*.
Mĭercurĭ, *s. f.* Mercredi, p. 522.
Mĭere, *s. f.* miel, p. 31. 32. 53. 68. 567. || *maĭ cu mĭere*, plus agréable, p. 240.
Mijloc, *s. n.* milieu, centre, p. 92. || *a'l băgà la mijloc*, l'entourer, lui faire fête, p. 220.
Mijórca (de-a), *loc. adv.* cache-cache. || *nu te jucà de-a mijórca*, parle franchement, p. 447.
Milă, *s. f.* pitié, p. 258. 259. 288. 540. || *a'ĭ fi milă*, avoir pitié, p. 288. || *a'şĭ face milă*, avoir pitié, p. 531.
Mince, *s. f.* balle, p. 447. 448. — Pl. *mincĭ*.
Mincĭună, *s. f.* mensonge, p. 524. — Pl. *mincĭunĭ*.
Mine, *pr. pers.* moi, p. 211. 229; passim. || *la mine*, chez moi, p. 483. || *în mine*, me, moi, p. 44. || *cu mine*, moi, p. 207. || *pe mine*, à moi, pour moi, p. 217. || *şi pe mine*, moi aussi, p. 470. || *de la mine*, loin de moi, p. 41. || *de mine* pour ce qui est de moi, p. 318.
Minge, *s. f.* balle, p. 448. — Pl. *mingĭ*.
Minte, *s. f.* esprit, p. 51. 148. 508. || raison, p. 176. 184. 185. 255. 564. 626 — Pl. *minţĭ*.
Minţì (a), *v.* mentir, p. 490.
Mirà (a se), *v. r.* s'étonner, p. 256. 386.
Mire, *s. m.* promis, fiancé. p. 448. 449. 450. || *după luminare şi mire*, suivant le don, le profit, p. 448. || *par'că nu'ĭ place mirele*, elle semble fâchée, p. 449. || *a fi tot mire*, être timide; être bien reçu, fêté, p. 449. || *a'şĭ căutà cal de mire*, vouloir ce qu'il y a de meilleur; chercher l'impossible, p. 450. — Pl. *mirĭ*.
Mirésă, *s. m.* promise, fiancée, épousée, p. 244. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 519. || *nu 'ĭ departe casa cu mirésa*, sous peu nous le verrons marié, p. 452. || *şede parcă'ĭ a murit mirésa*, il est triste, p. 452. || *a plânge ca o mirésă*, pleurer à chaudes larmes, p. 453. || *se lovì ca mirésa la móra*, parler mal à propos, p. 453. || *ca mirésa în pat*, il attend, il est prêt, p. 454. || *ca mirésa la pat*, il est pressé, p. 454. || *şede ca o mirésă*, il est timide, p. 454. — Pl. *mirese*.
Miros, *s m.* parfum, 173. || *din miros*, par l'odeur, p. 116. — Pl. *mirosurĭ*.
Mirosa (a), *v. [Trans.]* sentir, p. 373.
Mirosì (a), *v.* sentir, p. 168. 169. 173. || sentir (fig.) p. 231.
***Mirţ**, *s. n.* dans l'expression *a face mirţ*, faire capot, vaincre, p. 454. 455.
Mişcà (a), *v.* faire résonner, vibrer, p. 315.
Mitocan, *s. m.* homme vulgaire, grossier, p. 455. — Pl. *mitocanĭ*.
Mitropolie, *s. f.* palais métropolitain, p. 328. — Pl. *mitropoliĭ*.
Mocan, *s. m.* paysan des montagnes de la Transylvanie qui vit de l'élevage des moutons, p. 663. — Pl. *mocanĭ*.
Modă, *s. f.* mode, p. 279. || *de modă nouă*, à la nouvelle mode, p. 279. — Pl. *mode*.
Mojic, *adj.* homme du peuple, vilain, p. 278. 437. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. || homme grossier, p. 459. 460. 461. || *nicĭ salcĭa pom, nicĭ mojicul om*, la caque sent toujours le hareng, p. 456. || *mojicu tot mojic*, vilain ne fera jà beau fait, p. 459. — Fém. *mojică*; pl. *mojicĭ, mojice*.
Mojîc, *adj. [Mold.]* vilain, homme du peuple, p. 457. — Fém. *mojîcă*; pl. *mojîcĭ, mojîce*.
Móle, *adj.* mou (fig.), p. 253. || ten

dre, p. 27. 48. — Fém. *móle*; pl. *moĭ*.
Momélă, *s. f.* appât, p. 674. — Pl. *momelĭ*.
Móră, *s. f.* moulin, p. 198 234. 260. 392. 395. 435. 442. 453. 454. 609. 665. || *nu'ĭ de móră,* il n'a pas de quoi manger, p. 395. || *pétră de móră,* pierre meulière, p. 322. — Pl. *morĭ*.
Móre, *s. f.* *[Mold.]* eau de saumure dans laquelle on fait aigrir, les choux, p. 1. || *a'ĭ scì mórea,* le bien connaître, savoir ce qu'il vaut, p. 1. || *a gustà mórea cuĭva,* apprendre a savoir ce qu'il vaut, p. 1
Mort, *s. m.* mort, p. 524. — Pl. *morţĭ*.
Mort, *adj.* mort, p. 253. 254. 449. 689. — Fém. *mórtă*; pl. *morţĭ, mórte*.
Mórte, *s. f.* mort, p. 394. 400. 523. 524. 525. 526. || *soră cu mórtea,* terrible, capable d'amener la mort, p. 267. — Pl. *morţĭ*.
Moş, *s. m.* vieux, vieillard, p. 99. 291. — Pl. *moşĭ*.
Moş, *s. m.* grand-père, p. 462. 658. — Pl. *moşĭ*.
Moş, *s. m.* *[Mold.]* oncle, p. 461. 491. — Pl. *moşĭ*.
Móşă, *s. f.* grand-mère, p. 481. — Pl. *móşe*.
***Moşie,** *s. f.* *[ancien]* patrie, p. 638.
Moşie, *s. f.* terre, propriété, p. 562. 650. — Pl. *moşiĭ*.
Moş-Técă, *n. c.* Ramollot, p. 647.
Moţpan, *adj.* vaurien, coureur de filles, p. 462. — Pl. *moţpanĭ*.
Mréjă, *s. f.* filet, p. 462. || *nu prinde pesce înaintea mrejiĭ,* il ne faut pas vendre la peau de l'ours avant de l'avoir tué, p. 462. — Pl. *mrejĭ*.
Mucea, *s. m.* Mucea, Le Morveux, nom propre, p. 410.
Muced, *adj.* moisi, p. 230. — Fém. *mucedă*; pl. *mucedĭ, mucede*.
Muc, *s. m.* morve, p. 97. || *a prăjì cu mucĭ,* être pauvre, p. 97. — Pl. *mucĭ*.
Muere, *s. f.* femme p. 253. 262. 263. 463. 464. 465. — Pl. *muerĭ*.
Muĭà (a), *v.* tremper, p. 514. || relâcher, p. 313.
Muĭere, *s. f.* femme, p. 251. 335. 392. 462. 463. 565. 677. 692. 693. — Pl. *muĭerĭ*
Mult, *adv.* et *adj.* beaucoup, très; passim. || beaucoup, nombreux, p. 198. 231. 246. 267. 379. 424. 519. 566. || *multe,* bien des choses, p. 397. 446. || *de multe orĭ,* souvent, p. 48. 425. || *de multe orĭ,* souvent, plusieurs fois, p. 148. 149. 158. 165. || *de maĭ multe orĭ,* plusieurs fois, p. 165. || *maĭ mult,* plus davantage, p. 53. 69. 74. 174. 231. 576. || *maĭ multe,* plusieurs, p. 69. 80. || *pré mult,* trop, p. 314. 389. || *cu mult,* de beaucoup, p. 187. || *îĭ mult până,* il faut beaucoup de temps, 86. 87. || *maĭ mulţĭ,* plus de gens, p. 452. 472. 565. 618. || *ceĭ maĭ mulţĭ,* la plupart, p. 694.
Mulţăm, *s. m.* *[Banat],* remerciement, p. 203. — Pl. *mulţămurĭ*.
Mulţămì (a), *v.* *[Mold.]* remercier, p. 202.
Mulţămită, *s. f.* *[Trans.]* remerciement, p. 203. — Pl. *mulţămite*.
Mulţemi (a) *v.* remercier, p. 209.
Mulţemita, *s. f.* remerciement, p. 201. 203. — Pl. *mulţemite*.
Mulţumì (a), *v.* remercier, p. 201.
Mulţumită, *s. f.* remerciement, p. 201. 221. — Pl. *mulţumite*.
Mumă, *s. f.* mère, p. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 514. 656. || *mumă vitregă,* belle-mère, p. 480. || *uĭtă-te la mumă-sa şi cunósce pe fie-sa,* telle mère, telle fille, p. 467. || *muma cea bună nu întrébă pĕ copiĭ dĕ le este fóme,* la bonne mère ne dit pas : veux-tu ? p. 470. || *în faţă mumă şi în dos ciumă,* hypocrite, faux, p. 476. || *ca o mumă vitregă,* méchante (comme une belle-mère), p. 480. || *unde s'a scris mumă-sa,* c'est tout le portrait de sa mère, p. 480. || *o să fie vaĭ de mumă,* les mères pleureront, p. 481. — Pl. *mume*.
Muncì (a), *v.* travailler, p. 252. 662.
Munte, *s. m.* mont, montagne, p. 457. 543. — Pl. *munţĭ*.

Mură, *s. f.* mûre, p. 2. || *a prinde mura*, gagner le gros lot à la loterie, p. 2. — Pl. *mure*.
Murat, *adj. [Mold.]*, macéré dans la saumure, p. 170. || *a fi murat în varză acră*, être rossé d'importance, p. 170. — Fém. *murată*; pl. *muraţĭ*, *murate*.
Murătură, *s. f.* légume confit dans la saumure, p. 2. 104. — Pl. *murăturĭ*.
Murì (a), *v.* mourir, p. 47. 99. 253. 254. 300. 357. 362. 394. 452. 489. 510. 578. 611. 628. 629, 654. 669. 670. || périr, p. 417.
Mursă, *s. f.* hydromel, p. 2. || *ca mursa*, très doux, p. 2.
Musafir, *s. m.* hôte, convive, p. 221. — Pl. *musafirĭ*.
Muscă, *s. f.* mouche, p. 453. 454. — Pl. *muscĭ*.
Muştar, *s. m.* moutarde, p. 2. || *'ĭ a venit muştaru la nas*, la moutarde lui est montée au nez, p. 2. — Pl. *muştarurĭ*.
Mustrà (a), *v.* faire des reproches, gronder, p. 271.
Mut, *adj.* silencieux, qui ne parle pas, p. 189. — Fém. *mută*; pl. *muţĭ*, *mute*.

N

Na, *interj.* voilà, tiens, p. 359. 514. 657. || *na ţi-o*, prends la, p. 514. || *na, na, na*, attrape, p. 438.
Nadă, *s. f.* association, p. 221. 222. — Pl. *nade*.
Nădejde, *s. f.* espoir, p. 340. 576. 587. || *în nădejdea*, comptant sur, p. 595. 654. — Pl. *nădejdĭ*.
Nădragĭ, *s. m. pl.* chausses, culottes, p. 512.
***Nafară**, *adv.* dehors, p. 128. || *de în nafară*, extérieurement, p. 128.
Nainte, *adv.* avant, devant. || *în nainte*, en avant, p. 90. || *din nainte*, en tête, p. 451. || *maĭ nainte*, tout d'abord, pour la première fois, p. 128. 173.
Nalt, *adj.* haut, de haute taille, p. 219. — Fém. *naltă*; pl. *nalţĭ*, *nalte*.
Nănaş, *s. m. [Mold.]*, parrain, p. 481. — Pl. *nănaşĭ*.
Napoĭ, *adv.* arrière, p. 90. || *în napoĭ*, en arrière, p. 90.
Nărav, *s n.* habitude (mauvaise), défaut, p. 256. 259. 362. || *a învĕţà cu nărav*, laisser prendre de mauvaises habitudes, p. 256. 259. 632. — Pl. *năravurĭ*.
Nărăvì (a se), *v. r.* prendre de mauvaises habitudes, p. 333.
Nas, *s. m.* nez, p. 2. 79. 93. 109. 120. 145. 180. 190. 373. 673. || *a'şĭ băgà nasul*, se mêler de, p. 16. — Pl. *nasurĭ*.
Naş, *s. m.* parrain, p. 361. 481. 482. 483. 679. || *tot naşul îşĭ are naş*, on trouve toujours son maître, p. 481. || *a dat de naşu sĕŭ*, il a trouvé son maître; il a été battu, p. 483. — Pl. *naşĭ*.
Naşă, *s. f.* marraine, p. 483. 484. — Pl. *naşe*.
Năsdrăvan, *s. m.* sorcier, qui dévine l'avenir, p. 565. — Pl. *năsdrăvanĭ*.
Năuntru, *adv.* dedans. || *pe din năuntru*, en dedans, intérieurement, p. 172.
Navală, *s. f. [Mold.]*, irruption, attaque brusque. || *a da navală*, se précipiter, p. 564.
Năvală, *s. f.* irruption, attaque brusque, p. 564.
Ne, *pr. pers. 1ᵉʳ personne, dat. et acc.* à nous, nous, p. 88. 219. 248. 354. || pour nous, p. 522.
Nebun, *adj.* fou, p. 43. 80. 81. 157. 182. 183. 338. 339. 520. 564. 565. 577. 607. — Pl. *nebunĭ*.
Ne-bătut, *adj.* non battu, qui n'est pas battu, p. 493. — Fém. *ne-bătută*; pl. *ne-bătuţĭ*, *ne-bătute*.
Nebunie, *s. f.* folie, p. 180. — Pl. *nebuniĭ*.
Ne-căsătorit, *adj.* non marié, p. 484. || *viéţă ne-căsătorită*, la vie d'un homme qui n'est pas marié, (la vie de garçon), p. 484. — Fém. *ne-căsătorită*; pl. *ne-căsătoriţĭ*, *ne-căsătorite*.

Ne-chemat, *adj.* non appelé, non invité, p. 207. 222. 226. — Fém. *ne-chematǎ;* pl. *ne-chemaţĭ, ne-chemate.*

Ne-cĭoplit, *adj.* non dégrossi, non équarri, p. 491. — Fém. *ne-cĭoplitǎ;* pl. *ne-cĭoplitĭ, ne-cĭoplite.*

Ne-curmat, *adv.* sans cesse, sans trêve, sans relâche, p. 382.

Ne-dospit, *adj.* sans levain. || *par'cǎ 'ĭ o pâne ne-dospitǎ,* il est insipide, ennuyeux, fastidieux, p. 61. — Fém. *ne-dospitǎ;* pl. *ne-dospiţĭ, ne-dospite.*

***Nefer,** *s. m. [ancien],* soldat. || *a'l face nefer,* le tromper, l'attraper, p. 484. — Pl. *neferĭ.*

Ne-frate, *s. m.* qui n'est pas frère, étranger, p. 366. — Pl. *ne fraţĭ.*

Néga, *s. f.* Néga, nom propre, p. 293.

Ne-gândit, *adj.* qui n'a pas été pensé, p. 185. — Fém. *ne-gânditǎ;* pl. *ne-gândiţĭ, ne-gândite.*

Negru, *adj* noir, p. 75. 82. 684. — Fém. *négrǎ;* pl. *negri, negre.*

Negurǎ, *s. f.* brume, brouillard, p. 337. — Pl. *negure.*

Neguţǎtorie, *s. f. [Mold.]* négoce, commerce, p. 572. — Pl. *neguţǎtoriĭ.*

Neguţitorie, *s. f. [Mold.]* négoce, commerce, p. 572. — Pl. *neguţitoriĭ.*

Neica, *s. m.* moi (ton ami), bibi, p. 330.

Ne-însurat, *adj.* non marié, p. 484. 510. — Fém. *ne-însuratǎ;* pl. *ne-însuraţĭ, ne-însurate.*

Ném, *s. n.* famille, p. 390. || famille, race, lignée, p. 271. 281. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 613. 638. || famille noble, p. 342. || *tóte merg dupǎ ném,* la caque sent toujours la hareng, p. 488. || *îl trage némul,* même sens que le précédent, p. 489. || *par'cǎ 'ĭ ar fi murit cine scie câte némurĭ,* il est sombre, fâché, p. 489. || *de la nouě némurĭ,* depuis très-longtemps, p. 489. || *ném de a noua spiţǎ,* parent, éloigné, p. 490. || *ném dupǎ Adam,* parent éloigné, p. 490. || *a fi la némurĭ.* être ennobli, p. 490. — Pl. *némurĭ.*

Ne-mâncat, *adj.* sans avoir mangé, à jeun, p. 3. — Fém. *ne-mâncatǎ;* pl. *ne-mâncaţĭ, ne-mâncate.*

Ne mǎturat, *adj.* non balayé, sale et en désordre, p. 325. — Fém. *ne-mǎturatǎ;* pl. *ne-mǎturaţĭ, ne-mǎturate.*

Nemerì (a), *v.* atteindre, p. 236. 303.

Ne-mestecat, *adj.* non mâché, sans mâcher, p. 3. — Fém. *ne-mestecatǎ;* pl. *ne-mestecaţĭ, ne-mestecate.*

Nemţesc, *adj.* allemand, p. 534. 642. — Fém. *nemţéscǎ;* pl. *nemţescĭ, nemţesce.*

Nene, *s. m.* terme de respect; se dit en parlant à ou d'un frère aîné, parent ou ami plus âgé, p. 490.

Neneco, *s. f.* mère, p. 668.

Neniaco, *s. f.* mère, p. 303.

Ne om, *s. m.* un rien qui vaille, un avorton, p. 341. 649.

Ne-oprit, *adj.* qu'on ne peut pas arrêter, qui voit tout, p. 560. — Fém. *ne-opritǎ,* pl. *ne-opriţĭ, ne-oprite.*

Ne-pedepsit, *adj.* sans instuction, sans éducation, p. 234. — Fém. *ne-pedepsitǎ;* pl. *ne-pedepsiţĭ, ne-pedepsite.*

Ne-poftit, *adj.* celui qui n'est pas invité, intrus, p. 223. 224. — Fém. *ne-poftitǎ;* pl. *ne-poftiţĭ, ne-poftite.*

Nepot, *s. m.* neveu, p. 490. 491. 674. — Pl. *nepoţĭ.*

Nepótǎ, *s. f.* nièce, p. 675. — Pl. *nepóte.*

Ne-ras, *adj.* non râpé, p. 101. — Fém. *ne-rasǎ;* pl. *ne-raşĭ, ne-rase.*

Nerod, *adj.* sot, p. 230. 492. — Fém. *neródǎ;* pl. *nerodĭ, neróde.*

Ne-roditor, *adj.* qui ne porte pas de fruits, p. 686. — Fém. *ne-roditórǎ,* pl. *ne-roditorĭ, ne-roditóre.*

Ne-sǎrat, *adj.* non salé, p. 3. || *a fi ne-sǎrat,* être sot; n'avoir ni grâce, ni charme, p. 104. — Fém. *ne-sǎratǎ;* pl. *ne-sǎraţĭ, ne-sǎrate.*

Ne-sǎtul, *adj.* non rassasié. || *e un ne-sǎtul,* c'est un gouffre, rien ne peut le rassasier, p. 114. — Fém. *ne-sǎtulǎ;* pl. *ne-sǎtulĭ, ne-sǎtule.*

Ne-sciinţă, *s. f.* ignorance, p. 295. — Pl. *ne-sciinţe.*

Ne-servit, *adj [Trans. & Mold.],* qui n'a pas servi, rempli un emploi, p. 491. — Fém. *ne-servită;* pl. *ne-serviţĭ, ne-servite.*

Ne-slujit, *adj.* qui n'a pas servi, qui n'a pas rempli un emploi, p. 491. — Fém. *ne-slujită ;* pl. *ne-slujiţĭ, ne-slujite.*

Ne-spălat, *adj.* non lavé, sale, p. 323. — Fém. *ne-spălată;* pl. *ne-spălaţĭ, ne-spălate.*

Ne-unire, *s. f.* désunion, manque d'entente, d'harmonie, d'union, p. 223. — Pl. *ne-unirĭ.*

Nevéstă, *s. f.* épouse, femme, femme mariée, p. 51. 90. 259. 465. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 632. 662. || *la nevésta 'nte oţetu 'ĭ tare,* femme à mauvaise tête a bon vinaigre en son ménage, p. 494. || *vinul bun şi nevésta frumósă sunt douĕ otrăvĭ dulcĭ la om,* femme et vin ont leur venin, p. 494. || *nevésta bună e bărbatuluĭ cunună,* femme bonne vaut une couronne. p. 508. || *maĭ uşor e a păzì un cârd de epurĭ de cât o nevéstă frumósă,* qui a femme à garder n'a pas journée assurée, p. 509. — Pl. *neveste.*

Nevoĭaş, *s. m.* incapable, p. 184. — Pl. *nevoĭaşĭ.*

Nevoĭe, *s. f.* nécessité, besoin, p. 499. 570. — Pl. *nevoĭ.*

Ne-vrednic, *adj.* incapable, mauvais, p. 599. — Fém. *ne-vrednică ;* pl. *ne-vrednicĭ, ne-vrednice.*

Nicĭ, *conj.* ni, ne, non plus; passim. || pas même, p. 27. 28. 37. 98. 99. 107. 109. 177. 191. 213. 324. 376. 424. 469. 479. 687. 693. || *nicĭ . . . nicĭ . . .,* *ni . . . ni . . .,* p. 19. 167. 168. 280. 306. 312. 346. 374. 443. 447. 448. 456. 457. 458. 463. 464. 500. 514. 615. 668. 692. || *nicĭ un,* pas un, aucun, p. 19. 55. 74. 206. 232. 233. 317. 541. 674. || *nicĭ o,* pas une, aucune, p. 53. 253. 684. || *nicĭ cum,* nullement, aucunement, d'aucune façon, p. 41. 305. 445. 551. 640. 665. || *nicĭ odată,* jamais, p. 13. 19. 87. 88. 111. 112. 113. 115. 239. 266. 399. 401. 431.

Nime, *pr. pers. [Mold., Ung.],* personne, p. 15. 327. 378. 443.

Nimene, *pr. pers. [Mold.],* personne, p. 344. 399. 400. 443. 630.

Nimenea, *pr. pers.* personne, p. 13. 55. 199.

Nimenĭ, *pr. pers.* personne, p. 217. 344. 469. 653. || *la nimenĭ,* nulle part ailleurs, p. 451.

Nimerì (a), *v. [Mold.],* parvenir, à, atteindre. 450. || atteindre le but, p. 304.

Nimĕruĭ, *pr. pers. dat.* à personne, p. 221.

Nimic, *adv.* rien, p. 267. 540. 674. || rien, rien du tout, p. 436.

Nimica, *adv.* rien, p. 39. 102. 249. || *de nimica,* de rien, p, 410.

Niminea, *pr. pers.* personne, p. 14. 199.

Noaĕ, *adj. num. card.* neuf, p. 80.

Noĭ, *pr. pers.* nous, p. 53. 88. 182; passim.

Nópte, *s. f.* nuit, p. 21. 392. 505. 616. — Pl. *nopţĭ.*

Nópte-bună, *s. f.* bonne nuit, p. 225. 323.

Noră, *s. f* belle-fille, p. 374. 513. 514. 515. 516. 608. 609. — Pl. *nurorĭ.*

Noroc, *s. n.* bonheur, chance, bonne fortune, p. 153. 256. 394. 402. || *a fi cu noroc,* avoir de la chance, p. 92. || *am avut noroc cu,* j'ai de la chance d'avoir, p. 144. — Pl. *norôce.*

Nostru, *adj. pos.* notre, p. 68. 311. 329. 386. 390. 516. 625. — Fém. *nóstră ;* pl. *noştri, nóstre.*

Nota (a), *v.* nager, p. 391. || *a notà în contra valurilor,* remonter le courant, p. 391.

Noŭ, *adj.* nouveau, p. 179. 278. 279. 320. 513. || neuf, p. 323. 358.

Nouĕ, *adj. num. card.* neuf, p. 43. 51. 83. 371, 489. 490. 657. 693.

Nouĕ-ḑecĭ-şi-nouĕ, *adj. num.* quatre-vingt-dix-neuf, p. 149.

Nour, *s. m.* nuage, p. 340. ‖ *a se face nour,* s'assombrir, se couvrir de nuages, p. 340. — Pl. *nourĭ.*

Nu, *adv.* non, ne... pas; passim. ‖ ne peut pas, p. 27. ‖ *nu... maĭ,* ne... plus, p. 3. 32. 33. 46. 55. 88. 113. 131. 191. 201. 267. 310. 357. 626. ‖ *nu cumva,* par hasard... ne, p. 8.

Nucă, *s. f.* noix, p. 4. 605. — Pl. *nucĭ.*

Nuĭa, *s. f.* baguette, verge, gaule, p. 514. — Pl. *nuĭele.*

Numa, *adv.* seulement, p. 332.

Numaĭ, *adv.* seulement, p. 81. 99. 107.; passim. ‖ seulement, mais, p. 264. 516. ‖ *numaĭ el,* lui seul, p. 51. ‖ *numaĭ de cât,* de suite, p. 90.

Nume, *s. n.* nom, p. 516. 517. 518. ‖ *nume bun,* bonne renommée, p. 233. ‖ *nume rĕŭ,* mauvais renom, p. 518. ‖ *a'ĭ pune nume,* baptiser, donner le nom qu'il mérite, p. 216. — Pl. *nume.*

Numĕra (a), *v.* compter, p. 88. 89.

Numĕra (a se), *v. r.* se considérer comme, p. 486.

Nună, *s. f.* marraine (au mariage), p. 411. 518. — Pl. *nune.*

Nuntă, *s. f.* noce, mariage, p. 379. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 548. ‖ *vaĭ dĕ cel ce nu'şĭ este la nunta sa!* les absents ont toujours tort, p. 519. ‖ *ca nunta în post,* chose impossible, en dehors des règles, p. 523. ‖ *sîc de nuntă,* gallimatias, p. 529. ‖ *odată nuntă,* pour une fois, p. 529. ‖ *a dà cuĭ-va de nuntă,* battre quelqu'un, p. 529. — Pl. *nunţĭ.*

O

O, *adj. num. card.* une; passim. ‖ *într'o,* dans une même, p. 199. ‖ *dintr'o,* d'une même, p. 130. 131. ‖ *la o,* à une même, p. 349.

O, *pr. pers. fém.* la, immédiatement à côté d'un verbe; *am vĕḑut'o; o vĕd;* p. 3. 6. 19; passim.

O, pour, *va, 3-e pers. sing. fut.* p. 88. 144. 217. 219. 275. 283. 294. 433. 469. 477. 604.

O, pour, *voĭŭ. 1-er pers. sing. fut.* p. 392. 528.

O, pour *a, [Mold.],* il a, p. 79. 104. 120. 168. 279. 488. 551. 674.

O, pour *aŭ [Mold.],* ils ont, p. 34.

Obraznic, *adj.* impertinent, p. 461. — Fém. *obraznică;* pl. *obraznicĭ, obraznice.*

Obricariţă, *s. f.* portion, ration. ‖ *a'ĭ tăià din obricariţă,* le tenir en bride, p. 4.

Ocară, *s. f.* insulte, affront, outrage, offense, p. 266. ‖ *a fi de ocară,* être un objet d'opprobre, p. 42. — Pl. *ocărĭ.*

Ocărît, *adj.* injuré, p. 273. — Fém. *ocărîtă;* pl. *ocărîţĭ, ocărîte.*

Ochĭu, *s. m.* œil, p. 99. 109. 178. 184. 261. 321. 322. 323. 350. 371. 372. 373. 375. 450. 451. 460. 461. 464. 529. 541. 560. 620. 621. 622. 623. ‖ *a ţiné ochiĭ pe cine-va,* avoir les regards fixés sur, p. 450. ‖ *ĭĭ ese ochiĭ,* il n'en peut plus, il est furieux, p. 451. — Pl. *ochĭ.*

Ocol, *s. n.* enceinte, clos, p. 249. ‖ *a dà ocol,* éviter, p. 188. — Pl. *ocolurĭ.*

Odată, une fois; passim. ‖ une fois, jadis, p. 471. ‖ une seule fois, p. 33. 67. 482. 483. 529. ‖ *de odată,* à la fois, en même temps, p. 343, 630. ‖ *nicĭ odată,* jamais, p. 19. 87. 88. 111. 112. 113. 115. 239. 266. 399. 401. 431. ‖ *vr'odată,* parfois, jamais, p. 430.

Odihnì (a), *v.* reposer, p. 279.

Odor, *s. n.* trésor, joyau, p. 257. 258. ‖ bijou, p. 280.

Odorog, *adj.* dont les douves jouent, qui rend un bruit de ferraille, p. 175.

Of! *interj.* of! p. 258.

*__Ogeac,__ *s. n.* corps (militaire). ‖ *l'a luat la ogeac,* il a mis la main

sur lui en échange d'un très-mince avantage, il l'a attrapé, p. 530. — Pl. *ogeacurĭ*.

*__Ogĭac__, *s. n.* même sens que le précédent, p. 530. — Pl. *ogĭacurĭ*.

Oh ! *interj*, oh! p. 244.

Óïe, *s. f.* mouton, p. 249. 302. 436. 592. 623. — Pl. *oĭ*.

Oïégă, *s. f.* [*Ung.*] bouteille, p. 4. — Pl. *oĭege*.

Oïu, pour *voĭu* formant le futur p. 82. 160. 391. 444. 469. 669. 670.

Ol, *s. m.* [*Ung.*] vase, pot, p. 5. — Pl. *olurĭ*.

Ólă, *s. f.* pot, marmite en terre, vase, p. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 71. 72. 121. 123. 124. 142. 152. 162. 177. 253. 333. 353. || *unde nu'ĭ ferbe ólă*, de ce qui ne le regarde pas, p. 14. 15. 16. 17. 18. || *ĭĭ ferbe óla*, ses affaires vont bien, il a du beurre dans ses épinards, p. 19. || *nu'ĭ ferbe óla*, ses affaires vont mal, p. 20. || *ĭĭ ferbe óla fără foc*, il a beaucoup de chance, p. 20. || *óla nu se umple cu vorbe*, des actes et non des paroles, p. 20. || *a'ĭ ferbe în ólă séçă*, l'ennuyer, le retourner sur le gril, p. 21. || *par'că 'ĭ fiert în ólă*, il est abattu; il est très-faible, p. 21. || *a fierbe toţĭ într'o ólă*, être tous dans le même panier, p. 21. || *a mâncat din ólă*, elle a vu le loup, p. 23. || *a plătì ólele sparte de alţiĭ*, payer les pots cassés (par les autres), p. 23. || *a se ferì ca de óla mălaïuluĭ*, se bien garder de faire une chose, p. 24. || *a suflà în fundul óleĭ*, aimer à boire, être ivre, p. 24. || *a prinde ca din ólă*, attraper facilement, p. 24. || *a fi bolnav de ólă*, être un ivrogne, p. 24. || *'ĭ a dat óla în foc*, il est fâché, p. 25. || *sună a ólă*, cela sonne le fêlé, p. 25. || *s'a făcut óle şi ulcĭóre*, il est mort, p. 25. — Pl. *óle*.

Olar, *s. m.* potier, p. 152. — Pl. *olarĭ*.

Oleïu, *s. n.* [*Trans.*] huile, p. 26.

Oleŭ, *s. n.* [*Ung.*] huile, p. 26. || *a pune oleŭ pe foc*, jeter de l'huile sur le feu, p. 26. — Pl. *oleurĭ*.

Olog, *adj.* perclus des jambes, cul de jatte, p. 184. 603. — Fém. *ológă*; pl. *ologĭ*, *ológe*.

Om, *s. m.* créature, homme, gens, p. 22. 38. 52. 61. 66. 84. 112. 178. 183. 184. 185. 191. 197. 219. 229. 254. 267. 280. 288. 304. 336. 340. 341. 342. 347. 373. 390. 392. 425. 456. 457. 458. 485. 491. 494. 495. 498. 559. 569. 571. 601. 606. 616. 622. 649. 660. 686. 688. || homme, mari, p. 530. || *pită de om*, bon comme le bon pain, p. 84. || *om de frunte*, homme d'élite, p. 303. — Pl. *ómenĭ*.

Om, pour, *vom*, *1er pers. du plur. fut*, p. 442.

Omenie, *s. f.* urbanité, égards, p. 685. — Pl. *omeniĭ*.

Omĕt, *s. n.* [*Mold.*] neige, p. 322. — Pl. *omĕturĭ*.

Omidă, *s. f.* chenille, p. 677. — Pl. *omiḍĭ*.

Omorî (a), *v.* tuer, p. 482. 658.

Opincă, *s. f.* sandale des paysans, p. 604. 682. — Pl. *opincĭ*.

Or, *futur*, p. 270. 435. 451.

Óră, *s. f.* fois, p. 149. || *de multe orĭ*, souvent, p. 48. 425. || *de multe orĭ*, souvent, plusieurs fois, p. 148. 149. 158. 165. — Pl. *orĭ*.

Oraş, *s. n.* ville, p. 312. — Pl. *oraşe*.

Orb, *adj.* aveugle, p. 184. 275. 541. — Fém. *órbă*; pl. *orbĭ*, *órbe*.

Orbeţ, *s. m.* taupe. || *se bat ca orbeţiĭ*, lutte acharneé, p. 275. — Pl. *orbeţĭ*.

Orbì (a), *v.* perdre la vue, devenir aveugle, p. 74. 126.

Óre, *conj.* est-ce que, p. 260. || *óre ce*, quoi, que, p. 208. || *óre ce*, quel, p. 295.

Óre-cine, *pron. ind.* quelqu'un, p. 238.

Orfan, *adj.* orphelin, p. 531. — Fém. *orfană*; pl. *orfanĭ*, *orfane*.

Orĭ, *conj.* ou, ou bien, p. 64. 148. 149. 165. 229. 260. 290 297. 310. 312. 317. 366. 392. 442. 486. 509. || *orĭ ce*, n'importe ce que, p. 172. || *orĭ-ce*, n'importe quel, p. 118. 125. 284. 363. || *orĭ şi unde*, n'importe où, p. 640.

*__Orînduélă__, *s. f.* ordre, organisation. || impôt, p. 438. — Pl. *orînduelĭ*.
Orînduĭélă, *s. f.* organisation, p. 531. — Pl. *orînduĭelĭ*.
Ortácesc, *adj.* fait en association, p. 225. — Fém. *ortăcéscă;* pl. *ortăcescĭ*, *ortăcesce*.
Os, *s. n.* os, p. 27. 28. 29. 350. 647. || *a avé os de ros*, avoir un os à ronger, p. 29. || *pentru os*, en vue d'un profit, pour l'assiette au beurre, p. 29. — Pl. *óse*, *ósĕ [Ung.]*.
Osebì (a se), *v. r.* se distinguer de, p. 618.
Óspe, *s. m.* hôte, p. 225. 226. 227.
Ospĕt, *s. m.* hôte, p. 56. 226. 194. — Pl. *óspeţĭ*.
Óspete, *s. m.* hôte, p. 144. — Pl. *óspeţĭ*.
Ospĕtà (a se), *v. r.* manger, p. 29.
Ospĕtărie, *s. f.* hôtellerie, p. 30.
Ostaş, *s. m.* guerrier, soldat, p. 338. 392. 633. — Pl. *ostaşĭ*.
Óste, *s. f.* armée, p. 302. 531. 532. — Pl. *oştĭ*.
Ostenì (a), *v.* se fatiguer, p. 374.
Oţet, *s. n.* vinaigre, p. 30. 31. 32. 33. 37. 53. 494. || *a bĕut pisica oţet*, il a été bien attrapé, p. 33. || *ĭĭ face oţet în urechĭ*, il lui fait la cour, p. 33. || *ca oţetul*, très-aigre, p. 33. || *a'l face cu oŭ şi cu oţet*, lui laver la tête, le ridiculiser, p. 37. — Pl. *oţeturĭ*.
Oţĕţì (a se), *v. r.* sûrir, devenir aigre. || se fâcher, p. 31.
Otravă, *s. f.* poison, p. 72. 494. 495. — Pl. *otrăvurĭ*.
Oŭ, *s. n.* œuf, p 34. 35. 36. 37. 38. 90. 144. 249. 250. 279. 446. || *oŭ copt*, œuf dur, p. 34. || *par'că tot ouĕ cópte mănâncă*, il est très-maigre, p. 34. || *umblă uşor ca oul*, il ne peut pas tenir en place, p. 37. || *a'l face cu oŭ şi cu oţet*, lui laver la tête, le rendre, la risée de tout le monde, p. 37. || *a n fi nicĭ de zama ouĕlor*, ne rien valoir, p. 37. || *dela oŭ până la mĕr*, du commencement jusqu'à la fin, p. 38. || *a curà ouĕ cuĭ-va*, recevoir des présents, être considéré, p. 38. — Pl. *ouĕ*, *óuĕ*.

P

Pace, *s. f.* paix, p. 53. 533. || paix, tranquillité, repos, p. 95. || *e pace de*, il n'y a pas de, p. 95. || *a da pace cuĭ-va*, ne pas s'occuper de quelq'un, le mépriser, p. 198. || *pace bună*, et c'est tout, p. 216. — Pl. *păcĭ*.
Păduchĭos, *adj.* pouilleux, p. 213. — Fém. *păduchĭósă;* pl. *păduchioşĭ*, *păduchióse*.
Pădure, *s. f.* forêt, p. 12. 486. — Pl. *pădurĭ*.
Pădureţ, *adj.* sauvage, non greffé, p. 66. 664. || *pere pădureţe*, poires à cidre, p. 66. — Fém. *pădureţă;* pl. *pădureţĭ*, *pădureţe*.
Pagubă, *s. f.* perte, p. 230. 529. — Pl. *pagube*.
Păgubì (a), *v.* éprouver une perte, un dommage, p. 211.
Pahar, *s. m.* verre à boire, p. 38. 39. 40. 41. 42. 126. 189. 438. 439. 441. || calice, p. 41. || *a dà paharul peste cap*, vider son verre d'un trait, p. 40. || *a suflat în fundul paharuluĭ*, il a bien bu, il s'est enivré, p. 40. || *trécă de la mine acest pahar*, éloigner de moi ce calice, p. 41. || *curat ca un pahar*, propre comme un sou neuf, p. 42. — Pl. *pahare*.
Păhară, *s. m. [Ung.]*, verre à boire, p. 39. — Pl. *păharĕ*.
Paharā, *s. f. [Ung.]* verre à boire, p. 42. — Pl. *paharĕ*.
Păhăruţ, *s. m.* diminutif de *pahar*, petit verre, p. 39. — Pl. *păhăruţe*.
Paĭaţă, *s. f.* paillasse, arlequin, p. 533. — Pl. *paĭaţe*.
Pâine, *s. f.* pain, p. 42. 43. 44. 45. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 58. 61. 107. 414. 605. || *nu mănâncă pâinea de géba*, c'est un travailleur, p. 45. || *ţine pâinea şi cuţitu*, tout dépend de lui, p. 47. || *cine ţine pâinea în sînul altuĭa, de multe orĭ rabdă de fóme*, qui s'attend à l'écuelle d'autrui a souvent mauvais dî-

ner, p. 48. || *nicĭ sare cu pâine gustă*, c'est un avare, p. 107. — Pl. *pâinĭ*.

Paĭu, *s. n.* fétu de paille, p. 51. 623. 652. 679. — Pl. *paĭe, pae*.

Pajeră, *s. f.* aigle impérial, p. 534. — Pl. *pajere*.

Pajură, *s. f.* aigle impériale p. 534. — Pl. *pajure*.

Palancă, *s. f.* tourte de farine de maïs. || *a fi palancă*, être ivre-mort, p. 42. — Pl. *palance*.

Palmă, *s. f.* gifle, p. 267. 485. — Pl. *palme*.

***Paloş**, *s. n.* glaive, p. 354. 534. — Pl. *paloşe*.

Pămînt, *s. n.* terre, p. 82. 106. 160. 161. — Pl. *pămînturĭ*.

Pân, *conj.* pour *până*, jusque, p. 459. || jusqu'à ce que, p. 333.

Pană, *s. f.* p. 302.

Până, *conj.* jusque, jusqu'à, p. 38. 149. 349. 369. 385. 386. 397. 414. 489. 570. || jusqu'à ce que, p. 25. 29. 104. 148. 158. 165. 178. 180. 274. 275. 315. || jusqu'à ce que, tant que, p. 4. 5. 29. 86. 87. 104. 107. 169. 237. 305. 326. 327. 404. 444. 618. 649. || si, p. 253. 391. || *până... nu*, avant de, tant que, p. 326. 391. 403. 556. || *până a*, jusqu'à ce que, p. 86. 253. 274. 451. 498. || *până a nu*, avant que (de), p. 326. 403. 551. || *până când*, jusqu'à ce que, p. 158. || *până 'ĭ lumea*, jamais, p. 257.

***Pandur**, *s. m.* pandour, soldat d'infanterie; gendarme, p. 535. — Pl. *pandurĭ*.

Pâne, *s. f.* pain, p. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 186. 362. 414. 665. || *pâne caldă*, pain frais, p. 186. || *nu mănâncă pâne de gébă*, c'est un travailleur, p. 45. || *cu pânea şi cuţitul móre flămând*, il ne sait tirer parti de rien, p. 47. || *caută pâne maĭ bună de cât de grâŭ*, il est toujours mécontent de tout, p. 56. || *a mâncà pânea şi sarea cuĭ-va*, reçevoir les bienfait de quelqu'un, p. 58. || *a mâncà pânea de géba*, être paresseux, p. 59. || *a mâncà pânea cuĭ-va*, reçevoir les bienfaits de quelqu'un, vivre à ses crochets, p. 60. || *a fi în pâne*, être en place, p. 60. || *a'ĭ luà pânea de la gură*, lui enlever ses moyens d'existence, p. 60. || *nu mănânc cŭ ast-fel de pâne*, je ne me chauffe pas de ce bois là, p. 61. || *e ca pânea cea bună*, bon comme le bon pain, p. 61. || *bun ca pânea caldă*. même sens que le précédent, p. 62. || *se vinde ca pânea caldă*, cela se vend comme le pain chaud, p. 63. || *a fi pâne şi caş*, être à pain et à pot, p. 63. || *s'a eftinit pânea*, les temps sont changés, p. 64. || *par'că 'ĭ o pâne ne-dospită*, il est ennuyeux, fade, p. 64. — Pl. *pânĭ*.

Pântece, *s. m.* ventre, p. 479.

Pânză, *s. f.* toile, p. 222. 463. 464. 505. 616. — Pl. *pânze*.

Păpa (a), *v.* manger, p. 32. 64. || *papă tot*, glouton, p. 64. || *a păpat miaŭ*, il a été battu, p. 64.

Papară, *s. f.* panade au fromage, p. 64. 65. || *a mâncà papară*, être battu, p. 64. || *a'l face papară*, réduire en bouillie, p. 65. || défaite, p. 65. || *a'ĭ găti o papară*, lui préparer un plat de sa façon, p. 65. — Pl. *papare*.

Păpară, *s. f.* panade au fromage, p. 65. || *a mâncà păpară* être battu, p. 65. — Pl. *păpare*.

Păpuşă, *s. f.* poupée, p. 445. 535. 536. 537. 538. || marionnette, p. 536. || bien attifé, p. 535. 536. || *păpuşă cu cap sec*, sot, p. 536. || *a fi păpuşa cuĭ-va*, être le pantin de quelqu'un, p. 536. || *a juca păpuşele*, mentir, essayer de tromper, p. 536. — Pl. *păpuşe* şi *păpuşĭ*.

Păpuşe, *s. f.* poupée, p. 264. 445. 535. — Pl. *păpuşe*.

Păpuşerie, *s. f.* ruse, tricherie, charlatanerie, p. 538. — Pl. *păpuşeriĭ*.

Par, *s. m.* pieu, p. 23. 69, 189. 258. — Pl. *parĭ*.

Păr, *s. m.* poirier, p. 258. — Pl. *perĭ*.

***Para**, *s. f.* para, centime. || pl. *parale*, argent, p. 177. 400. 683. — Pl. *parale*.

Pară, *s. f.* poire, p. 82. || *pară pădurétă*, poire à cidre, p. 66. || *pică pară*, paresseux, p. 66. — Pl. *pere*.
Par'că, contract. pour, *pare că*, on dirait que, comme si, p. 21. 23. 34. 68. 129; passim. || il semble que, p. 64. 104. 192. 217. 248. 412. 481. 564. 658. || *par'că'ĭ*, on dirait que, p. 687.
Păré (a), *v.* sembler, paraître, p. 218. 235. 255. 445. 535. || *pare că*, il semble que, p. 544. || *pare că*, comme si, p. 399. 452.
Păré (a), *v. r.* sembler, p. 55.
Păreche, *s. f.* paire, p. 208. — Pl. *părechĭ*.
Părete, *s. m.* mur, p. 555. — Pl. *păreţĭ*.
Părinte, *s. m.* père, p. 541. — Pl. *părinţĭ*.
Părinţĭ, *s. m. pl.* parents (père et mère), p. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. || *par'că'şĭ jelesce părinţiĭ*, il paraît sombre, fâché, p. 544.
Parte, *s. f.* partie, p. 39. || sort, chance, p. 256. || part, p. 354. || *a se aruncà în partea . . .* ressembler à, p. 462. || *a nu avé parte de*, ne pas profiter de, ne tirer aucun avantage de, p. 21. 443. 678. — Pl. *părţĭ*.
Pasa (a), *v.* importer. || *nu'ĭ pasă de*, il ne craint pas, il ne s'inquiète pas de, p. 687.
Paşă, *s. f.* pacha, p. 544. — Pl. *paşale*.
Pasat, *s. n.* bouillie de maïs, moulu gros, mélangé de fromage ou de lait, p. 67. 68. || *'ĭ a cădut lapte în pasat*, il a bien plu dans son écuelle, p. 68. || *'ĭ a picat mĕere în pasat*, même sens que le précédent, p. 68. || *a vĕrsat laptele în pasatul altuĭa*, il a fait du bien aux autres, p. 68. || *e lapte cu pasat*, chose agréable, avantageuse, p. 68. — Pl. *păsaturĭ*.
Păsat, *s. n.* bouillie de maïs, moulu gros, mélangé de fromage ou de lait, p. 65. 67. — Pl. *păsaturĭ*.
Pâsat, *s. n.* même sens que le précédent, p. 68. — Pl. *pâsaturĭ*.
Pască, *s. f. [Mold.]*, gâteau de Pâques, p. 69. — Pl. *pasce*.
Pascĭ, *s. f. pl.* Pâques, p. 255. 459.
Pasere, *s. f.* oiseau, p. 69. 96. — Pl. *pasĕrĭ*.
Pasĕre, *s. f.* oiseau, p. 460. — Pl. *păsĕrĭ*.
Păstrà (a), *v.* garder, p. 107.
Pastramă, *s. f.* viande salée et séchée au soleil, p. 69. || *a'l face pastramă*, le battre comme plâtre, p. 69. — Pl. *pastrame*.
Pastramagiŭ, *s. m.* marchand de pastramă. || homme grossier, p. 69. — Pl. *pastramagiĭ*.
Păstrav, *s. n. [Trans.]* champignon. || *doar n'am mâncat păstrăvĭ*, je ne suis pas fou, p. 70. — Pl. *păstrăvĭ*.
Păsulă, *s. f. [Ung.]* haricot, p. 125. — Pl. *păsule*.
Pat, *s. n.* lit, p. 259. 263. 329. 454. 675. 677. 678. || crosse, p. 388. — Pl. *paturĭ*.
Pătà (a), *v.* tacher, maculer, p. 634.
Pățì (a), *v.* supporter. || *a păţit-o*, il a été attrapé, p. 320.
Patru, *adj. num. card.* quatre, p. 101. || *al patrulea*, le quatrième, p. 232.
Patru-ḑecĭ, *adj. num.* quarante, p. 521.
Pătrunde (a), *v.* traverser, p. 638.
Pătrunjel, *s. m.* persil, p. 70.
Pătulì (a), *v.* écraser, coucher, p. 679.
Pătură, *s. f.* couche; feuille (de pâte), p. 88. — Pl. *păturĭ*.
Păzì (a), *v.* garder, p. 167. || garder, surveiller, p. 509. 555. || maintenir, p. 533.
Păzì (a se), *v. r.* se défier, prendre garde, p. 328. 329.
Pe, *prép.* sur, p. 26. 79. 117; passim. || pour, p. 366. || par, p. 190. 264. 518. 535. 574. || par, par dessous, p. 454. || à, au, d'après, p. 246. 284. 392. || en, dans, p. 47. 217. || d'après, selon, p. 649. || pour avoir, contre, en échange de, p. 4. 486. 657. || à, au, p. 164. 275. 289. 426. 522. 630. || formant l'accusatif, sans se traduire en français, p. 39. 71. 73; passim.

|| *a da pe*, échanger contre, p. 253. || *pe la*, sous le, p. 673. || *pe unde*, là où, p. 228. || *pe cât*, autant que, p. 55. || *de pe*, d'après, à, p. 468. 490. || *p'în*, à travers, p. 80.

Pĕçat, *s. n.* malheur, dommage, p. 162. 591. || péché, p. 259. 540. — Pl. *pĕcate*.

Pece, *s. f.* chair qui recouvre les plates-cotes et le ventre, p. 71.

Pecetluì (a), *v.* sceller, p. 533.

Pecie, *s. f.* même sens que *pece*, p. 71.

Pedépsă, *s. f.* punition, p. 54. — Pl. *pedepse*.

Pedestrime, *s. f.* infanterie, p. 288. 547. — Pl. *pedestrimĭ*.

***Pehlivan**, *s. m.* charlatan, p. 544. — Pl. *pehlivanĭ*.

Pele, *s. f. [Moldavie]*, peau, p. 305. 667. — Pl. *peĭ*.

Pelin, *s. m.* absinthe. || vin dans lequel on a fait macérer des feuilles d'absinthe, p. 190. — Pl. *pelinurĭ*.

Peltea, *s. f.* gelée de fruits. || discour filandreux, p. 71. — Pl. *peltele*.

Pentru, *prép.* pour, 10. 29. 49. 129. 142. 182. 192. 321. 322. 333. 356. 410. 414. 475. 495. 669. 670. || pour conserver, pour garder, p. 123. || *pentru că*, par ce que, p. 574.

Pĕr, *s. m.* cheveu, p. 201. 212. 556.

Per, *conj. [Ung.]* ou, ou bien, p. 229.

Perde (a), *v.* perdre, p. 60.

Perde (**a se**), *v. r.* disparaître, se perdre, p. 357.

Perdut, *adj.* perdu, p. 272. — Fém. *perdută*; pl. *perduţĭ, perdute*.

Pereche, *s. f.* paire, p. 208. — Pl. *perechĭ*.

Perechie, *s. f.* paire, p. 208. 209. — Pl. *perechiĭ*.

Perete, *s. m.* mur, p. 313. || *comediĭ pe pereţĭ*, riens, plaisanteries, p. 313. — Pl. *pereţĭ*.

Perì (a), *v.* périr, p. 27. 82. 224. 418. 569. 578. || disparaître, p. 360. 362.

Perie, *s. f.* brosse, p. 426. — Pl. *periĭ*.

Perjă, *s. f. [Mold.]* prune, p. 71. || *a fi bun cu perje*, être un sot, p. 71. — Pl. *perje*.

Pescar, *s. m.* pêcheur, p. 545. — Pl. *pescarĭ*.

Pescărie, *s. f.* métier de pêcheur, p. 545. — Pl. *pescăriĭ*.

Pesce, *s. m.* poisson, p. 71. 72. 73. 316. 462. 551. 581. 674. 685. || *a prinde pescĭ*, pêcher, p. 73. || *asta e altă mâncare de pesce*, c'est une autre paire de manches, p. 72. || *pst! că prind pescĭ*, silence! p. 73. || *ar prinde pesce şi 'ĭ cu ochĭ*, il essaye de tromper plus malin que lui, p. 73. || *nu'ĭ a rĕmas pesciĭ pe uscat*, il a sû bien mener sa barque, p. 73. Pl. *pescĭ*.

Pescuì (a), *v.* pêcher, p. 545. 546. || *a pescuì în apă tulbure*, pêcher en eau trouble, p. 545.

Peste, *prép.* sur ; passim. || par dessus, p. 190. 249. 633. || *peste mĕsură*, sans mesure, p. 105. 106. || *peste mĕsură*, très, p. 62. || *a da paharul peste cap*, vider son verre d'un trait, p. 40. || *a da peste*, trouver, survenir, 279. 483. 522.

Petic, *s. n.* bout, lambeau, p. 562. 563. — Pl. *petice*.

Pétră, *s. f.* pierre, p. 45. 543. 648. || *pétră de móră*, pierre du moulin, p. 322. — Pl. *petre*.

Petrache, *s. m.* diminutif de *Petre*, Pierrot, p. 397.

Petrecanie, *s. f.* réjouissance, divertissement, p. 227. 547. || *a'ĭ face de petrecanie*, le battre, le tuer, p. 227. 547. — Pl. *petrecăniĭ*.

Petrece (a), *v.* s'amuser, se divertir, p. 548. 609.

Petrecere, *s. f.* partie de plaisir, divertissement, amusement, p. 548. — Pl. *petrecerĭ*.

Petrinjel, *s. m. [Ung.]* persil, p. 70.

Píaţă, *s. f.* marché, 682. || *în píaţă*, au marché, en ville, p. 487. — Pl. *píeţe*.

Píatră, *s. f.* pierre, p. 693. — Pl. *píetre*.

Picà (a), *v.* tomber, p. 172. || tomber (au fig.), p. 388. || *a picà în*, tomber dans, p. 68. 297. || *a*

picà cu, faire tomber des gouttes de... sur..., p. 67.
Picà (a se), *v. r.* se salir avec des gouttes de, p. 34.
Pică-pară, *s. c.* paresseux, p. 66.
Picătură, *s. f.* goutte, p. 73. 179. — Pl. *picăturĭ.*
Picĭor, *s. m.* pied, p. 178. 184. 288. 411. 425. 426. 444. || pilon, p. 66. || *în picere*, tout craché, tout le portrait de, p. 656. || *a'ĭ dà cu picĭorul*, repousser, p. 172. — Pl. *picĭóre, picere.*
Picurà (a se), *v. r. [Ung.]* se salir avec des gouttes de, p. 34.
Picuş, *s. n.* profit, p. 74. — Pl. *picuşurĭ.*
Pĭemn, *s. n.* farine de maïs, moulue grossièrement, p. 74.
Pĭerde (a), *v.* perdre, p. 123. 187. 682.
Pĭerde (a se), *v. r.* se perdre, disparaître, p. 362. 693.
Pĭerì (a), *v.* périr. disparaître, p. 82. 219. 235. 578.
Pĭeziş, *adv.* obliquement. || *a se uĭtà pĭeziş*, loucher, p. 516.
Piftie, *c. f.* gelée de viandes. || *a face piftie pre cine-va*, lui rompre les os, p. 74. || *piftie*, homme mou et sans énergie ; chose molle et sans consistance, p. 74. — Pl. *pifiiĭ.*
Pilaf, *s. n.* pilaf, riz cuit, avec du beurre, p. 75. — Pl. *pilafurĭ.*
Pîlnie, *s. f.* entonnoir, p. 75. — Pl. *pîlniĭ.*
Pinten, *s. m.* éperon, p. 548. 549. 550. 551. || *a dà pinten*, éperonner, presser p. 549. 550. || *a dà din pintenĭ*, sauter de joie, p. 550. || *a bate în (din) pintenĭ*, même sens que le précédent, p. 550. || *a primì pintenĭ de la cine-va*, recevoir des nouvelles de quelqu'un, p. 551. — Pl. *pintenĭ.*
*__Pintin__, *s. m. [Mold.]* éperon, || *a'ĭ dà pintinĭ*, presser, p. 550. — Pl. *pintinĭ.*
P'între, *prép.* à travers, p. 591.
Piper, *s. n.* poivre, p. 75. 76. 77. 78. 79. 109. || *şi piperul este negru, dar ĕl pun Domniĭ la masă*, le poivre est noir et chacun en veut avoir, p. 75. || *îĭ stă ca piperu 'n nas*, il ne peut pas le souffrir, p. 79.
Piper, *s. n. [Mold., Olt.]* poivron ; s'emploie surtout au pluriel, *piperĭ*, et au singulier sous la forme *piper roşu*, p. 76. — Pl. *piperĭ.*
Piperat, *adj.* poivré, p. 104. — Fém. *piperată* ; pl. *piperaţĭ, piperate.*
Pîrîì (a) *v.* craquer, p. 322. 679.
*__Pîrcălab__, *s. f.* percepteur d'impôts, p. 551. — Pl. *pîrcălabĭ.*
Pîrjol, *s. n.* incendie, feu ; malheur, p. 494.
Pìrjólă, *s. f. [Mold.]* boulette de viande hachée et grillée, p. 79. || *'ĭ-o şters pîrjóla de pe foc*, il lui a enlevé ce qu'il préparait pour lui, p. 79. — Pl. *pîrjóle.*
Pîrlitură, *s. f.* action de flamber. || *ĕl dă pîn pîrlitură*, il le tourmente, il le torture, p. 80. — Pl. *pîrliturĭ.*
Pisălog, *s. n.* pilon (pièce auxiliaire du mortier.), p. 260. — Pl. *pisălóge.*
Pisat, *s. n. [Ung.]* même sens que *păsat*, p. 67.
Pişat, *s. n.* urine, p. 525. 526. — Pl. *pişaturĭ.*
Pişca (a), *v.* pincer, p. 443. 678.
Pisică, *s. f.* chat, chatte, p. 32. 33. 100. 192. 498. 512. 516. 608. — Pl. *pisicĭ.*
Piste, *prép.* par dessus. || *se dă piste cap*, s'avale d'un trait, p 186.
Pistol, *s. n.* pistolet, p. 551.—Pl. *pistóle.*
*__Pită__, *s. f.* pain, p. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 369. 516. 688. || *la el pita la el cuţitu*, tout dépend de lui, p. 82. || *umblă după pită maĭ bună de cât de grâu*, il cherche midi à quatorze heures, p. 82. || *în locul piteĭ, malaĭu*, il est ruiné, il va de mal en pis, p. 83. || *a mâncat pită din nouĕ cuptóre*, il a mangé de plus d'un pain, p. 83. || *pită de om*, bon comme le bon pain, p. 84. || *a'ĭ luà pita (din gură)*, lui enlever sa place, ses moyens d'existence, p. 85. — Pl. *pite*
Pitoĭu, *s. m.* un grand pain, p. 83. — Pl. *pitóĭe.*
Plăce (a), *v.* plaire, aimer, p. 71. 93. 94. 101. 177. 185 190. 199. 254. 321. 363. 374. 378. 449.

455. 463. 506. 607. 615. || *îĭ place,* il (elle) aime, p. 378. 449.

Plăcere, *s. f.* plaisir, p. 240. || *maĭ cu plăcere,* plus agréable, p. 240.

Plăcintă, *s. f.* galette feuilletée avec une farce de pommes, viande, etc. p. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. || *e lesne a ḑice plăcinte,* c'est plus facile à dire, qu'à faire, p. 86. || *numerĭ foile la plăcintă,* tu perds ton temps, p. 89. || *la plăcinte mulţĭ s'adună,* tout le monde se précipite là où il y a quelque chose à gagner, p. 91. || *nu se mănâncă în tóte ḑilele plăcinte,* il n'est pas tous les jours fête, p. 91. || *se vinde ca plăcinta caldă,* cela s'enlève comme du pain chaud, p. 91. || *a găsì plăcinta gata,* profiter du travail d'autrui, p. 91. || *a'l aşteptà cu plăcinte calde,* sortir à sa rencontre avec la croix et la bannière, p. 91. || *a'ĭ pregătì o plăcintă,* lui tendre un piège, p. 91. || *a se pune ca o plăcintă ţigănéscă,* s'allonger, se vautrer, p. 92. || *alivanta-plăcinta,* il a fait la culbute, il s'est étalé, p. 92. — Pl. *plăcinte.*

Plăcut, *adj.* agréable, p. 242. 243. — Fém. *plăcută ;* pl. *plăcuţĭ, plăcute.*

Plămădì (a), *v.* mélanger le levain à la pâte et la triturer, p. 92.

Plânge (a), *v.* pleurer, p. 452. 453. 498. 542.

Plânge (a se), *v. r.* se plaindre, être mécontent, p. 443. 449. 499. 678. || *a se plânge de,* se plaindre d'avoir, p. 193.

Plâns, *s. m.* pleur, p. 403. 525. 526. — Pl. *plânsurĭ, plânsete.* etc.

Plasă, *s. f.* filet, épervier, p. 551. 674. || *l'o prins ca cu plasă,* il l'a attrapé, p. 551. — Pl. *plase.*

Plasă, *s. f.* arrondissement, p. 170. — Pl. *plăşĭ.*

Plată, *s. f.* paye. rétribution. || *cu plată,* payé, p. 131. || *fără plată,* donné, non payé p. 31. — Pl. *plăţĭ.*

Platcă, *s. f.* capot. || *a pune platcă,* l'emporter sur, tromper, p. 552. — Pl. *plătcĭ.*

Plătì (a), *v.* payer, p. 23. 411. 604. || valoir, p. 220. 376.

Plecà (a), *v.* partir, s'en aller, p. 114. 260. 269. 618. 619. 625. 676. 681. || aller, p. 392.

Plecà (a i se), *vr.* avoir mal au cœur, avoir envie de rendre, p. 33.

***Pléşcă,** *s. f. [anc.]* requisition. || pillage, maraude, p. 552. || *a căută plésçă,* chercher a profiter, p. 552. || *a dat o plésçă peste el,* un profit lui est tombé du ciel, p. 552.

Plesnì (a), *v.* frapper, p. 552.

Plimbà (a se), *v. r.* se promener, p. 423. 307. 662. 686. 687.

Plin, *adj.* plein, rempli, p. 39. 113. 172. 215. 249. 317. 689. || plein, gonflé, p. 365. || chargé, p. 110. — Fém. *plină;* pl. *plinĭ, pline.*

Plop, *s. m.* peuplier, p. 258. — Pl. *plopĭ.*

Ploscá, *s. f.* gourde, p. 92. 93. 94. || *umblă cu plosca la nas,* il aime à boire, p. 93. || *spĕlătură de ploscă,* vin ou eau-de-vie, p. 94. — Pl. *ploscĭ.*

Plotógă, *s. f.* morceau de cuir servant à raccommoder les sandales, p. 604. — Pl. *plotóge.*

Plug, *s. n.* charrue, p. 430. 431. — Pl. *plugurĭ.*

Pocal, *s. m. [Ung.]* gobelet, verre, p. 94. — Pl. *pocale.*

Pocnì (a), *v.* éclater, détonner, p. 333.

Pod, *s. n.* grenier, p. 121. 122. 123. 230. — Pl. *podurĭ.*

Poftă, *s. f.* faim, p. 94. || *a se deschide poftă,* ouvrir l'appétit, p. 94. — Pl. *pofte.*

Poftì (a), *v.* inviter, p. 225.

Poftit, *adj.* invité p. 228. — Fém. *poftită;* pl. *poftiţĭ, poftite.*

Pogaciŭ, *s. n.* fouace, galette de bouillie de froment ou de maïs, saupoudrée de sel et durcie au four, p. 95. || *e paçe de pogace,* c'est inutile, tu peux renoncer à, p. 95. — Pl. *pogace.*

***Pogheaz,** *s. n [Mold.],* maraude, rapine. || *umblă în pogheazurĭ,* il va à la maraude, p. 553. — Pl. *pogheazurĭ.*

Poĭmâne, *loc. adv.* après demain, p. 254. 437.

Pólă, *s. f.* giron, pan d'une robe, p. 251. — Pl. *póle*.
Poloboc, *s. n.* tonneau, muid, p. 689. — Pl. *polobóce*.
Pom, *s. m.* arbre, p. 280. — Pl. *pomĭ*.
Pómă, *s. f.* fruit, p. 96. 610. 611. ‖ raisin, *[Mold.]*, p. 95. 115. ‖ arbre fruitier, p. 456. 457. 686. — Pl. *póme*.
Pomană, *s. f.* aumône, p. 564. ‖ *de pomană*, faire l'aumône, p. 465. — Pl. *pomenĭ*.
Pomenì (a se), *v. r.* se trouver inopinément, arriver à l'improviste, p. 346.
***Pont**, *s. n.* point. ‖ *a dà (bate) ponturĭ*, faire allusion, p. 553. ‖ *a avé ponturĭ*, bien commencer, p. 553. — Pl. *ponturĭ*.
Popă, *s. f.* prêtre, p. 280. 289. 409. 443. 538. 548. 549. 603. ‖ roi (aux cartes) p. 553. — Pl. *popĭ*.
Porc, *s. m.* porc, p. 96. 122. 123. 136. 137. 139. 140. 228. 409. ‖ *porc-de-câine*, coquin, drôle, p. 360. — Pl. *porcĭ*.
Pornì (a se), *v. r.* s'élancer, p. 405.
Porumb, *s. m.* pigeon, p. 96.
Porumbea, *s. f.* prunelle, p. 684. — Pl. *porumbele*.
Poruncì (a), *v.* commander, ordonner, p. 560.
Posomorît, *adj.* sombre; sans entrain, p. 527. — Fém. *posomorîtă*; pl. *posomorîţĭ*, *posomorîte*.
Post, *s. n.* carême, maigre, p. 523. 527. — Pl. *posturĭ*.
Potcap, *s. n.* bonnet de moine (prêtre), p. 656. — Pl. *potcapurĭ*.
Potciŭ, *3e pers. ind. près.* je peux, p. 97.
Póte, *adv.* peut-être, p. 95.
Potrivă, *s. f.* égalité. ‖ *de potriva ta*, de ta condition, p. 501.
Potrivì (a se), *v. r.* se ressembler, s'accommoder, p. 391. 453. 454. 585. ‖ *a potrivì din sare*, mettre du sel autant qu'il en faut (et pas plus), p. 105.
Poveste, *s. f.* conte. ‖ *povestea cântecului*, chanson devenue proverbiale, p. 296. — Pl. *poveştĭ*.
Praf, *s. n.* poudre, poussière, p. 666. — Pl. *prafurĭ*.
Praj, *s. m.* *[Mold.]*, poireau, p. 195. — Pl. *prajĭ*.
Prăjì (a), *v.* frire, faire revenir dans le beurre, p. 97. 167.
Prânz, *s. n.* repas de midi, dîner, p. 97. — Pl. *prânzurĭ*.
Prânzì (a), *v.* dîner, p. 98.
Prăpădì (a se), *v. r.* mourir, p. 591.
Praştie, *s. f.* fronde, p. 553. 554. 555. ‖ *cât ajungĭ cu praştia*, à un jet de fronde, p. 553. ‖ *ca de o praştie de*, très-près, p. 554. ‖ *de nu 'ĭ puteaĭ ajunge cu praştia*, très vite, p. 554. ‖ *par'că 'ar fi lovit de praştie*, il semble toqué, p. 554. ‖ *a dà cu praştia prin*, essayer de voler, p. 554. ‖ *a dà cu praştia pe unde-va*, aller fort rarement quelque part, p. 555. ‖ *a păzì tréba cu praştia*, travailler très-peu, p. 555. ‖ *a păzì casa cu praştia*, n'être jamais chez soi, p. 555. ‖ *a învĕţat carte cu praştia*, il n'a rien appris (à l'école), p. 555. — Pl. *prăştiĭ*.
Praz, *s. m.* poireau, p. 98. 527. — Pl. *prajĭ*.
Praznic, *s. m.* repas funèbre, p. 461. — Pl. *praznice*
Pre, *prép.* sur, p. 163; passim. ‖ formant l'accusatif sans se traduire en français, p. 37. 74. 126. 309. 442. 651.
Prea, *adv.* très, trop, p. 28. 104. 449. 564. ‖ plus que, p. 10. ‖ *prea mult*, trop p. 314. 389. ‖ *nu prea*, pas trop, p. 446. ‖ *prea lesne*, très facilement, p. 388.
Precum, *adv.* comme, ainsi que, p. 240. 291.
Pregătì (a), *v.* préparer, p. 91.
Pregusta (a se), *v. r.* goûter. ‖ *nicĭ cât să te pregustĭ*, pas même de quoi goûter, très-peu, p. 98.
Presera (a), *v. [Mold.]*, saupoudrer p. 559.
Preumbla (a se), *v. r.* *[Mold.]*, se promener, p. 687.
Pribég, *adj.* errant, vagabond, p. 304. — Fém. *pribégă*; pl. *pribegĭ*, *pribege*.
Priçepe (a), *v.* comprendre, p. 608.
***Prici (a se)**, *v.* se quereller, avoir un conflit, p. 431.

Pricină, *s. f.* motif, p. 524. — Pl. *pricinĭ.*
Pricopsì (a se), *v. r.* s'instruire ; s'enrichir, p. 555.
Pricopsit, *adj.* instruit, p. 19. — Fém. *pricopsită ;* pl. *pricopsițĭ, pricopsite.*
Prieten, *s. m.* ami, p. 235. 242. 338. 499. -- Pl. *prietenĭ.*
Priĭmì (a), *v.* reçevoir, p. 551. || admettre, p. 173.
Primar, *s. n.* maire, p. 555. — Pl. Pl. *primarĭ.*
Primărie, *s. f.* mairie, p. 556. — *primăriĭ.*
Primăvară, *s. f.* printemps, p. 349. — Pl. *primăverĭ.*
Primbla (a se), *v. r. [Mold.]*, se promener, p. 687.
Primejduì (a se), *v. r.* être en danger, p. 625.
Primenélă, *s. f.* remplacement, renouvellement. || *primenele*, linge, effets de rechange, p. 151.
Primi (a), *v.* admettre, p. 445. || reçevoir, p. 551.
Prin, *prép.* par, à travers, p. 217. || parmi, à travers, p. 686. 687. 687. || par l'intermédiaire de, p. 322. || dans, p. 129. 419. 420. 644. 646.
Prinde (a), *v.* prendre, attraper, p. 2. 24. 270. 297. 309. 316. 329. 387. 448. 462. 551. 581. 680. || *a prinde pescĭ*, pêcher, p. 73. 462. 581. 685.
Prinde (a se), *v. r.* être pris. || *a se prinde în*, entrer dans, p. 334. 379. 380. 383. 384. || *a se prinde în*, se prendre à, p. 674. || tomber dans, p. 416. || *a prinde bine*, être avantageux, p. 398. || *a se prinde în laț*, tomber dans le piège, p. 416.
Prins, *adj.* près, attrapé, p. 416. —Fém. *prinsă ;* pl. *prinșĭ, prinse.*
Printre, *prép.* à travers, parmi, p. 423. 617.
Pritocit, *adj.* transvasé, soutiré, p. 187. — Fém. *pritocită ;* pl. *pritocițĭ, pritocite.*
Privighere, *s. f.* action de veiller, de surveiller, p. 228. — Pl. *priveghérĭ.*
Privi (a), *v.* regarder. || *nu privesce*, n'est pas donné à, p. 287.
Procopsit, *adj.* parvenu, p. 243. — Fém. *procopsită ;* pl. *procopsițĭ, procopsite.*
Procopsì (a se). *v. r.* s'enrichir, parvenir, p. 591.
Proptea, *s. f.* étai, étançon, p. 338. — Pl. *proptele.*
Próspĕt, *adj.* frais, p. 51. — Fém. *próspĕtă ;* pl. *próspețĭ, próspete.*
Prost, *adj.* sot, bête, p. 43. 81. 257. 258. 301. 332. 530. 653. || mauvais, de mauvaise qualité, p. 132. 162. — Fém. *próstă ;* pl. *proștĭ, próste.*
Prostie, *s. f.* sottise, p. 283. — Pl. *prostiĭ.*
Prună, *s. f.* prune, p. 99. || *zémă de prune*, chose sans valeur ; piquette, p. 99. 216. || *nu e nicĭ de zéma prunilor*, il n'est bon à rien, p. 99. — Pl. *prune.*
Prunc, *s. m.* nourrisson ; enfant, p. 540. — Pl. *pruncĭ.*
Pst, *interj.* chut, silence, p. 73.
Puĭu, *s. m.* poulet, p. 99. 375. 424. — Pl. *puĭ*
Pune (a), *v.* mettre, placer, p. 14. 18. 26. 39. 60. 74. 75. 76. 77. 107. 109. 119. 120. 152. 173. 192. 230. 253. 263. 264. 335. 392. 417. 563. 581. 637. 639. 641. 688. 689. || *a pune plată*, l'emporter sur, tromper, p. 552. || *a pune mâna*, se mêler de, p. 14. || *a'ĭ pune capul*, le memer au tombeau, p. 494. || *a'ĭ pune nume*, baptiser, donner le nom qu'il mérite, p. 216. || *a pune în pâne*, mettre en place, p. 60. || *a pune la sare*, faire travailler dans les mines de sel, p. 107. || *pune să 'ĭ cânte*, il fait jouer pour lui, p. 417.
Pune (a se), *v. r.* se mettre, être mis, p. 41. 430. || se mettre, se placer, p. 349. 669. 677. || se mettre, s'allonger, p. 92. || s'engager comme, devenir, p. 594. || *a se pune la*, faire travailler à, p. 226. || *a se pune cu*, entrer en conflit avec, p. 431. || *se pune*, l'on en met, p. 77.
Pungă, *s. f.* bourse, p. 113. 184. 185. 231. 431. 571. 595. 596. 683. — Pl. *pungĭ.*
Pupa (a), *v.* embrasser, p. 692.
Pupa (a se), *v. r.* s'embrasser, p. 239.

Pupăză, *s. f.* huppe, p. 599. — Pl. *pupăze*.
Purta (a), *v.* porter, p. 113. 177. 374. 419. 512. 517. || supporter, p. 177. || faire aller, p. 94.
Purta (a se), *v. r.* se conduire, p. 450.
Pururea, *adv.* toujours, p. 107. 411.
Puşcă, *s. f.* fusil, p. 269. 388. 493. 556. 557. 558. 559. 567. 576. 680. 681. 683. || *a fi puşcă cu tigae*, être un sot, p. 557. || *cât bate puşca*, à une portée de fusil, p. 558. || *a se duce puşcă*, partir d'un trait, p. 558.
Puşcà (a), *v. [Mold.]*, tirer un coup de fusil, p. 558. 559. || *un puşcă 'n lună*, cerveau brûlé, p. 558. 559.
***Puşcaş**, *s. m.* corps de troupe armé de fusil, p. 559. — Pl. *puşcaşĭ*.
Pustie, *s. f.* désert. || *la pustia*, au diable, p. 330. — Pl. *pustiurĭ*.
Pustiŭ, *adj.* vide, p. 616. || abandonné, non surveillé, p. 626. — Fém. *pustie*; pl. *pustiĭ*, *pustie*.
Puţ, *s. n.* puit, p. 165. 215. — Pl. *puţurĭ*.
Puté (a), *v.* pouvoir, p. 7. 27. 41. 42. 55. 66. 121. 122. 125. 126. 177. 254. 259. 288. 295. 343. 344. 345. 383. 395. 443. 471. 554. 586. 604. 629. 630. 654. 670. || pouvoir, être à même de, 105. 174. 215. 443. 446. 465. 488. 554.
Puté (a se), *v. r.* être possible, se pouvoir, p. 72. 343. 363. 369. 640. || *nu se póte*, c'est impossible, p. 113. 121. 122. 169. 343. 400. 523. 524. 526.
Putere, *s. f.* force, p. 187. 205. 560. 564. || pouvoir, p. 559. 560. — Pl. *puterĭ*.
Puţì (a), *v.* puer, sentir mauvais, p. 167. 168. 169. 17 . 275.
Puţin, *adv.* peu, p. 151. || *cel puţin*, tout au moins, p. 116.
Puţin, *adj.* peu, p. 220. — Fém. *puţină*; pl. *puţinĭ*, *puţine*.
Putincĭos, *adj.* puissant, p. 560. — Fém. *putincĭósă*; pl. *putincioşĭ*, *putincĭóse*.
Putinţă, *s. f.* possibilité, p. 561. — Pl. *putinţe*.
Puţintel, *adv.* peu, p. 174. || *maĭ puţintel*, un peu moins, p. 203.
Puţintel, *adj.* petit, p. 255. — Fém. *puţintică*; pl. *puţinteĭ*, *puţintele*.
Puţintică, *adv.* diminutif de *puţin*, un peu, p. 107.
Putred, *adj.* pourri, p. 286. — Fém. *putredă*; pl. *putreḑĭ*, *putrede*.
Putreḑì (a), *v.* pourrir, p. 684.
Puturos, *adj.* puant, infect, p. 173. — Fém. *puturósă*; pl. *puturoşĭ*, *puturóse*.

R

Răbdà (a), *v.* supporter, endurer, p. 332. 385. 386. 424. || *a răbdà de*, supporter la, p. 48.
Rac, *s. m.* écrevisse, p. 99. || *la racĭ!* des écrevisses! p. 274.
Răchie, *s. f. [Banat]*, eau-de-vie, p. 99.
Răchită, *s. f. [Mold.]*, osier, p. 458. — Pl. *răchite*.
Rachiŭ, *s. m.* eau-de-vie, p. 100. 177. 180. 185. 202. — Pl. *rachiurĭ*.
Rahat, *s. n.* rahat, pâte dans la composition de laquelle entre de l'amidon, du sucre et une essence, p. 100. || *a mâncà rahat*, mentir ; se tromper, ne pas réussir p. 100. || *rahat cu apă rece*, chose sans importance, p. 100. — Pl. *rahaturĭ*.
Raĭu, *s. n.* paradis, p. 266.
Rană, *s. f.* plaie, p. 33. 472. — Pl. *rănĭ*.
Rănì (a), *v.* blesser, p. 561.
Rântaş, *s. n.* roux, p. 101. — Pl. *rântaşurĭ*.
Rar, *adj.* rare, espacé, p. 203. 212. 240. 243. — Fém. *rară*; pl. *rarĭ*, *rare*.
Rar, *adv.* rarement, p. 239. 241. 242. || *maĭ rar*, plus rarement, p. 438. 439.
Rărì (a), *v.* espacer, faire une chose moins souvent, p. 441.
Rărişor, *adv.* rarement, p. 203.
Ras, *adj.* râpé, p. 101. — Fém. *rasă*; pl. *raşĭ*, *rase*.
Rasol, *s. n.* bouilli. || travail mal fait, p. 101. — Pl. *rasolurĭ*.
Rasolì (a), *v.* faire quelque chose hâtivement, sans soin, p. 101.

Rebedenie, *s. f* parenté. || parent, p. 569. — Pl. *rebedeniĭ.*
Rece, *adj.* froid, p. 100. — Fém. *rece;* pl. *recĭ.*
Rege, *s. m.* roi, p. 563. — Pl. *regĭ.*
Rĕmâne (a), *v.* rester, demeurer, p. 48. 73. 74. 155. 175. 238. 273. 325. 371. 445. 451. 510. 654. 689. || rester, avoir de reste, p. 28. || *a rĕmâne platcă,* être vaincu, être trompé, p. 552. || *a rĕmâne marț,* même sens que le précédent, p. 445.
Rĕmas, *adj.* resté. || *a se dà rĕmas,* s'avouer vaincu; reconnaître ses torts, p. 563. — Fém. *rĕmasă;* pl. *rĕmașĭ, rĕmase.*
Rĕmășiță, *s. f.* reste, || race inférieure, p. 686. — Pl. *rĕmășițe.*
Repede, *adv.* rapidement, p. 431.
Răsărì (a), *v.* repousser, p. 306. || pousser, se lever, p. 272. 332.
Rĕsărit, *s. n.* orient, p. 318.
Rĕsboĭu, *s. n.* guerre, bataille, p. 90. 563. 564. 565. 566. 567. || *a se duce fără pușcă la rĕsboĭu,* aller au bois sans cognée, p. 567. || *a face rĕsboĭu cu mĭere,* ne pas combattre ouvertement, p. 567. — Pl. *rĕsbóĭe.*
Rĕsfățà (a), *v.* gâter, dorloter, p. 267.
Resipì (a), *v.* éparpiller, disperser, dépenser, p. 652.
Rĕsipì (a), *v. [Mold.]* éparpiller, disperser, p. 543.
Rĕspunde (a), *v.* répondre, p. 202. || *fig.* p. 272.
Rĕŭ, *adj.* mauvais, p. 96. 199. 211. 238. 256 293. 407. 488. 516. || méchant, mauvais, p. 233. 237. 464. || terrible, p. 473. || *nume rĕŭ,* mauvais renom, p. 518. || *de inimă rea,* de chagrin, p. 260. || *e rĕŭ,* c'est mal, p. 594.
Rĕŭ, *adv.* mal, p. 259. 437. 542. 611. || terriblement, beaucoup, fortement, p. 270. 646. 677. || *maĭ rĕŭ,* plus fortement, p. 485. || *maĭ rĕŭ,* plus vite, p. 549.
Rĕŭ, *s. m.* mal, p. 323. — Pl. *rele.*
Rĕzĕș, *s. m. [Mold.]* paysan propriétaire et non corvéable, p. 561. 562. — Pl. *rĕzĕșĭ.*
Rĕzeșie, *s. f. [Mold.]* propriété dont le possesseur ne devait pas la corvée, p. 562. 563. — Pl. *rĕzĕșie.*
Richită, *s. f.* osier, p. 306. — Pl. *richite.*
Rîde (a), *v.* rire, p. 87. 630. 684. || *mĕ făcușĭ de rîseĭu,* tu m'as fait rire, p. 254.
Ridicà (a), *v.* relever, p. 228.
Ridiche, *s. f.* radis, p. 101. — Pl. *ridichĭ.*
Rîĭos, *adj.* galeux, p. 213. — Fém. *rîĭósă;* pl. *rîĭoșĭ, rîĭóse.*
Rînced, *adj.* rance, p. 230. — Fém. *rîncedă;* pl. *rîncedĭ, rîncede.*
Rînd, *s. n.* tour, p. 378. || rang, p. 302. || *pe rînd,* à tour de rôle, chacun son tour, p. 284. 392. — Pl. *rîndurĭ.*
Rînză, *s. f.* estomac, p. 353. || *are rînză domnéscă,* il a un mauvais estomac, p. 353. — Pl. *rînze.*
Rîs, *s. n.* rire, p. 525. 526. — Pl. *rîsurĭ.*
Risipitor, *adj.* prodigue, p. 362. — Fém. *risipitóre;* pl. *risipitorĭ, risipitóre.*
Rîșniță, *s. f.* moulin à bras, p. 226. — Pl. *rîșnițe.*
Rîŭ, *s. n.* rivière, p. 661. — Pl. *rîurĭ.*
Rob, *adj.* esclave. || *drumul robilor,* la voie lactée, p. 567. — Pl. *robĭ.*
Rod, *s. n.* fruit, p. 686. — Pl. *róde.*
Róde (a), *v.* ronger, p. 27. 28. 101. 647. 682.
Roditor, *adj.* fruitier, qui porte des fruits, p. 686. — Fém. *roditóre;* pl. *roditorĭ, roditóre.*
Român, *s. m.* Roumain, p. 545. || homme, p. 406. — Pl. *românĭ.*
Român, *adj.* roumain, p. 302. — Fém. *română;* pl. *românĭ, române.*
Ros, *adj.* rongé. || *de ros,* à ronger, p. 29. 101. 102.
Roșĭu, *adj.* rougé, p. 446. — Fém. *roșie;* pl. *roșiĭ, roșie.*
Rótă, *s. f.* roue, p. 215. — Pl. *roțĭ.*
Rubedenie, *s. f.* parenté, p. 569. — Pl. *rubedeniĭ.*
Rudă, *s. f.* parent, p. 487. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. || *rudă pe turtă crudă,* parenté très éloignée, p. 573. || *pe rudă, pe sĕmînță,* tous, p. 574. || *de bună rudă.* de bonne naissance,

p. 574. || *de rudă mare,* même sens que le précédent, p. 575. — Pl. *rude.*
Rudenie, *s. f.* parent, p. 569. — Pl. *rudeniĭ.*
Rudişóră, *s. f.* diminutif de *rudă,* parent, p. 573. — Pl. *rudişóre.*
Rufă, *s. f.* linge, p. 573. — Pl. *rufe.*
Rugà (a se), *v. r.* prier, p. 278.
Rupe (a), *v.* mettre en pièces, en loques, p. 402.
Rupe (a se), *v. r.* se briser, p. 149. 158. 314 315.
Rupt, *adj.* arraché, p. 266. || détaché, p. 656. — Fém. *ruptă;* pl. *rupţĭ, rupte.*
Rus, *s. m.* Russe, p. 290. — Pl. *ruşĭ.*
Rusia, *s. f.* Russie, p. 330.
Ruşinare, *s. f.* honte, p. 199.—Pl. *ruşinărĭ.*
Ruşine, *s. f.* honte, p. 49. 183. — Pl. *ruşinĭ.*

S

'S, *3-e pers. ind. pl. [Mold.]* pour *îs (sunt),* sont, p. 205. 269. 312. 324. 325. 461. 522. || *nu's,* il n'y a pas, p. 90.
Ş, pour *îşĭ,* son, pour soi, p. 30. 102. 448.
Sa, *adj. pos. fem.* sa, sienne, p. 22. 153. 154. 354. 374. 519. || soi, p. 247.—Pl. *sale.*
Să, *conj.* que; passim. || pour, pour que, p. 31. 52. 127. 560. 694.
Sabĭe, *s. f.* sabre, p. 345. 346. 575. 566. 577. 578. 579. 580. 581. || *nu dà sabia în mâna vrăjmaşuluĭ,* n'arme jamais la main de ton ennemi, p. 577. || *are gura ca o sabie,* il est mauvaise langue, p. 580 || *taĭe în săbiĭ,* même sens que le précédent, p. 580. || *doară nu'ĭ ţéra în sabĭe,* rien ne presse, p. 580. || *doarà nu'ţĭ stă sabia la cap,* même sens que le précédent, p. 581. || *pune tot sub sabĭe,* c'est un gros mangeur, p. 581. || *a trece pe sub foc şi sabĭe,* courir de grands dangers, p. 581. || *a fi foc şi sabĭe,* être vif, colère, méchant, p. 581.—Pl. *săbiĭ.*
Sac, *s. m.* sac, p. 251. 323. 357. 358. 374. 562. 571. 640. || nasse, p. 581.—Pl. *sacurĭ.*
Sacă, *adj. fém. [Mold.]* sèche, sans rien avec, p. 221.
Sacară, *s. f. [Mold.],* seigle, p. 679. — Pl. *sacare.*
Săgétă, *s. f.* flèche. p. 245. 582. 583. 584. || *ca săgéta,* comme une flèche, p. 583. || *cât ajunge săgéta,* à une portée de flèche, très-près, p. 583.
Săgetător, *s. m.* archer, p. 583. 584.—Pl. *săgetătorĭ.*
Şah, *s. m.* échec, p. 584.—Pl. *şahurĭ.*
Salbă, *s. f.* collier, p. 590.—Pl. *salbe.*
Salce, *s. f.* saule, p. 280. 306.— Pl. *sălciĭ.*
Salcĭe, *s. f.* saule, p. 456. 457.— Pl. *sălciĭ.*
Samă, *s. f. [Mold.]* compte. || *a se lăsà pe sama,* compter sur, p. 595. || *a luà sama,* surveiller, p. 596.
Sănătate, *s. f.* santé, p. 38. 184. 386.—Pl. *sănătăţĭ.*
Sânge, *s. m.* sang, p. 388.
Sânt, *s. m.* Dieu, p. 323.
Sânţì (a se), *v. r.* se sanctifier, p. 333.
Sapă, *s. f.* sape, houe, binette, p. 247. 640.—Plur. *sape.*
Săpa (a), *v.* piocher, p. 351. || creuser, graver, p. 512.
Şapte, *adj. num. [Ung.]* sept, p. 81.
Sară, *s. f. [Ung.]* soir, p. 409.— Plur. *sărĭ.*
Sărà (a), *v.* saler, p. 102. 103. 104.
Sărac, *adj.* pauvre, p. 112. 184. 258. 279. 282. 345. 346. 500. 575. 593. || pauvre, malheureux, p. 254. || *a face sărac,* appauvrir, p. 94.—Fém. *saracă;* pl. *săracĭ, sărace.*
Sărăcì (a), *v.* s'appauvrir, être ruiné, p. 654.
Sărăcie, *s f.* pauvreté, p. 231. 284. 392. 487. 545. 632.—Pl. *sărăciĭ.*
Sărat, *adj.* salé, p. 55. 104 —Fém. *sărată.;* plur. *săraţĭ, sărate.*
Sărătură, *s. f.* salaison, p. 104.— Pl. *sărăturĭ.*

Sare, *s. f.* sel, p. 45. 46. 54. 58. 59. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 160. 161. 171. 559. || *la sare*, aux galère, (mines de sel), p. 107. || *a'l face cu sare şi cu piper*, l'arranger de la belle façon, p. 109. || *a nu avé sare de mămăligă*, être très-pauvre, p. 109. || *a pune sare în bucate*, parler d'une façon agréable, p. 109. || *a'ĭ pune sare în ochĭ*, lui faire du mal, p. 109. || *a mânca sare în casa cuĭ-va*, vivre sous le toit de quelqu'un, p. 109. || *a fi ca sarea în bucate*, être agréable, p. 110.

Sărì (a), *v.* sauter, p. 320. 355. 403. 506. 577. 667. 694. || s'élancer, p. 602. || s'élancer, s'élever, p. 447.

Sarie, *s. f. [Mold.]* sel, p. 192.

Sărută (a), *v.* embrasser, p. 249. || baiser, p. 327.

Sat, *s. n.* village, p. 36. 255. 256. 257. 260. 262. 312. 337. 551. 593. 666. 689. || *din sat*, d'ailleurs, p. 36. – Pl. *sate*.

Sătul, *adj.* repu, rassasié, p. 110. 111. 112. 113. 114.—Fém. *sătulă;* pl. *sătulĭ*, *sătule*.

Sătură (a), *v.* rassasier, p. 56. 115. 144.

Sătură (a se), *v. r.* se rassasier, p. 115. 116. 611. 649. || en avoir assez, p. 333. 361.

Saŭ, *conj.* ou, ou bien, p. 208. 234. 243. 426.

Săvîrşì (a) *v* faire, accomplir, p. 556.

Sbanghĭu, *adj.* gaillard, p. 336.— Fém. *sbanghie;* plur. *sbanghiĭ*, *sbanghie*.

Sburà (a), *v.* voler, p. 96.

Scăde (a), *v.* diminuer, décroître. || *a scăde din*, perdre de, p. 441.

Scăldà (a se) *v. r.* se baigner, p. 693.

Scăpà (a), *v.* échapper, p. 149. 270. 446. 558. 644. || se débarasser de, échapper à, p. 383. 400. || échapper, être sauvé, p. 256. || *a scăpà de*, éviter. p. 443.

Scăpat, *adj.* échappé, || *a'l face scăpat*, le faire sauver, le laisser partir, p. 333. — Fém. *scăpată;* pl. *scăpaţĭ*, *scăpate*.

Scaun, *s. n.* siège, p. 223. 226. 267. || trône, p. 563. 688. 689.— Pl. *scaune*.

Schimbà (a), *v.* changer, p. 295. 516. 599. 600. 628.

Schimba (a se), *v. r.* changer, p. 282. 283.

Schimbare, *s. f.* changement, p. 338. 339.—Pl *schimbărĭ*.

Schimbea *s. f.* soupe faite avec des tripes de bœuf. || *a mâncat schimbéua*, s'attraper soi-même, p. 116.

Sci (a), *v.* savoir, connaître, p. 1. 13. 14. 61. 64. 137. 157. 228. 234. 238. 256. 257. 260. 283. 295. 317. 321. 332. 335. 337. 356. 384. 392. 404. 409. 442. 448. 471. 484. 489. 500. 513. 517. 662. 663. 664. 665. || *a scì de frică*, redouter, p. 347.

Scì (a se), *v. r.* se savoir, p. 327.

Scobitóre *s. f.* cure-dent, p. 116.— Pl. *scobitorĭ*.

Scoĭcă, *s. f.* coquillage, p. 116.— Pl. *scoĭcĭ*.

Şcólă, *s. f.* école, p. 216.—Pl. *scolĭ*.

Scórţă, *s. f.* natte. || *soră de scórţă*, demi-sœur, p. 615. — Pl. *scórţe*.

Scóte (a), *v.* tirer, faire sortir, p. 158. 162. 172. 174. 177. 188. 251. 471. 488. 578. 579. || gagner, p. 55. || arracher, p. 178. 371. 372. 373. || *a'ĭ scóte un cântec*, le chansonner, p. 296.

Scrie (a), *v.* écrire, p. 420.

Scrie (a se), *v. r.* mettre sa signa ture. || *unde s'a scris mumă-sa*, comme il ressemble à sa mère, p. 480.

Scripcă, *s. f. [Mold. et Trans.]* violon, p. 584. 585. || *par'că'ĭ scripcă*, il est très-maigre, p. 585. || *gâtul luĭ e scripcă*, il chante comme un rossignol, p. 585. — Pl. *scripce*.

Scris, *adj.* écrit, p. 301. — Fém. *scrisă ;* pl. *scrişĭ*, *scrise*.

Scrob, *s. m. [Mold.]* œufs brouillés, p. 116.—Pl. *scroburĭ*.

Sculà (a se), *v. r.* se lever, se réveiller, p. 3. || se lever, p. 487. 626. || se montrer, p. 268. 269.

Sculat, *s. n.* lever, p. 399.

Scump, *adj.* rare, de prix, p. 517. || cher, qui a plus de prix, p. 565. || avare, chiche, p. 140. 141. 142. — Fém. *scump;* plur. *scumpĭ*, *scumpe*.

Scump, *s. m.* avare, p. 632.—Pl. *scumpĭ*.

Scurt, *adj.* de petite taille, p. 249. — Fém. *scurtă;* pl. *scurțĭ, scurte.*
Scurtă, *s. f. [Mold.]*, bâton, p. 524. — Pl. *scurte.*
Scurteică, *s. f.* manteau de femme, fourré et à courtes manches, p. 131. — Pl. *scurteĭce.*
Scutit, *adj.* exempt, dispensé, p. 521. — Fém. *scutită;* pl. *scutițĭ, scutite.*
Scutura (a), *v.* secouer, p. 253.
Sdrăncănì (a), *v.* résonner, p. 279.
Sdrónță, *s. f. [Mold.]*, coureuse, femme de mauvaise vie, p. 417. — Pl. *sdrónțe.*
Se, *pr. pos. 3-e pers.* se, soi, à soi ; passim.
Sĕ, *pr. pos. 3-e pers.* se, soi, à soi, p. 5 ; passim.
Sec, *adj.* desséché, p. 260. || sans profit, p. 605. || vide, p. 19. 21. || vide, non chargé, p. 680. 681. || *se lasă sec,* carême prenant, p. 260. || *cap sec,* sot, tête-vide, p. 536. — Fém. *sécă ;* pl. *secĭ, sece.*
Sĕc, *adj.* vide, p. 28. — Pl. *sĕcĭ.*
Secera (a), *v.* moissonner, p. 547.
Ședé (a), *v.* rester, demeurer, p. 93. 203. 336. 449. 452. 454. 692. 693. || s'asseoir, p. 487.
Sémă, *s. f.* compte. || *pe séma,* à la garde de, 630. || *a fi de sémă,* valoir quelque chose, p. 301.
Semĕna (a), *v.* ressembler, p. 652. 653.
Semêna (a), *v. [Mold.]*, ressembler, p. 656.
Sĕmînță, *s. f.* race, p. 574. 685.
Semn, *s. n.* but, cible, p. 303. — Pl. *semne.*
Senin, *s. n.* sérénité, p. 340.
Senin, *adj.* serein. || *este senin,* il fait beau, p. 340. — Fém. *senină ;* pl. *seninĭ, senine.*
Șépte, *adj. num. [Trans. Mold.]*, sept, p. 80. 142. 615.
Șépte, *adj. num.* sept, p. 43. 80. 81. 83. || *al șéptelea,* le septième, p. 376.
Sĕptĕmână, *s. f.* semaine, p. 255. — Pl. *sĕptĕmânĭ.*
Séră, *s. f.* soir, p. 374. — Pl. *serĭ.*
Serbușcă, *s. f.* bouillie de millet broyé et de lait, p. 117. — Pl. *serbusce.*
Sĕrman, *adj.* pauvre, p. 257. — Fém. *sĕrmană ;* pl. *sĕrmanĭ, sĕrmane.*
Șervet, *s. n.* serviette, p. 117. — Pl. *șervete.*
Servi (a), *v.* servir, p. 343. 344.
Servitor, *s. m.* serviteur, domestique, p. 348. — Pl. *servitorĭ.*
Șes, *s. n.* plaine, rase campagne, p. 682. — Pl. *șesurĭ.*
Sete, *s. f.* soif, p. 117. 118. || *a da cu sete,* frapper fortement, p. 117.
Setos, *adj.* celui qui a soif, p. 118. - Fém. *setósă ;* pl. *setoșĭ, setóse.*
Sĕŭ, *pr. pos.* son, sien ; passim.
Seŭ, *s. n.* suif, p. 118. 119. 120. — Pl. *seurĭ.*
Sĕŭ, *s. n. [Mold.]*, suif, p. 119. 120. — Pl. *sĕurĭ.*
***Sfanț**, *s. n.* pièce de monnaie valant 83 centimes, p. 383. — Pl. *sfanțĭ.*
Sfară, *s. f. [Mold.]*, ficelle, p. 586. || *a'l trage pe sfară,* le mener à sa guise, le tromper, p. 586. — Pl. *sferĭ.*
Sfărămitură, *s. f.* miette, p. 120. — Pl. *sfărămiturĭ.*
Sfat, *s. n.* conseil, p. 228. 506. — Pl. *sfaturĭ.*
Sfeclă, *s. f.* betterave, p. 120. — Pl. *sfecle.*
Sfeti (a se), *v. r.* se montrer, p. 666.
Sfinți (a se), *v. r* faire à sa tête, p. 333
Sfîrlézâ, *s. f.* toupie, tonton, p. 585. — Pl. *sfîrleze.*
Sfîrșit, *adj.* achevé, terminé, p. 657. — Fém. *sfîrșită;* pl. *sfîrșițĭ, sfîrșite.*
Sfóra, *s. f.* ficelle, p. 586. || corde, p. 586, 587. || *a învîrtì sforile,* tenir tous les fils (d'une intrigue), p. 586. || *a'l trage pe sfóră,* le tromper, p. 586. || *a întinde sfóra,* tendre la corde, p. 587.
Sgâria (a), *v.* écorcher, p. 56. 605.
Sgârios, *adj.* qui écorche, qui égratigne, p. 488. — Fém. *sgârióśă ;* pl. *sgârioșĭ, sgârióse.*
'Și, *pr. pos.* pour soi, son, sa ; passim.
Și, *conj.* et ; passim. || aussi, p. 39. 40. 43. 75. 85. 123. 184. 186. 219 ; passim. || même, p.

Somon. *s. n.* tête dure, p. 126.
Soră, *s. f.* sœur, p. 242. 250. 267. 614. 615. || *soră cu mórtea,* terrible, mortelle, p. 267.—Pl. *surorĭ.*
Sorbi (a), *v.* humer, p. 126. 127. 194. || *sorba-zémă,* sot, imbécile, p. 194.
Sorcovă, *s. f.* baguette, ornée de fleurs artificielles, avec laquelle, le matin du jour de l'an, les enfants souhaitent une heureuse année, à leurs parents etc. || *par'că'ĭ sorcovă,* elle est parcé comme une épousée de village, p. 615.—Pl. *sorcove.*
Sóre, *s. m.* soleil, p. 54. 106. 160. 161. 322. 573. 574.
Şórece, *s. m.* souris, p. 74. 114. 516. 608. - Pl. *şórecĭ.*
Sori (a se), *v. r.* être brûlé par le soleil, p. 258.
Şoric, *s. n.* couenne (de lard), p. 127.—Pl. *şorice.*
Şorlic, *s. n.* *[Trans.]* couenne (de lard), p. 123.—Pl. *şorlice.*
Soţ, *s. m.* associé, p. 229.—Pl. *soţĭ.*
Soţie, *s. f.* femme, épouse, p. 260. 615. 616.—Pl. *soţiĭ.*
Spadă, *s. f.* épée, glaive, p. 616.—Pl. *spade.*
Spala (a), *v.* laver, p. 39.
Spală-varză, *m. c.* bavard, p. 171.
Spân, *adj.* glabre, imberbe, p. 249. — Fém. *spână;* pl. *spânĭ, spâne.*
Spanac, *s. m.* épinard. || chose de peu de valeur, p. 127. — Pl. *spanacurĭ.*
***Spangă,** *s. f.* sabre-bayonnette. || *l'a lăsat în spangă,* il lui a pris tout ce qu'il possédait, p. 616. || *a luà în spangĭ,* battre, p. 616.—Pl. *spăngĭ.*
Sparge (a), *v.* briser, détruire, p. 30. 31. 408. || défaire, p. 204. || révolutionner, p. 293.
Sparge (a se), *v. r.* se casser, se briser, p. 5. 6. 8. 12. 34. 148. 149. 165.
Spart, *adj.* brisé, p. 21. 23. || percé, p. 175. 374. — Fém. *spartă;* pl. *sparţĭ, sparte.*
***Spătar,** *s. m.* ancien titre de noblesse, chef de l'armée, connétable, p. 616.—Pl. *spătarĭ.*
Spate, *s. n.* dos, p. 180. 274. 374. || *la spate,* derrière soi, p. 535.—Pl. *spete.*
Spĕla (a). *v.* laver, p. 37. 191.
Spĕlat, *adj.* lavé, p. 324. 514. — Fém. *spĕlată;* pl. *spĕlaţĭ, spĕlate.*
Spĕlătură, *s. f.* rinçure. || *spĕlătură de ploscă,* vin, eau-de-vie, p. 94. — Pl. *spălăturĭ.*
Spin, *s. m.* épine, p. 640.—Pl. *spinĭ.*
Spinare, *s. f.* dos, p. 437. 667. || *pe spinare,* sur le dos, à terre, p. 437.—Pl. *spinărĭ.*
Spînzurătóre, *s. f.* potence, p. 55.—Pl. *spînzurătorĭ.*
Spirt, *s. n.* essence, esprit, alcool, p. 127. 128. || *a fi spirt,* être du vif-argent, p. 128.—Pl. *spirturĭ.*
Spiţă, *s f.* lignée, branche. || *ném de a noua spiţă,* parent à la mode de Bretagne, p. 490.—Pl. *spiţe.*
Spoit, *adj.* étamé, p. 147.—Fém. *spoită;* pl. *spoiţĭ, spoite.*
Spor, *s. n.* accroissement, augmentation. p. 192.—Pl. *sporurĭ.*
Spori (a), *v.* augmenter, p. 205.
Spre, *prép.* selon, p. 173.
Sprijin, *s. n.* soutien, p. 181.
Spune (a), *v.* montrer, p. 172. 190. || dire, p. 194. 197. 198. 209. 210. 212. 220. 261. 262. 263 588. || nommer, p. 518.
Spurcà (a se), *v. r.* se souiller, être souillé, p. 173.
Spurcăcĭune, *s. f.* saleté, souillure, p. 39. — Pl. *spurcăcĭunĭ.*
Spurcat, *adj.* souillé, p. 173 — Fém. *spurcată;* pl. *spurcaţĭ, spurcate.*
Spuză, *s. f.* cendre chaude, p. 13. || feu, charbon allumé, p. 11. 153. 154. — Pl. *spuze.*
Stà (a), *v.* rester, se tenir debout, p. 41. || rester en place, ne pas bouger, p. 82. 155. 549. || se trouver, p. 581. || se tenir, p. 286. 287. || consister, p. 233. || *îĭ stà ca piperu în nas,* il ne l'aime pas, p. 79. || *îĭ stà ca sarea în ochĭ,* même sens que le précédent, p. 109. || *a stà bine,* vivre tranquille, p. 235. || *a'ĭ stà gândul la,* penser à p. 399.
Stafidă, *s. f.* raisin sec, p. 128. 385. — Pl. *stafide.*
Stan, *s. m.* Etienne, p. 297. 487.
Stană, *s. f.* rocher, roche, bloc de pierre, p. 648. — Pl. *stane.*
Stăpân, *s. m.* maître, p. 426. 482. 591. 593. 594. 599. 600. 601.

602. 603. 606. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. || *cum e stăpânul aşa şi sluga,* tel maître, tel serviteur, p. 626. || *a fi la stăpân,* obéir à quelqu'un p. 632. || *a'şĭ găsì stăpân,* trouver son maître, p. 632. — Pl. *stăpânĭ.*

Stăpânì (a), *v.* commander, faire obéir, p. 354.

Stare, *s. f.* état, position, p. 354. || fortune, p. 397. 62-.— Pl. *stărĭ.*

***Staroste,** *s. m.* prévôt, p. 633. — Pl. *starostĭ.*

Stég, *s. n.* drapeau, p. 633. 634. 635. || *a trimite stég,* envoyer dire, p. 634. || *mi-aĭ pătat stégu,* tu m'as couvert de honte, p. 634. || *cu stégul,* onvertement, p. 634. || *a luà stégu,* faire une chose ouvertement, p. 634. || *a închinà stégul,* baisser pavillon, mourir, p. 635.

***Stemă,** *s. f.* couronne, diadème, p. 636. — Pl. *steme.*

Sterge (a), *v.* essuyer, 425. 426. || enlever, p. 79.

Sterp, *adj.* stérile, p. 654. — Fém. *stérpă;* pl. *sterpĭ, sterpe.*

Şters, *adj.* essuyé. || *de şters,* à essuyer, p. 426. — Fém. *ştérsă;* pl. *şterşĭ, şterse.*

Sticlă, *s. f.* bouteille, p. 128. — Pl. *sticle.*

Stinge (a), *v.* éteindre, p. 127. || détruire, p. 342.

Ştir, *s. m.* amaranthus sanguineus, p. 19.

Strachină, *s. f.* écuelle, terrine, p. 129. 130. 131. || *a călcà în strachină,* être un lourdaud, un sot, ivre; fier, p. 129. || *a călcà în străchinĭ verḑĭ,* avoir une mauvaise conduite, p. 130. || *a'l luà ca din strachină,* l'attraper sans difficulté, p. 130. || *a mâncà dintr'o strachină,* être à tu et à toi, p. 130. || *a vedé alb în strachină,* réussir, s'enrichir, p. 131. — Pl. *străchinĭ, strachine.*

Straiţă, *s. f. [Banat],* besace, p. 208. — Pl. *straiţe.*

Străin, *adj.* étranger, p. 258. 302. 485. 541. 593. — Pl. *străinĭ.*

Strein, *adj. [Mold.]* étranger, p. 570. — Pl. *streinĭ.*

Strepezì (a se), *v. r.* être agacé (en parlant des dents), p. 538. 539.

Stricà (a), *v.* briser, p. 249. 250. || gâter, faire du mal, p. 398. 399. 400. || gâter, p. 199. 322. || avoir tort, p. 80. || briser, annuler, p. 443. || *tótă lumea îĭ strică,* il est fâché, p. 217.

Strîcà (a), *v. [Mold.]* gâter, détruire, p. 30.

Stricà (a se), *v. r.* se casser, se gâter, p. 7. || gâter, détruire, p. 30.

Strîcà (a se), *v. r. [Mold.]* se rompre, se briser, p. 410.

Stricat, *adj.* gâté, p. 187. 609. — Fém. *stricată;* pl. *stricaţĭ, stricate.*

Strigà (a), *v.* crier, p. 25. 178. 274.

Strîmt, *s. n.* le fait d'être étroit. || *la strîmtul meŭ,* dans mes petits souliers, p. 415.

Strînge (a se), *v. r.* s'assembler, p. 230.

***Stripezì** (a), *v.* être agacé (en parlant des dents), p. 538.

Stripezì (a se), *v. r.* être agacé (en parlant des dents), p. 540.

Strugur, *s. n. [Mold.]* grappe, p. 95. 131. — Pl. *strugurĭ.*

Strună, *s. f.* corde (d'un arc ou d'un instrument de musique), p. 244. 623. 636. 637. || gourmette, p. 637. — Pl. *strune.*

Strunì (a), *v.* conduire, diriger, p. 637.

Sub, *prép.* sous, 22. 154 ; passim. || sous, dessous, p. 259. 263.

Subţire, *adj.* mince, 555. || *córda subţire,* la corde sensible, p. 315.

Suferì (a), *v.* endurer, supporter, p. 373. 386. 464.

Suflà (a), *v.* souffler, p. 305. 365. || *a suflà în fundul óleĭ,* vider son verre, s'enivrer, p. 24. || *a suflà în fundul paharuluĭ,* même sens que le précédent, p. 40.

Suflet, *s. m.* âme, p. 293. 688. — Pl. *suflete.*

Sugăcĭu, *adj.* buveur, qui aime à boire, p. 131. — Fém. *sugacĭe;* pl. *sugacĭ, sugace.*

Suge (a), *v.* boire, p. 131. 132. || teter, p. 353.

Suì (a se), *v. r.* monter, p. 192. 329.

Sulă, *s. f.* lance, p. 638. 639. ‖ *sula și căciula,* la cape et l'épée, p. 639. ‖ *a'i pune sula'n cóstă,* lui mettre l'épée dans le reins, p. 639. — Pl. *sule.*
Suliță, *s. f.* flèche, javelot, p. 639. 640. 641. ‖ *cât ajungi cu sulița,* à une portée de flèche, p. 641. — Pl. *sulițe.*
Sunà (a), *v.* sonner, p. 25.
Sunet, *s. n.* son, p. 314.—Pl. *sunete.*
Supă, *s. f.* soupe, p. 132.—Pl. *supe.*
Supune (a se), *v. r.* se soumettre, p. 560.
Surcea, *s f.* copeau, p. 312.—Pl. *surcele.*
Surd. *adj.* sourd, p. 405. 681. — Fém. *surdă;* pl. *surḑi, surde.*
Surdă (de), *adv.* inutilement, p. 144.
Surióră, *s. f.* diminutif de *soră,* petite sœur, p. 260.—Pl. *surióre.*
***Surlă,** *s. f.* fifre, pag. 641. — Pl. *surle.*
Sus, *adj.* haut. ‖ en haut, p. 337. ‖ *în sus,* relevé, en l'air, p. 686. ‖ *de sus,* d'en haut, p. 313. 353. 487.
***Șușanea,** *s. f.* long fusil albanais, p. 642.—Pl. *șusanele.*
Sută, *s. f.* cent, centaine, p. 149. 267.—Pl. *sute.*
Svîrlì (a), *v. [Mold.],* lancer, jeter, p. 45.

T

Ta, *adj. pos. fém.* ta, tienne, p. 102. 117. 170. 231; passim. — Pl. *tale.*
Tăbac, *s. n. [Mold.]* tabac à priser, p. 642.
Tabără, *s. f.* camp. ‖ *a lăsà tabără,* laisser les choses en tas, sans les ranger, p. 642.
Tăbârcélă, *s. f.* semonce, réprimande, p. 646.
Tacâm, *s. n.* assortiment complet. ‖ *ce maĭ tacâm,* quel homme de rien, p. 132. — Pl. *tacâmurĭ.*
Tăcé (a), *v.* se taire, garder le silence, p. 21. 199. 216. 262. 263. 452. 499. 694.
Tăetor, *adj.* coupeur, qui coupe, p. 49.—Pl. *tăetorĭ.*
Tăià (a), *v.* couper, p. 4. 123. 152. 306. 340. 556. 576 577. 580. 613.
Tăiat, *adj.* coupé, p. 46.— Fém. *tăiată;* pl *tăiațĭ, tăiate.*
Taĭcă, *s. m.* père, p. 658.
Tăĭuș, *s. n.* tranchant, p. 579. 580. — Pl. *tăĭușurĭ.*
Taler, *s. n.* assiette, p. 132. 133. 134. 412. ‖ *taler cu douĕ fețe,* hypocrite, p. 132. ‖ *a cere cu talerul,* mendier, p. 133. ‖ *linge-taler,* pique-assiette, p. 134. — Pl. *talere.*
Talger, *s. n. [Mold. Ung.],* assiette, p. 132. 134. 412.—Pl. *talgere.*
Talmeș-balmeș, *s. c.* pêle-mêle, voir *balmeș,* p. 134. 135. 136.
Talpă, *s. f.* semelle (poutre), p. 458. 461. 663.—Pl. *tălpĭ.*
Tămăduì (a), *v.* guérir, p. 561.
Tămâià (a se), *v. r.* boire, p. 14.
Tarara, *s f.* tarara, chant monotone, p. 642.
Tărbacă, *s. f.* supplice que l'on inflige aux chiens à certaine époque de l'année, p. 408. 644. ‖ *a dà prin tărbacă,* se moquer de quelqu'un, le battre, p. 644.
Tărbăcélă, *s. f.* l'acte de faire passer par la *tărbacă,* ‖ *a dà în tărbăcélă,* se moquer de quelqu'un, le battre, p. 646. — Pl. *tărbăcelĭ.*
Tărbăcì (a), *v.* se moquer de, battre, p. 647.
Tărbăcì (a se), *v. r.* se salir, p. 647.
Târḑiŭ, *adv.* tard, p. 28. ‖ *maĭ târḑiŭ,* plus tard, p. 289.
Tare, *adj.* fort, p. 30. 31. 234. 494. 647. 648. 669. ‖ fort, dur, p. 34. ‖ fort, encore plus, p. 87. ‖ fort, puissant, p. 425. 436. 437. 647. 648. ‖ *e mare și tare,* tout dépend de lui, p. 437.—Pl. *tarĭ.*
Tare, *adv. [Mold.]* très, fort. ‖ *maĭ tare,* encore plus, p. 258. 576.
Tărie, *s. f.* force, p. 233.—Pl. *tăriĭ.*
Tăriță, *s. f.* son, p. 141.—Pl. *tărițe.*
Tărîță, *s. f.* son, p. 50. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. ‖ *s'a turburat tărîțele într'ínsul,* il est furieux. ‖ *a'l face tărîțe,*

le réduire en bouillie, le battre, p. 143.—Pl. *tărîțe, tărîțĕ.*
Tarmambile, p. 270.
Tașcă, *s. f. [Banat]* sacoche, p. 208.—Pl. *tăscĭ.*
Tată, *s. m.* père, p. 53. 208. 225. 318. 341. 342. 449. 465. 466. 468. 469. 472. 528. 529. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. ‖ *prost tată a avut,* c'est un imbécile, p. 653. ‖ *bucățică ruptă tată-sĕŭ,* c'est tout son père, p. 656. ‖ *a fi tată,* être bon, p. 660. — Pl. *tațĭ.*
Tătar, *s. m.* Tartare, p. 417. — Pl. *tătarĭ.*
Tăvălì (a se), *v. r.* se rouler, p. 677.
Te, *pr. réfl.* te, toi, à toi, tu, p. 42. 45. 54. 70; passim.
Técă, *s. f.* fourreau, p. 345. 346. 575. 579. ‖ *moș-técă,* ramollot, p. 647. — Pl. *tecĭ.*
Teiŭ, *s. m.* fibre de tilleul, lien fait de fibres de tilleul, p. 282. ‖ *teiŭ-belit,* tilleul décortiqué, p. 412.
Telal, *s. m.* revendeur, p. 632. — Pl. *telalĭ.*
Țĕlină, *s f.* terrain en jachère, p. 144.. ‖ *l'o maĭ sătură țĕlina,* la terre seule pourra le rassasier, p. 144.
Teme (a se), *v.* craindre, p. 48. 267.
Temeĭu, *s. n.* fondement. ‖ *în temeĭul,* comptant sur, p. 595.
Temelie, *s. f.* fondation, p. 648. – Pl. *temeliĭ.*
Temĕtor, *adj.* jaloux, p. 259. 632. — Fém. *temĕtóre;* pl. *temĕtorĭ, temĕtóre.*
Tépă, *s. f.* trempe, espèce, p. 456. 660. 661.
Țéră, *s. f.* pays, p. 345. 346. 401. 417. 575. 666. ‖ campagne, p. 662. — Pl. *țĕrĭ.*
Țĕran, *s. m.* paysan, p. 661. 662. 663. — Pl. *țĕranĭ.*
Țĕrancă, *s. f.* paysanne, p. 664. — Pl. *țĕrance.*
Țĕrănime, *s. f.* la classe des paysans, p. 663.
Terca-berca, *s. comp.* propre à rien, p. 208.
Terchea-berchea, *s. comp.* propre à rien, p. 208. 209.
Terciu, *s. n.* eau dans laquelle cuit la farine de maïs pour faire la *mamaliga,* p. 76. 144. 145. — Pl. *terciurĭ.*
Terciui (a se), *v. r.* se mettre en bouillie, en marmelade, p. 145.
Țernă, *s. f.* terre, p. 253. 254.
Țesală, *s. f.* étrille. ‖ lutte, coups, p. 397. — Pl. *țesălĭ.*
Țese (a), *v.* tisser, p. 259. 384. 404.
Tetea, *s. m.* père (employé par les bohémiens), p. 658.
Tĕŭ, *pr. pos.* ton, tien, p. 260. 312. 373; passim.
'Țĭ, *pr.* te, toi, pour toi, ton, ta, p. 14. 15. 16. 17. 50. 94; passim.
Tĭate, *s. f. [Banat],* frère aîné, p. 664.
Ticălos, *adj.* misérable, p. 252. — Fém. *ticălósă;* pl. *ticăloșĭ, ticălóse.*
Țic, *pr. pos.* à toi, ta, p. 19?. 207. 216. 463. 518. 529. 615. ‖ pour toi, p. 359.
Tigae, *s. f.* poële à frire, p. 116. ‖ *a fi pușcă cu tigae,* ne rien valoir, p. 557. — Pl. *tigăĭ.*
Tigaĭe, *s. f.* poële à frire, p. 145. — Pl. *tigăĭ.*
Țigan, *s. m.* bohémien, p. 115. 662. — Pl. *țiganĭ.*
Țigănesc, *adj.* de bohémien, p. 92. 225. — Fém. *țigănéscă;* pl. *țigănescĭ, țigănesce.*
Tigvă *s. f.* callebasse, gourde, p. 145. 149. — Pl. *tigve.*
Timp, *s. n.* temps, p. 238. — Pl. *timpurĭ.*
Tîmp, *adj.* émoussé, p. 342. 640. — Fém. *tîmpă;* pl. *tîmpĭ, tîmpe.*
Timpuric, *adj.* précoce, de bonne heure, p. 400.
Timpuriŭ (de), avant le temps, trop tôt, p. 289. 464.
Tindă, *s f.* antichambre, corridor, p. 411. — Pl. *tinde.*
Tine, *pr. pos.* toi, p. 43. 56. 69. 242; passim. ‖ *dĕ la tine,* du tien, de ton avoir, p. 607.
Ține (a), *v.* tenir, p. 47. 178. ‖ tenir, garder, p. 48. 260. ‖ entretenir, p. 385. ‖ préserver, p. 117. ‖ durer, p. 174. 378. 521. ‖ porter, p. 178. ‖ *a ține ochiĭ pe,* tenir les yeux fixés sur, p. 450. ‖ suivre, p. 282. ‖ *a ținé în córda de sus,* hausser le ton, p. 313.

|| *a'ĭ ține ison,* l'approuver, le flatter, p. 401. || *a ține bîzoiul, (hangul)* même sens que le précédent, p. 277. 376. || *a ține casa,* vivre avec, p. 257. || *ține,* tiens, prends, p. 359.
Ține (a se), *v. r.* se garder, p. 179. || se conserver, p. 283. || se regarder comme, p. 326. 444. || *a se ține de,* continuer à, p. 285. 334. || *a se ține cu,* vivre sur le même pied que, rivaliser avec, p. 437. || *a se ține mare,* être fier, p. 425. 438. || *se ține de buclucurĭ,* il ne fait que des sottises, p. 285.
Ține (a'șĭ), *v.* garder pour soi. || *a'șĭ ține de cald,* se chauffer, p. 461.
Tinĕr, *adj.* jeune, p. 51. 186. 249. 418. 509. 564. || *de tînĕr,* de bonne heure, étant très jeune, p. 398. 399. 400. — Fém. *tînĕră;* pl. *tinerĭ, tinere.*
Tinerețe, *s. f.* jeunesse, p. 177. 180. — Pl. *tinerețĭ, tinerețe.*
Tingire, *s. f.* casserole, p. 145. 146. 147. — Pl. *tingirĭ.*
Țintă, *s. f.* but, p 664.
Tipsie, *s. f.* plateau, p. 412. || *par'că jócă pe tipsie,* il est gai, avenant, p. 412. — Pl. *tipsiĭ.*
Țîr, *conj. [Ung.]* ou bien, p. 229.
Țîr. *s. f.* maigre comme un hareng-saur, p. 148. — Pl. *țîrĭ.*
Tîrg, *s. n.* marché, foire, p. 253. 275. 469. 665. - Pl. *tîrgurĭ.*
Tîrgoveț, *s. m.* citadin, p. 664. 665. — Pl. *tîrgovețĭ.*
Tiță, *s. f.* téton, sein, p. 651. — Pl. *tițe.*
Tîtvă, *s. f. [Trans.]* callebasse gourde, p. 148.—Pl. *titve.*
Tivdă, *s. f. [Mold.]* callebasse gourde, p. 148.—Pl. *tivde.*
Tivgă, *s. f.* callebasse, gourde, p. 107. 146. 148. 149. 150. 151. || *s'a umplut tivga,* ils ne sont plus en bons termes, p. 151. || *tivgăgólă,* sot, imbécile, p. 151.—Pl. *tivge.*
Tobă, *s. f.* tambour, p. 244. 280. 416. 665. 666. 667. || *a bate toba,* répandre une nouvelles, p. 666. || *făcut tobă de bătăĭ,* fortement battu, p. 666. || *tobă de bușelĭ,* même sens que le précédent, p. 667. || *a'ĭ face spinarea (pelea) tobă,* le battre comme plâtre, p. 667.—Pl. *tobe.*
Tóbă, *s. f.* tambour, p. 416. — Pl. *tóbe.*
Tocà (a), *v.* hacher, p. 151. 413.
Tócă, *s. f.* planche sur la quelle on frappe, pour annoncer le service divin, l'angelus, etc. || *ucigă-l tóca,* le diable, p. 392.
Tocat, *adj.* haché, p. 151. — Fém. *tocată ;* pl. *tocațĭ, tocate.*
Tocmaĭ, *adv.* juste, précisément, p. 258.
Tocmélă, *s. f.* accord, engagement, || *de tocmélă,* fortement, p. 275. — Pl. *tocmelĭ.*
Toĭag, *s. n,* longue canne, p. 180. 456.—Pl. *toĭage.*
Tomnatic, *adj.* automnal. || *flăcăŭ tomnatic,* vieux garçon, p. 357. 363.—Pl. *tomnaticĭ.*
Tontoroĭu, *s. m.* tonton, p. 667. — Pl. *tontoróĭe.*
Țonțovaĭu, *s. m. [Mold.]* violoneux, p. 668.
Țop, *interj.* hop ! p. 409.
*__Topuz,__ *s. n.* massue, sceptre, p. 668.—Pl. *topuzurĭ.*
Tórce (a), *v.* filer, p. 384. 515.
Toropi (a), *v.* assommer, p. 668.
Tórtă, *s. f.* anse, p. 152. 158. || *la tórtă,* beaucoup, p. 152. — Pl. *tórte.*
Torteț, *s. n.* diminutif de *tórtă.* || *a'ĭ tăĭà torteṭul,* lui couper l'herbe sous le pied, p. 152.—Pl. *tortețe.*
Tot, *adj.* et *adv.* tout, p. 58. 64. 70. 77; passim. || la même chose, p. 472. || tout de même, malgré tout, en fin de compte, p 5. 82. 188. 235. 238. 241. 279. 436. 531. 610. 621. || tout en.ier, p. 64. 202. 203. 249. 250. 251. 409. || encore, toujours, p. 19. 172. 199. 235. 358. 374. 449. || chaque, tout, p. 22. 77. 106. 125. 129. 173. 184. 186. 214. 215. 233. 269. 271. 315. 335. 435. 436. 481. 482. 516. 547. || tout de même, toujours, quand même, p. 281. 282. 347. 436. || sans cesse, constamment, p. 34. 129. 178. 293. 459. 677. || toujours, p. 5. 229. 233. 255. 281. 459. 488. || *tóte,* toutes choses, p. 522. 523. 613. || *cu mâna tótă,* à pleines mains, p. 580. || *multe și de tóte,* beaucoup de cho-

ses. p. 446. || *în tótă viéţa*, toute sa vie, p. 14. || *în tóte*, de tout, en tout chose, p. 110. || *tot atâta*, c'est tot un, p. 229. || *tot una*, la même chose, p. 509. 665. || *tot aşa*, la même chose, p. 253. || *cu totul*, entièrement, tout-à-fait, p. 607.—Fém. *tótă*; pl. *toţĭ*, *tóte*.

Tot-dé-una, *adv.* toujours, p. 231. 266. 629.

Tovarăş, *s. m.* associé, p. 230. 231. — Pl. *tovarăşĭ*.

Tovărăşie, *s. f.* association, p. 231. 354.—Pl. *tovărăşiĭ*.

Trage (a), *v.* tirer, p. 280. 380. 433. 435. 471. 472. 488. 586. 627. || tirer, attirer, p. 22. 153. 154. 489. 686. || conduire, p. 335. 452. || s'arrêter, demander, l'ospitalité, p. 204. 205. || se diriger vers, p. 456. 660. 661. || *a'ĭ trage*, boire, p. 24. || *a'ĭ trage un dulap*, tromper, p. 356. || *fie-care trage pe ţépa sa*, la caque sent toujours le hareng, p. 661. || *trage a mare*, il est fier, p. 438. || *a trage pe sfóră*, tromper, p. 586.

Trage (a se), *v. r.* se tirer. || *a se trage în degete cu*, disputer avec, p. 428.

Trăi (a), *v.* vivre, p. 62. 238. 250. 371. 479. 591. || vivre, être bien portant, p. 650.

Traistă, *s. f.* besace, musette, p. 208. 352. 5Բ3. 640.—Pl. *traiste*.

Traiŭ, *s. n.* existence, genre de vie, p. 668.—Pl. *traiurĭ*.

Trânti (a), *v.* jeter à terre, renverser, p. 255. 289. || lancer, p. 448.

Trânti (a se), *v. r.* s'allonger, se vautrer, p. 92.

Trébă, *s. f.* travail, p. 441. 555. || chose, p. 480. || affaire, p. 636. || *de trébă*, comme il faut, p. 185. 649.

Trebui (a), *v.* devoir, p. 56. || avoir besoin, p. 191. 392. 603. || falloir, p. 105. 264. 291. 333. 334. 335. 379. 380. 381. 395. 401. 406. 410. 498. 603. || *trebue*, il faut, tu dois, p. 105. 291. 333. 334. 379. 395. 406. 498. || *trebui [ancien]*, il faut, p. 335. || *trebuĭe*, il faut, tu dois, p. 410. || *îmĭ trebue*, j'ai besoin, il me faut, p. 392.

Trece (a), *v.* passer, cesser, p. 24. 31. 187. 238. 391. 581. 591. 617. 646. || s'éloigner, p. 41. || passer, traverser, p. 500. || laisser échapper, p. 386.

Treĭ, *adj. num. card.* trois, p. 34. 142. 206. 208. 209. 226, passim.

Treĭ-ḑecĭ, *adj. num.* trente, p. 397.

Trénca-flénca, *s. comp.* sornettes, p. 202.

Trenţăros, *adj.* loqueteux, p. 415. — Fém. *trenţărósă*; pl. *trenţăroşĭ*, *trenţăróse*.

Tréz, *s. m.* qui n'est pas ivre, p. 152. — Pl. *trejĭ*.

Trezie, *s. f.* état de non ivresse, p. 152.

Trimete (a), *v.* envoyer, p. 353.

Trimite (a), *v.* envoyer, p. 308. 634.

Trîmbiţa (a), *v.* sonner de la tromper. || annoncer, p. 668.

Tropăi (a), *v.* marcher lourdement, p. 661.

Tu, *pr. 2-e pers.* tu, toi, p. 56. 174. 201. 207; passim.

Ţucal, *s. n.* pot, pot de chambre, p. 5. 172. — Pl. *ţucalurĭ*.

Tuciu, *s. n.* marmite en fonte, p. 108. 153.

***Tuĭu**, *s. n.* queue de cheval (drapeau), p. 668. 669. — Pl. *tuĭurĭ*.

Tulburà (a), *v.* troubler, p. 546.

Tulbure, *adj.* trouble, p. 545. 546. — Fém. *tulbure*.

Tulpină, *s. f.* branche, origine (d'une race) p. 488. — Pl. *tulpinĭ*.

Tun, *s. n.* canon, p. 669. 670. || *tun*, bien portant, p. 669. || *a dà cu tunul*, tirer le canon, p. 669. 670. 687. 688. — Pl. *tunurĭ*.

Tunà (a), *v.* gronder, résonner, p. 332.

Ţupa, *interj.* hop! p. 521.

Turburà (a se), *v. r.* se troubler, p. 143.

Turbure, *adj.* trouble, p. 545.

Turcì (a se), *v. r.* devenir turc, p. 544.

Turda, *s. f.* Turda, ville de Hongrie, p. 166.

Turmă, *s. f.* troupeau, p. 622. || bande, p. 509. — Pl. *turme*.

Turnà (a), *v.* verser, p. 119. 127. 175. 177. 190.

Turtă, *s. f.* galette, tourte, p. 153. 157. 573. — Pl. *turte*.

Tuşcă, *adv.* ivre, p. 670.

U

Urît, *adj.* laid, p. 500. 653. || triste, misérable, p. 481. || détesté, p. 258. || *mĭ-e urît*, je le déteste, p. 692. || *ține de urît*, empêche de s'ennuyer, p. 117.—Fém. *urîtă;* plur. *urîțĭ, urîte.*

Urlà (a), hurler, p. 290.

Urmă, *s. f.* trace, pas, p. 624. 660. 682. || *de pe urmă*, à la suite, de, p. 282. || *cea maĭ de pe urmă*, la dernière, p. 73. || *în urmă*, à la fin, ensuite, p. 115. || *în urma*, après la fin de, p. 566. || *în urmă*, après, p. 268. || *pe urmă*, ensuite, p. 144. || *în urmă*, après, à la suite de, p. 690. || *în cele din urmă*, en fin de compte, p. 166. || *la urmă*, à la fin, plus tard, p. 514. — Pl. *urme.*

Urs, *s. m.* ours, p. 410. 412. — Pl. *urșĭ.*

Urzică, *s. f.* ortie, p. 167. — Pl. *urzicĭ.*

Ușă, *s. f.* porte, p. 207. 223. 306. 525. — Pl. *ușĭ.*

Uscà (a), *v.* faire sécher, p. 573. 574.

Uscà (a se) *v. r.* se dessécher, p. 157. 541.

Uscat, *adj.* desséché, p. 259. || rassis (pain), p. 56. 605. || *pe uscat*, hors de l'eau, p. 73. — Fém. *uscată;* pl. *uscațĭ, uscate.*

Ușe, *s. f.* porte, p. 6. 264.

Ușor, *adj.* facile, p. 86. 509. || léger. p. 354. — Fém. *ușóră;* pl. *ușorĭ, ușóre.*

Ușor, *adv.* légèrement, p. 37.

Usturà (a), *v.* cuire, brûler, p. 271. 485.

Usturoĭu, *s. n.* ail, p. 83. 167. 168. 169. 170. 275. || *ĭĭ pute gura a usturoĭu*, il ment, p. 170. — Pl. *usturoĭĭ.*

V

Va, *3-e pers. ind. sing. du verbe a voi*, s'emploie pour le futur; passim. || il veut, p. 21. 304.

Vacă, *s. f.* vache, p. 71. 692. - Pl. *vacĭ.*

Vacar, *s. m.* vacher, bouvier, p. 593. — Pl. *văcarĭ.*

Vadană, *s. f. [Mold.]*, veuve, p. 675. — Pl. *vădane.*

Vaetà (a se), *v. r.* se plaîndre, p. 401. 498.

Vaĭ, *[Mold.] 2-e pers. sing.* pour *veĭ = vreĭ*, tu veux, p. 121.

Vaĭ, *interj.* hélas! p. 318. 419. 420. 621. 668. || quoi! oh! p. 471. || malheur, p. 399. || *vaĭ de*, malheur à, p. 39. 52. 212. 228. 250. 252. 253. 278. 450. 481. 519. 525. 630.

Vaĭetà (a se), *v. r.* se lamenter, p. 399.

Văità (a se), *v. r.* se lamenter, p. 498.

Val, *s. n.* vague, flot, p. 391. — Pl. *valurĭ.*

Vălălău, *interj.* hélas! || *l'a bătut vălălău*, il l'a bien rossé, p. 275.

Vale, *s. f.* vallée. || *la vale*, en bas, p. 288. — Pl. *văĭ.*

Vară, *s. f.* été, p. 322. 547. 610. — Pl. *verĭ.*

Vară, *s. f.* cousine, p. 675. 679.— Pl. *vere.*

Varză, *s. f.* chou, p. 121. 122. 170. 171. 289. || *varză acră*, choucroute, p. 170. || *a fi murat în varză acră*, être bien battu, p. 170. || *spală-varză*, bavard, p. 171. || *a o face varză*, ne pas réussir, p. 171. — Pl. *verze.*

Varzare, *s. f. [Moldavie]*, sorte de tarte aux cerises; gâteau aux choux, p. 171.

Vărzare, *s. f. [Mold.]*, mêmes sens que le précédent, p. 87. — Pl. *vărzărĭ.*

Vas, *s. n.* vase, vaisseau, vaisselle, p. 30. 31. 73. 171. 172. 173. 174. 175. 225. 323. 324.—Pl. *vase.*

Vataf, *s. m.* intendant, p. 675. — Pl. *vatafĭ.*

Vătășel, *s. m.* courrier, p. 676. — Pl. *vătășeĭ.*

Vatră, *s. f.* foyer, p. 20. 108. 692. 693. — Pl. *vetre.*

Véc, *s. n.* siècle, p. 213.—Pl. *vécurĭ.*

Vechil, *s. m. [Mold.]* intendant, p. 677.—Pl. *vechilĭ*.
Vechĭu, *adj.* vieux, p. 51. 174. 633.|| vieux, ancien, p. 179. 186. 278. 513. 594. — Fém. *vechie;* pl. *vechĭ*.
Vecin, *s. m.* voisin, p. 234. 235. 236. 237. 238. 570.—Pl. *vecinĭ*.
Vecină, *s. f.* voisine, p. 239. 260. 418. 442. — Pl. *vecine*.
Vecinică, *s. f.* diminutif de *vecină*, p. 260. — Pl. *vecinele*.
Vedé (a), *v.* voir, considérer, p. 19. 55. 131. 201. 214. 217. 234. 241. 244. 261, 263. 288. 328. 387. 417. 444. 450. 483. 513. 514. 522. 524. 526. 527. 529. 535 596. 623. 684. || voir, considérer, p. 468.
Vedé (a se), *v. r.* se voir, se visiter, p. 239. || se voir, être vu, p. 326. 327. 346. 403. 433. 444. 682. || *se vede că,* il paraît que, p. 241.
Vedere, *s. f.* visite, rencontre, p. 240. — Pl. *vederĭ*.
Veĭ, *3-e pers. sing.* du verbe *a voì*, forme le futur; *veĭ ḑice,* tu diras; passim.
Vĕduvă, *s. f.* veuve, p. 403. 443. 594. 677. 678. || *vĕduvă grasă,* veuve qui a de la fortune, p. 678. — Pl. *vĕduve*.
Vĕduviță, *s. f.* diminutif de *vĕduvă*, jeune veuve, p.679.—Pl.*vĕduvițe*.
Venì (a), *v.* venir, p. 11. 28. 43. 228. 240. 241. 242. 256. 260. 378. 394. 433. 472. 484. 517. 527. 650. 651. 685. 689. || venir, monter, p. 2. 56. || revenir, p. 683. || *a'ĭ venì a,* avoir envie de, p. 290. || *a veni la socoteală,* convenir, p. 564. || *a'ĭ veni de hac,* venir à bout de quelqu'un, le forcer à faire quelque chose, p. 397.
Venin, *s. n.* poison, venin, p. 495. — Pl. *veninurĭ*.
Vĕr, *s. m.* cousin, p. 679. || titre d'amitié, p. 397. — Pl. *verĭ*.
***Verbunc**, *s. n.* ancienne danse, p. 680.
Verde, *adj.* vert, p. 130. 195. — Fém. *verde*; pl. *verḑĭ*.
Vĕrsà (a), *v.* verser, p. 117. || verser mettre, p. 162. || répandre, p. 68. 189.
Vĕrsà (a se), *v. r.* couler, p. 68.
Veselie, *s. f.* joie, p. 338. — Pl. *veselĭĭ*.
Vezeteŭ, *s. m. [Mold.]* cocher, p. 594. — Pl. *vezeteĭ*.
Vicleim, *s. n.* mystère (drame religieux) de la naisance de Jésus-Christ, p. 680. — Pl. *vicleimurĭ*.
Vide (a se), *v. r. [Mold.],* se voir, p. 444.
Viéță, *s. f.* vie, p. 14. 216. 442. 484. — Pl. *viețe*.
Vin, *s. n.* vin, p. 51. 72. 93. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 494. 495. — Pl. *vinurĭ*.
Vînà (a), *v.* chasser, p. 680.
Vinars, *s. n. [Trans.]* eau-de-vie, p. 185. 190. — Pl. *vinarsurĭ*.
Vînat, *s. n.* gibier, p. 682. 683.— Pl. *vînaturĭ*.
Vînat, *s. n.* chasse, p. 190. 680. 681.
Vînător, *s. m.* chasseur, p. 682. 683. — Pl. *vînătorĭ*.
Vînătóre, *s. f.* chasse, p. 683. — Pl. *vînătorĭ*.
Vinde (a), *v.* vendre, p. 63. 469. 600. 632. 638. 653.
Vinde (a se), *v. r.* se vendre, p. 91.
Vinerĭ, *s. f.* Vendredi, p. 418.
Vînĕt, *adj.* bleu. || sombre, p. 218. — Fém. *vînĕtă;* pl. *vinețĭ, vinete*.
Vinovat, *adj.* coupable, p. 43. 80. — Fém. *vinovată;* pl. *vinovațĭ, vinovate*.
Vînt, *s. n.* vent, p. 161. 305. — Pl. *vînturĭ*.
Vîntură-lume, *m. c.* aventurier, p. 218.
Violină, *s. f.* violine, p. 314. 683. — Pl. *violine*.
Vióră, *s. f.* violon, p. 684. — Pl. *vióre*.
Vîrf, *s. n.* sommet, p. 146. || pointe, p. 533. — Pl. *vîrfurĭ*.
Vîrî (a), *v.* fourrer, p. 120.
Vîrșă, *s. f.* verveux, nasse, p. 684. 685. — Pl. *vîrșe*.
Visà (a), *v.* rêver, p. 3. 417. 677.
Vistavoĭu, *s. m.* envoyé, coureur, chargé d'annoncer l'arrivée de quelqu'un, p. 685. — Pl. *vistavoĭ*.
Vită, *s. f.* bête à cornes, p. 51. 276. 621. 622. — Pl. *vite*.
Viță, *s. f.* race, famille, p. 281. 685. 686. || *viță de jos,* basse extraction, p. 487. — Pl. *vițe*.

Z

216. || *sorbe-zémă*, un sot, p. 194. — Pl. *zemurĭ*.

Zer, *s. n.* petit lait, p. 194. — Pl. *zerurĭ*.

Zĕr, *s. n. [Banat]*, petit lait, p. 167. — Pl. *zĕrurĭ*.

Zestre, *s. f.* dot, p. 691. 692. 693. 694. — Pl. *zestre*.

Zgrimburicea, *s. m.* Zgrimburicea, nom propre, p. 410.

Zid, *s. n.* mur, p. 638. — Pl. *ziduri*.

Zîmnă, *s. f. [Mold.]* pain non fermenté, fouace, p. 194. — Pl. *zîmne*.

Zmeŭ, *s. m.* cerf-volant, p. 694. — Pl. *zmeĭ*.

Zorĭ, *s. f. pl.* aube, aurore. || *cântă ca de zorĭ*, il chante agréablement, p. 295. || *a cântà de zorĭ*, donner une aubade, p. 326.

GLOSAR

AROMÂNO-FRANCES

A

A, *pr. dém.* le, la, elle, p. 31. 530. || du, de la, p. 262. 543. 622. || à, p. 345. 515. || les, ceux, p. 539.
A! *interj.* ah ! p. 84.
Aç, *s. n.* aiguille, p. 251. 252.
Acăţare, *v.* accrocher, attraper, p. 13. 55. 72.
Acăţare (s'), *v. r.* s'accrocher, p. 191. 381. 382. 384.
Açea, *pr. dém.* la, celle, p. 31. 495. || cela, p. 468.
Açel, *pr. dém.* celui, le, p. 495.
Açia, *adv.* maintenant, p. 84.
Acl̃amare, *v.* inviter, appeler, p. 520.
Acoperită, *adj. f.* couverte, p. 13.
Acra, *adj. f.* aigre, p. 31.
Acşi, *adv.* ainsi, 292.
Adăpare, *v.* donner à boire, p. 436.
Adare (s'), *v. r.* se faire, p. 364. || durer, résister, p. 251.
Adjun, *adj* affamé, qui a faim, p. 112.
Aduçere, *v.* apporter, p. 251.
Adjundzére, *v.* devenir, p. 629.
Adrare (s'), *v. r.* se faire, devenir, p. 513.
Aflare, *v.* trouver, p. 227. || rencontrer, trouver, p. 146.
Aflare (s'), *v. r.* se trouver, p. 73. 75.
Afoară, *adv.* hors, en dehors, p. 379.
Agârşire, *v.* oublier, p. 50.
Agiun, *adj.* affamé, qui a faim, p. 112.
Agĭungére, *v.* devenir, parvenir, p. 605. 629.
Agl̃iu *s. n.* ail, p. 432. -- Pl. *agl̃ĭ.*
Agru, *s. n.* champ, p. 624.
Agudére, *v.* frapper, p. 556. 557.
Ahâte, *adj. f. pl.* autant, p. 326.
Ahtare, *adj.* tel, p. 200. 469.
Al, *dét.* le, celui, p. 436.
Alâcsére, *v.* changer, p. 628.
Alăcsére, *v.* changer, p. 628.
Alăgare, *v.* courir, p 2. 521.
Alăsare, *v.* laisser, p. 287. 530.
Albă, *adj. f.* blanche, p. 384.
Alişveriş, *s. n.* affaire, p. 572. — Pl. *alişverişe.*
Al̃iu, *s. n.* ail, p. 169. 432. — Pl. *al̃ĭe, al̃î.*
Al̃iurea, *adv.* ailleurs, p. 331. 556.
Ama, *conj.* si, p. 138.
Ambar, *adj.* droit, bien, p. 522.
Ambâturlire, *v.* faire courir, faire concourir, p. 430.
Ambutére, *v.* sentir, sentir mauvais, p. 169.
Améstecare (s'), *v. r.* se mêler, p. 138. 140.
Amésticare (s'), *v. r.* se mêler, p. 15. 137. 138. 140.
Ãmia, *pr. pos.* à moi, p. 217.
Amiră, *s. m.* roi, empereur, p. 245.
Amirărésçă, *adj. f.* impériale, royale, p. 53.
Amurţare, *v.* être agacé, p. 539.
An, *s. m.* année, p. 520. — Pl. *ãnĭ.*

Andjúrare, *v.* injurier, p. 245.
Apă, *s. f.* eau, p. 159. 164. 179.
Apală, *s. f.* épée, p. 579.
Ara, *adj. f.* mauvaise, p. 31.
Arbur, *s. m.* colonne, poteau, étai, p. 263.
Ardére (s'), *v. r.* se brûler, p. 84.
Aremânére, *v.* rester, demeurer, p. 543.
Arîdére, *s. f.* joie, contentement, p. 53.
Arine, *s. f.* union, entente, p. 53.
Arma, *s. f.* arme, p. 248.
Armânére, *v.* rester, demeurer, p. 324. 649. 678.
Arodire (s'), *v. r.* s'engager à servir, p. 343.
Arsarire, *v.* sauter, s'élancer, p. 556.
Arucare, *v.* jeter, lancer, p. 45. 78. 107. 108. 556.
Arucutire (s'), *v. r.* rouler, p. 146.
Arugat, *s. m.* valet, homme de peine, p. 628.
Arughedire (s'), *v. r.* s'engager à servir, p. 343.
Aruşire, *v.* rougir, p. 609.
Aruşnare, *s. f.* honte, p. 267.
Ascăpare, *v.* préserver, p. 278.
Aşi, *adv.* ainsi, p. 103, 292. 409.
Aspardgere, *v.* briser, p. 31.
Aspardzere, *v.* briser, p. 31. 251.
Aspardzire, *v.* briser, p. 31.
Aspargere, *v.* briser, p. 31.
Àspart, *adj.* gâté, détruit, p. 325. — Fém. *aspartă.*
Atăuţî, les tiens, tes parents, p. 572.
Aţîea, *pr. pos.* à toi, p. 217.
Auş, *s. et. adj.* vieux, p. 539.
Auşire, *v.* vieillir, p. 628.
Avére, *v.* avoir, p. 84. 572. || *are,* il a, p. 2. 369. 468. || *are,* il y a, p. 179. || *ari,* il a, p. 77. 369. 611.
Avinàre, *v.* chasser, p. 680.
Avinatic, à la chasse, p. 681.
Avîrliga, *prép.* autour, p. 40.
Avîrliga (de-), *prép.* autour, p. 40.
Azore, *s. n.* hâte, p. 84.

B

Băgare, *v.* mettre, p. 18. 77. 78. 326.
Bărbat, *s. m.* homme, p. 262.
Bârbat, *s. m.* homme, p. 251. 678.
Baţă, *s. f.* coup, p. 534.
Batere, *v.* frapper, battre, p. 270.
Bére, *v.* boire, p. 186. 572.
Béşire, *v.* péter, p. 609.
Bitisire, *v.* terminer, conduire jusqu'à la fin, p. 363.
Boŭ, *s. m.* bœuf, p. 543.
Brâni, *s. n.* degré, p. 612.
Bun, *adj.* bon, p. 32. 53. 193. 495. || *cama bun,* meilleur, p. 32. 343.
Bună, *adj.* bonne, p. 54, 84. 512. 532. || *ma bună,* meilleure, p. 53.

C

Ca, *conj.* comme, p. 32. 37. 75. 76. 198. 215. 348. 513. || pour que, p. 515. || si, p. 384. || que, p. 32. 53.
Că, *conj.* que, p. 84. 326. 512. || car, p. 106. 351.
Cacare (s'), *v. r.* chier, p. 23.
Căftare, *v.* chercher, p. 49. 449. 612.
Caĭmâcan, *s. m.* caimacan, sorte de préfet, p. 287.
Cal, *s. n.* cheval, p. 430. 436. 557.
Câlcare, *v.* marcher, fouler aux pieds, p. 50. 84. 85.
Călfă, *s. m.* domestique, apprenti, p. 348.
Calotihă, *adj.* heureuse, p. 611.
Cama, *adv.* plus, p. 32. 234. 343.
Când, *adv.* lorsque, p. 530. || *când... când,* tantôt . . . tantôt, p. 83. || *ca când,* comme si, p. 37.
Canda, on dirait que, comme si, p. 36. 659.
Câne, *s. m.* chien, p. 49.
Cântare, *v.* chanter, p. 292. 381.
Căntare, *v.* chanter, p. 375.
Cântec, *s. m.* chant, chanson, p. 379. — Pl. *cântece.*
Cap, *s. m.* tête, p. 351. 382.
Câpache, *s. f.* couvercle, p. 146.
Cara, *conj.* si, p. 513.

Care, *pr. rel.* qui, p. 210. || celui qui, p. 72. 138. 381. 383. 628.
Cari, *pr. rel.* qui, p. 200. 369. 436. 655. || celui qui, p. 2. 77. 138. 365. 381. 382. 628.
Căruță, *s. f.* charrette, voiture, p. 251.
Caș, *s. n.* fromage à la pie, p. 50. 56. 367.
Casă, *s. f.* maison, p. 251. 252. 262. 287. 325. 384. 463.
Cât, *adj.* et *adv.* combien, p. 326. 630. || *de cât*, que, p. 32. 53. || *di cât*, que, plutôt que, p. 53. — Pl. *câți*, *câte*.
Cata, *prép.*. selon, p. 405. 534.
Câța, *s. f.* chienne, p. 505.
Cati, *s. m.* cadi, juge, p. 436.
Cătră, *prép.* vers, p. 512.
Çe, *pr. rel.* quel, p. 84. || qui, p. 179. 611. || que, p. 50. 84. 159. || ce que, p. 227. 468. || pourquoi, p. 236.
Chéle, *s. f.* peau, p. 176.
Chérire, *v.* perdre, p. 2.
Chétră, *s. f.* pierre, p. 45. 52. — Pl. *chetre* et *chétri*.
Chilin, *s. m.* filleul, p. 326.
Chiper, *s. n.* poivre, p. 76.
Chiprare, *v.* becqueter, p. 140.
Chipurare, *v.* becqueter, p. 137.
Chiró, *s. m.* temps, p. 405.
Çi, *pr. rel.* que, laquelle, p. 2. || ce que, p. 200.
Cicĭor, *s. m.* pied, p. 72. — Pl. *cicĭóre*.
Cĭor, *s. m.* pied, p. 72.—Pl. *cĭóre*.
Çirétor, *s. m.* mendiant, p. 278.
Cĭrveal, *s. f.* morceau, quignon, p. 52. — Pl. *cîrveal̃i*.
Cl̃ie, *s. f.* clef, p. 236.—Pl. *cl̃iĭ*.
Cocot, *s. m.* coq, p. 374.
Códă, *s. f.* queue, p. 602.
Codru, *s. m.* morceau, quignon, p. 53.
Col̃a-mbol̃a, p. 679.
Çor, *s. n.* danse, p. 379. 381. 382. 383. 384. 463.
Córdă, *s. f.* sabre, p. 579.
Crătiare, *v.* toucher, p. 270.
Crédere, *v.* croire, p. 112.
Crepare, *v.* crever. || *s'crechĭ*, que tu crèves, p. 678.
Crepare, *v.* crever, éclater, se fendre, se casser, p. 6. 159. 331.
Csénă, *adj. f.* étrangère, p. 78. 107. 108.
Cu, *prép.* avec, p. 53. 83. 84. 210. 236. 251. 252. 430. 432. 449. 530. 557. 572. 612. 649. 681. || avec, pour, p. 367. || avec, et, p. 512. || à, p. 15. 124. 137. 200. || dans, au milieu de, p. 137.
Cucot, *s. m.* coq, p. 374.
Culac, *s. n.* pain en couronne, p. 83.
Cum, *adv.* comme, p. 270. 381. || comment, de quelle façon, p. 513. || aussitôt que, p. 512. || *cum . . . acși*, de même . . . ainsi. p. 292. || *cum e . . . ași*, comme.., ainsi, p. 103. 292. 409.
Cumata, *s. f.* morceau, p. 2.
Cumbar, *s. m.* parrain, p. 483.
Cumbărliche, *s. f.* sorte de parenté que crée le baptême entre le parrain ou la marraine et les parents de l'enfant, p. 320.
Cumbâril̃a, *s. f.* même sens que le précédent, p. 483.
Cumnată, *s. f.* belle-sœur, p. 324. 325. 326.—Pl. *cumnate* et *cumnați*.
Cumpĕrat, *adj.* acheté, p. 32.
Cunóscere, *v.* comprendre. p. 515.
Cupie, *s. f.* troupeau, p. 505.
Cuprie, *s. f.* fumier, p. 624.
Cur, *s. m.* derrière, p. 72.
Curare, *v.* couler, p. 557.
Curban, *s. m.* sacrifice holocauste, p. 525.
Curcubetă, *s. f.* potiron, cucurbite, p. 248. 351. — Pl. *curcubete*.
Curună, *s. f.* couronne, p. 326.
Cuscrie, *s. f.* sorte de parenté qui existe entre les beaux-parents, p. 511.
Cușiri, *s. m.* cousin, p. 679.
Cușuri, *s. m.* cousin, p. 679.
Cuțit, *s. n.* couteau, p. 47.

D

Da (a), *v.* donner, p. 32. 45. 365. 557. || remuer, p. 602. || frapper, p. 331.
Dar, *conj.* mais, p. 367.
Daravere, *s. f.* affaire, p. 572.

E

F

G

H

I

J

L

M

P

Pălĭuţarhă, *s. f.* vieille sandale, p. 248.
Pân, *prép.* jusque, p. 612.
Până, *prép.* jusqu'à. || *până ce,* jusqu'à ce que, p. 159. || *până nu,* avant de, p. 72. 605.
Pâne, *s. f.* pain, p. 45. 47. 49. 50. 52. 55. 56.
Pâni, *s. f.* pain, p. 54.
Paradis, *s. n.* paradis, p. 266.
Para, *s. f.* argent, p. 367. — Pl. *paraţĭ.*
Parére, *v.* sembler, p. 52.
Părinte, *s. m.* père, p. 543.
Pârjină, *s. f.* bâton; rossade, p. 266.
Parte, *s. f.* morceau, pièce, p. 143. — Pl. *părţĭ.*
Pâsa, *s. m.* paşa, p. 287.
Pe, *prép.* sur, p. 412.
Pesce, *s. m.* poisson, p. 72. 73.
Pétură, *s. f.* feuille, p. 89.
Pi, *prép.* sur, p. 326. || par, p. 251.
Pilafe, *s. m.* pilau, plat de riz, p. 75.
Pileafe, *s. m.* même sens que le précédent, p. 76.
Piper, *s. m.* poivre, p. 75. 77. 78. 79. 108.
Pisă, *s. f.* poix, p. 198.
Piste, *prép.* sur, par dessus, p. 75. 76. 164.
Pistipsire, *v.* croire, p. 112.
Pită, *s. f.* gâteau feuilleté, tarte, p. 34. 83. 84. 89.
Pitreçere, *v.* envoyer, p. 463.
Plândzere, *v.* pleurer, p. 578.
Plin, *adj.* chargé, p. 557.
Ploscă, *s. f.* gourde, p. 93.
Pómă, *s. f.* raisin, p. 539. — Pl. *póme.*
Porc, *s. m.* porc, p. 176.
Potçiu, *s. n.* pot, p. 159.
Pradzĭ, *s. f. pl.* argent, p. 367.
Pravdă, *s. f.* bétail, animal, p. 622.
Pri, *prép.* sur, par dessus, p. 85. 513.
Prindére, *v.* falloir, devoir, p. 270. 381. 382. 383.
Priste, *prép.* sur, p. 108.
Prota, première, p. 513.
Psusire, *v.* mourir, p. 320.
Pţin, *adj.* peu, petit, p. 532. — Fém. *pţină.*
Pulbere, *s. f.* poussière, p. 13.
Puĭu, *s. m.* poulet, p. 611.
Purtare, *v.* supporter, p. 179. || apporter, p. 251. 252.
Puscă, *s. f.* vinaigre, p. 31. 32.
Putére, *v.* pouvoir, p. 84. 343. 629.

R

Raoă, *adj. f.* mauvaise, p. 31.
Rucutire (s'), *v.* rouler, p. 146.

S

S', *pr. pos.* se, p. 124. 176.
S', *conj.* que, pour que, p. 2. 50. 142. 191. 200. 278. 343. 430. 502. 520. 557. 572. 678.
'Ş, *pr. pos.* son, sa, pour lui, p. 186. 611.
Ş', *conj.* et, p. 2. 54. 77. 79. 193. 217. 251. 267. 287. 405. 468. 469. 502. 505. 520. 532. 572. 602. 678. || aussi, p. 245.
Să, *conj.* que, p. 210.
Sa, *pr. pos.* sa, p. 515.
Sac, *s. n.* sac, p. 251. 252.
Sânge, *s. m.* sang, p. 557.
Sare, *s. f.* sel, p. 53. 54. 107. 108. 326.
Sări, *s f.* sel, p. 108.
Sărmă, *s. f.* miette, p. 49.
Sătul, *adj.* rassasié, p. 112.
Săturat, *adj.* rassasié, p. 112.
Sbor, *s. m.* mot, parole, p. 2.
Scafa, *s. f.* tasse, p. 40.
Scăpare, *v.* garder, préserver, p. 278.
Scîlsiére, *v.* becqueter, p. 138.
Scire, *v.* savoir, p. 513. 605. 630.
Sclîncsureaçă, *s. f.* pitié, p. 543.
Scólă, *s. f.* école, p. 215.

T

U

Un, *adj. num. card.* un, p. 52. 232.
Un', *adj. num. card.* une, p. 159. 557.
Ună, *adj. num. card.* une, p. 53. 215. 513. || *vr'ună óră,* jamais, p. 251.
Unt, *s. m.* beurre, p. 84.
Untu-de-lemn, *s. m.* huile, p. 164.
Ursă, *s. f.* ours, p. 680.
Urîtă, *adj.* laide, p. 463.
Urut, *adj.* laid, p. 495.
Uscati, *s. f.* horties, p. 77.

V

Va, *3-e pers. sing. ind. prés.* du verbe *vrére,* il veut, p. 381. 512.
Va, indique le futur, p. 55. 103. 137. 138. 159. 169. 200. 227. 292. 351. 381. 532.
Vaĭ, *interj.* malheur, p. 369.
Vaĭ, indique le futur, p. 37. 252. 292. 381. 436. 513.
Vas, *s. n.* tonneau, p. 31. || vaisselle, p. 324.—Pl. *vasi.*
Vâtâlah, *s. n.* outre, p. 176.
Vătĕmare, *v.* perdre, p. 659.
Veçin, *s. m.* voisin, p. 236.
Vecliu, *adj.* vieux, p. 278.
Vedere, *v.* voir, p. 52. 502.
Vĕduă, *s. f.* veuve, p. 678.
Vĕduvă, *s. f.* veuve, p. 678.
Venire, *v.* venir, p. 40.
Vérḑă, *s. f.* choux, p. 83.
Vêr'nă óră, jamais, p. 605.
Viçină, *adj.* voisine, p. 234.
Vidére, *v.* voir, p. 513.
Vin, *s. m.* vin, p. 179. 186. 495.
Vindére, *v.* vendre, p. 287.
Vragu, *s. m.* campagne, champs, p. 73.
Vrére, *v.* vouloir, p. 210. 512.
Vrére, *s. f.* volonté. || *cu bună vrére,* avec entente, p. 53. || *bună vrére,* bonne entente, p. 54.
Vr'un, aucun, p. 232.
Vr'ûnă-óră, jamais, p. 251.

X

Xénă, *adj.* étrangère, p. 557.

Y

Yan, *s. m.* Jean, p. 679.

Z

Zaharea, *s. f.* sucre, p. 191.
Ž-di, *conj.* que, p. 32.
Zamă, *s. f.* sauce, p. 193.

GLOSAR

ISTRIO-FRANCES

A

Aflá (v') *v.* il trouvera, p. 194.
Are, *3-e pers, sing. ind. prés.* du verbe avoir, p. 57. 545. 584.
Aşa, *adv.* ainsi, p. 409.
Ata, *pron.* autre, p. 530.

B

Bandera, *s. f.* drapeau, p. 634.
Betera, *adj. f.* vieille, p. 634.
Bire, *adv.* bien. ‖ *maĭ bire,* mieux, p. 232.
Braghési, *s. f. pl.* braies, culottes, p. 531.

C

Cal, *s. m.* cheval, p. 620.
Când, *adv.* lorsque, p. 57. 294. 413.
Cânta, *v.* chanter, p. 294.
Capitan, *s. m.* capitaine, p. 634.
Carle, *pr.* pour *carele,* qui, celui qui, p. 194. 411. 545. 584. 607.
Casa, *s. f.* maison p. 57.
Cativa, *adj. f.* mauvaise, p. 231. 232.
Cerbice, *s. f.* cou, p. 231.
Céstă, *pr. dém.* cette, p. 215.
Che, *conj.* que, p. 530.
Cĭace, *s. f.* père, p. 539. 652.
Clostru, *s. m.* cloître, p. 57.
Coja, *s. f.* croûtes, p. 57.—Pl. *coje.*
Colac, *s. m.* pain en couronne, p. 584. — Pl. *colaci.*
Comandeĭ, *v.* ordonner, commander, p. 607.
Coptórică, *s. f.* four, p. 57.
Corte, *s. f.* cour, p. 607.
Cótule, *s.* jupe, p. 531.
Crécă, *s. f.* prune sauvage, p. 539. — Pl. *crécc.*
Cu, *prép.* avec, p. 215. 232. 347. 530.
Cum, *conj.* comme, p. 409.
Cumpagnia, *s. f.* société, p. 231. 232.

D

Damaraca, *s. f.* le matin, p. 194.
De, *prép.* de, p. 57. 231. 294. 620.
Dinte, *s. m.* dent, p. 539. — Pl. *dinţĭ.*

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

R

S

T

Toți, *adj.* tous, p. 57.

U

Uoclo, *s. m.* œil, p. 620.

Uri, *adj. num. card*: les uns, p. 215.

V

Va, *v.* indiquant le futur, p. 194. 530. || *v'aflà*, il trouvera, p. 194.
Ver, *v.* tu veux, p. 347.
Vire, *v.* *3-e pers. sing. ind. prés.* il vient, p. 294. 299.
Vor, *v.* indiquant le futur. || *vor muncá*, ils mangeront, p. 57.
Vota, *s. f.* fois, p. 652.

Z

Zupa, *s. f.* soupe, p. 194.

ERRATA[1]

Pag. 7, linia 8, ceĭ maĭ micĭ cu ceĭ maĭ marĭ, în loc de: *ceĭ maĭ marĭ cu ceĭ maĭ micĭ.*

„ 41, „ 26, *Vider* în loc de *Avaler.*

„ 51, „ 21, *adîncă* în loc de *adâncă.*

„ 52, prov. **9026**, **si** în loc de **şi.**

„ „ linia 28, *codri* în loc de *codrurĭ.*

„ 53. „ 27, *încătşare* în loc de *înɔŏtşare.*

„ 64, prov. **9065**, **eftinit** în loc de **eftenit.**

„ 89, linia 1, *Si* în loc de *Şi.*

„ 97, „ 1, **POTÇLU** în loc de **POŢÇIU.**

„ 100, „ 33, 4996 în loc de 4966.

„ 149, „ 23, *la a o* în loc de *la o.*

„ 153, „ 18, a se adaogà: „şi pentru cel lacom“.

„ 155, prov. **9350**, **cărpătorul** în loc de **cărpĕtorul**

„ 196, linia 18, *proverbio* în loc de *preverbio.*

„ 208, prov. **9527**, **Treĭ leĭ** în loc de **Treĭ treĭ.**

„ 233, linia 12, „aleşi“ în loc de „leşi“.

„ 248, prov. **9658**, a se adaoga după cuvîntul **bătae: déca nu 'mĭ daĭ arme.**

„ 255, „ **9682**, **laŭ** în loc de **ĭaŭ.**

„ 258, linia 18 & 28, *păr* în loc de *pĕr.*

„ 262, prov. **9705**, **numaĭ**, în loc de **nu maĭ.**

„ 266, „ **9718**, **se 'ntórce** în loc de **se 'ntorce.**

„ 275, linia 12, 9750 în loc de 2750.

„ 295, prov. **9827**, **óre ce** în loc de **óre-ce.**

„ 300, „ **9849**, **Livie** în loc de **livie.**

„ 303, „ **9860**, **Cine nu chĭorĕsce** în loc de **Cine chĭorĕsce.**

„ 321, „ **9919**, **Că** în loc de **Ca.**

„ 330, linia 3, a se pune titlul **Cuscrie** îndată deasupra proverbuluĭ 9947.

„ 330, „ 30, *Unde'ĭ* în loc de *Unde.*

„ 340, „ 3, „clamore“ în loc de „claimoro“.

„ 349, prov. **9988**, **bolundiĭ** în loc de **bolunziĭ.**

---

1) Afară de micĭ excepţiĭ, acest errata nu îndreptézâ de cât greşelile saŭ omisiunile din proverbe saŭ din locuţiunĭ. Cele-l-alte ne presintând vre-un interes deosebit, s'aŭ trecut cu vederea.

Pag. 356, linia 25, „ce nu ajută“ în loc de „ce ajută“.
„ 399, prov. **10130**, **nicĭ o dată** în loc de **nicĭ dată**.
„ 435, „ **10232**, **Dacă-or** în loc de **Dacă-orĭ**.
„ 446, „ **10268**, **Innótă** în loc de **înótă**.
„ 481, „ **10373**, **Indrăsnesce** în loc de **Indrăznesce**.
„ 504, linia 11, „Roma“ în loc de „Banca“.
„ 512, prov. **10443**, 1) în loc de 6).
„ 512, „ **10444**, 2) în loc de 7).
„ 512, „ **10445**, **nvésta** în loc de **néstă** și 3) în loc de 1).
„ 512, linia 24, 4) în loc de 2).
„ 535, „ 13, trebue trecut ca exemplu după linia 19.
„ 539, „ 11, *maĭa* în loc de *maja*.
„ 543, „ 6, *Derapĕnă* în loc de *Derapênă*.
„ 557, prov. **10599**, **sĕ** în loc de **să**.
„ 575, linie 26, **Douĕ** în loc de **Două**.
„ 602, prov. **10711**, **d'ar** în loc de **dar**.
„ 640, „ **10817**, **suliţă** în loc de **suliţĭ**
„ 648, „ **10840**, **eară** în loc de **eră**.
„ 680, linia 28, „*Vină ursóĭcă*“ în loc de *Vină ĭepure*.

SCARA